

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

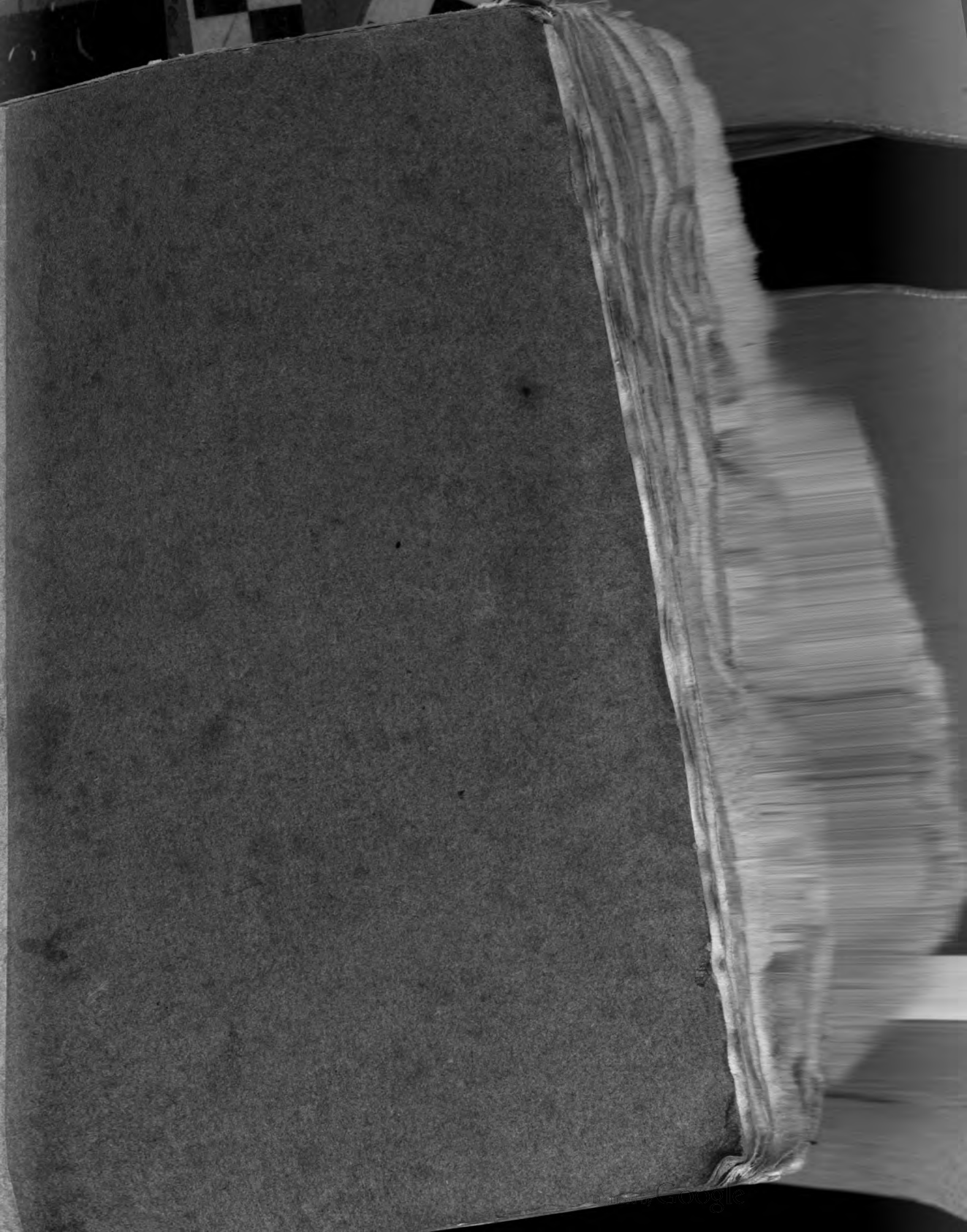
Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

KONINKLIJKE

0617

Apr. 6.

KONINKI 1

NEDERDUYTSCHÉ

SPRAAKKUNST.

674-21

NEDERDUYTSCHÉ SPRAAKKUNST,

DOOR

BEHAEGEL,

TWEËDE BOEKDEËL:

« Daar is veel nyt het vlaamsch te leéren, en een groot deel der domheden onzer hollandsche opgeworpen taalleeraaren zou deze noóyt in de hersens gekomen zyn, indien zy sich mede op de vlaamsche dialekt toegelegd hadden. »

*Nieuwe Taal- en Dichtk. Verscheyd. door BIL-
DERDIJK. Tweede Deel, 1824. Bl. 66.*

TE BRUGGE,

By C. DE MOOR, Boekdrukker en Boekverkoopas
in de Philipstokstraat, N.º 18.

*Koninklijke
Bibliotheek
te's Hage.*

AAN DEN KONING.

*Het besluit van UWE MAJESTEYT, waar by 1 October 1814,
de vlaamsche taal hersteld wierd, vervolde de*

herten der Belgen met eene onuytspreekelyke blydschap, en porde tevens den opsteller aan, om, voor zoó veel zyne zwakke middels het vermogten, die weldaudige inzigten van zynen hoogst geëerbiedigden KONING te helpen bevorderen, en de taalregels, zoó zy hem overéénkomstigst schoenen met de zuydlandsche dialekt en den aard der nederduytsche spraak, in het licht te geeven. Den schryver is overtuygd geworden, dat het de meyning UWER MAJESTEYT is, dat de inwooners der zuydelyke deelen hunne taal schryven, gelyk zy aldaar beschaafdelijk gesproken word; zonder zich stiptelyk te houden aan de nieuw uytgegeven hollandsche spraakkunsten, welke het merkteeken van eene groóte verhaasting en een

vij

onvoordeelig tydstip draagen, en waar van de opstellers niet alleén de dialekt der Belgen niet hebben geraadpleegd, maar zelfs in verscheiden gevallen meér de hoógduytsche spraak; dan wel het eygenaurdig der hollandsche taal, naagegaan hebben.

De uytsteekende eér, waar mede UWE MAJESTEYT den schryver, door het aanveerden 22 Mey 1818, n° 87. van de opdracht en het verleénen van eene gratificatië ter aanmoediging, wel heeft gelieven 1 Nov 1819, n° 26. te beloónen, doet hem verhoopen, dat UWE MAJESTEYT dit boekdeel beschouwen zal, gelyk Minist. van onderwys 18 oct. 1817, n° 2296. de voorgaande poogingen, naamelyk, als goede bedoelingen en blyken van bereydveirdigheyd, om ten nutte van het onderwys der zuydelyke provinciën kragtdaadiglyk mede te werken.

vij

*In dit vertrouwen, neemt den schryver de vry-
heyd zich, met de eerbicdigste hoogachting,
te naamen,*

VAN UWE MAJESTEYT

*Den getrouwsten en bereyd-
veirdigsten onderdaan,*

BERAEGEL.

INHOUD.

	Bladz.
INLEYDING.	1.
HEDENDAAGSCHE SPELLING EN TAALGRON- DEN DER HOLLANDERS.	45.
OVER DE ENKELE EN DUBBELE VOKAAL- SPELLING.	79.
<i>Beredeneerd stelsel en bewyskunst van den hoógleéaar SIEGENBEEK: : . . .</i>	<i>112.</i>
<i>Over de klinkletters IJ en Y. . .</i>	<i>298.</i>
<i>Algemeéne regels over de nederduytsche spelkunde.</i>	<i>327.</i>
OVER DE SPELLING DER WOORDEN VAN VREEMDEN OORSPRONG.	339.
	<i>TWEE-</i>

T W E Ê D E D E Ê L

of

G E D A A N T E L E Ê R. . . . 351.

E Ê R S T E A F D E Ê L I N G.

Zynwyzen en veranderingen der zelfstandige naamwoorden. 351.

Bemerkingen op den eêrsten oorsprong der zelfstandige naamwoorden. . . . 352.

OVER DE GESLAGTEN DER ZELFSTANDIGE
NAAMWOORDEN. 363.

Steuvel der onderscheyden geslagten. . . . 366.

Van de toepassing der geslagten. . . . 384.

Tafel der geslagtregeeling. 401.

OVER DE GETALLEN DER ZELFSTANDIGE
NAAMWOORDEN. 404.

Vorming van het meêrvoudig getal. . . . 406.

Afwykingen. 408.

OVER DE NAAMVALLEN DER ZELFSTANDIGE
NAAMWOORDEN. 412.

VAN DE VERKLEYNWOORDEN. 418.

Bemerkingen (over de zelfstandige naamwoorden). 421.

T W E Ê -

TWEËDE AFDEÉLING.

<i>Zynwyzen en veranderingen der byvoege- lyke naamwoorden.</i>	424.
OVER DE GESLAGTEN DER BYVOEGELYKE NAAMWOORDEN.	424.
<i>Onzydig geslagt.</i>	424.
<i>Vrouwelyk geslagt.</i>	425.
<i>Afwykingen.</i>	425.
<i>Mannelyk geslagt.</i>	426.
OVER DE GETALLEN DER BYVOEGELYKE NAAMWOORDEN.	432.
<i>Uytneemingen ten opzigte van 't geslagt en 't getal.</i>	432.
OVER DE NAAMVALLEN DER BYVOEGELYKE NAAMWOORDEN.	433.
VAN DE VERMEÉRDING.	437.
<i>Bemerkingen over de byvoegelyke naam- woorden.</i>	439.

DERDE AFDEÉLING.

<i>Zynwyz en veranderingen der bind- of werk- woorden.</i>	442.
<i>Vervoeging.</i>	445.
<i>Gedaantemaaking.</i>	447.
<i>Uytneemingen in EN of CHEN.</i>	450.
<i>Uytneemingen in AAN, IEN, IËN, OEN.</i>	450.
<i>Uytneemingen in DEN.</i>	451.
<i>Overige afwykingen in DEN.</i>	452.
<i>Uytneemingen in FEN, HEN, KEN, PEN, SEN, TEN.</i>	454.
<i>Overige afwykingen in FEN.</i>	455.
<i>Overige afwykingen in HEN.</i>	455.
<i>Overige afwykingen in KEN.</i>	455.
<i>Overige afwykingen in PEN.</i>	456.
<i>Overige afwykingen in SEN.</i>	457.
<i>Overige afwykingen in TEN.</i>	457.
<i>Uytneemingen in VEN en ZEN.</i>	459.
<i>Overige afwykingen in VEN.</i>	459.
<i>Overige afwykingen in ZEN.</i>	460.
<i>Uytneemingen der werkwoorden, die door</i>	

<i>hunner uytgang onder de voorgaande uytzonderingen niet begrepen zyn.</i>	461.
KUNNEN of KONNEN.	464.
MOOGEN.	464.
HEBBEN.	465.
<i>Werkwoorden welke eene of meer ge- daanten ontbeiren.</i>	465.
WEEZEN.	466.
ZYN.	466.
ZULLEN.	467.
<i>Van de bindwoorden, welker eersten per- soon van het eenvoud van den ver- ledenen tyd der aantoonende wys uytgaat in eenen medeklinker.</i>	467.
ZAMENGESTELDE WERKWOORDEN.	469.
<i>Van de werkwoorden die een dubbel voorzetsel hebben.</i>	486.
<i>Bemerkingen over de bind- of werk- woorden.</i>	487.

VIERDE AFDEÉLING.

<i>Van de opwoorden.</i>	489.
<i>Bemerking over de opwoorden.</i>	490.

BEMERKINGEN OP DE VIER DEÉLEN DER REDE IN 'T ALGEMEÉN.	490.
<i>Van de zamengestelde woorden.</i>	<i>493.</i>

W O O R D E N B O E K DER NEDERDUYTSCH TAAI, <i>inhoudende alle de nederduyt- sche woorden; enkellyk uytgezonderd de zamengestelde, wier enkele bestand- deélen, en de afgeleyde, wier grond- woorden zich met den eersten oóglag voordoene</i>	501.
---	------

E Y N D E

van de

T A F E L

van het

TWEÈDE BOEKDEÉL.

INLEIDING.

§. 1257.

Gelyk allen Nederlander klaarlyk ziet, dat eene nederduytsche spraakkunst althans voor Belgenland niet alleén nuttig, maar zelfs onontbeirlyk geworden is, en dat het voor de tegenwoordige omstandigheden aan elk zeér wenschelyk voorkomt eene zoó veel moogelyk algemeéne spraakkunst aan te treffen; zoó is het oók aan allen waaren Belg haarblykelyk, dat het niet onverschillig is van welken aard de aan te neemen sprakkunst zy. Men weet dat er niets geschikter is om de kinderen te doen redeneeren dan het leéren der taalgronden, dat de taalkunde zoó naauw verbonden is met de redeneerkunde, en deze met de andere kunsten en weetenschappen, dat men de eene zonder de andere, in een land, zelden tot eenen hoógen trap van volmaaktheyd ziet stygen, dat de beoefening der moedertaal niet alleén invloed heeft op de kennissen, maar
zelfs

zelfs op het zedelyk gedrag der spreekende; en dat, gelyk by gevolg *de taal eens volks*, zoó den letterkundigen WEILAND (283) zegt, *het waar afdrukkel is van des zelfs karakter en beschaafdheid*, eene éénpaarige, maar tevens beredeneerde spraakkunst voor Belgenland als eene grondvest zoude weezen van den voordgang der kunsten en weestenschappen, daar, in tegendeél eene spraakkunst, welke op eene enkele overéénkomst steunt, zonder haare kracht uyt de gronden der taal zelve te trekken, welligt by sommige zoude kunnen aanmerkt worden als een teéken van onkunde, onmagt, of verslaafdheid ten opzigte van een volk, het welk zich op zoó veele ervaarene mannen roemen mag, en in alle omstandigheden, met zulk eenen onverschrokken géést, de allerklarste proeven gegeeuen heeft van zyne kloekmoedigheid, en van zynen haat voor alle onredenyke ahangelykheid.

§. 1258. Den mensch is geboren om wel te redeneeren; alle de poogingen, welke men tot de opvoeding der kinderen aanwend, moeten de ontwikkeling en verbetering der zielsvermoogens voor doelwit hebben, en men zal hun noóyt redenyk maaken indien men met hun niet redeneert. Het groóste heyl welk men aan de jongheyd, en by gevolg aan geheel de maatschappy, kan

kan toebrengen is, in het leeren der menschelyke kennissen, eene leérweg te volgen, welken, niet op eene wilkeurige, maar op eene redeneerende wys voordgaande, het verstand der kinderen meér en meér ontwikkelde, en hun gewenne van in alle hunne werken volgens de reden te handelen; het welk niet alleén moet invloed hebben op de kunsten en weetenschappen, welke het vowerp hunner verontlediging zyn, maar zelfs eene groóten spoorslag weezen kan, om te komen tot het bestendig geluk, waar voor den mensch geschapen is (284).

§. 1259.

(284) Eene van de schaadelykste stellingen is dat men niet mag redeneeren met de kinderen; zy is de reden dat men, in plaats van het denkvermoogen der kinders te versterken, het zelve verslapt, en dat er zoó veele jongelingen geleyd worden door eenen hoóp vooroordeelen, van welke zy zelden of nimmer bevryd worden. Allen menschenkenner weet dat het kind alreéde van zyne teédere jaaren aan redeneering vatbaar is, en dat men hem van toen af kunsten en weetenschappen kan beginnen te leeren; als zy maar op éene behoórlyke wys voorgedraagen worden, als men, door de verwisseling van zaaken, in hem steeds eene nieuwe genegenheyd verwekt, en zyne aandacht en zynen yver niet vermindert, door zich te lang met de zelfde stof op te houden, en als men zich in allen deele schikt naar zyne kinderlyke jaaren. Dusdaanig onderwys moet niet alleén nuttig, maar zelf zeer genoegelyk zyn aan een kind: want geschiedkundige verhaalen zyn hem aangenaam, en doen hem de zaaken die het hoórt vergelyken met de geene die het ziet; de zedeleér doet hem wederkeeringen maaken op zich zelve; en de wouderheden van de wereld boezemen hem voor den schepper eene diepen eerbied in. Hoe

ge-

§. 1259. Indien nu eene goede leérvys zoó voordeéligen invloed heeft op de kunsten, weetenschappen, en zeden; zoó moet eene slechte leérvys het tegenstrydig te wege brengen: en dus is het niet te verwonderen, dat eene spraakkunst, welke niets inhoud dan wilkeurige wetten, de jongelingen niet alleén gewent van noóyt reden te geeven van het geen zy in deze eérste jaaren doen; maar oók, het geen meér is, dat zy hun deze slechte wys, van alles door gezag of eenige niets beduydende woorden te beslissen, zoódaanig inboezemt, dat zy hun niet zelden tot regel dient voor het overig van hun leven.

§. 1260. Uyt het tot nu toe bygebragte blykt dan zonneklaar dat het niet genoeg is dat deze of geene spraakkunst, zonder naauwkeurig onderzoek en overleg, den belgischen volke opgedrongen worde; maar zy moet, om onze eéuw en ons vaderland weirdig te zyn, noódwendig, als alle andere werken geschikt voor de verbetering der zielkragten, het kenmerk der reden draagen.

§. 1261. I. Vervolgens moeten alle de regels, welke die spraakkunst bevat, uyt den aard der taal zelve geput zyn.

« De spelregels, zegt WEILAND (185),
zyn

gelukkig ware Belgenland, indien het onderwys aldaar overal op eene dsadaanige wys ingerigt ware!

(185) Nederduitsche Spraakkunst. Inleiding, §. 15.

zyn even zoó min toevallig en wilkeurig als de overige taalregels. Zy zyn veeleér op het taaleygen gegrond, moeten daar in opgezocht en daar uyt afgeleyd worden.»

§. 1262. Zoó mag deze spraakkunst geéne met de taal strydige wetten behelzen; maar moet daarentegen een stelsel inhouden dat niet wilkeurig is, maar waar op de taalgronden in allen deéle toepasselyk zyn. « Den taalleéaar, zegt WEILAND wederom (285), mag de taal, zoó min als den geschiedschryver de geschiedenis, naar wilkeur inrigten; maar beyde moeten dat geen nemen wat zy vinden, en daar by het afwykende en tegenstrydig in ieder vak opzoeken, het waar van het valsch afzonderen, en de gronden voor het eérste opgeeven.»

§. 1263. Waar uyt volgt dat alle spraakkunsten, welkeden toetssteén derreden niet kunnen doorstaan, aan gebrekelykheyd onderworpen zyn, en dat de spraakkundige, welke hunne stellingen met de taalgronden niet durven of niet willen laten beproeven, moeten verdacht zyn van de regels naar hun stelsel (*systema*) gewrongen, in plaats van hun leérbegryp op de grondregels gevestigd, te hebben; en vervolgens van niet ten nutte der reden en der waarheyd te werken: daar de spraakkunst, welke een naauwkeurig onderzoek kan verduuren, alleén de wezenlyk vereyschte hoedaanigheden in zich besluyt, en vervolgens alleén
weir-

weirdig is, om als algemeene spraakkunst aanveird te worden.

§. 1264. 2. Deze spraakkunst mag het gebruik dat op de taalgronden steunt tegen een wilkeurig niet verwisselen. Dezen regel is aan alle zoó blykbaar, dat voordere uytbreiding onnoódig is.

§. 1265. 3. Eene spraakkunst mag, volgens den te regt beroemden taalleéaar WEILAND (286), aan de natië geéne voorschriften opdringen; maar slechts de door haar zelve van tyd tot tyd gemaakte en in de oorkonden bewaarde wetten inhouden: en vervolgens moet zy geschikt zyn naar den aard van de taal des volks dat de zelve gbruyken moet,

§. 1266. 4. Gelyk de spraakkunst, waar van wy hier handelen, geschikt is ten gebryke, niet van eenige weynige, maar van een geheel volk; zoó moeten haare regels zoódaanig zyn, dat der zelyer betrachting, voor alle éénigzins geoeffende, niet alleén volkomen doenelyk, maar oók het nut daar van voor hun klaarblykelyk zy (287).

§. 1267. 5. Gelyk niemand kan loóchenen dat het regt van te beslissen of eene spraakkunst geschikt is

(286) In zyne Nederduitsche Spraakkunst. Inleiding, §. 16.

(287) Siegenbeek in zyne Verhandeling over de Nederduitsche Spelling. Bl. 33.

is voor de noordelyke deelen van het koningryk uytſluytelyk aan de Hollanders toekomt, en dat zy zich daar van billyk bediend hebben: zoó zal geéne beredenden mensch aan de Belgen de magt betwisten om de spraakkunsten te verwerpen welke aan de boven genoemde taalwetten niet voldoen; en daarentegen aan te neemen de geene, welke zy zullen oordeelen de noódigte vereyschten te bezitten. En gelyk nu de Hollanders en de Belgen alleén, met uytſluyting van alle andere, bevoegd zyn om voor hunne onderlinge strecken te oordeelen en te beslissen: zoó kan geéne spraakkunst als algemeen aan alle de Nederlanders noch door de Hollanders alleén, noch door de Belgen in het byzonder, opgedrongen worden; maar, om de zoó lang en zoó vuurig gewenschte éénpaarigheyd van schryfgebruik in geheel het koningryk te bekomen, moeten de Hollanders en de Belgen te zamen werken tot het verveirdigen van eene algemeéne spraakkunst.

§. 1268. En om tot dit oógwit te komen is er geén beter middel voor handen dan zoó veel moogelyk in het eygenlyke der taal in te dringen en er grondstellingen uyt te trekken waar naar men zich in twyfelachtige gevallen gedraagen moet (288).

§. 1269. Alhoewel deze onontbeirlyke vereysch-

(288) Zie Weiland's Nederduitſche Spraakkunst. Inleiding; §. 1°.

8 INLEIDING.

eyschten aan de opmerkzaamheid der wysgeirige taalkenneren niet zouden moogen ontglipt hebben, is men het nogtans niet eens nopens de in de zuydelyke deelen des koningryks in te voeren spraakkunst. Zeér veele Belgen willen dat de nederduytsche taal in Belgenland geschreven worde op den zelfden voet als voor de vereéniging met Holland; eenige, doch zeér weynig in getal, willen, zonder eenige verandering, de Spelkunst van SIEGENBEEK en de Spraakkunst van WEILAND stellig ingebracht hebben; daar de andere zeggen dat men onverschillig van de Hollanders en van de Belgen moet behouden het geen goed is en verwerpen het geen slecht is, en dus eene algemeene spraakkunst vormen.

§. 1270. De eerste geeven voor reden dat de Vlaamingen naader gebleven zyn aan de oudheid dan de Hollanders, die, zeggen zy, niet alleen zeér veele nieuwigheden in de taal gebragt hebben, als inzonderheid nog over weynige jaaren, door het invoeren van de Spelkunst van SIEGENBEEK en der Spraakkunst van WEILAND; maar de nederduytsche taal zoódaanig veranderd hebben, dat zy, door hunne sleepende woordenvoeging, voor het meestendeel der Belgen onverstaabaar geworden zyn, en dat, wanneér zy nog verstaanbaar zyn, hunne taalschikking den geest als tot slaaperigheyd brengt.

§. 1271. De geene, die met aandachtigheyd geleezen hebben het geen wy in ons Eérste Boekdeel,

deél , nopens het gezag der oude in het vak der taal, gezegd hebben , zullen genoegzaam zien dat men het zelve hier te onregt inroeft.

§. 1272. §. 1179. — 1189 toónden wy dat de taal voor veranderingen bloót staat, maar dat deze veranderingen moeten verbeteringen zyn; en dus als men bewyst dat de veranderingen, die de Hollanders in hunne taal gebragt hebben, waare taalverbeteringen zyn, is er geéne reden om de zelve te verwerpen.

§. 1273. Ten anderen indien men hier de oudheid een onbepaald gezag wilde toekennen; zouden de Belgen moeten schryven met MELIS STOKK (289), den oudsten der nederduytsche geschiedenis-schryvers:

*Willem, die in Oest Friesland was,
Heeft nie mare vernomen das,
Dat sijn broeder is bleven doot.
Met sericheden herde groot
Es hi ter Zipe comen ghareden,
En hi bat om ghelede
Te comene totes broeders grave:
Maer sonder oerlof sciet hys ave,
Want hine mochts winnen niet.*

§. 1274. Wat aangaat de duysterheyd en slaaperigheyd, welke sommige Vlaamingen in de woordenschikking der Hollanders vinden, moet men zeggen

(289) Rijkkrónijk van Melis Stoke, met Historie- Oudheid- en Taalkundige Aanmerkingen door B. Huydecoper. Tweede Deel, bl. 1, 2, 3.

gen dat zulks kan voordkomen of uyt de onkunde van de lezers of uyt die der schryvers , maar dat zy geéuzins door de taalregels der Hollanders zelve kunnen gewettigd zyn. Laater zullen wy, zoó de omstandigheden het toelaaten , eene bere-deneerde woordenshiking in het licht geeven, en aantóonen waar deze of geene Nederlanders van het waare punt der gezonde taalkunde afgewe-ken zyn.

§. 1275. Voor het overig moet men alle de goede stellingen , zonder in te zien van wie de zelve voorgedraagen zyn, aanneemen; en ver-volgens ware alles van de Hollanders verwerpen , omdat het van de Hollanders komt, zekerlyk eene allerongegrondste wys van handelen.

§. 1276. De geene, die willen dat de spelregels van SIEGENBEEK en de Spraakkunst van WEILAND stelliglyk, en zonder éénigeverandering, in Belgen-land ingevoerd worden, zeggen dat het neder-duytsch in de noordelyke deélen tot den hoogsten trap van volmaaktheyd gestegen is, en dat men aldaar de Spelkunde van SIEGENBEEK en de Spraak-kunst van WEILAND algemeen aangenomen heeft; en dat er dus meér dan genoegzaame redens voor handen zyn, om de zelve zonder onderzoek, en dus zonder veranderingen, in de zuydelyke pro-vinciën oók te doen volgen. Waar op wy ant-woorden dat, schoón de Hollanders hunne taal, omdat zy sedert veele jaaren bynaa geéne
an-

andere gebruykten, méér dan de Vlaamingen beoefend hebben, en dus beter kennen, men nogtans niet mag zeggen dat zy tot het toppunt van de volmaaktheyd gekomen is, en dus voor gééne verbeteringen méér bloót staat. Maar, genomen dat het nederduytsch aldaar tot den trap van volkomenheyd geklommen ware, volgt daar uyt dat de Spelkunst van SIEGENBEEK en de Spraakkunst van WEILAND de zelfde volmaaktheyd bereykt hebben? Zekerlyk neén; de kunsten kunnen volmaakt zyn, zonder dat de werken die er over handelen aan gééne gebreken onderhevig zyn. Daarenboven hebben de heéren SIEGENBEEK en WEILAND de onvolmaaktheyd hunner werken zelve doen kennen; en allen wysgeirigen taalkundigen moet althans daar van overtuugd zyn, sedert de uytgaaf van het Eérste Boekdeél onzer beredeneerde Nederduytsche Spraakkunst.

§. 1277. Waar uyt volgt dat wy nog wel reden hebben, om met SIEGENBEEK te zeggen, dat het groótelyks te bejammern is, dat eene zoó schoóne en ryke taal nog niet van alle vlekken gezuverd, en, door de verbanning van al het wilkeurige, en het leggen van stevige en onverwrikbare grondslagen, nog op géénen vasten voet gebragt is (290).

§. 1278. Uyt het geen dat de Spelkunst van SIE-

GEN-

(290) Verhandeling over de Nederduytsche Spelling, door M. Siegenbeek. Inl., bl. 1 en 2.

SENBEEK en de **Spraakkunst van WEILAND** in de noordelyke deelen , voor de welke zy by uytsluyting verveirdigd geweest hebben , aangenomen zyn , volgt daar niet uyt dat de zelve , uyt haarem aard , zouden geschikt zyn , om , zonder veranderingen , en nog min zonder voorafgaande onderzoek , in de zuydelyke provinciën te kunnen ingevoerd worden . De reden , den tyd , en alle de omstandigheden vereyschen dat de Belgen zien , door hunne eygene oógen , en niet door die der Hollanders , by hoe ver de stelsels van **SIEGENBEEK** en **WEILAND** kunnen dienen als grondslag eener algemeene spraakkunst voor geheel het koningryk der Nederlanden .

§ 1279. Vervolgens moeten de Belgen zien of de werken van **SIEGENBEEK** en **WEILAND** de boven aangewezen hoedanigheden hebben , zonder welke geéne hoogenoemde spraakkunst in Belgenland het by haare invoering voorgesteld doel kan treffen ; en dus moeten zy onderzoeken ten 1. of der zelve regels uyt den aard der taal zelve geput zyn , en of hunne werken geéne met de taalkunde strydige leérstellingen inhouden .

§ 1280. Tot dat men zal bewezen hebben dat wy in het Eérste Boekdeél onzer Nederduytsche **Spraakkunst** , het welk by besluit van zyne Majesteyt , aan verscheydene genoótschappen ter onderzoeking is toegezonden , op losse gronden

den stennen, of dat wy uyt de opgegevene grondstellingen valsche gevolgen trekken; zal allen redeneerenden mensch, welken ons Eérste Boekdeél met aandacht geleezen heeft, zich voor overtuygd moeten houden, dat alle de regels van de Verhandeling over de Nederduitsche Spelling van SIEGENBEEK en van de Spraakkunst van WEILAND niet uyt den aard der taal zelve geput zyn, en vervolgens, dewyl zy niet voldoen aan dit zoó wezenlyk deél eener spraakkunst, niet kunnen dienen om, zonder verandering, in de zuydelyke provinciën ingevoerd te worden. Hoe zoud het moogelyk zyn dat de heéren SIEGENBEEK en WEILAND in allen deéle de taalgronden tot rigtsnoer genomen hebben? daar zy somtyds niet alleén aan elkander, maar oók aan zich zelve tegenstrydig zyn, gelyk wy sedert onze laatste aflevering door laater onderzoek nog klaarder dan te vooren ondervonden hebben. Eene Inleyding is de plaats niet om die gebrekelykheden aan den dag te leggen; mits zy, eene te uytvoerige redeneering vereyschende, ons te lang zouden ophouden. Maar al geloófde men dat de spelregels van SIEGENBEEK en de taalregels van WEILAND op de algemeéne spraakwetten steunden, en daar uyt geput waren; zoó zoud men echter aan de Belgen niet kunnen weygeren alle de vereyschten om zulks naa te vorschén: vervolgens, dat der zelve regels overeenkomstig of niet overeenkomstig zyn met de taalwetten, is het noódwendig dat de Hollanders en

en de bevoegde overheden aan de Belgen het regt toekennen van de zelve te toetsen. Indien zy overeenkomstig zyn, zal het tot nieuwen luyster verstreken aan alle de Hollanders in het algemeen en aan de roemryke maatschappy : Tot nut van 't algemeen en de heeren SIEGENBEEK en WEILAND in het byzonder ; en zoó hunne taalregels bevonden worden op geéne onwrikbaare gronden gevestigd te zyn, zal uyt dit onderzoek een groot voordeél voor de taal zelve spruyten.

§. 1281. Om gelukkiglyk tot éénpaarigheyd, door de beslissing der geschilpunten te geraaken, gaven wy in het Eérste Boekdeél onzer bereedeneerde Spraakkunst de grondbeginsels op, volgens welke men niet alleén de tegenwoordige, maar oók alle de toekomstige geschillen van diergelyken aard beslechten kan.

§. 1282. De Hollanders moeten bewyzen dat deze onze grondstellingen met de redenkunde niet overeenstemmen, of zy moeten toestaan dat de Belgen met hun gezamenlyk, volgens die beginsels, de éénpaarigheyd bewerken: anders moeten wy hun toepassen het geen wy §. 1263 zeyden, te weten dat zy moeten verdacht zyn van de grondregels naar hun stelsel (*systema*) gewrongen, in plaats van hun stelsel op de grondregels gevestigd te hebben; en vervolgens van niet ten nutte der reden en der waarheyd te werken.

§. 1283. 2. Tot dat men zal aangetoónd hebben, dat

dat een groot deel der grondstellingen, welke wy in ons Eérste Boekdeel opgegeeven hebben, valsch zyn, dat wy slecht geredeneerd hebben in de punten waar wy de Spelkunst van SIEGENBEEK en de Spraakkunst van WEILAND bestreden hebben; tot dat men zal bewezen hebben dat alle de veranderingen, welke het invoeren dier werken zoud te wege brengen, verbeteringen zyn, en dat het taalgebruik der Belgen, voor zoó veel het tegenstrydig is aan SIEGENBEEK en WEILAND met de taalgronden niet stroókt; zullen de Belgen zich niet voor overtuigd kunnen houden, dat men, met die hollandsche werken in Belgenland in te voeren, hun gebruik dat op goede gronden steunt, niet verwerpt, om het zelve te doen vervangen door een gebruik, dat tegen de taalgronden strydig is.

§. 1284. 3. Opdat men, door het inbrengen van eene Nederduytsche Spraakkunst in Belgenland, aan de natië geéne voorschriften opdringe, maar slechts de door haar zelve van tyd tot tyd gemaakte en in de oorkonden bewaarde wetten voordraage; zoud men, voor de zuydelyke deelen van het koningryk, den zelfden weg moeten inslaan, welken de Hollanders voor de noordelyke provinciën gevolgd hebben, alle de regels van het taalgebruik der Belgen byeén verzamelen, de zelve met de eérste algemeen aangenomene grondstellingen beproeven, en alle de gegronde aanmerkin-

kingen aanneemen of redenkundiglyk wederleggen, en de spraakkunst, welke die regels vervat, in de zuydelyke deelen algemeen doen volgen alleén naa dat zy de goedkeuring van de meest beschaafde en geoeffendste der Belgen, en dus van belgische natië zelve, weggedraagen heeft.

§. 1285. Maar indien men nu de Spelkunst van SIEGENBEEK en de Spraakkunst van WEILAND, welker opstellers, in het verveirdigen hunner schriften, gelyk aan alle bekend is, het taalgebruik der Belgen in acht niet genomen hebben, stellig in de zuydelyke provinciën invoerde, zonder voorder onderzoek, en dus zonder verandering, zonder toestemming der Belgen, zonder deze te laaten spreken en hunne gegronde redenen welke overweegen, zonder hun op eene redenlyke wys aan te toonen waar zy van het spoor der gezonde taalkunde afgeweken zyn; ware zulks eene spraakkunst invoeren welke voor Belgenland geschikt is? ware dit aan de natië de door haar zelve gemaakte wetten voordraagen, en haar eene spraakkunst doen volgen welke niets is dan haaren uytgedrukten wil? maar ware in tegendeel op zulke eene wys handelen de Belgen niet beroóven van het regt van natië? ware dit niet zeggen dat de Belgen de Hollanders als slaaven moeten volgen, en dat de Hollanders alleén de waarheyd hebben? en ware dit van de Vlaamingen niet gewelddadiglyk vergen van de regels, waar in zy van de Hollanders verschillen en by de taal-

gron-

gronden nogtans zouden kunnen gebleven zyn, en die zy vervolgens zouden moeten behouden, ongenadiglyk te verwerpen?

§. 1286. Waar uyt volgt dat men, met de boven genoemde werken, zonder voorafgaande onderzoek en toestemming der natië, in Belgenland in te brengen, niet alleén zoud zondigen tegen de wetten die SIEGENBEEK en WEILAND als onverwrikbaar voorgedraagen hebben, maar zelfs tegen de allerklarste beginsels, waar op eenen opsteller in het verveirdigen van een werk moet acht geeven; te weten dat hy altyd wel in het oóg moet houden de personen voor wie hy schryft.

§. 1287. Nogtans, indien de Hollanders, welke de boven genoemde werken onderzocht hebben, de zaaken voor de noordelyke strecken als beslist aanzien, en by hunne stellingen blyven; kunnen wy hun niet doen veranderen: maar dat men ons zoud van het zelfde regt beroóven, dat zy zich zoó heyliglyk toegekend hebben, ware tegen de natuurwetten aanloópen.

§. 1288. Uyt ons aangevoerde moet men dan het besluyt opmaaken dat de taalkundige werken van SIEGENBEEK en WEILAND tot dus ver ingeénen deéle in de zuydelyke provinciën kunnen ingevoerd worden, zonder met die schriften een oógwit te willen bereyken dat men zich, by der zelve verveirdiging, niet voorgesteld heeft, en eene spraakkunst aan een volk op te dringen, wier taal-

taalregels zy niet inhoud; zonder zeer wilkeurig te werk te gaan, tegen alle redenen aan te druy-schen, en zich te werpen in eenen stapel van ongerymdheden.

§. 1289. Ten 4^{den} zagen wy, dat de regels der in de zuydelyke deelen in te voeren spraakkunst zoódaanig moeten zyn, dat der zelve betrachtting, voor alle eenigzins geoefende, niet alleén volkomen doenelyk, maar oók het nut daar van voor hun klaarblykelyk zy.

§. 1290. Het is niet alleén onnuttig, maar zelfs onmoogelyk hier alle de regels van WEILAND en SIEGENBEEK te toetsen, om te zien of zy van dusdaanigen aard zyn; wy zullen enkelyk spreeken van de vervoeging der werkwoorden, die WEILAND zelve een der gewigtigste gedeelten der spraakkunst noemt, en vervolgens op de volmaaktste wys moet behandelen.

§. 1291. « Men onderscheyd (291), in onze taal, « zegt den heer WEILAND (292), voormaamelyk « drie rangen van werkwoorden. Die, welke tot « den eersten rang behoóren, draagen den naam « van *ongelykvloeyende*; die van den tweéden « rang worden *gelykvloeyende*, en die van den « derden rang *onregelmaatige* werkwoorden « genoemd.

« On-

(291) Wy volgen, in de aanhaalingen, onze spelling, waar sulks den zin niet verandert.

(292) Nederduitsche Spraakkunst, bladz. 122.

« *Ongeelykloeyende* werkwoorden zyn die, « welke, in de vervoeging, den wortelklinker « veranderen, en in het verleden deelwoord *en* « met een voorgevoegd *ex* hebben: als *dryven*, « *dreef*, *gedreven*; enz. *Gelykloeyende* worden « daarentegen zulke genoemd, welke, in alle hunne « vervoegingen, aan geéne verwisseling van wortel- « klinker onderworpen zyn, en in den onvolmaakt « verledenen tyd *de* of *te*, en in het verleden « deelwoord *d* of *t*, insgelyks met een voorgevoegd « *ex*, hebben; als *leeven*, *leefde*, *geloofd*, enz.: « en verder alle dubbelsteimige werkwoorden; « als *bevytigen*, *bevytigde*, *bevytigt*, enz.

« *Onregelmaatige* werkwoorden zyn die, welke « van de genoemde soorten, in een of ander opzigt, « afwyken, en wel die, in de onbepaalde wys, niet op « *en*, maar op *n*, wytgaan; als *slaan* (oudtyds *slaa-* « *gen*), *sloeg*, *geslaagen*: of die noch in de onbepaal- « de wys noch in het verleden deelwoord *en*, maar « in beyde *n* hebben; als *gaan* (oudtyds *gan-* « *gen*), *ging*, *gegaan* (oudtyds *gegangen*), *staan* « (oudtyds *standen*), *stond*, *gestaan* (oudtyds « *gestanden*), *doen* (oudtyds *daaden*), *deed*, *ge-* « *daan* (oudtyds *godaaden*), *zien*, *zag*, *gezien*.

« Eene andere soort van onregelmaatige werk- « woorden is die, welke, in de vervoeging, van den « gewoonen regel afwykt. Zoó wyken *pleegen*, « *brenge*, *denken*, *dunke*, *koop*, en *zoek-* « *ken*, even als *moogen*, van dien regel af, welken « zegt, dat de werkwoorden, die, in het zaa-
ke-

« kelyk deel der onbepaalde wys, geéne *r* hebben,
 « in den eérsten en derden persoon van den
 « onvolmaakt verledenen tyd deraantoónende wys,
 « in het enkelvoudig getal, zonder *r* gebezigd
 « worden: terwyl *pleegen ik plagt, hy plagt;*
 « *brengeu ik bragt, hy bragt; denken ik dacht,*
 « *hy dacht; dunken my dacht; koópen ik kochs,*
 « *hy kocht; zoeken ik zocht, hy zocht, heeft.*

§. 1292. Den heér WEILAND begint met de leérlingen in de ongelykvloeyende werkwoorden te onderwyzen; zoó omdat zy de oudste en de oorsprongelyke werkwoorden zyn, als omdat zy de aanleydende oorzaaken van zoó veele gelykvloeyende werkwoorden geweest zyn (293).

Deze reden, welke by sommige als een enkel *systema* voorkomt, tracht hy te staaven door het gezag van TEN KATE, van wien hy zyne regels ontleénd heeft.

§. 1293. Daarentegen, TEN KATE, die zekerlyk ten vollen van deze boven aangehaalde reden bewust was, geeft, in zyne Regelmanet en Raagschikking der Nederduitsche Verba, den voorrang aan de gelykvloeyende; « niet zoó zeér, zegt hy, omdat de voorige *grammatici* die als de eénige regelmaatige hebben te boek gesteld, als wel omdat ze alle de andere soorten te zamen onverge-

(293) Nederduitsche Spraakkunst, bladz. 123.

gelykelyk, om zoó te spreken, in getal overtreffen (294). »

§. 1294. Schoón het aan eenige, met den eersten oóglag, onverschillig zoud kunnen voorkomen, welke werkwoorden men voren of achter plaatst: zullen hogtans alle de geene, die weeten, dat men, in het leéren van eene kunst of weetenschap, altyd moet gaan van het meér bekende tot het min bekende, van het min moeyelyk tot het meér moeyelyk, van het meér regelmaatig tot het min regelmaatig; dater, om de gelykvloeyende te leéren, slechts weynig woorden vereyscht worden, daar men een groot getal regels en aanmerkingen van noóde heeft, om de ongelykvloeyende te kennen, aan de orde van TEN KATE, voor die van WEILAND, de voorkeur geeven; en dus, volgens de orde die de natuur zelve aanwyst, de gelykvloeyende werkwoorden voor de ongelykvloeyende verhandelen, in plaats van, met WEILAND, aan de algemeéne regels de laatste plaats te geeven, en te beginnen met aan de leérlingen regels voor te schryven, welke maar aan een kleyn getal werkwoorden toepasselyk zyn.

§. 1295. Al of het voor TEN KATE, in zyne
Aen-

(294) Aenleiding tot de Kennisse van het Verhevene Deel der Nederduitsche Sprake. I Deel, bladz. 548.

Aenleiding tot de Kennisse van het Verhevene Deel der Nederduitsche Sprake, alwaar hy schryft voor de geene die alreéde in hunne taal ver geboorderd zyn, onverschillig geweest hadde, van de ongelykvloeyende of de gelykvloeyende vóór aan té plaatsen; zoud het nogtans voor WEILAND zoó niet kunnen weezen, omdat hy schryft voor weynig geoefende, en de rangschikking moet volgen die best geschikt is, om hun wel en gemakkelek de regels te leéren: niettegenstaande heeft hy de orde van TEN KARE, niet alleén zonder voldoende reden, maar zelfs tot naadeél der leérlingen, veranderd.

§. 1296. Dat men de gelykvloeyende en de ongelykvloeyende werkwoorden beschouwe zoó men wilt, de ongelykvloeyende zyn toch altyd maar uytzonderingen, ten aanzien van de gelykvloeyende; en, gelyk het betaamt, dat men de algemeéne regels voor de uytzonderingen voordraage, als men regelmaatig met beginnende wilt te werk gaan, zoó moet men noódzakelyk de gelykvloeyende voor de ongelykvloeyende leéren.

Dit is het geen gedaan heeft den heér G. VAN LUNBER, in zyne vertaaling van de Nederduitsche Spraakkunst van WEILAND, alwaar hy noódig geoordeeld heeft de orde van dezen schryver te veranderen.

§. 1297. Volgens de regels der verdeéling, mag één en het zelve werkwoord, als het maar
op

op ééne wys vervoegd word, slechts tot éénen rang kunnen gebragt worden.

§. 1298. Nogtans zoud men de werkwoorden *kunnen*, *moeten*, welke WEILAND onder de onregelmaatige plaatst, oók tot de ongelykvloeyende kunnen brengen; omdat zy, in de vervoeging, den wortelklinker veranderen, en in het verleden deéelwoord *en* met een voorgevoegd *en* hebben. Iedereén zoud het woord *willen*, dat heeft *wilde*, *gewild*, gelykvloeyende noemen; en echter is het zelve by WEILAND onder de onregelmaatige gerekend.

§. 1299. De werkwoorden *braaden*, *laaden*, *scheyden*, *lagchen*, *bakken*, *wreken*, *heeten* (noemen), *bannen*, *maalen* (in éenen molen), *spannen*, *spouwen*, zouden onder de onregelmaatige moeten komen; mits men de zelve noch tot de ongelykvloeyende, noch tot de gelykvloeyende kan brengen. Zy kunnen onder de ongelykvloeyende niet gerekend worden; dewyl zy in den verledenen tyd der aantoonende wys, waar zy hebben *braadde*, *laadde*, enz., den wortelklinker niet veranderen: en onder de gelykvloeyende kan men de zelve niet rangschikken; omdat zy in het lydende byvoegelyk naamwoord niet eyndigen op *d* of *t*, maar op *en*. Niettegenstaande zyn de zelve door WEILAND onder de ongelykvloeyende geplaatst.

§. 1300. Oók zal niemand loochenen, dat de onderscheydane rangen, *willen* zy het doel der ver-

verdeéling raaken , gemakkelyk moeten kunnen onderscheyden worden. Dat dit zoó niet is blykt uyt het reéds gezegde , en het verschil dat men , hier omtrent , vind tusschen WEILAND en TEN KATE , en tusschen WEILAND en SIEGENBEEK.

§. 1301. TEN KATE telt de werkwoorden *gaan* , *staan* , *brenghen* , *denken* , *dunken* , *koopén* , *zoeken* , *willen* , onder de ongelykvloeyende ; daar WEILAND de zelve onder de onregelmaatige rangschikt. In het Woordenboek voor de Nederduitsche Spelling van SIEGENBEEK , word *brenghen* , met alle zyne zamengestelde , ongelykvloeyende genoemd ; terwyl WEILAND , gelyk wy komen te zien , het zelve onder de onregelmaatige telt.

§. 1302. By TEN KATE is *werken* onregelmatig , en , volgens de voorschriften van WEILAND zelve , zeker niet te onregt ; dewyl het , zoó wel als *brenghen* , *denken* , enz. , van dien regelafwykt , welke zegt dat de werkwoorden , die , in het zaakelyk deél der onbepaalde wys , geéne *r* hebben , in den eérsten en derden persoon van den onvolmaakt verledenen tyd der aantónnende wys , in het enkelvoudig getal zonder *r* gebezigt worden , alwaar het heeft *ik* , *hy wrocht* : en , ver dat men dit woord by WEILAND onder de onregelmaatige zoud aantreffen , vind men het zelve , in zyn Taalkundig Woordenboek , met den naam van ongelykvloeyende bestempeld.

§. 1303. Onder welke rangen zal den léérling brenghen de woorden *vriezen* , *verliezen* , *legghen* , *zeg-*

zeggen, komen, weeten? daar hy de zelve onder de onregelmaatige niet ontwaart, en de vier eerste, behalve den wortelklinker, nog hunnen daar op volgenden medeklinker veranderen; en de laatste hunnen wortelklinker tegen eenen anderen klinker verwisselen, met byvoeging daarenboven van eenen medeklinker (295).

§. 1304. Uyt de Spraakkunst van WEILAND kan men zien, dat alle de werkwoorden, welke, in het een of ander opzigt, van de ongelykvloeyende en van de gelykvloeyende afwyken, onder de onregelmaatige behoóren: maar het is klaar dat dit niet genoeg is, om de zelve te leéren verbuigen; men moet zeggen hoe zy in den verledenen tyd, in het lydende deelwoord, enz., hebben. Echter vind men by WEILAND den verledenen tyd van *moeten, kunnen, willen*, enz., niet; noch het lydende byvoegelyk naamwoord van *pleegen, brengen, denken, dunken, kóopen, zoeken, kunnen, willen, moogen, moeten*: of WEILAND wilt zeggen dat alle die onregelmaatige werkwoorden, hier in, de gelykvloeyende of de ongelykvloeyende volgen, dat kan den leérling niet weeten.

§. 1305. Voor de aangevoerde en andere redenen,

(295) *Vriezen* heeft *vroor, gevoren; verliezen, verloor, verloren; leggen, leyde, geleyd; zeggen, zeyde, gezeyd; komen, kwam; weeten wist.*

men, hebben wy in onze Nederduytsche Spraak-
kunst, over eenigen tyd van de pers gekomen,
de ongelijkvloeyende werkwoorden onder de on-
regelmaatige geplaatst, zóó als gedaan hebben
de Nederduytsche Taalleéaraeren A. MOONEN;
R. VAN DER PIJL, die in het algemeen de Spraak-
kunst van WEILAND volgt; O. R. F. W. WIN-
KELMAN; J. DES ROCHES; enz.: de hoógduytsche
J. C. GOTTSCHED; J. V. MEIDINGER; M. JUNKER;
en den taalkundigen E. ZEYDELAAR, die in zynen
Hoogduytschen Spraakmeester van prof. J. C. GOTTSCHED niet nuttig geoordeeld heeft de orde van
dezen schryver te veranderen; enz.: en de en-
gelsche V. J. PEYTON, WILLIAM COBBETT, GI-
DOLPH, DILWORTH, J. - G. HAGEN, LAVERY,
enz. (296).

§. 1306. Maar over de onderscheydene slagten
van werkwoorden is genoeg gezegd, om te zien
dat den leérling, omtrent de zelve, niet gemak-
kelyk een klaar denkbeeld opvatten kan; wy
zullen thans overgaan tot de onderscheydene soor-
ten

(296) Zie voorders *Grammaire de la Langue Flamaende*, à
Bruxelles, chez Jean-Baptiste de Leeneer. M. D. CC. I; *En-
glish Grammar*, by Lendley Murray. The 25th Edition. 1814;
Grammaire Angloise-françoise par Mr Miége et Boyer, revue,
etc. par Mr Mather Flint; *Nouvelle Grammaire Angloise* par
Paul Festeau. 1675; a *Short Introduction to English Grammar*.
London, printed for J. Dodsley, and T. Cadell. M D CC
LXXI.

ten van ongelykvloeyende werkwoorden, die WEILAND zeer wydloópig verhandelt.

§. 1307. * De ongelykvloeyende werkwoorden, * zegt hy, worden in eenige soorten verdeeld. De * eérste soort bevat zulke, welke, in den onvol- * maakt verledenen tyd en in het lydende deelwoord, * der zelfden klinker aanneemen. En deze maaken * by ons het grootste getal uyt. De verwisseling * hunner klinkers geschied op de volgende wys:

* 1. De *ɾ* gaat over in den zachten langklinker
* *ɛ*: als *blyven*, *bleef*, *gebleven*; *stryden*, *streed*,
* *gestreden*, enz.

* 2. De *ʊɾ*, *ɪɛ*, en de zachte lange *ɛ* gaan over
* in de zachte lange *o*: als *sluyten*, *sloot*, *ge-*
* *sloten*; *schieten*, *shoot*, *geschoten*; *beweegen*,
* *bewoog*, *bewogen*; enz.

* 3. De korte *i* en de korte scherpe *ɛ* gaan
* over in de zachte korte *o*: als *vinden*, *vond*, *gevon-*
* *den*; *bersten*, *borst*, *geborsten*; *schenden*,
* *schond*, *geschonden*.

* Tot de tweede soort van ongelykvloeyende
* werkwoorden behóóren die, welke alleén in
* den onvolmaakt verledenen tyd van wortel-
* klinker veranderen; terwyl dezen by het lydende
* deelwoord behouden blyft. By deze soort van
* werkwoorden geschied de verwisseling van den
* klinker op de volgende wys:

* 1. Den zachten langklinker *ɛ* gaat over in
* *ɛ*: als *eeten*, *at*, *geëeten*; doch, om de wesluy-
* dendheid, thans (en misschien omdat men oulings
* oók *geeten* voor *eeten* zeyde) *gegeten*.

* 2. Den

« 2. Den langklinker *Λ*, voor *D, F, T, Z*, staande,
 « verandert in *IE*: als *raaden, ried* (oók *raadde*),
 « *geraaden; slaapen, sliep, geslaapen; laten,*
 « *liet, gelaaten; blaazen, blies, geblaazen; enz.*

« 3. Den langklinker *Λ*, voor *G, R, V*, en *Y*,
 « verandert in *OE*: als *draagen, droeg, gedraagen;*
 « *vaaren, voer, gevaaren; graaven, groef, ge-*
 « *graaven; waayen, woey, (niet zelden oók*
 « *waayde), gewaayd (oulings gewaayen).*

« 4. De korte *Λ* voor *L* en *S* gaat over in *IE*: als
 « *vallen, viel, gevallen; wasschen, wiesch, gewas-*
 « *schen. Zoó oók wassen* (groeyen), *wies, gewassen.*

« 5. De korte *Λ* voor *N* verandert in *I* of *O*:
 « als *hangen, hing* of *hong, gehangen; vangen,*
 « *ving* of *vong, gevangen.*

« 6. De korte *o*, de harde lange *oó*, en *oe* gaan
 « over in *IE*: als *houden* (oulings *holden*), *hield,*
 « *gehouden* (oulings *gehouden*); *worden, wierd*
 « en *werd, geworden; loópen, liep, geloópen;*
 « *roepen, riep, geroepen.*

« Tot de derde soort brengt men die werk-
 « woorden, welke, zoó wel in den onvolmaakt
 « verledenen tyd, als in het lydende deelwoord,
 « van wortelklinker veranderen; doch in elk van
 « deze op eene byzondere wys, by voorbeeld:

« 1. De zachte lange *e* gaat, in den onvolmaakt
 « verledenen tyd, op *Λ* over, en, in het lydende
 « deelwoord, op de zachte lange *o*: als *beveelen,*
 « *beval, bevolen; breeken, brak, gebroken; steek-*
 « *ken, stak, gestoken.*

« 2. De

« 2. De zelfde *z* gaat, in den onvolmaakt verledenen tyd, tot *oz* en de zachte lange *o*, en, in het lydende deelwoord, tot de laatste over: als *scheeren, schoer, schoor, geschoren; zweren, zwoer, zwoor, gezwoeren*.

« 3. De korte *i* verandert, by den onvolmaakt verledenen tyd, in *ai*, en, by het deelwoord, in de zachte lange *e*: als *bidden, bad, gebeden; zitten, zat, gezeten; liggen, lag, gelegen*.

« 4. De scherpe korte *e* gaat, in den onvolmaakt verledenen tyd, op *ie* of de korte *o*, en in het deelwoord, op de laatste over: als *helpen, hielp, help, geholpen; sterven, stierf, storf, gestorven; werven, wierf, worf, geworven*.

« De vierde soort bevat die werkwoorden, welke onvolmaakt verledenen tyd, door verloóp, reeds gelykvloeyende geworden is: als *bakken, bakte (oulings biek), gebakken; braaden, braadde (oulings bried), gebraaden; lagchen, lachte (oulings loech), gelagchen; maalen, maalde (oulings moel of mol), gemaalen; heeten (noemen), heette (oulings hiet), geheeten; spouwen, spouwde (oulings spieuw), gespouwen; wreken, wreekte (oulings wrak, wrok), gewroken; enz. »*

§. 1308. Den leérling, naa deze voorschriften gezien te hebben, mag er nyt besluyten, dat alle de werkwoorden, die de worteiklinkers en nytgan-

gagen van de boven aangehaalde werkwoorden hebben, de zelfde veranderingen ondergaan, als het tegenstrydig in de andere regels van *WEILAND* niet gezegd word; of hy mag zulks niet besluyten. In het laatste geval, zyn de regels van *WEILAND* onnuttig. In het éérste zal den leérling natuurlyker wys *knyzen* vervoegen als *wyzen*; *fruyten*, *spuyten* als *sluyten*; *wieden* als *zieden*; *kniezen*, *niezen* als *kiezen*; *tellen*, *vellen* als *zwellen*; *hinken* als *zinken*; *beeven*, *sneeven*, *weeven*, *zweeven* als *geeven*; *gaapen*, *raapen* als *slaapen*; *raazen* als *blaazen*; *knaagen*, *vaagen* als *draagen*; *baaren*, *spaaren*, *bewaaren* als *vaaren*; *laaven* als *graauen*; *naayen*, *maayen*, *paayen*, *praayen*, *zaayen* als *waayen*; *brallen* als *vallen*; *bassen* als *wassen*; *spouwen* als *houden*; *brouwen*, *klouwen*, *rouwen*, *schauwen* als *houwen*; *sloopen* als *loopen*; *kwaelen* als *beveelen*; *deeren*, *smeeren*, *woeren* als *zwoeren*; *derven* als *steruen*; enz.; enz.; enz.: en dus zal hy maaken van *fruyten* *froot*, *gefrooten*; van *tellen* *tol*, *getollen*; van *beeven* *baf*, *gabeeven*; van *gaapen* *giep*, *gegaapen*; van *raazen* *ries*, *geraazen*; van *knaagen* *knog*, *geknaagen*; van *baaren* *boer*, *gebaaren*; van *naayen* *noey*, enz.; enz.

§. 1309. Uyt het aangehaalde is het volkomen blykbaar, dat het voor den leérling onmoogelyk is te zien welke werkwoorden tot de gelykvloeyende en welke tot de ongelykvloeyende behooren. Maar al zeyde men hem nog welke werkwoorden

den gelykvloeyende en welke ongelykvloeyende zyn; waar uyt zoud hy, met zekerheid, kunnen zien tot welke onderhoórige soorten alle de ongelykvloeyende behoóren? daar somtyds verscheydene woorden, die den zelfden wortelklinker hebben, elk op eene onderscheydene wys verbogen worden, als *beweegen, eeten, beveelen, scheeren*, die hebben *bewoog, bewogen; at, geëeten; beval, bevolen; schoer, schoor, geschoren*, zonder dat WEILAND het minste teéken geeft, waar uyt den leérling kan zien, als hy een ongelykvloeyende werkwoord vind dat in het zaakelyk deel met de zachte lange *x* gespeld word, gelyk welk van deze woorden hy het zelve moet vervoegen. Laat ons hier tot voorbeeld neemen de woorden *treedén, vreetén, neemen, steelen, meetén, leezen*, enz.: hy zal, door de regels van WEILAND, niet kunnen weeten of hy moet zeggen *trood, getroden; trad, getreeden; trad, getroden; of troed, trood, getroden; enz.*

§. 1310. Welken parsoon, die de taal moet leéren, kan door de boven aangevoerde regels van WEILAND weeten hoe *scheppen* (voordbrengen), *heffen*, enz., in den verledenen tyd en in het lydende byvoegelyk naamwoord hebben? daar men gewis, onder de voorgaande verwisselingen van wortelklinkers, niet gevonden heeft dat de scherpe *x* immer op *ie* en *a*, of op *ie* en de zachte lange *x* overgaat.

§. 1312.

§. 1311. WEILAND rekt onder de vierde soort van ongelijkvloeyende de werkwoorden, die in de eene gedaante gelijkvloeyende en in de andere ongelijkvloeyende zyn; maar om welke reden heeft hy die werkwoorden eérder onder de ongelijkvloeyende dan onder de gelijkvloeyende geplaatst? Deze hadden zeker, in de verdeéling van WEILAND, wel eenen byzonderen rang moogen uytmaaken; indien zy, gelyk wy reéds getoónd hebben, door de bepaalingen welke WEILAND geeft, onder de onregelmaatige niet begrepen waren.

§. 1312. Ten anderen wat moet den eérst beginnenden denken van dezen ENZ., dien hy op het eynde der vierde soort van ongelijkvloeyende werkwoorden vind? waar gaat hy de overige werkwoorden van de zelve gaan zoeken? of door welke regels gaat hy der zelve kundig worden?

§. 1313. « Uyt de onvolmaakt of volmaakt ver-
« ledene tyden der ongelijkvloeyende werkwoorden;
« zegt den heér WEILAND, spruyten naamwoor-
« den voord, waar van wederom werkwoorden
« gevormd worden, welke altyd gelijkvloeyende
« zyn, en, in hunne beteékenis, met het naam-
« woord overeénkomen, waar van zy afgeleyd
« zyn. Zoó komt, by voorbeeld, van *gaf*, zynde
« den onvolmaakt verledenen tyd van *geeven*,
« het naamwoord *gaaf*; *gave*, en hier van het
« gelijkvloeyende werkwoord *begaaven*. Zoó oók
komt

« komt van *mat*, den onvolmaakt verledenen tyd
 « van *meetten*, het zelfstandig naamwoord *maat*,
 « *mate*, waar van het byvoegelyk naamwoord
 « *maatig*, en hier van wederom het gelykvloeyende
 « werkwoord *maatigen*, *maatigde*, *gemaatigd*.
 « Op gelyke wys is van *voer*, den onvolmaakt
 « verledenen tyd van *vaaren*, het zelfstandig *voer*,
 « (een voer hoóy) afkomstig; en van daar het
 « gelykvloeyende werkwoord *voeren*, dat is doen
 « vaaren. Even zoó komt van *zoog*, den onvol-
 « maakt verledenen tyd van *zuygen*, het zelf-
 « standig *zog*, waar van het gelykvloeyende *zoogen*,
 « dat is laten zuygen.

« Somwylen worden oók van den tegenwoor-
 « digen tyd der ongelykvloeyende werkwoorden
 « zelfstandige naamwoorden afgeleyd, waar van
 « wederom gelykvloeyende werkwoorden gevormd
 « worden. Zoó komt, by voorbeeld, ons woord
 « *krygen* (kryg voeren), *krygde*, *gekrygd*, van
 « het zelfstandig naamwoord *kryg*, en dit van
 « het ongelykvloeyende *krygen*, *kreeg*, *gekregen*.
 « Even zoó komt ons *slaagen*, *slaagde*, *geslaagd*,
 « van *slag*, en dit van *slaan* (ouliugs *slaagen*),
 « *sloeg*, *geslaagen* (297).

« Eyndelyk moet hier by nog, als eenen alge-
 « meenen regel, aangemerkt worden, dat de werk-
 « woorden, welke van naamwoorden afgeleyd
 worden

(297) L. Ten Kate, D. II, bl. 16 en *verv.*

« worden, gelykvloeyende zyn : als *tafelen, tafelde, a getafeld, van tafel*; — *pennen, pende, gepend, a van pen*; — *herbergen, herbergde, geherbergd, a van herberg*; — *bevytigen, bevytigde, bevy- a tigd, van vlytig*; — *verwelkomen, verwel- a komde, verwelkomd, van welkom*; enz. »

§. 1314. Uyt het aangehaalde ziet men, dat het by WEILAND eenen algemeenen regel is, dat de werkwoorden, welke van naamwoorden afgeleyd worden, gelykvloeyende zyn.

§. 1315. Om dezen regel-uytvoerlyk te maaken, hadde WEILAND een zeker en onseylbaar teeken moeten geeven, om te bepaalen welke werkwoorden van de zelfstandige naamwoorden afstammen en welke niet; maar, aangezien diergelyke regels van afleyding in zyne Nederduitsche Spraakkunst niet aan te treffen zyn, zal den leérling altyd maar geheel onzeker kunnen voordgaan, zoó haast als er zich de minste twyfelachtigheyd voordoet.

§. 1316. Indien men uyt de voorbeelden van WEILAND niet gezien had, dat de werkwoorden *beveelen, blaazen, steeken, stryden, vangen, vallen*, ongelykvloeyende zyn: zoud men reden hebben, om de zelve van de naamwoorden *bevel, blaas, steek, stryd, vang, val*, af te leyden; en by gevolg die, naar den boven aangewezen regel van WEILAND onder de gelykvloeyende te plaatsen.

§. 1317.

§. 1317. Omtrent de woorden *bederven*, *fluyten*, *kerven*, *kluiven*, *knypen*, *melken*, *pluizen*, *schynen*, *stoóten*, *verliezen*, *vlieten*, enz., zal den leérling eene meérdere moeyelykheid ontmoeten. Hy kan niet weten of WEILAND de werkwoorden *bederven*, *fluyten*, enz., afleyd van *bederf*, *fluyt*, enz., of niet: daar dezen schryver de werkwoorden *baaden*, *baanen*, *bevlytigen*, *boómen*, *doópen*, *dyken*, *gryzen*, *hoóren*, *huuren*, *krygen* (*kryg* voeren), *pennen*, *zwarten*, enz., afleyd van de naamwoorden *bad*, *baan*, *vlyt*, *boóm*, *doóp*, *dyk*, *grys*, *oór*, *huur*, *kryg*, *pen*, *zwart*, enz.; en daarentegen de zelfstandige naamwoorden *begin*, *blyk*, *raad*, *sluyk*, *sluyp*, *snuyf*, *spruyt*, *trek*, *wil*, enz., doet afstammen van de werkwoorden *beginnen*, *blyken*, *raaden*, *sluyken*, *sluypen*, *snuyven*, *spruyten*, *trekken*, *willen*, enz. Men moet zeker groóte moeyte hebben, om te verstaan waarom *hoóren* eérder afstamt van *oór*, dan *blyken* van *blyk*; *doópen* van *doóp*, dan *spruyten* van *spruyt*; *zwarten* van *zwart*, dan *snuyven* van *snuyf*; enz.; enz.

§. 1318. Wilt WEILAND zeggen, gelyk TEN KATE (298), dat *zwarten*, *blaauwen*, enz., voortkomen van *zwart*, *blaauw*, enz., omdat *zwarten*,
 eenē

(298) Aenleiding tot de Kennisse van het Verhevene Deel der Nederduitsche Sprake. II deel, blad. 11.

eene stof om te *zwarten*, *blaauw* eene stof om te *blaauwen*, enz., veronderstellen; zoó zal den leérling ligtelyk denken dat *snuyven* gelykvloeyende is, omdat men van gelyken, om te *snuyven*, *snuyf* veronderstelt: want men moet zoówel *snuyf* hebben om te *snuyven* als *zwart* om te *zwarten*, enz. Niettegenstaande zyn *zwarten* en *blaauwen* gelykvloeyende, en *snuyven* is ongelykvloeyende.

§. 1319. In het Nederduitsch Taalkundig Woordenboek door P. WEILAND, by het woord *fluyten*, vind men het volgende:

« B. HUYDECOPER acht *fluyten*, afkomstig van *fluyt*, en dus gelykvloeyende: *fluyten*, *fluytte*, *gestuyt*. FR. VAN LELYVELD, daartegen, houdt het daar voor, dat het *fluyten met den mond*, of het natuurlyk *fluyten* van den wind in de boómen of het riet, een klanknaa bootsende woord is, waar van naaderhand een riet of pyp waar op men *floot*, den naam van *fluyt* bekomen heeft — dat het derhalve een oorsprongelyk woord, en dus ongelykvloeyende is. »

§. 1320. Het is moeyelyk om te beslissen wie van beyde, HUYDECOPER of LELYVELD, gelyk heeft: nogtans zoud den leérling, om door de Spraakkunst van WEILAND, de werkwoorden te kunnen leéren, in alle diergelyke moeyelykheden moeten komen; zoud eérst alle de regels der afleyding, alle de oude woorden en gebruyken der taal

taal (299) moeten kennen; in één woord, zoud eérs eenen ervaren taalkundigen moeten zyn, eer hy van de regels van WEILAND kan gebruyk maaken.

§. 1321. Maar, genomen dat den leérling de regels der afleyding wel kende, ja, dat hy zoówel als WEILAND zelve wiste welke werkwoorden van naamwoorden afstammen en welke niet; nog zoud hy zeér dikwyls voor gelykvloeyende werkwoorden aanzien de geene die ongelykvloeyende zyn, en omgekeérd: zoó zoud hy onder de gelykvloeyende rangschikken de ongelykvloeyende werkwoorden *slaapen*, *spuyten*, *spytten*, *zweeren* (etteren), *verzinnen*, enz., die WEILAND, in zyn Nederduitsch Taalkundig Woordenboek, doet afstammen van de zelfstandige naamwoorden *slaap*, *spuyt*, *spyt*, *zweer*, *zin*, enz.; en daarentegen gelyk de ongelykvloeyende vervoegen de gelykvloeyende werkwoorden *belgen*, *blaaten*, *druylen*, *druyschen*, *gypen*, *huylen*, *kweeken*, *stelpen*, *streeven*, *wedden*, enz., die van geéne zelfstandige noch byvoegelyke naamwoorden voordkomen.

§. 1322.

(299) Den heér WEILAND zegt dat de ongelykvloeyende werkwoorden de oudste zyn. Indien den leérling dit voor een teeken name, om de ongelykvloeyende van de gelykvloeyende te onderscheyden, zoud hy, denkende dat *leeven* zoó oud is als *sterven*; *willen* als *kunnen*; *dansen* als *springen*; *gevoelen*, *hoóren* als *rieken*, *zien*; enz.; enz., de eene dezer werkwoorden, zoówel als de andere, als ongelykvloeyende kunnen beschouwen.

§. 1322. Hoe gaat men, door WEILANDS Spraakkunst, de vervoeging leéren van de werkwoorden die in de zelfde of in eene verschillige beteéknis gelykvloeyende en ongelykvloeyende zyn; als *hyschen*, *kryschen*, *maàlen*, *myden*, *lyken*, *moeten*, *ryven*, *styven*, *grynen*, enz.

§. 1323. Even gelyk den leérling, door de Spraakkunst van WEILAND, niet kan kennen den verledenen tyd en het lydende byvoegelyk naamwoord van menigvuldige werkwoorden; zoó zal hy zig oók dikwyls verlegen vinden, om te weten welke de onbepaalende wys van dezen of geenen verledenenen tyd of van dit of geen deelwoord is. Tot staaving van ons gezegde, zullen wy neemen den verledenen tyd *dronk*, *bond*, *gold*, *kwam*, *loog*, *stal*, *vlood*, *vloot*, *vrat*, *wond*, *zond*, *schiep*, *stiet*, enz. en het lydende byvoegelyk naamwoord *gebonden*, *gedoken*, *gelegen*, *geweten*, *gezoden*, enz. Hy zoud *dronk* kunnen afleyden van *dranken*, *drinken*, *drenken*; *bond* van *binden*, *benden*, *banden*; *gold* van *gilden*, *gelden*; *kwam* van *kweemen*, *kwimmen* (en noóyt van *komen*); *loog* van *luygen*, *liegen*, *leegen*; *stal* van *stillen*, *steelen*; *vlood* van *vluyden*, *vlieden*, *vleeden*; *vloot* van *vluyten*, *vlieten*, *vleeten*; *vrat* van *vreeten*, *vritten*; *wond* van *winden*, *wanden*, *wenden*; *zond* van *zinden*, *zenden*, *zanden*; *schiep*, *stiet* van *schaapen*, *staaten*, *schoppen*, *stotten*, *schoópen*, *stoóten*, *schoepen*, *stoeten*, *scheppen*,

pen, *stetten*; *gebonden* van *binden*, *benden*; *gedoken* van *duyken*, *dieken*, *deeken*; *gelogen* van *liegen*, *luygen*, *leegen*; *gewæten* van *wæten*, *wyten*, *witten*; *gezoden* van *zuyden*, *zieden*, *zeeden*; enz.; enz.

§. 1324. Vervolgens als den leérling eenen diergelyken verledenen tyd of een dusdaanig deelwoord heeft, zoud hy, alhoewel hy de Spraakkunst van WEILAND grondig verstaat en weete, zich niet zelden in de vertaaling tegengehouden vinden; mits hy niet zoud weeten welk woord hy in het woordenboek moet zoeken.

§. 1325. Eyndelyk zal men op elk oógenblik werkwoorden ontmoeten, welke men, met het stelsel van WEILAND, met géene zekerheid zal kunnen rangschikken, en vervolgens niet kunnen vervoegen; dusdanige zyn: *stuyten*, *smeeden*, *slinken*, *sluyken*, *sluypen*, *toónen*, *trillen*, *rekken*, *sleepe*n, *stellen*, *stuypen*, *wikken*, *kwynen*, *huylen*, *vitten*, *verguyzen*, *vellen*, *kikken*, *janken*, *betten*, *dienen*, *wryten*, *melden*, *kluypen*, *mengen*, *wuyven*, *plengen*, *kerven*, *piepen*, *klaagen*, *kneeden*, *toeren* (uytteiren), *tergen*, *stelpen*, *sissen*, *schiften*, *seffen*, *spellen*, *suyzen*, *vrikken*, *kaayen*, *keffen*, *kermen*, *pluyzen*, *pruylen*, *pryken*, enz., enz.

§. 1326. Volgens WEILAND, zyn het de werkwoorden *stuyten*, *smeeden*, *slinken*, *sluyken*,
sluy-

sluypen, *toónen* (wyzen), *trillen*, *rekken*, *sleepen*, *stellen*, *stuypen*, *wikken*, enz., die den oorspronong zyn der naamwoorden *stuyt*, *smid*, *slink*, *sluyk*, *sluyp*, *toón*, *tril*, *rek*, *sleep*, *stel*, *stuyt*, *wik*, enz.; nogtans zyn de eene gelykvloeyende, en de andere ongelykvloeyende.

§. 1327. Wie zoud nu, gezien hebbende de regels welke WEILAND over de ongelykvloeyende werkwoorden geeft, en de daar op gemaakte aanmerkingen, met ons, niet moeten zeggen, dat het, voor de leérlingen, beter en gemakkelyker is, van de tweé honderd werkwoorden, getal der ongelykvloeyende, van buyten te leéren, dan alle de verdeélingen en onderverdeélingen, regels en uytneemingen daar omtrent in acht te neemen, te leéren kennen, te outhouden, en werkstellig te maaken.

§. 1328. Uyt het geen wy over de werkwoorden gezegd hebben volgt klaar, dat het niet moogelyk is, dat de Belgen, en nog min dat de vreemdelingen, door de regels van WEILAND, de kennis der nederduytsche werkwoorden zouden kunnen verkrygen.

§. 1329. Ja, ver, dat de vreemdelingen, als de Fransche of eenige andere, de werkwoorden, op die wys, zouden kunnen magtig worden; durven wy zeggen, zonder vreés van tegengespro-

sproken te worden, dat er geén éenen Hollander tot nu toe geweest is, die, door deze regels, alle de werkwoorden heeft leéren vervoegen; zy veronderstellen het geen zy moeten leéren, zyn onuytvoerlyk en vervolgens onnuttig.

§. 1330. Indien het zoó gelegen is met de regels welke door groóte taalkenners voorgedraagen, door den langen tyd als gewettigd; en met het gebruyk der Belgen bynaa volkomen overeenkomstig zyn; wat zoud men niet vinden in de geene, die met weynig overleg gemaakt, zonder veel naadenken aangenomen, en groótelyks tegen de uytpraak en schryfwys der Belgen strydig zyn?

§. 1331. Hoe zoud het nut van de regels, die WEILAND en SIEGENBEEK voorschryven, aan de Belgen klaarblykelyk kunnen zyn? daar elk een weet, dat die schryvers de taal onzer strecken noóyt in het oóg gehouden hebben, waarom het geénzins te verwonderen is dat zy in verscheydene punten met de Belgen verschillen; daar het uyt het Eérste Boekdeél onzer Nederduytsche Spraak-kunst klaar te zien is, dat WEILAND en SIEGENBEEK (300), in verscheydene gevallen, op de taal-

(300) Om zich hier van te overtuigen, kan men inzonderbeyd inzien het geen wy over de klanken *iz* en *y* gezegd hebben.

taalgronden niet steunen, maar op eygen goed-dunken; daar de Belgen niet zelden eene schryfwys zouden moeten verlaaten, die door de eérste beginsels der taal gewettigd is, om de zelve te verwisselen tegen een gebruyk waar voor niet alleén geéne genoegzaame redenen pleyten, maar dat zelfs tegen de algemeen aangenome gronden aanloópt, en alleén aan wilkeurigheid zyn aanwezig verschuldigd is; eyndelyk, daar wy in de Inleyding van ons Eérste Boekdeél getoónd hebben, dat de Spraakkunst van WEILAND een groot getal stellingen inhoud, die niet alléén valschen en ongerymd zyn, maar die noódzaakelyk moeten strekken, om het verstand der jonge lieden te verbysteren, in plaats van het zelve te ontwikkelen.

§. 1332. Waar uyt genoegzaam te zien is de noódzaakelykheid van eene nieuwe overziening van de Spelkunst van SIEGENBEEK en van de Spraakkunst van WEILAND; en tevens de ongerymdheid, zoówel van de geene, die willen dat men die werken, zonder onderzoek en verandering in Belgenland invoere, als van de geene, die, door eene fransche vertaaling van de zelve, het nederduytsch zouden willen leéren, als men, in eenige nederlandsche scholen, door de Spraakkunst van G. VAN LENNEP poogt te doen.

§ 1333.

§. 1333. Volgens het vyfde vereychte, of de laatste der vyf eygenschappen, welke eene Spraakkunst moet hebben, om in Belgenland ingevoerd te worden, moet men de Belgen als kiezers, van de spraakkunst voor de zuydelyke deelen erkennen; en, zoó men eene algemeene Spraakkunst wilt invoeren, welke, volgens den wensch van allen waaren taalvriend geschikt zy, voor geheel het Nederland, vereyscht de natuur der zaak, dat de Belgen en de Hollanders te zamen werken en van beyde kanten taalkundige kiezen, welke zich met het verveirdigen eener op reden gevestigde Spraakkunst onledig houden.

§. 1334. En zoó wy Belgen, van den eenen kant, bereyd zyn, niet alleén over te neemen van WEILAND en SIEGENBEEK al het geen goed bewezen is; maar zelfs van hun een onbepaald gezag toe te kennen in alle punten, welke men, naa het noódig onderzoek, niet zal getoónd hebben met de algemeen aangenomene taalwetten tegenstrydig te zyn: moogen wy, van den anderen kant, oók vereyschen dat de Hollanders toestaan dat de Belgen SIEGENBEEK en WEILAND niet volgen in de gevallen, waar het gebruik der Vlaamingen overeenkomstig is met de taalgronden, en dat het geen dier spraakkunstenaaren daar tegen aanloopt.

§. 1335. Maar dat de Hollanders de voor hun
nyt-

uytzonderlyk verveirdigde schriften aan de Belgen opdringen, is tegenstrydig aan het geen wy boven zagen, is niet billyk, maar onredenlyk te werk gaan. Dit zoud nogtans plaats hebben, indien men te werk ginge volgens het gevoelen van de geene, die zeggen dat men de Spelkunst van SIEGENBEEK en de Spraakkunst van WEILAND in Belgenland, zonder het minste onderzoek (301) of de minste verandering, algemeén moet doen volgen.

§. 1336. Vervolgens is het ten overvloede bewezen, dat men, met onbepaaldelyk de Spelkunst van SIEGENBEEK en de Spraakkunst van WEILAND in te brengen, tegen alle regt en reden, de Hollanders als beoordeelaaren van de Spraakkunst voor Belgenland aanziet, deze eene magt toeschryft op welke zy geéne aanspraak hebben, en dus tegenstrydig te werk gaat met de allerklaarste stelregels van SIEGENBEEK en WEILAND zelve, en met het vyfde vereyschte voor het invoeren eener spraakkunst in het zuydelyk gedeelte van het koningryk.

§. 1337.

(301) Aan de geene, die ons vraagen waarom wy, met de Hollanders, niet schryven *talen, tijd, zuiver*, enz. ? zouden wy, op onze beurt, kunnen vraagen waarom zy het schryfgebruik van hun vaderland verlaaten, om dat der Hollanders over te nemen, zonder dat men bewezen heeft, dat het laatste beter is dan het eerste ?

HEDEENDAAGSCHE SPELLING EN TAAL-GRONDEN DER HOLLANDERS.

§. 1337.

« Het groot oógmérk, zegt SIEGENBEEK bl. 1 K. (302), 't welk men zich by het spreeken en schryven voorstelt, is om zyné gedachten door andere duydelyk, volkomen, en gemakkelyk te doen

(302) Wanneér wy, zonder eenig byzonder werk te naamen, ons op het gezag der tweé beroemde taalkundige WÉTLAND en SIEGENBEEK beroepen, moet dit verstaan worden van de *Nederduitsche Spraakkunst*, door P. WEILAND, uitgegeven in naam en op last van het staatsbestuur der bataafsche republiek. Te Amsterdam, by JOHANNES ALLART, MDCCCJ; en van de *Verhandeling over de nederduitsche spelling, ter bevordering van eenparigheid in dezelve*, door MATTHYS SIEGENBEEK, Hoogleeraar in de *Nederduitsche Letterkunde te Leyden*; uitgegeven in naam en op last van het staatsbewind der bataafsche republiek. Tweéde druk. Te Amsterdam, by JOHANNES ALLART, MDCCCY. Die hollandsche taalleeraaren, naamelyk WEILAND en SIEGENBEEK, hebben elk een uyttreksel van hun werk in het licht gegeven: den éersten onder de benaaming van *Nederduitsche Spraakkunst ten dienste der scholen, te Amsterdam*, by JOHANNES ALLART, MDCCCVI; en den tweéden onder den titel van *Kort Begrip der Verhandeling over de Nederduitsche Spelling, uitgegeven in naam en op last van het staatsbewind der bataafsche republiek; ten dienste der scholen. Te Amsterdam*, by JOHANNES ALLART, MDCCCY. Wanneér wy deze laatste werken aanhaalen, teékenen wy dit korthyds halve door *Kort B.* of *K.* aan.

doen bevatten. De waarheyd van het voorgestelde (zegt hy bl. 12) is zoó klaarblykelyk, dat ik niet geloóf, dat iemand eene naadere bevestiging daar van verlangen zal.

§. 1338. « Wy zullen dus, by de opspooring van de regels der spelling en der zelve weirdeering, daar op moeten acht geeven, of, en in hoe verre zy ter bereyking van het aangewezen oógmerk, *algemeéne en ligtst moogelyke verstaanbaarheyd*, geschikt zyn. Op de bevoordering (SIBGENSEK, bl. 1, K.) van dit oógmerk moeten alle regels der spelling uytloópen. Men moet het zelve dus, by het opspooen dier regels, bestendig voor oógen houden, en daar aan, als aan eenen toetssteén, der zelve weirde en genbegzaamheyd beproeven. »

§. 1339. « Men moet, zegt WEILAND, bl. 5, (302), de regelmaatigheyd, zoó wel in het spreken als in het schryven, in acht neemen; dewyl men door beyde het zelve eynde bedoelt, naamelyk algemeéne verstaanbaarheyd. De laatste kan echter als noódzakelyker beschouwd worden, dan de éérste. Deze immers bepaalt zich slechts tot weynige persoonen en tot weynige voorbygaande oógenblikken; waarom de taalfeylen, welke onder het spreken begaan worden, voorby snellen, téwyl omstandigheden, houding, en gebaaren de duysterheyd verminderen, welke daar door anders ligtelyk zoude kunnen veroorzaakt worden. »

§. 1340.

§. 1340. « Het regt gebruyk van de schriftteekens heeft eenen veel grooteren werkkring, zoó wel ten aanzien der personen, als in opzigt tot de tyden, voor welke zy geschikt zyn. En daarom is het eene dubbele verpligting, zich op regelmatigheid en zuiverheid, te dezen aanzien, zorgvuldigk toe te leggen; dewyl iedere verwaarlozing daar van de bereyking van het oógmerk des schryvers verhindert. »

§. 1341. « Oók het denkbeeld van schoonheid maakt het noodzaakelyk, dat men zich in eene zuivere en regelmatige spelling oefene. De regelmatigheid in de spelling is voor den goeden styl het zelfde, wat de regelmatige teekening van de enkele deelen voor den beeldenden kunstenaar is; met dit onderscheyd alleénlyk, dat de schoonheid by dezen de hoógste, maar by den schryver slechts eene ondergeschikte bedoeling is. Dit echter geeft den laatsten géene vryheid, om haar geheel te verwaarloozen; want, schoon eene spelfeyl eene schriftelyke voordragt niet zoó zeer misvormt, als de misteekening van eenig lid van een beeld zoud wanstallig maaken, zoó blyft zy nogtans eene feyl, welke men moet vermyden. »

§. 1342. In gevolge dezer grondregels, zegt **SIGENBEEK** (bl. 154), dat « het op zich zelve duydelyker en regelmatiger is, in het enkelvoud de zelfde letters te bezigen, als in het meérvoud. »

§. 1343.

§. 1343. « Over het algemeen, zegt WEILAND, in zyn Nederduitsch Taalkundig Woordenboek, Inleiding, bladz. 43, zoude men, volgens het tegenwoordig doorgaande gebruyk, kunnen vaststellen, dat die medeklinkers, welke, in de verbuiging of verlanging der woorden, noódszaakelyk zyn, oók tot sluytletters gebezigd worden, uytgezonderd de *v* en *z*. »

§. 1344. Dus behoort men *dagelyksch*, *heden-daagsch*, *gindsch*, *regtsch*, *linksch*, in den zin van byvoegelyke naamwoorden, met *sch* te schryven; om dat men zegt *dagelyksche*, *hedendaagsche*, enz.: doch die zelfde woorden, als bywoorden gebezigd, vereyschen eene enkele *s*; omdat zy in deze beteëkenis aan geéne veranderingen onderworpen zyn (303).

§. 1345. De regelmaat der spelling zoude in onze taal geén aanwezen hebben; indien men den zelfden klank van een en het zelfde woord, door verschillende schryfteëkens uytdrukke. In dezen zin, stemmen wy volkomen toe, *dat er, in eene regelmaatige taal, maar eene wyze is om het zelfde woord naar behoóren te schryven* (304); en dat er niets regelmaatiger is dan het vol-

(303) Zie SIEGENBEEK bl. 229. Niet zelden hebben wy de gezegden van den hoógleéaar SIEGENBEEK met eenige veranderingen aan ons voorwerp toegepast, dit zal men dikwyls door *T.* of *Toepassing* aangeteekend vinden.

† (304) Zie *Iets óver de Hollandsche Tael, te Gend*, uyt *de*

volgende: *Eenen en den zelfden klank moet , in een en het zelfde woord, door een en het zelfde schryfteeken uytgedrukt worden.*

§. 1346. Op grond hier van, zegt SIEGENBEEK (bl. 155), dat men in de woorden, welke in het meêrvoud de *d* vertoónen, de zelve in het éénvoud tot sluytletter moet bezigen; en stelt (bl. 163) voór regel « dat in woorden, welke in het meêrvoud de *g* hebben, of de zelve, om hunnen duydelyken oórsprong, vereyschen, de *g* altyd haare plaats moet behouden. Men schryve dus *oóg*, *weg*, *dag* enz., als mede *magt* van *moogen*, *klagt* van *klaagen*, *bragt* van *bren-gen*, *pligt* van *pleegen*, *vlugt* van *vliegen*, en desgelyks in de voordere hier toe behoórende woorden: een' regel (zegt hy bl. 72, K.), welks inachtneeming zeker de duydelykheid bevoordert; » echter tegenstrydig is aan de algémeén erkende uytpraak (bl. 153), en aan het gezag der oudheyd, zoó SIEGENBEEK zelve bekent, wannéer hy, bl. 16, zegt: « Het is waar, de oudheyd hield zich naader aan de uytpraak, dan thans gebruykelyk is, door de *d* en *g*, op het eynde der lettergreep, met de hardere *t* en *ch* te verwisselen. En (bl. 162) wat het gebruyk der oude, die zich, op het eynde der letter-

*de drukkery van A. B. STÉVEN, op de koorn-markt, No-
vember 1823. Bl. 31.*

lettergreep, altyd van *ch* bedienden, aangaat, het zelve steunt zeker op een' goeden grond; als voldoende de *ch*, vooral wanneer de lettergreep op *t* eyndigt, beter aan den natuurlyken toón der uytpraak, dan de zachtere *g*, gelyk het zelve oók door den voorgang der Grieken, by wie wy eene soortgelyke verwisseling zagen plaats grypen, gewettigd word. Desnietteenstaande achten wy de terugroeping van het oud gebruyk onraadzaam; zóó omdat daar aan geéne nuttigheyd verknocht is, als omdat de zelve waarschylyk het gewenschte gevolg zou missen. Wat nuttigheyd toch kan de wederkeering tot het gebruyk der oudheyd aanbrenghen; daar, by de tegenwoordige schryfwyze, den óorsprong der woorden, in stede van verduysterd, veeléér in klaarder licht geplaatst word, en het onderscheyd van klank tusschen de *g* en *ch* niet zóó in het oóg loópende is, dat de plaatsing der eérste voor de laatste eenigen merkelyken aanstoót geeft?»

§. 1347. En wie zal, met ons in de stelling van SIEGENBEER, dat naamelyk door de beweirde schryfwyze van *d* en *g* den óorsprong der woorden in klaarder licht geplaatst word, niet gereedelyk instemmen? Doch, om zeker te zyn, (305) of een woord of eene lettergreep, met *d*

(305) *Algemeene Gronden der Nederduitsche Taal- en Spel-*

d dan wel met *t* behoort gesloten te worden, heeft men noodig te letten:

1. Op de afleyding, z. v.

<i>Hand</i>	meest men schryven, en niet	<i>hant;</i>	omdat men zegt	<i>handen.</i>
<i>Goed</i>		<i>goet;</i>		<i>goede.</i>
<i>Oud</i>		<i>out;</i>		<i>oude.</i>
<i>Graad</i> , meetkundige afdeéling,		<i>graat;</i>		<i>graaden.</i>
<i>Graat</i> , beén van eenen visch,		<i>graad;</i>		<i>graaten.</i>
<i>Noód</i> , verlegenheyd,		<i>noót;</i>		<i>noóden.</i>
<i>Noot</i> , regelteéken in de toónkunst,		<i>nood;</i>		<i>nooten.</i>
<i>Laad</i> , de gebiedende wyze van het werkwoord <i>laaden</i> , opleggen,		<i>laat;</i>		<i>laaden.</i>
<i>Laat</i> , gebiedende wyze van de werkwoorden, <i>laaten</i> , toelaaten, <i>laaten</i> , aderlaaten,		<i>laad;</i>		<i>laaten.</i>

2. Op de verschillende beteékenis, want:

Aard, beteékent de Aarde, die stof, daar men inborst, de geneygd-
Art, beteékent den in

Spelkunde, Gevolgd naar de RUDIMENTA, uitgegeeven door de Bataafsche Maatschappij: TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN. Bl. 67-en volgende.

52 HEDENDAAGSCHE SPELLING EN

in zaayt, eene der hoofdstoffen.	heyd van iemand.
<i>God</i> , het Opperwezen.	<i>Got</i> , volksnaam.
<i>Wild</i> , woest.	<i>Wilt</i> , van het werk- woord <i>willen</i> .
<i>Wed</i> , drinkplaats voor peirden.	<i>Wet</i> , bevel.
<i>Speld</i> , bekend vrouwen- gereedschap, om zich te kleéden.	<i>Spelt</i> , bekend koorn- gewas.
<i>Zweed</i> , man uyt het koningryk van Zwee- den.	<i>Zweét</i> , uytwaaseming op de huid.
<i>Wand</i> , muur.	<i>Want</i> , handschoen, of oók wel redegeevende voegwoord.

§. 1348. Alhoewel deze spelling niet stiptelyk aan de beschaafde uytpraak voldoet, noch met het gebruyk der oude, zoó wy straks zagen, overeenstemt; is het nogtans, om de regelmaat en de *ligst moogelyke vertsaanbaarheid*, niet raadzaam daar van af te wyken: « doch (zegt WEILAND, in zyn Taalk. Woord., Inl. bl. 45) deze gewoonte der oude is, naar myn inzien, meér wilkenrig, dan regelmatig; zoó, omdat zy de zelve niet ten aanzien van alle zachte en scherpe medeklinkers volgden, als oók, dewyl het natuurlyk is, dat de woorden, welke oorsprongelyk eene *g* voorderen, die *g*, by alle verbuysingen, blyven behouden. »

§. 1349.

1349. Voorders zegt VAN BOLHUYS, bl. 56:
 « Wanneer men een woord, naar den eenen
 of anderen regel, op eene verschillende wys
 zoude kunnen spellen, moet men onderzoeken,
 by een voorkomende woord, welken regel dan
 de meeste weirdy hebbe: b. v. naar den regel
 der uytpraak zoude men *lant* kunnen schryven,
 wilde men de uytpraak volgen; doch de ver-
 buyging *landen* is van meér belang, en voordert
 daarom *land*, naar den regel der verbuyging.
 Hoe zal men spellen, *magt* of *macht*? de uyt-
 spraak zoude het laatste eyschen, naar den regel
 der uytpraak; doch de afleyding van *moogen*
 stryd er tegen: daarom verkiesen wy *magt*, naar
 den regel der afleyding. »

§. 1350. Dus is het, by SIEGENBEEK bl. 47,
 niet alleén een algemeén erkende grondbeginsel,
 volgens het welk verschillende klanken, zooveel
 moogelyk, in de spelling op eene onderscheydene
 wyze moeten aangeduyd worden; maar zelfs
 eenen grondregel, dat gelykluydende doch in
 beteékenis verschillende woorden, naar de ver-
 buyging en regelmaat, in spelling moeten on-
 derscheyden worden.

§. 1351. De regelmaat heeft by SIEGENBEEK
 niet alleén plaats in het zelve woord, maar oók
 in verschillende woorden; zoó besluyt hy, bl. 241
 en volgende, uyt de spelling van *belydenis*,
geschiedenis, *geheymenis*, *geheugenis*, tot de
 schryfwys van *erkenenis*, *bekentenis*, *droefenis*,
begraa-

begraafenis, enz. « De woorden (zegt **STRECHENBERG** bl. 243), welke met de *s*, of haaren schepeten naabuur *p*, op *l* sluyten, vereytschen, zóó om de regelmaat van *schepeling* en dergelyke, als uyt hoófde van het vry algemeén gebruyk der beste schryvers, de zachte *e*, by welker weglating eene merkelyke wanlydendheyd geboren word. Men schryve dus *hebbelyk*, *hoopeloos*, *scherpelyk*, enz. »

§. 1352. « Het gezegde is insgelyks ten vollen toepasselyk op die woorden, waar in de *d*, of de verwantschapte *scherpere* *t*, op de *l* sluyt. Oók hier pleyt elks gevoel van welluydendheyd, niet min dan de regelmaat van *vondeling*, *vreemdeling*, *bezetting*, en het doorgaande spraak en schryfgebruyk, voor de inlassching der zachte *e*. Weshalve wy niet aarzelen het schryven van *daadelyk*, *deugdelyk*, *vastelyk*, enz., als een vastgaanden regel, aan te beveelen. »

§. 1353. « De woorden (zegt **STRECHENBERG** bl. 249), waar in de *w*, volgens de tegenwoordige schryfwyze, de *l* voorop gaat, worden insgelyks best met de zachte *e* geschreven. Dit toch komt my voor, zóó met den voorgang der beste schryvers en de beschaafde uytpraak, als met de regelmaat van *nieuweling*, *vertrouweling*, *huuwelyk*, méést overeén te stemmen. In gevolge hier van schryve men *getrouwelyk*, *gruwelyk*, *nieuwelyk*, *vrouwelyk*, enz. »

§. 1354. « Doch (zegt **STRECHENBERG**, bl. 167),
in

in *koningryk* zoud ik aan de *g* de voorkeur geeven; als met het tegenwoordig spraak- en schryf-gebruik en de *analogie* van *vindingryk*, en meêr dergelyke, meêst overeênkomende. »

§. 1355. Den heer **SIEGENBEEK** gebruykt niet alleên, om de regelmaat, *d* en *g* op het eynde der lettergreespen, alhoewel deze schryfsteekens naar zyn gevoelen aan de uytpraak niet geheel voldoet; maar hy bezigt, om de regelmaatigheyd, letters welke niet uytgesproken worden. « Het is zeker (zegt hy bl. 185), dat de *w* in het enkelvoud eygenlyk overtollig is, en in het meêrvoud alleên werd aangenomen, om des te gemakkelyker van de *u* op de *e* te kunnen overgaan; gelyk ten dnydelyksten blykt uyt de spelling onzer oudste schryvers, die de *w* alleên in het meêrvoud of by verlanging des woords tot twee lettergreespen, als in *trouwe*, *vrouwe*, enz., bezigden. » En, ofschoon het schryven van *trou*, *vrou*, *leeu* (306), nog in de achttiende eêuw, by nette schryvers, niet geheel vreemd is, stelt **SIEGENBEEK** (bl. 186), desniettegenstaande tot een

(306) « Oudtyds (zegt **SIEGENBEEK**, bl. 185) deed men de voorgemelde en meêr soortgelyke woorden in het enkelvoud alleên op *u* eyndigen, zoo als door veele voorbeelden bevestigd word in de *Bijdragen*, I deel, bladz. 384 en 385. Ook by **VONDEL** tref men deze spelling nog doorgaans aan, met uytsondering nogtans der woorden *uw*, *schaduw*, *nieuw*, en dergelyke. »

een' algemeenen regel, om in woorden, welke by verlanging of in het meêrvoud de w aanneemen, deze letter altyd haare plaats te doen behouden.

§. 1356. De vereéniging van *dt* (zegt SIEGENBEEK bl. 156) heeft zeker op zich zelve iets vreemds en wanstaltigs. Wy geloóven met SIEGENBEEK, dat het vreemd en wanstaltig is tweé verwantschape medeklinkers, waar van den eérsten zacht en den laatsten scherp is, in eene lettergreep te vereénigen. Dit kan men nog zien uyt *leevf, leezs, licht, enz.*

Niettegenstaande gebruykt SIEGENBEEK (bl. 156) de vreemde en wanstaltige vereéniging der *DT*, *ter bevoordering der duydelykheyd, die de hoofdwet der taale is*, in den tweéden en derden persoon van den tegenwoordigen, en den tweéden van den onvolmaakt verledenen tyd der aantóonende wyze, in de werkwoorden *binden, vinden*, en meér dergelyke: ofschoón zulks ten hoogsten tegenstrydig is aan de algemeéne en erkende uytpraak.

§. 1357. Uyt het tot dus verre bygebrachte blykt ten overvloede, dat den regel der overeenkomst of regelmaat vereyscht, dat men in al de verschillende veranderingen van een woord, de zelfde letters bezige; zoó dikwyls het algemeen schryfgebruyk en de beschaafde uytpraak zulks niet stelliglyk verbieden. Het is waar, dat SIEGENBEEK, zoó wy gezien hebben, veel voorder gaat; hy gebruykt naamelyk letters, welke onmoogelyk in de uytpraak kunnen gehoord worden:

den : doch wy vergenoegen ons, voor het tegenwoordig, met den straks gemelden regel, welken niemand in twyfel trekken kan.

§. 1358. Den regel der afleyding is, by den heer SIEGENBEEK, van geén mindere uytgestrektheyd, dan de regelmaat of overeénkomst, waar van wy komen te handelen.

§. 1359. « Hoe noódzaakelyk het zy (zegt hy, bl. 28 en volgende), dat men by de spelling op de afleyding acht geeve, is uyt het boven voorgestelde reéds blykbaar. Wie toch gevoelt niet, dat, zonder deze achtgeving, de taal onmisbaar in de deirlykste verwarring zoud geraaken? De éénpaarigheyd in het schryven, even noódzaakelyk tot duydelykheyd, als onafscheydbaar van het denkbeeld eener beschaafde taal, zoude, zonder de zelve, onmoógelyk kunnen plaats hebben. Wanneér ieder de uytpraak alleén; ten rigtsnoer der spellinge, volgt, hoe kan het anders, of er moet onder de schryvende, zoó in het aantal, als in den aard der letters, welke zy ter spelling van de zelfde woorden bezigen, merkelyk verschil weezen? En dat door dit alles de duydelykheyd het groóste naadeél lyden zal, en de waare kracht en beteékenis der woorden, hoe langs hoe meér, verduysterd zal worden, ja, eyndelyk, geheel verloren gaan, heeft onze aanwyzing naauwelyks noódig. Immers is het blykbaar, dat het onmoógelyk is, de eygenlyke
kracht

kragt en beteëkenis der woorden wel te kennen, zonder de noóddige kennis van der zelve oorsprong en afleydinge; en deze laatste moeten noodwendig te zoek raaken, wanneer de uytpraak alleén de spelling regelt. Geld het gezegde omtrent alle taalen in 't gemeén, het is bovenal van kragt omtrent zulke, welke men *oorsprongelyke* taalen mag noemen, tot welke klasse, onder weynige andere nieuwere spraaken, óók de nederduytsche behoort. Dit voorstel zal eenige naadere opheldering behoeven. In de fransche taal, welke, voor het grootste gedeelte, uyt het latyn gesproken is, vind men eene aanzienelyke menigte van afgeleyde en zamengestelde woorden, waar van de grond- en bestand-woorden, in het fransch, niet voor handen zyn. Een gemeéne franschman derhalve, die der geberde taalen onkundig is, kent de beteëkenis dezer woorden alleén door het gebruyk, zonder daar over eenige opheldering te hebben in der zelve oorsprong. Doch niet alzóó is het met de oorsprongelyke taalen, met naame met de nederduytsche gesteld. Daar deze haare meeste woorden uyt zich zelve geschapt, en, door afleyding van, en zamensstelling uyt andere bekende nederduytsche woorden, gevormd heeft, zoo valt der zelve oorsprong mééstal aan ieder, die deze taal spreekt, by eenig naadenken, gereédelyk in het oóg, en ontvangt hy van daar géén geringe opheldering over de waare en eygenlyke beteëkenis

kenis der woorden. Dit wezenlyk en onwaardeerbaar voorregt na der oorsprongetyke taalen, boven de afgeleyde, zoudt schier geheel verloren gaan, by aldien den laatsten voorgestelden hoofdregel by de spelling niet zorgvuldig wierde in acht genomen. »

§. 1360. SIEGENBEK zegt (bl. 49) « dat men, om de uytpraak zuiver, de taal buyten verwarring te houden, en de duydelykheyd en algemeene verstaanbaarheid, het groot oögmek van spraak en schrift, ongeschonden te bewaaren, volstrektelyk noödig heeft, op de afleyding der woorden acht te geeven. In 't algemeen dus stemmen wy volkomen toe (zegt hy), 't geen den taalkundigen WACHTER, en, voor en na hem, veele andere beweird hebben, dat de *spelling der woorden voornaamelyk afhangt van der zelve oorsprong*, en dat in de *afgeleyde en zamengestelde woorden die zelve letters moeten plaats vinden, welke in de oorsprongetyke en enkelvoudige voorkomen.* »

§. 1361. « Die achtgeving (zegt SIEGENBEK, bl. 19 K.) is zelfs zoö noodzakelyk, dat men niet regt beweiren kan, dat de spelling der woorden *voornaamelyk afhangt van der zelve oorsprong.* »

§. 1362. « Wy meenen (zegt hy, bl. 28) dan den gemelden hoofdregel op deze wyze te moeten voordragen: *Men volge in het schryven de naaste en zekere afleyding.* »

§. 1363. * Hier door (bl. 32) alleén word dit rigtsnoer

rigtsnoer algemeen' brykbaar en nuttig; hier door zal het zelve aan het oógmerk, waar toe het word voorgesteld, ten vollen beantwoorden. Immers moet de afleyding *zeker*, dat is, voor ieder blykbaar en aan geéenen twyfel onderhevig zyn, zal het volgen daar van eenig nut, ter bevoordering der duydelykheyd, kunnen voordbrengen. En is het oók te dien eynde niet volkomen genoegzaam, zoó men slechts de naaste afleyding der woorden in het oóg houde? Zoude het daar toe wel noódig zyn, dat men met zyne gedachten telkens tot den hoógeren en meér afgelegenen oorsprong der woorden opklomme? Niemand, geloóf ik, zal dit, in goeden ernst, willen staande houden. »

§. 1364. Volgens het onveranderlyk *axioma*, dat naamelyk de spelling der woorden afhangt van hunnen oorsprong, schryft SIEGENBEEK bl. 116, niet alleén *dagen* van *dag*; maar hy gebruykt zelfs letters die in de beschaafde uytpraak niet voldoen; en het geen meér is, in geéenen deéle kunnen uytgesproken worden. Zoó schryft SIEGENBEEK *welluydenDheyd*, *ontvangen*, enz; omdat zy oorsprongelyk zyn van *welluydend*, *vangen*, enz. Bl. 159, verkiest hy in *rondom* de *d* boven de *t*, om des zelfs blykbaare zamenstelling uyt *rond* en *om*; waar door men (zegt hy) *rond*, overeenkomstig het tegenwoordig gebruyk met *d* schryvende, natuurlyk oók gebragt word, om de zelve in het zamengestelde *rondom*

tandom te plaatsen. SIEGENBEEK zegt, bl. 46, dat « ieder gereédelyk zal erkennen de waarheyd van het grondbeginsel, dat naamelyk de zelfde woorden, in de zamenstelling, even als atzonderlyk, of, in verschillende zamenstellingen, op gelyke wyze moeten geschreven worden. » In gevolge van dit grondbeginsel, schryft hy *thans*, *althans*, met *h*, welke in de uytpraak niet gehoörd word. « Opmerkelyk intusschen is het (zegt SIEGENBEEK, bl. 216), dat men de *h*, welke in de uytpraak niet of naauwelyks word waargenomen, in het schryfgebruik bestendig behouden heeft. Zoó ik my niet bedriege, levert dit een bewys op, dat men in de spelling dezer woorden niet geheel roekeloós en onbedacht is te werk gegaan. Myns achtens, naamelyk, heeft men de oorzaak daar van te zoeken in de zorg, dat *thans*, *althans* niet verward werd met *tans* in *nogtans*, waar het niets anders dan eenen éénvoudigen uytgang is. » (307)

§. 1365.

(307) Den grond der afleyding is in alle talen zeer geeerbiedigd. De afstammige talen hebben hem toegepast aan zeer veele woorden, die zy van andere spraaken ontleënd hebben: indervoegen dat zy, in de ontleénde woorden, de spelling der oorspronglyke taal behouden; schoon de uytpraak en het doorgaande schryfgebruik daar géénzins mede overeenkomen.

De Latynen, de Fransche, de Engelsche behouden, tegen hun doorgaande spraak- en schryfgebruik, de oorspronglyke letters *PHTH* van het woord *phthisis*, dat zy van de Grieken overgenomen hebben.

§. 1365. Sommige willen dat de spaarzaamheid, in het gebruyk der letters, als spelgrond diene; dat het dwaasheid zy (308) twee letters te gebruiken, wannér de uytpraak maar eéne vraagt. De Nederlanders, welke deze aanmerking durven waagen, zyn zekerlyk niet bekend met het geen den hoógleéraar SIEGENBEEK gezegd heeft, wannér hy dit onderwerp verhandeld heeft; dus zullen wy dien taalleéraar zelve laten spreeken over het ongenoegzaame van den regel: *Schryf, zoó als gy spreekt*, en over de spaarzaamheid in de spelling.

§. 1366. «Nu ontstaat de vraag (zegt SIEGENBEEK, bl. 26 en volgende), of dien hoófdregel, zoó als den zelve naader door ons bepaald is, door te zeggen, dat men zich, *in het schryven, naar de zuiverste en méést beschaafde uytpraak rigten moet*, alleén en op zich zelve, genoegzaam zy, om ten rigtsnoer der spellinge te verstrekken? Het antwoord op deze vraag is niet verre te zoeken. Wy behoeven slechts onzen, in den aanvang voorgestelden, algemeénen toetssteen te baat te neemen, en wy zullen terstond ontdekken, wat er van de zaak zy. Algemeéne en ligtst moogelyke verstaanbaarheid zeyden wy daar het groót oóghmerk te zyn, 't welk alle zich, by het spreeken en schryven, voorstellen. Maar is den ontvouwden hoófdregel, uyt zynen aard, ter bevoordering van

(308) Zie VAN BOLHUIS, Bl. 25.

ván dit oógmerk wel toereykende? Men zal, geloóf ik, deze vraag, by eenig naadenken ont-kennend moeten beantwoorden. Immers, hoe zuiver en volkomen de uytspraak oók zyn mooge, het kan echter niet anders zyn, of hy, die zich in het schryven ééniglyk naar de zelve schikt, zal, of letters voorbyzien, welke tot het wezen eens woords behoóren, of hy zal, door verwarring van onderling gelyke klanken, verkeérde teékenen bezigen. Doch, 't geen het voornaamste is, en alles afdoet, hèt denkbeeld eener geheel zuivere en volkomene uytspraak is louter hersenschimmig; de zelve was by geén volk immer aanwezig, noch kan, uyt den aard der zaake, ligtelyk ergens aanwezig zyn. Om niet te herhaalen, 'tgeen wy te vooren in het midden bragten omtrent de verbasteringen en onvolkomenheden, aan welke de spraak onvermydelyk is bloótgesteld, beroepen wy ons slechts op het geen de ondervinding ons alle te dezen aanzien leért. Waar toch, of by welke volksklasse treft men onder ons eene uytspraak aan, welke geheel zuiver en volkomen kan genoemd worden? Heeft niet dié uytspraak, welke, volgens het boven aangemerkte, onder ons de algemeéne is, en ten grondslag der spelling ligt, haare eygene en by-zondere onvolkomenheden? Men denke slechts aan de verwisseling der klanken *ey* en *y*, der harte en zachte *e* en *o* enz., welke op de tong der Hollanders vry algemeén is. »

§. 1367. « Doch oók die maate nog van zuiverheid en volkomenheid van uytpraak, welke, uyt de natuur der zaake, by een volk immer aanwezig zyn kan, waar in heeft zy haaren grondslag, waar door word zy bewaard en onderhouden? Voorzeker alleén in, en door het achtigeeven op de afkomst en samenstelling der woorden, en de kennis, welke men daar van, of door gezette taalbeoefening, of door het leezen van welgeschrevene boeken, of door den omgang met beschaafde en kundige lieden, verkregen heeft. By afwezigheid hier van, kan de uytpraak niet anders, dan hoógst verbasterd en onvolkomen zyn, gelyk het voorbeeld van het onbeschaafd gemeén, 'twelk over dergelyke zaaken nimmer naadacht, overtuygelyk bewyst. Deze aanmerkingen doen ons op het leevendigst de noódzaakelykheid gevoelen, om by den voorgestelden hoófdregel nog eenen anderen te voegen, welken daarmede ten naauwsten verbonden is, en ons gebied, by de spelling, oók op de *Afleyding der woorden* te letten. »

§. 1368. SIEGENBEEK zegt, bl. 30, dat « daar de nederduytsche taal haare meéste woorden uyt zich zelve geschept, en, door afleyding van, en samenstelling uyt andere bekende nederduytsche woorden, gevormd heeft, zoó valt der zelve oorsprong meéstal aan ieder, die deze taal spreekt, by eenig naadenken, gereédelyk in het oóg, en ontvangt hy van daar geén geringe opheldering
over

over de waare en eygenlyke beteëkenis der woorden. » Maar hoe zoude den oorsprong der afgeleyde woorden een ieder gereëdelyk in het oóg vallen, indien men alleén de uytpraak volgde?

§. 1369. WEILAND zegt (309): « Door middel der schryfteëkens, verkrygen wy nu een veel vollediger begryp van de woorden en der zelve oorsprong, door het oóg dan door het oór. » Hoe zoud zulks bestaan kunnen, zoó de uytpraak alleén de spelling regelde?

§. 1370. Dus antwoorden wy, ten beslyte, op de voorgewende spaarzaamheyd, het volgende: Zoó men door spaarzaamheyd verstaat, dat by de spelling geén meérder letters moogen gebezigt worden, dan welke de afleyding, de regelmaat, eene beschaafde uytpraak, en het achtbaar gebruyk voorderen; dan zeker kan daar tegen niets met eenigen grond worden ingebracht. Doch, in dezen zin, is den regel geheél overtollig, en behelst niets, dan 't geen in andere, algemeén erkende, grondbeginsels der spelling reéds is opgesloten. De waare bedoeling schynt dus veeleér te zyn, dat men de wet der spaarzaamheyd, oók zonder achtgeving op de voorgestelde beginsels, moet volgen, en geén andere letters bezigen, dan welke volstrekt noódig zyn, om de woorden op het
gezig

gezig te kennen. In dezen zin, is den regel g-heel ongerymd en taalbedervend; als waar door veele fraaye en wezenlyke eygenschappen der taale zouden verduysterd worden, ja welks volstreckte toepassing niets minders, dan de volkomene omkeering en vernietiging van alle grondregels eener goede spelling ten gevolge zoud hebben. (Zie **SIEGENBEEK**, bl. 57).

§. 1371. « Immers is het blykbaar (zegt **SIEGENBEEK**, bl. 29), dat het onmoogelyk is, de eygenlyke kragt en beteëkenis der woorden wel te kennen, zonder de noódice kennis van der zelve *oorsprong* en *afleydinge*; en deze laatste moeten noódwendig te zoek raaken, wanneer de uytpraak alleén de spelling regelt. »

§. 1372. Uyt het geen de hollandsche taal-leéraaren hier boven aangevoerd hebben, volgt nog eenen anderen regel, naamelyk den geenen die gebied het *zaakelyk deel* van een woord in deszelfs veranderingen ongeschonden te bewaaren.

§. 1373. « In de woorden, zegt **TEN KATE**, in zyne *Aenleiding tot de kennisse van enz. Tweede Deel*, bl. 34, die **SIEGENBEEK**, bl. 283, een onschatbaar werk naamt, in de woorden, zegt hy, zyn aan te merken elks *wortel-* en elks *toevallig deel*. *Wortel-* of *zaakelyk deel* noem ik dat geen, waar door het een woord van het ander, zonder aanmerking van voorvoegsels of uytgangen, onderscheyden word; en *toevallige deelen* de zulke, die voor- of agter-aangelascht worden,

worden, 't zy by verbuyging, 't zy by afleyding. »

§. 1374. « Gelyk woorden, zegt WEILAND (310), de onligchaamelyke gedachten, voor het oór hoorbaar moeten maaken, wanneér wy de zelve willen gewaar worden; zoó moeten geschrevene of gedrukte letters de enkele bestanddeelen der woorden voor het oóg zichtbaar maaken, om daar van eenig begryp te hebben. »

§. 1375. Aleér wy tot de toepassing der taalgronden aan de hedendaagsche spelling van de Hollanders overgaan; moeten wy onze lezers nog onderhouden over den algemeéne aard der zamenvestelling, afleyding, en regelmaat, welken deze spelregels wezenlyk onderscheyd van de algemeén erkende uytpraak, en van het gebruyk der beste nederduytsche schryvers.

§. 1376. De reden, waarom een denkbeeld, door deze of geene uytgesprokene of geschrevene teékens, moet voorgesteld worden, kan géén andere zyn, dan den wil der spreekende en schryvende: maar dat een woord van zulke of zulke woorden zamengesteld is, van deze of geene woorden afstamt, met deze of andere overeenkomt, is niet omdat de spreekende en schryvende het willen; maar omdat zulks gegrond is
in

(310) *Nederduitsch Taalkundig Woordenboek. Inl.*, bl. 5.

in den aard der zamenstelling, afleyding, en overeenkomst. Deze gronden verschillen dus van de uitspraak en het gebruyk der schryvende daar in, dat de eene, stennende op het menschelyk oordeél, *beredeneerde* spelgronden moogen genaamd worden; terwyl de andere ééniglyk op den algemeénen wil der spreekende en schryvende gevestigd zyn.

§ 1377. Vervolgens kunnen wy noóyt met de uitspraak noch met het schryfgebruyk bekend zyn, ten zy wy weten wat den wil omtrent deze beslist heeft; daar wy der zamenstelling, afleyding, en overeenkomst, door de enkele redeneering kundig worden.

§. 1378. « De spelregels, zegt WÉILAND, bl. 7, zyn even zoó min toevallig en willekeurig, als de overige taalregels. Zy zyn veeleér op het taaleygen gegrond, moeten daar in opgezocht en daar uyt afgeleyd worden. Den taalleéaar mag derhalve de taal, zoó min als den geschiedschryver de geschiedenis, naar willekeur inrigten; maar beyde moeten dat geen neemen, wat zy vinden, en daar by het afwykende en tegenstrydig in ieder vak opzoeken, het waar van het valsch afzonderen, en de gronden voor het eérste opgeeven. » Zie §. 340 van onze Nederduytsche Spraakkunst.

§. 1379. Dus vermag geéenen taalleéaar het gezag der *afleyding, zamenstelling, en regelmaat* naar zyn eygen gevoelen inrigten, noch het zelve volgens

volgens een aangenomen stelsel uytstrekken noch beperken; doch hy mag zich tegen het algemeen aangenomen schryfgebruik, dit is, tegen den uytgedrukten wil van de groôte meerderheyl der schryvende verzetten, wanneér het zelve blykbaar op verbastering der taale uytloópt, of aan de verkeérde toepassing van de afleyding of regelmaat zynen oorsprong verschuldigd is. (SINGENBEEK, bl. 45 en 46. *Toepassing.*)

§. 1380. « Iedere taal, merkt LELVVELD, op het slot zyner *Aanteekening*, te regt aan, iedere taal heeft haare eygenscapen, buyten welke geéne taalopbouwer behoórt te gaan. » Gevolgelyk moeten de veranderingen, welke eenen taalleéaar in het spelgebruik poogt te maaken, op de verbetering der taale uytloópen.

§. 1381. De verbetering van het spelgebruik bestaat in dit naader te brengen aan de regels (§. 806.), waar op de spelling gegrondvest is. Dat het gebruik overeékomstig met al de spelgronden niet kan verbeterd worden, zal geéne bevestiging behoeven; het is dan eygenlyk maar het tegenstrydig gebruik welk aan verbeteringen onderworpen is.

§. 1382. De wegneeming van eene tegenstrydigheyl, medebrengeude eene gelyke of méerdere tegenstrydigheyl, is geéne taalverbetering. De verbetering van het spelgebruik kan niet gebouwd zyn op de willekeurigheid van dezen of geenen persoon; maar moet gevestigd weezen op

op de gronden der spelkunde, dit is, op de natuur zelve.

§. 1383. Hier hebben wy nu gezien wat ons de beredeneerde spelgronden, naamelyk, de regemaat, zamenstelling, en afleyding leéren; en hoe de zelve met de algemeéne en ligtst mogelyke verstaanbaarheid by de hollandsche taal-leéraaren, en, inzonderheid, by den hoógleéaraar SIEGENBEEK, ten grondslage der spelling liggen. Laat ons nu deze grondregels toepassen aan eenige geschilpunten, welke hedendaags tusschen de Hollanders en de Vlaamingen betwist worden. Het komt ons geschiktst voor eérst te handelen

Over de enkele en dubbele Vokaalspelling.

§. 1384. « Wy zyn thans, zegt SIEGENBEEK, bl. 97, gevoorderd tot een der moeyelykste en belangrykste onderwerpen dezer Verhandeling, de enkele en dubbele Vokaalspelling, naamelyk, in lettergreepen, niet op eenen medeklinker stuytende. »

§. 1385. Om het zelve éénigzins geregeld en naar eysch te verhandelen, zal het noódig zyn vooraf een beknopt verslag van beyde stelsels te dezen aanzien te geeven; waar naa wy de verschillende gevoelens omtrent dit stuk zullen toetsen, en, eyndelyk, dat geen, 't welk ons met de regels eener gezonde taalkunde meest overeékomstig

overéénkomstig schynt, door bewysredenen trachten te staaven. (SIEGENBEEK, bl. 98. T.)

§. 1386. Volgens het stelsel van den heer SIEGENBEEK moogen de zelfstandige naamwoorden *graaf*, *spraak*, *naam*, *beek*, *koot*, *gebuur*, enz., nimmer in het meêrvoud met twee *aa*, *ee*, *oo*, *uu*, geschreven worden; alhoewel zy die verdubbelde klinkers in het éénvoud voorderen. Zoó dat de zelfstandige naamwoorden *graaf* (zekeren persoon van weêrdigheyd), *graf* (begraafplaats) enz., in het meêrvoud niet onderscheyden worden; en dat SIEGENBEEK gelyk schryft het meêrvoud van *spraak*, *naam*, enz., en het meêrvoud van ik *sprak*, ik *nam*, enz.; en geén verschil maakt in de spelling van het meêrvoud van *beek* en *beken*, de gebiedende wyze van het werkwoord *bekennen*.

§. 1387. Den hoógleéraad SIEGENBEEK beweirt; dat de regels der gezonde taalkunde onwederleggelyk vereyschen, dat de byvoegelyke naamwoorden *gaaf*, *waar*, *gaar*, enz., in hunne verbuygingen, met den enkelen klinker geschreven worden: dus maakt hy geén verschil tusschen *gave*, *gaven*, *ware*, *waren*, *garen*, uytgangen of verbuygingen van *gaaf* (geheél), *waar* (echt), *gaar* (genoeg gekookt); en tusschen *gave* en *gaven* van *geeven*; *ware* en *waren* van *weezen*; en *garen*, naaygaren.

§. 1388. Hy verbied oók stelliglyk in zyne *Verhandeling*

Verhandeling de spelling met twee klinkers in de werkwoorden *baaden* (311), *smeeden*, *looten*, enz. Hy wilt dat men onverschilliglyk spelle *smeden* van ik *smeed* en *smeden* van *smid*; *loten* van ik *loot* en *loten* van *lot*; *baden* van ik *baad* en *baden*, meêrvoud van het zelfstandig naamwoord *bad*.

§. 1389. *Dagen*, *sloten*, *dalen*, *vaten*, enz., zyn by SIEGENBEEK het meêrvoud van de zelfstandige naamwoorden *dag*, *slot*, *dal*, *vat*, enz.; als oók het meêrvoud van ik *daag*, ik *sloót*, ik *daal*, ik *vaat*, enz. SIEGENBEEK schryft op de zelfde wyze wy *braken*, wy *zagen*, enz., den verledenen tyd van de werkwoorden *breeken*, *zien*, enz.; en den tegenwoordigen tyd van *braaken*, *zaagen*, enz. *Laken* is by hem werkwoord *mispryzen* en wollen stof, wy *bedelen* beteékent by hem *met deel beslaan*, als oók *almoezen vraagen*; *wegen*, beduyd by hem *paden* en *in de schaal leggen*, enz.

§. 1390. Eyndelyk, den hoógleéraar SIEGENBEEK is (bl. 134) van gevoelen, dat men zich in lettergreepen, niet op eenen medeklinker stuytende, ter aanwyzing van den langen klank, altyd

(311) In deze en dergelyke gevallen, volgen wy onze doorgaande spelling, en niet de geene van den taalleéraar SIEGENBEEK; tot dat het ons blyke, dat de schryfwys van gemelden hoógleéraar boven de andere de voorkeur verdient.

altyd van eenen enkelen klinker moet bedienen (312).

§. 1391. « Men schryve dus nimmer, zeggen de *RUDIMENTA of Gronden der Nederduitsche taal, uitgegeven door de Bataafsche Maatschappij: TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN*, men schryve dus nimmer een woord in het meêrvoud met twee *aa, ee, ij, oo, uu*; omdat een woord dien verlangden klinker in het eênvoud voordert. »

§. 1392. Zoó moet men, volgens het stelsel van SIEGENBEEK, op eene gelyke wyze schryven *beving* van *bevangen*, en *beving* van ik *beef*; *bevelen* van *bevel*, en *bevelen* van ik *bevoel*; *spelen*, meêrvoud van *spel*, en *spelen*, meêrvoud van ik *speel*; *raden*, wielen, en *raden* van ik *raad*; *spraken* van *spraak*, en *spraken* van *spreken*; en menigvuldige andere.

§. 1393. Volgens het stelsel van SIEGENBEEK en het geen de *Gronden der Maatschappij* hier aanstonds gezegd hebben, zoudé men oók moeten stellen *schriven*, *bliven*, *wiven*, *zi*, *hi*, enz.; en niet *schryven*, *blyven*, *wyven*, *zy*, *hy*, noch *schrijven*, *blijven*, *wijven*, enz.

§. 1394. Dit zy voor het tegenwoordig genoeg om aan onze lezers een denkbeeld te geeven
van

(312) De enkele vokaalspelling van SIEGENBEEK is niet toepasselyk aan de woorden, welke met eene scherp-lange *ee*, of *oo*, uytgesproken worden; als *beenen*, *hoogen*, enz.

van de spelling van den heér SIEGENBEEK, welke in onze dagen zoó veel gerucht gemaakt heeft. Wy zullen althans, in korte woorden, hier aantoonen waar in het tegenstrydig stelsel der voorstanders van de dubbele vokaalspelling bestaat.

§. 1395. Deze laatste zyn van gevoelen, dat de afleyding en de regelmaat voorderen, dat de woorden, die in hun éénvoud eenen langen klinker hebben, met eenen medeklinker gesloten, als *graaf, beek, braaf*, ik *loot*, enz., dien ver verlangden klinker, in het *wezenlyk* of *zaakelyk deel des woords*, behoóren te behouden; zoó dikwyls, welverstaande, als de nytspraak niet verandert. Dus schryven zy, met den verdubbelden klinker, *graaven, beeken, braaven, wy looten*, enz.; omdat men schryft *graaf, beek, braaf, ik loot*, enz. Het éénvoud, zeggen zy, heeft eenen verlangden klinker; dus behoóren de afgeleyde den zelve oók in het *wezenlyk deel* te vertoónen, en schryven om deze reden *noódzakelyk, onmeetelyk, vermaakelykheid*, enz., enz.

§. 1396. Zy houden staande, dat het volgen der afleyding en regelmaat de duydelykheid van den zin bevordert; welke als het voornaamste oógwit van het schrift aangemerkt word. Met eéne opslag van het oóg, zeggen zy, ziet men terstond in *graaven, beeken, wy bedeelen, wy zaagen, wy braaken*, enz., dat den grond of hoófdbeteékenis is *graaf, beek, deel, zaag, braak*, enz.: maar schryft men *graven, beken, bedelen*,

bedelen, *wy zagen*, *wy braken*, enz.; dan heeft men, zonder *en* eenen geheel anderen zin, en men kan dus nyt de spelling niet weeten of die woorden hunnen grond hebben in *graf* of *graaf*, in *beek* of *bekennen*, enz. Het volgen der afleyding in de woorden *bedeeling*, *beeken*, *beeving*, enz., zeggen zy, geeft terstond klaar en duydelyk te kennen op welke lettergreep den naadruk der uytpraak moet gemaakt worden; terwyl eene gelyke spelling in *bedelen*, het zy van *deel* het zy van ik *bedel*, in *beving* van *beeven* en van *bevangen*, enz., den leezer in twyfelachtigheyd kan brengen.

§. 1397. Nu ontstaat de vraag, welk van de twee ontvouwde stelsels, met de taalgronden der Hollanders overeenkomstig zy?

Om dezè vraag gevoegelyk te beantwoorden, zal het noódig zyn beyde stelsels te vergelyken met de boven aangehaalde grondregels, welke by de Hollanders ten rigtsnoer der spelling verstreken. De *regelmaat*, welke by hun van zeér groot gewigt is, verdient eérst onze aandacht.

§. 1398. Den hoógleéaraar SIEGENBEEK, die eene overeenkomst vind tusschen *vlugt* en *vliegen*, *magt* en *moogen*, *koningryk* en *vindingryk*, enz., en zegt, dat de regelmaat der taal vereyscht, dat er eene gelykvormige spelling tusschen de eene en de andere plaats hebbe, zal zekerlyk niet ontkennen, dat er eene overeenkomst heérscht tusschen de

de onderlinge verbuysingen van een naamwoord, als oók tusschen de wederzydsche vervoegingen van een en het zelfde werkwoord, voor zoóveel, naamelyk, het zaakelyk- of wortel-deel in uyt-spraak niet verandere: en, onder deze betrekking, zal den heér SIEGENBEEK wel niet ligt staande houden, dat een en het zelfde woord, nu in het éénvoud, dan in het meérvoud gesteld, twee verschillende woorden zyn; noch beweiren, dat men een zelfstandig naamwoórd, in deszelfs onderscheydene gevallen, zoó van het éénvoudig, als het meérvoudig getal geplaatst, als acht of meér verschillende woorden aanmerken moet. Zoó van gelyken, zal den heér SIEGENBEEK, zoó wy vermeénen, niet zeggen, dat een en het zelfde werkwoord, door de vervoeging, vyftentwintig of meér ongelyke woorden voordbrengt.

§. 1399. Indien men eens of ergens de regelmaatigheyd, welke de éénpaarige wys is van gelyk te handelen in gelyke gevallen, om de *algemeéne en ligtst moogelyke verstaanbaarheid*, in het schryven moet in acht neemen; dan is het zeker wel in de spelling van een en het zelfde woord, of in de onderscheydene verbuysingen en vervoegingen van een en het zelfde nederduytsch rededeel: anders zoude men moeten zeggen, *dat er in eene regelmaatige taal, meér dan éene wyze is om het zelfde woord naar behoóren te schryven*; en *dat het onregelmatig is eenen en den zelfden klank, in een en het zelfde*

*zelfde woord, door een en het zelfde schryf-
teeken uyt te drukken.*

§. 1400. *Indien het op zich zelve duydelyker
en regelmaatiger is, in het enkelvoud de zelfde
letters te bezigen, als in het meêrvoud (§. 1342);
waarom zoude het op zich zelve niet duydelyker
en regelmaatiger zyn, in het meêrvoud de zelfde
letters te bezigen, als in het éénvoud?*

§. 1401. *Indien men vaststelt, dat die mede-
klinkers, welke, in de verbuyging of verlanging
der woorden, noódsaakelyk zyn, oók tot sluyt-
letters gebezigd worden, uytgezonderd de v en
z (§. 1343): waarom zoude men niet moogen,
ja, moeten vaststellen, dat die klinkers, welke
in de enkele bestanddeelen der woorden noód-
zaakelyk zyn, oók in de verbuyging of verlanging
der woorden moeten gebezigd worden; ten zy
wanneér de verscheydenheyd van uytpraak zulks
verbied?*

§. 1402. *Indien den regel, dat in woorden,
welke in het meêrvoud de G hebben, of de zelve,
om hunnen duydelyken oorsprong, vereyschen,
de G altyd haare plaats moet behouden, zeker
de duydelykheyd bevoordert (§. 1346); waarom
zoude den regel, dat in woorden, welke in het
éénvoud de dubbele aa, ee, enz., hebben, of
de zelve, om hunnen duydelyken oorsprong,
vereyschen, de aa, ee, enz., altyd haare plaats
moet behouden, de duydelykheyd niet be-
voorderen?*

§. 1403.

8.

§. 1403. Dus moogen wy gerustelyk opmaaken , dat er tusschen de verschillende veranderingen van een woord eene volkomene overeenkomst van spelling moet heérschen; zoó dikwyls, naamelyk, de uytpraak niet verandere: en dat men, by gevolg, niet alleén, om de duydelykheid, die de hoófdwet der taale is, maar oók om de regelmaatigheyd, in die verbuysingen en vervoegingen, de zelfde schryfteékens moet bezigen.

§. 1404. Dus moet den heér SIEGENBEEK, om volgens zyne eygene gronden te werk te gaan, in *beeken, dreeven*, enz., de zelfde klinkers gebruyken als in *beek, dreef*, enz. Wilt hy *beken, dreven*, enz., stellen; dan moet hy, om regelmatig te zyn, met VAN DAËLE van Yper, oók *bék, dréf*, enz., schryven: anders word hy aan zich zelve ongelyk, en zondigt tegen *het denkbeeld van schoonheyd dat noódzakelyk maakt, dat men zich in eene zuylvere en regelmatige spelling oefene.* (§. 1341)

§. 1405. In geval dien hoógleéraad staande houde, dat *den zelfden klank, in een het zelfde woord, door verschillende schryfteékens moet afgevaard worden*; dan verweirdige hy zich de goedheyd te hebben ons te leéren waar in de regelmaat der nederduytsche spelling gelegen is: want het is ons onmoogelyk te begrypen, hoe de regelmaat, welke by de Hollanders zoó sterk aanprezen word, met de enkele vokaalspelling in dergelyke gevallen bestaanbaar zy.

§. 1406.

§. 1406. Daarenboven zagen wy (§. 1374), dat *de geschrevene of gedrukte letters de enkele bestanddeelen der woorden voor het oog moeten zichtbaar maaken, om daar van eenig begryp te hebben*; en dat gevolgelyk de letters, welke het zaakelyk deel des woords aan het gezigt voorstellen, ongeschonden moeten bewaard blyven, in die veranderingen, naamelyk, waar in den klank den zelfden blyft. Maar wanneér men *graven* van *graaf*, *beken* van *beek*, enz., schryft, zyn de enkele bestanddeelen klaarblykelyk voor het oog verdwynen; en wy kunnen daar door geén begryp hebben, of de bestand-of wortel-deelen te zoeken zyn in *graf* of *graaf*, in *beek* of *bekennen*, enz.: zoó dat het enkelyk de dubbele vokaalspelling is, welke, in deze en dergelyke gevallen, een klaar en duydelyk begryp verschaft van de denkbeelden, welke men aan den leezzer tracht mede te deelen.

§. 1407. Al de taalkundige komen overeén omtrent den wortel of het zaakelyk deel der zelfstandige en byvoegelyke naamwoorden, en zyn éénstemmiglyk van gevoelen, dat het zelve in den eenvoudigsten uytgang te vinden is. (313)

§. 1408.

(313) In elk woord moet men twee deelen onderscheyden. Het eerste, het welk wy *beteekenende* deel naamen, is *ZAK* in *zakken*: aan deze drie letters kent men terstond de hoofdbedeydenis van het woord; de letters *KEN* helpen niet tot de

§. 1408. Maar, alhoewel zy éénpaariglyk overéénstemmen, dat de werkwoorden een oorspron-gelyk-of wortel-deél hebben; zyn zy echter het niet eens aangaande de gedaante welke het zaa-kelyk deél dier woorden zoude vervatten. Zom-mige zyn van gevoelen, dat het de onbepaalende wyze der werkwoorden is (314); eenige ver-meénen het oorspron-gelyk deél der werkwoorden te vinden in den eérsten éénvoudigen persoon van

oorspron-gelyke of wortelyke beteéknis, maar dienen aldaar enkelyk om het meérvoud aan te toónen, welke wy daarom met den naam van *bepaalende* deél bestempelen. Nog duy-delyker zal men het bepaalende deél bevinden in *wy* MAAKTEN. De wortelyke beteéknis word door de letters MAAK uytge-drukt. De letters TE geeven te kennen, dat dit woord tot den verledenen tyd bepaald is. De letter *n* is oók eene bepaalende letter van het getal; want zy toónt aan, dat de beteéknis en den tyd van *maukten* tot het meérvoud, en niet tot het enkelvoud, behoort: zelfs mag men zeggen, dat zy eeniger wyze oók den persoon aandnyd; mits *maakten* niet dan aan den eérsten en derden persoon kan loegepast worden.

Uyt het aangehaalde moet men besluyten, dat *wéén* en *stroót* de wezenlyke deélen van de werkwoorden *weénen* en *stoóten* zyn; want het is aan die deélen dat men ziet, dat deze woorden eene handeling of bevestiging van *weénen* en *stoóten* beduyden. De uytgangen, als in *wy* weéNEN, *zy* stoóTEN, en de voorzetsels, in *BEweénen*, *VERstoóten*, enz., zyn géén wezenlyke deélen; want zy dienen maar om min of méér toe-vallige omstandigheden van het wezenlyk deél der handeling dier werkwoorden uyt te drukken.

(314) Zie LAMBERTUS VAN BORDHUIS, bl. 113, (80), en bl. 115, (84).

wan den eérsten tyd der aantónnende wyze; veele zoeken het worteldeél in den gebiedenden tyd (314): de overige zeggen dat het oorspron-gelyk deél der werkwoorden niet anders kan weezén, dan het zaakelyk deél, dit is, het deél waar op den klemtoón valt.

§. 1409. De taalkundige, die den wortel ver-meénen te vinden in de gebiedende wyze *maak*, en die hem stellen in de aantónnende gedaante ik *maak*, verschillen maar in de woorden, en niet in de zaak, van de geene die beweiren, dat den wortel van een werkwoord in des zelfs zaakelyk deél bestaat: want de eene en de andere aanzien *maak*, *loot*, enz., als de worteldeélen van de werkwoorden *maaken*, *looten*, enz. TEN KATE, die van den heér SIRGENBEEK eenen onsterfelyken en onschatbaaren schryver genaamd word, en wiens gezag hier, by gevolg, van aller-grootste gewigt moet weezen, zegt, in zyne *Eerste Proeve van Geregelde Afleiding*, dat de wortel-of zaak-deélen van de werkwoorden *breeken*, *draagen*, enz., *draag*, *breek*, enz. zyn. En dit komt volstrektelyk overeén met het geen den heér SIRGENBEEK zegt, bl. IX, in het *Voorberigt van zyn Woordenboek voor de Neder-duitsche Spelling*. En daar, zelfs volgens de getuygenis van TEN KATE (*Eerste deel*, bl. 118), *aa*, *ee*, enz., ondeélbaare teékens zyn; is het haarblykelyk, dat de werkwoorden *maaken*, *leeven*, *looten*, enz., in alle hunne vervoegingen,

gen, welke van uitspraak niet veranderen, den verdubbelden klinker moeten behouden.

§. 1410. Maar, alhoewel de stelling van den onsterfelyken TEN KATE, omtrent dit punt van taalkunde, naar onze meening, niet kan tegengesproken worden; laten wy desnietteenstaande aan den opsteller der *Verhandeling over de Nederduitsche Spelling* de volle vryheyd één dezer verscheydene gevoelens te kiezen. Beschouwt hy gaan, slaan, staan, als de oorsprongelyke gedaante; dan moet hy noódzakelyk, volgens zyn onwrikbaar grondbeginsel, dat, naamelyk, *in de afgeleyde en zaamengestelde woorden die zelfde letters moeten plaats vinden, welke in de oorsprongelyke en enkelvoudige voorkomen*, dan moet hy noódzakelyk ik gaa, staa, dat hy gaa, staa, schryven. Geeft hy de voorkeur aan den gebiedenden tyd maak, of aan de aantónnende wyze ik maak; dan moet hy al wederom, om de zelfde reden, den verdubbelden klinker bezigen, en wy maaken, spreeken, enz., stellen. Maar den heér SIGGENBERG, die (bl. 247) min, enz., als het zaakelyk deel van minnen, enz., aanmerkt, en te taalkundig is, om niet van het gevoelen van den schranderer TEN KATE te zyn, zal; zoó wy meénen, toestemmen, dat den wortel hier niet anders dan het zaakelyk deel eens werkwoords kan weezen; en zal dus maak, spreek, enz., als den eygenlyken wortel der werkwoorden aanveirdende, gereédelyk aanneemen, dat aa,
ee,

ee, enz., aldaar, volgens het gezegde van TEN KATE, ondeélbaare letters zyn. Maar in dit geval vind den heér SIEGENBEEK zyne enkele vokaal-spelling, weder zonder eenigen grond, en moet even, als in de twee eerste gevallen, wy *graaven*, wy *eeten*, enz., en niet *graven*, *eten*, enz., schryven.

§. 1411. Edoch wy vinden, dat den hoógleé-
 raar SIEGENBEEK, die zoó graag twyfelt aan
 een punt, welk met zyn stelsel niet overeé-
 komstig is, bl. 111, zegt: *Alles berust op eene
 moeyelyk bewysbaare onderstelling, dat, naa-
 melyk, de gebiedende wyze als den wortel der
 werkwoorden moet aangemerkt worden; en,
 bl. 113, dat'er geéne reden wyt te denken valt,
 waarom juyst den onvolmaakt verledenen tyd ten
 rigtsnoer der spellinge behoórt te strekken. Met
 het zelfde regt althans, zegt hy, kan men den
 eersten of tweéden persoon van den tegenwoordigen
 tyd daar toe stellen, of andere even ongegronde
 regels aanneemen.*

§. 1412. Den hoógleéraad, die om het zelf-
 standig naamwoord eenen *wind* niet te verwarren
 met *hy wind*, in dit laatste de wanstaltige vereé-
 niging van *wt* gebruykt, vreést te misdoen tegen
 de regels der gezonde taalkunde, door het hezigen
 van den verdubbelden klinker in *braaken*,
zaagen, *weegen*, *waagen*, enz. Dit kan, volgens
 hem, de duydelykheid niet bevoorderen. Het
 schryven van *braken*, *zagen*, *wegen*, *wagen*,
 enz.,

enz., kan geéne verwarring te wege brengen. Den lezer heeft ze maar af te leyden van *braak* of *brak*, van *zaag* of *zag*, van *weeg* of *weg*, enz.; en daar mede is, volgens SIEGENBEEK, alles klaar en duydelyk. Stelt hy *zy braken* in den kelder, *zy zagen* boómen, enz., den lezer heeft maar te zien of die woorden hunnen grond hebben in *brak*, *zag*, enz.; of in *braak*, *zaag*, enz. Wanneer eenen belanghebbenden ergens *WAGEN* te *koóp* vind, kan hy, volgens SIEGENBEEK, gemakkelyk weten, of men hier van weegschaulen of rytuyg spreekt; hy heeft maar den grond daar van op te zoeken. Het is waar hy zoude naar den drukker of wel naar den eygenaar kunnen loópen; den eérsten zoude het hem misschien, doch den laatsten zeker zeggen kunnen. En alzóó loópen al de spelregels van den hoógleéraar SIEGENBEEK, op de algemeéne en ligtst moogelyke verstaanbaarheyd uyt. (§. 1337 en 1338)

§. 1413. Maar indien den heér SIEGENBEEK niet liever hebbe den gordiaanschen knoóp door te houwen, dan wel te onderzoeken, niet wat de gemakkelykheyd, maar wat de duydelykheyd bevoordert, en de dubbele vokaalspelling verwerpe, enkelyk uyt vreeze van voor zaakelyk- of wortel-deél te neemen, het geen zulks niet is; dan herinnere hy zich, dat het toch op zich zelve zeker en klaar is, dat elk werkwoord een wortel- of zaakelyk - deél moet hebben, wiens bestanddeelen, in alle veranderingen, wanneer de

de uytpraak de zelfde blyft, naauwkeuriglyk behoóren bewaard te worden; anders zoude de taal aan oneyndige verbasteringen bloót gesteld zyn. Dus is het zeker, dat de eene of de andere der volgende gedaanten den wortel of het zaakelyk deel moet behelzen: *Ik waag, gy waagt, hy waagt, wy gaan, gy waagt, zy staan. Ik waagde, gy waagde, hy waagde, wy waagden, gy waagde, zy waagden. Waag, waagt. Dat ik zy, dat gy staat, dat hy zy, dat wy staan, dat gy staat, dat zy staan. Dat ik waagde, dat gy waagde, dat hy waagde, dat wy waagden, dat gy waagde, dat zy waagden.* Laat ons hier nog byvoegen de onbepaalende wyze *gaan, slaan, staan*, het bedryvende byvoegelyk naamwoord *slaande, gaande*, enz., als oók het lydende byvoegelyk naamwoord *gewaagd, geleefd, geloot*, enz.

§. 1414. Den hoógleéaraar SIEGENBEEK zal evenwel nu niet meér twyfelen, of den wortel in de eene of de andere der aangehaalde gedaanten te vinden zy. Hy doorzie al de verscheydene uytgangen dezer vervoeging, zoó lang als het hem oók mooge gelieven; hy zal in de zelve, al hadde hy de oógen van ARGUS, geéne gedaante vinden, welke, volgens zyn stelsel, niet met den verdubbelden klinker geschreven zy. Dus kan hy, op geén hoegenaamde wyze, zyn stelsel der enkele vokaalspelling uyt den wortel der werkwoorden afleyden; terwyl al de gedaanten aldaar,
ten

ten hoogsten, voor de dubbele vokaalspelling pleyten in *maaken*, *spreeken*, *looten*, *duuren*, en in een oneyndig getal andere werkwoorden van dien aard.

§. 1415. Eyndelyk den hoógleéaraar SIEGENBEEK gedenke aan den grondregel, welken by de rede-neerkundige, in alle twistingen, moet in acht genomen worden, en die duydelyk leért, dat men, in de geschilpunten, altyd van het bekende tot het onbekende moet overgaan. Nu, onder de twistende, waar van de eene willen *spreken* en de andere *spreeken* schryven, is men algemeenelyk overeéng gekomen, dat men in ik *spreek* den verdubbelden klinker moet bezigen: en dus, gaande van het bekende, of algemeen aangemen punt ik *spreek*, kan men ligtelyk ontdekken, dat men, volgens de overeénkost en regelmaat van gelyk te handelen in gelyke gevallen, den verdubbelden klinker in *spreeken*, enz., moet gebruyken.

§. 1416. Het geen wy hier, in de vergelyking van het stelsel van den hoógleéaraar SIEGENBEEK met de regelmaat der taal, welke by de Hollanders ten rigtsnoer der spelling strekt, bygebragt hebben, schynt ons meér dan genoegzaam, om onze lezers te overtuygen, dat de enkele vokaalspelling in *taalen*, *braaven*, *maaken*, *spreeken*, enz., tegenstrydig is aan de gronden eener geregelde spelling; en dat, terwyl de dubbele

dubbele vokaalspelling, volgens het grondbeginsel van WEILAND (§. 1374), *de enkele bestanddeelen der woorden voor het oóg zichtbaar maakt, waar door wy eenig begryp der gédachten kunnen hebben*, den heér SIEGENBEEK de wezenlyke teekens zoó deirlyk verbastert, dat het onmogelyk is de zelve door het oóg te onderscheyden, en dus een zoó wezenlyk en fraay taaleygen bedorven heeft.

§. 1417. Laat ons nu het stelsel van den hoógleeraar SIEGENBEEK vergelyken met de oorspronglykheyd of afkomst der woorden, *zonder welke achtgeving de taal, volgens SIEGENBEEK (§. 1359), onmisbaar in de deirlykste verwarring zoud geraaken*. Den heér SIEGENBEEK, die, bl. 202, *hoofsch, blaadje, scheepje*, afleyd van de zelfstandige naamwoorden, *hof, blad, schip*, en WEILAND, die de werkwoorden *baaden, baanen, bevylytigen, boómen, doópen, dyken, gryzen, hoóren, huuren, krygen* (kryg voeren), *pennen, zwarten*, enz., afleyd van de naamwoorden *bad, baan, vlyt, boóm, doóp, dyk, gryt, odr, huur, kryg, pen, zwart*, enz. (§. 1317), zullen zekerlyk niet ontkennen, dat *taalen, boogen, uuren, braave, leege, vroomme*, afstammen van de woorden *taal, boog, uur, braaf*, enz.

§. 1418. SIEGENBEEK zegt (bl. 48, K.), dat het een onwrikbaar grondbeginsel is, *dat afgeleyde woorden met hunne bekende stamwoorden*
in

in spelling moeten overeenkomen, dat (§. 136o) in de afgeleyde en zamengestelde woorden, die zelfde letters moeten plaats vinden, welke in de oorsprongelyke en enkelvoudige voorkomen; en, volgens dezen regel, moeten de woorden, zegt den zelfden hoógleéraad (bl. 115 en 116), afkomstig van substantiva, welke slechts eene enkele vokaal hebben, op de zelfde wyze, als in hunne stamwoorden, dit is, met den enkelen, en niet met den verdubbelden klinker, geschreven worden. Het bezigen van eenen verdubbelden klinker, in de gemelde afstammelingen, zegt hy, is lynregt strydig met het onveranderlyk axioma, dat de spelling der woorden afhangt van hunnen oorsprong. Dus moet ik daar uyt beslyten, en SIEGENBEEK instemmen, dat de woorden afkomstig van substantiva of andere, welke eene dubbele vokaal hebben, op de zelfde wyze, als in hunne stamwoorden, dit is, met eenen dubbelen, en niet met eenen enkelen klinker moeten geschreven worden; dat het bezigen van eenen enkelen klinker, in de gemelde afstammelingen, lynregt strydig is met het onveranderlyk AXIOMA, dat de spelling der woorden afhangt van hunnen oorsprong. Ik verwacht ook, dat den heér SIEGENBEEK, die hoógleéraad, en by gevolg redenkunstenaar is, gereédelyk zal toestemmen, dat in de afgeleyde woorden TAALEN, BOOGEN, UUREN, BRAAVE, LEEGE, VROOME, die zelfde letters (de verdubbelde aa, ee, oo, uu) moeten

moeten plaats vinden, welke in de oorsprongelyke
 TAAL, ROOG, UUR, ENZ., voorkomen: anders zoud
 het geén onwrikbaar grondbeginsel zyn, dat
 afgeleyde woorden met hunne bekende stam-
 woorden in spelling moeten overeenkomen. (SIE-
 GENBEEK, bl. 48, K.)

§. 1419. Zó schryft men oók, in den duyt-
 schen taalstam, met behoud van den verdub-
 helden klinker:

<i>Das schaaft,</i>	<i>die schaaft.</i>
<i>Der staar,</i>	<i>die staare.</i>
<i>Der aal,</i>	<i>die aale.</i>
<i>Das maas,</i>	<i>die maase.</i>
<i>Das meer,</i>	<i>die meere.</i>
<i>Das haar,</i>	<i>die haare.</i>
<i>Das kameel,</i>	<i>die kameele.</i>
<i>Das heer,</i>	<i>die heere.</i>
<i>Das loos,</i>	<i>die loose.</i>

Insgelyks schryven de hoógduytschers met ons
 haarig van haar; paaren, paarung, van paar; enz.

§. 1420. De Hoógduytsche schryven *agiren*,
ranzioniren, *rasiren*, *spioniren*, *rappieren*, *spie-*
len, *spiesen*, *visieren*. In al deze woorden,
 hebben I en IE den langen klank van I: maar
agiren, *ranzioniren*, *rasiren*, *spioniren*, worden
 zonder E geschreven, omdat zy niet voordkomen
 van andere duytische woorden, waar in die letter
 met I vervoegd is; de andere daarentegen worden
 met IE geschreven, omdat zy afkomstig zyn van
 woorden, waar in dit schryfteeken gebruykt is.

§. 1421.

§. 1421. Uyt het gezegde is het gemakkelyk te beslyten, dat de enkele vokaalspelling in *talen*, *braven*, en dergelyke, niet alleén strydig is met de algemeén aangenomene grondbeginsels der Hollanders; maar oók duydelyk tegen de stelregels van den hoógleéaraar SIEGENBEEK zelve aandruyscht. Indien deze gevolgtrekking aan den heer SIEGENBEEK niet bevalt, dan moet ik of hy in de hersenen geraakt zyn.

§. 1422. Het is waar, zoude men kunnen zeggen, dat het stelsel van SIEGENBEEK tegenstrydig is met de regelmaat en afleyding; maar komt het niet overeen met *het groot oógmerk*, 't welk *alle zich by het schryven voorstellen*, naamelyk, *om zyne gedachten door andere duydelyk, volkomen, en gemakkelyk te doen bevatten?*

§. 1423. Wanneer wy letten op het algemeén grondbeginsel van den hoógleéaraar SIEGENBEEK, dat, naamelyk, *al de regels der spelling op de bevoordering van de algemeéne en ligtst moogelyke verstaanbaarheid moeten uytloópen*; dat wy, *by der zelve weirdeering, daar op moeten acht geeven, of en in hoe verre zy ter bereyking van dit aangewezen oógmerk, welk men bestendig moet voor oógen houden, geschikt zyn* (§. 1337 en 1338); dan is het antwoord op deze vraag niet verre te zoeken. Wy behoeven slechts onzen, in den aanvang voorgestelden, algemeéne toetssteen te baat te neemen; en wy

wy zullen terstond ontdekken, wat er van de zaak zy. *Algemeéne* en *ligst moogelyke verstaanbaarheid*, zeyden wy daar het groót oógmerk te zyn, 't welk alle zich, by het spreeken en schryven, voorstellen. Maar is de (§. 1386-1394.) ontvouwde spelwyze van den heer SIEGENBERG nyt haaren aard, ter bevoordering van dit oógmerk wel toereykende? Men zal, geloóf ik, deze vraag, by eenig naadenken ontkennend moeten beantwoorden. Immers, hoe zuiver en volkomen men de zelve oók volgen mooge, het kan echter niet anders zyn, of hy, die zich in het schryven eéniglyk naar de zelve schikt, moet, of letters voorbyzien, welke tot het wezen eens woords behoóren, of hy moet, door verwarring van onderling gelyke klanken, verkeérde teekenen bezigen. Om niet te herhaalen, 't geen wy te vooren in het midden bragten omtrent de verbasteringen en onvolkomenheden, tot welke een dusdaaping stelsel, als dat geen is van den hoógleéraar SIEGENBERG, onvermydelyk moet aanleyding geeven, beroepen wy ons slechts op het geen den leezer, in de ontvouwing en de vergelyking van gemelde stelsel met de taalgronden ter plaatse moet aangemerkt hebben. Oók die zuiverheyd van spelling, welke, nyt de natuur der zaake, by een volk immer aanwezig zyn kan, waar in heeft zy haaren grondslag, waar door word zy bewaard en onderhouden? Voorzeker in, en door het achtgeeven op de regelmaat,

regelmaat, afkomst, en samenstelling der woorden. By afwezigheyd hier van, kan de spelling niet anders, dan hoogst verbasterd en onvolkomen zyn, gelyk het voorbeeld van het onbeschaafd gemeén, 't welk over dergelyke zaaken nimmer naadacht, overtuygelyk bewyst. (SIEGENBEEK, Bl. 26 — 28. T.)

§. 1424. Het bygebragte, hoewel niets dan eenige proeven behelzende, zal echter voldoende zyn, om de heérschappy van de regelmaat en oorsprongelykheyd over de uytpraak aan te toónen, en om eenigermaate te bewyzen, dat de dubbele vokaalspelling, in de betwiste punten, met de regelmaat, afleyding, en *algemeéne en ligtst moogelyke verstaanbaarheid*, in den volsten zin overeénstemt; en dat daarentegen het stelsel van den hoógleéaar SIEGENBEEK, noch de regelmaat, noch den oorsprong der woorden, noch de duydelykheyd eérbiedigt. Maer hoe? zal men zich tegen deze dwinglanden, naamelyk, de regelmaat en den oorsprong, die de gemakkelykheyd in het schryven zoó veel hinderpaalen aanbrenge, niet met kragt en naadruk verzetten? Schoón, voorwaar, klinkt deze taal, en pryzelyk schynt, in den eérsten opslag, het voorneemen, het welk daar in word aangekondigd. Doch, by naader en meér bedaard naadenken, zal dat voorneemen, ten opzigte der Vlaamingen, onuytvoerlyk en ongerymd, die fraaye en schoónklinkende taal een ydel geklap blyken te zyn. Ja, wierden

wierden de regelmaat en de afleyding door de meerderheyd der Vlaamingen, in der daad, als dwinglanden aangemerkt, verlangden zy zich aan der zelve gebied te onttrekken, dan, zeker, zoud SIEGENBEEK, met hoop op een' gelukkigen uytſlag, daar toe werkzaam kunnen zyn, daar hy by de Vlaamingen ondersteuning en medewerking zoude vinden. Doch, nu deze het dus genaamde juk gewilliglyk draagen, zonder daar van eenigen last te gevoelen; nu zy zelve het zich, uyt eygene vrye keuze, hebben op den hals gelegd, zoud het dwaasheyd, en eene geheel vruchteloóze onderneeming weezen, de Vlaamingen aan eene heérschappy te willen onttrekken, waar aan zy zich zoó geirne onderwerpen. In stede van SIEGENBEEK, die hier op uyt is, als den verbreeker van een lastig juk aan te merken, zouden zy hem veeleér beschouwen als eenen eygendunkelyken verweldiger van een gezag, 't welk hem in geéne deéle toebehoórt. (SIEGENBEEK, bl. 42 en 43. T.)

§. 1425. SIEGENBEEK wilt, in zyne enkele vokaalspelling, dat men de wet der spaarzaamheyd, oók zonder achtgeving op de afleyding volge, en geéne andere letters bezige, dan welke volstrekt noódig zyn, om de woorden op het gezigt of geluyd te kennen. In dezen zin is dat stelsel geheel ongerymd en taalbedervende, als waar door veele fraaye en wezenlyke eygenschappen der taale zouden verduysterd worden,

ja

ja, welks volstrekte toepassing niets minders, dan de volkomene omkeëring en vernietiging van alle grondregels eener goede spelling, ten gevolge zoud hebben. (SIEGENBEEK, bl. 57 en 58. T.)

§. 1426. Veel andere aanmerkingen, welke wy tegen het stelsel van SIEGENBEEK, en ten voordeele der dubbele vokaalspelling zouden kunnen indringen, laten wy over aan het onpartydig oordeel van onzen lezer, die, onder het doorbladeren van de taalgronden der Hollanders, welligt by zich zelve zal gezegd hebben :

§. 1427. Waarom verwerpt SIEGENBEEK, die zooveel gezet is op de afleyding en regelmaat, de zelve in zynstelsel der enkele vokaalspelling?

§. 1428. Waarom wilt SIEGENBEEK, dat de gelyklydende, doch in beteëkenis verschillende woorden, *as* en *asch*, *aart* en *aard*, *deugt* en *deugd*, enz., in spelling moeten onderscheyden worden? terwyl hy, door zyne enkele vokaalspelling, niet alleén duyzende woorden van hunnen oorsprong verwydert, maar zelfs verschilliglyk luydende woorden gelyk schryft, en overal de duydelykheyd, die by hem de hoogste wet der spelling is, zoó deirlyk benaadeelt.

§. 1429. « In *rondom*, zegt SIEGENBEEK, bl. 159, zoud ik de *d* boven de *t* verkiezen, om des zelfs blykbaare zamenstelling uyt *rond* en *om*, waar door men, *rond*, overeënkostig het tegenwoordig

woordig gebruyk met *d* schryvende, natuurlyk oók gebragt word, om de zelve in het zamengestelde *rondom* te plaatsén. »

Hier verkiest den hoógléeraar een schryfteéken in een zamengestelde woord, omdat het zelve *blykbaar* in het grondwoord te vinden is: waarom verkiest hy niet de verdubbeling in *tualen*, *beeken*, enz.; aangezien de zelve *blykbaar* in de oorsprongelyke *taal*, *boek*, enz., te vinden is?

§. 1430. Daarenboven zegt hy, dat *men*, *ROND*, *overeékomstig het tegenwoordig gebruyk met d schryvende, natuurlyk oók gebragt word, om de zelve in het zamengestelde RONDOM te plaatsén*. Hoe komt het, dat *SIEGENBEEK taal*, enz., *overeékomstig het tegenwoordig gebruyk met aa schryvende, natuurlyk oók niet gebragt worde, om de zelve in het afgeleyde TAALEN*, enz., te plaatsén?

§. 1431. « Wy zyn, zegt *SIEGENBEEK*, bl. 186, van oordeél, dat liet best is tot een' algemeénen regel te stellen, om in woorden, welke by verlanging of in het meérvoud de *w* aanneemen, deze letter altyd haare plaats te doen behouden. »

Als men tot een' algemeénen regel stelt, om in woorden, welke, by verlanging of in het meérvoud eenen medeklinker aanneemen, den zelve in het éénvoud altyd zyne plaats te doen behouden, ofschoón hy niet gehoórd word; waarom wilt *SIEGENBEEK* in het meérvoud géenen klinker aanneemen,

aanneemen, die in het enkelvoud gehoord word, die het zaakelyk deel des woords uytmaakt, en door de afleyding en regelmaat gevoorderd word?

§. 1432. Waarom gebruykt SIEGENBEEK, om de oorsprongelykheid, in *thans*, enz., (bl. 46) letters, welke niet kunnen uytgesproken worden; en verwerpt hy de verdubbeling der klinkers, in de woorden, alwaar zy ten hoogsten door de afleyding vereyscht word?

§. 1433. Indien men, volgens SIEGENBEEK, in zamengestelde woorden letters moet behouden, die in de uytpraak onmoogelyk kunnen gehoord worden; waarom zoude men, in de afstammelingen, om den oorsprong te bewaaren, niet meér letters moogen bezigen, dan er, streng genomen, wel noódig zyn, om eenen langen klank voort te brengen?

§. 1434. Volgens de gronden van den heér SIEGENBEEK, doch tegen den regel der uytpraak, moeten de eyndletters van het éénvoud zich schikken naar die van het meérvoud, en men moet schryven *kind*, *kryg*, *daad*, *vrouw*, enz.; omdat men, in het meérvoud, zegt *kinderen*, *krygen*, *daaden*, *vrouwen*, enz. Als de eyndletters van het meérvoud hier altyd ten rigtsnoer der spellinge strekken van het éénvoud; waarom moeten dan de zaakelyke of wezenlyke letters van het éénvoud geéenen invloed hebben op het meérvoud? en waarom zoude men tot regel niet moogen stellen, *dat isder gemakkelyk kan kennen*,
of

of een zelfstandig naamwoord met of zonder verdubbeling moet geschreven worden, wanneer hy slechts aan het eenvoud denkt? even gelyk SIEGENBEEK, bl. XIX, gemeënd heeft, de aanwyzing der onderscheydene schryfwyze met *D* of *T* te moogen achterlaaten, daar ieder de zelve gemakkelyk kan kennen, wanneer hy slechts aan de verbogene of meêrvoud denkt.

§. 1435. By SIEGENBEEK is het een algemeên erkende grondbeginsel, dat verschillende klanken, zooveel moogelyk, in de spelling op eene onderscheydene wyze moeten aangeduyd worden (§. 1350). Waarom wilt hy dan niet, dat *beeving* en *beving*, enz., volgens de afleyding en regelmaat, op eene onderscheydene wyze aangeduyd worden?

§. 1436. Zoó den hoógleéaraar SIEGENBEEK wilt staande houden, dat men zich, in het schryven van *graven*, enz., moete rigten naar de grondwet der spelling, *schryf, zoó als gy spreekt*; waarom wilt hy niet aanneemen, dat men, volgens de *natuurwet der spelling*, oók schryve *mens, vrou, altans, welluydenteyt, dach*, en duyzend andere? Onze taal zoude immers hier door niet alleén gemakkelyk voor den schryver, maar oók voor den leérling weezen: en dit voorbeeld zoude misschien veele naavolgers in onze naabuuren aantreffen; en de Fransche, inzonderheyd, die op schoóne en fraaye nieuwicheden veel gezet zyn, zouden welligt achter ons oók schryven:
nous

<i>Nous sommes</i>	} aimé.
<i>Vous êtes</i>	
<i>Ils sont</i>	
<i>Elles sont</i>	
ENZ., enz.	

Tot welkdaanig eene eér zoude het aan de Nederduytschers niet verstreken, eyndelyk den filozoofischen steen der spellinge gevonden te hebben?

§. 1437. Waarom bezigt den hoógleéraad SIEGENBEEK, bl. 216 en volgende, omde verwarring met andere woorden te vermyden, letters, welke niet kunnen uytgesproken worden; en waarom verwerpt hy in *beeken*, *beeving*, enz., de verdubbeling, welke door de uytpraak, afleyding, en regelmaat gevoorderd word?

§. 1438. SIEGENBEEK schryft, *ter bevoordering der duydelykheyd, die de hoófdwet der taale is, hy WINDT, gy WINDT, gy WORDT, enz.* Op deze wyze, kunnen die woorden niet verward zyn met *den wind*, *de wond*, enz. Welk eene zorgvuldigheyd voor de *ligst moogelyke verstaanbaarheyd!* Maar hoe komt het dan, dat de angstvalligheyd van den hoógleéraad voor duydelykheyd zich niet uytstrekke tot de spelling van *graaven*, *bedeelen*, en duyzend andere, welker oorsprong de verdubbeling voordert? SIEGENBEEK antwoordt, dat eene verschillige spelling in *graven* van *graf*, en *graaven* van *graaf*, *bedelen* van *bedel*, en *bedeelen* van *deel*, *beving* van *bevangen*,

bevangen, en *beeving* van *beeven*, en al de andere woorden van dien aard, de duydelykheid niet kan bevoororderen; en dat daarentegen eene gelyke spelling in *hy wind* en den *wind*, enz., wel zeker de klaarheid zoud benaadeelen. *Credat Judæus Apella.*

§. 1439. Hoe komt den regel dat de enkele bestandeelen der woorden GRAAF, BEEK, enz., volgens de Hollanders, voor het oög moeten zichtbaar zyn, overeen met het schryven van GRAVEN, BEKEN, enz?

§. 1440. Waarom volgt den hoöglectraar SIEGENBEEK zoó zorgvuldiglyk den oorsprong en de regelmaat in woorden, waar in de letters anders luyden, niet kunnen uytgesproken worden, wanstallig zyn, en geheel tegen de algemeene uytpraak aanloopen; terwijl hy, in zyne enkele vokaalspelling, al de taalgronden over het hoöfd ziet?

§. 1441. Hoe kunnen de Hollanders hunne hedendaagsche spelling overeenbrengen met de by hun algemeen aangenomene spelgronden? hoe...? waarom...?

§. 1442. Deze vraagen te beantwoorden is onze taak niet, maar wel de geene van den hoöglectraar SIEGENBEEK, van wien wy eene, op gronden gestaafde, wederlegging, zoó zy moogelyk zy, verwachten.

§. 1443. Hier moeten wy nog handelen over een

een kleyn getal nederduytsche woordetjes, welke met den langen klank eyndigen, als *naa* en *abee*; en die, volgens het stelsel van den hoógleéaraar SIEGENBEEK, met den enkelen klinker schynen te moeten geschreven worden. Maar wy bemerken, dat den opsteller van de *Verhandeling over de Nederduytsche Spelling* niet alleén de *ij*, die hy voor de verdubbelde *i* houdt, in *wij*, *mij*, *sij*, *hij*, *gij*, enz., gebruykt; maar zelfs den verdubbelden klinker bezigt in *thee*, *Aa* (stroóm), *moskee*, *zoo* (in alle beteékenissen), enz. (315). Wyders zien wy, dat den taalkundigen WEILAND, die het stelsel van SIEGENBEEK volgt, leért (316), dat men, met den verdubbelden klinker, moet schryven *snee*, *stee*, *mee* (mede), *thee*, *theen*; als oók de zamengestelde: *Theebakje*, *theeblaadje*, *theeboe*, *theeboóm*, *theebus*, *theedoek*, *theegoed*, *theeketel*, *theekoekje*, *theekoóper*, *theekopje*, *theekistje*, *theelepél*, *theepot*, *theestoof*, *theetafel*, *theewater*, *theewinkl*, enz.

§. 1444. Dus dunkt het ons niet ten vollen bewezen, dat den heér SIEGENBEEK zyne enkele vokaalspelling tot die woorden heeft willen strekken. Wy hebben gezien, dat men over-eénkomstig met de spelgronden *ik gaa*, *staa*, dat hy *gaa*, *staa*, enz., moet schryven; even gelyk men, volgens het algemeén schryfsgebruyk, *die*, *wie*,

(315) *Woordenboek voor de Nederduytsche Spelling.*

(316) *Nederduytsch Taalkundig Woordenboek.*

wie, zie, knie, en veel andere schryft. Wy vermeenen daarom, dat de overeenkomst vereyscht, dat dit kleyn getal woorden, welke met den langen klank eyndigen, zich voege naar de spelling van de geene waar mede zy het naast overeenkōmen, en dus moeten gespeld worden, gelyk wy hun, in het aanhaalen, geschreven hebben. (317)

§. 1445. Uyt het geen wy, tot dus verre, over de enkele en dubbele vokaalspelling bygebragt hebben, kan men gemakkelyk besluyten, dat den langen klank van *a, e, o, en u*, in het geschrift, door de verdubbelde *aa, ee, oo, en uu*, moet uytgedrukt worden; zoó dikwyls dien langen klank het woord eyndigt, of gevolgd is, in de zelfde lettergreep, van eenen medeklinker: als oók in de werkwoorden, welker zaakelyk deel, in den gebiedenden tyd, of in den eenvoudigen persoon van den eersten tyd der aantoonende wyze, met den verdubbelden klinker geschreven worden. Uyt het aangehaalde blykt oók ten overvloede, dat men de verdubbeling moet bezigen in al de woorden, welke van de boven gemelde soorten van woorden afstammen of zamengesteld zyn, te weteen, in de lettergreepen, waar zy in klank van die grondwoorden niet verschillen.

§. 1446.

(317) Zoó schryven de Duytsche *raa, klee, enz.*

§. 1446. Zoó meéneŋ wy dan met het voorgedraagen de enkele en dubbele vokaalspelling, met uytmonstering van al het ongegronde en willekeurig, op vaste en onwrikbaare grondslagen gevestigd te hebben. Taalkenners zullen zeker in het bygebragte niets nieuws aantreffen; doch zy zullen, hoop ik, de verschillende gevoelens, omtrent dit stuk aangenomen, aan de beginsels eener gezonde taalkunde getoetst, en het stelsel, 't welk daar mede meéŋt overeenkomt, met kragt van redenen aangedrongen vinden; ja zelfs durf ik my vleyen, dat die redenen aan alle onpartydige zoó overtuigende zullen voorkomen, dat zy geneygd zullen zyn, de aangeprezene regelmaat der dubbele vokaalspelling voortaan te volgen. Oók kan die opvolging geénzins moeyelyk vallen, daar de regelmaat zelve hoógt éénvoudig is, en in' dit, even beknopt als duydelyk, voorschrift vervat kan worden: *Bedien uu in lettergreepen, niet op eenen madeklinker stuytende, ter aanwyzing van den langen klank, altyd van eenen enkelen klinker, met uytzondering slechts van die woorden, welke, volgens hunne regelmaat of oorsprongelyke eygenschap, eene verdubbeling der vokaal vereyschen.* Op deze wyze, zal het volgen der regelmaat, door ons voorgesteld, voor ieder gemakkelyk worden gemaakt, en den éénigzins oplettenden weldraa die woorden leéren kennen, in welke de lange aa, ee, oo, en uu plaats hebben. (SIEGENBEEK, bl. 134 en 136. T.)

§. 1447.

§. 1447. Den leezer zal, zoó wy meéne, ligtelyk aangemerkt hebben, dat wy, tot de wederlegging van de enkele vokaalspelling der Hollanders, geén andere taalgronden gebruykt hebben, dan wel die geene, welke by hun algemeén gekend en aangenomen zyn, en, inzonderheyd, by den hoógleéaraar SIEGENBEEK, ten rigtsnoer der spelling strekken; en dat dus den hoógleéaraar SIEGENBEEK hier zich zelve wederleyd heeft. Wy hebben nogtans al de bewyzen niet opgegeeven, welke wy uyt SIEGENBEEK, tegen zyne spelling zouden kunnen ophaalen; dit ware bykans zonder eynde: want, by naadere doorbladering zyner Verhandeling, hebben wy aldaar zoó veele tegenstrydigheden ontdekt, dat wy, met der zelve ontluiting, een aanmerkelyk boekdeél zouden kunnen vervullen. Nu, *errare est humanum*, missen is menschelyk, en den heér SIEGENBEEK erkent zyne zwakheyd, wanneér hy, bl. XVIII, zegt:

« Intusschen ben ik verre af, van, aan mynen arbeyd eene volkomenheyd toe te kennen, welke alle verbeteringen zoud buyten sluyten. Niet alleén ondervinde ik geduuriglyk, en heb ik oók, by het opstellen dezer Verhandeling, in welke men, omtrent enkele byzonderheden, eenige afwyking zal aantreffen van de spelling, in myne vroegere schriften voorkomende, op het duydelykste ondervonden, dat men, met leérlust en waarheydsliefde bezielt, steeds gelegenheyd

genhejd vind, om vroegere misvattingen voor meer gegronde begrypen te verwisselen; maar zelfs heb ik, by het naazien van myn werk, eenige opnaauwkeurigheden ontdekt, welke ik aan des zelfs eynde heb aangewezen en verbeterd. Gelyk ik voor deze van den bescheydenen billyk verschoóning wachte, zoó verklaare ik my insgelyks ten vollen bereyd, om de gegronde bedenkingen, welke tegen myn werk mogten ingebragt worden, met erkentelykhejd te mynen nutte, en, onder toestemming van het hoóg bestuur in ons vaderland, 't welk door zyne bekragtiging zich dit werk heeft toegeëygend, tot des zelfs volmaking aan te wenden. »

§. 1448. Den aandachtigen lezer moet, in den loóp van onze *Nederduytsche Spraakkunst*, genoegzaam aangemerkt hebben, dat aan het werk van den hoógleéraar SIEGENBEEK, niet alleén geéne volkomenhejd kan toegekend worden, welke alle verbeteringen zoud buyten sluyten; maar dat het zelfs, onder veele betrekkingen, ongerymd en taalbedervende is. Niettegenstaande de ongegrondhejd van het taalkundig *Systema* van den hervormer der nederduytsche spelling, heeft echter zyne *Verhandeling* eenen grooten invloed op de schryfwyze der Nederlanders gemaakt. Edoch, heeft het stelsel van den hoógleéraar SIEGENBEEK, 't welk, voornaamelyk, in het reéds verhandelde punt bestaat, veele aangezichten, het heeft oók veele tegenstreevers; en
het

het zoude, ongetwyfeld, zoó veele, naavolgers, onder de amptenaaren en maatschappyen onzer streeken niet gevonden hebben, indien het staatsbewind zich daar mede niet al te veel ingelaaten hadde. Aanmerkelyk, ondertusschen, is het geen men, nopens dit laatste, aangeteekend, vind in de *Mengel-en, Tooneel, Poezij van Mr SAMUEL IPERUSZON WISELIUS, Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw, Lid van het Koninklyk Instituut, en Sekretaris van deszelfs Tweede klasse; Lid van het Zeeuwsch Genootschap van Wetenschappen enz.* Uytgegeeven in 1818. Naagesproken te hebben van de uytgaaf van de methode van den hoogleéaar SIEGENBECK, zegt den schryver, 2te Deel, bl. v en volgende van zyne *Voorreden*:

§. 1449. « Mogte slechts het toenmaalgouvernement daar niet ter kwaader uur by hebben uytgeroepen: *Zie daar, ó Israél, uuwe Goden!* »

« Dezen onberaadene stap van het bewind, (ongetwyfeld buyten kennis, waarschylyk geheel tegen den zin van den heer SIEGENBECK zelve gedaan,) dit sultanachtig bevelschrift in eens zaak, die niet onder het bereyk der *lex judiciorum publicorum vel privatorum* viel, en noóyt van het gezag eens staatsbestuurs kon afhangen, moest het gevoel van iederen denkenden Nederlander beleédigen en kwetsen, en hem terag houden van de nieuwe methode, oók in zulke opzigten, waar by die minder juyt of niet genoeg gestaaft

staafd mogt hebben bevonden, uyt inschikkelykheid te volgen: althans het bragt dit by my te weeg; ja zelfs beschouwde ik de ongehoorzaamheid toen als een burgerlyke pligt, om daar door aan die bewindslieden, voor zoóveel des noóds, te herinneren, dat den vryen mensch zich, zoó min in het vak der letteren, als in het staatkundig en godsdienstig, door willekeurige magtspreuken laat voorddryven en overbluffen. »

§. 1450. Indien de Hollanders, wier uytpraak SIEGENBEEK als de algemeéne beschouwt, en ten grondslag der spelling aangenomen heeft, zich zoódaanig beleédigd en gekwetst achten; wat moeten wy Vlaamingen zeggen? daar het ons overbekend is, dat de taal van ons vaderland, weleér den zetel der weetenschappen, en het bloeyendste der nederlandsche gewesten, by de verveirdiging van de *Verhandeling over de Nederduitsche Spelling*, de geringste aandacht niet weirdig is geacht geworden: en moet, door den geledenen hoón, de verontweirdiging van iederen regtschapen Belg niet ten toppunt stygen? wanneér hy, ten diepsten oertuygd van de ongegrondheid van het nieuw hollandsch *systema*, hy oógschynelyk ziet, dat men het zelve, op eene ongevoegelyke wyze, als het eénig wetboek der taale, en als den *nec plus ultra* ons poogt te doen volgen; gelyk of wy alle natuurregt en vryheid verloren hadden. Eene blinde toegevendheid van den kant der Vlaamingen, zoude welligt

welligt hoogst gevaarlyk in haare gevolgen kunnen worden. Dit laatste gezegde zal by sommige in den eérsten oóglag als overdreven voorkomen, en de zaak te gering schynen, om zich daar mede veel te bekommeren: maar aan deze moogen wy wel herinneren dat, het samenstel der spraake ongemeén kunstig is, en dat er weynige weetenschappen zyn, waar in zich eene dieper' en fyner' *logica* vertoónt, dan in de spraakkunst. Oppervlakkige beschouwers moogen de zelve verachten, als behoórende tot die eérste beginsels, welke men ons in de vroegste jeugd heeft geleérd: echter is het zeker, dat eene naadere beoefening van dat geen, 't welk wy leérden; voor dat wy de gronden daar van konden begrypen, onze moeyte in ryper' jaaren rykelyk zal beloónen; en mangel aan kennis daar van mag als de voornaamste oórzaak worden aangemerkt van de menigvuldige hoófdgebreken, welke wy in zoó veele schriften ontdekken.

Slechts weynige schryvers hebben met wysgeirige naauwkeurigheyd over de grondregels der algemeéne spraakkunst gehandeld, en, 't welk nog méér te beklagen is, nog weyniger' zyn bedacht geweest om die grondregels op onze moedertaal toe te passen. Terwyl de fransche taal reéds sedert lang de aandacht van bekwaame en diependenkende schryvers van die natie heeft bezig gehouden, welke der zelve samenstel en eygenschap met de groóste naauwkeurigheyd bepaald

bepaald hebben; is, tot schande van ons vaderland, den aard en spraakkunst der nederduytsche taal op verre naa niet met gelyke zorgvuldigheyd onderzocht, noch met de zelfde naauwkeurigheyd bepaald. Men heeft wel, sedert korten tyd, getracht dit gebrek te verhelpen; doth, schoón sommige kundige schryvers dit onderwerp ter hand hebben genomen, is er nog veel in dit vak te doen overgebleven.

Dit onderwerp, hoe droóg en ingewikkeld het zelve sommige oók toeschynne, is van het grootste gewigt, en met de wysgeirige kennis van 's menschen ziel ten naauwsten verbonden. De spraak is het middel, waar door de begrypen onzer ziel worden overgebracht of verklaard, en dus kan het niet missen, of ten onderzoek naar het wesenstel en de voorderingen der zelve moet ons menige oplossing verschaffen van zaaken, welke, tot den aard en den voordgang onzer denkbeelden zelve, en de werkingen van onze geestvermogens behoóren; zaaken waar nyt voor den mensch vry wat valt te leéren. QUINCTILIANUS, eenen by uytstek oordeelkundigen schryver, laat zich aangaande dit onderwerp dus hoóren: «Niemand, zegt hy, verachte de grondbeginsels der spraakkunst, als zaaken van luttel gewigt: niet als of het eene zoó groóte zaak ware, het onderscheyd tusschen klinkletters en medeklinkers te ontdekken, en deze wederom in halve klinkers en stomme te verdeelen; maar omdat hy, welken de

de moeyte doet van dieper in het heyligdom der spraak in te dringen, daar een aantal fyne stoffen zal aantreffen, geschikt om niet slechts het jeugdig verstand op te scherpen, maar oók om het schrander breyn van den groósten geleérden te oefenen. » (318)

§. 1451. Wat zullen wy antwoorden aan de geene, die ons, zonder ophouden, toeschreeuwen, dat den hoógleérraar SIEGENBEEK, in zyn stelsel *Over de enkele en dubbele Vokaalspelling*, eene zóó gezonde redeneerkunde ten toón gespreyd heeft, dat het zelve bezegeld is geworden met de goedkeuring van het staatsbestuur en de maatschappyyen van Hollánd; en dat het dus buyten allen twyfel aan de Vlaamingen ten rigtsnoer strekken moet. Wy erkennen gedeéltelyk de gegrondeheid dezer tegenwerping. Het is waar, dat den heér SIEGENBEEK zyn stelsel van spelling heeft trachten te verdedigen, met al de bewysredenen, waar voor het vatbaar is; het is insgelyks zeker, dat deftige taalkenners de redenen, welke den hoógleérraar SIEGENBEEK ingebracht heeft, als onwederspreekelyk beschouwen. Echter moogen

(318) Zie *Lessen, over de Redekunst en Fraais Letteren*. Door HUGO BLAIR: uit het Engelsch vertaald door HERN. BOSSCHA. *Twede, vermeerderde en verbeterde druk*. Te Utrecht by G. T. VAN PADDENBURG en zoon. MDCCCLV. *Eerste Deel*. Bl. 175 en 211.

moogen wy hier, in de eerste plaats, wel aanhaalen het geen WISELIUS, omtrent dit punt, gezegd heeft:

§. 1452. « Toen den hoógleeraar SIEGENBECK, zegt hy, zyne methode van spelling bekend maakte, heeft hy oók daar mede zekerlyk niet willen te kennen geeven, dat deze, als de beste van alle moogelyke spellingen, behoórde beschouwd te worden; veelmin heeft hy zich daar door onherroepelyk verbonden, om, ofschoón hy zelve haar eens gebrekkig of verkeérd mogt bevingden, haar niettemin altyd te blyven vast houden. » En dit steunt niet alleén op de redelykheid; maar oók op de oetmoedige, doch voor SIEGENBECK vereérende verklaring, welke wy (§. 1447) gezien hebben.

§. 1453. Wat aangaat het gezag van het staatsbestuur, waar op men zich beroept, zeggen wy openlyk, dat het zelve van geén meérdere weirde is, dan het gezag der oude: want alleén dan, wanneer een besluyt door het staatsbestuur, in het vak der spelkunde gegeeven, met den waaren aard der taale en de beginsels eener goede spelling duydelyk bleek in te stemmen, het ander gebruyk daar mede te stryden; zal het eerste, niet als gezag van het staatsbestuur, maar om des zelfs inwendige deugdelykbeyd, de vockeur verdienen. (SIEGENBECK, bl. 60. T.) Maar, wanneer deze eygenschap ontbreekt, mag men de ongehoórzaamheid, als eene burgerlyke pligt

TAALGRONDEN DER HOLLANDERS. 111

pligt beschouwen; om daar door aan de bewindlieden, voor zóó veel des noodts, te herinneren, dat den vryen mensch zich; zóó mit in het vak der letteren, als in het staatkundig en godsdienstig, door willekeurige magtspreuken laat voordryven en overbluffen.

§. 1454. Wy hebben (§. 1257 - 1338) ten overvloede bewezen, dat men, met ons de spelkunst van SIEGENBERG en de spraakkunst van WEILAND op te dringen, tegen alle régt en reden, de Hollanders als bebordeelaaren van de spraakkunst voor Belgenland aanziet, deze eene magt toeschryft; op welke zy geene aanspraak hebben, en zelfs tegen de allerklarste stellingen van SIEGENBERG en WEILAND zelve aanloopt.

§. 1455: Dus, al vermeenden de Hollanders een beredeneerd werk voorgebragt, en dus ons vaderland een middel verzorgd te hebben om de kinderen te doen redeneeren, want daar is niets geschikter om de kinderen te leeren redeneeren, dan het onderwys der taalgronden; en al verweirden zy, omdat de redeneerkunde invloed op de zeden, godsdienst, en staat heeft, door dat werk eenen zeér wezenlyken dienst aan het vaderland bewezen te worden: ja, al vermeenden de aanhangers van het nieuw *systema*, dat het gezag van het staatsbestuur toereykende is, om de Vlaamingen, zonder naader onderzoek, eene schryfwys te doen volgen, welke ten hoogsten strydig is met die hunner voorvaders; dan zouden

den wy ons het nog tot eene pligt rekenen , daar niets in blindelings voord te gaan. Maar daarentegen, wel is waar, hebben de aanhangers van SIEGENBEEK regt ons te vraagen, waarom wy de bewyzen van dien hoógleéraar , die zy als onwederleggelyk aanzien , niet willen aanveerden. En wy gevoelen dat het onze pligt is hun hier op te antwoorden.

§. 1456. Dus zullen wy, opdat er niets, wat deze stof aangaat, onaangeroerd blyve, den heér SIEGENBEEK van woord tot woord, in zyne redeneeringen, opvolgen, en trachten te ontdekken, by hoe verre dat punt van taalkunde, 't welk by de Hollanders en de Vlaamingen van groot belang is, en om deze reden veel betwist geweest heeft en nog is, op de regels eener gezonde taal-en en redeneer-kunde gevestigd is; oók zullen wy daar kunnen merken, of, en in hoe verre de Verhandeling van den hoógleéraar SIEGENBEEK werkelyk geschikt is, om de leérlingen eene beredeneerde taalkennis te verzorgen. Nu gaan wy over tot het

*Beredeneerd Stelsel en Bewyskunst van den
Hoógleéraar SIEGENBEEK.*

§. 1457. « Wij zijn thans (zegt SIEGENBEEK, « bl. 97 en volgende) gevorderd tot één der « moeilijkste en belangrijkste onderwerpen dezer
« Verhan-

« Verhandeling, de enkele en dubbele vokaal-
 « spelling, namelijk, in lettergrepen, niet op
 « eenen medeklinker stuitende. Om hetzelfde
 « eenigzins geregeld en naar eisch te verhan-
 « delen, zal het noodig zijn vooraf een beknopt
 « geschiedkundig verslag te geven van de regel-
 « maat, welke men, te dezen aanzien, in vroe-
 « gere en latere dagen, onder ons gevolgd heeft,
 « waarna wij de verschillende gevoelens omtrent
 « dit stuk zullen toetsen, en, eindelijk, dat
 « gene, 'twelk ons met de regelen eener ge-
 « zonde taalkunde meest overeenkomstig schijnt,
 « door bewijsredenen trachten te staven. »

§. 1458. Wy beschouwen, even als den hoog-
 leéaraar SIEGENBEEK, de enkele en dubbele vokaal-
 spelling, als een der moeyelykste en belangrykste
 onderwerpen der spelkunde; en, om deze re-
 denen, verhoopen wy, dat den lezer niet zal ten
 kwaade dnyden, dat wy hem nog eenigen tyd
 met de zelve ophouden.

§. 1459. Het oógwit van den beroemden taal-
 leéaraar, zoó men ziet, is géénzins de natie voor-
 schriften op te dringen; maar slechts de, door
 haar zelve van tyd tot tyd gemaakte, en in de
 oorkonden bewaarde wetten te verzamelen, der
 zelve gronden en grenzen naa te sporen, de
 gevallen aan te wyzen, waar in zy elkander
 tegenspreken, of schynen tegen te spreken,
 en te toónen waar de natie, uyt overyling of on-
 kunde

kunde, tegen haaren wil, haare eygene wetten overtréed. (319)

§. 1460. Den heér SIEGENBEEK zegt, dat hy de verschillende gevoelens, omtrent de enkele en dubbele vokaalspelling; zal toetsen aan de regels eener gezonde taalkunde. Dit is oók den warren en éénigen weg, om tot de beslissing van het tegenwoordig verschil te geraaken.

§. 1461. Dit kort voorberigt van SIEGENBEEK is het geen van eenen wel-en diep-denken den taalleéaar; maar laat ons wat voorder gaan, en voor éerst aanmerken, wat den hoogleéaar SIEGENBEEK zegt, in zyn *beknopt geschiedkundig Verslag*.

§. 1462. « De oudste schriften, in onze taal
« voorhanden, inziende (zegt SIEGENBEEK), ont-
« dekken wij terstond, dat men, in de vroegste
« tijden, eene enkele vokaal ter klankvorminge
« genoegzaam heeft geoordeeld in lettergrepen,
« welke niet op eenen medeklinker stúiten. Niet
« alléén de werken uit de dertiende eeuw in
« onze moedertaal overig, als die van MELIS
« STOKÉ, JACOB VAN MAERLANT, en anderen,
« maar ook vroegere Frankduitsche schriften, met
« náme *De omschrijving van het Hooglied* door
« WILLEBRAMUS, Abt van het klooster Ebersperg
« in Beijeren, die in den jare 1685 overleed,
« en

(319) WETLAND, bl. 7.

« en wiens taal met ons oud Duitsch groote
 « overeenkomst heeft, leveren hiervan, schier op
 « elke bladzijde, bewijzen op. Het gezegde door
 « voorbeelden, nit die schriften ontleend, te
 « staven zou even vervelend als overtollig wezen,
 « daar ieder, die daarin geen volslagen vreem-
 « deling is, het zelve gereedelijk zal toestem-
 « men (a). En niet slechts treffen wij deze enkele
 « vokaalspelling in schriften der dertiende en veer-
 « tiende eeuw aan, welke meest Monniken,
 « aan het Latijnsche schrijfsgebruik meer of min
 « gewoon, tot opstellers hadden, maar ook
 « komt de zelve doorgaans voor in Nederduitsche
 « werken tot aan de zeventiende eeuw. Het
 « is waar, dat hier en daar reeds vroeg, en
 « vrij algemeen in werken der zestiende en
 « zeventiende eeuw, in dit opzigt eene uitzon-
 « dering plaats heeft omtrent vele woorden,
 « welke de e en o hebben; doch de redenen
 « dezer uitzondering, welke wij in 't vervolg
 « nader zullen opgeven, zijn geheel verschillende
 « van die, welke de voorstanders der dubbele
 « vokaalspelling voor hunne schrijfwijze bijbren-
 « gen. — De eerste, die eene doorgaande dub-
 « bele vokaalspelling onder ons heeft ingevoerd,
 « is de doorluchtige Drossaard HOORT, een man
 « voorzeker, aan wien de Nederduitsche taal-
 « kunde ten duurste verpligt is. Deze heeft de
 « dubbele vokaal, zonder onderscheid, gebezigd
 « in alle lettergrepen, niet op eenen medeklinker
 « stuidende

« stuitende, en bij het uitspreken den klemtoon
 « ontvangende, daartoe, naar het schijnt, alleen
 « bewogen, omdat men *mijne*, niet *mine*, *gelijken*
 « niet *geliken*, schrijft, zoo als uit zijne *Waarne-*
 « *mingen*, achter het eerste Deel van TEN KATE,
 « blijkbaar is (*b*). Dit voorbeeld echter vond
 « in de zeventiende eeuw slechts enkele navol-
 « gers, onder welke de vermaarde geschiedschrij-
 « ver GERARD BRANDT, en de taal-en dichtkundige
 « A. MOONEN, die echter daarin niet zoo onbe-
 « paald te werk ging, de voornaamste zijn.
 « Doch VONDEL, DE GROOT, HUYGENS, DECKER,
 « VOLLENHOVE, en anderen, behielden doorgaans
 « de enkele vokaalspelling; de meesten echter
 « met die uitzondering, waarvan wij te voren
 « gewaagden. Hetzelfde voetspoor volgden de
 « taalkundige Overzetters van den *Staten-Bijbel*.
 « In het begin der achttiende eeuw, werd de
 « dubbele vokaalspelling verdedigd in de Spraak-
 « kunstige opstellen van den reeds gemelden
 « A. MOONEN en W. SEWEL; doch tegen het gezag
 « dier mannen kan mijns achtens, dat van
 « NYLOË; en inzonderheid der beroemde taalken-
 « neren TEN KATE en VERWER, rijkelijk opwe-
 « gen, die de enkele vokaalspelling, ofschoon met
 « zekere bepalingen ten aanzien der *e* en *o*, ge-
 « bruikt en aangeprezen hebben. Nogtans heeft
 « in deze eeuw de dubbele vokaalspelling meer
 « en meer veld gewonnen, nadat de groote
 « HUYDECOPER als verdediger daarvan was opge-
 « treden

« treden in zijns *Proeve van Taal- en Dichtkunde*,
 « welke in 1730 in het licht verscheen. Doch
 « hoe veel invloeds het gezag van HUYDECOPER
 « te dezen aanzien ook gehad hebbe, ontbreekt
 « het echter geenszins aan schrijveren, die zijne
 « regelen omtrent de dubbele vokaalspelling niet
 « opgevolgd, en zich meer aan het gebruik
 « eener enkele klinkletter gehouden hebben, en
 « van welke het genoeg zal zijn een' SMIT,
 « FEITAMA en FRANS DE HAES genoemd te heb-
 « ben. En waarschijnlijk zou HUYDECOPER nog
 « mindere navolgers gehad hebben, zoo niet
 « de beroemde WAGENAAR, een man, die als
 « taalkundige en geschiedschrijver zeker de groot-
 « ste achtinge verdient, deszelfs schrijfwijze
 « door zijn voorbeeld bekrachtigd en algemeener
 « gemaakt had. Is dus de dubbele vokaalspel-
 « ling in de laatste tijden door velen aange-
 « nomen geworden, er zijn, aan den anderen
 « kant, ook verscheidene achtbare taalgeleerden,
 « als voorstanders der enkele vokaalspelling, op-
 « getreden, met name de beide voortreffelijke
 « uitgevers van HUYDECOPERS *Proeve*, LELYVELDEN
 « HINLOPEN, de vermaarde Leydsche Hoogleeraar
 « KLUIT, de geleerde BOLHUIS, en, nog onlangs,
 « de kundige schrijver van het *Nederdùtsch*
 « *Taalkundig Woordenboek*. Zelfs heeft de ge-
 « woonte onzer oudste schrijveren, om altijd en
 « zonder onderscheid slechts ééne vokaal te bezi-
 « gen, in onze dagen eenige navolgers gevonden,
 « waarvan

« waarvan de grond echter voornamelijk in de gemakkelijkheid gezocht moet worden. »

(a) « Eenige voorbeelden uit onze oudste schrijvers vindt men bijeen verzameld in het uitmuntend *Vertoog over de opening der Nederduitsche taal* van den Hoogleraar A. KLUIJER. « Zie de *Nieuwe Bijdragen*, I. Deel, bladz. 308 — 313. »

(b) « Zie *Waarnem.* CXVII en CXXVI op bladz. 742 en 743. »

§. 1463. Den heer SIEGENBEEK zegt, *dat men, in de vroegste tyden, (320) eene enkele vokaal ter klankvorminge genoegzaam heeft geoordeeld in lettergreepen, welke niet op eenen medeklinker stuyten.* Wy zouden hier tegen kunnen inbrengen, dat, daar onze oudste schryvers, volgens SIEGENBEEK zelve, (bl. 101) oók de gewoonte hadden, om altyd en zonder onderscheyd slechts eene vokaal te bezigen, hun gezag te veel en gevolgelyk niets bewyyst. *Quod nimis probat nihil probat.* Hy beroept zich op het gezag van MELIS STOKER, JACOB VAN MAERLANT, en den abt WILHERAMUS; maar hy vind dat het zoud verveelend weezen, zyn gezegde door voorbeelden, uyt die schriften

(320) VERWER onderscheyd vier tydbeurten onzer taale: de eerste noemt hy de *duystere*, van het begin, tot aan de dertiende eeuw, waar in MELIS STOKER leefde; de tweede, de *regelmaatige*, van dien tyd tot aan 1477; de derde of *verloópende* is tot aan de Letterkonstige vergadering te Amsterdam, 1624; de vierde, van dien tyd tot aan dezen, is de *herstelde* tydbeurt onzer spraake.

schriften ontleënd, te staaven. Wy geloóven zelfs, dat zulks eenigzins naar voorzigtigheyd zweemt: want veele Nederduytschers, en inzonderheyd Vlaamingen, zyn, ten opzigte van die schriften, *volslagen vreemdelingen*; en het gezag in het vak der spelling, waar op SIEGENBEEK zich hier beroept, zoud by de Vlaamingen niet vermeerderen, indien men hun eenige voorbeelden, *uyt die schriften ontleënd*, voor het óóg bragte. Tot staaving van ons gezegde, zullen wy hier eenige stukjes van MELIS STOKK, JACOB VAN MAERLANT, en den abt WILLERAMUS laaten volgen:

*Oest streckende min no mee
Dan totor Lauccc of ter Elve. (321)
Want Wilibrord ende Welfram
Ende ander volc dat met hem quam
Bekeerden dat vriessche diét. (322)
Doo begonste dat ghemeene diét
Dat met hem (Moyses) out Egypten soiet. (323)
Wir no willon niet vergezzan, thaz thiu ganatho thines
Euangellii suozer is than thiu austeritas thero ewo. (324)
Thar ther ana wassen thie meyston thruvo. (325)
Stand uf min friundina, nin gemahela, ande kun. (326)
Sine bein sint marmorine sule, thie ther gesezzet sint upha
guldnen fuozen. (327)
Min duva, thu thie ther nisteles in steinlochoran. (328)* Zie

-
- (321) MELIS STOKK, in de *Inleiding*, bl. 3.
(322) *Rijmkronijk van MELIS STOKK, I Boek. V. 183. Uytgave van HUYDECOPER, 1^e Deel, blad. 27.*
(323) MAERLANT, IV, 3 bl. 30 d.
(324) WILLERAMUS, bl. 6. — (325) Bl. 17.
(326) Bl. 34. — (327) Bl. 103. — (328) Bl. 34.

Zie wyders §. 1273 en 749 — 754.

Voeg hier by de voorbeelden van MELIS STOKK, die SIEGENBEEK zelve aanhaalt, bl. 87 en 93.

*Als 't here versach de dinc.
Voert al op, en spranc vut.*

*En de vianden volgheden garme
Met haesten andes heren start.*

*De Grave de hiet zonder sparen,
Dat men sadelde al de paert,
Zonder beiden metter vaert.*

*En reden sere ter stat waert,
Wat ghelopen mochte de paert.*

Oudtyds, zegt SIEGENBEEK, bl. 82, eyndigden onze meeste naamwoorden op de zachte *e*, als *mate*, *mure*, *hope*, enz.

De Oude gingen in de achtervoeging der zachte *e* zoó verre, dat zy zelfs *ane*, *ave*, *tote*, voor *aan*, *af*, *tot*, schreéven. Dus leest men by MELIS STOKK,

I Boek, v. 801. Ic saelt wel weder ane vaen.

II Boek, v. 174. Daer hi riesliken ane dulde.

VII Boek, v. 132. Ene dinc, daer ik ave.

Hebbe gesweghen.

I Boek, v. 256. Tote an sinen sterfdach.

I Boek, v. 874. En oec inde poert tote Leide.

§. 1464. Daar is geéenen Vlaaming, Nederlander, noch taalkenner, die in de oude schriften geén volslagen vreemdeling zynde, met SIEGENBEEK niet zal zeggen:

§. 1465.

§. 1465. Het blykt geéNZins , dat de oude over de regels en grondbeginsels der spelling veel hebben naagedacht, of het onderscheyd der klanken zorgvuldig in het oóg gehouden..... Doch, al ware het oók, dat de oude over dit stuk méér opzettelyk hadden naagedacht; zoó zoud echter hun gezag niet voor toereykende gehouden kunnen worden, om de spelling te regelen. (bl. 58 en 59.) Het gebruyk der oudheyd is, gelyk in andere opzigten, zoó oók in het stuk der spelling van het laater aangenomen merkelyk onderscheyden; en niemand, voorzeker, zal staande houden, dat men, met verwerping van het laatste, het éérste behoórt te volgen, of, zoó hy al deze vreemde stelling wilde verdedigen, althans geéne naayolgers vinden. (bl. 59 en 60.)

§. 1466. Intusschen, is het geéNZins te verwonderen, dat men, voor de uytvinding en algemeéne verspreyding der drukkunst, het vereyschte onderscheyd niet altyd naauwkeurig in acht nam; zoó, omdat men billyke redenen had tot bekorting in het schryven, als omdat de schryvers méést al geéstelyke, en dus aan de enkele vokaalspelling der Latynen gewoóh waren, om nu niet te zeggen, dat reéds vroeg in onze taal merkelyke verwarring is ingeslopen. (SIEGENBEEK, bl. 123. T.)

§. 1467. Dus ziet men hier klaar, waarom de oude schryvers, die zich méér regelden naar de latynsche taal, eene enkele vokaal ter klankvorminge

vorminge genoegzaam geoordeeld hebben. Daarboven schryvende *dade, name, weke, klage, spreke*, enz.; daar wy nu *daad, naam, week, klaag, spreek*, enz., (329) stellen, volgden zy de afleyding en de regelmaat, in het schryven van het meérvoud *namen, weken, spreken*, enz. Maar voor ons heeft er natuurlyk geheel iets anders plaats, en dus kan het gezag der oude schryvers hier géénzins ten rigtsnoer strekken, voor het althans algemeen aangenomen en erkend gebruyk der tegenwoordige spelling. Het geen wy van den hoógleéaraar SIEGENBEEK aangevoerd hebben bewyst middagklaar, dat hy, by de opstelling zynér *Verhandeling*, het gezag der oude, als een rigtsnoer der tegenwoordige schryfwyze, noóyt aangemerkt heeft; daarenboven drukt hy zich, omtrent dit punt, ten duydelyken uyt, wanneér hy bl. 18. K., zegt:

§. 1468. « Wy eyndigen onze aanmerkingen omtrent het gebruyk en des zelfs invloed op de spelling, met de herinnering, dat het volgen van het gebruyk in leevende taalen, welke natuurlyk een veranderingen bloóstaan, uyt den aard der zaak bepaald is tot dat gebruyk, 't welk in vnaen leeftyd algemeen in zwaag gaat. »

§. 1469. In het *Verslag* van den hoógleéaraar
SIE-

(329) *Streektouw*, bl. 107 en bl. 112.

SIEGENBEEK, vind men deftige schryvers, als voorstanders en aanhangers der dubbele vckaal-spelling, aangehaald: als zyn den doorluchtigen *Drossaert Hooft*, eenen man voorzeker, aan wien de *Nederduytsche taalkunde ten duursten verplicht is* (330); den beroemden *WAGENAAR*, eenen man, die als taalkundigen en geschiedschryver zeker de grootste achting verdient (331); den vormaarden geschiedschryver *GERARD BRANDT* (332), eenen man, wiens naam, in de geschiedenis der vaderlandsche letterkunde, met eenen schitterenden luyster prykt, en eenen der rymwonderste schryveren voorzeker, welke *Nederland heeft voortgebracht* (333); den grooten en onsterfelyken *HUYDECOPER* (333), wiens gezag te dezen aanzien veel invloed gehad heeft (334); den taal-

(330) Zie P. C. HOOFTS *HENRIK DE GROOTE*. — P. C. HOOFTS *Nederlandsche Historien*. 1703. — P. C. HOOFTS *Mengelwerken*. 1704. — *Brieven van P. C. Hooft*. MDCCL. — *Alle de werken van C. CORN. Tacitus, in 't Hollandsch vertaalt door den heer P. C. Hooft*. 1704.

(331) Zie zyne *Vaderlandsche Historie, zyne Beschryving van Amsterdam*, enz.

(332) Zie *Het Leven en Bedryf van den heere MICHEL DE RUITER*, door GERARD BRANDT. Te Amsterdam. MDCLXXVII.

(333) SIEGENBEEK in zyne *Proeven van Nederduitsche Welsprekendheid*, uitgegeeven in 1817 en 1822. 1° Stuk, Voorberigt, hl. v en bl. xxv.

(334) Zie zyne *Proeve van Taal- en Dichtkunde*.

124 BEREDENBERG STELSSEL VAN
taal- en dichtkundigen A. MOONEN (335);
W. SEWEL.

(335) Zie zyne *Nederduitsche Spraekkunst ten dienste van in- en uitheemschen uit verscheidene schryveren en aentekeningen opgemaakt en uitgegeeven door A. MOONEN. De tweede druk. T^e Amsteldam, by GERARD onder de Linden. 1719*; alwaar hy, bladzyde 28, zegt:

« Gelyk nu hier (in *hemel, hagel*, enz.), het verdubbelen of verlangen der klinkeren niet noodig is, zoó meene ik, dat de verdubbeling omtrent veele andere woorden noodig en dienstig is: te weeten, eerst in naamwoorden, van alle de drie geslagten, die in hun eénvoudig getal eenen verlangden klinker hebben, dien zy, myns bedunkens, in het meérvoudig moeten behouden; gelyk te zien is in de volgende en diergelyke woorden, *draak, draaken, taal, taalen, dier, dieren, stier, stieren, spoor, spooren, uur, uren, muur, muuren.* »

« Daar naa in werkwoorden, die in hun wortelwoord, den tweeden persoon van het eénvoudig getal in de gebiedende wyze, eenen langen klinker gebruyken; als in *haat, stier, schuur*, waar van afkomen ik *haate, stiere, schuure, wy haaten, stieren, schuuren.* »

« In welke woorden de helft van den langen klinker alzoó weynig mag uytgeworpen worden, en dus de wortelletter verminkt, om te spellen *hate, schure, haten, schuren*; als men spellen mag, in den onvolmaakten tyd der aantónnende wyze, ik *hatte, schurde, wy hatten, schurden.* »

« Want (dat hier wel aan te merken is) den wortelklinker is hier geén korten klinker *a, e, i, o, u*, die alleén verlangd soude worden, om den tóon lang uyt te houden, en niet terstond tegen den volgenden medeklinker te stoóten; maar eenen der lange klinkers, die wy voorlicenen aangewezen hebben te zyn *aa, ee, ie, oo, uu*. Eeneu korten klinker is den wortelklinker in de volgende woorden; als *a*, in *val, e*, in *stel, i*, in *zit, o*, in *klop, u*, in *ruk*; van welke daarom met verdubbeling des volgenden medeklinkers *vallen, stellen, zitte* en *zitten, kloppen, rukke* en *rukken* gemaakt worden. »

« Dus

W. SEWEL. Voeg hier by de schryvers, van welke SIEGENBEEK niet gewaagt; als O. WINKELMAN (336),
E. ZRY-

« Dus behoort men ook andere woorden te spellen, die afkomen van andere, die eenen langen klinker in den oorsprong hebben. »

« IZAMERS JEREMIAS DE DEKKER, dien VONDEL eenen dichter van eene sierlyke nettigheyd plagt te noemen, heeft ook al, in de *Poorrede* van zyne vertaalde *Kathaensche Vrouw*, in het jaar 1660 uytgegeeven, geklaagd over het verenkelen der twee klinkers *e* en *o*, regelregt aangaande tegen de opregte en behoórlyke uytpraak onzer taale; en dat men bottelyk en spottelyk schreef *benen*, *stenen*, *bomen*, *bonen*, enz., in plaatse van *beenen*, *steenen*, *boomen*, *boonen*: gelyk hem mede tegen de borst was, dat men door verdabbeling der *e* en *o*, ter andere zyde, schreef *steeden*, *leeden*, *kooten*, *kooper* (*cuprum*), in plaatse van *steden*, *leden*, *koten*, *koper*. Waar door niet alleen de uytpraak vervalscht, maar ook eenen geheden wagen vol homonymen of tweesinnige woorden ter taale ingevoerd worden; zóó dat men somtyds niet weet, of zy van *koólen*, *caules*, of van *koolen*, *carbones*, van *reéden*, *stationes navium*, of van *reden*, *ratio*, enz., spreken. Dat niet geschieden soude, zóó men scherp luysterde naa de opregte uytpraak, en de spelling daar naar voegde. »

(336) Zie bladzijde 4 van de *Schets der Nederduitsche Spraakkunst*. Door O. R. F. W. WINKELMAN. Te Utrecht, by G. VAN DEN BRINK JANSZ. Staatsdrukker, 1784. Alwaar den schryver antwoordende op de vraag: « Als éene *a* in de uytpraak voldoet, is het dan wel noódig *aa* te gebruyken? » zegt: « Men moet daar omtrent noóyt zóó spaarzaam weezen, dat men de woorden, die in het enkelvoud *aa* moeten hebben, in der zelve meérvoud met éene *a* schryve. Men schryft regelmatig *baanen*, *daaden*, *haanen*, *taalen*, *zaaken*, enz.; want het enkelvoud is *baan*, *daad*, *haan*, *taal*, *zaak*, enz. Dezen regel moet met de andere zelfklinkers insgelyks in acht genomen worden. »

E. ZETVELAAR (337), en andere taalleeraaren (338).

Zie voorders *De Werken van AREND FOKKE*. — *De Gedichten van PIETER LANGENDYK*. — *Byvoegsels, Aanmerkingen en Naleezingen op de Vaderlandsche Historie van JAN WAGENAAR*, door Mr H. VAN WYK, Mr N. C. LAMBRECHTSEN, M^r ANT. MARTINI, J. W. TE WATER, E. M. ENGELBERTS en andere. — *Het Vervolg op WAGENAARS Vaderlandsche Historie*. — *Behandeling van 't Kamp-Regt*, door KORNELIS VAN ALKEMADE. — XIV Boeken van de Geldersse

(337) Bladz. 5, 28, 39.

(338) Deze schryvers komen omtrent dit punt overeen met de leeraaren der hoogduytsche spraak. Zie *Grammaire Allemande Pratique*. Par J. V. MEIDINGER. — *Nouvelle Grammaire Allemande méthodique et raisonnée composée sur le modèle des meilleurs auteurs de nos jours et principalement sur celui de J. E. GOTTSCHED*. A Paris chez AMAND KOENIG, libraire quai des Augustins n° 25. A Strasbourg même maison de Commerce, rue du dôme. 1808. — En meer andere schryvers. By den eersten vind men, bladz. 26: « Toutes les lettres radicales des primitifs doivent se conserver dans tous les dérivatifs. » En in het tweede werk staat den zelfden regel breedvoeriger nygedrukt. Daar vind men, bladz. 13: « Il faut écrire de la même manière tous les mots qui ont une convenance entr'eux, ou qui dérivent les uns des autres; afin de ne pas perdre de vue ni leur analogie ni leur étimologie. »

« Les lettres radicales des primitifs doivent être conservées dans tous les dérivatifs, autant que la bonne prononciation le permet. »

Geldersse Geschiedenissen, door AREND VAN SLICHTENHORST. 1654. — *Groot Kerkelyk Tooneel des Hertogdoms van Braband*, door JACOB LE ROY. In 's Graavenhaage. 1727. — GERARD VAN LOONS *Aloude Hollandsche Histori*. 's Graavenhaage. MDCCXXXIV. — *Dichtlievende Uytspanningen van JAN BATISTA WELLEKENS*, en PIETER VLAMING. Te Amsterdam. 1735. — *Algemeene Histori* door SIGEBERT HAVERKAMP. In 's Graavenhaage. 1736. — *Tegenwoordige Staat der Vereenigte Nederlanden. Te Amsterdam*. 1739 - 1758. — *Hedendaagsche Historie of Tegenwoordige Staat van groot Brittannie. Te Amsterdam*. MDCCCLIV. — *Het Nut der Tegenspoeden*, van L. W. VAN MERKEN. Te Amsterdam. MDCCCLXII. — *David* door L. W. VAN MERKEN. Te Amsterdam. MDCCCLXVII. — *Groot Werreldlyk Tooneel des Hertogdoms van Braband*; door JACOB LE ROY. In 's Graavenhaage. 1730. — *Vaderlandsch Woordenboek* door JACOBUS KOK, in 38 deelen. 1785 - 1799. — *Historische en Letterkundige Avondstonden*, door HENRIK VAN WYK. Te Amsterdam. MDCCC. (339). §. 1470.

(339) Zelfs heeft den hoögleéraad SIEGENBEEK, in zyne *Proeven van Nederduitsche Welsprekendheid*, uytgegeeven in 1818 en 1822, meést al de stukken met de dubbele vokaal-spelling laten drukken. Zie, onder andere, 11. *Stuk*, bl. 145, *Beschrijving van den Brand des Amsterdamschen Schouwburgs in het jaar 1772*; genomen uit de *Levensbeschrijving van eenige Voornaame meest Nederlandsche Mannen en Vrouwen*.

§. 1470. Het gezag der hier boven aangetogene schryvers zoude kunnen als voldoende beschouwd worden:

Vrouwen IX. Deel. — Bl. 122, *Uittrekselen uit de Opkomst en Bloei der Vereenigde Nederlanden*, door SIMON STIL. Dezen man, een der uytmuntendste sieraaden van Friesland, ja van geheel het vaderland, en als mensch, geneesheer, dichter, en wysgeirigen geschiedbeoefenaar even achting- en roem-waardig, verdient gewisselyk onder de voortreffelykste schryvers geteld te worden, welke Nederland in de jongst verloopen eeuw heeft voortgebracht. (II. Stuk, bl. VII.) — Bl. 200, *Uittrekselen uit eene Kerkelyke Redevoering, over de Afwisseling der Dagen en Jaargetijden*, en, bl. 156, *Lykrede op KLAAS DE VRIES*, door ALLARD HULSHOFF, een der helderste lichten van het doopsgezind kerkgenootschap in de XVIII eeuw, en als diepdenkenden wysgeir, kundigen en gemoedelyken godgeleerden, en welspreekenden redenaar en schryver vermaard geworden. (II. Stuk, bl. X.)

Op de zelfde wyze, heeft den taalleeraar WEILAND, in zyn *Taalkundig Woordenboek*, de woorden van niet weynige schryvers, met de verdubbelde klinkers, aangehaald; dusdaanige zyn ANTONIDES, HALMA, L. D. S. P., BRANDT, JAN SIX VAN CHANDELIER, V. HASS, DE DECKER, SMITS, WESTERBAEN, BOGAERT, FRANTZEN, SELS, BREDEROO, M. L. TIJDW., ROTGANS, SCRUTTE FEITHEMA, en veele andere, te verdrietig hieeraan te haalen. Zie gemelde woordenboek, by de woorden *hoefslag, opgalmen, wennis, werktuigelyk, wensch, werk, weten, wieling, keel, opkwikken, overdragen, hut, naijver, naklank, stoof, klaren, vaan, koren, kiet*, enz.

Niet alleén veele achtbaare taalkundige, welke zich meer byzonderlyk op eene zuivere gelykvoormigheyd der taale toeleyden, hebben de dubbele vokaalspelling gebezigd; maar zelfs een ontelbaar getal nederduytsche schryvers van minderen of geringen rang, voor wie het onderhoud eener regelmaatige spelling tot laat verstrekt: om welke reden de laatste in hunne werken niet altyd de gelykheyd van spelling onderhouden hebben.

Het

worden: edoch, tot voordere staaving van onze beweerde spelling, en ten klaaren bewyze, dat het

Het is niet moeyelyk om zich, wanneér men alle slag van werken en stukjes naaziet, voor overtuygd te houden, dat de enkele vqkaalspelling, zoó als den heer SIEGENBEEK de zelve voorgedraagen heeft, in geéne tydperken het algemeen gebruyk geweest heeft. Wy zullen hier, ten bewyze van ons gezegde, de volgende stukken, doch zonder inzien der innerlyke weirde van elk in het byzonder, gelyk zy ons in handen vallen, aanhaalen :

Het Bygeloof der voorige eeuwen en die der tegenwoordige, op eene Satyrique wyze geschetst. Doormengt met Verscheiden Gevallen, alsmede een Romanesque Beschryving van een Alouden Bouwval, en het daar by geleegen Gehugt. Te Amsteldam, by J. TIEL, 1801. — Kort Begrip van de Geschiedenissen des Vaderlands, in Vraagen en Antwoorden. Geschiedt tot Gebruik der Schoolen. Vierde, veel Verbeterde en Vermeerderde Druk. Te Leyden, bij D. DU MORTIER en Zoon. MDCCCIII. — Verhandeling, over de Middelen, om Lang en Vrolijk te Leeven, uitgesproken ter opening van de Jaarlyksche Algemeene Vergadering der Bataafsche Maatschappij: TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN, den 11 van oogstmaand, 1801, door IJSBRAND VAN HAMELSVELD. — Reden Voering, over den Invloed der Bataafsche Maatschappij: TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN, op de Gezellige Samenleeving en de Vriendschap; en over de Diensten, welke men onderstellen mag, ten dien aanziene, door haar reeds den Vaderlande bewezen té zijn; uitgesproken ter openinge van de Jaarlyksche Algemeene Vergadering dier Maatschappij, op den 14 van oogstmaand, des jaars 1804, door AREND HENDRIK VAN GELDER. — De Godsdienst afgezonderd van den Staat, of Proeve over de Noodzaakelykheid der Vernietiging van alle Heerschappij van den Godsdienst in eene vrije Burgermaatschappij. Opgedragen aan de Aansttaande Nationaale Conventie der Nederlandsche Republiek. Door

het stelsel van den hoógléeraar SIEGENBEEK, in
geéenen deéle, overeenkomt met het algemeen
erkend

*Door een Vriend van Vrijheid, Gelijkheid en Godsdienst. Te Leyden bij D. DU MORTIER en ZOON, MDCCLXXV. Het eerste Jaar der Bataafsche Vrijheid. — Den Ontleeder der Gebreeken, en de Historie des Pausdoms, door JACOB CAMPO WEYERMAN. MDCCLXXV. — 'T Omstandige Leven van Docter MARTINUS LUTHERUS. Door de Heer ANDRIES PAAUW, 1731. — De Godsdiensten der Wereld, vertaalt door L. G. CAPELAN. 1730. — Licht der Waarheit, door ROBERTUS AEMILIUS, bedienaer van het H. Euangelie, en Opper Regent van het Staeten Collegie, te Leiden. 1715. — Kenvoudig Onderwijs in de Voornaamste Waarheden, welke de Hervormde Kerk naar den Woorde Gods belijdt en verdedigt. Door eenen Voorstander van de zelve ontworpen en door ABRAHAM LEDEBOER, A. L. M. Philos. Doct. en Em. Pred. te Haastrecht, en WILLEM DE ROO, Predikant te Thiel, uitgegeeven. MDCCLXXVIII. Met Privilegie van Hun Ed. Gr. Mog. de H. H. Staaten van Holland en Westvriesland. — Kerkelyke Historie van Nederland door ARNOLDUS MONTANUS. 1675. — Het Leven van GIL BLAS van Santillane, in de Nederduitsche Taal overgezet. Door ROBERT HENNEBO. Tot Amsterdam, by HERMANUS UTTWERF, 1725. — Grondig Onderwijs in de Nederduitsche Dichtkunde. Door A. SCHRAGE, Te Amsterdam, bij J. B. ELWE. MDCCLXXXVI. — Mengel-Poëzy, door ELIZABETH WOLFF, Geboren, BEKKER. Te Amsterdam, by J. B. ELWE, en D. M. LANGEVELD. MDCCLXXXVI. — Theorie der Aangenaame Aandoeningen van den heer J. L. E. DE POUILLY. Naar den Vyfden Druk uit het Fransch Vertaald, door E. BEKKER Wed. WOLFF. In 's Gravenhage, by ISAAC VAN CLEEF, MDCCLXXXVI. — Eerste Beginselen der Reekenkunde, door J. J. BASSIERE, Meester in de Vrye Kunsten, Doctor in de Wysbegeerte, en Lid van de Hollandsche Maatschappij der Weetenschappen. Tweede Druk. Te Rotterdam, by DIRK VIS, Boekverkooper op de noord-
blaak*

erkend gebruyk van zynen tyd, beroepen wy ons, niet op het gezag van DES ROCHES, noch van

blaak by de Beurs, 1782. — Reeden-voering van de Woordenstryden der Geleerden; van den Heere SAMUEL WERENFELS. Leeraar van de H. Godgeleerdheid, en Hoog-Leeraar van dezelve in de Baselse Hooge Schoole. Uyt het Latyn vertaald. Tot Amsteldam, by ISAAC STOKMANS, Boekverkooper op het Rockin, by de Gapersteeg, in Calvinus. — Eerste Waarheeden der Ondervindelyke en Redelyke Geest-Kunde door DAVID KLEMAN Leeraar te Voorbrug. MDCCCLV. — Verhandeling over den Aart, de Voorplanting, en het Veelerhande Gebruik der Nuttige Aardappelen; door J. A. J. LUDWIG, Lid van het OEconomisch Gezelschap in Saxen en den Palts. Uit het Hoogduitsch vertaald, door CORNELIUS FERREBOOM Medic. Doctor, te Amsterdam, Lid van de Keizerlyke Akademie der Natuuronderzoekeren. Vierde druk. Te Amsterdam, by MARTINUS DE BRUYN. In de Kalverstraat bij de Duiffjes-Steeg. — Geestelyke Brieven, door JOANNES LUIKEN. 1714. — Algemeene Grondstellingen aangaande de Jooden en de Verplichtingen des Bataafschen Volks omtrent die Natie; ontworpen en den Nederlanderen ter Beproeving aangeboden, door eenen hunner Medeburgeren. — Vonken der Liefde Jezus Van het God begeerende Zielen-Vuur: Door JOANNES LUIKEN. Te Amsterdam MDCCCLIII. — Teugel voor den Yver des Predikstoels; opgedraagen aan alle Rechtschaape Leeraars, Vreedzaame Verkondigers van het Euan-gel, en Gehoorzaame Burgers aan de Hooge Overheid. — Lusthof des Gemoeds, door JAN PHILIPSZ. SCHABAALJE: Op nieuw met kopers platen versiert, door J. LUIKEN. 1724. — Dichtlievende Verlostingen van BERNARDUS DE BOSCH MDCCCLII.

Zelfs, de gemeenste volksboekjes wierden, met de dubbele klinkers, gedrukt; zoó als, *Katechismus of Onderwijzing in de Christelyke Leer, die in de Nederlandsche Geresormeerde Kerken*

van de andere vlaamsche schryvers, die alle de verdubbelde klinkers gebruykt of stellig geleêrt hebben, dat de verdubbeling, zoó als wy de zelve voorgedraagen hebben, in het schryven noódzakelyk moet plaats vindeu; maar wy be-roepen ons op het gezag van de hollandsche maatschappyen, en, inzonderheyd, van de geene onder kenziu: TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN. Wy zullen hier eenige haarer werken, welke ons eêrst in de hand vallen, aanhaalen:

Proeven van Poëtische Mengelstoffen, door het Dichtlievend Kunstgenootschap onder de Spreuk: KUNSTLIEFDE SPAART GEEN VLINT. — Taal- en Dichtlievende Oefeningen, van het Genootschap ter Spreuke voerende: KUNST WORDT DOOR ARBEID VERKREGEN. — Gedenkzuil, opgericht, ter Gedachtenis van Neêrlands Heil en Oranjes Zegepraal. Verzameld en Uitgekoozen door een Gezelschap van Beminnaaren der Dichtkunde te Rotterdam. — Naauwkeurig Onderwys in de Tooneel-Poëzy, en eenige andere Deelen der Kunst

Kerken en Scholen geleerd wordt. Benevens de Dage-lijksche Gebeden. Ten Dienste der Vaderlandsche Jeugd van taalfeilen gezuiverd. Te Leijden bij D. DU MORTIER en Zoon. MDCCLXXIX. — Schotse Catechismus, ofte Onderwysinge in de Waare, Zuivere, Orthodoxe Gevoelens, die in de Nederlandsche harten behoorden ingeprint te worden. Uit de Grondtaale getrouwelyk overgezet door LORD GORDON. Te Edenburg, by GEORGE DE DRUKKER, en alomme in de Nederlanden.

Kunst, zo wel van de Oude als Hedendaagsche Dichters. Nooit tevooren gedrukt. Uytgegeeven in het Jaar MDCCLXV. Door het Kunstgenootschap onder Zinspreuk: NIL VOLENTIBUS ARDUUM; en aan welk werk hebben gearbeyd de naavolgende leden: Mr ANDRIES PELS, de Schepen Mr WILLEM BLAEU, Dr LODEWYK MEYER, DAVID LINGELBACH, JOANNES ANTONIDES, YSBRAND VINCENT, Dr JOANNES BOUWMEESTER, Dr ANTHONIUS VAN COPPENOL, Dr MOESMAN DOP, en Dr REINIER VAN DIEPHOUT. — Dichtstukken van het Haagsch Genootschap onder de Spreuk: KUNSTLIEFDE SPAART GEEN VLIJT. In 's Graavenhaage. MDCCLXXXI, en volgende jaaren.

Devolgende stukken, waar in de dubbele vokaal-spelling gevolgd word, wierden uygegeeven door de bataafsche maatschappy: TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN, in het jaar als daar by vermeld is: *Verhandeling over de Landëigene Goede en Kwaade Zeden der Nederlanderren. MDCCXCI. — Trap der Jeugd. MDCCXCVIII. — Betoog van het Ongegronde, Onzedelijke en Schadelijke der Vooroordeelen, omtrent de Waarzeggerijen, Toverijen, Spookerijen, en van andere daar mede verbondene Vooroordeelen. MDCCC. — Het Belang der Waare Volksverlichting. 1800. — Zedenkundig Schoolboek. MDCCCL. — Prijsverhandeling over het Nationaal Nederlandsch Gezang. MDCCCII. — Leeslesjens behoorende bij de Verhandeling over het Kunstmatig Leezen. Vijfde*

Kijfde druk. Te Leyden, bij D. DU MORTIER en Zoon. En Te Deventer, bij JAN HENDRIK DE LANGE. — Zedenkundig Leesboek, in den vorm van Geschiedenissen ten Dienste der Scholen. MDCCCIV. — Eelhart de Menschenvriend; of Gemeenzaame Onderrichtingen ter Leering en Waarschouwing, inzonderheid van den Landman. 1804. — Zelfkennis de Bron van Tijdelijk en Eeuwig Geluk. MDCCCV. — Huishoudkundig Handboekjen, voor de Huismoeders van den Zoogenaamden Gemeenen Man. MDCCCV.

Zie voorders de *Wetten der Nederlandsche Maatschappij: TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN*, herzien en goedgekeurd, op de *Buitengewoone Algemeene Vergadering van de Afgevaardigden der Departementen, gehouden Dingsdag den 15den van Herfstmaand, des jaars, 1795 (340).* — *Wetten*

(340) Om onze lezers eenigzins bekend te maaken met het doeleynde van die alom bekende maatschappij, zullen wy uyt gemelde stuk het volgende uyttreksel geeven:

« Het doeleynde dezer maatschappij is (zonder zich in te laten met burgerlyke of godsdienstige geschillen) om godvrucht, goede zeden, en nuttige kunsten en weetenschappen, voornaamelyk by den minvermoogenden burger, voort te planten, en dus verstand en hert te beschaaven, en, ten algemeenen nutte, te verbeteren. Tot dat eynde zal zy jaarlyks, of zoó als oórbaarst zal gerekend worden, eén of meér stukjes uytgeeven over godsdienst, zedekunde, wysbegeirte, redeneer-en natuur-kunde; voords over natuurlyke, vaderlandsche en algemeene geschiedenis, handwerken, landbouw-, kruyd-, genees-, heél-, schey-, en bouw-kunde; koóphandel, stuurmans-kunst,

Wetten voor het Amsteldamsch tweede Departement, der Nederlandsche Maatschappij: TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN; gelezen, gehoord en vastgesteld, in deszelfs Algemeene Vergadering den 22 van Wijnmaand 1793. — Punten ter Beschrijving, Berichten der Commissien, Handelingen der Algemeene Vergaderingen van de Maatschappij: TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN, EDZ., (tot het jaar 1805.)

§. 1471. De bataafsche maatschappij: TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN heeft de dubbele vokaalspelling, niet alleén in haare werken gebruykt; maar zelfs stelliglyk voorgeschreven, in haare *Rudimenta of Gronden der Nederduitsche Taal* (341).

§. 1472.

kunst, rechtsgeleerdheid, zang,-speel,- en schilder kunst; mitsgaders, en wef voornaamelyk, over alles watter bevoordering van het onderwys der jeugd, en de verbetering der schoulen, dienstig kan zyn. De maatschappij zal daaden van edelmoedigheid en andere uytsteekende deugden, door wie oók verrigt, zoó veel moogelyk, trachten te beloónen. »

Het is hier de plaats niet, om het doeleynde der hollandsche maatschappyen, onder de betrekkingen met oazen geheyligden godsdienst, te beschouwen: edoch wy zullen althans, met een enkel woord, aanmerken, dat de poogingen dier maatschappyen, hoe zuiver zy aan veele oók moogen toeschynen, aan de katolyke echter hoógt gevaarlyk voorgekomen zyn; en dus, onder hun, veel opspraak en naadenken gebaard hebben.

(341) Dit werk hebben wy juyst nu by de hand niet; doch den læzor kan zich gemakkelyk van ons gezegde overtuigen, door het volgende uyttreksel uyt de *Algemeene Gronden der Nederduitsche Taal-en Spelkunde, gevolgd naar de Rudimenta, uitgegeeven door de Bataafsche Maatschappij: TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN, door R. . . . S. N. Onderwijzer te Amsteldam. 1802.*

Daar

§. 1472. Een ieder, die bekend is met de hollandsche werken, en, inzonderheyd, met de geene

Daar vind men, bladzyle 58:

« Met twee *aa* spelt men alle woorden, die in het enkelvoud met twee *aa* gespeld worden; b. v.

<i>Maaken,</i>	} afgeleyd van de enkelvoudige woorden	} ik <i>maak.</i>	
<i>Zaaken,</i>			de <i>zaak.</i>
<i>Daaden,</i>			de <i>daad.</i>
<i>Braaden,</i>			ik <i>braad.</i>
<i>Praaten,</i>			ik <i>praat.</i>
<i>Laaven,</i>		ik <i>laaf.</i>	

Sommige woorden spelt men, niet alleen naar afleyding uyt het enkelvoud, maar men let op de verschillende beteëkenis; b. v. men spelt met eëne *a*:

<i>Dagen,</i>	} als het in het enkelvoud beteëkent, of afgeleyd word van	} eenen <i>dag.</i>	
<i>Dalen,</i>			het <i>dal.</i>
<i>Raden,</i>			een <i>rad</i> of wiel.
<i>Wagen,</i>			een rydtuyg.
<i>Laken,</i>			eene wollen stof.
<i>Graven,</i>			een <i>graf.</i>
<i>Amen,</i>		het slotwoord van een gebed.	

Met twee *aa* daarentegen spelt men:

<i>Daagen,</i>	} als het in het enkelvoud beteëkent, of afgeleyd word van	} ik <i>daag.</i>	
<i>Daalen,</i>			ik <i>daal.</i>
<i>Raaden,</i>			ik <i>raad.</i>
<i>Waagen,</i>			ik <i>waag.</i>
<i>Laaken,</i>			ik <i>laak.</i>
<i>Graaven,</i>			eenen <i>graaf</i> , eenen vorst van zekeren rang, of ik <i>graaf</i> eenen kuyl.
<i>Aamen,</i>		eene wynmaat. »	

Bladzyle 59 en 60:

« In

geene der gemelde maatschappy, en daarenboven weet welkdaanigen invloed deze heeft in de
noor-

« In het gebruik van eéne *e* of twee *ee*, moet men even op de afleyding en de verschillende beteekenis letten, als by de letter *a* geleérd is; B. v. men schryft:

<i>Smeeden,</i>	} als deze woorden in het enkelvoud afgeleyd worden van	ik <i>smeed.</i>
<i>Geeven,</i>		ik <i>geef.</i>
<i>Speelen,</i>		ik <i>speel.</i>
<i>Schepen,</i>		een <i>schip.</i>
<i>Steden,</i>		de <i>stad.</i>

Maar de volgende woorden verschillen in beteekenis en in uytpraak, te weeten:

<i>Beving,</i>	} beteekent, of word afgeleyd van	<i>bevangen.</i>
<i>Beeving,</i>		schudding.
<i>Beken,</i>		<i>bekennen.</i>
<i>Beeken,</i>		waterbeeken.
<i>Bevelen,</i>		meêrvoud van <i>be- vel.</i>
<i>Beveelen,</i>		gebieden.
<i>Wezen,</i>	} <i>wzezen</i> of <i>zyn</i> hulpwerkwoord.»	aangezicht.
<i>Weezen,</i>		

Bladzide 61 en 62:

« De volgende woorden verschillen in spelling en in beteekenis:

Slooten komt af van *sloot.*

Sloten, meêrvoud van *slot.*

Looten beteekent het *lot* werpen.

Loten, meêrvoud van een *lot.*»

Bladzide 75 en 76:

« Een woord, dat in het enkelvoud met twee klinkletters gespeld moet worden, behoud de zelve in het meêrvoud; B. v.

enkelv.	meêrv.
<i>Naam,</i>	<i>naamen.</i>
<i>Muur,</i>	<i>muuren.</i>

Twée

noorderlyke deelen van het koningryk, moet ten vollen bewust zyn dat die nederlandsche maatschappij, van haare opregting tot de uytgaaf van den heér SIEGENBEEKS *Verhandeling*, de dubbele klinkers algemeén gebruykt heeft in de woorden, alwaar de afleyding en de overeénkomst zulks voorderen; en dat, ten tyde van de uytgaaf der *Verhandeling* van den hoógléeraar SIEGENBEEK, de zelfde schrytwys in geheel Holland vry algemeén, als eene der eérste onschendbare taalwetten, beschouwd wierd.

§. 1473. En, om nu naader te komen, ziet men niet, dat de *Spraakkunst* van WEILAND en de *Verhandeling* van den hoógléeraar SIEGENBEEK, in onze dagen, tegenstreevers vinden? niet alleén onder de Vlaamingen, maar zelfs onder de deftigste Hollanders, van wie eenen BILDERDIJK genopemd te hebben het genoeg zal zyn.
Hoe

Tweé klinkers moet men oók, naar de afleyding der werkwoorden, behouden, indien de *onbepaalende wyze* tweé klinkers heeft: B. V.

<i>Haalen</i> ,	wy <i>haalen</i> ;	} <i>in</i> <i>de</i> }	wy <i>halen</i> .
<i>Raaken</i> ,	wy <i>raaken</i> ;		wy <i>raken</i> .
<i>Smaaken</i> ,	wy <i>smaaken</i> ;		wy <i>smuken</i> .
<i>Neemen</i> ,	zy <i>neemen</i> ;		zy <i>nemen</i> .
<i>Vaaren</i> ,	zy <i>vaaren</i> ;		zy <i>varen</i> .
<i>Huuren</i> , enz.	zy <i>huuren</i> ; enz.		zy <i>huren</i> , Enz.

Woorden die eene afleyding hebben, waar van het enkelvoud tweé klinkers heeft, behouden die; als *kwaalyk* van *kwaad*, enz. »

Hoe veele andere zyn er niet, die de zelve volgen, hoófdzaakelyk, om met den stroóm mede te zeylen? Hoór wat meér gemelden WISELIUS zegt:

« Oók myne spelling en myn taalgebruyk zal men veelzins veranderd vinden: niet, als of ik myne vroegere methode, grootendeéls uyt onze gewoone Bybelvertaaling geput, nu geheel zoude afkeuren; maar hoófdzaakelyk, (te weeten, waar ik den heér BILDERDIJK niet volg) om een weynig meér met den stroóm mede te zeylen. »

« Ik volg de spelling van den heér SITGENBEEK, waar ik van den heér BILDERDIJK zedig darf verschillen, of anders niet eene eygene stelling heb, die ik meén te kunnen verdedigen. In verre de meéste gevallen nogtans is den heér BILDERDIJK mynen leydsman, vermits ik by den gemeénzaamen omgang, dien ik van hem heb moogen genieten, aangaande de gegrondheyd van zyne leér in de opzigten ben overtuugd geworden, en ér by my geéenen twyfel is, of zyne *Volledige Nederduitsche Spraakkunst*, verschynt die éénmaal in het licht, (waar toe hem den hemel den vereyschten tyd, lust, en gezondheid verleéne!) zal algemeen ten regel en rigtsnoer worden aangenomen, voor het minst, door alle die geene, wie het niet om het vasthouden van een stelsel, maar om waarheyd alleén te doen is. »

§. 1474. Eyndelyk, den SPECTATEUR BELGE, die onlangs als verdediger van onze beweerde schryfwys

schryfwys en het spelgebruik der Vlaamingen opgetreden is, verzekert dat « de geleerde Vlaamingen zich nooit de hollandsche Spraakkunst zullen laten opdringen; zy zullen (zegt hy) blyven vlaamsch spreken en schryven, ten ware men, tot het staaven en tot het eenbrengen der nederduytsche taale, uyt beyde spraaken het beste name » (342): gelyk wy in de voorgaande *Afleveringen*

(342) Zie den brief, welken men vind 7me *Série*, 23me *Livraison*, alwaar dien schryver, onder andere, bl. 327, zegt:

« Ik vraag uu, Mynheer, zelfs durf ik het onze broeders van 'tnoorden vraagen, welken schryfregel voor te trekken is, dezen, volgens welken men de stamletters behoud en de afleyding eerbiedigt, of dien, door welken men alles in verwarring brengt, en aan vreemde volkeren noch oorsprong noch afleydingregels overlaat, om onze taal te beoeffenen? Wanneer deze in hollandsche boeken de volgende en meer andere nederlandsche woorden beginnen te leezen: *zaken, nare, laten, maten, raden*, enz.; zullen zy in 't begin niet ligtelyk twyfelden, of de stamwoorden zyn: *zaak* of *zak*, *naar* of *nar*, *laat* of *lut*, *maat* of *mat*, *raad* of *rad*? Zullen zy niet gemakkelyker de beteekenis opdoen, wanneer de wortelwoorden behouden en de afleydingregels gevolgd zyn? Onlangs vond ik in een fransch schriftje, vertaald uyt het hollandsch, zelfs door eenen geleerden Nederlander, *les folles ténèbres*, omdat hy geleesen had, *de nare duysternissen*. Hoe moeten vreemdelingen het maaken in diergelyke gevallen? Men werpe niet tegen dat het verschil kan gemerkt worden aan de verdubbelde medeklinkers in *zakken, naraen*, enz., den regel heeft immers veele uytneemingen; het meêrvoudig van *dag, bad, pad* (*sentier*), *vat*, enz., is niet *daggen, badden, padden, vatten*, enz., maar *dagen, baden, paden, vaten*, enz. »

« Veronderstel, Mynheer, dat uytheemsche, naader aan de kennis van de hollandsche schryftaal gekomen zynde, en
beter

leveringen onzer *Nederduytsche Spraakkunst* meérmaalen gezegd hebben.

§. 1475.

beter kunnende onderscheyd maaken tusschen *zaken* en *sakken*, *naren* en *narren*, *laten* en *latten*, *maten* en *matten*, enz.; waarom toch in de taal de stamwoorden en de afleyding niet eérbiedigen, regels die alle taalgeleérde van oudere en laetere tyden in zoó groóte acht genomen hebben, en alle geachte taalen zoó veel weirde byzetten? In andere opzigten roemen de Hollanders op oorsprong en afleydingregels, waarom in deze gevallen er van afwyken? »

« Zy schryven: *daden*, *staten*, enz.; omdat, zeggen zy, in die gevallen, eene enkele *a* de zelve kracht heeft als eene dubbele. Dien regel word van de Vlaamingen gevolgd in alle gevallen, waar in oorsprong en afleydingregels niet gekwetst worden: niets belet van *boven*, *genomen*, *zomer*, enz., te schryven; maar, indien dezen regel *altd*. aanneemelyk zy, waarom zyn de Hollanders er niet gevolgelyk in? waarom schryven zy *FRAAIJEN*, *TAAIJEN*, *ZAIJEN*, *NAUWEN*, *FLAUWEN*, enz., in plaats van *FRAIJEN*, *TAIJEN*, *ZAIJEN*, *NAUWEN*, *FLAUWEN*, enz.? Eene enkele *a* zoude hier immers de zelve kracht hebben. Waarom oók *twéé ij* op 't eynde van eene lettergreep, als in *gij*, *zij*, *ketterij*, *bedriegerij*? »

« De Hollanders, (zegt den zelve schryver, bl. 329,) volgen het zelve verwarrende *systeeknen* wegens de *e* en de *o*. De Vlaamingen houden zich oók hier aan hunne eénvondige, klare, gevolgelyke, en overal aangenomene regels van oorsprong, afstamming, en gelykvormigheyd. »

« De eérste laten, in de genoemde gevallen, de *tweéde e* en *o* achter, doch *altd*. in spyt van oorsprong, afstamming, overeenkomst, en onderscheydingregels. Zy schryven: *weken*, *beken*, *reken*, enz., *weten*, *wogen*, enz., *kolen*, *zolen*, enz., *dolen*, *mogen*, enz.; niet tegenstaande zy, met ons, *week*, *reek*, enz., ik *weet*, ik *weeg*, enz., *kool*, *zool*, enz., ik *dool*, gy *moogt*, enz., schryven. »

« Dus, zonder zich oorsprong, klaarheyd, en onderscheyd
aan

§. 1475. Den heer SIEGENBEEK stelt tegen de verdedigers en aanhangers der dubbele vokaal-spelling het gezag van NYLOË, en, inzonderheid, dat van den beroemden taalkenner TEN KATE. Maar NYLOË, op wien SIEGENBEEK zich hier beroept, zegt (343), dat « de tweede vokaal, in *boomen*,

aan te draagen, schryven zy *wegen*, voor het meêrvoudig van *weg* en voor het verbum *weegen*; *beken*, voor het meêrvoudig van *beek*, en voor den eêrsten persoon van 't verbum *bekennen*, ik *beken*. De vreemdelingen, of onze landgenooten van Luyk, Namen, Bergen, Doórnik, moogen in al die verwarringen hunnen weg zoeken; onze noordsche broeders draagen het zich niet aan: zy hebben hunne taal *beschaafd* en gestaafd; jammer is het, dat hunne schaaft wat ruuw stond. Kunnen onze taalbeoefenaaren, in hunnen aanvang, niet gemakkelyk onderscheyden of *streken* het meêrvoudig van *streek* of van *strek* zy, of *wegen* het verbum of het meêrvoudig van *weg* zy, of *weten* het verbum of het meêrvoudig *wetten* zy; de Hollanders laaten ze vroetelen. »

« Worden deze en andere hollandsche nieuwicheden (zegt den SPECTATEUR, bl. 331) van ééne of meêr vlaamsche staatsdienaaren gevolgd; 't is immers nog geéne zomer, wannéer, op 't eynde van maarte, ééne of meêr zwaluwen komen aangevlogen; de haastigste vinden de lochtstreek somwylen nog wat koud. Oók het gezag van vlaamsche staatsamptenaaren kan in onze taalgeschillen niet gelden; veele van die mannen kennen of volgen niets anders dan de broódtal, en zullen hollandsch schryven voor een oodrtje 't voer, gelyk men in Vlaanderen zegt. Zy zullen even zoé wel zes AAAAAA schryven als maar tweé. Die heêren houden 't meêst op rekenkunst. Men mag het zelve zeggen van veele taalkundige maatschappyyen, en er gerust op slaapen.

(343) Bladzijde 47 van de *Aanleiding tot de Nederduitsche Taal*, door JACOBUS NYLOË.

boomen, heeren, enz., die maar tot behulp van de eerste dient, overtollig staat en met reden uytgelaaten word, als niet meér noódig tot de langheyd der lettergreepen; « en schryft gevolgelyk *lope, breder, twe, aanstote, behoren, verdoven, boze, grote, oren, schone, nodig, enz.*, in plaats van *loope, breeder, enz.*, (344): en den hoógleéraad zegt: « Heeft de gewoonte onzer oudste schryvers, om altyd en zonder onderscheyd slechts eéne vokaal te bezigen, in o. e dagen eenige naavolgers gevonden, moet den grond daar van echter voornaamelyk in de gemakkelykheyd gezocht worden. »

§. 1476. Dus moet, volgens de getuygenis van den heér SIEGENBEEK zelve, den grond der spelling van den geenen, wiens gezag dien taalleéraad zoó hoóg schat, voornaamelyk in de gemakkelykheyd gezocht worden. Ik laat aan het oordeél van den onpartydigen leezer over te beslissen, van hoedaanig gewigt een schryfgebruik kan wezen, dat den heér SIEGENBEEK, bl. 100, (§. 1462.) op zoó hoógen prys stelt, en eenige reeken daar naa veracht, als een stelsel dat zynen voornaamen grond aan de gemakkelykheyd verschuldigd is.

§. 1477. LAMBERT TEN KATE, in zyne *Verhandeling*

(344) Zie gemelde werk, bl. 10, 11, 36, 45, 65, 129, 115, 147, 130, 146, en 148.

handeling Wegens de Schikking der Letteren, gewoonlyk *Spelkonst* genaamt (145), maakt, bl. 110, onderscheyd tusschen het geen tot het dagelyksch bedryf vereyscht word, en tusschen 't naauwkeurig (*critique*), dat voor de letterkundige dienstig is; en onderscheyd tweé soorten van spellingen, te weten de burgerlyke (*politique*), en de natuurkundige (*physique*) of naauwkeurige (*critique*) spelkunde.

§. 1478. Uyt de Natuurlyke en Naauwkeurige Spelkunde van L. TEN KATE, zal men gemakelyk merken, dat dien schryver, als natuurkundigen taaloefenaar, de dubbele vokaalspelling, in die gevallen, welke wy verdedigd hebben, noódig acht, om de nederduytsche woorden naar vereyschten uyt te drukken (346).

§. 1479.

(345) In zyne VII *Redewisseling*.

(346) Bladzyde 114 vind men het volgende:

« *Het rówt mij niet dat de lúst tót beschaaving der gedagten mij wél-éér aandreef tót eene vrije naaspeuring*
 « *onzer Klank-kúnde. Hoe ik het vond, dééle ik uu thans*
 « *med, op uuw verzoek. Het geene gij goedkeúrt, behówd*
 « *voor uu; 't geene gij niet verstaat, vraag naader; 't geene*
 « *gij kwaad vind, verwérp. Deze Aanmérkingen zúllen*
 « *ten núnste uuwe gedagten kúnnen ophélderen, zóó wee-*
 « *gens eene goede Uitspraak, die de grondslag is van*
 « *Wélspreekendhéid, als weegens de teedere onderschéiding*
 « *van sommige Klanken onzer beschaafde Gemééne-Lands-*
 « *-Sprake. Deze worden alhier aangewezen door Téekenen*
 « *booven de Létters, aangezien, ter óorzaake dat wij méerder*
 « *Klanken als Létters in gebrúik hebben, zonder dit behúlp,*
 « *aan*

§. 1479. In de op ééne naa laatsté bladzyde van zyne *Voorreden*, zegt TEN KATE, ten aanzien

« aan de *Léttérkúndige Critique* verhandeling haar valloedig
« beslag niet te goeven was; nógtans bedoelde ik, om zó
« min moochlijk ware van 't Gewoonlijke af te gaan. »

« Alle de veréischte Klanken eener beschaefde Tael
« volmaaktelijk en wiskonstig door *Léttértéeken*en úit te
« drúkken, is het onderwérp en óógmérk van de Naewkeúrige
« (*Critique* of *Physique*) *Spélkúnst*: dóg de *Búrgerlijke*,
« die tót het daeglijkse gebrúnk behóórt, neemt de agtbaerste
« gewoonte tót haar voorbeeld. »

« Tót de volmaakte úitvoering van de *Critique Spélkúnde*
« is sléchts één éénige grondslag van nóóde, naamlijk, dat
« ijder bezondre Klank, zó korte als lange, zijn éigene *Léttér*-
« téeken hébbe, en dat gevóchlijk ieder bezonder *Téeken*,
« zonder overtólligheíd, in zúlk eene órde geschikt staa, gelijk
« síks veréischte Klanken in de beschaafde *Spraak* agter één
« worden voortgebragt. »

« Dóg zonder waere kénis van het onderschéid onzer
« Klanken, en van ijders éigene *Léttértéeken*, is 't onmooch-
« lijk deeze *Reegel* te voldoen, van te *Spéllen*, gelijk men
« beschaefdelijk spreekt. »

Bladzyde 117 zegt hy: « Wannéer één zélfde *Léttértéiken*
« nuu voor deezen dan voor dien Klank dient, zúlks is een
« gants verwérpelijk gebrek in 't *Critique*, dóg als twéé of
« méér verschéidene *Léttértéeken*en voor één en den zélfden
« klank verstrékken, zulks kan nimmer deeren, zó min als
« dat twéé woorden éenen zin betéeken. Op dien voet
« bedien ik mij onverschillig van AA óf AE, en van UU óf UE,
« vermits ik zó wél de AE als AA, en de UE als UU, even
« gelijk óók de IE, de OE, en EÚ, als ondéeelbaare *Téé*-
« kens in deezen aanmérk, zóó dat AA en AE, bij mij één
« zélfden Klank bedúiden; zóó óók UU en UE: andersints
« ontkén ik niet, dat AA en UU onze éffene doorgaende úit-
« spraek, en dat AE en UE en IE de eenigsints dúbbel-klankige
« van

zien van zyne *Politique* spelling, het volgende :
 « Dog eyndelyk zal ik ten besluyte hier nog byvoegen,

« van sommige Zuid-Hóllandens nétter schijnt út te beelden.
 « Men zówde 't óók daer voor konnen hówdén , dat de Ge-
 « méénen-landse Sprake méér trékt na 't dübbel - klankige ,
 « als óf, deeze Klinkers op de korts ɛ overrólden , en dat
 « daerom onze vermaerdste Schrijvers van de voorige ééw ,
 « als die de eigenschap onzer Geméénelands-Sprake bedoel-
 « den , niet ten onrégt zig van de Téékens AE , IE , en UE ,
 « bedient hébben : maer als men daer teegen overweegt , dat
 « deeze dübbel-klankige útspraak thans bij de Steeden min-
 « der is als op 't platte land , en dat de Steé-lieden van élk
 « beschafder van Tael géégt worden dan de Land-lúiden ,
 « en dat gévolchelijk de eevendragtigheid van Klank de
 « beschaftheid naeder aenwijst , zó zówdén AA en UU wel
 « den voorrang verdienen ; maer alle deeze en andere twijf-
 « felingen van ooverwigt snijde ik af , als vrúgtelóós , ver-
 « mits ik ijder deezer genoemde Téékens als ondéeelbaar
 « aenzie ; dit is mij eeven gemaklyk als dat ik de Italiaense
 « Schrijf-a , die út o en i bestaet , als ondéeelbaer aenmér-
 « ken moet. »

« Wijders , wannér in dezélfde Léttergreep géén Mede-
 « -klinker vólgt , zó is wel de mééste gewoonte der Geléérd-
 « sten , dat men , alhoewél de verbeelde Klank lang zij ,
 « slégt de korte éneke A , en éneke zachte ɛ en o , na den
 « trant van veele andere Vólkeren stélt. Dóg dit kan niet
 « voldoen in 't Critique , alwaar Lankhéid en Korthéid al-
 « tóós (en derhalven zó wél in dit geval , dan wannéer
 « een Meedeklinker de Léttergreep slúit) haare aanwijzing
 « begéeren. »

« Het kwam mij voor als iets mérkwaardigs , 't geen ik
 « onlangs bij Ericus Ericius Pontoppidanus in zijne Gram-
 « matica Danica p: 17 , vond aengehaelt , dat réeds de ówde
 « Latijnen de verdübbeling van Vocalen ten teiken van Ver-
 « langing gebrúikt hébben , bewijzen's zúlks met de getúig-
 « enisse

byvoegen, dat men het niet wel treffen zoude, wannéer men het aan wispeltuurgheid toeschreefve, als men te mets in dit werk ontmoeten mogte, dat ik my nu van dit dan van geen der onverschillige taalgebruyken bediene; 't is dikwyls met voordacht geschied, om my vry te houden, daar de natuur my in vryheyd laat. » Oók heeft hy niet, ten zy in zyne *Critique*, altyd eene gelyke spelling gevolgd (347).

§. 1480. Uyt het geen wy hier van NYLOË en TEN KATE gezien hebben, kan men genoegzaam bemerken, met hoe veel grond den hoógleéraar SIEGENBEEK zich op het gezag dier groóte taalkundige beroept; als oók dat het valsch is, dat NYLOË de enkele vokaalspelling, *met zekere bepaalingen ten aanzien der e en o*, gebruykt en aangeprezen heeft.

§. 1481. Den heér SIEGENBEEK vestigt zich op het gezag van DE GROOT: is het HUYGO of PIETER DE GROOT? dat weet ik niet; maar dat meén ik echter te weten, dat, in HUYGO DE GROOTS
Neder-

« *genisse van Victorinus Afer, liidende aldús: Nævins et*
« *Livius, cum longa Syllaba sribenda esset, duas Vocales*
« *ponebant, ut aara, voozem, seelix. Sequenta atas usur-*
« *pavit pro geminatione Lineolam, quæ superposita, ā, ē, ō, ū;*
« *l vero longiori figura produxit, ut Vlvus, Edllis. »*

(347) Bl. 9, 1° Deel, schryft hy *nae* en *zoodanig*; bl. 19, *stae*; bl. 25, *naelezing*; bl. 99, 2° Deel, méérmaalen *a-bee* en *naedeel*.

Nederlantsche Jaerboeken en Historien, overal het tegenstrydig stelsel van den hoógleéraar SIEGENBEEK gevolgd is.

§. 1482. Den heér SIEGENBEEK gelieft te zeggen, dat den doorluchtigen Drossaard HOOFT, naar het schynt, ALLEEN de dubbele vokaal gebezigd heeft, omdat men MIJNE, niet MINE, GELIJKEN, niet GELIJKEN, schryft; zoó als uyt zyne *Waarnemingen*, achter het *Eerste Deel van TEN KATE*, blykbaar is.

§. 1483. TEN KATE op de aangehaalde plaatsen inziende, vinden wy daar CXVII. « *Volgens de spelling met een enkele VOCÆL zal men ook MINEN voor MIJNEN moeten zetten. CXXVI. ZEEGHE, VERKLAAREN, ZEEDEN en diergelyke te schryven met twee EE, als boven, oft' twee AA even als GELIJKEN met twee II oft' een Y dubbel.* »

Maar volgt daar nu uyt, dat den onverge-lykelyken HOOFT geén andere redenen hadde dan MIJNE en GELIJKEN, om de verdubbeling te gebruyken in de meésterlyke voordbrengsels van zynen veelomvattenden geést, die, uyt welk oógpunt oók beschouwd, van alle zyden zich den bevoegden en onbevooroordeelden regter ten sterksten aanpryzen? Zoud dien doorluchtigen geschiedschryver en onsterfelyken dichter, wiens werken de onloóchenbaarste getuygenis opleveren van het schrandere oordeél en de diependenkende menschkunde

menschkunde en wereldwysheyd zich wel met dergelyke redenen vergenoegd hebben, om zyn stelsel te wettigen (348)?

Den heér SIEGENBEEK schynt hier de kundigheden te betwisten van *den doorluchtigen Drossaard Hooft*, dien hy zoó aanstonds genaamd heeft *eenen man, aan wien de nederduytsche taalkunde, voorzeker, ten duursten verpligt is.*

§. 1484. Oók moogen wy hier opmerken, dat de voorstanders der enkele vokaalspelling, te dezen aanzien, verschillende bepaalingen uitgevonden hebben, welke, omdat zy in eene gezonde taalkunde geéenen grond hebben, juist daarom te menigvuldiger en onderscheydener zyn moeten. Van daar, dat onder de voorstanders eener enkele vokaalspelling, te allen tyde, géén gering verschil gevonden wierd, en nog heden valt op te merken. Het geen omtrent deze byzonderheyd plaats vind, dat naamelyk, met betrekking tot de zelve, veele willekeurige regels uitgedacht en gevolgd worden. (SIEGENBEEK, bl. 4 en 5. T.)

§. 1485. Om onze lezers hier mede niet te lang op te houden, zullen wy enkellyk spreken van eenige schryvers, op welke SIEGENBEEK zich byzonderlyk

(348) *Proeven van Nederduitsche Welsprekendheid* door MATTHIJS SIEGENBEEK. 1817 en 1822. *Voorberigt*, bl. vi, vii, viii, en xiii.

byzonderlyk vestigt. Ik zie, zegt NYLOË, bl. 44, geén genoegzaame redenen die de spelling met tweé vokaalen in *stroomen*, *boomen*, enz., kunnen verdedigen. Waar toe, zegt hy, in het nederduysch tweé letters gebruykt, daar eéne genoeg is?

§. 1486. « Wanneér wy, zegt VAN BOLHUIS, bl. 25, met eénen klinker volstaan kunnen, en er geén genoegzaame reden is om tweé te gebruyken, zoude eene spelling met tweé klinkers dwaasheyd zyn. » In zyn *Nodig Voorbericht* zegt gemelden schryver het volgende:

§. 1487. « De spelling met tweé klinkers, die onzen schryver had, en beweirde §. 11, die ik, in de voorrige uytgaaven, in zyn werk onveranderd liet, heb ik nu veranderd naar myne eygene enkele spelling, die in myne 18de Aanmerking verdedigd word; omdat ik bemerk, dat men anders daar door ligt verward word. Oók heb ik nu de heldere *ee*, en *oo*, niet meér gebruykt, volgens het geen beweird word in myne 19de Aanmerking; maar spel nu slechts met eéne *e*, en *o*: omdat ik bespeur, dat eenen min geoefenden bezwaarlyk weet, of let, wanneér die heldere *ee*, en *oo* gebruykt moeten worden, daar de uytpraak niet overal onderscheyd maakt, en het jaarom niet te wachten is, dat men in het algemeén dit onderscheyd door de spelling zal aanduyden. Ik wil dan liever hun nu voorgaan in het gebruyk van eéne *e*, en *o*, dan aanleyding geeven, dat men in andere verkeérdheden vervalle in het gebruyk

gebruik van twee klinkers; hoe zeer ik myde 19de Aanmerking, bl. 34 - 45, blyve wettigen. Dit niet tegenstaande vind gy nu en dan nog, door onoplettendheid, *twee*, en *eene* enz., waar aan ik gewoon was; en *vee*, *wee*, *zee*, die ik blyve houden. Wilt men echter hier of daar den toón regelen door de spelling, men zoud door een streepje *bedélen* van *bedelen* onderscheyden kunnen. »

§. 1488. « Nogtans, zegt NYLOË, bl. 48, is dezen regel zoó algemeén niet, of dien lyd wel eenige uytzondering; en dat men tot onderscheyd hier en daar eens twee vokaalen gebruykt, kan wel gedoógd worden, als in de woordtjes *vee*, *wee*, *zee*; *het vee loópt in de weyden*; *o wee myl de zee is verbolgen*. Dewyl men *bedelen* en *bedélen* zegt, kan men, opdat zich niemand door haastigheyd in het leezen vergrype, het een schryven *bedelen*, en het ander *bedeelen*. In zulk een geval stapt men wel eens buyten den regel. » BOLHUIS is, bl. 30, hier omtrent oók al meegaande; hy betwist het gebruyk niet van twee klinkers in zulke woorden, die anders dubbelzinnig zyn.

§. 1489. « De *ij*, zegt NYLOË, bl. 42, word nu van de meeste schryvers verworpen, en men gebruykt daar voor overal eene *y*, als in *wy*, *gy*, *myn*, *schryven*, *blyven*, *gelyk*, *styl*, *waardy*, enz.; oordeélende, dat de *ij*, zynde eene zamengevoegde letter uyt *i* en *j*, den regten klank
niet

niet geeft, dien men in de *γ* hoort. Sommige willen de *ij* echter behouden in *zaaijen*, *maaijen*, *bloeijen*, *groeijen*, enz.; hoewel VONDEL in deze woorden niet meer dan eene enkele *i* gebruykt, *zaaien*, *maaien*, *groeien*, *bloeien*, *vleien*, *schreien*. » En, bl. 126, zegt den zelfden taalkundigen: « Als de *i* moet verlangd worden, gebruyken wy de *γ* of lange *i*, gelyk *zin*, *zyn*; *min*, *myn*: en zie hier een duydelyk onderscheyd in *lit*, *lyd*, *liet*, *zin*, *zyn*, *zien*; in het eerste woord hoort men een enkele *i*, in het tweede een lange *γ*, in het derde eenen tweeklank van *i* en *e*. »

1490. NYLOË zegt, dat het onnoódig en overtollig is twee klinkers te gebruyken in *leeren*, *moedere*, *boomen*, *grooten*, daar men met eénen volstaan kan; en schryft dus *leren*, *medere*, *bomen*, *groten*, enz. BOLHUIS gebruykt niet alleen den enkelen klinker in *GEVEN*, *RADEN*, *BRAVEN*, enz.; omdat hy bemerkt, dat men anders daar door ligt verward word: maar hy schryft oók *BOMEN*, *GROTEN*, enz.; omdat hy bespeurt, dat eenen *min* geoesfenden bezwaarlyk weet, of let, wanneér die heldere *EE*, en *OO*, gebruykt moeten worden. Hy wikt dan liever hun nu voorgaan in het gekruyk van eéne *E*, en *O*, dan aanleyding geeven, dat men in andere verkeerdheden vervalle in het gebruyk van twee klinkers. Wanneér wy met eénen klinker volstaan kunnen, en er geen genoegzaame

saame reden is om twee te gebruyken; zoud eene spelling met twee klinkers dwaasheyd zyn.

§. 1491. Deze voorstanders der enkele vokaal-spelling zeggen niet alleén, dat het schryven van *boomen*, *leeren*, enz., overtollig en verwarrend is; maar schynen oók van gevoelen te zyn, dat het dwaasheyd is, van niet *twe*, *lonen*, *bomen*, enz., te schryven. SIEGENBEEK, die deze schryfwys niet aanneemt, beroept zich op het gezag van NYLOË, BOLHUIS, enz.; en zegt, dat den grond van hun stelsel voornaamelyk in de gemakelykheyd gezocht moet worden. BOLHUIS zegt, dat men *bedélen* van *bedelen*, door een streepje, zoud kunnen onderscheyden; wanneér men den toón door de spelling wilt regelen. NYLOË wilt daarentegen de verdubbeling gebruyken in *be-deelen*, opdat zich niemand door haastigheyd in het leezen vergrype. Den eenen vind de bovenstreeping en den anderen de verdubbeling noódsaakelyk, om de verwarring te voorkomen; doch, SIEGENBEEK, die (bl. 13) wilt, dat al de spelregels ter bereyking van de *algemeéne en ligst moogelyke verstaanbaarheyd* geschikt zyn, zegt, bl. 105: « Het een zoó min, als het ander, zal, geloóf ik, by taalkundige goedkeuring, of, by de groóte meérderheyd der schryvende, naavolging vinden; en wel om deze eénvoudige reden, dat voor eene dergelyke aanwyzing van den klemtoón hoegenaamd geéne noódsaakelykheyd voorhanden is. » Volgens
NYLOË

Nvloë (bl. 42), word de *ij* van de meeste schryvers verworpen, en men gebruykt daar voor overal eene *γ*; by SIEGENBEEK is het juist het tegenstrydig, wie heeft het best? SIEGENBEEK schryft *zaaijen*, *zaaide*, enz.; VONDEL, wiens gezag SIEGENBEEK inroept, schryft *zaaien*, *maaien*, *groeien*, enz.

§. 1492. Wat al verwarringen! onder de schryvers, op wier gezag SIEGENBEEK zyn beredeneerd stelsel wilt wettigen. Om te sluyten, want wy zouden niet eyndigen, indien wy alles, te dezen aanzien, wilden aanhaalen, zullen wy nog éénen voorstander (349) van het stelsel der enkele vokaalspelling laten spreken:

« Dan, naa hier over (de enkele en dubbele vokaalspelling) de aanmerkingen van andere, zelfs de laatste van den kundigen en verdienslyken WEILAND, geleezen en het stuk zelve van méér dan éénen kant beschouwd, en zonder vooringenomenheyd overdacht te hebben; ben ik, voor my zelve, méér en méér overtuygd geworden, dat, om eene éénpaarige spelling te dezen aanzien ingevoerd te krygen, waar men, sedert eenen geruymen tyd, op uyt is geweest, het naalaaten van de verdubbeling der klinkers het zekerste, zoó niet het ééinig middel is. » (349) Hy schryft *gehele*, *oordele*, *brede*, *dode*,

(349) HERM. BOSSCHA, *Voorrede*. Zie (318).

dode, hoge, blote, enz.: doch hy gebruykt geluydteekens en schryft *twéde, zó, énen*; hy maakt verschil tusschen *zo en zó, enen, ene en énen, éne*.

§. 1493. « Behalve dit bestendig gebruyk van enkele klinkers (zegt den gemelden schryver voorder), heb ik oók nog het onderscheyd tusschen de enkele *y* en de dubbele *ij* in acht genomen; als overtuygd zynde, met wylen den heér van LELYVELD, in zyne *Aanmerkingen op HUYDEKOPERS Proeven van Taal- en Dichtkunde*, H. D. Bl. 188 - 193, dat deze letterteekens wel deegelyk behoóren onderscheyden te worden. » Hy schryft den zelfden klank op drie wyzen in:

<i>my,</i>	<i>mijn,</i>	<i>uit.</i>
<i>wyze,</i>	<i>wijs,</i>	<i>arbeid.</i>

§. 1494. Het was gemakkelyker te geraaken uyt den labirint van het eyland Kreta, dan uyt al de willekeurige regels, welke de voorstanders der enkele vokaalspelling uytgedacht en gevolgd hebben. By gebrek van eenig algemeen erkend gezag, rekende den heér BOLHUIS zich geregtigd, om, naar eygen goeddunken, zich regels te vormen; en de taalkunde wierd als een stuk gronds aangemerkt, 't welk, aan niemand in eygendom toebehoórende, voor ieder, wie hy zyn mooge, ter bebouwinge openstaat. Dus viel hy met drift op de zelve aan, wierp zich voor taalhervormer op, en gaf een nieuw stel-

sel

sel van spelling, 't welk men door hem verdedigd vind in de *Beknopte Aanleiding tot de kennis der Spelling, Spraakdelen, en Zinteken, van de Nederduitsche Taal*. En schoon de meeste zoógenaamde verbeteringen, door lieden van dien stempel voorgeslagen, met der zelve voorstellers spoedig in vergeetelheid geraakten, vonden echter eenige der zelve haaren bewonderaar en naavolger in den heér SIEGENBEEK. Het stelsel van BOLHUIS zoude, ons bedunkens, zonder dien hoógleéaraar, die zich in andere opzichten eenen billyken roem verworven had, als grillig en willekeurig voor altyd in de vergeetenheid bedolven gebleven zyn. En zoó zyn enkele dwaalingen van waarlyk groóte taalkenners, door min kundige bejaagers van den roem van taalgeleerdheid wel eens gretiglyk omhelsd, en met yver voordgeplant. Gelyk te allen tyde, zoó heeft de geschetste zucht ter taalverbetering, inzonderheid in de laatst verloópende twintig of dertig jaaren, geheérscht, en de voorstelling en gedeéltelyke invoering van verschedene nieuwigheden ten gevolge gehad. (SIEGENBEEK, bl. 5 en 6. T.)

§. 1495. Men ziet uyt het verslag van den hoógleéaraar SIEGENBEEK, en uyt het geen wy hier en elders aangemerkt hebben, dat, naar maate men zich op de kennis der waare taalgronden toegelegd heeft, men oók méér en méér
van

van het oud schryfgebruik afgeweken is, dat de dubbele vokaalspelling meér en meér veld gewonnen heeft, en eyndelyk in onze éénw algemeéner geworden is. Op dit een en ander acht geevende, zal men erkennen, dat niets anders dan het sterk gevoelde bewys van afleyding en regelmaat eene afwyking heeft kunnen te weeg brengen van eenen regel, welken de oude gewoonte en gemak hadden voorgeschreven. (SIEGENBEEK, bl. 123 en 124. T.)

§. 1496. Den hoógleéraad SIEGENBEEK zegt (bl. 14, K.): « *Men lette* (dezen is den derden Hoófdregel) *men lette in de spelling op het algemeen erkend en aangenomen gebruik.* Door *gebruik*, welk woord, ten aanzien der taal, in onderscheydene beteekenissen gebezigd word, verstaan wy hier dat schynbaar willekeurig, door verre de meeste der spreekende en schryvende aangenomen, waar door verscheydene afgeleyde woorden, in uytpraak en schryfwyze, van hunnen oorsprong afwyken, of in der zelve vorming de doorgaande regelmaat der taale veronachtzaamd word. » En, bl. 44, zegt den hervormer: « Men onderwerpe zich dan gewillig aan een gezag, 't welk, hoe grillig en willekeurig het oók schyne, echter, misschien, naar betere, en zekerder' gronden werkte, dan men oppervlakkig zoud vermoeden. »

§. 1497. Volgens SIEG., moet men zich
aan

aan het gebruik onderwerpen, zelfs wanneer den oorsprong en de regelmaat der taale veronachtzaamd worden; waarom onderwerpt hy zich niet aan het algemeen gebruik, 't welk de afleyding en gelykvormigheyd der spelling onderhoud? Wy moogen uyt het tot dus verre bygebragte besluyten, dat het stelsel van den hoogleeraar SIEGENBERG niet alleen strydig is met de grondregels van afleyding en regelmaat, maar zelfs zondigt tegen het gebruik, dat WEXLAND (§. 746) den hoogsten wetgeever in alle taalen naamt; en dus zyn aanweezen aan eene verkeerde toepassing der taalgronden verschuldigd is.

§. 1498. Den heer SIEG. schynt (bl. 48, K.) staande te houden, dat het gebruik, by de verveirdiging van zyne *Verhandeling*, omtrent dit punt, niet algemeen, maar verdeeld was. Doch in dit geval zoud men nog de verdubbeling der vokaalen moeten aanneemen; omdat dit gebruik overeenkomstig is met de taalgronden, en het ander, zo6 wy duydelyk bewezen hebben, daar aan tegenstrydig is. Zie voorders wat wy daar omtrent gezegd hebben, in de oplossing van het *Vraagstuk*, staande §. 1057, waar van het *Beslyt* §. 1095 te vinden is.

§. 1499. Eyndelyk, schoote er geen anderen grond ter beslissinge over, dan welchen het gezag van den grooten WAGENAAR ons aanbied, zoude den heer SIEG., naar het voorbeeld van dien schryver,

schryver, omze beweerde spelling moeten aanneemen; omdat hy hem in twyfelachtige gevallen, om voldoende redenen, het regt der beslissing heeft toegekend, als ten duydelykaten blykt, uyt het geen hy zelve zegt, bl. ix, 48, 96, 225, 257, en bl. 18, K. Het gezag van den grooten WAGENAAR is by SIEGENBEEK van zulk eene weirde, dat hy zyn *Kort Begrip* begint met te zeggen:

« Ik zoud waarschynelyk geen *Voorberigt* voor dit werkje geplaatst hebben, ware ik niet in de verpligting, den leezer van het zelve, uyt de *Inleiding* voor myne grootere *Verhandeling*, hier kortheydshalve achter gelaaten, te berigten, dat met overleg van des kundigen is vastgesteld, in gevallen, waar in zich geén taalkundigen grond ter beslissinge voordeet, het gezag van den grooten WAGENAAR tot dat eynde in te roepen. »

§. 1500. Doch, de voorstanders van het nieuw hollandsch stelsel erkennende dat SIXG., by de verveirdiging zynes *Verhandeling*, gezondigd heeft tegen het algemeen en aangenomen gebruyk van zynen tyd, zouden ons kunnen tegenwerpen, dat gemelde stelsel, door de goedkeuring van het staatsbestuur en de maatschappyen van Holland, als het algemeen gebruyk moet aangemerkt worden, en voor de Vlaamingen ten rigtsnoer der schryfwyze strekken. Doch aan deze zouden wy antwoorden, dat, alhoewel wy van gevoelen zyn, dat men in de spelling

spelling op het algemeen en aangenomen gebruyk wel deegelyk behoort acht te geeven, dat het aan de Vlaamingen in het algemeen, en aan ons, in het byzonder, vrystaat zich daar tegen te verzetten, en van het zelve af te wyken; omdat meér gemeld hollandsch schryfgebruyk blykbaar op verbastering der taale uytloópt, en aan de verkeérde toepassing van algemeen aangenomene grondbeginsels zynen oorsprong verschuldigd is. (SIEGENBEK, bl. 45 en 46; en-bl. 17, K. T.) Of zouden zy het daar voor houden, dat, wanneer men een stelsel (het mooge, in zekeren zin, algemeen aangenomen of byzonder zyn,) éénmaal openlyk heeft omhelsd, men er volstandig by behoóre te blyven, ófschoón men oók van des zelfs geheele of gedeéltelyke valschheyd overtuygd wierde? Maar, zoó dit pligtmatig ware, wat zoude er dan zyn van eene menigte weetenschappen, zelfs van die op het welzyn van maatschappyen en afzonderlyke persoonen den grootsten invloed hebben? Zie WISELIUS, *Eerste Deel*, bl. iv en v.

§. 1501. Zie daar dan, zoó wy meénen, onwederlegbaar betoógd, dat het gebruyk, welks gezag op de spelling wy beweird hebben, géén ander is, dan dat geen, 't welk door keurige en achtaabare schryvers is aangenomen, en 't welk men dus, in tegenstelling van het gemeén spraakgebruyk, *het beschaaafde schryfgebruyk* mag noemen. (SIEG., bk 130, G.; en 17 en 18, K. T.)

K. T.) EN SIEGENBEEK, die, zonder de blykbaarste en meest gegronde redenen, tegen den uytgedrukten wil van de grootte meerderheyd der spreekende en schryvende, deze of geene verandering zoekt door te dryven, maatigt zich inderdaad een gezag aan, 't welk hem in geéne deéle toebehoort. Het gebruyk nu, wat toch is het, welbegrepen, anders, dan den duydelyk verklaarden wil van het grootste deél, of liever, enkele uytgezonderd, van de gansche menigte der spreekende en schryvende? SIEGENBEEK onderwerpe zich dan gewillig aan een gezag, 't welk, hoe grillig en willekeurig het hem oók schyne, echter naar betere en zekerder' gronden werkte, dan SING. oppervlakkig zou vermoeden. Op zich zelf toch komt het, by eenig naadenken, reeds weynig aanneemelyk voor, dat eene geheéle natie in zeker gebruyk zou hebben ingestemd, zonder dat voor het zelve eenige voldoende redenen waren. Immers is dat geen, 't welk louter grillig en willekeurig is, uyt zynen aard onvatbaar voor eene algemeéne overeenstemming. En doen zich niet, in alle gevallen, de redenen, welke dit gebruyk algemeén hebben doen gelden, voor den opmerkzaamen vry duydelyk op? (S., bl. 44. T.)

§. 1502. Wy achten het derhalve raadzaam en noodzaakelyk, zich aan dit eens gevestigde gebruyk te houden, en twyfelen niet, of ieder, die het gezegde in ons *Eérste Boekdeel*, §. 1179—
1254,

1254, omtrent het gezag van het gebruyk op de spelling, aandachtig overwogen heeft, zal ons hier in zyne toestemming geeven. (SIEG., bl. 206. T.)

§. 1503. Het blykt dus, dat er hoegenaamd geéne reden is, om van de gebruykelykste schryf- wyze af te wyken; maar deze stroókt in tegendeél volmaaktelyk met al de grondregels der taale, terwyl het nieuw stelsel van SIEGENBEEK tegen de zelve aanloópt. (S., 210. T.)

§. 1504. Heeft het stelsel van den hoógléeraar SIEGENBEEK in onze dagen naavolgers gevonden, moet den grond echter daar van voornaamelyk in de gemakkelykheyd gezocht worden. « Deze ingevoerde nieuwigheyd word door verscheydene Vlaamingen oók gevolgd, misschien, om zich langzaamerhand en ongevoeliglyk aan het hollandsch te gewennen; waar in zy moogelyk, beter zullen slaagen, dan met, plotselyk en zonder andere voorbereyding, de hollandsche spelling, die meést- al verkeérdelyk door hun gebruykt word, in hunne taal in te voeren, en waar door de zelve veel- eér aan bedorven vlaamsch, dan aan hollandsch gelykt. » (350).

§. 1505. Te lang zyn wy, by het geschied- kundig verslag van den hoógléeraar SIEGENBEEK, blyven

(350) *Zie iets over de Hollandsche Tael, noch voor, noch tegen, latende elk dienaengaende vry en onverlet als naer goetvinden. Bl. 17.*

blyven stil staan; nu willen wy voortstappen , en zien op welke wyze den hoogleeraar SIEGENBEEK de enkele vokaalspelling , door de regels der gezonde taalkunde , die alle op de bevoordering van de *algemeene en ligtst moogelyke verstaanbaartheyd* uytloopen , tracht te bewyzen.

§. 1506. « Laat ons. (zegt SIEG.) na dit « beknopt geschiedkundig verslag , ter toetsing « der verschillende gevoelens omtrent de vokaal « spelling overgaan.

« Onder de redenen , ter verdediging eener « eenpaarige dubbele vokaalspelling bijgebracht , « verdient , in de eerste plaats , onze opmerking « het geen door sommigen beweerd wordt , dat , « namelijk , eene dubbele vokaal meer geschikt « schijnt , om eenen langen en vollen klank uit « te drukken , dan eene enkele. Doch deze reden « laat zich door het voorbeeld der Grieken en « Latijnen , die zich , in de bloeiendste tijdperken « hunner tale , van eene enkele vokaal ter aan « duiding ook van een' langen klank bediend « hebben , gemakkelijk wederleggen. Het is waar , « dat , volgens getuigenis van QUINCTILIAAN (*d*) , « en anderen , de oudste Latijnsche schrijvers in « lange lettergrepen zich van eene dubbele vokaal « bediend hebben , schrijvende , bij voorbeeld , « *aara* , *voocem* , *felix* ; doch deze gewoonte is « in latere tijden , en wel in die van den grootsten « bloei der Latijnsche Letterkunde , afgeschaft.

« Men

« Men gebruikte wel, in plaats daarvan, som-
 « wijlen een streepje; doch alleen in woorden,
 « welke gelijkkluidend, doch in beteekenis en
 « lengte van lettergrepen verschillend waren, als
 « *mālus* (een appelboom) en *mālus* (kwaad), en
 « soortgelijke, zoo als de te voren genoemde
 « QUINCTILIAAN ons leert (*b*). Bij de Latijnen
 « intusschen was voor deze onderscheiding der
 « lange klanken eene reden, welke in onze taal
 « geene plaats vindt, de naauwkeurige afmeting,
 « namelijk, van de tijden der lettergrepen, welke
 « in hunne dichtmaat zorgvuldig werd waarge-
 « nomen. Lengte van lettergreep en klemtoon
 « waren bij hen onderscheidene zaken, gelijk
 « uit het woord *jacere* (werpen) klaarlijk te zien
 « is, waarvan alle drie de lettergrepen kort zijn,
 « hoewel het, gelijk alle woorden, noodzakelijk
 « den klemtoon op ééne derzelve moet ontvangen.
 « Bij ons daarentegen heeft deze afmeting van de
 « lengte der lettergrepen geene plaats, en hangt
 « deze schier eeniglijk van den klemtoon af.
 « Hieruit volgt dat, zoo, naar het gevoelen van
 « sommigen, alleen eene dubbele vokaal eenen
 « langen en vollen klank kan uitdrukken, alle
 « lettergrepen, welke den klemtoon ontvangen,
 « eene verdubbeling der vokaal vereischen, en
 « men derhalve *meede*, *vaader*, *vreede*, *ree-*
 « *kenen*, *zeeker*, *beedelen*, *beveelen* van *bevel*
 « enz., waarin anders de enkele vokaal gebezigd
 « wordt, behoort te schrijven. Doch, daar onder
 « de

« de voorstanders eener dubbele vokaalspelling
 « niet ligt iemand de opgegevene schrijfwijze
 « zal goedkeuren, geloof ik gerustelijk aan den
 « voorgestelden grond voor eene dubbele vokaal-
 « spelling, als te veel, en gevolgelijk niets bewij-
 « zende, alle kracht te mogen ontzeggen. »

(a) « *Instit. Orat. Lib. I. Cap. 4. Quæ ut vocales
 « junguntur, aut unam longam faciunt, ut veteres scripsere,
 « qui geminatione earum, velut apice, utebantur, aut
 « duas etc. et ejusdem Libri Cap. 7. Semivocales non
 « geminare diu fuit usitatissimi moris: atque e contrario
 « usque ad Accium et ultra porrectas syllabas geminis, ut
 « dixi, vocalibus scripserunt.* — Zie verder het te voren
 « aangehaalde Vertoog van den Hoogleeraar KLUIT, bladz.
 « 298—304, alwaar men bij de eerste plaats van *QUINCTILIANN*,
 « nog andere, liertoe betrekkelijk, vindt aangehaald. Vergelijk
 « ook *Ruuwe proef over het werktuiglijke der Dichtkunde*,
 « bladz. 99. »

(b) « *Instit. Orat. Lib. I. Cap. 7.*, welke plaats ook
 « aangehaald is door KLUIT, bladz. 301 en 302. »

Wederlegging.

§. 1507. Den taalleéaraar moet oók wysgeir zyn,
 anders verdient hy den naam van taalkundigen
 niet: zyne gevoelens moeten op de redeneerkunde
 gevestigd weezen; en wel voornaamelyk dan,
 wanneér hy zich tegen het algemeen aangenomen
 gebruyk verzet, gelyk althans het geval hier is.
 De redenkunst, dit is het gezond oordeél, leért,
 dat, wanneér men dit of geen punt bewyzen wilt,
 men eérst en vooral verpligt is den juysten inhoud
 van het vraagstuk klaar en stiptelyk voor te stellen;
 opdat

opdat men duydelyk weete wat er te zoeken is, en allen twyfel en misverstand uyt den weg geruynd worden. Daarenboven, indien het noódig is al de voorwaarden, welke de vraag bevat, op te geeven, zoó is het, van den anderen kant, strydig met de regels der gezonde reden daar eenige bedingen by te voegen, welke voor de op te lossen vraag vreemd of onnuttig zyn.

§. 1508. Den hoógleéaraar SIEGENBEEK zondigt, van in den aanvang zyner verdediging, tegen eenen der belangrykste stokregels der redeneerkunde; want de vraag, gelyk zy door den heér SIEG. in de eérste plaats opgegeeven word, is de zaak niet waar over gezintwist word.

§. 1509. Den heér SIEG., die den naabootser van BOLHUIS is, en voorzeker wel de *Beknopte Aanleiding tot de Kennis der Spelling, Spraakdelen, en Zintekenen, van de Nederduitsche Taal*, geleezen zal hebben, kan en moet weeten, dat de voorstanders der dubbele vokaalspelling, in de verdediging van hunne schryfwyze, als voornaamen grond niet opgeeven het geen den hoógleéaraar SIEGENBEEKS *opmerking in de eérste plaats verdient*: maar dat zy de afleyding en de regelmaat, als het voornaam steunsel van hun gevoelen, voorstellen, en als bykomende redenen opgeeven de duydelykheyd van den zin, het onderscheyd van beteékenis, den naadruk der uytpraak, enz.; voor zoó veel, naamelyk, de twee eérste onwrikbaare taalgronden zulks voorderen.

§. 1510.

§. 1510. Edoch, weet den hoógleéraad **SIEG.** het niet, of heeft hy het vergeeten, het moet hem echter zekerlyk wel bekend zyn, dat hy, bl. 4, gezegd heeft, dat *de dubbele vokaal-spelling, door HOOFT ingevoerd, MET EENIGE VERANDERINGEN EN WYZIGINGEN, in zwang geraakte; want, hoe zeér men de vokaalverdubbeling veelmeér bezigde, dan in vroegere eeuwen gebruykelyk was geweest, begreep men echter de zelve niet zoó algemeén te moeten maaken, als door HOOFT geschied was, en, naamelyk, de zelve niet te gebruyken in de woorden vader, rekenen, enz.:* want, gelyk **SIEGENBEEK**, bl. 104, te regt aanmerkt, er zal onder de voorstanders eener dubbele vokaal-spelling niet ligt iemand de schryfwys van **MEEDE, VAADER, REEKENEN, ZEEKER, enz., goedkeuren;** omdat dit stryd, zoó als men duydelyk ziet in de boven gemelde *Beknopte Aanleiding*, bl. 17, waar uyt **SIEG.** zyn stelsel getrokken heeft:

« 1° Tegen de afleyding veeler woorden, die in hun meérvoud eéne klinkletter vereyschen, vermits die oók in het éénvoud is: als *a* in *baden* van *bad*, *dagen* van *dag*; *e* in *gebeden* van *gebed*, *spelen* van *spel*; *o* in *goden* van *god*, *loten* van *lot*. »

« 2° Tegen het gewoon gebruyk; niet alleén van onze schryftaal, maar oók tegen den voor-gang (zegt den groóten **J. VAN VONDEL**) van Hebreéuwen, Grieken, Latynen, Italiaanen, Span-

Spanjaarden, Fransche, Hoogduytsche, en andere tongen: en immers oók »

« 3° Tegen de behoórlyke beknoptheyd der spelling. Den gemelden vader der poëeten noemt het gebruyk van twee klinkers in *vaader*, *vreedde*, *kooning*, *eene gansch ongerymde en overtollige misspelling.* »

§. 1511. *Den groóten en onsterfelyken HUYDECOPER, den taal- en dicht-kundigen A. MOONEN, en al de andere voorstanders der dubbele vokaal-spelling, enkele uytgezonderd, beweiren niet, dat, in deze en dergelyke gevallen, eene dubbele vokaal meér geschikt schynt, om eenen langen en vollen klank uyt te drukken, dan eene enkele. Maar het geen, waarop de voorstanders eener dubbele vokaal-spelling, als het voornaam steunsel van hun gevoelen, aandringen (SIEG., bl. 106), is van eenen geheel anderen aard. Zy houden naamelyk, zegt den hoógleéaraar SIEGENBEEK, bl. 107, (en zeker niet zonder schyn van waarheyd) staande, dat regelmaat en afleyding in zeér veele zelfstandige naamwoorden en werkwoorden de verdubbeling der vokaal voorderen. En het is enkellyk, onder deze betrekking, dat, naar de getuygenis van SIEG. zelve, de verdedigers van het gewoon schryfsgebruyk willen zeggen, dat eene dubbele vokaal meér geschikt schynt, om eenen langen en vollen klank uyt te drukken, dan eene enkele, in de woorden waar de regelmaat en de afleyding de verdubbeling der vokaal voorderen: en zy houden*

*houden (zeker niet zonder schyn van waarheid) staande, dat, volgens het onwrikbaar grondbeginsel van SIRGENBEEK (bl. 49), in de afgeleyde en zamengestelde woorden, die zelfde letters moeten plaats vinden. welke in de oorspongelijke en enkelvoudige voorkomen, en dus eene dubbele vokaal méér geschikt schynt dan eene enkele, in de woorden taalen, wecken, enz. Maar, van den anderen kant, ziet men, nyt het gezegde van SIEG., dat zy eene enkele vokaal méér geschikt achten dan eene dubbele, in de woorden vader, mede, rekenen, enz. By gevolg is het gemakkelyk te vatten, dat de reden, welke SIEG. hier in de éérste plaats gelieft te stellen, by zyne tegenstreevers niet algemeen genomen word; even gelyk den heér SIEG. niet algemeen verstaat, dat eene enkele vokaal méér geschikt schynt, om eenen langen en vollen klank nyt te drukken, dan eene dubbele: want anders zoud hy met eene enkele e, enz., gelyk VAN DAELE, moeten schryven *bék, wét, enz.*, in plaats van *beek, weet, enz.**

§. 1512. Uyt het voorgaande ziet men middagkbaar, dat, naar de eygene woorden van den heér SIEG. zelve, de voorstanders eener dubbele vokaalspelling den éérsten en voornaamsten, om niet te zeggen den éénigen grond van hun schryfgebruyk, op de tweé, by SIEG., zoó sterk aangeprezene taalgronden, de afleyding en de
regelmaat

regelmaat, gevestigd hebben; en, om deze reden, antwoorden zy op de vraag, welke SIEG., bl. 102, voorstelt, *naamelyk, of eene dubbele vokaal meér geschikt schynt, om eenen langen en vollen klank wyt te drukken, dan eene enkele:*

1° Met SIEGENBEEK, WEILAND, TEN KATE, enz., dat het eenen algemeenen regel in de spelling is, dat alle lange klinkers, die op eenen medeklinker stuyten, behooren verlangd te worden, en dat men moet schryven *taal, week*, enz.; even gelyk het een algemeén gebruyk is den langen klank in *vader, zeker*, enz., door een enkel schryfsteéken af te maalen: dat dus, in de eerste voorbeelden *taal, week*, enz., eene dubbele vokaal meér geschikt is dan eene enkele; en dat, daarentegen, de enkele vokaal in *vader, zeker*, aanneemelyker is dan eene dubbele. Zoó heeft het algemeén gebruyk besloten, en tegen dezen taalmeester zal SIEG. zich zekerlyk hier niet verzetten.

2° Met SIEG., bl. 49, *dat in de afgeleyde en zamengestelde woorden die zelfde letters moeten plaats vinden, welke in de oorsprongelyke en enkelvoudige voorkomen.*

3° Met het gezond verstand, dat den hoógleeraar SIEG., volgens zyne grondregels en die van alle redeneerkundige, de taalwetten verkeerdelyk toepast; wanneér hy zyne enkele vokaal-spelling, als eenen beredeneerden spelregel voordraagt.

§. 1513. Dit is het antwoord op de vraag, welke den heér SIEG. voorgesteld heeft: maar dien hoogleéraad, die met geheel andere oogen ziet, beantwoordt de zelve, op eene zeer behendige wyze, ten voordeele van zyn stelsel; en zyne meésterlyke beslissing is van veele, als eene godspraak, ontvangen geworden. *Doch*, zegt den heér SIEGENBEEK, *deze reden laat zich, door het voorbeeld der Grieken en Latynen, die zich, in de bloeyendste tydperken hunner taale, van eene enkele vokaal, ter aanduyding oók van een' langen klank bediend hebben, gemakkelyk wederleggen.* Daar naa vermeént hy zyn gezegde te bewyzen, door eenige voorbeelden uyt de latynsche taal, welke echter in geénen dede den staat van het betwiste raaken. Om een bewys uyt de latynsche taal te neemen, hadde den hoogleéraad zich moeten herinneren, dat er, om een besluit van overeénkomst te trekken, al de gelykheden van het zelfde slag moeten weezen: en hadde gevolgeelyk moeten betoónen, dat de Latynen afgeleyde en zamengestelde woorden met eenen enkelen klinker schreeven, ofschoón deze afstammen of zamengesteld zyn van oorsprongelyke, welke, in de latynsche spraak, met eenen dubbeln klinker afgemaald worden; gelyk den heér SIEG. beweirt in de nederduytsche woorden *talen, weken, bogen, brave*, enz., van *taal, week, boog, braaf*, enz. Maar de Latynen hebben geén dergelyke woorden; en ik twyfel grootelyks of

of den hoógleéaraar **SIEG.** wel zal kunnen aanwyzen, dat er, buyten het **NIEUW** hollandsch, eene taal in de wereld bestaat, welke den dubbelen klinker *aa, ee*, enz., der oorspongelyke woorden, in de afgeleyde en zamengestelde, in den enkelen klinker, *a, e*, enz., verandert (351), wanneér, naamelyk, de uytpraak de zelfde blyft.

§. 1514. Dus kan men tegen het bewys van den hoógleéaraar **SIEGENBEEK**, met voldoende grond, inbrengen, dat de vreemde taalen hier, onder de zelfde betrekkingen, tegen de dubbele vokaalspelling niet ingeroepen worden; dat het latyn en het grieksch hier geén nederduytsche spelgronden zyn, en dat men gevolgelyk uyt de spelling van gemelde taalen niet kan besluyten tot de spelling der nederduytsche woorden.

§. 1515. Het is wonderlyk, dat den hoógleéaraar **SIEG.**, wien men de kennis der redeneerkunde toch niet betwisten mag, zoó sterk tegen de zelve aanloópt. Om zyn stelsel, tegen de afleyding en regelmaat, te bekragtigen, neemt hy een bewys uyt de latynsche taal, alwaar er geéne hoegenaamde reden, noch van regelmaat, noch van afleyding, is; en hy wilt, dat men *talen* schryve, omdat
de

(351) Waarom heeft **SIEGENBEEK** de hoógdnytsche taal, die met de onze naast vermaagschapt is, niet ingeroepen? — Omdat die spraak, verre van zyn stelsel eenige weirde by te zetten, het zelve verwyst, als van allen grond ontbloót.

de Latynen *ara* stellen. Deze schynreden is by de redeneerkundige bekend, onder den naam van *transitus à genere ad genus*.

§. 1516. Den hoógleéraad SIEGENBEEK, weetende, dat er geéne redeneering beter geschikt is, om zyne tegenstreevers ter aarde te vellen, dan eene *tweeledige* bewysreden (*Dilemma* of *argumentum cornutum, sive utrinque ferians*), omdat elk deel van de zelve den wederpartyder overwint, stelt, bl. 103 en 104, van zyne *Verhandeling*, de taalonderzoekers een *dilemma* van den volgenden inhoud voor:

Zoó, zegt hy, naar het gevoelen van zommige, alleén eene dubbele vokaal eenen langen klank kan uytdrukken, alle lettergreepen, welke den klemtoon ontvangen, vereyschen eene verdubbeling der vokaal; en men behoórt derhalve te schryven *meede, vaader, reekenen, zeeker, beedelen*, enz., waar in anders de enkele vokaal gebezigd word: en zoó men weygert de opgegevene schryfwys van *meede, vaader*, enz., goed te keuren; ontzegt den heér SIEG. alle kragt aan den voorgestelden grond, voor eene dubbele vokaalspelling. Kiest gy het eérste, gy moet, volgens den heér SIEGENBEEK, overal, waar eenen langen klank gehoórd word, eenen dubbelen klinker gebruyken, en vervolgens schryven *vaader, zeeker*, enz.; aanveird gy het laatste, gy moet aan zyne geliefkoosde schryfwys van *brave, talen*, enz., boven die van *braave, taalen*, de voorkeus geeven.

§. 1517. Zoó redeneert den heér SIEGENBEK: maar wie van onze lezers zal hier, met den eersten oóglag, niet merken, dat den hoógléeraar eene bedrieglyke slotreden maakt, welke, in de redeneerkunde, *transitus à dicto secundum quid ad dictum simpliciter* geheeten word; het geen men oók ligtelyk zal vatten uyt de volgende redeneering, welke men tegen den heér SIEG. zoud kunnen keéren:

Indien eene dubbele vokaal meér geschikt is, om eenen langen klank uyt te drukken, dan eene enkele, behoórt men *taalen, weeken*, enz.; en niet *talen, weken*, te schryven. En zoó daarentegen eene enkele vokaal zoó geschikt schynt, om eenen langen klank af te beelden, als eene dubbele, kan men volstaan met eene enkele vokaal te gebruyken in *tal, wek*, enz., in plaats van *taal, week*, enz. *Incidit in Scyllam cupiens vitare Charybdim.* Den heér SIEG. kieze een van beyde, het een en het ander bewyzen tegen hem, en dienen hier enkellyk, om te doen zien op welkdaanige wyze dien taalleéaraar een onderwerp verhandelt, 't welk hy zelve, als een der moeyelykste en belangrykste van zyn werk, beschouwt; en om aan te toónen met wat kragtige bewysredenen den heér SIEG. zich verzet tegen een gebrnyk, 't welk, voor het uytgeeven zyner *Verhandeling*, vry algemeen gevolgd wierd, gelyk men genoegzaam merken kan, uyt een oneyndig getal schriften, welke in Holland het licht gezien hebben.

§. 1518.

§. 1518. Den heer SIEGENBEEK bewyzende, dat de Latynen, in de bloeyendste tydperken hunner taale, zich van eene enkele vokaal, tot aanduyding van eenen langen klank, bediend hebben; in de woorden *ara, vocem, felix*, welke, noch afgeleyde, noch zamengestelde woorden zyn; bewyst iets anders dan het geen hy te bewyzen had. Het éénig bealuyt, dat daar uyt kan getrokken worden, is, dat men, naar het voorbeeld der Latynen, maar eenen enkelen klinker mag gebruyken in de oorspronglyke woorden *vader, mede, zeker*, enz.; maar daar uyt volgt in génerleye wyze, dat men zoude moeten *talen, weken*, enz., schryven: en dus begraat SIEG. hier wederom eenen groven misslag tegen de gezonde redeneerkunde, welchen men, in die weetenschap, met den naam van *ignoratio elenchi* bestempeld heeft.

§. 1519. Wy zouden hier nog veele andere aanmerkingen kunnen in het midden brengen; maar het is ons genoeg zigbaarlyk bewezen te hebben, dat men *gerustelyk aan den voorgestelden grond* van den hoógleéaraar SIEG., tegen onze dubbele vokaalspelling, *alle kragt mag ontzegen*.

« §. 1520. Het laatst aangemerkte (zegt den heer « SIEG.) brengt ons natuurlyk ter beoordeeling van « een' tweeden grond, welke voor de dubbele « vokaalspelling wordt aangevoerd, dat, namelijk,
de

« de min bedrevene in de taal daardoor onderrigt
 « wordt, op welke lettergreep hij den nadruk
 « moet doen vallen, en alzoo een belagchelyk
 « wangeluid wordt voorgekomen, 't welk bij eene
 « gelijke spelling van *beving* (van *beven*) en
 « *beving* (van *bevangen*), *beken* (van *beek*) en
 « *beken* (van *bekennen*) zou ontstaan kunnen.
 « Doch hiertegen wordt, onzes oordeels, te regt
 « ingebragt, dat men, ter bereiking van dit
 « oogmerk, het tot een' doorgaanden regel zou
 « moeten stellen, om in lettergrepen, welke den
 « klemtoon ontvangen, eene dubbele vokaal te
 « schrijven, zoo als wij dit te voren in eenige
 « voorbeelden hebben aangewezen. Immers,
 « laat men de enkele vokaal in vele gevallen
 « eenen langen klank uytdrukken, hoe zal dan
 « de vreemdeling, *beving* (van *bevangen*) lezende,
 « ten zij hij door kennis van den oorsprong
 « des woords geholpen worde, weten kunnen,
 « dat de *e* in dit woord *kort*, niet, gelijk in
 « vele andere, *lang* moet uytgesproken worden?
 « En, genomen eens, dat door de onderscheidene
 « schrijfwijze van *beeving*, en *beving* in eenige
 « weinige andere woorden van gelijken aard,
 « derzelve verkeerde uitspraak, ook zonder de
 « te voren gemelde algemeenmaking der dubbele
 « vokaalspelling, kon verhoed worden, zal niet
 « echter de vreemdeling, bij gemis van genoeg-
 « zame taalkennis en oefening, nog gevaar loopen
 « van in zeer vele andere woorden het misselijkst
 WAN-

« wangeluid te doen hooren? Er is derhalve,
 « om dit te verhoeden, geen ander middel overig,
 « dan dat men, gelijk wij straks zeiden, de
 « dubbele vokaalspelling zonder onderscheid uit-
 « strekke tot alle lettergrepen, welke den klem-
 « toon aannemen, of dezen door het plaatsen
 « van een schrapje boven de vokaal aanduide.
 « Doch het een zoo min, als het ander, zal,
 « geloof ik, bij taalkundigen goedkeuring, of,
 « bij de groote meerderheid der schrijvenden,
 « navolging vinden, en wel om deze eenvoudige
 « reden, dat voor eene dergelijke aanwijzing
 « van den klemtoon hoegenaamd geene noodza-
 « kelijkheid voorhanden is. In eene levende
 « taal toch leert niet alleen het gebruik
 « gemakkelijk de uitspraak kennen, maar ook
 « heeft onze taal te dezen aanzien een bij-
 « zonder voorregt, als bezittende de fraaije
 « en onwaardeerbare eigenschap, dat de klemtoon
 « daarin altijd valt op het zakelijk deel des
 « woords. Deze eigenschap, welke in oorspron-
 « kelijk Nederduitsche woorden zich altijd voor-
 « doet, en onzer tale een belangrijk sieraad
 « bijzet, verheft dezelve aanmerkelijk boven de
 « Latijnsche en vele andere beschaafde talen, en
 « maakt de aanwijzing van den klemtoon door
 « verdubbeling der vokaal volstrekt onnoodig.
 « Immers, vindt de vreemdeling *bedelen* en
 « *bedelen* beide met eene enkele *e* geschreven,
 « zoo behoeft hij, mits het verband de kracht
 des.

« des woords met genoegzame duidelijkheid aan-
 « wijze, slechts den oorsprong van het eerste
 « van *bidden*, *beden*; van het laatste, van *doet*,
 « te kennen, om te weten, op welke lettergreep
 « hij den nadruk der uitspraak moet doen
 « vallen (a). — Dit zij genoege ter wederlegging
 « van eenen bewijsgrond, welks toelating het
 « schrijven met een' overtolligen last bezwaren
 « zou. » (352)

§. 1521. « Een andere regel, (zegt den
 « hoogleeraar) waarmede men in onze dagen niet
 « ingenomten schijnt, en waarbij wij dus wat langer
 « zullen moeten stil staan; houdt in; dat men
 « gelijkkluidende, doch in beteekenis verschillende,
 « woorden door de spelling, zoo veel mogelijk,
 « moet onderscheiden. Hierdoor meent men, dat
 « de duidelijkheid, bij het lezen, grootelijks zal
 « bevorderd worden; en, daar dit het voorname
 « is, waarop men zich, bij het spreken en
 « schrijven, moet toeleggen, merkt men de ge-
 « melde onderscheiding als hoogst belangrijk aan.
 « Deze

(352) Den hoogleeraar SINGENBERG beroept zich, bl. 116 en
 K. bl. 48, op de beoordeeling van eenen anderen grond,
 welken tegen de enkele vokaalspelling ingebracht word; naa-
 melyk, zyne *Beoordeeling van den regel, volgens welken
 gelijkkluidende, doch in beteekenis verschillende, woorden
 door de spelling, zoo veel mogelijk, onderscheiden moeten
 worden.* (Zie bl. 52.) Desen grond heeft veel gemeens met
 den voorgaanden, en zal derhalve hier gevoegelyk ingelast
 worden.

« Deze redenering schijnt, zeker, in den eersten
 « opslag, niet onaannemelijk; doch, bij nader
 « toezien, blijkt dezelve van weinig kracht, en
 « de voorgestelde onderscheiding onuitvoerlijk te
 « zijn. Hoe zelden toch zal het gevaar loopen,
 « dat twee woorden van gelijke spelling, doch
 « verschillende beteekenis, bij het lezen met
 « elkanderen verwisseld, en hierdoor de meening
 « eens schrijvers verkeerdelijk, of geheel niet,
 « begrepen worde? In de meeste gevallen zal
 « het verband alle gevaar van misvatting buiten
 « sluiten; of, zoo al, eene enkele reize, eene
 « kleine hapering en een kortstondige twijfel
 « ontstaan mogt, zal een oogenblik nadenkens,
 « waartoe de schriftelijke voordragt altijd gele-
 « genheid geeft, dezelve spoedig doen ophouden.
 « Valt de waarheid hiervan, gelijk wij ons
 « verzekerd houden, geenszins te loochenen, zoo
 « zal men genoodzaakt zijn te erkennen, dat
 « de aanwinst van duidelijkheid, welke men zich
 « van de gemelde onderscheiding voorstelt, meer
 « ingebeeld, dan wezenlijk is. Intusschen zouden
 « wij de aangevoerde reden, hoe weinig voldoende
 « ook, gaarne laten gelden, zoo de zaak zelve,
 « over t geheel genomen, niet onuitvoerlijk, en
 « in die weinige gevallen, waarin men dezelve
 « misschien uitvoerlijk zou achten, met de
 « beginsels eener gezonde Taalkunde onbestaan-
 « baar bleek te zijn. Wat het eerste betreft, men
 « ga slechts de meeste der bedoelde woorden na,
 « en

« en men zal bevinden, dat de groote meerder-
 « heid derzelve voor geene onderscheiding in
 « de spelling vatbaar is. Hoe zal men (om het
 « gezegde door eenige Nederduitsche voorbeelden
 « op te helderen) door de spelling met mogelijk-
 « heid onderscheiden kunnen de woorden *aap*
 « (een bekend dier) en *aap* (een Schilders werk-
 « tuig); *arm* (*brachium*) en *arm* (*pauper*); *bleek*
 « (*pallidus*) en *bleek* (linnenbleek); *bakken*
 « (meervoud van *bak*) en *bakken* (brood bakken);
 « *boot* (vrouwelijk tooisel) en *boot* (*scapha*);
 « *deken* (*tegumentum*) en *deken* (*Decanus*); *dom*
 « (*stupidus*) en *dom* (domkerk); *enkel* (van *een*)
 « en *enkel* (van den voet); *gevaar* (*periculum*)
 « en *gevaar* (het varen); *gelden* (meervoud van
 « *geld*) en *gelden* (werkwoord); *helm* (zeker gewas)
 « en *helm* (*galea*); *kam* (*pecten*) en *kam* (*crista*);
 « *kat* (*felis*) en *kat* (*tormati genus*); *lokken*
 « (meervoud van *lok*) en *lokken* (werkwoord);
 « *loof* (*frondes*) en *loof* (moede); *mat* (zelfstandig
 « naamwoord) en *mat* (vermoeid); *nagel* (spijker)
 « en *nagel* (van den vinger); *pand* (*pignus*) en
 « *pand* (van een rok); *rijk* (*dives*) en *rijk* (*regnum*);
 « *schepen* (*judex*) en *schepen* (meervoud van *schip*);
 « *slaap* (*somnus*) en *slaap* (van het hoofd); *tong*
 « (*lingua*) en *tong* (zekere visch); *vergeven*
 « (*ignoscere*) en *vergeven* (*veneno occidere*); *weder*
 « (*rursus*) en *weder* (*aëris temperies*); en honderd
 « anderen, waarvan de optelling te lang zou
 « vallen? Het bijgebragte zal meer dan voldoende
 « zijn,

« zijn , om ieder te doen erkennen , dat de
« onderscheiding van gelijkkluidende , doch in
« beteekenis verschillende woorden , in 't algemeen ,
« onuitvoerlijk is. Doch zal men dezelve daarom
« niet doen gelden in die woorden , waarin zij
« mogelijk is? Zoo het gebruik der meerderheid
« die in eenige woorden heeft ingevoerd , zal het
« raadzaam zijn , zich daarnaar te schikken ; doch
« daar , waar het gebruik geene onderscheiding
« heeft aangenomen , die te willen invoeren , alleen
« om te onderscheiden , dunkt mij niet slechts
« nutteloos , maar ook strijdig te zijn met de
« beginselen eener gezonde Taalkunde. Deze
« toch erkent geenen regel voor bondig en gezag
« hebbende , waarvan de uitzonderingen oneindig
« talrijker zijn , dan de gevallen , op welke hij
« kan worden toegepast , en welke van daar reeds
« blijkt een nauwelijks noemenswaardig nut te
« kunnen voortbrengen. Doch die strijdigheid
« met de beginselen eener gezonde taalkunde zal
« nog duidelijker in het oog loopen , wanneer wij
« letten op de willekeurige bepalingen , welke ook
« daar , waar die onderscheiding mogelijk schijnt ,
« zullen moeten plaats hebben. Of kan men eene
« bepaling wel anders dan willekeurig noemen ,
« welke , noch in de afleiding , noch in de uit-
« spraak , eenigen grond heeft? Van dien aard
« nogtans zullen de bepalingen moeten zijn , welke
« men , ter onderscheiding van gelijkkluidende ,
« maar in natuur of beteekenis verschillende ,
« woorden ,

« woorden, zou willen maken. En hoe kunnen
 « deze dan met de beginsels eener gezonde taal-
 « kunde immer bestaanbaar worden geacht? Men
 « zou, ik erken het, dit met eenigen schijn kunnen
 « verdedigen, bijaldien de aanwinst van dnidge-
 « lijkheid, daardoor veroorzaakt, eenigzins aan-
 « merklijk ware; doch wij meenen, dat het
 « tegendeel nit het boven gezegde genoegzaam
 « blijktbaar is. Gelijk dus de eenige grond, ter
 « verdediging van dergelijke bepalingen aan te
 « voeren, ontoereikend is, zoo is het, aan den
 « anderen kant, onloochenbaar, dat dezelve,
 « als noch door de uitpraak, noch door de
 « bekende afleiding, voorgeschreven wordende,
 « het groote vereischte van alle taalkundige re-
 « gelen missen, dat, namelijk, van eenigen in-
 « zwendigen grond van redelijkheid en noodza-
 « kelijkheid te hebben, nit kracht waarvan zij
 « door alle eenigzins geostenden en nadenkende,
 « gemakkelijck, en sonder verwarring, kunnen
 « opgevolgd worden. Laat ons het gezegde we-
 « derom door eenige voorbeelden, nit de moeder-
 « taal ontleend, ophelderen. *Agt* (talwoord) en
 « *socht* (in acht geven); *jagt* (*venatio*) en *jacht*
 « (een vaartuyg); en meer dergelijken, kan men
 « ja, en moet men, volgens velen, onderscheiden,
 « door de eersten met een *g*, de anderen met
 « een *ch*, te schrijven; maar is deze onder-
 « scheiding niet louter willekeurig, zonder dat
 « daartoe, of de afleiding, of de uitpraak,
 « eenige

« eenige voldoende reden aan de hand gevo? —
 « Hetzeldé geldt omtrent *hert* (een *dier*) en *hars*
 « (*cor*); omtrent *daagen* (werkwoord) en *dagen*
 « (meervoud van *dag*); *leeven* (werkwoord) en
 « *het leven*; *smeeden* (werkwoord) en *smeden*
 « (meervoud van *smid*). Immers kan *hert* en *hars*,
 « uit hoofde der bekende vokaalverwisseling, in
 « beide beteekenissen gebruikt worden; het zelf-
 « standige *het leven* is in der daad niets dan de
 « onbepaalde wijze van het werkwoord; en de
 « beide werkwoorden *dagen* en *smeden* hebben,
 « overeenkomstig de standvastige regelmaat der
 « gelijkvloeiende werkwoorden, hunnen oor-
 « sprong van de zelfstandige woorden *dag* en
 « *smid*. — Het voorgedragene geeft, naar wij
 « meenen, ons volkomen regt, om den regel,
 « welke gelijkluidende, doch in beteekenis ver-
 « schillende, woorden door de spelling onder-
 « scheiden wij hebben, als onbestaanbaar met
 « eene gezonde taalkunde te verwerpen, en die
 « onderscheiding niet toe te laten, dan in woor-
 « den, waarin dezelve door de afleiding of uit-
 « spraak geboden wordt, of door het algemeene
 « en aektbare gebruik gewettigd is (b). »

(a) Men zie het inderdaad aangehaalde *Vertoog* van den
 « Heer KLUIT, bladz. 305., en de aantekening, alwaar hy zich
 « beroept op het geen hij omtrent gemelde taaleigenschap breeder
 « gezegd heeft in de *Maendelyksche Bijdragen*, I. Deel, bladz.
 « 365 — 367: TEN KITE heeft deze voortreffelyke eigenschap
 « bāzef tale het éerst in het licht gesteld in zyn werkje over de
 « *Gemeenschap tusschen de Gottische Sprache en de Neder-*
 « *duitsche*

184 . **BEREDENEERD STELSEL VAN**

« *duitsche*, bladz. 14. en volg., en daarna breeder verklaard in « *zijn* *Aanleiding tot het verhevene deel der Nederduit- « sche Sprake*, II. Deel, bladz. 6 en 7. Zie ook HUYDECOPERS « *Proeve van Taal-en Dichtkunde*, II. Deel, bladz. 350 en « volg., en III Deel, bladz. 123. »

(b) « Men vergelijke met het hier voorgestelde ADELUNG, *Lehr- « gebäude* enz., Th. II. s. 711 — 716. »

Antwoording.

§. 1522. Wy zeggen, met den hoógleéaraar SIEGENBEEK, dat het bezigen eener dubbele vokaalspelling, ENKELLYK om den min bedrevenen in de taal daar door te onderrigten, op welke lettergreep hy den naadruk moet doen vallen, en de onderscheyding te willen invoeren, ALLEEN OM TE ONDERSCHeyDEN, niet slechts nuttelóos, maar óók strydig is met de beginsels eener gezonde taalkunde. Wy zeggen enkellyk en alleén om te onderscheyden; want gelyk SIEG., bl. 55, 57, 115, 116, en elders leért, moet men de verdubbeling gebruyken, wanneér zy in de afleyding of regelmaat, haaren grond heeft. En het is juist dat geen, waar op de voorstanders eener dubbele vokaalspelling, als het voor naam steunsel van hun gevoelen, aandringen. Zy houden naamelyk (en zeker niet zonder schyn van waarhoyd) staande, dat regelmaat en afleyding in zeér veele woorden de verdubbeling der vokaal voorderen. DAAD, NAAM, ZAAK, WEEK, MUUR, en dergelyke vereyschen, naar

naar hun oordeel, regelmatig in het meêrvoud DAADEN, NAAMEN, ZAAKEN, enz., als wordende het zelve, met achtervoeging van EN, gevormd van het enkelvoudig DAAD, enz. Zy dringen, onder deze betrekkingen, de noódzakelykheid dezer dubbele klinkerspelling nog verder aan, door op te merken, dat het volgen der afleyding en regelmaat de duydelykheid van den zin bevoordert, welke als het voornaemste oógwit van het schrift aangemerkt word, en dat den min bedrevenen in de taal daar door onderrigt word, op welke lettergreep hy den naadruk moet doen vallen, en alzoo een belagchelyk wangeluyd word voorgekomen, 't welk by eene gelyke spelling zoud ontstaan kunnen (353).

Is

(353) « Ik ben volstrekt van gedachten, zegt E. ZETDELAAR, in zyne *Regelmatige Néederduitsche Spél-konst*; bl. 9, dat men dit naauwkeurig in acht moet neemen; eensdeels, omdat voornaame taalkenners, als daar is HUYDECOPER en SEWEL, my daar in voorgaan; ten anderen, omdat ik, by ondervinding, weet, dat de jeugd daar door geleydelyker en gemakkelijker leért spellen en leezen: en vooral, omdat die spelling op de gezonde taalkunde gegrond is. Men schryve derhalve:

Haan,	haanen.	Ik maan,	wy maanen.
Laan,	laanen.	Ik waan,	wy waanen.
Baan,	baanen.	Ik maak,	wy maaken.
Gemaal,	gemaalin.	Ik waak,	wy waaken.
Zaak,	zaaken.	Ik geraak,	wy geraaken. Enz.

« Ik kan gezins goedkeuren (zegt SEWEL), dat men schryve maaken, zaken, slaven, vanen, enz.; want schoon men zegt, dat daar door eene letter nytgewonnen en niemand van de beteekenis des woords versteeken word, nogtans gaat dit

Is dit het zelfde niet als zeggen, dat zy voor-
NAAMELYK, om niet te zeggen **EENIGLYK**, aan-
 dringen op het onwrikbaar grondbeginsel van
SIEGENBEEK (bl. 49) dat *in de afgeleyde en*
zamengestelde woorden die zelve letters moeten
plaats vinden, welke in de oorsprongelyke en
enkelvoudige voorkomen, en dat de regelmaat
 vereyscht, dat die klinkers, welke in de enkele
 bestanddeelen der woorden noódzakelyk zyn,
 oók in de verbuyging of verlanging der woorden
 moeten gebezigd worden; ten zy wanneér de
 verscheydenheyd van uytpraak zulks verbied.

§. 1523.

dit niet alyd vast; vermits er, door dusdanig eene spelling
 gevallen kunnen komen, waar in zelfs eenen Nederlander het
 woord verkeérdelyk verstaan zoude; en al ware dat zoó niet,
 behoórt men niet iets ten gevallen der vreemdelingen te doen?
 (Genomen dat zulk eenen, die zoó ver gekomen is, dat hy
 een weynigje duytsch begint te verstaan, in een boek dese
 woorden aantref *de saken zyn vervuld*, en, niet weetende
 wat het woord *saken* betéekent, in zyn woordenboek zoekt
 naar 't woord *sak* (want anders kan hy niet doen, omdat
 het woord niet volgens des zelfs eygenschap (zaaken) gespeld
 is); zoó sal hy daar uyt heel ligt besluyten, dat de betéé-
 kenis dier woorden is, *de saken zyn gevuld*; daar hy an-
 ders, indien 't woord gespeld ware, gelyk 't behoórde, ten
 eérsten de regte meéning daar van vatten zoude. »

Daar naa schryft **ZEXELAAR** verscheydene voorbeelden af
 en besluyt, bl. 10, als volgt:

« Deze voorbeelden, zegt hy, toónen hoe veel er aan gele-
 gen zy, de woorden met éne *a* of met twee *aa* te schryven,
 om het misverstand dat daar door kan veroorzaakt worden,
 te vermyden. »

§. 1523. Zie §. 1384 — 1456, op voorgang van SIEGENBEEK en andere taalkenners, zoo wy meenen, onwederlegbaar betoógd, dat het onderscheyd van spelling tusschen *beving* van *bevangen* en *beving* van *boeven*, *graaven* van *graaf* en *graven* van *graf*, en ontelbare andere, niet grillig en ingebeeld, maar wezenlyk en op de taalwetten gegrond is.

§. 1524. Gelyk die onderscheyding allezins eygenaardig en met de regels eener goede spelling overeenkomstig is, zoo is zy oók, volgens de juyste opmerking van TEN KATE, voor 't stuk der afleydinge van het hoogste aanbelang, naardien men, zonder het gemelde verschil van spelling, in den oorsprong van veele woorden mistaaten, en oók sommige als eénerley zal aanzien, welke nogtans waarlyk eene byzondere reden van afleydinge hebben. Het is derhalve volstrekt noodzaakelyk in de spelling zoug te draagen, dat een zoo wezenlyk en belangryk taaleygen, door de verbastering der spelling, niet eyndelyk geheel onkenbaar worde en verloren gaa. Wy achten het dus veel raadzaamer, het voetspoor te volgen, 't welk, volgens het te vooren opgegeven, door zeér veele achtbaare taalgeleérde en keurige schryvers, vooral naa de herstelling onzer letterkunde, is ingelagen, en in lettergreepen, niet op eenea medeklinker stuytende, den oorsprong der woorden, door verdubbeling der vokaal, aan te duyden, doch voor *vader*,
weder,

weder, enz., slechts eenen enkelen klinker te bezigen. Hier door toch doet men niet alleén niets, dat met den aard der taale strydig zy, welken, zoó als wy genoegzaam meéneen betoógd te hebben, de algemeéne vokaalverdubbeling in derlyke lettergreepen geénzins voordert; maar zorgt tevens, op de gemakkelykste, eénvoudigste, en, door den voorgang van veele achtbaare schryvers méést gewettigde wyze, voor de instandhouding van een taaleygen, welks bewaaring van het hoógste aanbelang is. Bovendien kan men, het aangeprezen stelsel volgende, verscheyden woorden, welke, hoe zeér in beteékenis verschillende, nogtans, by eene algemeéne enkele vokaalspelling, op de zelfde wyze geschreven worden, in de spelling onderscheyden. (SIEGENBEEK, bl. 130, 131, en 132. T.) Zie hier eenige voorbeelden ter bevestiging van ons gezegde:

Amen, slotwoord van een gebed.

Aamen, van *aam*, eene wynmaat.

Baden, van *bad*.

Baaden, van ik *baad*.

Bedelen, almoezen vraagen.

Bedeelen, met *deel* beslaan.

Beken, van *bekennen*.

Beeken, van *beek*.

Bevelen, van *bevel*.

Beveelen, van ik *beveel*.

Beving, van *bevangen*.

Beeving, schudding.

Braken,

Braken, van *breeken*.
Braaken, van ik *braak*.
Dagen, van *dag*.
Daagen, van ik *daag*.
Dalen, van *dal*.
Daalen, van ik *daal*.
Gaven, van *geeven*.
Gaaven, van *gaaf*.
Gebreken, van *gebrek*.
Gebreeken, ontbreeken.
Graven, van *graf*.
Graaven, van *graaf*.
Laken, zekere wollen stof.
Laaken, van ik *laak*.
Loten, van *lot*.
Looten, van ik *loot*.
Namen, van *neemen*.
Naamen, van *naam*.
Raden, van *rad*, wiel.
Raaden, van ik *raad*.
Sloten, van *slot*.
Slooten, van ik *sloot*.
Smeden, van *smid*.
Smeeden, van ik *smeed*.
Spelen, van *spel*.
Speelen, van ik *speel*.
Spraken, van *spreeken*.
Spraaken, van *spraak*.
Vaten, van *vat*.
Vaaten, van ik *vaat*.

Waagen,

Wagen, rydtuyg.

Waagen, van ik *waag*.

Wegen, van *weg*.

Weegen, van ik *woeg*.

Zagen, van *zien*.

Zaagen, van *zaag*.

§. 1525. Doch, dat men genoemde woorden verschillende schryft, geschied niet om de zelve te onderscheyden, noch om den min bedrevenen in de taal te onderrigten, op welke lettergreep hy den naadruk moet doen vallen, maar omdat zy onderscheyden zyn in den oorsprong, en omdat dien oorsprong hun ook in spelling doet verschillen. Hunne onderscheydene spelling berust derhalve op geheel andere gronden, dan die onderscheyding, welke den heer SIMANBEEK, ter aanpryding van zyn stelsel, ons te laste legt. (SIEG., bl. 104 en 132. T.)

§. 1526. Uyt de ontvouwing der gronden, waar over hier geschil valt, en welke SIEG., naar zyn genoegen, opgeschikt heeft, blykt ten duydelyksten, dat zy enkellyk behelzen, dat, *door de onderhouding der afleyding en regelmaat* (§. 1396), den min bedrevenen in de taal daar door onderrigt word, op welke lettergreep hy den naadruk moet doen vallen; en dat men, gelyklydende, doch in beteëkenis verschillende, woorden door de spelling (volgens de afleyding en de regelmaat) onderscheydende, daar door de duydelykheid, by het leezen, groótslyke zal bevoorderen: en, daar

daar dit het voornaam eógmerk is, waar op men zich, by het spreken en schryven, moet toelaggen, merkt men de gemelde onderhouding als hoógst belangryk aan. (SIEGENBEEK, bl. 104 en 52. T.) En wie is er nu die, het oordeél door SIEGENBEEKS, redeneerwyze nog niet bedorven hebbende, daar tegen iets met grond inbrengen zal? Doch de nieuwere bataafsche taalleéraaren SIEG. en WEILAND hebben liever wy *bedelen*, wy *zagen*, enz., dan, volgens de afleyding en regelmaat, wy *bedeelen*, wy *zaagen*, enz., te schryven; en waarom? Omdat, zoó WEIL., bl. 20, zelve zegt, in *bedeelen*, *zaagen*, enz., het zelfde lang geluyd gehoórd word, als in ik *bedeel*, *saag*, enz., mag men de éérste maar met eenen enkelen klinker schryven. Is dit het zelfde niet, als zeggen, dat, dewyl in de afgeleyde woorden het zelfde geluyd gehoórd word, als in de oorsprongelyke, men de éérste verschillig van de laatste moet schryven? Dit is geredeneerd op zyn WEILANDSCH. En alzóó kan men waarlyk zeggen, dat er niets geschikter is om de kinderen en leéren redeneeren, dan de taalgronden van SIEG. en WEIL.

§. 1527. Daarenboven, wat naam zal men geeven aan eene spelling, waar men, door het verband van den zin, de beduydenis der woorden moet raaden? Het kan anders niet zyn, of er zal in veele gevallen eene hapering en twyfel ontstaan; en men zal niet zelden het gevaar loópen,

loópen, dat twee woorden van gelyke spelling, doch verschillende beteéknis, by het leezen, met elkander verwisseld, en hier door de meéning eens schryvers verkeérdelyk of geheel niet begrepen worde: als by het leezen van het volgende, getrokken uyt de *Inleiding van het Leven van MICHEL DE RUITER, beschreven door GERARD BRANDT*: « *Oók hadden d'andere vereénigde landschappen hun deél in deze eére. Ik zal my hier niet inlaten in 't optellen van al de zeehelden, uyt die landen gesproten: men sla alleénlyk d'oógen op de GRAVEN der voornaamste.* » Nog méerdere hapering, twyfelachtigheyd, of misverstand zal men ontmoeten, in de volgende en alle dergelyke zinnen, wier getal men in het oneyndig zoud kunnen vermeerderen:

Zy kwamen van verre WEGEN. Hy zal moeten BEDELEN. De dronke studenten BRAKEN in mynen kelder. Wy komen uyt den bosch akwaar wy schoóne boómen ZAGEN. De GRAVEN van dat landschap zyn méér versierd dan de gene van onze streken.

Hoe zal den vreemdeling weeten, of hy *bedelen* eérder moet afleyden van *bede*, dan van *bedeel*; en *zagen*, *graven*, enz., van *zaag*, *graaf*, enz., dan van *zag*, *graf*, enz.?

Maar het geen alles afdoet, is de voorwaarde, welke den hoógleéraar SIEGENBEEK stelt: *Mits het verband de kragt des woords met genoegzaame duydelykheyd AANWYZE.* Wat moet den leezzer

lezer doen, als het verband de kragt des woords met genoegzaame duydelykheyd *niet aanwyst*? den hoOGLEÉRAAR SIEGENBEEK laat zyne lezers in deze, gelyk in honderd andere gevallen, zoeken en wroeten.

§. 1528. Uyt het geen wy bygebragt hebben, is het zigbaar genoeg, waarom men in onze dagen zeér ingenomen schynt met den regel, dat men de in beteékenis verschillende woorden, door de spelling, zoó veel als de naaste regelmaat en afleyding vereyschen, moet onderscheyden: om alzoó, volgens die tweé taalgronden, de beteékenis der woorden, door de woorden zelve, in plaats van door het verband van den zin, aan te toónen. Anders brengt men den lezer niet zelden tot twyfelachtigheyd, zoó wy aangemerkt hebben, en zondigt tegen het voor-naam oógmerk, 't welk alle zich, by het spreken en schryven, voorstellen; en tegen het onwrikbaar grondbeginsel, dat den hoOGLEÉRAAR SIEG., over de afgeleyde en zamengestelde woorden, zoó sterk aangeprezen heeft.

§. 1529. Daar het nu den hoOGLEÉRAAR SIEG., zoó men ziet, groótelyks tegen de borst is, dat de in klank en beteékenis verschillende woorden *beken* en *beeken*, *beving* en *beeving*, en zeér veele andere, op eene onderscheydene wyze (354) geschreven worden; en hy nog min kan door-

zwelgen,

(354) Volgens de oorsprongelykheyd en regelmaat der taale.

zwellen, dat de gelyklydende, doch in beteekenis verschillende woorden *laken* (wollen stof) en *laaken* (mispryzen), en al de andere van den zelfden aard, door de spelling (354) onderscheyden worden; en daar hy van oordeel is, dat deze onderscheyding, als onbestaanbaar met eene gezonde taalkunde moet verworpen worden; zal men misschien daar uyt beslyten, dat dien taalleeraar alle gesprokene woorden, 't zy van gelyken, 't zy van ongefynen klank en beteekenis, zoó veel moogelyk, door gelyke schryfteekens wilt uytgedrukt hebben. En dit ware inderdaad moeyelyk overeën te brengen, niet alleën met de gronden, welke BOLHUIS, de god-spraak van SIEGENBEEK, bl. 56 en 59, zoó sterk aangeprezen heelt; maar zelfs met zynen medehervormer P. WEILAND, die, bl. 24 en 25, leërt, *dat verschillende klanken, by het schryven, zoó veel moogelyk, op eene onderscheydene wyze moeten uytgedrukt worden.*

§. 153o. Wel is waar, dat dit bestuyt, volgens de gezonde redeneerkunde, uyt het geliefkoosde stelsel van SIEG. zoud moeten afgeleyd worden; en dat men daar uyt, niet zonder schyn van waarheyd, zoud moogen opmaaken, dat de stelling van den hoógleeraar SIEG. geheel ongerymd en taalbedervende is, als waar door veele fraaye en wezenlyke eygenschappen der taal zouden verduysterd worden, ja welks volstreckte toepassing niets minders, dan de volkomene omkeering

omkeering en verpijting van alle grondregels eener goede spelling, ten gevolge, zoud hebben. (SIEGENBEEK, bl. 581 T.). (355)

Edoch, de reden, waarom den hoogleeraar SIEG. zich hier zoódaanig tegen de onderscheyding verzet, is geén andere, dan omdat deze verscheydenheyd van spelling althans niet stroókt met het stelsel, 't welk hy voorgenomen heeft, ten koste van alles, te verdedigen: want, wanneer men de stellingen, welke SIEG. hier voor onschendbaar houdt, op andere plaatsen, tegen hem inroept, dan verandert hy als een kameleón. By hem is het (bl. 47 en K., bl. 54,) een algemeén erkende grondbeginsel, dat verschillende klanken, zoó veel moogelyk, in de spelling, op eene onderscheydene wyze moeten aangeduyd worden.

Den heér SIEG. zegt niet alleen, dat de gelykluydende, doch in beteékenis verschillende woorden, *bos* en *bosch*, *maant* en *maand*, en oostelbaare andere, in spelling moeten onderscheyden worden; maar hy wilt óók halsterfryglyk, dat men, ter bevoordering der duydeklykheyd, die de hoófdwet der taal is, schryve hy *windt*, *gy windt*, enz.; eyndelyk hy houdt voor eene algemeéne leérstelling, dat al de spelregels op de algemeéne en ligtst moogelyke verstaanbaarheid moeten uytloópen (356).

Den

(355) Zie voorders §. 1214 en 1215.

(356) De ligtst moogelyke verstaanbaarheid, zegt men, is

Den leezcr overlegge, met gelegenheid, het geen wy §. 936 - 943, en §. 1249 - 1252, gezegd hebben; en hy zal met alle klaarheid merken, dat den heér SIEGENBEEK, in zyn beredeneerd stelsel, eene grove mistasting begaat. En zoó worden; by den hoógleéraad SIEG., de taalgronden, volgens zyn aangenomen stelsel en de voorlopende omstandigheden, verschilliglyk opgemaakt, vastgesteld, toegepast, en uytgeleyd. De taalwetten noemt hy, in de bespiegeling, onwrikbaar; en wanneér het op de toepassing aankomt, dan keéren zy naar de genoegten en willekeurigheid van den heér SIEG., als eenen weerhaan volgens de verandering der winden.

§. 1531. *Thans, althans*, zonder *h* schryven ware, volgens SIEG.; roekeloós en onbedacht te werk

in de woorden niet, maar in den styl. 'T is zoó. Den hollandschen styl is, voornaamelyk in de staatstaal, voor onze bediende zoódaanig klaar en gemakkelyk, dat zy, die nogtans geéne meesters in Israél zyn, de bevelen van hunne overste altyd verstaan..... ten zy, wanneér zy gedwongen zyn naadere verklaaing daar over te vraagen, of eene afgeveirdigden Hollander genoódzakkt word hun den nytleg daar van te komen geeven.

Door het menigvuldig vertaalen van de hoógduytsche werken, waar mede de Hollanders zich onledig gehouden hebben, en wel byzonderlyk sedert de laatst verloópende vyftig jaaren, zyn er in het bataafsch veele hoógduytsche woorden en uytdrukkingen ingeslopen. Oók hebben de Hollanders aan veele nederduytsche woorden eene beteekenis, welke zy te vooren niet hadden, gegeeven; omdat de zelve aan het hoógduytsch eygen is.

werk gaan: maar de onderscheiding van *beving* en *beeving*, enz., is louter willekeurig; zonder dat daar toe, of de afleyding, of de uytpraak, eenige voldoende reden aan de hand geeve! *Doch*, zegt hy, *zal men de zelve daarom niet doen gelden in die woorden, waar in zy moogelyk is? Zoó het gebruyk der meérderheyd die in eenige woorden heeft ingevoerd, zal het raadzaam zyn, zich daar naar te schikken*; en desniettenstaande, is het gebruyk der dubbele vokaalspelling, door SIEG. geheel verworpen, ofschoón zy, zoó wy klaar bewezen hebben, ten vollen op het algemeen gebruyk gevestigd is. Bevalt hem deze of geene spelling, dan steunt zy op al de grondregels der gezonde taalkunde; en zyn deze strydig de eene aan de andere, dan heeft hy de behendigheyd van nu dezen regel, dan dien te doen boven kraayen, zonder dat hy andere reden geeve, dan zyne willekeurigheid (357).

Bevalt

(357) Ziet eens hoe moóy en bevalliglyk den heér SIEGENBEEK met de taalgronden handelt.

Gy weet, dat de uytpraak eene *natuurwet* en de afleyding en de zamenstelling *onwrikbaare grondbeginsels* zyn; en dat, wanneer de taalgronden in tweestryd komen, dat noódtwendiglyk den eenen of den anderen moet onderdoen. Den heér SIEG., niettenstaande dat de algemeéne uytpraak tegen de spelling van *ontvangen* is, schryft niet te min, volgens de oorsprongelykheyd, *ontvangen* en niet *ontrangen*. Gy zoud daar uyt misschien besluyten, dat men, naar den oorsprong des woords, oók moet *konintlyk* schryven; omdat

gy

Bevalt het hem, het steunt op de uitspraak; en laat het den hoógleérraar niet, dan is het nergens op gegrond. En dat heét, by de voorstanders der nieuwere leérwys, alles grondig wederleggen. Den hoógleérraar handelt met de taalgronden, als de kinderen met hunne speelpoppen; hy doet de zelve alle soorten van rollen, naar zyn genoegen, aanneemen. Doch zyn spel verkeert niet zelden in ernst. Hy wilt wel, als het hem behaagt, ter bevoordering van de duydelykheyd, schryven hy *brandt*, enz.; alhoewel dit grobtelyk wanstaltig is, en tegen de uitspraak zondigt: maar zoó gy, op nwen keér, oók de kans durft waagen om uuw woordje te spreken, en zegt, dat het méérvoud van *graaf* en dat van *graf*, behoóren onderscheyden te worden, dan springt hy nyt met het zweird van ALEXANDER, waar mede hy al de moeyelyke knoópen

zy het zeér dikwyls met c hebt hoóren uitspreken, daar gy soóyt *ontvangen* met v gehoórd hebt. Ja maar, gy zyt mis; den heér SIEGENBEEK wilt volstrekt, dat men, tegen de afleyding *koninklyk* en niet *konincklyk* schryve. Men heeft schoón hem te doen aanmerken, dat er veele *konincklyk* zeggen, en dat dus de redenlykheyd zoud verreyschen, dat men zich hier naar deze uitspraak en oorsprongelykheyd schikke; te méér, daar hy de samenstelling in *ontvangen*, tegen die algemaéne uitspraak, te wille is, en daar *konincklyk* overeénkomt met *konincklyk*, 't welk hy met c en niet met k spelt. Het kan al niet helpen; hy heeft besloten in het een den oorsprong, en in het ander zyne uitspraak te volgen.

knoópen der taalkunde ontwart; hy houdt zich niet onledig met de zelve te ontbinden, maar hy doorkapt ze, op éénen oógenblik, en dat met de meéste gemakkelykheyd der wereld. Hy houdt dergelyke onderscheydingen voor ydel en nutteloo's geklap. En hier aan moet men zich onderwerpen, op straffe van als onkundige, en zelfs, door sommige beleefde broeders, als woeste Laplanders gegroet te worden. Wat dunkt nu Vlaamingen? Ik twyfel géénzins of gy hebt, gelyk ik en veele andere, door de éérste leezing van de hollandsche taalleéraaren getroffen geweest. De schoóne woorden hebben nu bedwelm'd, en gy hebt gemeénd overtuygd te zyn, terwyl gy enkellyk overredend waart. Wy wierden in den beginne verleyd, zoó, door de schoóneyd van den styl dier werken, als door het gezag der hollandsche maatschappyen en andere geleérde, welke hunne goedkeuring daar aan gegeeven hadden. Oók de broederlyke liefde deed ons, natuurlyker wyze, ten voordeéle van onze medebroeders, aan wie wy zoó graag gelyk gegeven, hellen. Eene latere en meér bedaarde overweeging dier werken heeft ons getoónd, hoe zelfs den best willenden van de waarheyd kan afgeleyd worden. Maar gelukkiglyk, het peird is nog binnen Troyen niet. Laat ons Vlaamingen luýsteren naa de stem van de Laocoóns, die zich van alle kanten doen hoóren; op dat men later niet zegge: *Serò sapiunt Belgæ.*

§. 1532. Wat my aangaat, ik zoude eerder behandeld worden, gelyk PHILOXENES van DENYS, dan te kunnen geloóven en zeggen, met den hoógleéraar SIEGENBERG, dat de spelling van DT, enz., meér de duydelykheyd bevoordert, dan het bezigen van AA in *zy zaagen boómen* (voor *in stukken houwen*), in onderscheyding van *zy zagen boómen* (van *zien*); en dan in te stemmen, dat het eérste met de taalgronden stroókt, en het laatste tegen de oorsprongelykheyd en regelmaat der gezonde taalkunde aanloópt. Onze hollandsche broeders' vergeeven ons deze hardgeloóvigheyd, en denken dat, indien wy ons hier niet ligt laten overtuugen, zy, van hunnen kant, oók niet ligtgeloóvig zyn, in deze en andere punten. De broederlyke verdraagzaamheyd is noódzakelyk.

En dus, zoó den heér SIEG., van den eenen kant, geloóft volkomen regt te hebben, om *die onderscheyding niet toe te laten, dan in de woorden* (hy *vondt*, *zondt*, enz., om deze niet te verwarren met de zelfstandige naamwoorden *vond*, *zond*, enz.), *waar in die onderscheyding door de afleyding of uyt spraak geboden word*; maar geéenzins in *graaven van graaf*, enz.: zal den hoógleéraar SIEG., zoó wy hoopen, oók wel gedoógen, dat wy dit laatste onderscheyd, als gegrondvest in de taal aanmerken; terwyl de eérste wanstaltige spelling met de uyt spraak en gezonde taalkunde stryd, en dat wy derhalve dergelyke

dergelyke onderscheydingen van den heer SIEGENBERG, op grond van ons gezegde, voor ydel en nutteloos geklap houden, (SIEG., bl. 336. T.)

§. 1533. Ja maar, zeggen de aanhangers van SIEG. (SIEG., bl. 158.), hoe meer men de uytpraak, volgens het betoogde in onze Eérste Afdeling, de opperste grondwet der spellinge, tot rigtsnoer van de zelve aanneemt; hoe gemaklyker men tot de gewenschte eénpaarigheyt geraaken zal. En daar onze beweirds schryfwys, volgens hun, in de uytpraak geéne grond heeft; zoó besluyten zy daar nyt, dat de vokaalverdubbeling tegen de uytpraak, dit is tegen de natuurwet der taale, aanloopt.

§. 1534. Wy hebben bewezen, dat het berekend stelsel van SIEG. tegen de afleyding, regelmaat, en het algemeen erkende schryfgebruik aanstoót. Laat ons, de vooroordeelen afgelegd hebbende, onderzoeken, of het hollandsch stelsel, in de eérste taalwet, die zy natuurwet naamen, gevestigd zy.

§. 1535. Den eérsten en algemeen grondregel voor de spelling, *schryf, zoó als gy spreekt* (SIEG., bl. 13), beteekent voorzeker niet, dat men geéne andere letters mag bezigen, dan welke volstrekt noódig zyn, om de woorden op het gezicht te kennen; want, in dezen zin, is dan regel geheel ongerymd en taalbedervende (SIEG., bl. 57 en 58.). Oók kan dien regel niet beduyden, dat het onverschillig is hoe men schryve; als

als maar, by het schryven, al de klanken uytgedrukt worden, welke, by het spreken, opgemerkt worden: want dan zoud de schoóne éénheyd, uyt de schryftaal verbannen zyn, en eenen en den zelfden klank zoude niet zelden op vyf, zes, of meér wyzen, uytgedrukt worden; als by het denkbeeld *leezen* (waar voor men alsdan oók *leesen, lesen, lésen, léesen, leésen, lézen, léezen, leézen, lezen*, zoud moogen bezigen), zoud kunnen plaats vinden.

§. 1536. De waare bedoeling van den regel, *schryf, zoó als gy spreekt*, kan oók niet zyn, dat men, zonder achtgeving op de afleyding en regelmaat, alle gelyke klanken, door gelyke schryfteékens, uytdrukken moet: want daar door zouden veele fraaye en wezenlyke eygenschappen der taale verduysterd worden; ja, welks volstreckte toepassing niets minders, dan de volkomene omkeéring en vernietiging van alle grondregels eener goede spelling, ten gevolge zoud hebben. (SIEG., bl. 57 en 58. T.) Daar uyt zoud volgen, dat de lange klanken der vyf eérste klinkers bestandig of door *a, e*, enz., of door *aa, ee*, enz., moeten afgemaald worden.

§. 1537. De echte beteékenis van den regel, *schryf, zoó als gy spreekt*, is, volgens BUFFIER en andere taalleéraaren, *tracht zoó klaar uuwe gedachten door het geschrift, als door het gesprek uyt te drukken* (358).

(358) « Men moet, zegt BUFFIER (*Gramm. Franç. MDCCLXIII. §. 188.*)

§. 1538. Edoch, hoe men den regel, *schryf, zoó als gy spreekt*, in byzondere omstandigheden, oók verstaan mooge, is men het evenwel algemeén eéns, dat de natuur der geschrevene teekens vereyscht, dat de spelling volmaakter zy dan de uytpraak; dat de twyfelachtigheyd der woorden van den zelfden klank, in het schryven, weggenomen worde, wanneér, dit wel verstaande, overeenkomstig is met de afleyding en regelmaat der nederduytsche taale (358).

§. 1539. Maar genomen nu, dat den regel, *schryf, zoó als gy spreekt*, moete verstaan worden, niet voor de uytdrukking der gedachten, maar voor de naabooting der geluyden (359); dan

§. 188.) de oude spelling niet verlaaten, voor eene grondstelling, die het meeste deel van het volk in den mond heeft, zonder genoeg te kennen waar op zy steunt; te weeten, *dat men moet schryven, zoó als men spreekt*: want den natuurlyken zin dezer voorstelling is, of moet syn, dat men moet *schryven op eene wyze, die schriftelyk verbeeld, het geen men door de woorden of mondelings uytdukt*. En dit is het geen, waar over al de schryvers zullen overeenkomen, hoe zoér zy anders, in het gebruyk hunner spelling, van elkander verschillen. »

(358) Zoó willende uytdrukken de handeling van personen, die *met eene zaag in stukken houwen*, zal ik overeenkomstiger schryven *zy ZAAGEN boómen*, dan *zy ZAGEN boómen*; want dit laatste drukt in het schrift niet uyt, het geen ik wil te kennen geeven. Zie voorders §. 1247 — 1255.

(359) Wie zal door de uytpraak kunnen weeten, of hy *begaafheden of begaaftheden, duydt of duyrt, velts of velst*, en duysend andere, moet schryven? Wat zoud de fransche taal,

dan zoude, in dit geval, den regel der uytpraak, nopens de vyf eerste klanken, niets anders leeren dan, in het schrift, eenen enkelen klinker te bezigen, waar, in de uytpraak, eenen enkelen of korten gehoórd word, en eenen dubbelen te gebruyken, waar eenen langen of dubbelen uytgesproken word (36a).

§. 1540. Doch, om in dezen zin waarlyk te schryven, zóó men spreekt, zoud wel zekerlyk het beste zyn de dubbele klanken door dubbels teekens, in het geschrift, uyt te drukken; dit is, dubbel te stellen in het geschrift, het geen dubbel is in de uytpraak: en dus zoud de schryfwys van *taalen* overeénkomstiger zyn met de natuurwet en algemeenen grondregel, *schryf, zóó als gy spreekt*, dan het gebruyk, 't welk de

taal, wat de engelsche, en meéstal de andere nieuwere taalen worden; indien men in de zelve voor grondregel stelde, *dat men moet schryven, gelyk men spreekt*, zonder andere regels in te zien, dan den geenen van gelyke klanken door gelyke letters uyt te drukken? Hoe zoud men het fransch *zyzygies* enz., schryven, alleén de uytpraak volgende?

(36a) Even gelyk het, in 't vormen der taale, willekeurig was, door deze of geene klanken, zulke of zulke denkbeelden uyt te drukken; zóó was het oók, in 't beginsel der spelkunde, willekeurlyk, door deze of die letter, desen of geenen klank af te maalen. De uytpraak geén verschil maakende tusschen den langen klank van *a*, *e*, enz., en *aa*, *ee*, enz., kan zy ons noóyt leeren, wanneer wy het een, wanneer wy het ander van die verschillende schryfteekens moeten gebruyken. Dus komt het spellen van *a* of *aa* in het bestek der uytpraak niet.

de hollandsche taalleeraars willen ingevoerd hebben. Gevolgelyk, in plaats, dat onze spelling van *beeven*, enz., zoud tegenstrydig zyn aan de uitspraak; zoud deze zelfs vereyschen, dat men al de klinkers, die eene dubbelen tyd tot de uitspraak vraagen, in het geschrift, door het dubbel *aa*, *ee*, *oo*, enz., nydrukken soude. En het is wel om deze reden, dat Hoort, den grooten hersteller der hollandsche letterkunde, in zyne latere werken, met naame, in zyne *Nederlandsche Historie*, de lange klinkletter altyd door verdubbeling aanduydde; en daar door eene schryfwys invoerde, welke, wel is waar, te vooren, in onze taal, ongebruykelyk was (SIEGENBEEK, bl. 3 en 4.), maar die echter volkomenlyk met de gesprokene taal overeenkomt. TEN KATE en andere taalkenners *vader*, *oover*, enz., schryvende, hebben hunne spelling ten volten op de uitspraak, in dat punt, gevestigd (361).

Maar

(361) Om in het nederduytch te schryven, gelyk men spreekt, zoude men den korten klank van *a*, *e*, *i*, *o*, *u*, moeten nydrukken, door deze letters, gelyk zy in het abee gevonden worden; en den langen klank, die het dubbel der voorgaande maakt, door het verdubbelen der gemelde letters, afmaalen: en men zoude moeten schryven *baaden*, *beeden*, *birden*, *booden*, *buuren*, *waagen*, *zeeden*, *ipen*, *tooren*, enz. Maar den hoogleeraar Sieg. heeft geheel tegenstrydig gewerkt; hy heeft de lange klanken door enkele klinkers afgebeeld, zelfs, wannêr de afleyding daar aan tegenstrydig is.

Indien de Hollanders willen, dat eene enkele *e* in *beven* lang zy; waarom zoude het zelfde elders geene plaats hebben? en

Maar, daar het gebruyk der meerderheyd tweederleye wyzen, om den langen klank der vyf eerste klinkers, in het schrift, nyt te drukken, ingevoerd heeft, naamelyk, met verdubbeling, in *spraak*, *leef*, *loot*, enz., en zonder verdubbeling, in *vader*, *weder*, *boter*, enz., zal het raadzaam zyn sich daar naar, in die oorspronglyke woorden, te schikken (362); en dit vereyscht ook de

en waarom soude men, vervolgens, niet schryven ik *béf*, in plaats van ik *beef*? Deze spelling vind men in het *Leven der Groote Catharina van Alexandrien, Gelauierde Maagd en Martelaresse, gezongen door den Hoogdravenden, Rymwloyenden GUILLIAM CAUDRON, Gelauierden Poët ende Catharinist. Eersten Druk. Tot Aelst, by JUDOCUS D'HERDT, Boek-drukker ende Verkooper, in de Zant-straete. 1771.* Bl. 75, staat *mákt* voor *maakt*; bl. 79, *nákt* voor *naakt*; bl. 4, *béld* voor *beeld*; bl. 90, *gesméd* voor *gesmeed*; bl. 37, *hévt*, *blév* voor *heeft*, *bleef*; bl. 12, *lév* voor *leeve*; bl. 68, *vél*, *hévt* voor *veel*, *heeft*; bl. 67, *vergévs* voor *vergeefs*; bl. 67, *gírelyk* voor *sierelyk*; bl. 3, 6, 12, enz., *di* voor *dis*; bl. 3, *dí'n* voor *dien*; bl. 83, *dinen* voor *dienen*; bl. 80, *dive-wagen* voor *diewewagen*; bl. 7, *god-livende* voor *godlievende*; bl. 28, *indí'en* voor *indien*; bl. 83 en 68, *kisen* voor *kiesen*; bl. 88, *lívers* voor *lievers*; bl. 14, *niren* voor *nieren*; bl. 13, *primen* voor *priemen*; bl. 83 en 68, *verlísen* voor *verliezen*; bl. 80, *virig* voor *vierig*; bl. 3, 7, enz., *wederlíven* voor *wederlieven*; bl. 3, 7, enz., *wi* voor *wis*; bl. 88, *zile* voor *ziele*; bl. 8, *zilen* en *bewílen* voor *zielen* en *bewielen*.

(362) Het gebruyk van den langen klank, in de lettergreepen op eenen medeklinker stuytende, door twee letters, nyt te drukken, is zoódaanig geheyligd, dat het zoud belagchelyk weezen, het tegenstrydig te willen invoeren. Eenige, beweiende, dat *héft*, *béft*, enz., de zelfde nytspraak kunnen hebben, als *heeft*, *beeft*, hebben die spelling willen invoeren.

de duydelykheid of het algemeen oófwit der geschrevene taal.

§. 1541. Het algemeen gebruyk, 't welk niet onaardiglyk den meéster der leevende taalen genaamd word, nu eens vastgesteld hebbende, dat den langen klank door ééne letter in *vader*, en door twee in *taal*, moet uytgedrukt worden, en de algemeéne taalwet, niet alleén van het nederduytsch, maar zelfs van al de gesprokene taalen van geheel Europa, medebrengeude, dat *in de afgeleyde en zamengestelde woorden, die zelfde letters moeten plaats vinden, welke in de oorsprongelyke en enkelvoudige voorkomen*; zoó moet men natuurlyk, in de geschrevene afgeleyde woorden, de letters behouden, even gelyk men, in de gesprokene afstammelingen, de klanken bewaart (363). En dit komt overeén met

(363) Gelyk, by het spreeken, de afleyding niet in de letters, maar in de klanken der wortelwoorden bestaat; zoó is, by het schryven, de afleyding niet gelegen in de gelyden, want deze zyn hier niet aanwezig, maar in de letters der oorsprongelyke woorden waar van zy afstammen. De afleyding, in de gesprokene afstammelingen, is de gelykheid van klank, en de afleyding der geschrevene afstammelingen is de gelykvormigheid der schryftekens, met de grondwoorden waar van zy voordkomen. Den regel der afleyding leért, dat, gelyk men in de gesprokene woorden, die van andere afstammen, de klanken der grondwoorden behoud, men, in de geschrevene afstammelingen, oók de oorsprongelyke boekstaaven moet bewaaren, in al de lettergreepen, naamelyk, waar de afstammelingen in klank van de grondwoorden niet verschillen; als
in

met **SCHANDER**, die hl. 18 zegt: gelyk « het vereyschte eener zuivere uytpraak is, dat men alle latters, welke tot een woord behooren, zoó veel moogelyk, volkomen en onvermengd doe hooren; » zoó oók is het vereyschte eener zuivere spelling, dat men alle letters, welke tot een woord behooren, zoó veel moogelyk, volkomen en onvermengd stelle (365). Vervolgens zondigt

in *spraaken* van *spraak*, *looten* van *loot*, enz. Zy veranderen niet van *uytspraak*, waarom zouden zy veranderen van spelling? *aa*, ondeelbaar in de *uytspraak*, mag, volgens de overetentomat, die heerscht tusschen de gesprokene en de geschrevene taal, niet verdeeld worden.

(364) *De Grammatica of Nederduitsche Spraakkunst*, uitgegeven door de *Muutschappij*; Tot HUT VAN 't AENDEKEN, zegt, hl. 108:

« Gelyk tot het denkbeeld eener zuivere uytpraak behoort, dat daar by alle klanken, die het wezen van een woord uytmaaken, zoó veel moogelyk, onderscheyden en met het hun eygen geluyd gehoord worden; zoó moet eene goede spelling insgelyk alle die klanken, met de hun eygene teekens, naauwkeurig voor het gezigt afbeelden. Hier toe is vooral het achtgeeven op de afleyding noodzaakelyk, daar de uytpraak somwylen in naauwkeurigheyd van aanwyzing te kort schiet. Zoó, by voorbeeld, maakt de uytpraak het niet of naauwelyk kenbaar, dat in *antwoordde*, den onvolmaakt verledenen tyd van *antwoorden*, eene dubbele *d* gevoorderd word. Oók zyn er gevallen, waar in afleyding en uytpraak méér of min in stryd zyn, en de eerste boven de laatste moet gelden. Zoó zoud, by voorbeeld, in *dragt*, *klagt*, *magt*, de *ch*, van wege haare méérclere scherpte, aan de uytpraak beter voldoen, dan de *g*; doch, de afleyding der genoemde woorden van *draagen*, *klaagen*, *moogen* wikt, dat men de zelve met eene *g* schryve. »

MOONEN,

zondigt het stelsel van den hoogleéraar SINGENBERG tegen den regel der uytpraak, of de overeenkomst tusschen de gesprokene en de geschrevene taal; terwyl onze vokaalverdubbeling, in den volsten zin, met de natuurwet van SING., schryf, *soó als gy spreekt*, overeenstemt. Indien wy zeyden: De woorden *taal, dreef, goat, enz.*, hebben in het éénvoud eenen langen klank; dus moeten zy in het méérvoud met eenen korten klinker uytgesproken worden: ik twyfel géénzins of de Hollanders zouden deschouders optrekken, of er om lagchen, en zy zouden gelyk hebben; want niets is ongerymder dan dusdanige redeneering. Maar, wat zegt gy van de volgende bewysreden:

De zuiverheyd der uytpraak ontstaas, voornaamelyk, uyt het achtgeeven op de afleyding der woorden, welke wilt, dat men, in de spelling, op den oorsprong der woorden lette, en in de afgeleyde en zamengestelde die zelfde letters gebruyke, welke in de oorsprongelyke voorkomen. Zoó voortert, by voorbeeld, den aard der taale, dat wy *milddaadig* schryven, omaangezien men, in de uytpraak, *mildaadig* hoórt. Nu, dewyl

(let

MOORX, die voor grondstelling houd, dat de letters, die de woorden in de uytpraak géene hulp toebrengen, als overtollig, uytgelaaten en niet geschreven moeten worden, stelt, desniet-tegenstaande, selve overal de dubbele vokaalen, waar wy die gebruyken.

(let hier wel op) *daad*, *paar*, enz., met den verdubbelden klinker geschreven worden, en dat de afleyding vereyscht, dat men in de afgeleyde en zamengestelde woorden die zelfde letters gebruyke, welke in de oorsprongelyke voorkomen, moet men schryven, met eéne *a*, *daden*, *paren*, enz., niet *daaden*, *paaren*, enz., met twee *aa*; dit is strydig met de algemeéne grondén der gezonde taalkunde.

Ik zie, dat gy lacht. Wel nu, lacht: maar zie WEILAND, K., bl. 29, §. 55, en WEILAND, G., bl. 20; en gy zult daar vinden, dat dit de redeneerwyze van die hollandsche spraakleéraaren is. *Tolle lege*, *tolle lege*.

§. 1542. Van geén méerdere weirde is de volgende redeneering:

Zyne gedachten door andere duydelyk, volkomen, en gemakkelyk te doen bevatten is het voornaam oógmerk van spraak en schrift. Dit laatste moet zoó vatbaar zyn voor het gezigt, als het eérste voor het gehoór; dus zoud men tot eenen doorgaanden regel moeten stellen, om, in lettergreepen welke den klemtoón ontvangen, eene dubbele vokaal te schryven.

Dezen regel zoud juist het tegenstrydig te weeg brengen van het geen men daar door bedoelt. Hoe zoud het moogelyk zyn de gelykluydende, doch in beteékenis verschillende woorden, als *graaven* en *graven*, *weegen* en *wegen*, volgens het algemeén oógmerk, voor het oóg te onderscheyden;

scheyden; wanneer men, in de eerste lettergreepen die den klemtoon ontvangen, overal den verdubbelden klinker bezigde?

§. 1543. Men zou tegen dat stelsel oók met regt kunnen inbrengen, dat zeér veele denkbeelden, welke nu, volgens het algemeén schryfgebruyk, verschilliglyk geschreven worden, alsdan op de zelfde wyze aan het gezigt zouden voorgedragen, en dus veele verwarringen in de taal gebragt worden; het welk, voor onze naakomelingen, niet zelden, omtrent de *SIEGENBEEKSCHE* spelling, zal plaats hebben. Want het zy men *graf* en *graaf*, *weg* en *weeg*, in het meêrvoud beyde, met eenen enkelen klinker, *graven*, *wegen*, of, met eenen dubbelen, *graaven*, *weegen*, schryft; is natuurlyk de dubbelzinnigheyd de zelfde.

§. 1544. Om den langen klank in *wagen*, *rydtuyg*, *wegen* van *weg*, *loten* van *lot*, enz., niet door verdubbeling, maar door de enkele *a*, *e*, *o*, af te beelden, was eene in het oóg loópende reden; daar anders *wagen* met *waagen*, *wegen* met *weegen*, enz., ligtelyk kon verward worden. (*SIEG.*, bl. 84. T.) Het zelfde geld omtrent *daagen* (werkwoord) en *dagen* (meêrvoud van *dag*), *leeven* (werkwoord) en het *leven*, *smaeden* (werkwoord) en *smeden* (meêrvoud van *smid*). (*SIEG.*, bl. 56. T.) Intusschen heeft het gebruyk deze onderscheyding zoó zeér gewettigd, als de geene van *ligt* (niet zwaar) en *licht* (van de zon);
en

en dus zoud het dwaasheid zyn zich daar tegen te verzetten (365).

§. 1545. Het ontbreekt ons hier aan geene stoffe, om meerdere aanmerkingen op de taalkundige redeneeringen van den hoógleéraad SIEGENBERG te maaken: maar wy lasten de zelve aan de bescheydenheid onzer lezers over; daar, zyt het geen wy gezeyd hebben, het aan den oordeélkundigen lezer, ten duydelyksten, moet blyken, dat den grond van de in beteékenis verschillende woorden in de spelling, voor zóó veel de regelmaat en de afleyding zulks gebieden, te onderscheyden, op de onwrikbaarste regels eener gezonde taalkunde gevestigd is. Deze waarheid is zóó éénvoudig en zóó gemakkelyk te zien, dat men geene andere reden vinden kan, waarom men de zelve ontkend heeft, ten zy, omdat veale de éénvoudigheyt dikwyls onweirdig van het oogmerk hunner onderzoekingen achten te weezen. Dit een en ander schynt SIEG., bl. 107, niet te ontkennen; edoch, in zynen *tweéden grond*, laat hy des zelfs voornaam steunsel en de redenen, welke daar mede gepaard gaan, ter zyde, maakt zich een gedrocht naar zyne geliefden, om de voldoening te hebben van het zelve in het ruym veld te moogen bevechten. De
rede-

(365) Zie *Grammatica of Nederduitsche Spraakkunst*, uitgegeven door de *Maatschappij: TOT HUY VAN 'T ALGEMEEN*. bl. 113

redeneering van den hoogstenaar SINGERSBERG, zeker, in den eersten opslag, niet onaannemelyk; doch, by naader toezien, blykt de zelve van weynig kracht en zelfs taalbedervende te zyn: en het bygebragte zal meér dan voldoende weezen, om ieder te doen erkennen, dat de onderscheyding van gelyklydende, doch in beteekenis verschillende woorden, in 't algemeen, niet onnytmooelyk is. Doch, die overeenkomst met de beginsels eener gezonde taalkunde zal nog duydelyker in het oóg loópen, waaneér wy letten op de op reden gestaafde bepalingen, welke daar, waar die onderscheyding moogelyk is, zullen moeten plaats hebben. Of kan men eene bepaling wel anders dan taalgrondig noemen, welke, of in de afleyding, of in de regelmaat, haaren éénigen grond heeft? Van dien aard oók moeten de bepalingen zyn, welke men, ter onderscheyding van gelyklydende, maar in natuur of beteekenis verschillende woorden, kan maaken. En hoe kunnen deze dan met de beginsels eener gezonde taalkunde immer onbestaanbaar worden geacht? Gelyk dus den éénigen grond, ter wederlegging van dergelyke bepalingen aan te voeren, ontoereykende is; zoó is het, aan den anderen kant, onloóchenbaar, dat de zelfde bepalingen, als, door de regelmaat, of door de bekende afleyding, voorgeschreven wordende, het groot verzychte van alle taalkundige regels bezitten, dat, naamelyk, van eenigen inwendigen grond van rede-

redelykheid en noódzakelykheid te hebben, uyt kragte waar van zy door alle, eénigzins geoefende en naadenkende, gemakkelyk, en zonder verwarring, kunnen opgevolgd worden. (SIEGENBECK, bl. 52, 54, 55, en 56. T.)

§. 1546. Het is waar, zoó den heér SIEG. te regt aanmerkt, dat, niettegenstaande het stiptelykste onderhoud der regelmaat en afleyding, den vreemdeling echter, by gemis van genoegzaame taalkennis en oefening, nog gevaar zal loópen van in zeér veele andere woorden het misselykste wangeluyd te doen hoóren; en dat dus, door het volgen der taalgronden, alle misvatting niet zal weggenomen worden: maar is dit eene genoegzaame reden, om de verwarringen, welke men in alle taalen vlugten moet, te vermeéderen? om een taalgebrek (en alle taalen zyn onvolmaakt) tot reden van een ander gebrek te neemen, en alzóó de zuiverheyd der taale te verminderen? om de onwrikbaare taalgronden, de regelmaat en de naaste afleyding, te verwaarloózen? om een misbruyk der taalgronden door een gebrek te wettigen, en den oorsprong der woorden te verduysteren?

§. 1547. Wy hebben gezegd, dat het onderhoud der taalgronden alle misvattingen voor den vreemdeling niet buyten sluyt: en dit heeft, zonder bovenstreeping, plaats in de woorden *beet* (van *byten*), *beét* (wortel); *week* (tyd van

van zeven dagen), *weék* (zacht); *leest* (van *leezen*), *leést* (om schoenen op te maaken); *wees* (zy), *weés* (ouderloós kind); *hoop* (verwachting van een toekomende goed), *hoóp* (als eenen hoóp steénen); *roof* (de korst van eene zweir), *roóf* (buýt); *kool* (om te branden), *kóol* (hofgewas); *geen* (aliquis), *geén* (nullus); *gevel* en *bevel*; *bezie* en *bezië*; *gevel* en *geveld*; enz.

§. 1548. « Wanneér (zegt TEN KATE, bl. 117, *Eerste Deel*) een zelfde letterteeken, nu voor dezen, dan voor dien klank dient, is zulks een gansch verwerpelyk gebrek in 't *critique*; doch, als tweé of méér verscheydene letterteékens voor eenen en den zelfden klank verstrekken, kan zulks nimmer deiren, zoó min, als dat tweé woorden éenen zin beteékenen. » Maar eene geschrevene taal zoud, om den naam van volmaaktheyd te bezitten, al de klanken of geluyden, welke verscheydenlyk uytgesproken worden, oók verschillig moeten afbeelden: want de overeenkomst, tusschen de gesprokene en de geschrevene taal, vereyscht noódzakelyk, dat de geschrevene teékens zoó vatbaar zyn voor het gezigt, als de gesprokene voor het gehoór; en dat, by gevolg, even gelyk in de uytpraak de lange klinkers van de korte onderscheyden worden, zy oók in het geschrift op eene verschillige wyze, uytgedrukt worden. Doch, dit is zoó niet in het hollandsch; en daar uyt volgt niet zelden twyfelachtigheyd. B. v., op het tytelblad van de

de *Verhandeling over de Nederduitsche Spelling*, staan *Siegenbeek* en *hoogleeraar* beyde met het zelfde teeken *ee*; dus weet men niet, of *Siegenbeek* met de scherp-of zacht-lange *ee* moet uytgesproken worden.

§. 1549. Wie toch, die den waaren aard der klanken kent, zal twyfelen, of er een wezenlyk verschil, met opzigt tot de lengte van uytpraak, zy tusschen *gevel* en *bevel*; en ten opzigte van de scherpte van *kool* (*caulis*) en *kool* (*carbo*), en meer andere van gelyken aard? Dit laatste onderscheyd, hoewel minder duydelyk by de Hollanders op te merken, is echter niet min wezenlyk, dan tusschen *maat* (waar mede den vloer belegd word) en *maat* (van *meetten*): en gelyk ieder erkent, dat, van deze laatste woorden, het tweede, ter volle klankvorming, eene dubbele vokaal voordert; zoó moet men insgelyks toestemmen, dat de lange *e* en de scherpe *oo*, ter voldoening aan de uytpraak en onderscheyding, in het schrift eene verschillige afbeelding vereyschen. (*SIEGENBEEK*, bl. 142. T.) §. 1214 — 1240, hebben wy het middel aangewezen, om dergelyke misvattingen te voorkomen, en ons gevoelen genoegzaam, zoó wy meénen, gestaafd. Kortsheydshalve, want wy worden langer dan wy wel wenschen, verzenden wy onzen leezers na de plaatsen, waar wy die stoffe breedvoerig verhandeld hebben, en welke hy in het *Eérste Boekdeél* vinden zal.

§. 1550.

§. 155e. « De ondervinding, zegt WEILAND (366), heeft geleërd, hoe kwaalyk men gehandeld hebbe, met eene taaleygenschap van die weirde zoó schandelyk te verwaarloozen! » welke achteloosheyd, inzonderheyd, by de Hollanders plaats heeft (367).

§. 155t.

(366) In zyn *Nederduitsch Taalkundig Woordenboek. Inleiding*, bl. 21.

(367) J. VAN VONDEL doet, in zyne *Altaergeheymtissen*, gedrukt tot Brugge, by JOSEPH DE BUSSCHER, MDCCLXXI, bl. 94, bogen rymen met oogen; bl. 96, arends-oogen met bewogen; teken met uytbreken; bl. 99, oogen met mogen; bl. 102, troon met zoon; bl. 103, filosoof met christgeloof; bl. 108, afgetekent met rekt; bl. 110, steenen met beschenen; beroofde met beloofde; alvermogen met oogen; bl. 113, heen met alleen; bl. 117, geest met geweest; eeuwigheden met bekleeden.

In *Alle de Treurspelen van J. V. VONDEL. Tweede Deel. T^e Amsterdam*, by JOANNES OOSTERWYK, 1719. *Faëton of Reuckelooze Stoutheit*, bl. 10, rymt voltogen met oogen; bl. 11, oogh met regenboog; neer met teer; bl. 13, komen met droomen; bl. 17, overloopen met open; godn met kroon; bl. 18, torén met ooren; regeeren met hemelheeren.

In *Hippolytus of Rampzalige Kuisheit*, bl. 3, rymt speelt met streelt; bl. 6, boogh met oogh; enz., enz., enz.

Men vind ook in den *Bundel*, uitgegeven door de Koninklyke Maatschappij van *Vaderlandsche Taal- en Letterkunde*, Te Brugge. Onder de zinspreuk: EENDRAGT EN VADERLANDSLIEFDE, voor het jaár 1821, dat den scherpen klank ó en è rymt met den zachten. Onder andere, bl. 78, ontvloden rymt met nooden; bl. 81, besloten met begrooten; hoeveel met onderdeel; bescheen met één; regeeren met vermeerren; bl. 85, ooght met alvermogen; bl. 86, gekwedt met spreek; bl. 87, vergoten met heeten.

§. 1551. De verschilliglydende woorden moeten, by den heér SIEGENBEEK, zoó veel moogelyk, verschillig geschreven worden; nogtans kan, volgens hem, onze onderscheyding, tusshen *geen* (aliquis) en *geén* (nullus), enz., geéne noemensweirdige klaarheyd baaren: maar, hoe zal men, zonder onderscheyding van de scherpe en de zachte *ee*, het volgende uytleggen? *Ik was in dit huys, PIETER in dat, en JOANNES in GEEN.* Wie zal du raaden kunnen waar JOANNES is? Dit is nogtans zoó goed nederduytisch als dat van WEILAND, die bl. 126, K. zegt: *Ik zat in deze kamer, zij in die, en hij in GENE.* Onze onderscheyding, in deze en dergelyke omstandigheden, dunkt aan den hoógléeraar SIEG., niet slechts nutteloós, maar oók strydig te zyn met de beginsels eener gezonde taalkunde. Toch, deze erkent, volgens SIEG., den regel, dat men hy *bloedt* van het *bloed* door *t* moet onderscheyden, voor bondig en nuttig; terwyl de boven gemelde onderscheyding geén noemensweirdig nut kan voordbrengen! (368)

§. 1552.

(368) SIEGENBEEK geloóft, dat de bovenstreeping by de taalkundige geéne goedkeuring vind; en wel, om deze éénvoudige reden, dat, voor eene dergelyke aanwyzing van den klemtoon hoegenaamd geéne noodzaakelykheyd voorhanden is. ERNST ZEYDELAAR zegt, in zyne *Regelmaatige Spelkonst*, bl. VI, het volgende:

« By de verhandeling der vokaalen in 't algemeen, heb ik aangezéend, hoe en op wat wyze men der zelve verschillende klanken,

§. 1552. « Hoe zal men (vraagt SIEGENBERK, bl. 53) door de spelling met moogelykheyd onderscheyden kunnen de woorden *aap* (een bekend dier) en *aap* (een schilders werktuyg), *kam* (pecten) en *kam* (crista), *nagel* (spyker) en *nagel*

ken, door gepaste klankteekens, onderscheyden kan. Alles wat ik oordeelde dienstigte zyn, om dat gebruyk aan te dringen, heb ik gezocht by te brengen. De naamen en werken van sommige der geene, die deze schryfwyze toegedaan zyn, heb ik daar genoemd en opgegeeven; en wil die daarom hier niet herhaalen, om geen tweemaal eene zaak te doen, en omdat het getal der schryvers zoó menigvuldig is, dat ik het voor eene wezenlyke straf rekenen zoud, de helft van der zelve naamen uyt te moeten schryven. (Bl. 29.) Ik wil my niet ophouden, met het aanhaalen van een groot getal schryvers, die het gebruyk der *accenten* toegedaan zyn; hunne naamen alleén, zouden hier te veel plaats beslaan. (Bl. 28.) Myns bedunkens, zyn dit dingen, waar op men naauwkeurig acht behoort te geeven; wyl de zelve van eene uytsteekende nuttigheyd zyn, en niet weynig strekken kunnen om aan onze taal eene juystheyd van uytpraak, tevens en eene sierlykheyd by te zetten, welke zy, tot hier toe, miste. Wat toch heeft de Fransche aangespoord, om de *accenten*, in hunne taal, in te voeren, wat anders, dan dat zy zagen, dat de zelve voltrekt noodzaakelyk waren, ter bepaaling van den maatklank der poëzy? En hebben niet de meeste, zoó wel de doóde als de leevende taalen, hunne klankteekens? Moogen wy dan, omtrent onze taale, waar van SLICHTENBÓRST getuygt, dat ze is, *eene moederlyke, zelfstandige, en ongemengde taal, en naast de hebreëuvsche die God zelve heeft willen spreken, de oudste van alle taalen*, niet de zelfde oplettendheyd hebben? om, naamelyk, de verschillende klanken onzer vokaa-len, door gepaste klankteekens, verstaanbaar te maaken? — En wat gemak zullen de vreemdelingen hier by vinden? »

nagel (van den vinger), *tong* (lingua) en *tong* (zekeren visch), en honderd andere, waar van de optelling te lang zoude vallen? » Mooye vraag voor eenen hoógléeraar in de welspreekendheyd! Weet hy dan niet, dat al de woorden eygene en oneygene beteékenissen hebben, en dat, in dien men al de verschillige beduydenissen, waar in een woord kan genomen weezen, door de spelling, wilde aanduyden, het leven van den mensch te kort zoude schieten, om honderd woorden te leéren schryven, als *aap*, *ezel*, *kam*, *nagel*, *tong*, enz.? oók is er géene taal, welke zulks in aandacht neemt of kan neemen (369).

§ 1553.

(369) Om hier een staaltje van te hebben, zullen wy onze aandacht enkellyk vestigen op het geen den heer WEILAND van de twee woorden *aap* en *ezel*, in zyn *Taalkundig Woordenboek*, opgeeft :

« **AAP.** Eygenlyk, een dier, dat, onder alle bekende dieren, het naaste aan den mensch komt. *Eenen ongesteirten, kortgesteirten, of langgesteirten aap.* Hy heeft een gezigt, als eenen aap. Oneygenlyk, den aap in de mouwhouden (spreekw.), zyne loosheyd verbergen — den aap uyt de mouw laten springen (spreekw.), zynen aard tobnen. Oók word zeker werkloos, waar mede men eenen omtrek verkleynen, of vergrooten kan, (in de wis- en teeken-kunst), eenen aap genoemd. En in den gemeenzaamen omgang, heeft dit woord de beteékenis van eene somme gelds, eenen schat: *hy heeft eenen goeden aap geërfd* — *ik heb den aap al t' huys*, het geld reeds ontvangen. »

« **WACHTER** en **SCHERL.** leyden het woord *aap* (hoógd, *apfe*, zweed. *apa*, deen. *abe*, eng. *ape*, angels. *apa*, oudfr. *ap*, ysl. *ape*.) van *aben* (goth. *apa*), *naaboetsen*, af. *Aup* beteékenen derhalve soó veel, als *naaboetsen der menschen*.

Ka

§. 1553. Het voorgedraagen geeft, naar wy meéne, ons volkomen regt, om dan regel, welken

Eenen behoeft de rede dezer benaaming niet ver te zoeken, dewyl er geen dier is, welk naader komt aan de menschelyke gedaante, of de menschelyke verrigtingen méér naabootst. Dommē en belagchelyke naavolgers van andere draagen oók dikwyls den naam van *aapen*. Den voortreffelyken schilder TITIAAN droeg den naam van *den aap van zynen tyd*, omdat hy de natuur volmaaktelyk naavolgde. Oók vind men de schilderkunst onder de afbeelding van eenen aap voorgesteld. »

« Men wilt, dat *Afrika* van dit woord afkomstig zy, beteekenende zoó veel als *het land der aapen*. »

« Dit woord word met verscheydene andere woorden zamengeseld, als *aapenbakhuis*, *aapenbek*, *aapengezigt*, *aapenkop*, *aapenliefde*, *aapenrak*, *aapenspel*, enz. »

« EZEL. Zeker vervoetig dier, met lange oóren en eenen aan het eynde haarigen steirt, welk gemeénlyk voor een lastdier gebruykt word, doch voor het overig, wégens zyne traagheyd, domheyd, en ongeschiktheyd bekend genoeg is, waarom het oók, in de gemeénzaame verkeéring, tot eenige figuurlyke spreekwyzen aanleyding gegeeven heeft; *ezadelike zynen ezel*. BYBELVERT. *Als eenen ezel balken*. *Zoó dom als eenen ezel*. *Eenen ezel stoót zich niet tweemaal aan eenen steén*, spreekw. *Van den os op den ezel springen*, spreekw., zich niet aan een ding houden, maar dan tot dit, dan tot dat overslaan, waar voor men meént te moeten zeggen; *van den orse* (van het peird) *op den ezel*. Zie *Os*. Het woord *ezel* duyd dit dier aan, zonder opzigt op des zelfs geslagt. Wilt men echter het vrouwelyk geslagt dnydelyk bepaalen, dan bezigt men het woord *ezelin*, *der ezelin*, *de ezalinnen*. Figuurlyk, een werktuyg, waar op de schilders hun doek, of paneel plaatsen, om het te beschilderen: *het schilderstuk staat op den ezel*. Van menschen: *ISSASCHAR is een sterk gebeénd ezel*. BYBELVERT. Eenen dommen, lompen, ongeschikten mensch: *hy is eenen regten ezel*. Van hier: *ezelachtig*, *ezelachtigheyd*. Zamenstell.: *ezelshoofd*,

welken de in beteekenis verschillende woorden door de spelling onderscheyden wilt hebben, als bestaanbaar met eene gezonde taalkunde te be-
 waaren, in al de gevallen, naamelyk, waar in de zelve door de afleyding, de regelmaat, of de uytpraak geboden word, of door het algemeen en achtbaar gebruyk gewettigd is. (SIEG., bl. 56 en 57. T.)

§. 1554. « Wij haasten ons (zegt SIEGENBEEK, « bl. 106 en volg.) ter overweging van dat « gene, waarop de voorstanders eener dubbele « vokaalspelling, als het voorname stenssel van « hun gevoelen, aandringen. »

« Zij houden namelijk (en zeker niet zonder « schijn van waarheid) staande, dat regelmaat én « afleiding

ezelshoofd, eygenlyk, het hoofd van eenen ezel; figuurl., in de scheepvaart eenen half ronden blok boven op den mast, in welks holte de steng gezet word — *ezelskop*, eygenlyk, den kop van eenen ezel; figuurlyk, eenen dommen, ongeschikten mensch — *ezelsoór*, eygenlyk, het oór van eenen ezel; figuurlyk, den omgevouwen kant van een blad in een boek — *ezelveulen*, *ezelsveulen*, het veulen van eenen ezel, eenen jongen ezel — *ezelswerk*, eygenlyk, het werk, dat ezels verrigten; figuurl., zwaar, gemeen werk, zoó als men door ezels laat verrigten. *Muylezel*, *woudezel*. »

« Dat ezel oók in het onzydig geslagt gebezigd is, blykt onder andere, nyt het boven bygebragte voorbeeld *een sterk gebeënd ezel*. Van ezel is, in het gemeen leven, het gelykvl. onzyd. w. *ezelen*, met het hulpw. *hebben*, voor zwaaren arbeyd verrigten, zoó als gemeenlyk voor ezels geschikt is: *ik zal morgen weer moeten ezelen*. »

« afleiding in zeer vele zelfstandige naamwoorden
 « en werkwoorden de verdubbeling der vokaal
 « vorderen. *Daad*, *naam*, *zaak*, *week*, *muur*,
 « *troon*, en dergelijken, vereischen, naar hun
 « oordeel, regelmatig in het meervoud *daaden*,
 « *naamen*, *zaaken* enz., als wordende hetzelfde,
 « met achtervoeging van *en*, gevormd van het
 « enkelvoudige *daad* enz. Zij dringen de nood-
 « zakelijkheid dezer dubbele klinkerspelling nog
 « verder aan, door op te merken, dat, bij het
 « schrijven eener enkele vokaal, de min geoefende
 « in onze taal op het denkbeeld zou gebragt
 « worden, als of het enkelvoud ook slechts een'
 « enkelen klinker had, en dus, de beteekenis
 « van *zaken* in het *Woordenboek* willende zoeken,
 « die bij *zak* zou meenen te vinden. Doch
 « hiertegen wordt, door anderen, ingebragt,
 « dat *daad*, *naam*, *week* enz. van de oude en
 « oorspronkelijke schrijfwijze afwijkt, volgens
 « welke deze woorden *dade*, *name*, *weke* enz.
 « luiden; dat men, deze woorden tot ééne let-
 « tergreep inkortende, den nu gebrokenen en
 « onvolkomenen klank herstellen moest, 't welk
 « eerst door eene verplaatsing der *e* naar voren,
 « vervolgens door verdubbeling der klinkletter
 « geschiedde; doch dat er geene reden is, om
 « in het meervoud van de oude regelmaat af
 « te gaan, weshalve dan ook daaruit, lang na
 « de zamentrekking van het enkelvoud, nog
 « bestendig slechts eene enkele vokaal gebezigd
 werd.

« werd. Daar wij den gemelden uitgang onzer
 « oude naamwoorden op de zachte *e* te voren
 « reeds genoegzaam opgehelder hebben, zullen
 « wij te dezer plaatse alleen aanmerken, dat de-
 « zelve ook door de standhoudende schrijfwijze
 « en uitspraak der Engelsche taal, welke gemeen-
 « schap met onze oude spraak den taalkundigen
 « overbekend is, krachtiglijk gestaafd wordt,
 « als waarin de woorden *tale, face, grace, life,*
 « *schore*, en soortgelijke, met twee lettergrepen
 « geschreven, docht bij de uitspraak tot ééns
 « lettergreep worden zamengetrokken. Het schijnt
 « dus, uit kracht van het aangevoerde, niet te
 « loochenen te zijn, dat de enkele vokaal spelling
 « in het meervoud der bedoelde naamwoorden
 « met de oude en echte regelmaat van het en-
 « kelvoud meer overeenkomstig is, dan de dub-
 « bele. Ook wordt dit door de meeste voor-
 « standers der dubbele klinkerspelting geensains
 « ontkend; doch, daar men eenmaal van die
 « oude regelmaat is afgeweken, en algemeen *blad,*
 « *zaak, muur* enz., schrijft, is het, huns oor-
 « deels, duidelijker, eenvoudiger en regelmatiger,
 « om in het meervoud de dubbele vokaal te be-
 « houden. Doch ik erken gaarne, den grond
 « hier van niet te kunnen bevroeden. Immers
 « heeft in het meervoud iets geheel anders plaats
 « dan in het enkelvoud, en kan dus het laatste
 « niet ten rigtsnoer verstrekken van het eerste.
 « In het enkelvoud wordt de lettergreep door
 « een

« een' medeklinker gesloten ; gevolgelijk kan ,
 « volgens den aard der tale , eene enkele vokaal
 « niet anders dan een' korten en gebrokenen klank
 « geven , maar wordt , ter uitdrukking van het
 « lange en volle geluid , de verdubbeling der
 « klinkletter gevorderd. Maar heeft hetzelfde
 « ook in het meervoud plaats ? Zeker neen : hier
 « staat de vokaal niet op een' medeklinker , welke
 « tot de laatste lettergreep overgaat , als *da-dan* ,
 « *za-ken* , *mu-ren* enz. — Zal men nu hier , tegen
 « de doorgaande regelmaat der tale , volgens
 « welke , in lettergrepen niet op eenen mede-
 « klinker stuitende , eene enkele vokaal ter aan-
 « duiding van den langen klank voldoende is ,
 « eene dubbele bezigen ? Waarlijk , mij dunkt ,
 « dat hierdoor eene ongelijkvormigheid geboren
 « wordt , welke wezenlijke aanstootelijkheid al-
 « leen door de gewoonte onopgemerkt blijft :
 « Wil men dus (en hiertoe toonen de voor-
 « standers der dubbele vokaalspelling zelve zich
 « ongehind) wil men de verdubbeling der vokaal niet
 « uitstrekken tot alle lettergrepen , in welke een
 « lang geluid wordt waargenomen , zoo vordert ,
 « mijns achtens , de regelmatigheid , dat men
 « ook het meervoud der meergemelde naam-
 « woorden met eenen enkelen klinker schrijve.
 « Wat verder de misvatting betreft , waartoe
 « vreemdelingen , door de enkele vokaalspelling
 « van *da-den* , *za-ken* enz. , ten aanzien van het
 « enkelvoud zouden gebragt worden , en de aan-
 « prijzing ,

« prijzing, welke de dubbele klinkerspelling uit
 « dien hoofde geacht wordt te verdienen, men kan
 « hierop met grond antwoorden, dat het gemak
 « van vreemdelingen geene voldoende reden is
 « ter invoering van een gebruik, 't welk met
 « de *analogie* der tale strijdt. Doch bovendien
 « wordt de voorgestelde zwaarigheid, zoo niet
 « geheel, althans grootendeels weggenomen door
 « de opmerking, dat verre de meeste woorden,
 « welke in het enkelvoud een' korten klinker
 « hebben, den medeklinker in het meervoud
 « verdubbelen. Men kan dit als eenen regel
 « opgeven, en daardoor verhoeden, dat de vreem-
 « deling, van de regelmaat onzer vokaalverlenging
 « onderrigt, *banen* van *ban*, *zaken* van *zak*
 « afleide. Alleen zal hij nu ten aanzien van *da-*
 « *gen*, *hoven*, *paden*, *graven* enz. kunnen mis-
 « tasten; dezelve van *daag*, *hoofd*, *paad*, *graaf*
 « afleidende; doch het aantal dezer woorden is
 « niet zeer groot, noch ook het wangeluid,
 « daardoor veroorzaakt, zeer aanstootelijk (a). »

(a) « Zie het *Verloof* van den Heer KLUIT, bladz. 345 —
 « 348., alwaar dit een en ander breeder wordt voorgesteld. »

Antwoording.

§. 1555. Het is waar, dat de voorstanders
 der vokaalverdubbeling, zo6 den heer SIEGEN-
 BREX hier zegt en wy alre6de me6rmaalen hebben
 doen

doen aanmerken, zeer sterk aandringen op de regelmaat en de afleyding of het gepaste en eygenaardig, dat de naam-en werk - woorden, welke in het enkelvoud eene dubbele vokaal hebben, in het meêrvoud insgelyks met twee vokaaalen moeten geschreven worden. Den heér SIEGENBEK gevoelt wel, dat dezen grond klemmende is; doch, zyne afkeêrigheyd van onze gewoone vlaamsche spelling belet hem, voor het tegenwoordig, de gegrondeydeyde dezer reden klaar te zien, en hy twyfelt of regelmaat en afleyding, in het meêrvoud van de woorden *daad*, *week*, enz., de verdubbeling der klinkletter voordereydeyde: maar, om den schyn in zekerheyd te doen verkeeren, moet den hoógleéraad SIEG. zich enkellyk herinneren, dat hy, bl. 49, zoó duydelyk zag, *dat men, om de taal buyten verwarring te houden, en de duydelykheyd en algemeene verstaanbaarheyd, het groot oógmerk van spraak en schrift, ongeschonden te bewaaren, volstrekelyk noódig heeft, op de afleyding der woorden acht te geeven; en dat hy aldaar volkomen toestemt, 't geen den taalkundigen WACHTER, en, voor en naa hem, veele andere beweird hebben, dat DE SPELLING DER WOORDEN VOORNAAMELYK AFHANGT VAN DER ZELVER OORSPROEG, en dat IN DE AFGELEYDE EN ZAMENGESTELDE WOORDEN DIE ZELFDE LETTERS MOETEN, PLAATS VINDEN WELKE IN DE OORSPONGELYKE EN ENKELVOUDIGE VOORKOMEN, het geen den heér SIEG., op veele andere plaat-*

sen,

ten, nytdrukkelyk bevestigd heeft. Bl. 154, 155, 156, 163, en 186, leért hy, dat men, in de veranderingen en verbuygingen, de zelfde schryfsteekens moet gebruyken; en, bl. 37, dat men geéne letter mag uytlaaten, welke tot het wezen eens woords behoórt.

§. 1556. Het zoud ons nu immers verdriestig vallen al de plaatsen aan te haalen, waar *SIXE*. deze taalgronden leért en door voorbeelden ge-
staafd heeft. Indien den leezer zich niet genoegzaam overtuygd vind, hy zie hier over het geen wy overvloediglyk, ter zyner plaatse, daar omtrent aangevoerd hebben.

§. 1557. Wanneer nu den wetgever der hollandsche spelling zich herrinnert, dat de afgeleyde woorden *daaden*, *weeken*, enz., MET HUNNE BEKENDE STAMWOORDEN *daad*, *week*, enz., in spelling moeten overtsékhonnen, gelyk hy, bl. 48 van zyn *Kort Begrip*, zelve leért; zullen alle onzekerheyd en twyfelachtigheyd uyt het oög verdwynen: en hy zal, met de gróóste klaarheyd, zien, dat in *talen* (van *taal*), *beken* (van *boek*), *bogen* (van *boog*), *uren* (van *uur*), enz., de zelfde letters *aa*, *ee*, enz., der oorspronglyke geéne plaats vinden; en dat dese korte en eénvoudige redeneering méér besluytende is, dan al de vergezochte twistredenen van de voorstanders der nieuwere spelling, en van méerdere kragt, dan het gezag der amptenaaren, welke de hollandsche spelling aangenomen hebben,

ben, omdat zy meénen aan het staatsbestuur, door deze slaafsche toegeevendheid, te behaagen.

§. 1558. Maar hoe is het toch moogelyk, dat den hoógleeraar SIEGENBEEK tot een geheel ander besluit komt? Hoór, let wel op het-volgende; en gy zult des mans doordringende redeneerwyze bewonderen.

Het is een *onwrikbaar* grondbeginsel, zegt hy, bl. 48, K., dat *afgeleyde woorden met hunne bekende stamwoorden in spelling moeten overeenkomen*: en daar, volgens hem, de spelling *voornaamelyk afhangt* van de afleyding en de regelmaat of overeenkomst der schryfsteékens, dit is, de éénpaarige wys van handelen in gelyke gevallen; zóó dondert hy, bl. 57, sterk uyt tegen den regel, dien men voor de spelling wytgedacht heeft, dat, *naamelyk, daar by de spaarzaamheid moet worden in acht genomen*; en besluit, dat het ongerymd en taalbedervende is, eene letter uyt te laten, waar de afleyding de zelve vereyscht. En daarom leért SIEG., bl. 46, dat *althans* met eene *k* achter de *t* moet gespeld worden, omdat *ALTHANS* uyt *TE HANDS* afkomstig is, en heeft zynen grond (zegt hy) in een *beginsel, welks waarheid ieder gereédelyk zal erkennen, dat, naamelyk, de zelfde woorden in de samenstelling, even als afzonderlyk, of, in verschillende samenstellingen, op gelyke wyze moeten geschreven worden.* (Zóó spreekt den hoógleeraar SIEG. over de afleyding en regelmaat; laat

laat ons nu hoóren, wat gevoelen hy heeft van het gezag der oudheyd, tegen het thans aangenomen gebruyk.)

§. 1559. *Vooreerst* (zegt hy, bl. 58) *blykt het geénzins, dat de oude schryvers over de regels en grondbeginsels derspelling veel hebben naagedacht, of het onderscheyd der klanken zorgvuldig in het oóg gehouden. Doch, al ware het oók, dat de oude over dit stuk meér opzettelyk hadden naagedacht; zoó zoud echter hun gezag niet voor toereykende gehouden kunnen worden, om de spelling te regelen. Groót, gelyk wy sagen, is den invloed van het gebruyk op de taal en haare spelling. Doch dit gebruyk is, in eene leevende taal, natuurlyk aan veranderingen bloótgesteld; en vooral zal dat geen, 't welk in een tydperk van mindere beschaafdheyd in zwang ging, van dat van laateren en meér beschaafde tyden aanmerkelyk verschillen. Dit vinden wy, gelyk in alle taalen, zoó oók in de onze, volkomen bevestigd. B. v. up leért het algemeén en erkend gebruyk, waar van men niet mag afwyken, dat men moet schryven daad, naam, week, enz., welke woorden volgens de oude schryfwyze dade, nama, weke, enz., luydden (bl. 107). En daar nu het gebruyk der oudheyd (zegt SIEG., bl. 59), gelyk in andere opzigten, zoó oók in het stuk der spelling, van het laater aangenomene merkelyk onderscheyden is; en niemand, voorzeker, staande zal houden, dat men, met verwerping van*

van het laatste, het eerste behoort te volgen, of, zoó hy al deze vrcemde stelling wilde verdedigen, althans geéne naavolgers vinden. En daar (volgens SIEGENBEEK, bl. 48) het volgen van 't gebruyk, in leevende taalen, welke natuurlyk aan veranderingen bloótstaan, uyt den aard der zaake bepaald is tot dat gebruyk, 't welk in onzen leefstyd algemeen in zwang gaat: zoó moet men, niet alleén noódzaakelyk, maar zelfs natuurlyk, daar uyt opmaaken, dat men moet schryven, met de oude, *daden, namen, weken*, enz. (370); en niet *daaden, naamen*, enz., gelyk de naaste regelmaat en de afleyding van *daad, naam*, enz., vereyschen. Leeve de rede-neerkunde van den hoógleéraad SIEG.!

§. 1560. Wanneér den leezer zag, dat de tegenstreevers van den hoógleéraad SIEGENBEEK
op

(370) Indien SIEGENBEEK de oudste spelling voor de beste neemt, dan kan hy zyn stelsel, noch door de oudste, noch door de nieuwste schryvers van zynen tyd, verdedigen: want, C. TUINMAN zegt, in zyne *Vergelyking der Oude Spreekwyze met de Hedendaagsche*, bl. 72, n° 149: « De oude spelden wel met *aa, ee, oo, ii, en uu*. Het spellen met *aa* was gemeén by de aloude; b. v. WILLERANUS: *thiu maara minero gratia*, de maare myner genade. *Aana thas*, zonder dat. Doch die laatste *a* wisselden zy wel met eene *h*, of stelden die wel voor de zelve. Zoó wierd van *naa nah*, en van *aa* water *aha*. Het laatste is nog gebruykelyk by de Hoógdnytsche. Maar in laateren tyden heeft *ae* en *ai* de plaats van *aa* geheel ingenomen; zoó dat men daar van, in de schriften der oude, weynige voetstappen méér viud, hoewel echter nog eenige.»

op de afleyding en de regelmaat van de algemeen aangenomene en erkende grondwoorden van onzen leeftyd, als het voornaam steunsel van hun gevoelen, aandringen, verwachtte hy zekerlyk, en wel met genoegzaame reden, dat dien hollandschen taalleëraar ginge bewyzen, dat zyn stelsel met die gronden overeenkomstig was. Maar wat doet den heér SIEGENBEEK? Hy besluit, dat men, in het schryven, moet volgen het gebruyk der dertiende eeuw, maar niet het algemeen gebruyk van heden; want, zegt hy, bl. 60, *niemand, voorzeker, zal staande houden, dat men, met verwerping van het laatste, het eerste behoort te volgen, of, zoó hy al deze vreemde stelling wilde verdedigen, althans geéne naavolgers vinden.* En het is alzóó, dat den heér SIEG. de verschillende gevoelens omtrent dit stuk toetst, en door bewysreden tracht te staaven, dat zyn stelsel met de regels eener gezonde taalkunde overeenkomstig schynt. (Zie SIEG., bl. 98.)

§. 1561. Ik geloóf wel, dat den wysgeirigen leezer niet kan begrypen, waarom het oud gebruyk, 't welk SIEG. voor geénen spelgrond erkent, de voorkens verdient, boven het algemeen gebruyk, waar van men, volgens gemelden taalleëraar, noóyt mag afwyken, en boven de afleyding en de regelmaat, zonder welker inachtneming, de taal in de deirlykste verwarring moet vallen. Den heér SIEG., zeggende, dat men, in het eénvoud, het gebruyk van onzen leeftyd,
en,

en, in het meêrvoud, dat geen van de dertiende eéuw behoort te volgen, merkt niet, dat hy veronderstelt het geen moet bewezen worden; 't welk nogtans geén kleynen misslag is voor eenen leéraad aan de hoóge school te Leyden. Als den heér SIEGENBEK twyfelde, of de schryfwys *taalen* met de regelmaat en de afleyding overeénkome, moest hy die schryfwys aan de gemelde taalgronden toetsen; om, langs dien weg, tot de beslissing van een geschilpunt te geraaken, dat by SIEG., bynaa alleén, maar een geschilpunt is. Maar, in plaats van gemelde onderzoek, volgens zyne belofte, te waagen, versteekt hy hier de eénige taalgronden, die hem de valscheyd van zyn stelsel zouden moeten doen zien; en hy heeft liever het licht der gezonde taalkunde te zoeken in de duysternissen der oudheyd, wier gezag hy, in het vak der spelling, stelliglyk ontkent: en wanneér hier tegen, niet zonder grond, ingebracht word, dat men, eénmaal van die oude schryfwyze van het enkelvoud afgeweken zynde, thans oók het meêrvoud, naar de tegenwoordige regelmaat van het enkelvoud, moet schikken, *houd hy (bl. 44. K.) deze oplossing voor geheel voldoende; doch hy erkent (bl. 108. G.) den grond daar van niet te kunnen bevroeden, hoe veel schyns dat bewys oók hebben móbbe (bl. 44. K.).* Wat willen wy hier op zeggen? Dat hem het licht verschyne. *Fiat lux.*

§. 1562. Den hoógleéraad SIEG. zegt, bl. 28:

Men

Men volge, in het schryven, de naaste en zekere afleyding; en, bl. 107, vind hy de naaste afleyding in het gebruyk der oude! Maar, indien deze nyt den grave verreezen, zouden zy hem wel ligt kunnen zeggen:

Daar wy oude alle onze zelfstandige naamwoorden op de zachte & eyndigden en wy tale, enz., spelden (SIEGENBEEK, bl. 240), kan de schryfwys talen, enz., op zich zelve niet anders, dan als regelmatig en met den aard onzer taale geheel overeénkomstig, beschouwd worden. Maar, ten aanzien van het tegenwoordig schryfgebruyk, heeft in het meêrvoud iets geheel anders plaats dan by ons. Uuwe dwaaling zit hier in, dat gy geéne acht geeft op het wezenlyk en zeer gewigtig onderscheyd, 't welk tusschen het oud en het nieuw enkel- en meêr-voud plaats heeft. Wy schreeven talen, omdat wy tale zeyden: hadden wy, gelyk gy, taal, enz., geschreven; wy hadden, om regelmatig te zyn, oók moeten talen, enz., stellen. En gy, SIEG., zondigt tegen ons gezag en de regelmaat, met in het eênvoud taal en in het meêrvoud talen te schryven. — Zouden zy hem oók niet moogen vraagen:

Wanneér wy het echt gebruyk der taale hadden, waarom schryft gy niet, gelyk wy in de dertiende eéuwe, doden, lopen, benen, enz.? Waarom doet gy niet, gelyk BOLHUIS en NYLÖE, die gy zoó hoóg acht, en die even, als wy, doden,

doden, benen, enz., spelden? Waarom gebruykt gy niet de s, gelyk wy, zoó voor den zachten als scherpen klank? Waarom verwerpt gy niet, met VAN DAELE, de z, welke eérst tegen het eynde der zestiende en met het begin der zeventiende eeuw, als eene zachte letter, in gebruyk gekomen is; gelyk gy, bl. 147, zelve getuygt?

SIEGENBEEK, bl. 147. Dat de oude de z niet bezigden, wierd veroorzaakt door hunne gehechtheid aan de schryfwyze der Latynen, die de z niet onder hunne letters tellen. Er is dus geéne reden, om, gelyk enkele willen, tot het gebruyk der oude terug te keéren, ten zy men de beschaaving en verryking der taale, waar toe de gemelde invoering der z voorzeker medewerkte, ganschelyk afkeure.

De oude. Als deze reden genoeg is, om onze banier te verlaaten, dan hebben de voorstanders der dubbele vokaalspelling het pleyt gewonnen; want zy kunnen, met even zoó veel regt, zeggen: Dat de oude de verdubbeling der klinkers in *graaven* van *graaf*, enz., niet bezigden, wierd veroorzaakt door hunne schryfwyze van *grave*, enz., en hunne gehechtheid aan de spelling der Latynen, die de dubbele klinkers niet onder hunne letters tellen. Er is dus geéne reden, om, gelyk enkele willen, tot het gebruyk der oude terug te keéren, ten zy men de beschaaving en verryking der taale, waar toe de gemelde invoering der dubbele klinkers voorzeker medewerkte,

gan-

ganschelyk afkeure. Waarom schryft gy niet, gelyk wy, *macht*, *bevoecht*, *vernoecht*? terwyl gy (bl. 71 en 72. K.) zelve zegt, dat *het gebruik der oude*, die zich op het eynde der lettergreep altyd van *ch* bedienen, zeker op eenen goeden grond steunt, als voldoende de *ch*, vooral, wanneer de lettergreep op *t* eyndigt, beter aan den natuurlyken toón der uitspraak, dan de zachtere *c*.

SIEGENBEEK. Ik achte het niet te min onraadzaam, ja onmoogelyk het zelve weder in te voeren, naadat men éénmaal algemeen ten regel heeft aangenomen, om de *c* altyd te behouden in die woorden, waar zy zich als grondletter, of in het meêrvoud voordoet; eenen regel, welks inachtneeming zeker de duydelykheyd bevoordert. — Wel, maar zouden wy oók niet moogen zeggen: Niettegenstaande, dat de oude *dade*, *daden*, schreeven, achten wy de terugroeping van het oud gebruik onraadzaam, omdat daar aan geéne nuttigheyd verknocht is. Wat nuttigheyd toch kan de wederkeering tot het gebruik der oudheyd aanbrenge, daar, by de tegenwoordige schryfwyze, den oorsprong der woorden, in stede van verduysterd, veeleer in klaarder licht geplaatst word. Daar derhalve de verdubbeling, door het achtbaar gebruik éénmaal, als grondletter, is aangenomen in woorden, welke de zelve in het naaste stanwoord vertoónen, en de grootte meêrdeihed der schryvende dit behouden der dubbele
klin-

klinkers als dienstig en noodzaakelyk, ter bevoordering der duydelykheyd, heeft aangemerkt; zoud het, onzes achtens, verkeerd zyn, zich tegen dezen uytgedrukten wil der maerderheyd aan te kanten. Op grond hier van, achten wy het best, overeénkomstig het tegenwoordig gebruyk, dezen regel aan te neemen, dat in woorden, welke in het éénvoud de verdubbeling hebben, of de zelve, om hunnen duydelyken oorsprong, vereyschen, de dubbele klinkers altyd hunneplaats moeten behouden. (Bl. 162 en 163. T.)

De oude aan SIEGENBEEK. Waarom schryft gy met ons niet ooch, broot, stat, tyt? daar gy, bl. 154, zelve zegt, dat dit, volgens de uytpraak, de natuurlyke spelling is, omdat het op zich zelf toeh duydelyker en regelmaatiger is, in het enkelvoud de zelfde letters te bezigen, als in het meêrvoud. Waarom gebruykt gy dan, in het meêrvoud taalen, enz., de zelfde letters niet als in het éénvoud taal, enz?

SIG. (Bl. 242. T.) Het viel bezwaarlyk, omtrent de vokaalspelling, vaste bepalingen te maaken; ik heb dus begrepen de éénpaarigheyd best te kunnen uytwerken, door de dubbele vokaalspelling geheel te verbannen.

De oude. Maar wie erkent niet, dat dit in waarheyd heeten mag den gordiaanschen knoop door te hakken?

SIG. Het schynt.....

De oude. Dat gy ons slecht verdedigt en eenen schadelijken vriend zyt. DIXIMUS.

§. 1463.

§. 1563. Wat dunkt u, leezcr, van den wetgeever, voor wien men de Belgen de knien wilt doen buygen; wanneér hy ons zyne geheymenten, over de nederduytsche spraakkunst, voorhoud?

*Defleret mores, si viveret HERACITUS,
Nostraque rideret tempora DEMOCRITUS.*

En, inderdaad, wie ziet de belagchelyke tegenstrydigheyd der redeneeringen van den hoógleérsaar **SIEGENBEEK** niet? *Men moet vooral (zegt hy) niet uyt het oóg verliezen, dat het gebruyk, welks gezag op de spelling wy beweird hebben, géén ander is, dan dat géén, 't welk door keurige en achtbaare schryvers is aangenomen; en 't welk men dus, in tegenstelling van het gemeén spraakgebruyk, HET BESCHAAFDE SHRYFGEBRUYK mag noemen. Wy eyndigen onze aanmerkingen, omtrent het gebruyk en des zelfs invloed op de spelling, met de herinnering, dat het volgen van het gebruyk in leevende taalen, welke natuurlyk aan veranderingen bloótstaan, uyt den aard der zaake, bepaald is tot dat gebruyk, 't welk in onzen leefstyd algemeen in zwang gaat.* (SIEG., bl. 17 en 18. K.)

§. 1564. Zoó schryft **SIEG.**, wanneér hy in bespiegeling spreekt: maar als hy dit aan zyn stelsel toepast, dan beweirt hy, dat het gebruyk, 't welk op de spelling gezag heeft, géén ander is, dan dat géén, 't welk door de oude schryvers aangenomen is; en hy wilt, dat men dit, in tegen-

tegenstelling van het erkende gebruyk, 't welk in onzen leeftyd algemeén in zwang gaat, *het beschaafde schryfgebruyk* noeme; en hy besluit, dat het gebruyk in leevende taalen, welke natuurlyk aan veranderingen bloótstaan, uyt den aard der zaake, bepaald is tot dat gebruyk, 't welk in de dertiende eéuw in zwang ging.

§. 1565. Tot dat den SIEGENBEEK van de eérste redeneering zal aangetoónd hebben, dat den SIEG. van de tweéde op slechte gronden steunt, geloóven wy aan dezen SIEG. alle kragt te moogen ontzeggen. Wy merken nog voorders aan, met te zeggen: De oude deeden beter of slechter met *dade*, enz., te schryven, dan de nieuwe, met *daad*, enz., te stellen. In het eérste geval, moest men by de oude gebleven zyn; en in het tweéde geval, er stelliglyk van afwyken: maar van hun afgaan, in het schryven van *dade*, enz., daar naa, ten koste der afleyding, aanneemen, dat men hun moet volgen, in het schryven van het meérvoud *daden*, enz., is eene en de zelfde zaak goed en slecht keuren, is tweé tegenstrydige hoedaanigheden van de zelfde zaak bevestigen. *Immers is het, gelyk wy in ons Eérste Deél betoógd hebben, noch raadzaam, noch betaamelyk, zich tegen een gevestigd gebruyk te verzetten, ten zy het zelve blykbaar, uyt verbastering en miskenning van de regels der taale, gesproten zy, en op schennis en verwarring van de zelve uytloópe. Doch, daar*
niet

niet ligt iemand zal staande houden, dat, in het tegenwoordig geval, iets dergelyks plaats heeft, of te duchten staat, ja, de terugkeering tot het oud gebruik veeleer tot misvattigen en ongeregeldheden aanleydelyk zoud kunnen zyn, zal, dunkt ons, ieder moeten erkennen, dat al het te vooren bygebragte ten bewyze, dat men zich in de spelling naar het algemeén aangenomen gebruik behoort te schikken, hier in den volsten zin toepasselyk is. Men houde zich dan aan den thans aangenomen regel, om in woorden, welke in het worteldeel de dubbele klinkletter vertoónen, de zelve in het meérvoud te bezigen. (SIEGENBEEK, bl. 155. T.) En wy zeggen, gelyk SIEG. (bl. 82 en 83): Zy, die de oude wyze van schryven voorstaan, beroepen zich, voornaameelyk, op den voorgang onzer oudste schryvers. Doch andere merken hier tegen aan, dat men, de oude in het schryven van TALEN volgende, oók op hun voetspoor TALE, enz., behoort te schryven; daar dit laatste, niet minder dan het eérste, by hun gebruykelyk was, en het gebruyk, in deze onderscheydene gevallen, eenen en den zelfden oorsprong heeft. Hier uyt leyd men, en, onzes oordeéls, met regt, af, dat, daar het eénvoud, om goede redenen, als on gepast verworpen wierd, oók de enkele A, waar zy eenen gelyken oorsprong heeft, niet behoort gedoógd, maar door de verdubbeling der zelve klinkletter vervangen te worden. En een ieder zal

zal eene nieuwigheyd moeten afkeuren, welke involging, zoó men aan zich zelve wilde gelyk blyven, eene menigte van andere nieuwigheden zoud met zich sleepen, en het eens gevestigde taalgebruik het grootste geweld aandoen. (SIEGENBEEK, bl. 203. T.)

§. 1566. Niettegenstaande, dat SIEG., bl. 107, zelve bekent, dat het schynt, dat regelmaat en afleyding, in zeer veele zelfstandige naamwoorden en werkwoorden, de verdubbeling der vokaal voorderen; dunkt het hem, bl. 109, dat, door het bezigen van de verdubbeling in DADEN, eene ongelijkvormigheyd geboren word, welke wezenlyke aanstoótelykheyd alleén door de gewoonte onopgemerkt blyft. *Wilt men dus* (zegt hy) *de verdubbeling der vokaal niet uytstrekken tot alle lettergreepen, in welke een lang geluyd word waargenomen, zoó voortert, myns achtens, de regelmaatigheyd, dat men oók het meêrvoud der meêr gemelde naamwoorden met eenen enkelen klinker schryve.*

§. 1567. Den heêr SIEG. schynt hier zeer sterk op de gelykvormigheyd gezet te zyn. Oók is het waar, dat, welkdaanig steleel van spelling men aanneemen mooge, men ten minsten gevolgelyk moet weezen; en dit zyn wy oók: want vereyscht de regelmaat der taal oók niet, dat afgeleyde en zamengestelde woorden met hunne bekende stamwoorden in spelling overeénkomen? De bekende stamwoorden van *daaden*, *muuren*, zyn toch immers *daad*, *muur*, en niet *dade*, *mure*;
deze

deze zyn oud en onbekend. Is de afleyding toech, wel begrepen, geén regelmaatige spelling van de afstammelingen met de grondwoorden, waar van zy voordkomen? Wat zegt gy, SIEGEN-BEEK! het is onregelmatig tè schryven *muur*, *muuren*; en, om regelmatig te zyn, men moet *muur*, *muren*, stellen! Indien wy tegen de regelmaat der taale zondigen, wanneér wy met SIEG. (bl. 48 van zyn K.) zeggen, dat het een *onwrikbaar grondbeginsel* is, dat *de afgeleyde woorden met hunne bekende stamwoorden in spelling moeten overeénkomen*, en dus *taalen van taal* afleyden; dan is SIEG., bl. 115 en 116 van zyne *Verhandeling*, lynregt strydig met de *analogie* der taale, wanneér hy leért, dat, volgens een onveranderlyk *axioma*, de afstammelingen, als hunne stamwoorden, moeten geschreven zyn.

§. 1568. Als den heér SIEG. zal gezien hebben het geen wy, §. 864 en volgende, gezeyd hebben, zal hy, zoó wy verhoopen, wel vatten, dat er geéne strydigheyd kan begrepen worden, tusschen de samenstelling, de afleyding, en tusschen de overeénkomst: want de overeénkomst, weezende de éénpaarige wys van handelen in gelyke gevallen, kan aan de tweé andere gronden niet tegenstrydig zyn; mits de samenstelling en de afleyding noóyt verschillig leéren te werk gaan in gelyke gevallen.

§. 1569. SIEG. ziet, bl. 48 van zyn K., dat het schryven, volgens de afleyding, regelmatig is;

is; en, bl. 110 van zyne *Verhandeling*, zegt hy, dat het zelve tegenstrydig is. Waarom zoó verschillig spreken, in de zelve gevallen? Omdat de regelmaat, in het eérste geval, met zyn stelsel, het geen hy noóyt uyt het oóg verliest, overeenstemt; daar zy, in het tweede, tegen het zelve aanloópt. En alsoó begaat dien hoogleeraar niet zelden de grofste misslagen, en schynt onbekwaam te zyn om de klaarste redeneeringen te bevroeden. Indien SIEG. zich geén denkbeeld van de regelmaat, volgens zyn stelsel, wille vormen; dat het hem toch geheuge, dat men, door overeenkomst of regelmaat der schriftteekens, verstaat de éénpaarige wys van handelen in GELYKE gevallen, en dat zy ons, in de ZELFDE omstandigheden, gebied de ZELFDE letters te gebruyken. Maar dat het hem bovendien geheuge, dat er, om te besluyten van het bekende tot het onbekende, vooral noódzakelyk is, dat het onbekende van het zelve slagt of de zelve soort zy, als het bekende, dit is, dat er de vereyschte hoedaanigheden zyn, om een gevolg te kunnen trekken van het een tot het ander. Zoó zal men, b. v., uyt de spelling van *irias*, *ivoor*, *ivooren*, enz., welke met de enkele *i* geschreven worden, niet moogen besluyten, dat men in *brieven*, *diepen*, enz., oók niet meér dan eenen enkelen klinker mag gebruyken; alhoewel in beyde gevallen de eérste lettergreep door geéenen medeklinker gesloten word. En de reden

reden is, omdat, schoon er verscheidene gelyk-vormigheden plaats hebben, de overeenkomst echter niet volkomen is: want, schoon in de eene en de andere den zelden klank gehoord word, is er, tusschen deze en die, een wezenlyk onderscheyd; te weeten, dat *brieven*, het meêrvoud zynde van *brief*, 't welk noodzaakelyk met *ie* moet gespeld worden, oók met *is* moet geschreven zyn, welke redenen, in *irias*, *ivoor*, enz., geéne plaats hebbende, klaarblykelyk aantoonen, dat er geén volkomene overeenkomst is, tusschen *ivoor*, *irias*, en *brieven*, enz. Om welke reden, men van de spelling der eene hier niet kan besluyten tot de spelling der andere; om de zelfde redenen, heeft SIEG. geéne overeenkomst gevonden tusschen de eyndletters van *groót* en *doód*, *was* en *wasch*, *ras* en *rasch*, en honderd andere, welke men in zyn *Woordenboek* kan vinden. Den heér SIEG. zal evenwel niet staande houden, dat het tegen den aard der nederduytsche taal zy, dat eenen langen klinker op tweé wyzen, in het geschrift, uytgedrukt word; want anders zouden wy hem *vraagen*, waarom hy de lange *a* op tweé wyzen afmaakt in *vader*, *taal*, enz.

§. 1570. Vervolgens blykt het middagklaar, dat de regelmaat bestaat in de spelling *muuren* van *muur*, enz.; dat er tusschen *vader* en *daaden* geén vereyschte overeenkomst te vinden is; en dat er gevolgelyk uyt de spelling van het een geén besluyt

besluit kan getrokken worden tot het ander. De tegenwerping, welke den heer SIEGENBEEK tegen onze vlaamsche spelling maakt, is van geen meerdere waarde dan de volgende redencering:

Wilt men de verenkeling der vokaal niet uytstrekken tot alle lettergreepen, in welke een lang geluyd word waargenomen, zoó voordert, myns achtens, de regelmatigheyd, dat men oók het éénvoud der meérgemelde naamwoorden met eenen enkelen klinker schryve. Wie ziet hier de belagchelyke ongerymdheyd van den heer SIEG. niet? Dezen en veele andere misslagen zoud den heer SIEG. gewisselyk ontvlugt hebben, hadde hy de lesse waargenomen, die hy, bl. 25, aan zyn leérlingen geeft, wanneér hy zegt:

Men raadpleege de ANALOGIE der taale, te gelyk met het gebruyk der méést beschaafde volksklasse by het spreken en schryven, en men zól, in de vereéniging dezer beyde hulpmiddels, den grond vinden, ter vaststelling van zoódaanige algemeéne regels, welke betrachting, noch den oorsprong der woorden verduysteren, noch de duydelykheyd eenig naadeél zal toebrengen. Hadde den heer SIEG., in plaats van in zyn stelsel den eenen taalgrond altyd van den anderen afzonderlyk te beschouwen, naar zyne eygene leéring, het algemeen en erkend gebruyk van zynen leeftyd geraadpleegd; dan zoude hy, bl. 133, niet gezeyd hebben: « *Het éénig, 't welk tegen ons stelsel nog valt in te brengen, is, dat men, het*

het zelve volgende, aan zich zelve, ten aanzien der *ij* of dubbele *i*, ongelijk word, welke, naar het hedendaagsch gebruik, zoó wel plaats heeft in lettergreepen, welke op eenen klinker, als in die, welke op eenen medeklinker eyn-digen. » (371.) Want, hoedaanig den heér SIGGENBEEK de gelykvormigheyd en éénpaarigheyd gezocht heeft, is hy niet alleén in dit punt, maar in zeér veele andere daar grootelyks van verwyderd; het geen den aandachtigen leezer genoegzaam zal aangemerkt hebben.

§. 1571. Den heér SIGG., bl. 189, spreekende over het al of niet verdubbelen der *s* in eenige woorden, zegt, dat de woorden op *sem*, wanneer

(371) Het is waar, dat men, volgens de spelling van SIGGENBEEK, gelyk P. C. HOORT aangeteekend heeft, oók *minen*, *liden*, enz., voor *mijnen*, *lijden*, enz., moet schryven. BOLHUIS, antwoordende, bl. 33, op de vraag, waarom dan de *i* verdubbeld in *zijne*, *blijven*, enz., en waarom oók hier in de oude niet gevolgd door *zine*, *bliven*? zegt:

« Ik stem toe, dat M. STOKK en de oudste zoó geschreven hebben, en dat het niet ongevoegelyk zoud zyn, éénpaarigheydshalve, dit spoor te volgen. Doch, wyl het gebruik der *ij* reeds zoó lang, zelfs al door de laatste rederykers, gevestigd is, zoude het te veel lust naar nieuwigheyd, laat my liever zeggen te veel lust naar oudheyd ademen, wilde men hier van afstaan. » Het is zekerlyk oók deze reden, die den heér SIGG. wederhouden heeft tot de oude weder te keeren, en alsoo *het éénig*, 't *welk* tegen zyn stelsel in te brengen valt, nyt den weg te ruymen.

neér hunne grondwoorden eene *s* vertoónen, met eene dubbele *s* moeten geschreven worden; alhoewel de verdubbeling der *s*, volgens de uytpraak, in de zelve niet noódig is. Bl. 190, zegt hy, dat de oude, die, tegen den oorsprong der woorden, *deessem*, *aassem*, met *ss* schreeven, tot die verdubbeling goede reden hadden, om, naamelyk, daar door de *scherpheyd* van den uytgang dier woorden te onderscheyden van de zachte uytpraak *BESEM*, *BORSEM*, enz. Doch nu men in deze laatste woorden de *z* schryft, en de *s* alleén hard gebruykt, houd die reden, en, met de zelve, de noódzakelykheyd op, om de *s*, in de gemelde woorden, te verdubbelen. *Gelykmen* (zegt SIEGENBEEK, bl. 100.K.), in het behoud der *н*, niet van de *zorgvuldigheyd* onzer voorvaderen mag afgaan; zoó is er aan den anderen kant geéne reden, waarom men, met verscheydene achtbaare schryvers van onze dagen, hun niet in de spelling van *THANS*, *ALTHANS*, zoud volgen, als waar door de *duydelykheyd* geénzins *benaadeeld* en DE GEMAKKELYKHEID DER UYTSpraak GROÓTELYKS BEVOORDERD WORD.

§. 1572. En deze redenen, die SIEG. hier voor onwrikbaar houd, zyn van geéne kragt, omtrent de dubbele vokaalspelling; en hy wilt, dat men, ten koste der afleyding en *duydelykheyd*, schryve *beken* van *beek*, *beving* van *beeven*, enz. Welk eene regelmaatigheyd van gedachten over het zelfde voorwerp!

§. 1573.

§. 1573. Daar, volgens de grondregels der Hollanders, den langen klank gevolgd van eenen medeklinker door eenen dubbelen klinker moet uytgedrukt worden; zoó moet **SIEGENBEEK**, om regelmatig te zyn, *uuw* en niet *uw* schryven. Men brenge hier tegen niet in, dat de *w* in haaren oorsprong niets anders dan eene dubbele *uu* is; en dat, by gevolg, *uuw* schryven zoó veel zoud zyn, als of men *uuuu* stelde, het geen belagchelyk ware. Hier op antwoord ik, dat het algemeén gebruyk de *w* thans met regt als eenen medeklinker doet aanmerken, als hoedaanig oók **TEN KATE** deze letter voorstelt, en dat den heer **SIEG.**, bl. 185, geéne zwaarigheid ziet, om het tegenwoordig gebruyk te wille te zyn in de spelling van *dauw*, *rouw*, *vrouw*, *eeuw*, *nieuw*, enz.; eene spelling, welke zich zeker als zeer wanstaltig voordoet, wanneer men de *w* als eene *dubbele u* aanmerkt. Daar latende, dathet een slecht gebruyk is de letter *w* *dubbele u* te noemen, bemerken wy, dat, als de oude de *w* met dien naam bestempeld hebben, zy daar door zekerlyk niet hebben willen zeggen, dat de *w* de kragt had van onze *uu*, maar dat zy, schryvende *u* voor *v* en *uu* voor *w*, by gebrek van genoegzaame staaven, enkellyk hebben willen beduyden, dat de *w* de figuur of het maaksel had van twee *uu*.

§. 1574. Daar nu de *w* eenen medeklinker is, waarom schryft **SIEG.**, die zoó sterk de regelmatigheid

maatigheyd bemint, oók niet, volgens zyne grondstellingen, *quw*, *ruuw*, ik *huuwde*, *gehuuwd*, enz., in plaats van *uw*, *ruw*, ik *huwde*, *gehuwd* (372), enz.; even gelyk hy *vuur*, *duur*, enz., schryft: want den klank der *u* is zoó wel lang in de eene als in de andere. « Wat aangaat, zegt VAN DAELE, n° 8, bl. 11, *uwe*, *gruwen*, *stuwen*, *huwelyk*, enz.; daar dient die *u* voor *uu*: men zouð moeten *uwe*, *gruuvēn*, *stuuwen*, *huuwelyk* of *huywelyk* stellen; en die dat nu zouð doen, ware den eersten niet. »

§. 1575. SIEGENBEEK zegt, bl. 186, *daar de terugroeping van de oudste spelling, oók naar het gevoelen van hun, die zich daar by het naast willen houden, als tegen het laater gebruyk te zeér aandruyschende, onraadzaam is, zien wy geéne reden, om de zelfs te handhaaven; en wilt, dat men, alhoewel tegen de uytpraak en het oud gebruyk, schryve vrouw, broón, enz.; omdat deze eyndletters in het meérvoud gevonden worden: en elders wilt hy het oud*

(372) Zie zyne *Verhandeling*, bl. 185; en zyn *Woordenboek*, by het woord *huwen*. P. WEILAND schryft *huwen*, ik *huuwde*, *gehuuwd*; hy stelt *huuvlyk*, in zyn *Nederduitsch Taalkundig Woordenboek*, en *huwbaar*, en *huwelyk*, in zyn *Handwoordenboek voor de Spelling der Hollandsche Taal*. In zyn *Taalkundig Woordenboek* vind men, by het woord *barbaar*, *ruuw*, met twee *uu*; en, in het *Woordenboek voor de Nederduitsche Spelling van SIEG.*, staat *raw*. Dit is al regelmatig!

oud gebruyk van *mure*, enz., ten rigtsnoer der spelling doen verstreken. Dit heét toch niet gelykvormig zyn.

§. 1576. Den heér SIEGENBEEK vind, dat wy aanstootelyk te werk gaan, wanneér wy den dubbelen klinker van het éénvoud *taal* in het meêrvoud *taalen* behouden; maar, wanneér hy in het éénvoud *kraai*, en in het meêrvoud *kraijen* stelt, vind hy geéne tegenstrydigheyd.

§. 1577. Den heér SIEG. leért (bl. 99 en 100. K.), dat men van het behoud der *h* in *thans* en *althans* niet mag afgaan, als waar door de duydelykheyd geénzins benaadeéld en *de gemakkelykheyd der uytpraak grootelyks bevoorderd word*. Ik moet bekennen, dat ik niet wel bevroeden kan, hoe, door het behoud der *h*, *de gemakkelykheyd der uytpraak grootelyks bevoorderd word*; daar die letter *h*, volgens het geen SIEG. eenige regels hoóger gezegd heeft, in *de uytpraak niet, of naauwelyks word waargenomen*. — *Transeat*. Den oorsprong van *hand* is genoegzaam, om de *h* aldaar bestendig te behouden: maar ik span vruchteloós alle myne kragten in, om te begrypen, hoe SIEG. kan regelmaatig weezen, en leéren, dat, door de schryfwys van *beken* (van *beck*), *boving* (van *baef*), enz., enz., *de duydelykheyd geénzins benaadeéld en de gemakkelykheyd der uytpraak grootelyks bevoorderd word*.

§. 1578. Het verband van den zin, zegt men,
wyst

wyst de kracht der woorden *beken*, *beving*, enz., met genoegzaame duydelykheyd, aan. Doch hier tegen kan men inbrengen, dat er in veele gevallen twyfelachtigheyd en onzekerheyd ontstaan; gelyk wy alreéde, ten overvloede, aangetoónd hebben. Maar, als het verband van den zin, in dergelyke gevallen, genoegzaam is, waarom schryft men *thans*, *althans*, met *h*? waarom schryft SIEGENBERG hy *voedt*, enz., met *t*? Men zal evenwel niet zeggen, dat die letters daar voor de duydelykheyd van den zin, of voor de uytpraak noódigter zyn, dan de dubbele vokaalspelling in *beeken* (van *beek*), *beeving* (van *beef*), en duyzend andere van gelyken aard. Indien het genoegzaam zy die teékens te gebruyken, welke door de uytpraak vereyscht worden, omdat dergelyke spelling korter en gemakkelyker is; dan kunnen wy nog veele verbeteringen aan dit stelsel toebrengen, en het zelve sterk vergemakkelyken: en wanneér men de overeenkomst en de afleyding, in zoó veele omstandigheden, niet eérbiedigt, of zelfs voor niets acht; moet men dan aarzelen dergelyke redenen, in andere gevallen, over het hoófd te zien, om eene zoó gemakkelyke en éénpaarige spelling te verkrygen? Mydunkt, dat men, ééns dit stelsel aangenomen hebbende, zich in den ruymen weg mag begeeven. Het stelsel van den hoógleéraar SIEG. is onbestaanbaar met de afleyding: wilt men het eérste behouden, men moet de laatste verwerpen; en in dit geval zoud men

men nog wel eenige stappen voorder kunnen gaan, door overal de zelfde schryfteekens te gebruiken, waar de zelfde klanken gehoord worden. Dus moet men niet verwonderd zyn, waarom een kind, 't welk hoort, dat men in het éénvoud moet schryven *brood*, *zoet*, *mensch*, en niet *broót*, *zoen*, *mens*, omdat men in het méérvoud schryft *broóden*, *zoete*, *menschen*, waarom dit kind niet kan begrypen, om welke reden het méérvoud zich niet schikken moet naar het éénvoud, en zynen leérmeester met een verbaasd gezigt beziet, wanneér het hem in *talen* eene letter zoó behendiglyk ziet wegmoffelen. De doóve van hunne geboorte, welke van de uytgesprokene taal geén denkbeeld hebben, en al de geene, die afrekking maaken van de klankteekens, zullen noóyt kunnen bevroeden, hoe de Hollanders de afleyding in hunne hedendaagsche schryfwyze vermeénen bewaard te hebben; want men zoekt in dergelyke spelling vruchteloós de grondstellingen eener gezonde redeneerkunde, welke men toch, in eene spraakkunst, noóyt verlaaten kan, zonder groóte schade voor de jongheyd, die zich van dat leérboek, als van het eérste hulpmiddel, om wel te leéren denken en spreken, bedient, en die oók, voor deze hoedaanigheden, er zich zoódaanig naar schikt, dat de spraakkunst niet zelden ten grondslage van haare volgende werkingen verstrekt. Den lezer kan dus nyt onze aauwmerkingen méérdere vruchten trekken, dan het

het hem, met den eérsten oógslag, wel voorkomen zal: want, ofschoón wy hier enkellyk over de vokaalspelling schynen te handelen, zal hy daar byzonderlyk bevinden, welkdaanig de rede-neerkunde der hollandsche taalleéraaren is, en inzonderheyd die geene van den uytgeever der *Verhandeling over de Nederduitsche Spelling*, die nogtans vermeént zyne gevoelens met de regels eener gezonde taalkunde kragtdaadig gestaafd te hebben. Den aandachtigen leezer zal uyt ons gezegde wel ligt het besloyt opmaaken, dat de *Verhandeling* van SIEGENBEEK en de *Spraakunst* van WEILAND, welke men als de fakkels van het waar licht voor onze kinderen bestemt, een zoó groót getal aanstoótelijke onachtzaamheden en ongerymdheden in zich bevatten, dat het niet anders kan zyn, of zy moesten de jonge leérlingen niet alleén belemmeren, maar, het geen het ergste is, zeér schadelyk zyn aan de ontwikkeling der verstandelyke vermogens onzer jongheyd, die de zelve gebruykt.

§. 1579 De Hollanders hebben de éénpaarigheid uytgewrocht. Ja, maar welke éénpaarigheid! SIEG. en WEIL. houden niet alleén, zoó wy gezeyd hebben, een groót getal onvolmaaktheden en ongerymdheden in, maar zy zyn niet zelden tegenstrydig den eenen aan den anderen; ja, dat meér is, zy verschillen dikwyls van zich zelve. Laat ons tot voorder bewys van ons gezegde eenige punten, gelyk zy ons nu invallen, hier nederstellen.

§. 1580.

§. 1580. Bl. 51, zegt SIEGENBEEK, dat men de c noódig heeft in de woorden CIER, CIRKEL, CYPRES (met y), en dergelyke, welke méér of min het burgerregt in onze taal verkregen hebben. Doch hier over in 't vervolg naader. En wanneér hy, volgens zyne belofte, bl. 81, daar naader over handelt, zegt hy daar: *Alleén merken wy aan, dat het woord CIEREN, zoó als eenige dit nog verkeérdelyk schryven, ter voldoening aan de wytspraak en het beschaafde schryfgebruyk, met eene s moet geschreven worden. Dat heét hollandsche éénpaarigheyd. Gy zult misschien zeggen, dat het eene onoplettendheyd is. Neén, het is niet anders, dan dat den hoógleérsaar SIXE. spreekt en schryft, volgens zyne gezindheyd van den dag; want het zelve vinden wy, in zyn Kort Begrip, bl. 20: Oók heeft men de c noódig in het letterteéken CH, en in de woorden CIER, CIRKEL, CYPRES (met i), welke méér of min het burgerregt verkregen hebben. En, bl. 31, staat het volgende: *Alleén hebben wy de c noódig in het letterteéken CH, 't welk van de c niet dan door méérdere scherpheyd onderscheyden is. Oók word de c nog door het gebruik behouden in eenige woorden, welke anders reéds het nederduytsch burgerregt verkregen hebben, en, welke de Woordenlyst zal doen kennen; doch voor CIEREN, gelyk veele nog schryven, behoórt CIEREN, geschreven te worden.**

§. 1581. WEILAND zegt, bl. 19, van zyn Kort Begrip,

Begrip, dat de u, wanneer eene w op de zelve volgt, geene verdubbeling behoeft, schoon zy als verlengd voorkomt, b. v. ruw, gehuwd, enz. Nogtans schryft hy, in zyne woordenboeken, zoó wy straks (noot 372) zagen, *huuwde, gehuwd, huuwelijk, ruuw, enz.* WEILAND schryft *naardemaal*, en de *Rudimenta, uitgegeven door de Bataafsche Maatschappij: TOT NUZ VAN 'T ALGEMEEN* (373), *nademaal*. WEIL. zegt, in zyn *Woordenboek*, dat *afval*, mannelyk is; en, by het woord *kaf*. zegt hy *het syne afval*. Den heer WEILANDS *Woordenboek* is wonder goed, om den liethebber der taal de deugd van verduideligheyd te doen nytoefenen. Hy verzend van *wendelboom*, enz., tot *windelboom*, enz.; doch *windelboom*, is er niet te vinden. WEIL. zegt, in zyn *Nederduitsch Taalkundig Woordenboek*, dat de *spelling MOZAISCH geheel af te keuren is*; en hy gebruykt die zelve in zyn *Handwoordenboek*. In zyn *Handwoordenboek* staat *spekel*, zoekt *speeksel*; en *speeksel* word vruchteloos gezocht. SIEGENBEEK is hier in oók niet te kort gebleven. *Wulp* zie *welp*, zegt hy, bl. 323; doch *welp* is in zyn *Woordenboek* niet te vinden. WEIL. schryft, in zyn *Nederduitsch Taalkundig Woordenboek*, *folen, galjoten, enz.* (374), met de
zacht

(373) 1. *Stukje*, bl. 94.

(374) Tusschen *droef* en *droes* syn, bl. 591, achtergelaaten *draelen, droeler, droeling*; welke woorden alle goed nederduytich syn.

zacht lange o; en, in zyn *Handwoordenboek*, stelt hy *foolen*, *galjooten*, enz., met de scherp lange o: SIEGENBERK schryft *foolen*, *galjooten*. enz. SIEG. gebruykt G, wanneér de overeenkomst der nederduytsche woorden zulks voordert; anders stelt hy *ch*: en daarom schryft hy *gehucht*, en niet *gehugt*. Den heér WEILAND daarentegen zegt, in zyn groót *Woordenboek*, *daar dit woord waarschynelyk van HOOG komt, waar mede het hoógduytsch HÜGEL eenen heuvel, overeenstemt, is de spelling met eene CH, GEHUCHT, af te keuren*. Doch, in zyn *Handwoordenboek*, schryft hy *gehucht*. Geheél tegenstrydig gaat hy op andere plaatsen te werk. Wy hebben het woord *kattoen*, zegt hy, in zyn *Nederduytsch Taalkundig Woordenboek*, uyt het fransch *coton*, italiaansch *cotone*, ontleénd. Niettegenstaande schryft hy met twee *tt*, tegen den oorsprong, *kattoenen*, *kattoenbaal*, enz.; en, in zyn *Handwoordenboek*, gebruykt hy, gelyk de Arabieren, maar eéne *t*. Is dit niet, nu den eenen regel, dan den anderen, volgens welgevallen, doen gelden?

§. 1582. Wy zouden niet eyndigen, indien wy al de onvolmaaktheden van zyn groót *Woordenboek*, enkellyk beschouwd met betrekking tot de spelling, wilden aanhaalen.

§. 1583. Laat ons, naa deze uytweyding, tot ons onderwerp wederkeéren. Den heér SIXE. beroept zich, bl. 108, op de schryfwys en uyt-

uyspraak der engelsche taale, *als waar in de woorden TALE, FACE, GRACE, LIFE, SPOOR, en soortgelyks, met twee lettergreepen geschreven, doch by de uyspraak tot eéne lettergreep worden zamengetrokken.* Maar genomen nog, dat de engelsche woorden *tale, face, enz.*, in eéne lettergreep uytgesproken wierden; daar nyt zoude toch niet volgen, dat men in het nederduytach moet *muren, enz.*, stellen: trouwens de Engelsche schryven in het eénvoud *geén taal, faac, enz.* Het engelsch, gelyk alle de andere taalen, houdt zich bestendig aan eene overeenkomstige spelling, schryvende in het enkelvoud *tale, face, enz.*, en in het meêrvoud *tales, faces, enz.* (375). Dus gaat men in het engelsch, als oók in het fransch, hoógduytch, enz., te werk, gelyk wy in het nederduytch. De Fransche sellen *lire, dire, pire*; de Hoógduytche *blase, enz.*; gelyk wy *vader* schryven; omdat die woorden geéne gedaante hebben, waar den langen klank, in de zelve lettergreep, gevolgd is van eenen medeklinker, als by de woorden *daaden, taalen*, in onze moederspraak werkelyk plaats heeft. Ja zelfs, daar is geéne taal ter wereld, die het stelsel van den hoógleéraad SIEGENBEK volgt; zoódaanig dat hy, in plaats van zyn gevoelen door deze of geene taal te kunnen staaven, daar overal

(375) Zie ons werkje: *Langue Anglaise. Formes et Variations des Parties du Discours.*

overal zyne veroordeeling vind: en inzonderheyd kan men tegen zyn stelsel opwerpen het bestendig gebruyk der hoógduytsche spraak, onze zuster, die hier meér, dan eenige andere taal, kan inlichting geeven. De Hoógduytsche schryven altoós *aale* van *aal*; *haare*, *haarig* van *haar*; *heere* van *heer*; *kameele* van *kameel*; *loose* van *loos*; *maase* van *maas*; *meere* van *meer*; *paaren*, *paarung* van *paar*; *schaafe* van *schaaf*; *staare* van *staar*; enz.: waar men klaar ziet, dat zy, in de zelfde gevallen, gelyk wy, de afleyding behouden, en op de uytspraak geéne acht geeven.

§. 1584. De Hollanders, afwykende van de oorsprongelykheyd der woorden, hebben de taal moeyelyker gemaakt voor de vreemdelingen, die, als zy de echte beteékenis van een woord, door de opzoeking van des zelfs wortel- of zaakelyk deel meénen gevonden te hebben, er hemelbreédte van verwyderd zyn. Doch SIEGENBEEK zegt, bl. 110, *dat het gemak van vroemdelingen gééne voldoende reden is ter invoering van een gebruyk, 't welk met de ANALOGIE der taale stryd.* Den hoógleéaar SIEG. zoud volkomen gelyk hebben, by aldien onze vokaalverdubbeling met de *analogie* der taale streede. Maar, daar het nu middagklaar gebleken is, dat onze spelling niet, maar die van SIEG. met de overeénkomst stryd; zoó volgt daar uyt, dat men hier, de vreemdelingen te wille zynde, in den volstrektsten zin, met de reglmaat der taale overeénkomstig is.

§. 1585.

§ 1585. Den heér SIEG. wilt, bl. 150, niet, dat men *abtdy*, *abtdis*, met *t* schryve. Het dunkt hem eene misspelling te zyn, omdat *men*, *by* weglating dezer uytgangen, het grondwoord **ASTD**, en daar in eene onnatuurlyke vereéniging van letters verkrygt. Hier is het onnatuurlyk grondwoord, 't welk uyt de weglating der toevallige letters ontstaat, eene allergegrondste reden, om eene schryfwys te verwerpen; en, in zyne vokaalspelling, beweirt hy het tegendeel: want, in plaats van te zeggen, gelyk op bl. 150: *By de melding van het woord ZAAK, moet ik omtrent de daar van afgeleyde woorden ZAAKEN en ZAAKELYK met een woord aanmerken, dat de gewoonte van sommige om daar voor ZAKEN, ZAKELYK, te schryven, my voorkomt eene blykbaare misspelling te zyn*, houd hy staande, dat de daar van afgeleyde woorden met eenen enkelen klinker moeten geschreven worden. Het is, als of hy zeyde: *By de melding van de woorden ZAAK, BEEK, enz., moet ik omtrent de daar van afgeleyde woorden ZAAKEN, BEEKEN, ZAAKELYK, enz., met een woord aanmerken, dat de gewoonte van sommige om daar voor ZAAKEN, BEEKEN, enz., te schryven, my voorkomt eene blykbaare misspelling te zyn; omdat men, by weglating dezer uytgangen, het grondwoord ZAAK en BEEK, en daar in de onnatuurlykste vereéniging van letters verkrygt.*

§. 1586. Is den heér SIEG. zeer streng, ten opzichte

opzigte van de voorstanders onzer spelling; zoo is hy geheel toegeevende, ten aanzien van zyn nieuw stelsel van spelling, en zegt zelve, antwoordende op eene moeyelykheid, welke men hem opwerpt, ten aanzien der vreemdelingen, dat het wangeluyd niet zeer aanstoetelyk is, wanneer zy *paad* voor *pad*, *gtaaf* voor *graf*, enz., uitspreken. En alzoo is eene en de zelve zaak, by den hooглеéaar SIEGENBEEK, nu natuurlijk, dan onnatuurlyk. Zyne taalkundige begypen zyn geen vaste grondregels; zy zyn zoo verandertyk, als de dagen. Wat schoone regelmaatigheid!

§. 1587. Wanneer de voorstanders dezer dubbete vokaalspelling zeggen, dat, *daar men eenmaal van de oude regelmaat is afgeweken, en algemeen DAAD, ZAAK, MUUR, enz., schryft, het duydelyker, eenvoudiger, en regelmaatiger is, om in het meêrvoud de dubbete vokaal te behouden*, dringt den hooглеéaar SIEG. de noodzaakelykheid van zyn stelsel nog verder aan, door hardhoófdig voor te houden, dat de nanste afleyding en regelmaat niet te zoeken zyn in het hedendaagsch gebruyk, gelyk hy elders gezegd heeft, maar in de schryfwyze van de derstiende eeuw! Doch den hooглеéaar SIEG. denke, dat hy niet meér gezag heeft op de afleyding en de regelmaat, dan AUGUSTUS op de letterrol. SIEG. vermag niet meér, dan eenen keyzer, die gronden, naar zyn eygen gevoelen, te vringten of te ver-

verdragen. Van wien of van waar zoude hy die zending ontvangen hebben? « Den taalleeraar (zegt WEILAND, bl. 7) mag derhalve de taal, zoo min als den geschiedschryver de geschiedenis, naar willekeur inrigten; maar beyde moeten dat geen noemen, wat zy vinden, en daar by het afwykende en tegenstrydig in ieder vak opzoeken, het waar van het valsch afzonderen, en de gronden voor het eerste opgeeven. » In stede van den heer SIBENBERG, die anders wilt, als den verbreaker van een lastig juk aan te merken, soud men hem voekér beschouwen, als eenen eygendunkelyken verweldiger van een gezag, 't welk hem in geenen deele toebehoort. En zoud dit oordeel in waarheyd wel zoo geheel onbillijk en onverdiend wesen? Ik geloof, neen. (SIB., bl. 43 en 44. T.) Het gevoelen van SIB. is dus hier geenen regel der taalkunde; hy moet zyn stelsel door de gronden, welke aan die kunst eygen zyn, stevigen. Deze zyn niet willekeurig, en kunnen ook geen twee tegenstrydige wyzen van bestaan hebben. *Becken* of *beken* (van *beck*), enz., is tegen het onwrikbaar grondbeginsel, dat *de afgeleyde woorden met hunne bekende stamwoorden in spelling moeten overeenkomen*. Hier is geen middel, men moet het een of het ander met uytstryking aannemen: SIB. zal evenwel niet zeggen, dat wy tegen de afleyding zondigen, niet *becken*, enz., te schryven. Daar er nu maar ééne regelmatigige wyze is om de woorden

muuren,

muuren, beeken, enz., te schryven; zoó is er oók maar eéne afleyding. Schryven wy volgens de afleyding; *SIGENBEEK* schryft er tegen, en zondigt dus tegen zyne eygene grondstellingen. Wy gaan, volgens de gezonde taal-en redeneer-kunde, van het bekende *beek* tot het meêrvoud *beeken*; daarentegen botst den hoógleéaraar zienelyk tegen de regels van eene beredeneerde taalkunde aan.

§. 1588. Doch, hoe waarschynelyk deze afleyding oók zyn mooge, levert de zelve nogtans, naar het inzien van den hoógleéaraar *SIG.*, geén voldoende grond op, om daar op onze schryf-wyze, als de éénige echte, voor te stellen. Hy kan, naamelyk, niet bevroeden, dat het duy-delyker, eénvoudiger, en regelmaatiger is het gebruyk te volgen, *het welk in onzen leeftyd algemeén in zwang gaat* (gelyk hy, bl. 48, zelve gezeyd heelt), dan *het gebruyk der oud-heyd, het welk, gelyk in andere opzigten, zoó oók in het stuk der spelling van het laater aangenomen merkelyk onderscheyden is* (*SIG.*, bl., 59); daar ondertusschen *niemand* (zoó hy, bl. 60, zegt) *zal staande houden, dat men, met verwerping van het laatste, het eérste behoórt te volgen, of, zoó hy al deze vreemde stelling wilde verdedigen, althans geéne naavolgers vinden.* Niet-tegenstaande doet den heér *SIG.*, als de gewaande wysgeiren, welke, geén goede proeven van hun stelsel kunnende bybrengen, de zelve gaan
zoeken

zoeken op de uysterste paalen van Asia en Afrika.

§. 1589. Doch ik erken geirne, den grond hier van niet te kunnen bevroeden. Immers heeft in het hedendaagsch gebruyk iets geheel anders plaats, dan in het oud nederduytsch, en kan dus het laatste niet ten rigtsnoer verstreken van het eerste. By ons, word in het éénvoud de lettergreep door eenen medeklinker gesloten; gevolgelyk kan, volgens den aard der taale, eene enkele vokaal niet anders, dan eenen korten en gebrokenen klank geeven, maar word, ter uytdrukking van het lang en vol geluyd, de verdubbeling der klinkletter gevoorderd. Maar heeft het zelve oók plaats in het gebruyk der oude, die *dade*, *mure*, enz., schreeven? Zeker neén. Hier stuyt de vokaal niet op eenen medeklinker, welken tot de laatste lettergreep overgaat. Zullen wy nu, tegen de doorgaande regemaat der taale, volgens welke de afgeleyde woorden met hunne bekende stamwoorden in spelling moeten overeénkomen, eene enkele vokaal bezigen? Waarlyk, my dunkt, dat hier door eene ongelijkvormigheyd geboren word, welker wezenlyke aanstoótelykheyd alleén door de gewoonte onopgemerkt blyft. Wilt men dus (en hier toe toónen de voorstanders der enkele vokaalspelling zelve zich ongeezind) wilt men de verenkelling der vokaal niet uytstrekken tot alle lettergreepen, in welke een lang geluyd word waargenomen,

zoó

zoó voortert, myns achtens, de regelmatigheyt, dat men oók het meêrvoud der meêr gemelde naamwoorden met eenen dubbelen klinker schryve. (SIEGENBEEK, bl. 108. T.)

§. 1590. Wat nu blykt, uyt al het aangevoerde, duydelyker, dan dat er hoegenaamd geéne reden is, om, met den nieuweren taalherformer SIEG., *muiren, zaden*, enz., te schryven, in stede van *muuren, zaaden*, enz.? De naaste afleyding van *muur, zaad*, enz., zoó als het algemeen gebruyk gewild heeft, dat deze woorden zonden geschreven worden, verbied dit, volgens alle de grondregels der oorspronkelijkheyt, ten zy men oók verkiezen mogte in het éénvoud algemeen *mure, zade*, enz., te schryven. Doch wie ziet de verkeêrdheyt en belagchelykheyt hier van niet in? (SIEG., bl. 177. T.)

§. 1591. « Wij hebben tot hiertoe (zegt den « heêr SIEG., bl. 110 en volg.) slechts van « naamwoorden gesproken; thans moeten wij ook « omtrent de vokaalspelling der werkwoorden « handelen, waarin wij echter iets korter zullen kunnen zijn. Hier zijn de voorstanders « der dubbele vokaalspelling het onderling niet « eens omtrent de regelen, naar welke men zich « behoort te schikken. Velen beschouwen de
ge-

« gebiedende wijze als den wortel der werkwoor-
 « den, en willen deze tot een rigtsnoer der vo-
 « kaalspelling gesteld hebben. Volgens hen der-
 « halve moet men *geeven, leeven, spreoken,*
 « *vraagen, hoopen* enz. met eene dubbele klink-
 « letter schrijven, omdat men in de gebiedende
 « wijze *geef, leef, spreek, vraag, hoop* schrijft;
 « doch hiertegen laten zich, mijns achtens, zeer
 « vele gegronde bedenkingen inbrengen. Voer-
 « eerst berust alles op eene moeilijk bewijsbare
 « onderstelling, dat, namelijk, de gebiedende
 « wijze als de wortel der werkwoorden moet
 « aangemerkt worden. — Wij ontkennen niet,
 « dat hiervoor eene en andere schijnbare reden
 « valt aan te voeren; doch het geen ter weder-
 « legging daarvan wordt bijgebracht, is, in ons
 « oog, althans van dat gewigt, dat de gemelde
 « onderstelling niet wel als een rigtsnoer der
 « spelling kan worden aangenomen (a). — Doch
 « wij behoeven ons met de beoordeeling van het
 « voor en tegen in dezen niet in te laten, daar,
 « ook bij de volle zekerheid der aangenomen
 « onderstelling, het bewijs, daaruit voor de dub-
 « bele klinkerspelling afgeleid, ons voorkomt
 « geene genoegzame kracht te hebben. Dezelfde
 « redenen toch, welke wij te voren zagen, dat
 « tegen het schrijven der dubbele vokaal in
 « *daaden, zaaken*, uit hoofde van het enkel-
 « voudige *daad, zaak*, gelden, vinden ook hier
 « hare volkomene toepassing. De gebiedende
 « wijze

« wijze werd niet alleen oorspronkelijk *spreke*,
 « *geve*, *vraage* enz. geschreven, 't welk naderhand
 « tot *spreek*, *geef*, *vraag* werd zamengetrok-
 « ken (*b*), maar ook kan men *spreek*, *geef*,
 « *vraag* niet gelijk stellen met *spreken*, *geven*,
 « *vragen*; noch het eerste ten rigtsnoer van het
 « laatste maken, gelijk wij zulks te voren omtrent
 « de zelfstandige naamwoorden in het breede
 « hebben aangetoond, waarop wij, als hier ins-
 « gelijks van volle kracht, ons, ter vermindering
 « van overtollige herhalingen, beroepen.

« Doch wij zeiden in den beginne, dat de
 « voorstanders der dubbele vokaalspelling omtrent
 « de werkwoorden niet allen denzelfden regel
 « volgen; wij zullen dus moeten zien, welk
 « stelsel de overigen vasthouden, en deszelfs
 « waarde dienen te toetsen. Deze dan doen de
 « enkele of dubbele vokaalspelling van den onvol-
 « maakt verledenen tijd afhangen, naar mate het
 « werkwoord zich daarbij als gelijk- of ongelijk-
 « vloeiend vertoont, zoodat zij *baaren*, *klaagen*,
 « *waagen*, *leeven*, *sneeven* enz. met eene dub-
 « bele vokaal schrijven, omdat het *imperfectum*
 « is *baarde*, *klaagde*, *waagde*, *leefde*, *sneefde*;
 « doch integendeel *dragen*, *slapen*, *eten*, *geven*,
 « *lezen*, *komen* enz. met eene enkele, omdat
 « deze werkwoorden in den onvolmaakt verlede-
 « nen tijd *droeg*, *sliep*, *at*, *gaf*, *las*, *kwam*
 « enz. hebben. Doch wie, die eenig denkbeeld
 « heeft van taalregels, gevoelt niet, dat dit stelsel
 « geheel

« geheel willekeurig is? Immers valt 'er geene
 « reden uit te denken, waarom juist de onvol-
 « maakt verledene tijd ten rigtsnoer der spellinge
 « behoort te strekken. Met hetzelfde regt al-
 « thans kan men den eersten oft tweeden persoon
 « van den tegenwoordigen tijd daartoe stellen,
 « of andere even ongegronde regels aannemen.
 « Zij, die de regelmaat der tale kennen, weten
 « dat onze oudste werkwoorden, ongelijkvloeiend
 « zija, dat is, met andere woorden, zulke,
 « welke in den onvolmaakt verledenen tijd van
 « wortelklinker veranderen; dat, van deze,
 « zelfstandige naamwoorden worden afgeleid,
 « welke wederom den oorsprong aan gelijk-
 « vloeiende, of zoodanige werkwoorden gegeven
 « hebben, die den wortelklinker in de vervoeg-
 « ging onveranderd behouden (c). De onvolmaakt
 « verledene tijd dezer werkwoorden werd gevormd
 « door achtervoeging van *de* achter den eersten
 « persoon van den tegenwoordigen tijd; en, daar
 « deze, gelijk wij zagen, oudtijds op de zachte
 « *e* eindigde, zoo vond ook die zelfde letter
 « oorspronkelijk in het *imperfectum* plaats, als
 « ik *klage*, *klagede*, *wage*, *wagede*, *heersche*,
 « *heerschede*, 't welk in 't vervolg tot *klaagde*,
 « *waagde*, *heerschte* enz. werd zamengetrokken.
 « Wat grond nu is in het voorgestelde te vinden,
 « welke den te voren gemelden regel eenige
 « taalkundige waarde zou geven? Ik althans
 « moet verklaren, na de aandachtigste overwe-
 « ging,

r ging, niets ter bevestiging van denzelfven te
 a kunnen vinden, noch herinner mij, ergens iets
 a daartoe strekkende ontmoette hebben: om welke
 a redenen ik mij gerechtigd achte, om den bedoelden
 a regel, als louter willekeurig zijnde, te verwerpen.

a Doch van waar een zoo ongegronde
 a regel? En hoe werd dezelve door zoo
 a velen aangenomen? Ik geloof, dat het
 a gezag van den met regt beroemden NUYDE-
 a COPER, hoezeer hij niet de eigenlijke voor-
 a steller van dien regel genoemd kan worden,
 a hiertoe voornamelijk aanleiding heeft gegeven.
 a — Deze heeft in zijne *Proeve*, I. Deel, bladz.
 a 156 en volgg., omtrent de gelijkvloeiende
 a werkwoorden, afkomstig van eengrepige zelf-
 a standige naamwoorden, welke eenen korten
 a klinker hebben, en den medeklinker in het
 a meervoud niet verdubbelen, dezen regel vast-
 a gesteld, dat die ook den medeklinker nooit,
 a maar den klinker altijd verdubbelen. Zoo
 a komt, volgens hem, van *Bad*, *baden*; het
 a werkwoord *Baaden*, *baadde*, *gebaad*; van
 a *Dag*, *dagen*, het werkwoord *Daagen*, *daagde*,
 a *gedaagd*, en wat van dien aard meer is. —
 a Doch, hoe groot een gezag wij ook den Heer
 a NUYDECOOPER in het vak der taalkunde toeken-
 a nen, achten wij nogtans hetzelfde niet vol-
 a doende, om daarop alleen eenen regel aan
 a te nemen, tot welks bevestiging hij geene taal-
 a kundige gronden heeft aangevoerd, en welke
 a ons

« ons, met den verdienstelijken ZELTVELD, in
 « zijne Aanteekening op de gemelde plaats,
 « voorkomt *eene willekeurige onderscheiding* te
 « behelzen, niet gegrond op de *analogie van de*
 « taal, noch ook op het gebruik der schrijvers,
 « welken de Heer HUYSCOPER gezag toekent.
 « Ook is de voorgestelde regel, mijns bedunkens,
 « lijnregt strijdig met het geen de genoemde taal-
 « kunder elders (d), op voorgang van WACHTER,
 « als een *onveranderlijk axioma, of zekeren grond-*
 « *regel*, voordraagt, dat namelijk *de spelling*
 « *der woorden afhangt van haren oorsprong*.
 « Volgens dezen regel toch moeten werkwoorden,
 « afkomstig van *substantiva*, welke slechts eene
 « enkele vokaal hebben, op dezelfde wijze als
 « hunne stamwoorden geschreven worden. —
 « Het eenige, 't welk voor de onderscheiding van
 « HUYSCOPER valt in te brengen, is, dat, op
 « deze wijze, het meervoud in *dagen, smeden,*
 « *schepen*, van *dag, smid, schip*, en de onbe-
 « paalde wijze in de werkwoorden *daagen,*
 « *smeeden, scheepen*, voor het oog kenbaar wor-
 « den gemaakt. Het is ook het gewaande voor-
 « deel dezèr onderscheidene aanwijzing, 't welk
 « door de voorstanders eener dubbele vokaal-
 « spelling gemeentlijk, bij het te voren gemelde,
 « ter aanprijzing van hun stelsel wordt in het
 « midden gebragt. Doch wij meenen in het
 « eerste Deel dezèr Verhandeling, §. 9., over-
 « tuigelijk te hebben aangetoond, dat de onder-
 « scheidung

« scheiding van gelijkkluidende, doch in betee-
 « kenis verschillende, woorden op zich zelve
 « niet ten rigtsnoer der spellinge kan worden
 « aangenomen, eensdeels, omdat die onderschei-
 « ding doorgaans nutteloos en overtollig is, an-
 « derdeels, omdat zij slechts in weinige gevallen
 « mogelijk, in verre de meeste daarentegen onuit-
 « voerlijk is. Het daar gezegde zal, vertrouwen
 « wij, ter wederlegging van de aangevoerde reden
 « voor de dubbele vokaalspelling voldoende geacht
 « worden; weshalve wij te dezer plaatse alleen
 « nog aanmerken, dat de gemelde reden, met
 « even veel, ja nog meerder regt, tegen de meer
 « algemeene verdubbeling der lange vokaal kan
 « worden ingebracht, gelijk wij in 't vervolg
 « nader zien zullen. »

(a) « De reden, waarom velen, en onder dezen A. MOONEN
 « in zijne *Spraakkunst*, bladz. 173, en ADELUNG in zijn
 « *Umständliches Lehrgebäude der Deutschen Sprache*, I. Th.
 « s. 768., de gebiedende wijze voor den wortel van het werk-
 « woord houden, schijnt voornamelijk in hare kortheid gelegen.
 « Doch de schrandere TEN KATE, die, onzes oordeels, met
 « meer regt, de onbepaalde wijze als den wortel beschouwt,
 « heeft hiertegen zeer wel aangemerkt, dat men op denzelfden
 « grond den eersten persoon van den tegenwoordigen tijd der
 « aantoonende wijze voor den wortel zou kunnen houden,
 « en voorts zijn gevoelen bondighjk gestaafd. Zie II. Deel,
 « bladz. 32 en 33, en vergelijk het voortreffelijk werk van
 « den Hoogleeraar MUNTINGHE, *Geschiedenis der Menschheid*
 « naar den Bijbel, I. Deel, bladz. 34 en 35. en de Aanmerk-
 « (24) achter het werk, bladz. 16 en 17. »

(b) « Van daar leest men nog in onze Bijbelvertaling, *Evang.*
 « van

« van *Joann. II. Hoofdst. v. 7.* » *Vullet de watervaten* » en
 « v. 19. » *Breket diesen tempel.* » Deselfde zachte *s* had oor-
 « spronkelijk ook in de onderscheidene tijden der werkwoorden
 « bij de aantoonende wijze plaats, zoo dat men schreef *hebbe,*
 « *hebbet, hadde, haddet* enz. Onze Bijbelvertaling kan hier
 « weder ter bevestiging dienen. Zoo leest men, bij voorbeeld,
 « 1 Cor. III. v. 2. » want gij en *vermochtet* (doe) noch niet;
 « ja gy en *vermoget* oock nu noch niet, » en v. 19. » Hij
 « *vattet* de wyse in hare arghlistigheyt. » Desgelijks vindt men
 « in het volgende Hoofdstuk, *ik oordeele*, v. 3.; *gij heerschedet,*
 « v. 8.; *ik achte*, v. 9.; *ik schrijve*, *vermane*, v. 14.; *al*
 « *haddet gy*, v. 15. Doch genoeg reeds ter proeve; de op-
 « merkzame zal op iedere bladzijde de bevestiging van ons
 « gezegde vinden. »

(c) « Zie over deze regelmaat, het eerst door TEN KATE opge-
 « spoord en in het licht gesteld, het bekende werk van dezen
 « uitmuntenden taalkenner, I. Deel, bladz. 545. en vooral II.
 « Deel, bladz. 12 — 16. »

(d) « In zijne *Proeve*, I. Deel, bladz. 458 en 459. »

Antwoording.

§. 1592. Den hoógleéraad SIEGENBERK beroept zich, nopens de oudheyt, waar op hy geheél zyn leérustuk der werkwoorden gevestigd heeft, op zyn voorgaande artikel; maar, daar wy de ongerymdheyt en belagchelykheyt van zyn stelsel, te dezen aanzien, genoegzaam aangetoónd hebben, zullen wy ons vergenoegen, met den lezer tot de wederlegging van gemelde artikel te verzenden.

§. 1593. Den heér SIEG. (bl. 115 en 116), sprekende van het taalkundig stelsel van den grooten HUYDECOPER, wylt den lezer naar zyne gewaande over-

overtuiging, in welke hy hem klaarlyk vermeent bewezen te hebben, dat den regel der gelyklydende, doch in beteëkenis verschillende woorden, op geen taalkundige begrypen, gesticht is: maar aangezien wy, §. 1522 — 1553, den waaren zin van dien regel en tevens de ongegrondheyd der stellingen van den hoógleéraad SIEGENBEEK, onder die betrekkingen, aangeoónd hebben (376); zullen wy ons enkellyk, gelyk SIEG., ter vermyding van overtollige herhaalingen, daar op beroepen.

§. 1594. Wy hebben, §. 1413 en volgende, middagklar bewezen, dat den hoógleéraad SIEG., op geene hoegenaamde wyze, zyn stelsel der enkele vokaalspelling, uyt den wortel der werkwoorden, afleyden kan; terwyl al de gedaanten aldaar ten hoógsten voor de dubbele vokaalspelling pleyten, in *maaken*, *waagen*, *looten*, *duuzen*, en in een oneyndig getal andere werkwoorden van dien aard.

§. 1595. Wy hoeven onze lezers hier slechts te doen herinneren, dat de regelmaat voorschryft, dat de bestanddeelen, in alle verbuysingen,ervoegingen, en veranderingen, wanneér de uitspraak de zelfde blyft, naauwkeurig behoóren bewaard

(376) BOLHUIS den gunsteling van SIEG. pryst, bl. 56, regels aan, omdat sommige woorden, die gelyklydende zyn in klank, maar verschillen in beteëkenis, hier door ook onderscheyden zullen worden.

bewaard te worden (377), zoo wy ten duydelyksten aangetoond hebben; en dat men, by gevolg, moet schryven wy *draagen*, wy *ceten*, enz., niet alleén, omdat den wortel is *cet*, *draag*, enz., gelyk TEN KATE leért, maar omdat de regelmaat der taal vereyscht, dat het meêrvoud wy *maaken*, wy *spreeken*, met de zelfde letters geschreven worde, als het eênvoud ik *maak*, ik *spreek*. Hoe zoud de regelmaat kunnen voorderen, dat de zelfde gesprokene klanken, in verschillende wchryfteekens, daar moeten afgemaald worden? Deze redeneering schynt ons meêr overeenkomstig te syn met het gezond oordeel, dan de volgende:

De

(377) WEILAND stelt, §. 296 van zyne *Spraakkunst*, ons den volgende regel voor:

« Wy moeten aanmerken, dat, daar geéne letter, welke tot het zaakelyk deel des woords, en niet tot den uytgang behoort, mag verworpen, maar door alle tyden en wyzen heen moet behouden worden, men sich geéne verkorting van het enkelvoud der gebiedende wys van sommige werkwoorden, als *branden*, *treden*, *senden*, *houden*, enz., mag veroorlooven, en *bran*, *tree*, *zen*, *hou*, enz., schryven; dewyl de *d* tot het zaakelyk deel dier woorden behoort, en *brand*, *treed*, *zend*, *houd*, enz., derhalve alleén de regelmaatige spelling is. »

Moogen wy, op grond van het voorgedraagen, oók niet zeggen, *Dat, daar geéne letter, welke tot het zaakelyk deel des woords behoort, mag verworpen, maar door alle tyden en wyzen heen moet behouden worden, men sich geéne verkorting mag veroorlooven, en wy TREDEN, zy BRADEN, enz., schryven; dewyl de AA en EE tot het zaakelyk deel dier woorden behoren, en BRAADEN, TREDEN, enz., derhalve alleén de regelmaatige spelling is.*

De woorden moeten regelmatig in het één- en meér-voud met de zelfde letters geschreven worden. Het hedendaagsch gebruyk van ik *maak*, ik *spreek*, enz., schynt wel wy *maaken*, wy *spreeken*, te vereyschen: doch, daar de oude ik *make*, ik *spreke*, enz., schreeven; zal het regelmatiger zyn zich naar de oude te schikken, en in het meêrvoud van het hedendaagsch gebruyk af te zien.

Men moet de naaste regelmaat volgen, en dit is de geene van de 13e eéuw! — Zie §. 1339 — 1357, en daar zult gy vinden, hoe den hoóg-leéaar zich hier op het tastelykste tegenspreekt.

§. 1596. De redeneering van SIEGENBEEK, omtrent de spelling der werkwoorden *spreeken*, *breeken*, *maaken*, en dergelyke, is niet beter dan deze:

Heden moet men, volgens het algemeén gebruyk, in de aantónnende wys schryven ik *krenk*, gelyk men schryft ik *maak*: maar, daar de oude ik *kranke* (378), ik *make*, schreeven; zóó moet men natuurlyk in het meêrvoud wy *krancken*
en

(378) « De oude (zegt C. TUINMAN, in zyne *Oude en Nieuwe Spreekwyze*, n°. 54.) behielden sommige woorden naeder by hunnen oorsprong dan wy. B. v., zy zeyden *tammen* voor *temmen*, van *tam*; *crancken* voor *krencken*, van *krank*; *verplatten* voor *verpletten*, van *plat*; *ghedranct* voor *gedrenkt*, van *drank*; *gevestigt* voor *gevestigd*, van *vast*; en *bevestigen* voor *bevestigen*: zóó *dakken* voor *daken*, *lotten* voor *loten*, *dallen* voor *dalen*. »

en *zy kranken* stellen. En, inderdaad, ik *krenk*, *wy kranken*, is niet méér onregelmatig voor het gehóór, dan ik *maak*, *wy maken*, voor het gezigt.

§. 1597. Doch den heér SIEGENBEEK zegt (bl. 115 en 116), dat het schryven van *baaden* en *daagen* werkwoorden, in tegenstelling van *baden* en *dagen* naamwoorden, EENE WILLEKEURIGE ONDERSCHIEDING behelst, NIET GEGROND OP DE ANALOGIE VAN DE TAAL. *Oók is den voorgestelden regel van den beroemden HUYDECOOPER, zegt hy, myns bedunkens, lynregt strydig met het geen den genoemden taalkenner elders, op voorgang van WACHTER, als EEN ONVERANDERLYK AXIOMA, OF ZEKEREN GRONDREGEL, voordraagt, dat naamelyk DE SPELLING DER WOORDEN AFHANGT VAN HUNNEN OORSPRONG. Volgens dezen regel toch moeten werkwoorden, afkomstig van SUBSTANTIVA, welke slechts eene enkele vokaal hebben, op de zelfde wyze als hunne stamwoorden geschreven worden.*

Schoón voorwaar is hier de taal van den heér SIEG.; doch, *by naader toezien, blykt de zelve van weynig kragt te zyn.*

§. 1598. Ten éérsten, moet het aan een ieder wonder voorkomen, dat den hoógleéraar SIEG. niet ziet, dat hy, zoó redeneerende, zich zelve tegenspreekt; want kunnen wy, met even zoó veel gronds, niet zeggen, dat, daar de werkwoorden *raaden*, *vraagen*, enz., afkomstig zyn van de substantiva *raad*, *vraag*, enz., zy op de zelfde wyze als in hunne stamwoorden, dit is, met

met den verdubbelden klinker, moeten geschreven worden? *Baden* en *dagen* leyd **SIEGENBEEK** af van *bad* en *dag*, waarom niet van *dage*? Om geén andere reden, dan dat hy er, met *bad* en *dag*, kan komen; maar hy wacht zich wel van *talén* af te leyden van *taal*. Hy zal *hoven*, *graven*, *loten*, wel afleyden van het gebruykelyk éénvoud. Hy zal geéne zeven eéuwen achteruytloópen, om der zelve oorsprongelykheyd op te zoeken; maar van *vraag*, *braaf*, enz., afleyden *vraagen*, *braaven*, enz., is, volgens hem, eene ongerymde verrigting.

§. 1599. Doch, om een besluyt van overeenkomst te trekken, moeten er, het zy in de gesprokene, het zy in de geschrevene taal, al de gelykheden van het zelfde slag aanwezig zyn. Zoó is er tusschen de woorden *taal*, *spraak*, en *taalen*, *spraaken*, eene volkomene overeenkomst, zoó in de gesprokene, als in de geschrevene afgeleyde woorden: want, als gesprokene teókens, zyn de klinkers dubbel in den klank; en, als geschrevene, zyn zy dubbel voor het gezigt. Tusschen het éénvoud van *bad*, *dug*, *god*, *lot*, *slag*, enz., en hun meérvoud *baden*, *dagen*, *goden*, enz., is wel geéne strydigheyd tegen de afleyding voor het gezigt, maar wel voor het gehoór; omdat den korten klank van het éénvoud tot eenen langen in het meérvoud overgaat. By gevolg is er die zelfde *analogie* niet tusschen de naamwoorden *dag*, *bad*, *lot*, en de werkwoorden *dagen*, *baaden*, *loten*, welke men vind tusschen

eehen de woorden *uraag, raad*, en hane werk-
 woorden *uraagen, raaden*; *enb.* dat de gevolg-
 trekking van den heer SIEGMANDEK, om het werk-
 woord *dagen*, *enz.*, met eene enkele *s* te schryven,
 een de beste zyde mank gaat.

§. 1600. *Wanneer men* (zegt BOLEWIS, bl. 56r)
een woord, naar den eenen of anderen regel,
op eene verschillende wyze, soude kunnen spellen,
 MOET MEN ONDERZOEKEN, BI EEN VOORKOMMEND
 WOORD, WELKEN REGEL DAN DE REEÏTE WEIENK
 ERDEE: *b. v.*, *naar den regel der uytpraak,*
soud men LAKT kunnen schryven, wilde men de
uytspraak volgen; doch de verbuiging LAPOEN
is van meér belang, en voordert daarom LAED
naar den regel der verbuiging.

§. 1601. Dus, op de zelfde wyze redeneerende,
 soud men moeten zeggen, dat men, in plaats
 van de werkwoorden *baden, dagen*, *enz.*, gelyk
 SIEG., te schryven, omdat de afleyding van *bad,*
dag, maar eenen enkelen klinker schynt te vrae-
 gen, dat men nochtans, volgens de vervoeging
 welke van meér belang is, de verdubbeling moet
 bezigen. En, inderdaad, waarom schryft den
 hooглеéraar SIEG. de byvoegelyke naamwoorden
boersch, burgersch, engelsch, duyvelsch, enz.,
 met *sch*; terwyl hy de zelfstandige naamwoorden
boers, burgers, engels, duyvels, enz., in den
eygenaam, met eene enkele *s* stelt? Is het niet,
 omdat men in dergelyke gevallen de naaste oves-
 éénkomst moet volgen, of, in andere woorden,
 omdat,

omdat, alhoewel er tusschen die zelfstandige en byvoegelyke naamwoorden eene zekere overeenkomst heérscht, men echter die overeenkomst moet voortrekken, welke plaats heeft tusschen de verscheydene veranderingen van de zelfde byvoegelyke naamwoorden, in welke men noódzakelyk *ch* moet gebruyken, wanneér men met verlanging *boersche*, *burgersche*, enz., zegt. Indien men in *burgersch*, enz., om de overeenkomst met *burgersche*, méérder letters bezigt, schoón *burgers* en *burgersch* de zelfde uytpraak hebben: zoó veel te méér moet men in *daagen*, om de overeenkomst met ik *daag*, enz., de verdubbeling gebruyken; omdat er, tusschen het afgeleyd en het oorsprongelyk woord, eene geheéle verandering of verdubbeling van klank plaats heeft.

§. 1602. Wy zouden by duyzende voorbeelden kunnen geeven, waar den heér SIEGENBEEK, in dergelyke gevallen, den voorrang geeft aan de overeenkomst van het zelfde woord, boven die, welke heérscht tusschen tweé verschillige woorden. Immers, het is belagchelyk een en het zelfde woord, in zyne onderscheydene veranderingen, verschillig te schryven, omdat het eene zekere overeenkomst heeft met een ander woord. Wie is er, die zal *hoóft*, *broót*, enz., stellen, omdat men *groót*, enz., schryft? Zal hy niet veeleér *hoófd*, *broód*, schryven; opdat die woorden, in het één-en méér-voud, op gelyke wyze zouden geschreven zyn?

§. 1603.

§. 1603. Uyt het gezegde is het gemaklyk te bevatten, dat wy *baaden*, wy *looten*, enz., naader is met ik *baad*, ik *loot*, dan met het *bad*, het *lot*, enz.; en dat men, by gevolg, in dergelyke werkwoorden, de verdubbeling moet gebryken. Is de naaste overeenkomst niet de geene van een woord met zich zelve? Waarom zoud men, ten koste van de naaste overeenkomst van een en het zelfde woord, eene andere buyten het woord gaan zoeken? Het is maar SIEGENBEEK, die kan staande houden, dat men mag verschillig zyn met zich zelve, om aan de oude te gelyken. Hy vind, dat de duydelykheyd vereyscht, dat het werkwoord *brandt* door eene *t* onderscheyden worde van het zelfstandig naamwoord *brand*: en hy zegt, dat het tegen de *analogie* is van *daagen*, *baaden*, enz., te schryven; en dus deze werkwoorden, ter bevoordering van de duydelykheyd, die de hoofdwet der taale is, van de zelfstandige naamwoorden *dagen*, *baalen*, enz., te onderscheyden! Is dit regelmatig zyn? Ik moet het denkbeeld van regelmaat niet wel begrypen, of SIEG. moet de woorden van beteëkenis veranderd hebben. Wel SIEG.! gy hebt de spelling van *beeving* (van *beeven*), *graaven* (van *graaf*), en duyzend andere verworpen, waar de duydelykheyd, zoó wy aangewezen hebben, de zelve ten hoogsten voordert, en het gebruyk en de regelmaat der taale vereyschen. Ik ben benieuwd, om te wecten hoe de wanstaltige en vreemde schryfwys

schryfwys van *hy, gy baadt, bindt*, de duydelykheid meer kan bevoordeeligen, dan de regelmaat te volgen in *baaden, enz.* Gy schryft *zy baden*. Dit geeft immers niet te kennen, of het is van *bidden* of van *ik baad*. *Zy baaden* is tegen de *analogie*! Het schryven van *hy baadt* is duydelyker dan *hy baad*! Wat schoóne regelmaat en duydelykheid!

§. 1604. *Zy, die de regelmaat der taale kennen* (zegt STRONSTUK, bl. 113 en 114) *weeten, dat onze oudste werkwoorden ongelykvloeyende zyn; dat, van deze, zelfstandige naamwoorden worden afgeleyd, welke wederom den oorsprong aan gelykvloeyende, of zoódaanige werkwoorden gegeeven hebben, die den wortelklinker in de verwoeging onveranderd behouden.* Ik twyfel, en misschien niet zonder genoegzaame reden, of er waele dat weten; maar ik meén verzekerd te zyn, dat alle, die de regelmaat der nederduytsche taale kennen, weten, dat het beter is gelyk te zyn aan zich zelve (trouwens de éénheyd is een schoóne zaak), dan de oorsprongelyke woorden te schryven, volgens het algemeén gebruyk van onzen leeftyd, en in de afstammelingen het oud gebruyk te wille te zyn, en, op deze wyze, noch aan het een, noch aan het ander, gelyk te blyven. Zy meéne, dat men, wanneer het oud gebruyk met het algemeén heden-daagsch in tweestryd komt, men het laatste behoórt te volgen. En hier van komt den regel, dat de wortel-

worteldeelen der werkwoorden in de vervoegingen ongeschonden moeten bewaard blyven, en dat men moet schryven wy *waagen*, zy *zaagen*, enz., even gelyk men zegt ik *waag*, ik *zaag*, enz.

§. 1605. Nu vraagen wy aan den heér SIEGENBERK, of hy nog met verwondering zal uytroepen: *Van waar eenen zoó ongegronden regel? En hoe word den zelve door zoó veele aangenomen? Het gezag (zegt SIEG.) van den met regt beroemden HUYDECOPER, hoe zeér hy niet den eygenlyken voorsteller van dien regel genoemd kan worden, heeft hier toe voornaamelyk aanleyding gegeven. Doch (zegt SIEG.), hoe groot een gezag wy oók den heér HUYDECOPER in het vak der taalkunde toekennen, achten wy nogtans het zelve niet voldoende, om daur op alleén eenen regel aan te neemen, tot welks bevestiging hy geéne taalkundige gronden heeft aangevoerd. Wilt den hoógleéraad SIEG. ons doen geloóven, dat den grooten en onsterfelyken HUYDECOPER, W. SEWEL, O. WINKELMAN, E. ZEYDELAAR, den taal-en dichtkundigen A. MOONEN, den vermaarden geschiedschryver GERARD BRANDT, den beroemden WAGENAAR, den doorluchtigen Drossaard HOOFT, en andere taalleéraaren blind waren; en dat de maatschappy TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN maar eérst heeft klaar beginnen te zien, toen den heér SIEG. zyne REGELMÉTIGE *Verhandeling* in het licht gegeven heeft?*

§. 1606. Wy verwonderen ons niet, dat den

hoógléeraar SIEGENBEEK niets ter bevestiging van het taalkundig stelsel der Vlaamingen kan vinden, en dat hy zich niet herinnert ergens iets daar toe strekkende ontmoet te hebben: want hy ontwykt het licht, en dwaalt in de duysternissen der dertiende eéuw; en dan is den man verwonderd niet te vinden het geen hy tracht te ontwyken! Maar daar over zyn wy verwonderd, dat men ons zoude willen doen geloóven, dat de grenzen van het vernuft van SIEG. en WEILAND de paalen van het verstand van al de Belgen moeten zyn.

§. 1607. Onze lezers zullen, zoó wy ons vastelyk laten voorstaan, met SIEG. niet vraagen naar den oorsprong van den boven gemelden regel over de vokaalspelling, noch verwonderd zyn, hoe den zelve door zoó veele achtbaare schryvers aangenomen en achtervolgd is geworden: maar niet ligt zullen de beredende taalkenners begrypen, hoe sommige, als WEILAND (379), zich voor overtuugd kunnen houden, dat de redenen, welke wy, tegen het stelsel van SIEG., opgegeeven hebben, en welke door taaloefenaaren voorgesteld en door achtbaare schryvers gevolgd zyn, grondig kunnen wederlegd worden; terwyl eenen WILLEMS (380), hoe toegeevende hy

(379) §. 22.

(380) Uytgeever van eene *Verhandeling over de Nederduytsche*

hy anders, ten opzichte der Hollanders, oók weezen mooge (381), wel gemerkt heeft, dat SIEGENBECKS stelsel over de vokaalspelling op zeer zwakke gronden staat. Hy heeft (bl. 290) geraadig geoordeeld, niet alleén *andere* of *nieuwe gronden voor het bataafsche gebruyk* in het algemeen aan te voeren, maar *inzonderheyd, ten voordeele der enkele vokaalspelling, nog eene sterkere beweegreden te doen gelden, dan by SIEG. gevonden word*; waar op hy trots, als den paauw van JUNO, staat te pronken, en meént de goudmaakery gevonden te hebben. Deze bewysredenen zullen wy aan onze lezers oók mededeelen, opdat wy niets te wenschen overlaaten, in een punt waar de Hollanders en der zelve naavolgers alle hunne redeneerkunde uytgeput hebben. Maar, aléér wy tot het stelsel van den heér WILLEMS overgaan, vinden wy geraadzaam de gevoelens op te geeven, welke hy koestert, ten aanzien der hollandsche taalleeraaren, die hunne schryfwys op de gryze oudheyd der nederduytsche taal gevestigd hebben. §. 1608.

sche taal-en Letterkunde, Opzigtelyk de Zuydelyke Provincien der Nederlanden. Dit werk, in den tyd van vier jaaren, by gedeelten uytgegeeven, bevat twee deelen. Waaneer wy van het zelve gewaagen, zonder vermelding van deel of numero, moet zulks verstaan worden van n° 5 en 6 (*Slot*), *Tweede Deel*.

(381) Nogtans verkoos hy, tegen het gezag der Hollanders, *koningslyk, aanvanlyk, verganlyk*, enz., te schryven. Zie bl. 374 en 380.

§. 1608. « Er is veel (zegt WILLEMS, bl. 368) over de oude geschreven. Maar in dat geen, wat 'er over geschreven is, heeft men in het byzonder onze oude nederduytsche taal, al zeér dikwyls, miskend en geweld aangedaan. Elk heeft 'er bewyzen trachten in te vinden, tot staaving van zyne byzondere taalbegrypen. En daar onze voorvaders ook soms den bal wel eens missloegen, of liever, daar hunne schriften onder de hand der afschryvers veel geleden hebben; zoó viel het niet zeér moeyelyk om er iets in aan te treffen, dat ten voorgestelden eynde dienen kon. Men heeft zich dan oók bynaa altyd vergenoegd, met er *voorbeelden* uyt aan te haalen, in plaats van tot de waare en algemeen geldende grondbeginsels, die er in opgesloten liggen, door te dringen, gelyk het BILDERDYK doet. Van daar, veele verwarringen in de taal. »

§. 1609. Den leezer zal in het vervolg getnakkelyk zien, of den heér WILLEMS beter dan de Hollanders gedaan hebbe, en, by hoe verre, hy van verwarringen vry te spreken zy. Maar dat den leezer eérst zie, hoe dien heér zyn stelseltje gemaakt heeft, en het ons ter naavolging voorschryft; want hy acht zich bevoegd, om de Nederlanders al zulke taalwetten voor te schryven, als hem door het hoófd zyn gewaayd. Aan wetgeeevers immers en planmaakers van alle slag, zoó wel in het letter- als in het staat-kundig, ontbreekt het niet, in onzen leeftyd. Veel,
dat

dat oud is, word omgehaald en herschapen, en elk voelt zich, als het ware, geroepen, om den raadgeever der vorsten of den reyvoerder van die hem omringen te zyn. Zelden laat men het voorleden in het tegenwoordig voordwerken, en leént men gehoór aan de ondervinding, die nogtans de moeder der wysheyd is. Zoó gaat het in de *philosophie* des levens, zoó in het regelen der taal. *Anarchie* is een zoó erg kwaad, zoó wel in de spelling, als in de regeering.

§. 1610. Ziet hier nu de bewyzen, welke den heer WILLEMS gevonden heeft, ter staaving van zyne byzondere taalbegrypen:

De doffe e (zegt hy, bl. 363 en volgende) *als enclytische letter beschouwd, dat is, als letter, die de vokaalen en syllaaben, waar op zy volgt, doet klem verkrygen, speelt in onze taal eene magtige rol, welke door nog geenen schryver naar behoóren opgemerkt is. De tweede e in LEVEN, NEMEN, BREKEN, MAKEN, gelyk oók de zelfde letter in LOVEN, MUREN, enz., staat daar niet eygenlyk om als é te worden uytgesproken, maar om den klemtoón op de eerste lettergreep te doen vallen, of, met andere woorden, om de voorgaandevokaal te verlengen. Deze voorgaande vokaal echter, ontvangt maar eerst dan den langen klank, wanneér zy onmiddellyk voor de consonant geplaatst is, waar de e op volgt. In BAKKEN krygt de eerste syllaabe den klemtoón wel door de e; maar moet de a niet lang worden uyt-*
ge-

gesproken, dewyl er tusschen haar en de e, MEER DAN EENE CONSONANT gevonden word, naamelyk de dubbele k.

§. 1611. Waarom de werkwoorden op *en* eyndigen, en, by gevolg, waarom de *e* in de eyndlettergreep van *neemen, breeken, looven, enz.*, staat, kan men by BILDERDIJK goede redenen vinden aangehaald (welken schryver over dit onderwerp, gelyk over veele andere, behoort naagelezen en bestudeerd te worden). Dien doorkundigen taalleëraar zegt, in zyne *Verhandeling over de Geslachten der Naamwoorden*, bl. 34, « dat alle verbum het *verbum substantivum* (dat is 't werkwoord, het BESTAAN uyt-drukkende) insluit, en in sommige taalen kennelyk inhoud; terwyl het in andere taalen niet uytgedrukt, maar er toch, op verschillende wyzen, in verwickeld is. Van daar oók, dat ons werkwoord altyd tweéledig, en dus noóyt minder dan tweésylbig is (*loópen* by voorbeeld). Het bestaat naamelyk uyt tweé deelen, een *subject* en een *prædicaat*: het subject is het BESTAAN, en word in de sluytsylbe *EN* gevonden; het prædicaat, een waar adjectief, schoón het in de eéns gevormde taal noóyt meér als een adjectief gebruykt word, maar voor substantief geld. Wy noemen 't den wortel van het verbum. »

§. 1612. *Oók de i* (zegt WILLEMS) *doet* (OMDAT ZY ALTYD KORT IS,) *in MATIG, STATIG, HEVIG, enz., de eerst voorkomende vokaal aanhouden;*
en

en daarom schreeven de oude zo soms ook, ter verlenging der vokaalen, in HAIR, DAIR, VOIRWAIR, enz. Doch dit laatste heeft niet lang stand gehouden, omdat de *i*, minder dof dan de *offe* *e*, haaren klank ligtelyk met eenen anderen klinker versmelt, en dus eenen tweeklank vormt. (Ei, ui, enz.)

§. 1613. En, als gy hem nu deze *præmissen* toestaat, en wie zal hem toch zulke schoone stelregels durven betwisten; dan maakt hy het volgende besluit:

Den waaren regel der enkele vokaalspelling en van de verlenging der klinkers, in het schrijven van meërsylbige woorden, is dan dezen: WAAR GY EENE E OF I ONTMOET, VOLGENDE OP EENE CONSONANT, WELKE ONMIDDELLYK DOOR EENE ANDERE VOKAAL WORD VOORAFGEGAAN, IS DEZE VOKAAL NOÓDWENDIG LANG, EN MOET ENKEL GESCHREVEN WORDEN; of, met andere woorden: WAAR EENE CONSONANT TUSSEN TWEE VOKAALLEN STAAT, WELKER LAATSTE EENE E OF I IS, WORD DE EÉRSTE VOKAAL LANG.

§. 1614. Den heer WILLEMS is zoó duchtig gewapend met al de *sylogismen* en *enthymemas* eener strenge *logica*, dat er niemand aan zyne bewyskunde wederstaan kan. Zyn stelsel is, zoó hy zelve meént (en dit is immers veel), gevestigd op de algemeén geldende grondbeginsels der spelkunde. Jammer is het, dat de stellingen van den heer WILLEMS onder de spelgronden by

by SIEGENBERG, WEILAND, of andere taallectaaren, niet te vinden zyn! Doch ware dit zoó; dan zoude hy zich niet moogen roemen den eersten die doorslaande bewyzen opgegeeven te hebben, en dus géén *brevet d'invention* kunnen erlangen.

§. 1615. Alle tegenwerpingen, hoe moeyelyk zy oók moogen weezen, worden by hem gemakelyk opgelost. Zie hier een nieuw staaltje van des mans bondige redeneerwyze. De Belgen werpen hem (bl. 366) tegen, dat men de afleyding, en dus het éénvoud in het meérvoud moet bewaaren; en daer men in het éénvoud schryft den *muur*, de *daad*, het *zaad*, enz., willen zy, dat men in het meérvoud oók schryve de *muuren*, de *daaden*, de *zaaden*, enz. O éénvoudige! *Men wilt het éénvoud in het meérvoud bewaaren. Wel nu! het waar enkelvoud is (volgens WILLEMS) MURE, ZADE, DADE; immers, altyd in het enkelvoud te moeten schryven MUUR, ZAAD, DAAD, ENZ., zoud de taal hard, stroef, en baarbaarsch maaken.*

§. 1616. Kan men meér doorslaande bewyzen vereyschen? Het is waar, dat men, op de zelfde wyze, zoud kunnen staande houden, dat *het waar enkelvoud van WAGEN (viz), DAGEN (dies), enz., is WAAG, DAAG, enz.; immers, altyd in het enkelvoud te moeten schryven WAG, DAG, enz., zonder zich immer het schryven van te WAAG brengen, zyns WAAGS gaan, des anderen*
DAAGS,

DAAGS, VAN DAAG, DAAGS *daar naa*, DAAGS *te vooren*, ENZ., *te moogen veroorlooven*, *dit zal toch niemand begeiren*, *en zoud de taal hard, stroef, en barbaarsch maaken*, ja met de echte uyt-spraak en schryfwys teénemaal strydig weezen, niet alleén van de welspreekende Vlaamingen, maar zelfs van al de beschaafde Hollanders.

§. 1617. Dit een en ander zoud men tegen het stelsel van den heer WILLEMS kunnen inbrengen; maar hy weet aan zyne gezegden soódaanig eene kragt by te zetten, dat zy de volle overtuiging wegdraagen. *De door ons voorgeslagene regelmaat (zegt hy) is oók eénvoudiger dan eenige andere; dewyl men aan de opgegeevene voorbeelden geéne enkele letter behoeft te veranderen, het geen soó niet kan geschieden, indien men IK GEF, IK BEEF, tot grondslag noemt, welke laatste in het méérvoud eene v. aanneemen.*

Zyne hardgelóbvige tegenstreevers zouden hier op kunnen antwoorden, dat het regelmaatiger is van *taal, beek, buur*, enz., te vormen *taalen, beeken*, enz., dan *talen, beken*, enz.; dewyl men aan de opgegeevene voorbeelden geéne enkele letter van het eénvoud in het méérvoud behoeft te veranderen, het geen soó niet kan geschieden, indien men *talen, beken*, enz., schryft. Den heer WILLEMS gevoelt (bl. 367), dat zyn stelsel aan zwaarigheden onderworpen is; maar *elk stelsel*,

35.

stelsel, zegt hy, heeft de *zyne*. En daar mede zyn de zwaarigheden, welke zyn stelsel der *enclytische* E medebrengt, byt den weg geruymd.

§. 1618. Dit is de éénige rol niet, die zyne *enclytische* E speelt; want ook in andere opzigten, zegt hy, bl. 374, bezit de klemgeevende E haare onmiskenbaare eygensenschappen, die wy niet verzwigen moogen..... In MYN MOEDER doe ik het woord MYN kort hoóren; door MYNE MOEDER houde ik de aandacht bepaaldelyker gevestigd op de betrekking van MY tot MOEDER, en breng er dus het accent op. Bl. 375, zegt hy, dat de Belgen eene groóte schoonheyd van hunne taal verwaarloozen, door bestendig EENEN GROóTEN MAN, enz., te willen schryven. Eénvoudige knibbelaaren, die niet willen, dat den naadruk van het woord *myn* door eene onderscheydene spelling, maar in het spreeken door eene klemgeevende stem, en in het schryven door verschillende soorten van druk-of schryf-letters aangeduyd worde, zullen misschien daar tegen inbrengen, dat men, op de zelfde wyze, kan staande houden, dat er een verschil van naadruk is tusschen *duyf*, vader, moeder, zuster, broeder, en tusschen *duyve*, vadere, moedere, zustere, broedere; en dat, indien de Vlaamingen eene groóte schoonheyd verwaarloozen, door het schryven van *eenen groóten man*, de Hollanders tegen de zelfde regels van schoonheyd zondigen, door bestendig
eene

eene groote vrouw, enz., te schryven (382); en dat het, by gevolg, te bejammeren is, dat het algemeen gebruik niet beter die regels van schoonheid onderhoud. Ook spaart hy de Hollanders onder andere opzigten niet, naamelyk, bl. 370, omdat zy de lange klinkers door verdubbeling aanwyzen. *In geéne van al de my bekende taalen*, zegt hy, *word de vokaal door zich zelve verlengd. Men werpe my*, zegt hy, bl. 370, noot (2), *geén AAL, BAAR, WAARE, enz., der Duytsche of AÂGE, BAÏLLER, enz., der oude Fransche tegen. Deze verdubbelde aa zyn, by Fransche noch Duytsche, oóyt als gewoone verlengingen der a erkend, maar wel als teekens van een BYZONDER ACCENT.*

§. 1619. SIEGENBEEK, WEILAND, en de hoogduytsche taalleéraaren slaan dan den hal deirlyk mis, wadneér zy zeggen, dat den langen klank der *a* door verdubbeling in *baar* uytgedrukt word. Volgens WILLEMS, is dit geéne verlenging der *a*, maar *een teéken van een BYZONDER ACCENT!* Ik zoud het gezegde van WILLEMS als eene waare *logomachie* aanzien, ware het niet, dat

(382) « In 't voorbygaan (zegt BILDERDIJK, in zyne *Geslachten der Naamwoorden*, bl. 214) merk ik aan, dat zy (naar den aard der taal) ongelyk hebben, die DEN in den nominativus altyd verwerpen. Onze hybelvertalers zeggen (en te regt) EENEN *Theodotus stond op, UWEN wille geschiede, DEN heere is groot, HAREN worm en sal niet sterven*; en dus op hondert plaatsen. »

dat hy zelve zegt, dat *het herhaalen van het teeken het herhaalen van den klank medebrengt*, en dat *de oude, by het schryven van AA, EE, II, OO, UU, TWÉEMAAL, de vokaal hebben willen doen hoóren. Toets ik vervolgens* (zegt hy, bl. 371) *deze myne meening aan de zuivere hedendaagsche brabantische uytpraak, in haare dialektische wysiging, dan word my zulks ten vollen bevestigd; zóó dat er my geénen den minsten twyfel méér van overig blyft. Want, wy Brabanders brengen de woorden HEËL, TWÉÉ, MYN, SYN, GELOÓF, MUTS, nog heden ten dage, uyt, bynaa als of er stonde, HIE-JEL, TWIE-JE, MEI-JN, GELO-HOF, MEU-HIS, enz. Wie zal zich aan zulke doordringende bewyzen niet overgeeven? Neemt men nu het hier boven door ons voorgedraagen stelsel aan, zegt hy (en wie zoud het niet aanneemen?), dan lossen zich alle zwaarigheden op, en alles word eyndelyk regelmatig!*

§. 1620. Doch hy is daar mede nog niet tevreden; hy zoud geirn in het nederdnytsch, tegen het gezag der Hollanders, eene andere verandering brengen. *In de tweede plaats, zegt hy, bl. 380, zouden wy de gelyklydende, doch in betoekenis verschillende woorden, zóó WEYNIG MOOGELYK, door de spelling willen doen onderscheyden. Immers, de geschrevene taal is slechts het afdruksel der zuiver gesprokenen, en moet vóó niet méér zyn.*

§. 1621. Dus zyn, volgens den heer WILLEMS,

al de taalleeraaren van den waaren weg der spelkunde afgeweken, die meenen, dat de geschrevene taal duydelyker dan de gesprokene weesen moet; welken grondregel de Hollanders, ten allen tyde, in hun schryven oók in acht genomen hebben. Door *e* in het een woord (zegt WILLEMS), *ch*, in het ander, te gebruyken, door de *v* in *f*, *d* in *t*, te verwisselen, of, met andere woorden, door aan verschillende letters den selfden klank toe te kennen, heeft men reeds groóte verwarringen doen ontstaan, en zoud men er nog groótere doen geboren worden. SINGENBERG en WIELAND meenen, dat door *e* en *v* in het een woord, *ch* en *t* in het ander, te gebruyken, de verwarringen voorgekomen worden; en WILLEMS zegt, dat daar door groóte verwarringen ontstaan zyn, en voorspelt ons, dat er nog groótere zullen geboren worden. Wien gaat gy geloóven, of SING. en WIEL., die, volgens al de taalleeraaren van het nederduytsch en van alle andere spraaken, dergelyke regels onderhouden, of den heér WILLEMS, die ons den eersten, en hier op roemt hy zich met reden, die ons den eersten leert, dat onderscheyding en verwarring gelyke denkbeelden zyn. Tot staaving van zyn stelsel, brengt den heér WILLEMS by, dat het schrift wel deegelyk dient om oók overluyd geleezen te kunnen worden; en geeft de inwoonders van het koningryk den volgenden raad: *Men vermyde zorgvuldiglyk het dubbelsinnig gebruyk*

*gebruik der gelyklydende woorden, en zoó zal onzen stelregel nog bovendien het voordeél bezitten van tot eenen goeden schryfstyl op te leyden; ja, tot eenen styl goed voor duysternissen, en, by gevolg, voordeélig voor twisten en persoonen, die er kunnen honig uyt zuigen (om my van een vlaamsch spreekwoord te bedienen): maar de Belgeen zyn voor de klaarheyd, en meénen, dat het noodzaakelyk is, voornaamelyk in wetten en staatszaaken, de gedachten zoó duydelyk uyt te drukken, dat zy niet anders kunnen begrepen, dan men wilt, dat zy verstaan worden. Een woord, dat twee verschillige beteékenissen heeft, kan ligt moeyelykheyd baaren. Wat heeft de verwarring van het woord *alleén* voor *alleénelyk*, in de wetten der pers, aan den drukker dezer *Spraakunst*, in 1817, niet gekost? Het kan anders niet zyn, of het stelsel van den heér WILLEMS, zoó het uytgevoerd wierde, zoude meér dergelyke onaangenaamheden ten gevolge hebben.*

§. 1622. Moet men nu al dan niet verwonderd zyn, dat WILLEMS zich verzet tegen de ligtst moogelyke verstaanbaarheyd, die by SIEGENBEEK als den grondsteén der spelling ligt, en het de Vlaamingen kwaalyk neemt, dat zy bezorgd zyn, om de verschillige klanken en beduydenissen der woorden, wanneér de regelmaat en de afleyding het gebieden, te bewaaren?

§. 1623. De oude waren, volgens WILLEMS, zoó bekommerd niet (oók hadden zy de onder-
vinding

vinging niet, die wy althans hebben). *Ons inzicht*, zegt hy, bl. 374, *strekt slechts daar heenen, om den lezer een denkbeeld van de klankvorming by de oude en eens vaste regelmaat te geeven.* Hy is zoó verzot op de oudheyd, dat hy de taal eene andere gedaante zoude willen geeven, en de taalregels naar de schryfwys en uytpraak der oude ingerigt hebben; en, om zyn stelsel door de oudheyd te wettigen, vind hy in baar, als eenen DON QUICHOTTE, al het geen zyne inbeelding verzint. Hy wilt, *ter bewaaring van het eygendommelyk der oude taal, de van ouds voor slotletters gediend hebbende GH het liefst geschreven zien in MACT, BOCHT, GEZICHT, Plicht, enz.:* doch hy schryft *moogt, pleegt, enz.;* en dat al, omdat zulks beter met de oude *analogie* overeenkomt. De gelykvormigheyd, in het algemeen gebruyk van onzen tyd, zoud, ter eere van de oudheyd, uyt onze hedendaagsche schriften moeten verbannen worden!

§. 1624. Schoón, voorwaar, is het stelsel van den heér WILLEMS! Jammer is het, dat men het, tot nog toe, niet algemeen aangenomen heeft! Wy zouden alzóó allengskens tot de beschaaftheyd van de 11te eeuwe kunnen terug keeren.

§. 1625. Wat er oók van zy, het stelsel van WILLEMS, dien wy eérst bidden om verschoóning over ons *dilemma*, is waar of niet waar: is het waar, dan lyd de hollandsche spelling de grootste kreuk, en

en men moet tot de vlaamsche wederkeeren; is het stelsel van WILLEMS niet waar, dan zyn onze gezegden zoó besluytende, dat geheel het hollandsch stelsel in duygen valt. SIEGENSBEEK, op wien wy hier byzonderlyk doelen, kieze één van beyde.

§. 1626. Ten slotte, erkennen wy, dat het werk van den heer WILLEMS, onder andere betrekkingen, uytmuntende stukken in zich bevat, waar van wy laater een nuttig gebruyk maaken zullen.

§. 1627. Wy meénen in het voorgestelde, van den eenen kant, alles te hebben bygebragt; wat ter verdediging der enkele vokaalspelling word aangevoerd; terwyl wy, van de andere zyde, op verre naa, het tiende der redenen niet aangeroerd hebben, welke, ter staaving van het gewoon vlaamsch schryfgebruyk, kunnen opgegeeven worden: maar, het geen wy er van gezeyd hebben, is meér dan genoegzaam voor die de waarheyd beminnen, en honderdmaal meér zoude niet bekwaam zyn, om de haaters van het licht te overtuygen.

§. 1628. Een besluyt, uyt het voorgedraagen op te maaken, valt, dunkt my, vry duydelyk in het oog, als hier in gelegen, dat de enkele vokaalspelling, zoó als zy door SIEG. en andere word voorgestaan, niet alleén op zeer zwakke en wankelbaare grondslagen rust, maar zelfs strydig

dig is met al de aangenomene taalgronden der Hollanders zelve, en gevolgelyk geéne aanpryzing noch naavolging verdient. (SIEGENBEEK, bl. 117. T.)

§. 1629. Den hoógleéraar SIEG. moet de regelmaat, de ligtst moogelyke verstaanbaarheid, en zyn onwrikbaar grondbeginsel der afgeleyde woorden, uytzyne Verhandeling verbannen; of hy moet aan zyn werk eenen geheel anderen vorm geeven.

§. 1630. Ten zy de Hollanders toereykender redenen voor hun taalkundig stelsel aanvoeren, en betoónen, dat het hun boven het vlaamsch, het geen wy verdedigd hebben, de voorkeur verdiene, zyn wy verpligt het laatst genoemde te volgen. En onze waare Belgen zullen zich, door de moóye redenen van den heér SIEG., welke niets dan eene schoóne taal zyn, doch by naader toezien noch hoófd noch steirt hebben, niet laten misleyden; maar zy zullen het schryfgebruyk, 't welk, over eenige jaaren, oók dat geen der Hollanders was, niet verwisselen tegen een taalgebruyk, 't welk zyn aanwezen aan eene willekeurige gemakkelykheyd verschuldigd is.

§. 1631. Dit zy genoeg over een onderwerp, by het welk wy zoó lang zyn blyven stil staan, omdat SIEG. het zelve als *een der moeyelykste en belangrykste* van zyn werk beschouwt; en omdat het groót in zyne gevolgen is. Laat ons hier nog een ander geschilpunt, 't welk aan veele Hollanders en Vlaamingen van geén minder belang

lang voorkomt, in aanschouw neemen, naamelyk, of de gezonde taalkunde vereyscht, dat men met de éérste schryve *ij, ei, ui, aai, oei*, enz., of met de laatste stelle *y, ey, uy, aay, oey*, enz., in de woorden *gy, ley, kruid, kraay, bloey*, en duyzende andere van dergelyken aard.

§. 1632. Tot beslissing van dit geschilpunt, in de nederduytsche taal, zullen wy éerst moeten zien; wat men ten voordeele van het hollandsch *systema* aangevoerd vind, in het bere-
deneerd stelsel van den hoógleéaar SIEGENDEEK

Over de Klinkletters ij en y,

't welk, in zyne *Verhandeling*, van bl. 64 tot bl. 81, en bl. 26 en volg. van zyn K., te vinden is.

§. 1533. « In de dertiende eéuw (zegt den hoógleéaar SING., bl. 27 van zyn K.), gebruykte men doorgaans de *i* in lettergreepen, welke géene verdubbeling der vokaal vereyschen, schryvende *hi, zi, vri, bliven, mine*, enz. Doch in lettergreepen, welke, op esnen medeklinker stuytende, die verdubbeling voorderen, gebruykte men de dubbele *i*, en schreef dus *blijf, miin, wiin*, enz. De tweéde *i* echter wierd reéds vroeg, of om de verwarring met *u* voor te komen, of oók sieraadshalve, vry algemeen met eenen langen steirt geschreven, waar door men *blijf, mijn, wijn* verkreeg. Uyt dit voorgestelde blykt, dat de Vriezen, Zeéuwen, Geldersche, en Overrysselsche, die in *blijven, schrijven, mijn, zijn*,
by

by de uytpraak, den klank der enkele en dubbele *i* doen hoóren, de echte en oorsprongelyke uytpraak dezer woorden behouden hebben. De hollandsche is algemeen verbasterd, als welke in de gemelde woorden een geluyd, eenigzins zweémende naar den tweéklank *ei*, doet hoóren; doch, daar deze uytpraak, door het groot aanzien van Holland en des zelfs meérderheyd, als den voornaamen zetel der weetenschappen, sedert den tyd der spaansche beroeringen, de algemeéne en heérschende geworden is, zoud het eene ydele pooging zyn, de gemelde verbastering, door het invoeren der oudste en echte schryfwyze, met eene enkele en dubbele *i*, te keér te willen gaan.»

§. 1634. Den heér SIEGENBEEK tracht te bewyzen, dat de τ een klankteéken is, 't welk uyt het fransch alphabet in het ons overgenomen is, en zegt, dat de klinkletter τ oorsprongelyk tot ons alphabet niet behoórt; en besluyt derhalve (bl. 79, G.), dat men het klankteéken τ alleén gebruyken moet in woorden, welke, door middel der latynsche, uyt de grieksche taal genomen syn, en waar in het zelve den waaren klank van υ heeft, als *CYRUS*, *Cyprus*, *Assyrië*, en meér dergelyke vreemde benaamingen; doch in echt nederduytsche woorden, met geheéle verwerping der aan onze taal niet eygene τ , alleén het nederduytsch klankteéken ij behoórt te bezigen.

§. 1635. Uyt de verhandeling van SIEG. over
ij

ij en *γ*, ziet men, dat de oudste schryvers niet alleén verschillen met de thans algemeen aangenomene erkende uytpraak, omtrent de woorden *wyze*, *lyven*, enz.; maar oók niet overeenstemmen met latere schryvers van een algemeen erkend gezag, welke den klank, dien men in die woorden hoórt, door *γ* en niet door *ij* willen afgemaald hebben.

§. 1636. Wy zullen ons hier niet bezig houden met de optelling der mannen van een algemeen erkend gezag, in het vak der taalkunde, welke het gebruyk der *γ*, tegenstrydig met de schryfwyze van SIEGENBEEK, om daar voor *ij* en *i* te stellen, gevolgd en aangeprezen hebben. Zulks zoud ons te lang ophouden (trouwens de lyst dier werken is zoó groót, dat het ons verveelen zou de zelve te moeten uytchryven): oók achten wy dit niet noódig, omdat den heér SIEG. zyn stelsel nyt het gezag der schryvers niet schynt te willen afleyden; misschien voorziet hy langs dien weg zyn doelwit niet te kunnen bereyken.

§. 1637. Daar den heér SIEG. geheel zyn beredeneerd stelsel, nopens de klinkers *γ* en *ij*, op de vreemde herkomst der *γ* en het gebruyk der oude gevestigd heeft; zal het enkellyk noódig zyn te onderzoeken, van welke weirde die gronden in de nederduytsche taal moeten geacht worden, of de zelve al dan niet ten grondslage eener beredeneerde spelling kunnen verstreken.

§. 1638. Indien den vreemden oorsprong van een

een woord of eene letter genoegzaam ware om de zelve uyt onze taal te verbannen; wat zoud er van de nederduytsche, wat van het meeste deel der andere spraaken, en inzonderheyd van de engelsche, die maar eene schuymtaal is, geworden? De eene hebben toch van de andere woorden en letters overgenomen; anders zouden zy alle omtrent dit punt moeten verschillig weezen, of men zoude moeten staande houden, dat de taalvormers overeéngelkomen zyn, in het verziennen der zelfde teékens. Het een is, door de ondervinding, ten klaarsten tegengesproken; en het ander zal van alle voor onmoogelyk gehouden worden.

§. 1639. Wie zal nu durven staande houden; dat men geén regt heeft eenige letters en woorden te bezigen, zoó als men het noódzakelyk of nuttig bevinden zal, en de zelve als nederduytsche teékens te beschouwen; omdat zy in deze of geene der vreemde talen gebruykt zyn geworden? Van waar komt ons *a, b, c, enz.*? Waarom niet zoó wel *comt* als *komt*? Omdat het gebruyk, dat den dwingland der leevende talen is, de *c* verworpen heeft in *komt, komen, enz.*, en die letter enkellyk behouden heeft in *ch*, voor welke men de grieksche *x* of een ander éenvoudig teéken zoud kunnen gebruyken; en dan zoud men in dit geval zeggen, dat de *c*, gelyk nu de *q*, geén nederduytsche letter is.

Usus,

Quem penes arbitrium est, et jus et norma loquendi.

§. 1640.

§. 1640. De taal bestaat, als wy (§. 301—320) gezien hebben, uyt zoó veele teekens, als een volk aangenomen heeft, om zyne gedachten of denkebeelden uyt te drukken en aan andere mede te deelen. « Het doet er weynig toe, of de letter *γ*, al dan niet, van eene vreemde taal in de onze zy overgebracht, daar zy er ten minsten vyf honderd jaaren in is geweest, en voordeéliglyk kon worden aangewend; zoó behoórde men ze niet te verstoóten, zoó min als men dit niet gedaan heeft ten opzigte der *k*, *p*, en *t*, die oorspronglyk onzer taale oók niet eygen zyn (383). »

§. 1641. De waare natuur en eygenlyke benaaming der letter *γ* zyn niet gelegen in haare herkomst, maar in haaren algemeén erkenden klank, als gesproken teeken, en in haare aangenomene afbeelding, als geschrevene boekstaaf; zy mooge zulk of zulk eenen oorsprong hebben, dit kan niets tot de wezenheyd dier letter afdoen. Indien het aan de Fransche, van wie wy, volgens SIEGENBEEK, de *γ* overgenomen hebben, het eens bavele de ontleénde letters, zoó als SIEG. met het nederduytsch wilt gedaan hebben, weder te geeven; en dan, op grond der siegenbeeksche regtveirdigheyd (trouwens als men verplicht is tot de schadevergoeding van een kleyn, zoó veel te meér is men het tot de wedergeeving van

(383) BILDERDYK, T. A. P. Bl. 156. Zie WILLEMS, bl. 361.

van een groót), oók de ontleénde woorden te rug gaven; wat zoud er van het fransch geworden? Men zoud wederkeéren tot de ellendigheyd der 11e eéuw, en BOSSUET en FÉNELON zouden zoó naakt staan, als den mensch van PLATO. Maar onze naabuuren gaan voorzigtiger te werk. Zy aanzien, als hunnen eygendom, het geen zy van andere afgeleénd hebben. Zy beschouwen dat overneemen niet als eén steelen of roóven, maar als het licht, 't welk van de eene keirs aan de andere, tot nut en voordeél, overgezet word, zonder die in het minste te beschadigen.

§. 1642. Uyt het geen wy van den vreemden oorsprong eener letter gezegd hebben, moogen wy gerustelyk besluyten, dat, ofschoón de *γ* van vreemde herkomst ware, zulks niets naadeéliges aan het behoud dier letter bybrengen zoud; en den heér SINGENBEEK kan daar uyt geén gevolg trekken, tegen een schryfgebruyk, het welk algemeén in zwang gekomen is.

§. 1643. Den hoógleéraar SING. vestigt zich byzonderlyk op het spraak-en schryf-gebruyk der aloude: want 't is zyne mode, wanneér hy met de taalgronden niet klaar komen kan, met eene vlag en wimpel van oudheden te braveeren; en daar in bedreven te zyn, stelt hy eene zonderlinge geleérdheyd..... Hoe is den man hier in zyn schik, wanneér hy ons het oud gebruyk opgebaggerd heeft! Hoe opmerkende neemt hy
hier

hier de vormingen en veranderingen waar van de aloude taal, waar van den tyd en 't gebruyk de ruuwigheden afgesleten en afgeslepen hebben (384)! Doch, genomen dat de oude en oorspronkelijke uytpraak den langen klank der *i* liete hoóren, waar men, volgens het thans algemeen aangenomen en erkend gebruyk, eenen klank zweémende naar *ey* uytgalmt, en dat de oude, schoon zy zich zeér dikwyls van *γ* bedienden, die echter alleén gebruykten ter vervanging van eene enkele *i*; daar uyt kan niets grondigs tegen het vlaamsch gebruyk ingebracht worden. Wy antwoorden hier op met SIEGENBERG, die, bl. 58, zegt: « Het blykt geénzins, dat de oude over de regels en grondbeginsels der spelling veel hebben naagedacht, of het onderscheyd der klanken zorgvuldig in het oóg gehouden.... Doch, al ware het oók, dat de oude over dit stuk meér opzettelyk hadden naagedacht, zoó zoud echter hun gezag niet voor toereykende gehouden kunnen worden, om de spelling te regelen. » Uyt den aard der taale volgt oók, dat, wanneér de uytpraak der oude regelregt tegenstrydig is aan de tegenwoordige uytpraak der beschaafde en geoefendste soort des volks, van de eérste geén besluyt kan getrokken worden tegen het hedendaagsch gebruyk, en dat

ver-

(384) Zie *Oude en Nieuwe Spreekwyse*, door C. TUINMAN.

vervolgens het geluyd, 't welk het nederduytsch volk, door een thans algemeen aangenomen gebruyk, aan het teéken γ (*ij*) geeft, alleén den waaren en eygenlyken klank van deze letter is, en oók alleén als rigtsnoer der spelling dienen kan : of zoó iemand het tegenstrydig wilde beweiren, zoud hy moeten staande houden, dat men overal, wanneér het spraakgebruyk der oude tegenstrydig is aan de tegenwoordige algemeen aangenomene uytspraak, zich in het geschrift niet mag rigten naar de spraak van heden, maar naar die der oude; en zoó zoude men wel ligt beoógen de oude onbeschaafde wan- en war-taal weder in te voeren, en weder ter baane te brengen den holbolligen rymtrant van de oude refereynen, rondeélen, enz., met al den ouderwetschen huysraad en worgbrokken van *jent*, *saan*, *minjoot*, *jolyt*, *idoon*, en diergelyke praalwoorden, door de oude edele artisten koen retorykelyk gekomponoord. Alzoó zoud men zich zoó bespottelyk aanstellen, als of eene bruyd met de huyk en lobbe van haar besjes overoudgroótmoe- ders overoudgroótmoe- der wilde pronken. Wat raakt ons hoe men eértyds *wys*, *lyd*, enz., uytspraak? Is 't hier niet genoeg, dat wy weeten, hoe men nu spreekt? (384) Omdat de oude ν voor *u*, *u* voor ν , en $\nu\nu$ voor *w* stelden, willen staande houden, dat de ν nu eene *u*, de *u* eene ν is, en dat *w* tweé $\nu\nu$ uytmaaken, ware niet meér tegenstrydig, dan te bewei-

beweiren, dat den klinker in *wyn* en *zyn* eene lange *i* is. De oude waren meester van aan de *y* den klank te geeven die het hun liefste, wy zyn het oók.

§. 1644. SIEGENBEEK ziet hier de echte uitspraak der nederduytsche taal niet in het tegenwoordig spraakgebruik, maar in dat geen der sloude. Hy doet even als den geenen die, om eene beschryving van den tegenwoordigen staat der aarde te geeven, ons een geschiedkundig verhaal opdisschen zoude van al het geen onzen aardbodem geweest is in de verledene tyden, en daar uyt besluyten zoude, dat het tegenwoordig nog den zelfden is, of moet zyn. Wat al veranderingen heeft hy sedert zeven eeuwen ondergaan! en niet minder vervormingen zyn er in de taal, welke, even als de aarde, aan wisselvalligheden bloót staat, voorgevallen.

§. 1645. Maar, hoe is het immer moogelyk, dat den heer SIEGENBEEK de algemeen aangenomene en erkende uitspraak zienelyk wilt te keér gaan, en dat enkellyk om het gezag der oude te eerbiedigen, daar hy zelve (385) tegen de tweé achtbaare taalgeleérde HUYDECOPER en LELYVELD, welke zich op het gezag der oude staaven, inbrengt, *dat het gezag der oude weynig gelden kan*; daar hy niet wilt schryven met HUYDECOPER en LELYVELD, omdat zulks *zyner voor-*

(385) SIEGENBEEK, bl. 77, 78, en 79.

voornaamsten en éénigen grond in het gebruik der oude heeft; daar hy zelve zegt, dat *uyt het gebruik der oude, by de thans algemeen gewordenen verbastering der uytpraak, geen rigtsnoer voor de spellinge af te leyden valt*; en daar hy zelve, om de algemeenheid van de tegenwoordige uytpraak, en het daar op gebouwde schrift, de schryfwys *hi, zi, enz.*, verwerpt, schoon, volgens hem, de echte en oorspronkelijke schryfwys zulks vereyscht, en dit in allen deéle met het gezag der oude overeenkomstig is.

§. 1646. Den heer SISENBEEK is behendig in het staaven van zyne taalbegrypen. Hy verwerpt de *γ*, omdat zy tegenstrydig is aan het gezag der oude: daarentegen wilt hy niet schryven gelyk de oude, noch gelyk de achtbaars taalgeleerde HUYDECOREN en LELYVELD; omdat der zelve spelling haaren voornaamsten en éénigen grond in het gebruik der oude heeft. Den hoogleeraar SISEN. wilt, dat men *wijn, enz.*, schryve, tegen de algemeene uytpraak; omdat de oude daar den klank der lange *i* deden hoóren: doch hy wilt in geénen deéle, dat men met de oude *hi, zi, enz.*, stelle; omdat het tegen de tegenwoordige uytpraak is!

§. 1647. In den beginne dezer verhandeling, zeyden wy, dat den heer SISEN. had trachten te bewyzen, dat de klinkletter *γ* oorspronkelijk tot ons *alphabet* niet behoórt; maar niet, dat hy
zulks

zulks *werkelyk* bewezen had; want BILDERDYK, den grootsten kender der oudheyd, en die in dit vak meêrder gezag dan SIEGENBEEK verdient, zegt (386), dat de letter *γ* van ouds eene daadelyke vervulling van behoefte was, en, by gevolg, wezenlyk onder de nederduytsche letters behoort. WILLEMS, die van gevoelen is, dat de hollandsche spelling, in het algemeên, beter zy, dan de vlaamsche, kan niet ontkennen, dat *de γ wel deegelyk eens letter der nederduytsche taal is; zy mooge* (zegt hy) *daar van het grieksch of van het fransch ingekomen zyn. Het gaat zeker, dat wy ze, in de allereêrste van onze voorvaderen overgeblevene schriften, aantreffen, en wel zoódaanig, als zy thans nog by ons gebruykt word, dat is te zeggen, in echt nederduytsche woorden: ja, volgens de getuygenis van SIEG. zelve, is de letter *γ* door onze oudste schryvers zeér dikmaals gebruykt, en komt voor by MELIS STÖKE, MAERLANT, en andere taalbeoefenaaren van dat tydstip; en het is nog niet lang, dat de Hollanders het gebruyk van *ay, ey, uy, oey*, verwisseld hebben tegen *ai, ei*, enz.*

§. 1648. Wat het gezag van veele andere achtbaare schryvers en taalgeleêrde aangaat, waar op men zich tot het zêlde eynde insgelyks beroept,
wy

(386) *Taal-en Dichtkundige Verscheidenheden*, 4de Deel, bl. 152.

wy achten het onnoódig hier ter plaatse het geschil uyt deze gronden te bepleyten; het is ons genoeg bewezen te hebben, dat de voorstanders der *ij*, te dezen opzigte, althans geén voordeél hebben, boven hun, die een ander stelsel volgen. (SIEG., bl. 117. T.) Wyders, gelyk er in de zedelyke wysbegeirte geén punt is, hoe klaaren heylig het oók weezen mooge, 't welk niet bestreden is geworden, en tegen 't welk men niet deze of geene schynbaare reden ingebracht heeft; zoó is er in de spelkunde geén punt, dat in de oudheyd geéenen grond vinden kan. « Ik heb, zegt C. TUINMAN (387), in het leezen opgemerkt, dat naauwelyks eenig nederduytsch gehoord word, in wat gewesten het oók zy, en hoe zeér de uytpraaken oók verschillen, of men vind het by de oude; zoó dat zy alle zich met den verroesten degen der oudheyd zouden kunnen verweiren. » En het geen, wy hier nu van de oude zeggen, zal wel ligt, onder eenige betrekkingen, laater op ons kunnen toegepast worden. Wie zal, naa eene eéuw, met zekerheyd, besluyten kunnen, hoe wy de naamen *Siagenbeek*, *Geerart*, enz., uytgesproken hebben? daar den eérst gemelden uyt zyne schryfwys niet medebrengh, dat hy met de zacht-of seherp-lange *ee* moet uytgesproken worden; en daar

SIEG.,

(387) In zyne *Oude en Nieuwe Spreekwyze. Voorreden*, bl. 11.

SIEG., in zyne *Proeven*, den laatsten op verschillende wyzen opgegeeven heeft. Men vind aldaar, *Eerste Deel*, xxiiii, *Geeraardt*; xv, *Geeraert*; xxvii, *Gheraert*; bl. 117, *Gerard*.

§. 1649. Wy laten de voordere aanmerkingen en onderzoekingen, nopens de *γ* en *ij*, aan de liefhebbers der oudheyd over; het is ons genoeg den lezer aangetoond te hebben, dat de vlaamsche *γ* op het gebruyk der oude gevestigd is.

§. 1650. Wat zal den hoöglectóraar SIEGENBEEK zeggen op de gevolgen, welke wy uyt het gebruyk der oudheyd trekken? Waarschynelyk zal hy hier eene uytvlugt neemen, gelyk hy met LELYVELD, bl. 79, gedaan heeft, alwaar hy, naa sich geheel op de oudheyd beroepen en gevestigd te hebben, zegt, dat *men ziet, dat uyt het gebruyk der oude, by de thans algemeén geworden verbastering der uytpraak, goén rigtsnoer voor de spellinge valt af te leyden*. En den heer SIEGENBEEK heeft gelyk. Als het zonnelaar blykt, dat de thans algemeén aangenomene uytpraak tegenstrydig is aan die der oude, wie zal er twyfelen, welke van beyde uytpraaken, of de tegenwoordige, of die der oude, tot rigtsnoer der spelling moeste verstreken? Wie hier aan twyfelt, die kan inzien §. 454, met de voorgaande bewyzen, daar wy tevens zagen, dat de waare natuur van den klank *γ* enkellyk kan getoond worden uyt het thans aangenomen en erkend gebruyk, dat de uytpraak der oude niets kan afdoen,

afdoen, wanneér zy met het hedendaagsch algemeen spraakgebruik regelregt strydig is.

§. 1651. Wat is er voor ons te doen? Ons, gelyk den hoOGLEÉRAAR SIEGENBEK, te beroepen op de algemeen erkende uitspraak van onzen leeftyd, die hier alleén kan beslissen en alles afdoen; omdat van het algemeen aangenomen spraakgebruik de waare en éénige kragt van dit letterteeken afhangt. En dus, daar de schryfwys van *γ* by de Vlaamingen genoegzaam algemeen is, en de grootste hollandsche taalkenners, ten opzichte van het gebruik van *γ* of *ij*, onder elkander niet overeenkomen; zal het niet zonder belang zyn met voorgestelden toetsteén te onderzoeken, welk van beyde verdeelde schryfgebruiken *γ* en *ij* overeenkomstig, en welk strydig is met de gronden der taale, voornaamelyk in een tydstip, dat elken Nederlander vurig wenscht de spelling zyner moedertaal tot eene beredeneerde éénpaarigheyd gebragt te zien. Om deze vraag te beantwoorden, is het vooral noódzaakelyk het geluyd te bepaalen, dat de letterteekens *γ* en *ij* ons zichtbaar voorstellen.

§. 1652. Den klank der *γ* (*ij*) kan geen anderen zyn, dan den geenen het nederlandsch volk, door een algemeen aangenomen en erkend gebruik, of eérder het méést beschaafde en geoeffendste gedeélte onzer natie, aan dat schryfsteeken toekent. Spreekende (§. 419—480) van de letter *γ* (*ij*), hebben wy bewezen, dat *γ* (*ij*), volgens het thans algemeen aangenomen en erkend spraakgebruik,

gebruik, eenen klank heeft zweémende naar den geenen van *ey* (*ei*), en dit genoegzaam gestaafd, door het gezag van TEN KATE, SIEGENBEEK, WEILAND, de bataafsche maatschappy TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN, enz., enz., enz. SIEG., WEIL., en al de hedendaagsche taalleéraaren zeggen éénpaariglyk, dat de *γ* (*ij*), in de tegenwoordige beschaafde uitspraak, geén langen klank van *i*, maar een geluyd heeft eenigzins zweémende naar dat van *ey* (388), en dus als eenen byzonderen klinker uytgesproken word (389). SIEG. zegt, bl. 66 van zyne *Verhandeling*, dat dit geluyd der *γ* (*ij*), in de meest beschaafde uitspraak en daar op gebouwde schryfwyze ingevoerd is, en daar in reeds zoó vast geworteld is, dat het thans volstrekt onmoogelyk is, het zelve uyt te roeyen. Ydel dus en onberaaden (zegt hy) is de pooging, door enkele, doch zonder naavolging, in het werk gesteld, om de oudste schryfwyze met eene enkele en dubbele *i* weder in te voeren (390).

§. 1653. Vervolgens is den waaren en éénigen klank der *γ* (*ij*) een geluyd zweémende naar dat van *ey* (*ei*), en by gevolg ongerymd aan de *γ* (*ij*) de kragt der lange *i* toe te schryven (391).
§. 1654.

(388) SIEGENBEEKS *Verhandeling*, bl. 66.

(389) Vergelyk TEN KATE, bl. 147 van zyne *Aanleid. I Deel*.

(390) Hoe ongerymd SIEG. dit eene verbastering naamt, kan men, §. 457 — §. 473, zien.

(391) * Kwaalyk word oók voor eene verdubbelde *i* de *γ* gebruykt

§. 1654. Uyt het geen, wy nopens *ie*, *y* (*ij*), en *ey* (*ei*), in ons *Eerste Boekdeel*, gezegd hebben, volgt er allerduydelyk, dat er een wezenlyk verschil is tusschen die drie klanken, dat *ie* den langen klank van *i* uytdukt, dat *y* (*ij*) eenen byzonderen zelfklinker, en *ey* (*ei*) eenen tweéklank is (392). Zie voorders (60).

Beslyt.

§. 1655. Daar nu, volgens de uytpraak, welke aan de meest beschaafde en geoefendste soort des volks eygen is, en welke men dus als de zuiverste en volkomenste moet aanmerken, de *y* geene lange *i* is, maar eenen zaden enkelen klinker, zweémende naar den klank van *ey*, zoó moet men dit geluyd, om regelmatig te zyn; in het geschrift oók door het enkel letterteéken *y* afmaalen. Vervolgens is het ongerymd dezen klank door twee schryfteékens (*ij*), zoó SIGENBEEK ons voorhoud, uyt te drukken. Dus heeft dien

gebruikt (zegt MOONEN, bl. 20); want die word by de Nederlanders niet uytgesproken als eene veilingde *i*, gelyk sommige willen, maar als eenen byzonderen klinker, tusschen de *i* en *ey*, als gehoórd word in *ydel*, *vryheyd*, *schildery*, enz.

(392) Omdat de *ij* (*y*), welke nu bynaa als *ey* (*ei*) uytgesproken word, by de oude als de lange *i* klont, staande honden, dat men haer den naam van lange *i* moet geeven, is het zelfde als beweyzen, dat *zy*, op den zelfden tyd, de lange *i* is, en oók niet is.

dien hoógleéaraar zich ten onregte verzet tegen een taalgebruik, 't welk, volgens zyne eygene woorden (bl. 68), ten tyde van zyne *Verhandeling*, meér algemeen in zwang was. *IJ* of eene dubbele *i* in het geschrift gebruyken, en *y* of eenen klank zweémende naar *ey* uytspreeken, is niet volgens het grondbeginsel van **SIEGENBREK**, *Schryf, zoó als gy spreekt.*

§. 1656. Uyt het tot nu toe over de letterteékens *y* en *ij* bygebragte, volgt, dat het gebruyk der Vlaamingen, welke overal *y* stellen in plaats van *ij*, alleén overeenkomstig is met de algemeen aangenomene en erkende uytpraak, en aan geéenen spelgrond tegenstrydig is; terwyl het stelsel van **SIEG.** tegen al de taalgronden aandruyscht. En, daar wy (§. 1069) zagen, dat, wanneér van twee verdeélde schryfgebruyken (§. 850) het een overeenkomstig is met al de spelgronden (§. 806), en het ander aan de algemeéne uytpraak (§. 849) of aan eénen of meér beredeneerde spelgronden (§. 814—816), niet zynde de gemeéne overeenkomst (§. 802), tegenstrydig is, het laatste verdeéld gebruyk als geéenen spelgrond dienen kan, maar uyt de taal moet gebannen worden, is er geéene reden, waarom, wy Vlaamingen, met twee geschrevene teékens zouden uytdrukken het geen in de gesprokene taal maar een enkelvoudig geluyd uytmaakt, en dat men zoó gemakkelyk, volgens het gebruyk der achtbaarste schryvers en

en de overeenkomst, door een enkel teeken afmaakt. Vervolgens moet men overal γ stellen (in plaats van *ij*), waar een geluyd zweémende naar dat van *ey* (by de Hollanders *ei*) gehoord word. By gevolg, zal men schryven *wy, blyde, wyn*, enz., en niet *wij, blijde, wijn*, enz. En dit stemt volkomenlyk overeen met het geen NYLOË, die by SIEGENBEEK (393) zoó groot staat, ons vermeldt, omtrent het in zwang gaan der γ , op de 42e bladzyde zyner *Aanleiding tot de Nederduitsche Taal*, uytgegeeven in het jaar 1746.

De ij (zegt hy) *word nu van de meeste schryvers verworpen, en men gebruykt daar voor overal eene γ , als in WY, GY, MYN, SCHRYVEN, BLYVEN, GELYK, STYL, WEIRDY, enz., oordeelende, dat de ij, zynde eene zamengevoegde letter uyt i en j, den regten klank niet geeft, dien men in de γ hoórt.* Zie voorders de *Spraak-kunst* van den taalkundigen MOONEN, welke zoó lang in Holland ten regel der schryfwyze gediend heeft, en waar van A. J. P. J. in zyne *Beknopte Geschiedenis der Nederlandsche Tale* met zeér veel lof gewaagt (394).

§. 1657.

(393) Zie SIEGENBEEKS *Verhandeling*, bl. 100.

(394) « Onaangezien (zegt hy, bl. 536) alle deze schriften (die voor MOONEN geschreven waren), was er, gedurende de geheele zeventiende eeuw, behoefte gebleven aan eene volledige, wel beredeneerde, in den aard der taale wel gegronde, spraak-kunst. Doch de zelve wierd naa den aanvang der achttiende eeuw vervuld, door den oordeelkundigen MOONEN. Deken zond,
ten

§. 1657. Eenen enkelen klinker kan niet verdeeld worden (a schryft men altyd a); men moet dan altyd, waar men eenen klank hoort zweemende naar dien van ey, geheel het schryfteeken γ , en niet een deel van het zelve, gebruiken: in *draay*, *swaayen*, enz., hoort men eene lange a, met eenen klank eenigzins gelykende aan dien van ey; vervolgens moet men in het geschrift eene lange a met de letter γ , gelyk de oude gedaan hebben, gebruiken, en schryven *draay*, enz. De zelve redeneering geldt omtrent de andere gemengde klanken, ey, ooy, oey, en uy, waar dit geluyd gehoord word (395).

§. 1658. Uyt het verhandelde kan men gemakelyk opmaaken, met hoe weynig gronds den heer SIEGENBEEK de γ verworpen en de ij als eene lange i aangenomen heeft. En daar hy nu de ij als eene lange i beschouwt, moet hy natuurelyk ons trachten te doen geloóven, dat is eenen tweé-

ten jaare 1796, in het licht zyne *Nederduitsche Spraakkunst, ten dienste van In en Uitheemachen, uit Verscheidene Schryveren en Aantekeningen Opgemaakt en Uitgegeven*. Menigvuldige maalen is dit voortreffelyk werk herdrukt als zynde, meer dan drie vierde deelen der achttigste eeuw, het handboek gebleven voor alle taalminnaars, die regelmatig wenschten te schryven. »

(395) Bl. 143, zegt den hoógléeraar SIEGENBEEK, dat de hardheyd van den klank ooy zeer twyfelachtig is. Indien den heer Siec. zich verweirdigd hadde de dialect der Vlaamingen hier over te raadpleegen, zouden deze hem wel haast uyt die onzekerheyd, gelyk uyt veele andere, getrokken hebben.

tweéklank is (396); anders zoud hy tweé lange *i* aanveerden, het welk met zyn opgenomen stelsel van regelmatigheyd en éénpaarigheyd in geéenen deéle stroóken zoud. Maar, daar nu het algemeén aangenomen en erkend gebruyk hem in den weg stond, heeft den hollandschen taal- leáraar goed gevonden het zelve door eene wonderreden met den naam van verbastering te bestempelen, en tevens besloten, dat die verbastering, als het echt gebruyk, moet geécérbiedigd worden, en dat dus het bedorven of onecht spraakgebruyk, als het waar en echt taalgebruyk, moet gevolgd worden. En hier uyt is gesproken hetschoón stelsel van den hoógleáraar SIEGENBEEK, dat *ij* (*y*) by de oude den klank van eene lange *i* had (SIEG., bl. 65), en dat, by gevolg, die letter, in het tegenwoordig taalgebruyk, oók de lange *i* afbeeld: en daar uyt beslyt hy, dat men gevolgelyk zoud moeten schryven, met MAERLANT EN MELIS STOKK, *bliven, liden, wi,* enz.; en niet *blijven, lijden, wij,* enz. (397). Maar SIEG. verwerpt deze spelling, om de algemeénheyd van de tegenwoordige uytpraak en het daar op gebouwde schrift, welke géén lange *i*, maar eenen zelfklinker eenigzins zweémende naar

(396) §. 474 - 476, kan men zien, hoe ontaalkundiglyk den heér SIEGENBEEK tracht te bewyzen, dat *ij* de lange *i* en *ie* eenen tweéklank is.

(397) SIEG., K., bl. 27; en bl. 66 van zyne *Verhandeling*.

naar *ey* doet hoóren; en om deze reden zegt hy, dat men moet *blijven*, *lijden*, enz., en niet *bli-ven*, *liden*, enz., schryven. En alzóó houd den hoógleéaraar SIEGENBEEK staande, dat het algemeen hedendaagsch taalgebruyk de spelling moet regelen, en dat het schrift moet gebouwd zyn op de tegenstrydige uytpraak der oude, *uyt wier gebruyk, by de thans algemeen geworden verbastering der uytpraak, geén rigtsnoer voor de spelling valt af te leyden* (bl. 79), dat de echte en oorsprongelyke schryfwyze *bliven*, enz., is, en dat men nogtans moet *blijven*, enz., schryven, enz., enz., enz. *Qui potest capere, capiat.*

§. 1659. Het is alzóó, dat den hoógleéaraar SIEG. zyne spelling tracht te staaven op zeér veele plaatsen. Hy bewyst ze uyt het gezag der oude of andere schryvers; en, wanneér zyn gevoelen aan deze tegenstrydig is, bewyst hy ze uyt de uytpraak. Is de uytpraak tegen zyn stelsel; hy zegt, dat ze verbasterd is, enz. Zoó vind men (om ter opheldering en staaving eenige voorbeelden by te brengen), dat den hoógleéaraar SIEG. zyn stelsel vestigt op het gezag der oude, zelfs in die punten, waar het tegenstrydig, volgens alle andere, baarblykelyk is. « In het IV Boek der *Rijmkronijk* van MELIS STOKÉ (zegt hy, bl. 67), vind men *eyghen*, v. 160; *hoy*, v. 263; *moeye*, v. 163 en 302; *noyt*, v. 150, 944, en 1079; *pays*, v. 146 en 699; *seyde*, v. 711; *Symoén*, v. 980; en *thuys*, v. 158, 334, 495,
en

en 999. Zie hier oók eenige voorbeelden, nyt het I Deel van MAERLANTS *Spiegel Historiael*, by het doorbladeren, opgeteéknd: *Byble*, I Paertie, II Boek, XV Cap., v. 47; *dorsayet*, *ibid.*, XIV Cap., v. 52; *Egypten*, *ibid.*, VII Cap., v. 22, en VIII Cap., v. 22; *Ethyopen*, *ibid.*, X Cap., v. 8; *Hyster*, I Paertie, III Boek, XVIII Cap., v. 13; *Ysaac*, I Paertie, II Boek, VIII Cap., v. 45; *Ysrael*, *ibid.*, XIII Cap., v. 2 en 36; *Ystorie*, *ibid.*, XIX Cap., v. 15; *Ytalien*, *ibid.*, X Cap., v. 5; *Moyzes*, *ibid.*, VII Cap., v. 2, en VIII Cap., v. 10 en 18; *wylon*, *ibid.*, XVII Cap., v. 50. — Het zelfde gebruyk der letter *y* treft men oók in laatereschriften der veertiende, vyftiende, en zestiende eeuwen aan. » Maar daar dit juyst de spelling der Vlaamingen is, welke wy beweiren, tracht SIEGENBEEK, met eene behendigheyd, die hem alleén eygen is, daar door zyn eygen stelsel te bewyzen. Gy, leezer, zyt zekerlyk benieuwd hoe hy zulks verrigt. Den hoógleéraad SIEG. stelt, bl. 80, voor eenen regel der gezonde taalkunde, dat men, *in echte nederduytsche woorden, met geheéle verwerping der aan onze taal niet eygene y, alleén het nederduytsch klankteéken is behoórt te bezigen*, en schryft *zaait, draait*, enz. En komt nu (bl. 66) *de letter y in zeér oude schriften, als die van MELIS STROKE, MAERLANT, en andere schryvers der dertiende en veertiende eéuw, zeér dikwyls voor, is dit (zegt*

SIEG.,

SIEGENBEEK, bl. 67), 't geen onze opmerking bovenal verdient, alleén ter vervanging van de enkele klinkletter *i*. En SIEG. besluit, dat de *y* geen nederduytsche letter is. Het is alzoo, dat den heer SIEG., naar zyne belofte, die hy, bl. 98, gedaan heeft, de verschillende gevoelens omtrent een stuk toetst, en, eyndelyk, dat geen, 't welk hem met de regels eener gezonde taalkunde moest overeenkomstig schynt, door bewysredenen tracht te staaven.

§. 1660. Uyt al het aangevoerde blykt, myns inziens, ten duydelyksten, dat het stelsel van den hoógleéraad SIEG. géénzins op den waaren aard en de regelmaat onzer moedertaal berust, maar het willekeurig gebruik van een klankteeken voorschryft, 't welk eygenlyk tot het nederduytisch *alphabet* niet behoórt. Het zelve verdient dus géénzins ter naavolging te worden aangeprezen, te minder, daar des zelfs invoering aan veele zwaarigheden onderhevig is, en de daarvoor menigerley misslagen en verwarriogen zoud openzetten. (SIEG., bl. 79. T.)

§. 1661. Het stelsel van den taalleéraad SIEG. over *ie* en *ij* zondigt tegen zyne enkele vekaalspelling, gelyk hy, bl. 133, zelve bekend (398). Het heeft oók by de Hollanders eene groóte ver-

(398) Zie voorders §. 459, 460, en 476.

verwarring in de uitspraakkunde en eene tegenstrydigheid tusschen de uitspraak en de spelling te weeg gebragt. By SIEGENBERG is *ie* eenen gemengden klank; nogtans word dat schryfteecken algemeén, als eene lange *i*, uytgeproken: en de *ij* daarentegen, die naar den klank van *ei* zweémt, doet men daar voor eene lange *i* doorgaan. En daar dien man, in zyn beredeneerd stelsel over de vokaalspelling, van twee schryffletters maar eéne maakt; is hy hier in de *y* gedwongen, ten naadeéle der uitspraak en regelmaat, ééne letter (*y*) als twee (*ij*) te doen doorgaan.

§. 1662. Volgens het stelsel van SIXC., zoud men moeten zeggen *ge, i, i, gy*; nogtans twyfelt men, met reden, of er in Holland eéne school zy, waar men niet zegt *ge, ey, gy*, met twee enkele boekstaaven. Oók is den heer SIXC. door dat stelsel genoódsaakt het algemeén aangenomen en erkend gebruyk van heden met den naam van verbastering te beestempelen, en de gewoonte der oude daarentegen het waar en echt gebruyk te naamen; en, of tegen zyne grondstellingen, of tegen de aangenomene beteékenis der woorden, te zondigen. Zoó men de tegenwoordige uitspraak der *y* als eene verbastering aanziet, zoud men, om regelmatig te zyn, al de veranderingen, die onze uitspraak sedert verscheydene eeuwen ondergaan heeft, op de zelfde wyze moeten beschouwen; en gevolgelyk het geschrift daar naar inrigten: maar wie is er, die hier

hier van de ongegrondhejd en belagchelykhejd niet ziet?

§. 1663. Eyndelyk, den heér SIEGENBEEK komt niet overeen, noch met het oud, noch met het hedendaagsch taalgebruik, noch met zyn eygen zelve. SIEG. stelt, op het tytelblad van zyne *Verhandeling, nederduitsche, matthys, leyden, bij*; en beeld, by gevolg, den klank zweémende naar *ey (ei)* op drie verschillige wyzen af: daar hy, volgens zyn stelsel der klinkerspelling, zoude moeten *nederduijtsche, matthijs, bi, en leiden*, schryven. De Vlaamingen gebruyken, in die gevallen en regelmatig, het zelfde schryftekken. Wie moogen nu roemen op gelykvormighejd? of de Vlaamingen, die overal het zelfde teeken gebruyken, of SIEG., die in de eerste bladzyde alreeds vol tegenstrydigheden is? Zóó de *y* de lange *i* ware, zoud SIEG., om regelmatig te zyn, moeten schryven *zwaaijt, maaijt, vleijs, bloeijs, vloeijs*, enz., en in het meêrvoud *bloeien, vloeien, maaien, vleien*, enz.; omdat die letter in het eerste geval gevolgd is van eenen medeklinker, 't welk in het tweede geéne plaats vind: maar den heér SIEGENBEEK doet juist het tegenstrydig.

§. 1664. Den heér SIEG. zondigt zóódaanig tegen zyne grondstelling van geéne verdubbelden klinker te gebruyken, ten zy den langen klank gevolgd zy in de zelfde lettergreep van eenen medeklinker, dat hy tweé dubbele klinkers bezigt,
op

op het eynde eener lettergreep, als in *kraaijen*, *maaijen*, *zaaijen*, enz. Indien hy antwoord, dat *i* tot *kraai*, en *j* tot *en* behoort (399): dan is dit het zelfde, als of hy zoude zeggen, dat *ij* noch klinker, noch tweeklink, noch medeklinker, is; dat de helft van *ij* eenen klinker, en de andere helft eenen medeklinker is! Dit ware nog iets moóyers. En dus is SIEGENBEEK zoó verre tegenstrydig aan zich zelve, dat hy, in plaats van den verdubbelen klinker van het éénvoud tegen eenen enkelen te verwisselen in het meérvoud, gelyk hy voordraagt; hy den enkelen klinker *i* van *kraai* in den dubbelen *ij* in *kraaijen* verandert (400).

§. 1665. Geheel SIEGENBEEKS verhandeling over de *γ* en *ij* is enkellyk eene geschiedkundige verhaaling

(399) WZILAND scheidt *ij* vaneen, schryvende, op de eene reek of bladzide, *i*, en, op de andere, *j*; als §. 34 van zyne *Spraakkunst*, en bl. 249 van zyn *Handwoordenboek*, in de woorden *ongelykvloei-jende*, *krui-jing*, *krui-jers*. Zoó vind men oók in de *Uitgezene Gedachten van Paus CLEMENS XIV*, bl. 23, *vermoei-jen* met de *ij* in twee deelen gescheyden. Nu vraag ik, hoe, volgens de regels der gezonde taalkunde, eenen verlangden klinker kan gescheyden worden?

(400) ZEYDELAAR, in zyne *Réglmaatige Néderduitsche Spéel-konst*, bl. 84, antwoordende op de vraag: Moet men oók de *ij* tusschen twee vokaalen schryven, als in *zaayen*, *maayen*, enz.? zegt: « Ik schryf liever *zaaiën*, *maaiën*, *stociën*, *groeiën*, enz. Dit steunt op het gebruyk der beste schryvers en dichters, gelyk ik dit met eenige voorbeelden gestaafd hebbe. »

haaling dier letters; maar zy geeft geen overtuigende reden, waar uyt men eenige nuttigheyd voor het tegenwoordig trekken kan: en al de bewyzen, die hy daar uyt afleyd, helpen hem weynig of niet, om zyn opgenomen stelsel te staaven. Naa alles gezegd te hebben, moet hy toch besluyten, dat men de *y* altyd als eenen byzondere klinker, en niet als eene verdubbelde *i* beschouwen moet.

§. 1666. Uyt het voorgestelde laat zich nu oók gemakkelyk het antwoord opmaaken op de vraag, of men de *y* in de spelling van nederduytsche woorden tegenwoordig aldan niet zal blyven behouden. Immers, daar dit klankteeken, met noódzake, in onze taal is aangenomen; zóó kan er geéne reden worden uytgedacht, waarom men deze letter uyt het nederduytsch *alphabet* geheel zou uytwisschen, en daar voor het teeken *ij* in de plaats stellen. (SIEG., bl. 76. T.) (401)
§. 1667.

(401) Ik heb my weynig moeyte gegeven, om de verzeendingen van SIEGENBEEK, die hy over de letter *y* geeft, op te zoeken. De werken heb ik niet altyd by de hand; oók was zulks niet noódig, zóó den lezer genoegzaam zal aangemerkt hebben: maar, de laatste noot inziende en TEN KATE onder de oogten hebbende, kon ik my niet onthouden van ten minsten dezen eens te raadpleegen op de plaatsen, waar SIEG., tot staaving van zyn stelsel, verzend. Daar vind ik, dat het gebruik zóó wel de weerde aan de CHARACTERS als aan de woorden geeft. Dit is in twee woorden zeggen, dat geheel de

§. 1667. Wy zouden niet eyndigen, indien wy al de valsche stellingen van SIEGENBEEK en WRIJLAND aan onse lezers ontvouwen wilden. Nogtans kunnen wy ons niet onthouden van nog eens te doen opmerken, dat de oude en algemeene vlaamsche dialekt in *peird* (402), *zwoird*, en duyzend andere van den zelfden aard, verkieselyker is, dan de hollandsche *paard*, *zwaard*, enz. In de hoogduytsche taal, onze zuster, achryft men altyd *pferd*, *schwert*, enz.; alwaar de *e* langzaam getrokken en als onze *ei* (402) uytgesproken word. §. 1668.

de verhandeling over de oudheyt te onpas komt; en dat het aetsel van SIEG. over de *y* op geen taalkundige gronden berust. Dit dient den hoogleéraar wonder wel ter staaving van zyn *systema*!

(402) DES ROCKES en sommige andere vlaamsche taalkundige schryven *wedrd*, *stedrt*, enz.; welken klank vervolgens by hun uytgedrukt word, gelyk de scherplange *ed* in *klefren*, *bekleén*, enz. Wy hebben de voorkeus aan het teeken *ei* gegeven, omdat zulks ons overeenkomstiger scheen; ook stemt het meer overeen met het gebruyk onzer voorvaderen, dat wy niet verbeteren kunnen.

VAN DAELE, in zyn *Tyd-wardryf*, van de oudheyt der *ei* spreekende, zegt, n° 5, bl. 13:

« Nu zoud ik moeten boeken, die hy menigte syn, in alle oorden des Nederlands gedrukt, aanhaalen, waar den klank van onze *ei* oók door *ei* aangemeld staet; maar dat zoud kunnen lang en verdrietig voorkomen; grôte en aandachtige leezers moeten het bemerkt hebben, andere moogen my op myn woord geloóven. Eén brabantech werk zal voor staaltje dienen; OCIEERS, gedrukt ten jaare 1715, gebruykt *ei* in de woorden waar wy *ei* bezigen. »

§. 1668. Daar nu het algemeen spraakgebruik der Belgen in allen deele met de taalregels stroókt, moogen zy, overeékomstig met het zelve en met de echte spelling, blyven *peirden*, *weirden*, enz., zeggen en schryven. Van den anderen kant, wilt men de Hollanders niet dwingen ons hier in naa te volgen. Het gebruik, om niet te zeggen het misbruik, is by hun al te sterk ingeworteld, om met ons hier in gelykvormig te worden. Het redelykste ware, ons bedunkens, die verschillige uyt spraaken en de daar op gebouwde schryfwyzen, als tweé dialekten, in den zin zoó wy elders gezeyd hebben, te beschouwen; ten opzigte van welke, den spreekker of schryver, zoó **TEN KATE**, I Deel, bl. 116, zegt, zyne keure heeft.

§. 1669. Van andere geschilpunten, tusschen de Vlaamingen en de Hollanders, als is het gebruik der klankteékens, accenten (403), willen wy

(403) α Zie daar dan (zegt **SIEGENBEEK**, bl. 130), op voorgang van **TEN KATE** en andere taalkenners, zoó wy meénen, onwederlegbaar betoógd, dat het onderscheyd van klank tusschen de hard- en zacht- lange *e* en *o* niet grillig en ingebeeld, maar wezenlyk en op de gemeénlandsche uyt spraak gegrond is. En zal men dit erkennende niet tevens moeten toestemmen, dat dit verschil van klank door eene onderscheydene schryfwyze dient aangeduyd te worden? Gelyk die onderscheyding allezins eygenaardig en met de regels eener goede spellinge overeékomstig is, zoó is zy oók, volgens de juyste opmerking van **TEN KATE**, voor 't stuk der afleydinge, van het hoogste aanbclang, naar- dien

wy hier niet langer spreken; daar men der zelve beslissing, ten grooten deele, uyt het verhandelde genoegzaam opmaaken kan. Liever willen wy, by vorm van gevolgtrekkingen, hier laaten volgen eenige

Algemeene regels over de nederduytsche spelkunde.

§. 1670.

De nederduytsche taal bestaat.

1. Uyt elf enkele geluyden, welke met ééne opening van den mond hoorbaar worden; te weeten

dien men, zonder de regte kennis van het gemelde verskil van klank, in den oorsprong van veele woorden mistaaten, en oók sommige als éénerley sal aanzien, welke nogtans waariyk ééne byzondere reden van afleydinge hebben. Het is derhalve volstrekt noódsaakelyk in de spelling zorg te draagen, dat een zoó wezenlyk en belangryk taaleygen, door de verbastering der nytspraak, niet eyadelyk geheel onkenbaar worde en verloren gaa. Maar hoe zal men dit best verhoeden? »

Daar het nu gebleken is, dat men dit onderscheyd niet aantoonen kan, door de verdubbeling in de hardlange en de verenkeling in de zachtlange *ee* en *oo*, zoó blyft er geén ander middel over, dan de bovenstreeping te gebruyken in *weés* (ouderloós kind), *weék* (zacht), enz.; in onderscheyding van *woes* (werkwoord), *week* (zeven dagen), enz. Wat de toónteeekens op de lange enkele *e*, *o*, enz., aangaat, wy syn enkellyk van gevoelen, dat hun gebruyk nuttig kan syn voor de eérstbeginnende. Sommige schryvers hebben de zelve algemeéner willen invoeren. Zie, onder andere, het 2de Deel van de *Proeven van Nederduytsche Welsprekendheid*, door SIEGENBEEK; als oók *de Regelmaatige Nederduytsche Spél-konst*, door ERNST ZEYDELAAR, en inzonderheyd de bladz. 42 en 43.

westen *a, e, i, o, u, ei, eé, oó, oe, eu, y*: als in *abeél, geloóf, olie, koraal, fluweel, peird, brén, schoon, mord, beurs, wyn.*

2. Uyt tien gemengde klanken, dit is, klanken die uyt verscheyde enkele geluyden bestaan. Deze zyn *au, aa, eeu, ieu, ou, aay, ey, ooy, oey, en uy*; als in *kauw* (404), *blaauw, leeuw, niouw, oud, kraay, ley, dooy, bloey, kruyd.*

3. Uyt achttien zamenklanken, of die, zonder behulp der enkele of gemengde geluyden, niet kunnen uytgesproken worden. Deze zyn *b, ch* (405), *d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, r, s, t, v, w, z*; in *band, zich, daad, fel, goud, huys, ficht, kyl, luyster, mensch, naam, pyl, raad, soort, taal, vaak, winter, silver.*

§. 1671. De vyf eerste enkele klanken *a, e, i, o, u*, zyn kort in *kapoen, gezond, siroop, konyn, zwaluwe*; doch lang in *avond, azel, irias, boter, kluwen*, welke men, tot gemak der leeringen, niet ' of *a* zoud kunnen teekenen, schryvende *vâder* of *oâder*. Maar, wanneer deze lange klinkers, in de zelfde lettergreep, van eenen medeklinker gevolgd zyn, moeten zy verdubbeld worden. Men schryft derhalve *gaan, besld, bier*

(404) Dese tweekliant komt ook voor in *dauw, dauwel, kerwet, klauteren, lauwer, paus, rabauw.*

(405) *Ch*, als klinkteekén, is ondedbaar.

bier (406), boodschap, bestuur. Ook word den verdubbelden klinker gebezigt in den tweéklank *aa*, *aay*, en *ieu* (407).

§. 1672. De overeenkomst of gelykvormigheyd der schryfteékens vereyscht, dat den wortel der woorden ongeschonden bewaard blyve in al de verbyggingen en vervoegingen van een woord, waar den klink van den wortel waargenomen word (408). De regelmaat der schryfteékens

ver-

(406) Men stelt altyd *ie* en niet *ii*.

(407) Men schryft *baauwen*, *blaauw*, *braauwen*, *gaauw*, *kaaun*, *klaauw*, *knaauwen*, *kraauw*, *laauw*, *naauw*, *snaauw*, *raauw* ('t welk verschilt van *rouw*); *baay*, *draay*, *fraay*, *gaay*, *haay*, *kaay*, *kraay*, *laay*, *maay*, *naayen*, *paay*, *saay*, *waayen*, *zaayen*, *swaayen*; *benieuwd*, *kieuwen*, *nieuw*, *nieuwers*, *vernieuwen*, enz.

(408) Eérste gevolg.

De volgende zelfstandige naamwoorden schryft men in het meêrvoud met

AA.	EE.	IE.	OO.	UU.
<i>Baanen.</i>	<i>Beeken.</i>	<i>Bieren.</i>	<i>Boogen.</i>	<i>Buuren.</i>
<i>Baaren.</i>	<i>Dreeven.</i>	<i>Dieren.</i>	<i>Gooten.</i>	<i>Gebuuren.</i>
<i>Baaten.</i>	<i>Spleeten.</i>	<i>Gieren.</i>	<i>Schoolen.</i>	<i>Kuuren.</i>
<i>Dauden.</i>	<i>Steelen.</i>	<i>Klieren.</i>	<i>Stooven.</i>	<i>Schuuren.</i>
<i>Straalen.</i>	<i>Streeken.</i>	<i>Stieren.</i>	<i>Zoolen.</i>	<i>Vuuren.</i>

Omdat men in het éénvoud stelt :

<i>Baan.</i>	<i>Beek.</i>	<i>Bier.</i>	<i>Boog.</i>	<i>Buur.</i>
<i>Baar.</i>	<i>Dreef.</i>	<i>Dier.</i>	<i>Goot.</i>	<i>Gebuur.</i> Enz.

Tweéde gevolg.

De byvoegelyke naamwoorden, die in de éénvoudigste gedaante of het onsydig éénvoud met *aa*, *ee*, *ie*, *oo*, *uu*, moeten

vereyscht oók, zoó wy boven zagen, de verdubbeling in *naa*, *abee*, *kwee*, *mee*, *snee*, *die*, *bie*, *knie*, *spie*, *wie*, *zoo* (zelfstandig naamwoord), als

moeten geschreven zyn, behouden deze in het vrouwelyk en mannelyk geslagt; als oók in het meêrvoud van alle drie de geslagten.

Men schryve dan:

Braave vrouw.

Braaven man.

Braave { vaders.
moeders.
kinderen.

Zieken broeder.

Zieke zuster.

Zieke { broeders.
zusters.
wyven.

Leegen put.

Leege flesch.

Leege { putten.
flesschen.
glazen.

Vroomen held.

Vroome heldin.

Vroome { helden.
heldinnen.
Peirden.

Duuren boek.

Duure zaak.

Duure { boeken.
zaaken.
vaten.

Omdat men schryft *braaf* kind, *leeg* glas, *siek* wyf, *vroom* peird, *duur* vat.

Derde gevolg.

In de bindwoorden (conjunctiva of verba), wier eênvoudigen persoon van den tegenwoordigen tyd der aantoonende wys dien langen klank vereyscht, gebruykt men oók *aa*, *es*, *ie*, *oo*, *uu*.

Men schryve dan met

	AA.		EE.		IE.					
Wy	{	<i>haalen.</i>		Zy	{	<i>beeven.</i>		Dathy	{	<i>biede.</i>
		<i>kaaten.</i>				<i>geeven.</i>				<i>diene.</i>
		<i>maalen.</i>				<i>leeven.</i>				<i>giete.</i>
		<i>raaden.</i>				<i>meeten.</i>				<i>kieze.</i>
		<i>verlaaten.</i>				<i>neemen.</i>				<i>nicze.</i>

oo.

als in *het water is aan de zoo*; en op alle de eyndlettergreepen, welke lang uytgesproken worden.

§. 1673. Wy zeggen met WRILAND (409), dat de medeklinkers, welke, in de verbuiging of verlenging der woorden, noódzakelyk zyn, oók tot sluytletters gebezigd worden, uytgezonderd de *v* en *z*. Vervolgens schryft men, met *d*, *bad*, *broód*, *hond*, *tyd*; met *ch* (410), *visch*, *bosch*, *fransch*, *hollandsch*, *mensch*; met *w*, *blauw*, *eéuw*, *gebouw*, *mouw*, *vrouw*: omdat deze woorden verlengd zynde die letters ver-

	oo.		uu.	
Dat wy	{	<i>kooken.</i> <i>moogen.</i> <i>oorloogen.</i> <i>stooven.</i>	{	<i>duuren.</i> <i>huuren.</i> <i>schuuren.</i> <i>stuuren.</i>
				Dat zy

Omdat men zegt en schryft ik *haal*, ik *beef*, ik *bied*, ik *kook*, het *duurt*.

(409) Zie zyn *Nederduitsch Taalkundig Woordenboek. Inleiding*, bl. 55.

(410) Doch, in deze en dergelyke gevallen, moet men oplettende zyn, om de woorden met elkander niet te verwarren: b. v., men schryft, met *ch*, de byvoegelyke naamwoorden *kindsch*, *vaderlandsch*, enz.; omdat men zegt *kindsche*, *vaderlandsche*, enz.: maar de zelfstandige naamwoorden *kinds*, *vaderlands*, enz.; moeten, in den eygenaar, zonder *ch* geschreven worden; omdat *zy*, als dusdanige, noóyt op *che* kunnen verlengd worden. Om de zelfde reden schryft men, zonder *ch*, de opwoorden (adverbia) *jaarlyks*, *maandelyks*, *weekelyks*, enz.; omdat *zy*, als dusdanige, aan geéne verlenging vatbaar zyn.

vereyschen ; want men zegt en schryft *baden*, *broóden*, *fransche*, *menschen*, *blaauwe*, *vrouwen*, enz.

§. 1674. De regelmaatigheyd doet oók den regel gelden, dat in woorden, welke in het meérvoud de *g* hebben, of de zelve, om hunnen duydelyken oorsprong of overeenkomst, vereyschen, de *g* altyd haare plaats moet behouden. Men schryve dus *oóg*, *weg*, *dag*, enz.; omdat men zegt *oógen*, *wegen*, *dagen*, enz.: als mede

<i>Bogt,</i>	} omdat het verneegschapt is met	<i>buygen.</i>
<i>Bragt,</i>		<i>brengen.</i>
<i>Dragt,</i>		<i>draagen.</i>
<i>Jagt,</i>		<i>jaagen.</i>
<i>Klagt,</i>		<i>klaagen.</i>
<i>Magt,</i>		<i>moogen.</i>
<i>Plegtig,</i> }		{ <i>pleegen,</i>
<i>Pligt,</i> }		
<i>Regt,</i> }		{ <i>regel.</i>
<i>Regter,</i> }		
<i>Rigten,</i> }		
<i>Slagt,</i>		<i>slaagen.</i>
<i>Figt,</i>		<i>tygen.</i>
<i>Togt,</i>		<i>tiegen.</i>
<i>Vlugt,</i>	<i>vliegen.</i>	
<i>Zigt,</i>	<i>zagen.</i>	

Doch, wanneer de *d* en de *g*, om de overeenkomst of regelmaat, niet gevoorderd worden, gebruykt men, ter voldoening aan de uytpraak, de scherpere *ch* en *z*. Zoó schryft men *tot*, *gaat*,

gaat, *ach! och! kuch, toch, zich*; als mede *maant* (van *maan*), *lach* (het *lagchen*), *licht*, (van de keirs), *doch* (maar), *wicht* (een kleyn kind): maar men schryft *maand* (het twaalste deel des jaars), *lag* en *ligt* (van *liggen*), *dog*, (groóten engelschen hond), *wigt* (gewicht); omdat men zegt de *maanden*, *zy lagen*, de groóte *doggen*, en dat *ligt* vermaagschapt is met *liggen*, gelyk oók *wigt* met *weegen*.

Ter duydelykheyd, heeft het algemeén gebruyk hier eene onderscheyding ingevoerd, tusschen *dicht* (dichtstuk), en *dig* (vast); *licht* (van de keirs), en *ligt* (niet zwaar); *noch* (loochenende woord), en *nog* (stallende woord).

§. 1675. Nu zoud men kunnen vraagen, waarom het taalgebruyk, tegenstrydig met de algemeéne uytpraak, de *d* en *g*, in plaats van de *t* en *ch*, voordert, op het eynde der woorden, die, verlengd zynde, eene *d* of *g* vereyschen; daar het zelve echter de verwantschape *f* en *s*, in die omstandigheden, noóyt verwisselt tegen de *v* en *z*; maar altyd, de algemeéne uytpraak volgende, *graaf*, *graaven*, *weés*, *weézen*, enz., schryft. Hier op zoud men kunnen antwoorden, dat er in het nederduytsch veele woorden voorhanden zyn, welke, zoó men overal de *t* en *ch* moeste plaatsen, waar zy gehoórd worden, aamlayding tot duysterheyd en twyfelachtigheyd geeven, en de deur voor veele verwarringen openzetten zouden. B. v., schreeve men *hy is bloót*, zonder

zonder opzigt tot de verbuysing *bloóden* en *bloóten*, men zoud niet weeten, of *hy is bloóft* beduyd *hy is vreesachtig* of *hy is naakt*; 't welk, omtrent de *v* en *z* en hunne scherpere *f* en *s*, zoó niet geschieden kan. Daar nu het voornaam oógmerk, 't welk alle zich by het spreeken en schryven voorstellen, zoó wy, §. 309, zagen, geén ander zyn kan, dan om hunne gedachten door andere duydelyk, volkomen, en gemakkelyk te doen bevatten; zoó heeft het gebruyk, in deze omstandigheden, overeékomstig de regelmaat der taale, zeér wyselyk gehandeld.

§. 1676. Het is een onwrikbaar grondbeginsel, dat afgeleyde en zamengestelde woorden met hunne bekende stamwoorden in spelling moeten overeékommen. Vervolgens schryft men *gelegenheid*, *wezenlyk*, *eygenlyk*, enz.; en niet *gelegentheyd*, *wezentlyk*, *eygentlyk*, enz.: omdat deze woorden, zamengesteld van *gelegen*, *wezen*, enz., en *lyk*, in hunne enkele bestanddeelen, geéne *t* vervatten. Men schryft *welluydendheyd*, *stilzwygendheyd*, enz., met *d*, en niet met *t* (411); omdat

(411) Ik beken, dat *welluydendheyd*, *stilzwygendheyd*, *ontvangen*, *ontvonken*, en dergelyke meér, niet uytgesproken worden gelyk zy geschreven zyn; want in de zelve word miu den zachten klank der *d* en *v* gehoórd, dan wel den geenen der' scherpe *t* en *f*. Doch al de hedendaagsche taalleeraars, en inzonderheyd de hollandsche, stemmen vry algemeén overeén,

omdat die woorden voordkomen van bedryvende
hyvoegelyke naamwoorden, in welker eyndlet-
tergreepen eene *d* en geéne *t* gevonden word.
Zoó

eén, dat de gemelde woorden, ter voldoening aan de afleyding, met de zachte *d* en *v* moeten geschreven worden. In de nieuwere taalen, treffen wy méérder dergelyke afwykingen aan. Zoó schryven onze naabuuren, de Fransche, *civil* (van het latyn *civilis*), *comte* (van *comes*), *compter* (van *computare*), *second* (van *secundus*); alle welke woorden by hun met *c* geschreven worden, ofschoón deze letter aldaar géénsins den zelden klank heeft. De *c* in *civil* word heel verschillig uytgesproken van de *c* in de andere woerden. In *comte* en *compter* klinkt de *c* als eene *k*, in *second* luyd zy als eene *g*; daarenboven word de *p* in *compte* niet gehoord. Dus hebben de Fransche, gelyk oók andere natiën, geoordeeld, dat het beter is de oorsprongelykheyd te bewaaren, en eene nytsondering te maaken aan de nytspraak, dan, om deze te wille te zyn, de afleyding te verlaaten.

Zouden wy hier in de Fransche niet eenigzins moogen naavolgen, daar wy méér reden daar toe hebben dan zy? De oorsprongelykheyd der fransche woorden, waar van wy hier spreeken, is buyten hunne taal; terwyl onze grondwoorden in de nederduytsche spraak zelve bestaan. Wy kunnen dus van de oorsprongelykheyd niet afwyken, zonder eene ongelykheyd tusschen de grondwoorden en de afstammelingen te veroorzaaken; daar de Fransche, by voorbeeld, zich den vreemden oorsprong niet aandraagende, de éénheyd hadden kunnen bewaaren.

Men schryft *ontvangen*, *ontwonken*, *welspreekendheyd*, *thans*, enz.; omdat den oorsprong die spelling vereyscht. Zouden wy, om de zelfde reden, niet moogen schryven *afhangelyk*, *koninglyk*, *springhaan*, enz.? De reden voor deze schryfwys is althans in myn oog van zoó groóte weirde, als die geene, welke voor de spelling van *ontvangen*, *ontwonken*, enz., pleyt.

Zoo schryft men ook *ontvangen*, *ontvangst*, *ontvonken*, enz.; om der zelve zichtbaare zamenstelling uyt *ont* en *vangen*, *vonken* enz. (411). Doch, wanneer het algemeen spraak- en schryfgebruik zich daar tegen verklaaren, als in *kronken* van *krank*; moet men niet de afleyding en zamenstelling, maar de eerste te wille zyn.

§. 1677. In de woorden, die van andere voordkomen, moet men altyd, zoó veel moogelyk, den zelfden klank behouden. Om deze reden schryft men beter *bezocht*, *gedachte*, *gewrocht*, enz.; dan *bezogt*, *gedagte*, enz.: want deze voordkomen van *besoeken*, *denken*, *werken*, enz.; in welke woorden den klank van *k* naader is aan dien van *ch*, dan aan den geenen van *g*.

§. 1678. De regelmaatigheyd, die in zeer veele omstandigheden kan en moet geraadpleegd worden, gebied in alle gevallen de naaste overeenkomst te volgen. Men schryft *vraag* (412), *leef*, enz., in den gebiedenden tyd, als ook in den tegenwoordigen tyd der aantoonende wyze. Vervolgens zal men ook schryven *wy vraagen*, *leeven*,

(412) Daar ik *vraag* (eersten persoon van het eenvoud des tegenwoordigen tyds der aantoonende wyze) en *vraag* (eenvoudigen persoon der gebiedende wyze) eene volkomene overeenkomst met elkander hebben; kan, in de werkwoorden, de eené of de andere gedaante, naar verschillende omstandigheden, hier in geraadpleegd worden.

leeven, zy vraagen, leven, enz. Wy zeggen de naaste overeenkomst: want, alhoewel men schryft gy waart, gy gaast, enz., en dat deze gedaanten wel eene zekere overeenkomst hebben met den eersten en derden persoon van het meêrvoud van den verledenen tyd, wy en zy waren, gaven, enz., zal men desniettegenstaande schryven wy en zy waren, gaven, enz.; omdat deze laatste eene naadere overeenkomst hebben met hun eênvoud van den zelfden persoon, alwaar den verdubbelden klinker niet gehoord noch gebezigd kan worden. Schryft niet hy leefde heden nog, enz.; schoon men zegt zy leefden nog over eenige dagen: want in het eerste geval word er gesproken van eenen tegenwoordigen en in het tweede van eenen verledenen tyd; om welke reden uyt het tweede hier geên besluit kan getrokken worden.

§. 1679. « Men moet de regelmatigheid, zegt WEILAND (413), zoó wel in het spreken als in het schryven, in acht neemen; dewyl men door beyde het zelfde eynde bedoelt, naamelyk algemeene verstaanbaarheid. De laatste kan echter als noódzakelyker beschouwd worden, dan de eerste. Deze immers bepaalt zich slechts tot weynige personen

(413) Zie *Inleiding*, §. 12 van zyne *Nederduitsche Spraakkunst*.

soonen en tot weynige voorbygaande oógenblikken: waarom de taalfeylen, welke onder het spreken begaan worden, voorbysnellen; terwyl omstandigheden, houding, en gebaaren de duysterheyd verminderen, welke daar door anders ligtelyk zouden kunnen veroorzaakt worden. » Doch het geschrift is van deze hulpmiddels beroófd. Uyt de natuur der zaake volgt het dus duydelyk, dat de spelling volmaakter weezen moet, dan de uytpraak. Verscheydene zaaken, die in de uytpraak niet aangemerkt worden, moeten in het schryven aangetoónd weezen; om, zoó veel moogelyk, de verwarring en dooling te vermyden. Zoó, wanneer men geén verschil maakt in het uytspreeken, volgt daar uyt niet, dat men geén verschil zoude moeten maaken in het schryven. Als men de woorden in de zamenspraak niet wel verstaat, kan men de zelve hervraagen; 't welk in het geschrift zoó niet geschieden kan (414).

Wanneer de spelgronden als in tweestryd kómen; moet men zien welken spelgrond alsdan van de meéste weirdy zy, en gevolgelyk de voorkeus verdiene (415).

§. 1680.

(414) Uyt de boven gegeevene bepaaling volgt, dat het seér dikwyls nuttig en zelfs noódsaakelyk is, dat men méerder teekens in het schryven gebruyke dan men in de uytpraak hoórt; en dat al de woorden, die gelyk uytgesproken zyn, niet altyd gelyk geschreven worden.

(415) Zie hier over het geen wy breéder, in de *Tegenstrydigheden*, aangevoerd hebben.

§. 1680. Eyndelyk , men kan den regel , no-
pens de zamenstelling , afleyding , en regelmaat ,
welke wy beredeneerde gronden naamen , in deze
weynige woorden vervatten :

Volgt in de spelling altyd de beredeneerde
gronden , ten zy het echt en algemeen spraak-
-en schryf-gebruik zulke stelliglyk verbieden.

§. 1681. Aléér wy onze verhandeling over de
nederduytsche spelling afbreekan , moeten wy
hier nog handelen

OVER DE SPELLING DER WOORDEN

van

VREEMDEN OORSPRONG.

Door vreemde woorden verstaan wy hier die-
geene , welke , van eene andere dan de neder-
duytsche taal afkomstig , in deze gebezigd worden.
Al de verscheydene volkeren , welke met elkander
eenige gemeenschap hadden , hebben de eene van
de andere woorden overgenomen. Zoó hebben
de Grieken van de Hebreéuwen , en de Latynen
van de Grieken , woorden , ter uytdrukking van
sommige denkbeelden , in hunne taal aangenomen
en gebezigd. Hoe nieuwer de talen zyn , hoe
meerder uytheemsche woorden zy hebben. Dit
vinden wy inzonderheyd in de engelsche en fran-
sche

sche spraak ten vollen bevestigd. De Fransche hebben niet alleén een oneyndig getal woorden van de Grieken en Latynen overgenomen, maar zelfs hebben zy een aantal woorden uyt den duytschen taalstam in hunne spraak overgebragt. Dit blykt, by het geringste naadenken, uyt de woorden *colza* of *colsa* (van *koólzaad*), *festin* (van *feést* of *feésting*), *féter* (van *feésten*), *escalín* (van *schelling*), *mannequin* (van *manneken*), *bouquin* (van *boek*, *boeksken*), enz., enz.

§. 1682. Wy oók, doch niet zoó veel als de Fransche en de Engelsche, hebben uyt deze vreemde spraaken, als oók uyt de italiaansche, grieksche, en andere, maar inzonderheyd uyt de latynsche taal, woorden overgenomen, welke wy, even als zy, voor echte erkennen. Dusdaanige zyn *abt* (*abbas*), *altaar* (*altare*), *artikel* (*articulus*), *glorië* (*gloria*), *kloóster* (*claustrum*), *myter* (*mitra*), *poëzy* (*poësis*), *tempel* (*templum*), *trezoor* (*thesaurus*), en veele andere.

§. 1683. Daar wy nu deze vreemde woorden in onzen dienst werkelyk aangenomen en voor echt nederduytsche erkend hebben, was het oók billyk, dat men hun met eene nederduytsche livrey bekleédde; en dus naar onzen tongval en spelling inschikte: om ze alsoó te beter te onderscheyden van de bastaardwoorden, welke wy, of niet noódig hebben, of als gcéne onze taal eygene woorden beschouwen. §. 1684.

§. 1684. Het komt dus in de spelling der woorden van vreemden oorsprong hier op aan, of zy, al dan niet, als nederduytsche moeten aangemerkt worden. Tot de eérste soort behooren *apostel, bisschop, engel, kanaal, kanselier, kasteel, kerker, klasse, koor, leek, munnik, orakel, paleys, persoon, predikant, priester, profeet, punt, regeeren, regent, register, singel, titel, troón, vokaal*, en andere. Alle deze woorden zyn algemeén voor nederduytsche aangenomen; en daarom in gedaante aan deze gelyk gemaakt, en, overeénkomstig de nederduytsche uytpraak en spelling, geschreven. Maar *attestatië, beneficië, executië, justitië, questië*, en dergelyke meér, moeten als onechtelingen of als bastaarden geacht worden; waarom men de zelve, voor zoó veel de wezenlyke geschrevene deélen aangaat, vol uytchryft, met die letters, waar mede zy in de vreemde taal, waar uyt zy genomen zyn, afgemaald worden. Wy zeggen voor zoó veel de wezenlyke geschrevene deélen der woorden aangaat; want de uytgangen der woorden, enkellyk toevallige deélen zynde, behooren niet aan de woorden zelve, als teékens van byzondere denkbeelden, maar aan het algemeén eygen dier vreemde taale, en daarom kunnen die toevallige deélen in elke taal vervormd worden, zonder aan den vreemden oorsprong der woorden te kort te blyven: en, by gevolg, moogen die uytgangen geschikt zyn naar den aard der taale,
in

342 OVER DE SPELLING DER WOORDEN

in welke de vreemde woorden overgenomen zyn. Dus schryft men de bastaardwoorden, zoó veel moogelyk, met die zelfde letters, waar mede zy in de vreemde taal geschreven zyn; doch men geeft hun den uytgang, welken, volgens den aard der nederduytsche taal, vereyscht word. Dezen uytgang gaat dus geénzins het woord las woord aan, maar alleén het vreemd taalgebruyk, 't welk wy, door de overneeming van een woord, niet aanveirden willen. Wy geeven aan de ontleénde woorden een nederduytsch teéken, 't welk hun, als het wane, eenigzins veroorlooft in het gezelschap der echte kinderen te verschynen. De eérste klasse der uytheemsche woorden verschynt gevolgelyk met al de eygenschappen der echt nederduytsche kinderen; terwyl men aan de laatste eenen uytgang of teéken geeft, 't welk men als eenen geleydbrief (*passé-port*) aanmerken mag, waar door zy eenen doorgang, doch geéne verblyfplaats bekomen. Dusdanige zyn de benaamingen van de nieuwe-modekleéren, inzonderheyd, van het jufferschap, welke voor eenigen tyd, als de lochtverschynsels voor de oógen schemeren, maar spoedig, aan andere plaats maaken, die, met hunne moóye naamen, even als de eérste, wel haast in vergetelheyd geraaken. Deze soort van bastaardwoorden gebruykt men, benevens sommige kunstwoorden, om zich verstaanbaar te maaken, of om niet gedwongen te zyn eene langwylige omschryving te doen. Doch de
bastaard-

bastaardwoorden, voor welke wy eygene en even naadrukkelyke woorden bezitten, behoóren onze taal, vooral in den deftigen spreek- en schryftrant, niet te ontsieren.

1685. Daar nu de eygennaamen *Jan, Katryn*, en dergelyke, uyt noódzakelykheyd gebezigd worden, om nederduytsche persoonen te kenmerken; mag men hun gevoegelyk als inlandsche benaamingen en waare nederduytsche woorden beschouwen, welke aan de Nederlanders, zoó wel als aan andere natiën toebehoóren: en de zelve moogen dus, naar myn gevoelen, op den vorm der andere taal eygene woorden geschoeyd worden. Dus zal men, naar den aard der nederduytsche spraak, schryven *Filip, Josef, Jakob, Kornelis*, enz. 'T zelve treft men in de andere taalen aan. In 't latyn schryft men *Carolus*, in 't fransch *Charles*, en in het nederduytsch *Karel*; en zoó is het met zeér veele andere. De eygennaamen van landen, steden, rivieren, enz., kan men in de aardbeschryving in twee klassen verdeelen. De eérste, die, door een veelvuldig gebruyk, by de Nederlanders algemeén gekend zyn, en daarom bnyten de klasse der eygenlyk gezegde vreemde benaamingen vallen, welke de tweede soort uytmaaken, en die maar van een kleyn belang zyn, of enkellyk van opzettelyke beoefmaeren in de aardbeschryving gekend zyn. Ten opzigte der eérste, ziet men, dat elke taal de zelve

344 OVER DE SPELLING DER WOORDEN

zelve vryelyk naar haaren aard gebogen heeft. Zoó schryven de Nederlanders *Brugge*, de Fransche *Bruges*, de Latynen *Brugæ*, *Brugarum*, en de Engelsche *Bridges*. Zelfs zien wy dikwyls, dat eygennaamen van plaatsen, die gemeéne naamen van oorsprong zyn, vertaald worden. Zoó vind men in het nederduytisch 'S *Hertogenbosch*, *Den Haag*; in het fransch *Bois-le-Duc*, *La Haye*; in het latyn, *Silvæ-Ducis*, enz. Daar nu deze vertaaling in sommige mag of moet plaats hebben; schynt het gevolgelyk, dat men de schryfwyze der andere van de eérste klasse inschikke, naar de spelkunde elker byzondere taal, en dat de eygennaamen, welke tot de méer gemeéne aarderykskennis der Nederlanders behoóren, en welke dus zoó wel hunnen eygendom, als den geen en van andere volkeren zyn, op den nederduytischen vorm geschoeyd worden. Zoó schryft men *Azië*, *Efeze*, *Jeruzalem*, *Italië*, *Konstantinopel*, *Nyl*, *Paradys*, *Rome* (416), *Smirne*, enz.

§. 1686. Maar de andere plaatsnaamen, gelyk oók de vreemde eygennaamen van mannen en vrouwen (voeg hier by de geslagtnaamen der Nederlanders), als *Cicero*, *Cato*, *Xerxes*, op geenerley

(416) Om de welluydendheyd, zegt men oók *Italiën*, *Romen*; b. v., wanneér er eene klinkletter opvolgt, als *binnen ROMEN is dit jaar een jubelféest*.

geénerley wyze tot de eygenlyk gezegde nederduytsche taal behoórende , worden wel , zoó veel geschieden kan , naar den nederduytschen tongval uytgeproken , doch , met de minst moogelyke verandering , uytgeschreven ; en dit is noódzakelyk , om alle misverstand en verwarring te vermyden.

§. 1687. Wy zeggen *met de minst moogelyke verandering* : omdat , in geval de nederduytsche taal de letters der zuiver vreemde woorden niet bezitte , de schryfwys moet geschikt worden , naar den aard der nederduytsche letters en der zelve uytpraak ; opdat die vreemde benamingen door Nederduytschers kunnen geleezen en verstaan worden. Zoó moogen de latynsche *æ* en *æ* door de nederduytsche *e* vervangen worden ; en men kan schryven *Cesar* , *Cresus* , *Phebus* , enz. Doch in zuiver vreemde woorden is die spelling de beste , welke met de oorsprongelyke schryfwyze het naaste overeenstemt. Men schryve dus *Cicero* , *Cesar* , *Cefas* , enz. ; en niet *Kikero* , *Kesar* , *Kefas* , gelyk sommige voorgedraagen hebben , op grond dat zulks beter met de oorsprongelyke uytpraak dier woorden overeenkomt. Oók luyden die woorden , in deze laatste spelling , zoó hard , dat zy de meéste oóren verveelen en by niet weynige onverstaanbaar voorkomen. De *q* en *x* zyn wel geén nederduytsche letters , maar zyn toch van alle gekend en by elken drukker

te vinden; en men mag de zelve, als oók de *ph*, en de *c* op haar eygen, zeér wel gebruyken, in de eygenlyk gezeyde vreemde woorden, en schryven *Anaxagoras*, *Cyrus*, *Philoxenes*, *Phobus*, *Phaëton*, *Quintilius*, *Quirinus*, *Xerxes*; welke alzóó te beter als vreemde benaamingen sangeduyd worden. De *x* luyd als *ks*, de *q* als *k*, en de *ph* als *f*: terwyl de *c* voor eene *e*, *i*, en *y*, als *s* uytgesproken word; doch elders den klank van *k* heeft.

§. 1688. Alhoewel den regel, omtrent de vreemde eygennaamen, vry algemeen is, dat men de zelve, zoó veel moogelyk, onveranderd moet vol uyt schryven; zeggen de dichters niettegenstaande *Homeer*, *Holeen*, *Minerf*, *Pindaar*, in plaats van *Homerus*, *Helena*, *Minerva*, *Pindarus*, enz. Maar in den ongebonden styl mag men zich deze verkortingen niet veroorlooven; ten zy in langere woorden, als *Diocletiaan*, *Tertuliaan*, *Quinctiliaan*, *Vespasiaan*, *Justiniaan*, enz. Van de andere zyde, ontvlugte men, in het gebruyk der vreemde woorden, de verbuysingen, welke onze taal oneygen zyn; en men schryve niet *wy hoóren PETRUM spreken*, in den eersten brief *PETRI*, *CHRISTUS zeyde tegen SIMONEM PETRUM*, enz., maar *PETRUS*, *SIMON*, enz. Om de zelfde reden, zal men niet schryven *Atheniensen*, *Thessalonicensen*, enz.; maar men schoeue alle dergelyke woorden op eenen nederduyt-

duytschen vorm. Men zegt *Gentenaaren*, *Brugelingen*, *Haarlemmers*, *gentsch*, *brugsch*, enz., volgens den aard der woorden, waar van deze zelfstandige en byvoegelyke naamwoorden afstammen. Op de zelfde wyze, moet men schryven *Egyptenaaren*, *egyptisch*, *Jeruzalemmers*, *Ismaëliet*, *Israëliet*, enz., volgens den aard der oorsprongelyke woorden.

§. 1689. Wanneer er in eukele gevallen twyfel ontstaat, of een vreemd woord, al dan niet, als nederduytsch moete beschouwd weezen; zal, myns bedunkens, het verkiezelykste zyn, de oorsprongelyke schryfwyze te bewaaren, naar maate het min of meér als onduytsch moet aangemerkt worden.

§. 1690. Deze schynen ons de beste regels te zyn, welke wy over deze stoffe geeven kunnen; daar WEILAND, in zyn *Taalkundig Woordenboek*, I Boekdeel, bl. 73, zegt, dat *het niet wel moogelyk is, hier omtrent, eenen doorgaanden algemeéne regel op te geeven*. De schryvers zyn het onderling, omtrent veele punten, nog niet eens.

« Ten aanzien van de woorden *koor*, *kantoor*, *kleur*, *klasse*, *karakter*, *kanselier*, *nimf*, *punt*, *feniks*, *filozoof*, *profeet*, *schepter*, *sekse*, *sekte*, *singel*, *triumf*, enz., denkt men, zegt WEILAND (417),
niet

(417) In zyne *kleyne Nederduitsche Spraakkunst*, §. 65. Zie ook het eerste boekdeel van zyn *Nederduitsch Taalkundig Woordenboek*, bl. 74 en 75.

niet zoó éénstemmig; dewyl sommige daar voor *choor*, *comptoir*, *coleur*, enz., bezigen: schoón de éérste schryfwys ongetwyfeld de verkiezelykste is; zoó omdat zy aan de gewoone uytpraak best voldoet, als omdat deze woorden het aanzien van uytheemsche reéds verloren hebben, en in de nederduytsche woorden als ingelyfd zyn. »

« Men moet zich verwonderen (zegt **SIEGENBEEK**, bl. 252) over de verkiesing van sommige, die in eenige woorden, welke reéds als nederduytsche zyn aangenomen, den oorsprongelyken vorm meér of min willen behouden. Ik bedoel hier de zulke, die aan de schryfwyze van *canaal*, *choor*, *punct*, *koleur*, *charakter*, of *character*, *classe*, *cingel*, *seraph*, *propheet*, *throón*, *scepter*, *cancelier*, *comptoir*, *triumph*, de voorkeur geven, boven die van *kanaal*, *koor*, *punt*, *kleur*, *karakter*, *klasse*, *singel*, *seraf*, *profeet*, *troón*, *schepter*, *kanselier*, *kantoor*, *triumf*; welke laatste spelling met den aard onzer taale meér overeenkomt. Immers stryd de door hun aangeprezene schryfwyze, welke voorzeker tot beter verstand der woorden niets kan bydraagen, met het gebruyk der taale, zoó als het zelve boven door ons ontvouwd is. Men brengt hier tegen mischien in, dat het burgerregt van veele dezer woorden twyfelachtig is; maar zyn zy niet alle by de beste schryvers van vroegeren en laateren tyd in algemeen gebruyk, en verre de meeste
voor

voor geéne verwisseling met een ander gebruykelyk nederduytisch woord vatbaar? Het woord *karakter*, by voorbeeld, 't welk onder de voorgestelde zyne vreemde herkomst niet het minst duydelyk verraad, is voor ons volstrekt onmisbaar; daar wy geén nederduytisch woord bezitten, 't welk het denkbeeld, daar in vervat, volkomen uytdrukt. Het zelfde zal men, by eenig naadenken, omtrent de meeste andere woorden bevinden. Er is derhalve hoegenaamd geéne reden, waarom men de opgegeevene woorden, overeenkomstig den aard onzer taal, niet schryven zoud. »

MOONEN zegt, bl. 6, dat men moet schryven *sedel*, *syfer*, *keder*, *kibori*, *kichorey*, *kypres*; *Kyprus*, enz. SIEGENBEEK daarentegen stelt *ceul*, *cijfer*, *cipres*. WAGENAAR en andere schryven *advokaat*, *fiskaal*; doch SIEG. zoud daar in liefst de *c* behouden. Zie K. van SIEG., bl. 124 en 125. In zyne *Verhandeling*, enz., schryft dezen, bl. 51, *cypres*; en, in zyn *Kort Begrip*, stelt hy, bl. 20 en 123, *c'pres*. BOLHUIS, bl. 3 en volgende, spreekende over de uyttheemsche woorden, vraagt hoe het met den uytgang zal zyn: zal men (zegt hy, bl. 4.) den oorspronglyken volgen, *Samaria*, *Roma*, *Maria*, *Petrus*, *Paulus*, *Horatius*, *Homerus*, *Ovidius*; of den nederduytischen uytgang *Samatië* *Samariën*, *Rome* *Romen*, *Marië* *Mary*, *Peter*, *Paul*, *Horaat*, *Homeer*, *Ovyd*? Men volge (zegt hy) het

350 WOORDEN VAN VREEMDEN OORSPRONG.

het geen best luyd. Zie B. HUYDECOPER, *Proeve van Taal en Dichtkunde*, bl. 501 en 502.

§. 1691. Hier breeken wy onze verhandeling over de nederduytsche spelling en der zelve onderscheydene geschilpunten af, en stappen over tot ons

~~—————~~

TWEEDE DEEL

DER

NEDERDUYTSCHÉ SPRAAKKUNST;

TWEËDE DEËL

OF

GEDAANTELEÉR.

§. 1692.

De *gedaanteloër* toént ons de onderscheydene zynwyzen en veranderingen van de deélen der rede; zy leért ons hoe veele gedaanten het zelfstandig, het byvoegelyk naamwoord, enz., hebben, en welke deze gedaanten zyn.

EÉRSTE AFDEÉLING.

Zynwyzen en veranderingen der zelfstandige naamwoorden.

§. 1693.

Daar het zelfstandig naamwoord den steun der andere woorden is, beschouwt men het zelve, in de spraakkunst, met regt, als het eérste en voornaamste van alle de rededeélen der nederduytsche taal. Dat echter het zelfstandig naamwoord oorsprongelyk het *eérste grondwoord* der taale niet is, leért ons den groóten **BILDERDIJK**, in zyne wysgeirige bespiegelingen of

BEMERKINGEN
43.

BEMERKINGEN

op den eérsten oorsprong der zelfstandige
naamwoorden.

§. 1694.

Wanneer wy, zegt *BILDERDIJK* (418), de beseffen, die wy van het geen buyten ons is verkrygen, slechts eenigzins naagaan, soó bemerken wy draa, dat wy het zelfstandig des voorwerps niet kennen noch opmerken; maar alleén zekere hoedaanigheden, waar door wy het onderscheyden. Tot het denkbeeld van het zelfstandig komen wy door eene bloóte werking van onze ziel, die, op zich zelve te rug gebragt, en haare bewustheyd van zich zelve overdenkende, zich zelve daar van onderscheyd, en alsoó een besef van zelfstandigheyd als onderwerp (of *substratum*) van de hoedaanigheyd vormt; en dan, van zich zelve uytgaande, dese onderscheyding op alles wat is, overbrengt. En dus is zelfstandigheyd in ons besef slechts eene uyt ons eygen verstand opgedolvene *abstractië*; terwyl de hoedaanigheden het voorwerp onzer waarneeming zyn, en de van buyten ontvangene denkbeelden opleveren. Van daar, dat wy, natuurlyker wyze, om onze denkbeelden van 't geen buyten ons is, uyt te drukken, hoedaanigheden hebben uyt te drukken; en, dat uytdrukkingen van HOEDAANIGHEDEN den grond der verstandlyke taal uytmaaken.

§. 1695. Maar die HOEDAANIGHEDEN kunnen op tweederley wyze begrepen worden; op zich zelve (*in abstracto*), en, als bestaande in het voorwerp waar wy ze in waarneemen. In 't eérste geval, maaken wy ze in ons verstand tot zelfstandigheden. In 't laatste geval blyven het hoedaanigheden, die

(418) Deze bemerkingsen zyn van woord tot woord getrokken uyt zyne uytmuntende verhandeling *Over de Geslachten der Naamwoorden*, bl. 32 en volgende.

die eene zelfstandighejd noódig hebben, waar zy als in rusten. En in dit geval heeft wederom tweédeley wys van beschouwing plaats: of wy stellen ze in de zaak als daar aan verknoclt; of wy stellen ze niet zoó zeer in de zaak, als wel in het bestaan der zaake: dat is, met andere woorden, of wy merken ze aan als eene wyziging van de zaak, of als eene wyziging van haar bestaan. By voorbeeld: als ik zeg, *een zwart peird*, of *het peird is zwart*, zoó is *zwart* in myn denkbeeld eene hoedaanighejd van het peird; maar zeg ik, *het peird loórt*, zoó denk ik het *loópen* niet als eene hoedaanighejd van het peird, maar als eene (voorbygaande) wyziging van syn bestaan. Deze onderscheyding schynt fyn; oók loópen somwylen deze beyde wyzen van beschouwen in 't zelfde nyt: echter is zy wezenlyk, en zy houdt het waere onderscheydende kenmerk in tusschen 't *adjectivum* en 't *verbum*. Dan, wanneer wy eene hoedaanighejd als affectie van een zelfstandig ding beschouwen, zoó is het woord dat wy gebruyken, een *adjectief*: en dan, wanneer wy ze aanmerken als eene wyziging van 't bestaan des voorwerps, zoó is het een *verbum*. Van daar dan oók, dat alle *verbum* het *verbum substantivum* (dat is 't werkwoord, het *bestaan* uytdrukken) insloyt, en in sommige taalen kennelyk inhoud; terwyl het in andere taalen niet uytgedrukt, maar er toch op verschillende wyzen in verwickeld is. Van daar oók, dat ons werkwoord altyd tweeledig, en dus noóyt minder dan tweesailbig is (*loópen*, by voorbeeld). Het bestaat naamlyk nyt twee deden, een *subject* en een *prædicaat* (419): het subject is het *bestaan*, en word in de sluytsilbe *en* gevonden; het prædicaat, een waar adjectief, schoon het in de eens gevormde taal noóyt meer als een adjectief gebruykt word, maar voor substantief geld, als wy hier naa zien sullen. Wy noemen 't den wortel van 't *verbum* (420). §. 1696.

(419) Dat *gaan* en *staan* als contractiën aangemerkt worden van *ga-en* en *sta-en*, of *gagen* en *standen*, weet een ieder.

(420) Het woord *wortel* drukt hier de zaak met geen volkomene duydelykhejd uyt: oók is het aan veelerley opvattingen

§. 1696. De beseffen van het geen buyten ons is, zyn dus beseffen van bloôte hoedaanigheden, en worden, natuurlyker wyze, uytgedrukt door ADJECTIVA en VERBA; en dus maaken deze de eerste en grondwoorden der verstandlyke taal uyt, waar van de zelfstandige naamwoorden, en, met dese, alle andere woorden afstammen.

§. 1697.

Saderhevig. Men noemt wortel, dat geen waar aan de plant vasthoud, dat, waar uyt zy worp; en het is van dit *worden* zelf dat het woord by ons ontleend is. Doch ons WORTEL is eygenlyk van *ort*, en het thema is *or* (worden), waar van *worden*, *orduri*, enz., en 't oude *ord* (begin), dat nog lang overgebleven is in de spreekwyze: *van ende lorde*; waar van Huydecoper. Wy noemen den wortel van een woord of van een geheele maatschap van woorden, die oorspronklyke sylbe, waar zy alle van afstammen, en wier kracht aan alle die betekenis geeft, welke hun gemeen, en in ieder van hun, verschillend gewyzigd is; 't geen men liet *thema primitivum*, en gewoonlyk, bloot het thema noemt. Zoó is (om een voorbeeld te stellen) *ha* ('t haaken van den adem in de keel by de aspiratie) den wortel of 't thema van *haaken*, van *houdek*, van *hand*, van *rok*, enz., die alle uyt dit beginnel gegroeyd zyn. Maar gelyk wy het woord wortel hier gebruyken, is het inderdaad het *prædicat* van het verbum, zonder daarom juist een *primitief thema* te zyn. Ja het kan zeer verre af zyn van de enkelvoudigheyt of oorspronklykheyt van het thema. *Wringen*, b. v., noem ik in het werkwoord *wringen* den wortel; *wren* in dat van *wunnen*, van welke alle het eygenlyk of eerste thema in woó bestaat. — Ik geloof dat er geen gevaar van verwarring by is, zoó ik in dien algemeener zin altyd *wortel* van 't werkwoord zegge. Voor 't overig is bekend, dat het woord *wortel* in de taalen ruymmer of enger genomen word, naar dat men de afstamming der woorden verder vervolgt. Het is, inderdaad en altyd, den wortel waar het verbum onmiddelyk uyt groeyt.

§. 1697. Alle zelfstandig naamwoord onderstelt dan of een *adjectief* of een *verbum*, als syn primitief of wortelwoord. Een HOED onderstelt het *adjectief* *ho*, of het *werkwoord* *ho-en*; een LEPEL, het *werkwoord* *lepen* (leppen); een BODE onderstelt het *werkwoord* *bieden* (gebieden); een KRAAY, het *werkwoord* *kraayen*, enz.

§. 1698. Maar deze zelfstandige naamwoorden worden op verschillende wyzen uit hunne wortelwoorden gevormd en afgeleyd; en van daar een oorspronklyk onderscheyd in hunne beteekenis. Naamlyk, alle houden zy de beteekenis van hunnen wortel vast, en wyzen een voorwerp aan, waar in de hoedaanigheyd is, door het wortelwoord uitgedrukt, en waar aan men het voorwerp onderscheyd. Maar die beteekenis des wortels word verschillend gewysigd, naar de verschillende vorming die zy ondergaan. Somtyds word de hoedaanigheyd eenvoudigh voor het zelfstandig dat er kenbaat door is, gebruykt; en het *adjectief* of *verbum* word slechtweg tot een *substantief*. Dus WIT (*albus*, *a*, *um*), het WIT (doel, *scopus*): dus LOOPEN, het LOOPEN. Somtyds daat tegen onderscheyd sich het *substantief* door eene bykomende vorming. Edoch, die vorming zelve behoort zeldzaam aan 't zelfstandig woord als toedaanig. Doorgaans vormt het byvoeglyk wortelwoord of oorspronklyk *verbum* een *derivatief adjectief* of *verbum*, dat dan als *substantivum* gebruykt word. Zoó is schrik, by voorbeeld, (waar van het eygenartig *synonymum* *verzetting* is,) van het *adjectivum* *schre-ig*, van *schre-en* (*schre-j-en*, *schre-d-en*, waar van oók *schre-w-en*), gemaakt. En waar zy aan 't *substantivum* als *substantivum* behoort, is het eene waare *zamenstelling* van 't *adjectief* met een ander zelfstandig woord, even zoó van *adjectivum* of *verbum* gemaakt. GOEDHEED, by voorbeeld, is *goed-hebbing*; WETENSCHAP is *weten-bevatting*, bevatting van 't *weten*; GEHEYMENS is *geheym-bevatting*, bevatting van 't *geheym*, enz.

§. 1699. Om derhalve de zelfstandige naamwoorden wel te verklaren, is noodig, de verschillende wyzen naa te gaan, waar op, uit de oorspronklyke *adjectieven* en *verba*, nieuwe woorden ontstaan; die of daadelyk en door zich zelve *substantieven*

stantieven zyn, of nieuwe adjectieven, die tot substantieven worden. En hier in moeten ons eerst de adjectieven, dan de verba, bezig houden.

§. 1700. Het adjectief drukt eene hoedaanigheyt uit; die hoedaanigheyt is bepaald in het woord, en het woord, zoo het is, kan op geen andere hoedaanigheyt toegepast worden. Dit moet echter somwylen geschieden, want (zoo keyzer Justinianus zegt) *plures sunt res quam vocabula*. Maar wanneer moet het? Dan, wanneer eene hoedaanigheyt die aan de eerste herinnert, die er naar zweemt, die se voordbrengt, enz., uytgedrukt moet worden. Dan geschied die toepassing oók werklyk, doch zy geschied niet dan met byvoeging van het denkbeeld der toepassing. Van daar *groót*, *groótachtig*; *gier*, *gierig*; *wys*, *wyslyk*; *voed*, *voedzaam*. Men ziet daadelyk, dat deze derivatië aan te merken is als eene toevoeging van de verba, *achten*, *eygen* (nu *eygenen*), *gelyken*, *zaamen* (vereënigen, kopuleeren, en van daar, voordbrengen), en dus, als eene samenstelling.

§. 1701. Wy neemen hier deze samenstelling, gelyk zy zich oógschynelyk voordoet, en in 't algemeen erkend pleegt te worden. Doch niet altyd heeft er juist samenstelling plaats. Somtyds ondergaat het woord der hoedaanigheyt die niet volkomen éénzelvig is met de hoedaanigheyt die men uytdrukken wilt, eene uytbreiding van vorm, waar aan zich de uytbreiding van 't denkbeeld verbindt. De hoedaanigheyt is, b. v., niet volstrekt *wit*, niet volstrekt *goed*, niet volstrekt *wys*, maar het denkbeeld van *wit*, *goed*, of *wys*, laat er zich toe uytstrekken en aan hechten. Het is een meer uytgebreyd denkbeeld van *wit*, *goed*, of *wys*, dan dat van die hoedaanigheden, welke men dus eygenlyk noemt. Men breyd daarom het woord uit, en het ondergaat eene verlenging. Deze verlenging nu, of uytbreiding, of uytstrekking, of zoo men het noemen wille, bestaat in eene toedeming op het slot. Zoó komt van *geele*, *geele-e*, dat, naar het met de keel, de verhemelt- of lipblaazing uytgesproken word, *geelege* (of *geelche*), *geeleje*, of *geelewe* word. Nu zegt men *geeluw*. Zoó ontstaan de uytgangen in *ge* of *we*. *Schade* (umbra), *schade-e*, *schade-we*, *schade-ge*, worden

worden door dese verlenging tot *schaduwe*, *schadige*. Even zoo is het met *valuw*, by de oude *valewe*, van *vaal*. Dit lost de uytgangen op welke geene zamensetzungen syn, en heeft ook wel plaats waar men ze gewoon is te stellen. Ten aanzien van de uytgangen op *ig* is het klaar, dat men juist het woord *eygen* niet te hulp heeft te roepen, maar die overeenkomst toevallig kan syn. Dan, dit neemt echter de etymologische samenstemming met *eygen* niet weg, 't welk er naar het denkbeeld zelf, altyd in te vinden is. Want die waarneeming van de verlenging der woorden heeft gemeenschap met het denkbeeld van *toeygening*, en daar door ook van *hebben* (als 't abstractom waar in men de *toeygening* erkent), en kan dus zelve tot vorming van het woord *eygen*, zoo, als adjectivum (*propius*), als, als verbum (*habere*), gediend hebben (421).

§. 1702. Zoo veel van het adjectief! — Het verbum drukt eene wysiging uyt in 't *bestaan* van een voorwerp. Maar ik moet of wil die wysiging in 't *bestaan*, afgetrokken van 't *bestaan* zelf, beschonwen. Nu verliest het verbum zynen uytgang die het *bestaan* uyt drukt, en zynen wortel blyft. *Loóren* drukt de wysiging in het *bestaan* uyt, als daar inliggende. Den *loór* drukt ze in abstracto uyt. Maar eene abstractië word als eene zelfstandigheyd aangemerkt. Van daar

(421) Den uytgang *LYK* is zekerlyk, zoo men de zaak tot in den grond opleeft, ook geene samenstelling, maar veeleer de verlenging eener andere vervorming van 't woord. Uyt de werkwoorden en substantieven syn van onds adjectieven in *EL* ontstaan. Dus zey men *VERSTANDEL*, *MONDEL*, welke adjectieven onmiddelyk uyt de verba *VERSTANDEN*, *MONDEN* (dat is *verstaan* of *verstand hebben*, *mond hebben* of *spreeken*) gevormd syn. Dus *MOGEL* van *MOGEN*, *SCHRIKKEEL* van *SCHRIKKEN*, *BEHAGEL* (waar van *Melis Stoke behagelhedede* heeft) van *BEHAGEN*. Uyt dit *verstandel*, *mondel*, enz., word *verstandelic*, *mondelic*, 't geen door vermenging der *G* met de *K*, of wat hooger uytpraak, *VERSTANDELIK*, *MONDELIK* werd.

daar is 't natuurlijk, dat deze wortels voor substantieven gelden. En schoon zy in der daad de hoedaanigheyd van het adjectief hebben en ondyds ook in het gebruyk gehad moeten hebben, als in den uytgang van *minzaam*, *willic*, *sorglyk*, enz., zichtbaar is (422), wy willen hier niet te diep naaspooren, maar ze als substantieven van hunnen oorsprong af, laten gelden.

§. 1703. Maar nu wil ik het tegendeel. Ik wil de wyziging in het bestaan der zaak tot eene hoedaanigheyd maaken in het voorwerp berustende. Nu blyft myn verbum zyne bestanddeelen houden en 't word tefens een adjectief. Zie daar 't participium, dat wezenlyk adjectief is, zonder op te houden van verbum te zyn. Ik behoef niet te zeggen, dat dit participium tweederley is, actief of passief, naar maate dat men de werking die in 't verbum ligt, aanmerkt als uyt het voorwerp voordspruytende of er in eyndigende. — Zie daar dan twee nieuwe soorten van adjectieven, derivatiën van het verbum!

§. 1704. Uyt het geen gezegd is, is reëds (vertrouwe ik) genoegzaam te begrypen, dat de vorming der zelfstandige naamwoorden dienvolgende bestaan moet in als soedaanig te gebruyken en aan te neemen, in de eerste plaats, de oorspronklyke adjectieven, in de tweede plaats, de derivatieve adjectieven; en dus, in de derde plaats, ook de participiën, als die tot de derivatieve adjectieven behooren: in de vierde plaats, de wortels der werkwoorden; en ten vyfden en laatsten, de zamenstelling van een adjectief, waar aan een van een werkwoord gevormd substantief (of wilt men liever, den wortel van een werkwoord) als terminatië gekoppeld is.

§. 1705. Maar zyn er dan volstrekt geen oorspronklyke substantieven; dat is, die oorspronklyk en in zich zelve substantieven zyn? — Wy hebben gezien dat wy slechts hoedaanigheden kennen, en geene zelfstandigheden; en dat

(422) Deze uytgangen naemlyk zyn wortels van de werkwoorden.

wy de voorwerpen niet dan door de hoedaanigheden onderscheyden ; en het is dus natuurlijk , dat daar de taal eene te kennen geëving der denkbeelden moet zyn , onze substantieven , of 't geen wy daar voor gebruyken , eygenlyk adjectieven zyn moeten. Zie §. 1694. Echter , we hebben een denkbeeld van ZELFSTANDIGHEID , als het *substratum* waar wy 't *attribuut* in doen rusten. En zoó is er oók eene uytdrukking voor ZELFSTANDIGHEID als zoódaanig. Van daar nog een zesde soort van substantieven , dat door zamenstelling gevormd word van een adjectivum met deze UTDrukking van de *zelfstandigheyd* , waar dat geen dat het adjectivum beteekent , in rusten moet ; welke soort wy nu oók verklaren moeten.

§. 1706. Deze uytdrukking van de zelfstandigheyd , als zoódaanig , en als *substratum* van 't *attribuut* , is DE TONGLETTER.

§. 1707. Van alle de spraakdeelen werkt de tong met eene vryheyd en een zelfvermoogen , haar alleén eygen. Van daar , dat zy eygenaartig geschikt is om eene werkende zelfstandigheyd te vertegenwoordigen. Van daar , dat de tongletter (dat is , de letter die door de tong alleén word gemaakt , en in eene bloóte werking der tong in zich zelve bestaat) alleén en éénig , en werker en werktuyg uytdukt. — En werker , en werktuyg , zeg ik. De tong word in zich zelve op tweéderley wyze bewogen. Naadruklyk en kragtigt , in eene voordgaande trillende beweëging die haar gespannen laat , waar meé zy de *r* maakt : flauwer en kwynender , in eenen slappen enkelen slag , naa welken zy als kragteloós ligt , en waar door zy de *l* vormt. De éérste van deze beweëgingen past ons verstand op den werker ; de laatste op het werktuyg toe. Van daar de uytgángen op *r* en *l* , en hunne beteëkenis !

§. 1708. Het is zichtbaar , dat deze *r* en *l* , de zelfstandigheyd van een werkende of in werking gebragt wordende wezen te kennen geevende , dus in der daad en oorspronklyk substantieven maaken ; die , aan verba gehecht , den werker en het werktuyg van het geen deze meébrengeu , uytdrukken. Den werker ; als by voorbeeld , LOÓPER , SNYDER , DAADER ,

ZMER

EMER (van *emen*, wateren, dat is, waterscheppen): het werktuyg; als LEPEL (waar men met *lept*); SCHEPEL (waar men met *schept*); KLEPEL (waar men met *klept*); EEZEL (waar men met torscht of laad: *ezen* of *heezen* is torschen, heffen, pakken, laaden); ZETEL (stoel, waar met men zich *zet*); HEUVEL (*ho-el*, waar den grond met *gehoëgd* is), enz. Edoch het werktuyg door middel waar van men werkt, kan zelf als den werker aangemerkt, en dus met de *a* in plaats van de *l*, nytgedrukt worden. Zoó is het in WAATER, HOUWER, HAMER, het evengemelde EMER, en menigte andere. En de denkbeelden van het werktuyg en van 't onderwerp der werking zyn te naa aan elkander paalende, dan dat te oók niet somtyds zonden vermengt worden. Zoó is het by voorbeeld, met BEUGEL (bogel), het geen *gebogen* is; SCHEDEL, het geen *gescheyden* is, en daarom, de afscheyding van 't haar op het midden des hoofds, die de Latynen *vertex* noemen, enz. (423)

§. 1709.

(423) Men mag in deze laatste gevallen aan het op zich zelf te rug werken denken, 't geen men in de werkwoorden *reciprocatië* noemt en waar uyt de *verba media* der Grieken te verklaaren zyn. BEUGEL is dat zich *buygt*; SCHEDEL, dat zich *scheyd*, en dus als een twyfelachtig midden houd tusschen *buygen*, *scheyden*, en *gebogen*, *gescheyden* worden, of *gebogen*, *gescheyden* zyn. — De *l* duyd inderdaad zoó wel de oefening van werking uyt als de *a*, maar in eenen ontvangenden en slechts overbrengenden zin. Den WAATER *waayt*, den HOUWER *houwt*, den KLOPPER *klopt*, en men beschouwt de daad die er door voorgedragt word, als eene kragt des waayers, des houwers, des kloppers. Doch den BYTEL *byt*, den BEYTEL (eygenlyk *beetel* of *batsel*, houten klophamer, dien men thands zeer te onregt met *bytal* vorwart), *beet*, of *bat*, even zoó wel als of men *byter* en *beeter* of *batter* zey'; maar men beschonwt dit niet als eene eygene daad des *bijtels* of *beetels*: integendeel word die werking als eene kragt buyten hen aangemerkt, en die zy slechts overbrengen als MIDDEN, dat is als tusschending tusschen den eygenlyken

§. 1709. Sommige leyden deze R in de uytgangen, van het gothisch WAIR af, dat we in *weirwolf* en in het *weirgeld* der oude witten overig hebben. Maar genoeg, dat in onze taal de uytdrukking van werkende zelfstandigheyt in de R der uytgangen ER en AAR zigbaar is. En dezen zelfden uytgang met een bloót adjectivum gekoppeld, waar by geéne werking gedacht kan worden, drukt dan oók de substantië uyt, die de hoedaanigheyt in het adjectivum gelegen zynde, onderschraagt; als in *meester*, by voorbeeld. Ik merk, in 't voorhygaan, nog aan, dat dezen uytgang oók RT word, door eene versterking en voordzetting der songtrilling, waar door zy aan de tanden stoót (§24).

§. 1710.

eygenlyken werker en 't bewerkte. Dit onderscheyd *werker* en *werktuyg*, schoon die onderscheyding niet aktyd noodig is, en daarom, het werking uytvoerende werktuyg als werker beschouwd en met dezen naam benoemd worden mag. — Het woord *werktuyg* zelf is van *toogen*, en beteekent, *het werk TREKKENDE*, dat is *voerende, overbrengende*. Wy zeggen op gelyke wyze *een werk volTREKKEN* of *volVOEREN*; in 't latyn zegt men *peragere*, dat is *doordRYVEN*, zoó als wy oók *doorZETTEN* (dat is *doorstuuwen*) gebruyken.

(§24) Het is opmerkelyk, dat deze sterkere voordzetting der trilling noóyt gebruykt word, dan waar, niet eene bloót daadelyke werking voor het oógenblyk in den werker ondersteld word, maar eene voorddurende. Eenen VEYNZAART is niet iemand die VEYNST, maar die BESTENDIG VEYNST. Even zoó is eenen GRYZAART, eenen RYKAART, die niet de hoedaanigheyt van GRYE en RYK in het werklyk oógenblyk, maar by aanhoudendheyt heeft.

Het zelfde mag men van den uytgang IER zeggen, in 't welk men eene andere uytpraak van 't zelfde WAIR onderstelt; doch die eygenlyk uytheemsch, en uyt het latynsch ARIUS (*officiarius, pecuarius*), door de Fransche tot *aire* en *ier* verformd, is af te leyden.

Maar ik moet hier eene aanmerking byvoegen die van belang is. Hoe zeér wy de R en L dus als uytdrukking van zelfstandigheyt

§. 1710. In de ontvouwing der zelfstandige naamwoorden, moeten wy aanmerken der zelve geslagten,

dighejd in de taal aangenomen vinden, men moet zich daarom niet verbeelden, dat deze woorden niet tevens als byvoeglyke gebruykt zyn geworden. Even zoó zeér als de byvoeglyke voor zelfstandige gebruykt worden, even zoó bezigde men de zelfstandige in eenen byvoeglyken zin. Men vind *selfs* eygennaamen ja hunne persoonlyke beduydenis als adjectieven gebruykt, en van daar zulke comparatieven als *Neronior* en dergelyke, waar op de latynsche grammatici ons opmerkzaam maaken. Van daar zoó veele adjectieven in *el* en *er*, die nog tegenwoordig, uyt een veel groóter getal in onze taal overig zyn; als *vermetel*, *vergetel*, *dartel*, *veel*, (dat is *vee-el*, kudde-of troepachtig, by hoópe), *mal* (dat is *ma-el*, wormig, krieuwelachtig, van *maë* of *made*). *Verstandel* was ondyds zeér gemeen; oók *kostel*. *Luttel*, waar het oud *mikkel* (groót) tegen overstaat, *edel*, *wankel*, *vuyt*, *vual*, *kaal*, zyn ieder bekend. Desgelyks zey men ondyds eenen *verstanderspreeker*, een *vermeter bestaan*, enz. En nog hebben wy *bitter*, *nyver*, *louter*, *wakker*, *dapper*, *lekker*, *teder*, *helder*, en verscheyde andere. In het hoógduytisch zyn er niet minder.

Streng genomen derhalve, en *a priori* beschouwd, zyn de verbalia op R of L uytgaande, geén zelfstandige, maar byvoeglyke naamwoorden. Doch, wanneér wy de taal van achteren, zoó wy haar thands vinden, opneemen, mag den regel *a potiori vel majori parte*, die met de gewoone opvatting instemt, bestaan, en het bestendig phænomenon veylig by onze waarneming aangenomen en ten grond gelegd worden.

Uyt de vergelyking der taalen ontdekt zich, dat onzen uytgang EL den zelfden is met den latynschen ALIS en ILIS, gelyk ons ER met den latynschen ARIS en ARIUS; zoó als ons IC oók den latynschen ICUS is. Of liever, laaten wy het omkeéren: want de latynsche uytgangen hebben (over het geheel genomen) hunnen grond zichtbaar in het duytisch, en dit alleén kan er reden van geeven.

geslagten, getallen, naamvallen, en verkleyning. Daarenboven kan men de zelfstandige naamwoorden oók beschouwen als wortels, waar uyt andere woorden voordkomen.

OVER DE GESLAGTEN

der

ZELFSTANDIGE NAAMWOORDEN (425).

§. 1711.

Het behoeft geéne betoóging, zegt **BILDERDIJK** (426),

(425) Het verschil des geslags is lang als eene willekeurige onderscheyding, ten aanzien van een groot gedeelte der zelfstandige naamwoorden, aangemerkt geweest. Men onderscheydde, wel is waar, eenige zelfstandige naamwoorden door eene zekere overeenkomst, welke met het mannelijk of vrouwelyk verbonden scheen: maar zulks geschiedde meéstal naar te duystere begrypen; waarom de schryvers, omtrent dit stuk, niet zelden merkelyk uyteén liepen.

« Omdat den Keulenaar **VONDEL** (zegt **BILDERDIJK**, bl. 11), by een ruwer lichaamsgestel, door geboorte en opvoeding minder beschaafd, meér van kragt dan gevoeligheyd in de uytdrukking hield, vloeyt het mannelijk geslagt by hem over; terwyl den aandoenelyken, den, en t'huys en in vreemde landen, gepolysten en verteéderden **HOORZ** aan het vrouwelyk den voorkeur geeft. »

Oók vind men, dat de beste schryvers in dit vak niet overeenkomen met zich zelve: en geén wonder; daar zy op geén vaste of omwrikbaare gronden rusten, maar zich eenen regel, sonder genoegzaamen grond daar voor te hebben, voorgeschreven hadden, konden zy, in eene dobberende onzekerheyd, niet

(426), dat het denkbeeld van 't verschil des geslachts, algemeen in de leevende en groeyende wereld, ons zoo natuurlyk is, dat wy het tot alles t' huys brengen wat we als iets zelfstandigs beschouwen. En het is lang voor my opgemerkt, dat het werkende, het uytgeevende, het uytwerkende,

niet ligt, in een werk van eenen langen adem, aan zich gelyk myven. Den heer BILDERDIJK, die de oudheyd der taale niet doorzoekt als zoo veele andere, welke zich bespottelyk doen voorkomen, heeft ons hier eene nieuwe wereld aangetoond, in syn voortreffelyk werk *Over de Geslachten der Naamwoorden*, 't welk de aandacht hoogst weirdig is van alle, die in de spraakkunst niet bloót het stoffelyk zoeken, maar die met den schranderen BILDERDIJK diep tot in den innerlyken aard der taale doordringen willen.

« Eene byzondere leyding der voorzienigheyd heeft my (seggt BILDERDIJK, bl. xxii) de weetenschappen van eene geheel andere zyde doen beschouwen dan de gewooneleyke, en er eene geheel andere nuttigheyd in doen vinden dan de bloót praktikaale of zich by haare voorwerpen bepaalende kennis die er in geaocht word. Van daar oók het groot belang dat ik er in stelle om haar uyt te breyden, het geen den gewooneleyken taalleeraar niet gevoelt; en, zoo er niets meér in stak dan men doorgaans meént, (ik erken het) belagchelyk zou syn. Een laater geslagt zal waarschnelyk hier heter over nordeelen dan wy, die nog veel te veel aan den ingang der loópbaan hinken en hygen, om iets van den eyndpaal bedaard en duydelyk te sien. »

Het werk van den doorkundigen BILDERDIJK *Over de Geslachten der Naamwoorden* is ons zoo taalkundig en teffens zoo wysgeirig voorgekomen, dat wy, behalven eenige kleynigheden, alles, wat wy over de geslachten bybrengen, van het zelve ontleend hebben.

(426) Bl. 45 en volg.

werkende, het ondersteunende, ons een denkbeeld van mannelyk; het lydende daar tegen, het ontvangende, het besluytende, het afhankelijk, ons een denkbeeld van vrouwelyk, geeft. Dit is zoó waar, dat men 't op de volstrekt geslagloóze voorwerpen toepast. Natuurlyk derhalve, indien de woorden de voorwerpen volgden, dat een naamwoord 't geen het werken en dergelyke uytdrukke, mannelyk, en dat, dat een lyden, of insluyten, of afhankelijk zyn, te kennen gaf, vrouwelyk ware. Maar de woorden zyn de voorwerpen zelve niet, maar zaken, van de voorwerpen die zy aanduyden moeten, geheel onderscheyden, en wier hoedaanigheden niet van die voorwerpen, maar van haare eygense wyze van zyn, afhangen (427).

Stempel

(427) Laaten wy ons wel duydelyk vertegenwoordigen, dat het hier niet aankomt op 't geslagt van het voorwerp eens denkbeelds, maar van 't woord dat het denkbeeld vertoént of beteékent. Het voorwerp kan het een geslagt hebben, 't woord het ander. Het woord mooge mannelyk of vrouwelyk zyn, het krygt deze hoedaanigheyt niet van het voorwerp dat er door aangeduyd word, maar uyt onzen geést die het vormt en voordbrengt. Onzen geést, die sich niet met het voorwerp ophoud, dan om er een enkel éenvoudig idee van te oordeelen, 't geen hy uyt eens van des voorwerps opmerklykheit of méést in het oóg vallende hoedaanigheden neemt; maar niet om het voorwerp met ALLE syne hoedaanigheden en affectiën, in het woord naa te bootsen. Of, om het in andere bewoordingen te vatten, die slechts éene hoedaanigheyt, (niet, eene mannelyke of vrouwelyke zaak waar in die hoedaanigheyt is, maar

Sleutel der onderscheydene geslagten.

§ 1712. Wanneer men zegt *Karel en Jakob roepen, loópen, zuchten, schreéuwen*, is het zigtbaar,

maar die bloóte hoedaanigheyd, afgescheyden van het geen waar ze in rust, tot zyn voorwerp heeft: beginsel, waar van wy uytgegaan zyn! §. 1694; en die dus, wel in syn woord, dat hy vormt, affectiën onderscheyd, die 't bestemmen; maar in de afgetrokkene hoedaanigheyd, die hy tot zyn voorwerp heeft genomen, en die dit woord te verstaan geeft, geéne affectië beschouwt die tot die hoedaanigheyd niet behoórt, en in haar niet is, noch zyn, noch gelacht worden kan; zoó als het geslagt is. Die geéne schildery, maar een woord, geén zintuyglyke afbeelding, maar een denkbeeld eener hoedaanigheyd, geéne zelfstandigheyd, maar eene afrekking, hervoordbrengt, te kennen geeft, of aanduyd. En in wiens voordbrengsel even weynig 't geslagt van het ligchaam des voorwerps te pas komt, of plaats grypen kan, als de kleur van eene bloem of beeldzyl, in den potloodomtrek eens teekenaars, of de kleyvorming eens bootseerders. Of, wilt men de gelykenis omkeéren, even weynig als de gedaante, wannéer men van de kleur van eene vlakke spreekt. Men kan, ja, het geslagt des voorwerps oók aan het woord TOEZIENEN, en wy zullen hier naa oók bevinden, dat dit somtyde geschied is, en een op zich zelf staande verschynsel in de taal heeft gemaakt. Maar wy handelen hier van geén TOEGEGEND, maar van 't EYGEN geslagt van het woord, als zoódaanig; en dit, als gezegd is, moet noodwendig van 't woord als woord alleén afhangen, en dus, van zyne vorming, waar door het, als woord, tot het geen het is, bestemd word. Zoó dat, te zeggen: wy willen dat woord vrouwelyk, of dit mannelyk maaken; en wy willen dat deze schoenen leirzen, of dese leirzen schoenen zyn, gelyk staat. Om dit laatste te doen, moet

baar , dat *Karel* en *Jakob* eene daadelykheid verrigten , welke door de werkwoorden *roepen*, *loopen*, *zuchten*, en *schreéuwen*, uytgedrukt word ; en het is insgelyks klaar , dat die eygenste werkwoorden , van hunnen uytgang *en* beroófd zynde , als zelfstandige naamwoorden kunnen gebezigd worden , en dat men kan zeggen *den roep*,

moet men er eene andere gedaante aan geeven : om 't éérste te weeg te brengen , moet men even zoó 't woord vervormen en in eene andere gedaante brengen , en dus tot een ander woord maaken . En het is oók hierom , dat de woorden , in verschillende taalen op het zelfde voorwerp toegepast , niet dan gansch toevallig in geslagt overeenstemmen kunnen , daar elk hunner in zyne taal , door zyne vorming , die in iedere taal zeér verschillende is of weezen kan , tot het een of het ander geslagt gewyzigd word . Even gelyk , om die zelfde reden , eene zelfde zaak in de zelfde taal , met woorden van een zeér verschilleude geslagt uytgedrukt word ; waar dat naamelyk deze woorden verschillend gevormd zyn . Zonder dit , zonder deze bestemming des geslags van een woord door het woord zelve , ware oók 't gansch werk der geslagten ten onzen aanzien niet alleénlyk een louter spel van toevalligheyd , onzer aandacht niet weirdig , en noóyt op te lossen , maar oók iets buyten de taal zelve , en daarom eenen band , door geénen verstandigen aan te neemen , en , of hem den dichter of redenaar oók mogt willen behouden , als min of méér tot de verbeelding spreekende , voor den wysgeir ten minsten verwerpelyk . Maar is het in tegendeél ecue *affectie* des woords zelve , zoó is 't in 't gebruyk der taal even weynig te veronachtzaamen , als alle andere eygensenschappen der spraakdeelen (als de buygingen van de naam- en werk-woorden , by voorbeeld) , zoó men éénmaal de taal waar zy in gevonden worden , wilt aanneemen , om er zich door stem of geschrift in uyt te drukken .

roep, den loóp, den zucht, den schreéuw. Er is oók niet veel inspanning noódig om te begrypen, dat die wortels, als in *den loóp van een peird, den roep van Abraham*, enz., de zelfde eygenschap van daadelykheyd of van te werken uytdrukken, welke in hunne verba, waar van zy de wortels zyn, besloten ligt; en dat dus de wortels (*roep, loóp, zucht*) van de werkwoorden (*roepen, loópen, zuchten*) aldaar de eygenschap van te werken (*roepen, loópen, zuchten*) vooratellen.

§. 1713. De daadelykheyd word nog klaarder gekenmerkt door de *r* en *l* in *loóper, trekker, beytal*, en meér dergelyke woorden, welke éene werkende zelfstandigheyd te kennen geeven.

§. 1714. Deze zyn (zóó wy, §. 1694 — 1709, gezien hebben) de éénige oorsprongelyke zelfstandige naamwoorden; al de andere substantieven zyn oorsprongelyk byvoegelyke naamwoorden, omdat de beseffen van het geen buyten ons is, zóó wy, §. 1696, zagen, beseffen van bloóte hoedaanigheden zyn.

§. 1715. BEMERKING. Om den heer BILDERDIJK over de geslagten wel te verstaan, moet men een klaar denkbeeld van het *in abstracto* en het *in concreto* hebben. Om deze termen, waar er zelfs als iets van de *metaphysica* of bovennatuurkunde in steekt, voor de min gevoorderde bevattelyk te maaken, sullen wy ons bedienen van de handelwyze van eenen geneesheer, die by eenen sieken geroepen, bezorgd is om hem, volgens zyne pligt, zóó haast moogelyk, tot de gezondheyd te brengen, en die twyfelt omtrent het gebruyk der geneesmiddels, welke zyne kunst verschafften. Tweé wegen staan er open,
waar

waar van den eenen de doód en den anderen het leven moet geeven. Den geneesmeester denkt en herdenkt. Doch, daar hy nu kiezen moet, kiest hy; maar ongelukkiglyk slaat hy mis, en brengt zynen lyder naar het graf. Niemand zal hier den arts van boosheyd beschuldigen; maar alle zullen overeenstemmen, dat, ofschoón (*het gedachte middel of korter*) *het gedacht* slecht, nogtans *de gedachte* (of meening) goed was (428).

§. 1716. Hier ziet men, dat de handelwyze van den geneesheer onder twee seér onderscheydene betrekkingen beschouwd worden kan: en wel eérstelyk, ten opzichte van zyne enkele meening of opzet; dit is, ten aanzien van het geen dat in zyne gedachte als voorneemen om den sieken goed te doen besloten is, afgezonderd van de middels, welke hy ter bereyking van zyn oogwit gebruykt heeft. De tweede wyze, waar op men de verrigting van dien geneesheer beschouwen kan, is, wanneer men niet zoó seér de meening of gedachte aanmerkt, als wel de zaak waar ze in bestaat.

§. 1717. Nu, de eérste wyze van beschouwen, dit is de enkele *gedachte* van den geneesheer, afgezonderd van al het ander, noemt men *in abstracto* (in afgetrokkenheyd); de tweede wyze daarentegen noemt men *in concreto* (in vereeniging). In het eérste geval segt men *de gedachte van den geneesheer is goed*, en in het tweede seér wel *het gedacht van den arts is slecht*.

§. 1718. Zoó dikwyls wy enkellyk de hoedaanigheyd beschouwen, heeft het *in abstracto* plaats; en, wanneer wy niet zoó seér de hoedaanigheyd beschouwen, als wel het geen waar in die hoedaanigheyd bestaat, heércht het *in*

(428) Maar het tegenstrydig heeft plaats by eenen persoon, die zynen vyand vergift toereykt om hem het leven te beneemen; en hem daarentegen door dezen geweldigen middel van eene ziekte geneest, daar hy langen tyd aan kwynde: want in dit geval is de meening of gedachte, op sich zelve beschouwd, slecht; terwyl den uytgedachten middel voor den sieken voordeelig is.

in concreto. Wanneer wy zeggen *de grootte van deze daad, de langte van dezen weg*, ziet men klaar, dat men hier de hoedaanigheid van het geen *groot* en het geen *lang* is, zonder éenige andere betrekking, beschouwt; dit is enkellyk, voor zoó veel de daad *groot* en den weg *lang* is, met aftrekking van al het geen tot de daad, in hoedaanigheid van *groot*, en tot den weg, in hoedaanigheid van *lang*, niet behoort. Dus heeft hier sigbaar het in abstracto plaats.

§. 1719. Wanneer men daarentegen zegt *het oud en het nieuw*, als in deze uytdrukking: *Het oud behouden en het nieuw verwerpen*, merkt men daydelyk, dat het hier niet zoó zeer aankomt op de hoedaanigheid van *nieuw* en *oud*, als op het geen WAAR IN de *oudheid* en *nieuwigheid* BESTAAN; 't welk het in concreto is.

§. 1720. Dus is *de oude* (nu *oude*, *oudheid*, of *ouderdom*) de hoedaanigheid van het geen *oud* is, in abstracto; maar *het oude* is de zaak, waar in die hoedaanigheid, die *oudheid* is, voor zoó verre men de zaak als *oud* beschouwt. Het *abstractum* is den grond van 't *concretum*; de *goedte* maakt *het goede*, de *oude* het *oude*: maar het een is van het ander zeer wezenlyk onderscheyden.

§. 1721. Wanneer wy de oorsprongelyke taal naagaan (§. 1694-1709), zien wy, dat onze be-
seffen alle op de uytdrukking van *daadelyke* of *werkende* zelfstandigheden, of van *hoedaanigheden* uytloopen; dat de hoedaanigheden op twee wyzen kunnen beschouwd worden, *in abstracto* en *in concreto*. Dus kunnen de ver-
zelfstandigde woorden tot drie klassen gebragt worden:

1ste, werkende of de eygenschap van te werken uytdrukkende.

2de, hoedaanigheden *in abstracto*.

3de, hoedaanigheden *in concreto*.

§. 1722.

§. 1722. De redenen, waarom de eerste oorspronkelijk *mannelyk*, de tweede *vrouwelyk*, en de derde *onzydig* zyn, zullen wy hier laten volgen.

By de herziening van de verschillende substantieven die wy bezitten, is er niet veel inspanning noódig om te begrypen, dat, op de door ons gelegde gronden, de substantieven in *a* en *z* mannelyk zyn. De daar in als vastzittende zelfstandigheyd, het op zich zelf staande, dat er in besloten ligt, geeft hun 't mannelyk geslagt, als zynde zelf eene daadelykheyd (429).
En

(429) Hier is aan te merken, dat er méér kracht in de *a* dan in de slappere *z* is, en deze eygenaartig aan 't werktuyg, geene aan den eygendaadigen werker behoort. Maar ik moet er eene kleyne aanmerking byvoegen, die de werktuygbe-naamingen in *z* betreft. Het werktuyg naamelyk kan oók als lydelyk beschouwd worden; en, gelyk het in dit geval geéne *a* heeft, maar eene *z* (die minder daadelykheyd insluyt), zoó vloeyt er dan oók het denkbeeld van vrouwelykheyd op over. Dus hangt het geslagt dezer woorden van eene niet vast bepaalde maar in zich zelve als dobberende beschouwing af, en van daar is dan oók de ongelykheyd van geslagt in de woorden op *z* uytgaande. Het gebruyk doet hier het mannelyk hovendryven, aan de minste het vrouwelyk toeeygenende; maar een gebruyk in den blinden maakt geénen geslagregel in eene leevende taal. Zoó zeker als de woorden op *a* mannelyk zyn, zoó zeker is het oók van die op *z* uytgaan in eenen werkenden zin; en het is niet onnatuurlyk, dat deze in den lydenden zin dan oók vrouwelyk zyn. Dus, b. v., is den timmermans *bytel* als *byter* (dat is *hakker*) mannelyk; terwyl daartegen *beytel* (dat is *beétel*), van *beeten* (slaan, hameren),

En het is weynig minder klaar, dat, naar het eygenste beginsel, de wortels der werkwoorden, als

hameren), vrouwelyk, en *bediel*, voor houten hamer, *weër* mannelyk is. Het komt hier op aan, of, men dit *bediel*, wanneer men het noemt, als *slag GEEVENDE* of als den *slag ONTVANGENDE*, aanmerkt.

Men heeft naamlyk dit oók als eene toepassing, invloed, of overgang van het voorwerp des denkbeelds op het woord aan te merken; welke, als alle verloóp uyt misverstand, aan het gezag des gebruyks, waar dit onomstoótelyk is, toegegeeven kan worden, maar geéenen regel om verr' werpt. De vorming des woords moet het geslagt geeven; en dus, waar de vorming de zelfde is, moet het geslagt het oók zyn: en zoó dan eens een woord van zekere vorming door de eene of andere oorzaak, eenige beteekenis ontvangen heeft, met die vorming strydig, zoó als in alle talen meérmaalen 't geval is (waar in niets gemeéner is dan dit zelfde doór één warren van 't actief en passief aanzigt eener werking); zoó iets moet het geslagt van het woord niet aandoen, dewyl dit alleén van de vorming afhangt, en niet van de werklyke functië des voorwerps als actief of passief. Vorming van actief zyn, brengt het mannelyk meé, al is de daad niet by 't voorwerp; vorming van lydelykheid of werkloóze hoedaanigheid, het vrouwelyk, al is er werkdaadigheid in het beteékende. Het is, om het dus uyt tedrukken, het nyterlyk, het is het kleéd dat hier den man maakt, en hem als man in de zamenleving doet groeten; alschoón dat kleéd oók de éénige manbaarheid van den persoon ware. Zeker, het *schild* BEUKT of BEUKELT niet, maar het WORD GEBEUKT; echter heét het BEUKELAAR; maar, of het de slagen geeve of ontvange, BEUKELAAR is mannelyk door de mannelyke vorming. En dezen regel moet stand houden, schoón het gebruyk er oók *somwylen* blindelings tegen druyscht. Doch dit alles neemt niet weg, dat ik die afwyking en haare oorzaak moest opmerken; niet om den regel, dien ik uyt den aart der zaak oploef, of om te staóten of in te krimpen; maar om de taal,

als uytdrukkende het *prædicaat* van te werken, niet als hoedaanigheid van een subject, maar als modificatië van 't bestaan, en dus, als daad zelve (430), mannelyk zyn moeten. Van achteren bevinden

taal, niet (als ieder zich aanmaakt) naar myn hoofd, maar naar myne waare bevinding voor te stellen. Zoó als ik den regel dan oók, ondanks die uytzonderingen, die trouwens niet veel zyn, zuiver en onbeperkt herhaale §. 1725.

Mischien brengt men tegen het evengemelde voorbeeld van *BEUKELAAR* in, dat het schild dus niet van *BEUKER* maar van *BUYGEN* heét, waar van *beuken* eenen afkoming is, en als *gebogen* (convexum) dien naam heeft, of 't ware, *BEUGELAAK* of *ZICH BUYGENDE*. Vergelyk §. 1708 en noot 423. Doch de taal is vol van gelyksoortige passieve naamwoorden met actieve uytgangen; en dit niet alleén in kunstwoorden van een of ander bedryf, maar oók woorden van algemeén gebruyk. Dat van *BUYKER* wil ik hier niet toe brengen, even weynig als *VETER* en dergelyke; want het eerste kan gezegd worden te *ruyken* (odorem emittere), het laatste te *vatten* als werktuyg. Zie noot 423. Eenen *verrekyker* word oók in die benaming als werktuyg beschouwd, waar door het *kyken*, eenen *ROEFER*, waar door het *roepen*, eenen *kurken-of loizen-TREKKER*, waar door het *trekken* geschied. — Het is met zülke passieve woorden als met *BLINDE Klippen* en *BLINDE tyhen*; waar door niet verstaan word dat *zy niet zien*, maar dat *zy niet gezien worden*. Dit zyn onnaauwkeurigheden in 't denkbeeld, dat het passief des voorwerps met het actief verward; maar doet het woord niet aan, welks geslagt uyt zyne vorming, en niet uyt het denkbeeld ontspruyt waar het wel of kwaalyk aan verknocht word. Zie noot 427.

(430) Het geen wy den wortel des werkwoords noemen, is de wyaiging van het bestaan, die het werkwoord in dat bestaan zelf uytdrukt, daar van afgezonderd en op zich zelve beschouwd. Men verstaat dit wel! Het is niet het voorwerp waar op

bevinden wy 't oók even zoó te zyn, als wy 't uyt de grondbeginsels afleyden. — Zie daar dan

op eene werking overgaat; niet het gewrocht dat de nytkomst eener werking is (welke beyde natuurlyker wyze in tegendeel lydelyk gedacht worden): maar het geen in den werker zelve als werker is, en zyn *bestaan* tot *werker* wyzigt. Het behoort dus eygenaartig tot de verba, welke geén gewrocht voordbrengen, maar wier werking in de daad zelve bestaat. Zoó is *loópen*, *roepen*, *zuchten*, *branden*, 't onde *slagen* (thands *slaan*), *lasteren*, *lagchen*, *hoonen*, *krygen*; waar van men niet zeggen kan dat den daader iets *MAAKT*, maar alleén dat hy iets *DOET*. Het is hier eene geheel andere onderscheyding dan die der *verba neutra* of *intransitiva*, en *activa* of *transitiiva*, die beyde daadelyk zyn, maar in onderwerp van de werking verschillen. Men *lastert* iemand, maar den *laster* is dat geen waar in de daad bestaat; men *steekt* iemand *doód*, maar de daad bestaat in den *doódsteek*: zie daar actieven of transitieven. Men *loópt*, men *lacht*, en dit gaat op niemand over; men *waakt*, men *slaapt*, en dit blyft in den *loóper*, *lagcher*, *waaker*, of *slaaper*: zie daar de *neutra*. De wortels van de eene soort, als die van de andere, zyn mannelyk; want zy maaken het *ZELFSTANDIG van de DAAD* uyt, en de daad ontleént haar wezen niet van iets buyten haar.

Maar zoó is het niet in alle daaden of werkingen. Iemand *huyzen*, iemand *bedden*, iemand *spyzen*; daar van is *huys*, *bed*, of *spys*, de daad niet, maar het middel of werktuyg. Zie daar wederom *activa*. *Zweeten* of *bloeden*; daar van is *zweét* of *bloed* de daad niet, maar het op zich zelf staande voordbrengsel. Zie daar wederom *verba neutra*. Deze zoó *neutra* als *activa* stellen al het geen den wortel des werkwoords nytmaakt buyten de daad zelve, en dien wortel maakt dus de zelfstandigheyd van de daad niet uyt. Het een kan met het ander gepaard gaan: 't geen de daad uyt drukt, kan tevens het nytwerksel der daad uyt drücken; als, b. v., in *spatten*, *hoonen*, *krabben*, kan *spat*, *hoon*, en *krab*, de daad en de toe-

dan drie klassen van naamwoorden, van welke 't geslagt bestemd is. En deze drie klassen zyn die der in de taal oorsprongelyke substantieven. Wilt men dus weeten, of een woord in zynen aard mannelyk zy, men vraage zich eénvoudig: Gaat het uyt op de *r*, of op de *l*, of is het den wortel van een verbum? (431)

§. 1723. 'T gaat zeker, dat men, van ouds en alomme, de hoedaanigheden in de beeldspraak door vrouwelyke beelden heeft uytgedrukt. De oorzaak daar van schynt te weezen, dat men ze, als afhankelijk van eene zelfstandigheyd en daar aan in de logische of verstandelyke orde ondergeschikt, beschouwd heeft. Geén wonder derhalve, dat van ouds by ons alle adjectieven, als substantieven gebruykt of daar in veranderd, in het vrouwelyk geslagt gebruykt wierden; van 't welk

toegebragte klalde of wond beteekenen. Maar dan is het echter de daad zelve, daar het hier op aankomt, en in wier zelfstandigheyd het mannelyk geslagt bestaat; terwyl aan het gewrocht, slechts door eene oneygene opneeming des woords, in dit geslagt deel word gegeven, of dit zelve vrouwelyk is, gelyk, by voorbeeld, met het verbaal in *ing*, het geval is, of, uyt anderen hoófde, onzydig.

(431) Dit gaat door, ten zy of 1° het woord in zynen oorsprong vreemd is, als *FAKKEL* (*facula*), *ADDER* (*natrix*). Waar van veele 't oorspronklyk geslagt behouden, terwyl andere door toepassing in een ander zyn overgegaan. Of 2° het woord misschien verlengd is, en dan in 't geslagt van het primitief gebruykt word, of wel eenige andere toepassing plaats vind.

't welk nog ontallyke spooren en blyken in de taal overig zyn. Zoó zey men *de breéde, de hoóge, de oude*. Zoó zeggen wy nog, in den brief- en kanselaary-styl, *uuwe edele, uuwe hoógmoogende*; 't geen het zelfde is, als, in de hedendaagsche spraak, het zoó stuytende en stoó-tende *uuwe edelheyd, uuwe hoógmoogendheden*; het geen oppervlakkige er aan in de plaats stellen. En de verandering, welke verscheydene dezer adjectieven ondergaan hebben, wanneér zy hunne hoedaanigheyd in abstracto uyt moeten drukken, door de tegenwoordige invoeging van de *r*, heeft het geslagt niet veranderd. Zoó zyn dan van ouds her, de adjectieven, als substantieven gebruykt, vrouwelyk; en zy, die, in den uytgang *te*, de *t* als een bloót invoegsel beschouwen, moogen er hier by voegen: Van daar, dat de terminatië *te* de naamwoorden vrouwelyk maakt (432).

§. 1724.

(432) Is dit zoó met de adjectieven, 't moet even zoó zyt met de participiën, als welke waare adjectieven zyn (§. 1703). De participiën derhalve, als substantieven gebruykt, of daar in veranderende, zyn van ouds vrouwelyk. Maar de participiën zyn actief of passief. In 't activum vinden wy ze van ouds uytgaande op *AND* of *END*; maar dese verzelfstandigde participiën zyn verouderd, op *VYAND*, *VRIEND*, *HEYLAND*, *DWINGELAND*, en *TRAWANT* nae (die door toepassing, waar van hier onder, het manuelyk geslagt hebben aangenomen), en *AVEND*, nu *AVOND* geschreven, waar van het geslagt, als met meér woorden die met eene vokaal aauvangen, 't geval is, tegenwoordig

§. 1724. De derde soort van woorden levert ons een geheel van de voorgaande verschillende voorwerp

woordig miskend en verloopen schynt. Maar groot is 't getal dezer participia activa die op *ING* uytgaan, welke volstrekt niet anders dan als substantieven voorkomen. — Hoe zeer oók dit participium activum de werkende hoedaanigheyd nytdrukt, het is als participium, dat is, als adjectivum, als abstractië van hoedaanigheyd, vrouwelyk, en anders kan het niet.

Wat de participia passiva betreft (die alle *præterita* zyn), deze waren van ouds, in substantieven veranderd wordende, oók noodzaakelyk vrouwelyk, om de zelfde reden, het zy zy 't *augment* hadden of niet. Dus DE GEDAANE (nu *gedaante*), DE GESTELDE of *gestalde* (nu *gestalte*), DE BREEMD (*be-seemde*, dat is, bewaterde), enz. 'Thands is deze soort veelal verloopen, voor zoó verre zy van het *augment* zyn ontbloót, en hun geslagt in 't gebruyk dobberende en onzeker geworden.

Maar, behalven deze afstammelingen, of liever verzelfstandigingen, van adjectieven en participiën, is'er nog een soort van naamwoorden, van de verba gevormd. Die naamlyk, die overëukomen met, en genomen blyken te zyn van, het *præteritum imperfectum* der werkwoorden. Gelyk *MACT*, van *ik mogt*; *SPRAAK*, van *ik sprak*; *MAAT*, van *ik mat*; enz. Wat zeggen we van deze? — Zy zyn voor niets anders te houden dan voor *participia præteriti temporis*, en dus *passiva*, en zyn daarom oók vrouwelyk.

Het mooge sommige in den eersten opslag verwonderen, dat wy deze woorden zoó ruysterlyk voor *participia præterita* verklaren; doch eenen oogenblik opmerkens! — 'T participium *præteritum* word (dit moet buyten kyf zyn) in alle werkwoorden, de ongelykvloeyende zoó wel als de gelykvloeyende, van 't *præteritum indicativi modi* gemaakt. Maar wie, der taal kundig, ziet niet, dat in de oudste tyden die vorming méér overeenstemming gehad heeft dan thands? of wie zal ontkennen, dat oudtyds en oorspronklyk het *præteritum indicativi* één met het participium *præteritum* geweest is? 'Thands
onder-

werp op. Voorwerp, dat geéne hoedaanigheyd zynde, niet, als zoódaanig, vrouwelyk kan zyn; en, geén werkende zelfstandigheyd of prædicaat van te werken zynde, oók niet mannelyk; maar dat noódwendig buyten alle geslagt is. Ik zeg, buyten alle geslagt: want, eene hoedaanigheyd *in concreto* beschouwende, zoó beschouwt men (als gezegd is) niet die hoedaanigheyd zelve, maar het geen waar in die hoedaanigheyd is; doch dit, onafhangelijk van zich zelf, en van geheél zyn wezen, alleén voor zoó verre het van die hoedaanigheyd

aan-

onderscheyd zich het laatste in alle niet zaamgestelde verba door 't *augment* (de voorsylbe *GE*), en in eenige ongelijkvloeyende, door den uytgang *EN*. Maar 't *augment* was oorspronklyk eygen aan 't gansch verbum, gelyk het uog by ons overig is in alle de tyden en wyzen van *genoegen*, *gelieven*, *gedoógen*, *geweirdigen*, *gelyken*, *gewinnen*, *gedenken*, *geloóven*, *genieten*, *geneiren*, *gehengen*, enz.; en den uytgang *EN* is niet anders dan een verloóp, ontstaan uyt de sluytende *E* van het imperfectum zelf, dat, zoó wel als het præsens in de tyden der werkwoorden, en zoó wel als alle naamwoorden in het algemeen, altyd de *E* achter aan had hangen. Wy zullen dit in onze Spraakkunst omstandig betoógen; hier voeren we 't aan als een grondbeginsel, waar van men moet overeenkomen om den grond van de zaak in te zien, doch zonder 't welk men de waarneeming echter omhelzen kan, zoó wel als de regels, daar op gevestigd. *VERMOGT*, in *hy heeft vermoegt*, is het zelfde woord als *IK VERMOGT*; *GEMAAKT*, *GEMAAKTE*, is het zelfde met *IK GE-MAAKTE*. En zoó is *GE-SPROKEN* het zelfde als *IK GE-SPROKE* of *GE-SPRAKE*, nu, *ik sprak en sprake*; *GEWONNEN*, het zelfde als *IK GE-WONNE*. — De woorden derhalve, van de præterita gevormd, zyn participia passiva, en, als participiën, vrouwelyk.

gedaan is, en dus, zonder éénige affectië anders, dan die van deze hoedaanigheid, en gevolgelyk, zonder geslagt. Er een geslagt in te onderscheyden, zoud zyn, niet de hoedaanigheid die men noemt, in het geen daar mede bekleéd of toegerust is, noch oók het daar mede bekleéde voor zoó verre die hoedaanigheid raakt, maar het substratum in meér opzigten denken; het geen met de bloóte beschouwing der hoedaanigheid in concreto onbestaanbaar is. Nu noemt men dit niet behoóren tot eenig geslagt, dit geslagteloós zyn, *onzydig*, en merkt het aan als een derde geslagt. Van daar dan, dat de substantieven, die niet anders zyn dan adjectieven, niet als hoedaanigheden in *abstracto*, maar in *concreto* gebruykt, onzydig zyn (433).

§. 1725.

(433) Zoó is dan het adjectivum der hoedaanigheid in *concreto* beschouwd, onzydig. Maar even zoó is het verbum, als naamwoord gebruykt, en het substantivum zelf, in *concreto* gebruykt wordende, onzydig.

Ik zeg, in de eerste plaats, 't VERBUM. Den INFINITIVUS naamlyk, als naamwoord gebruykt wordende, is onzydig, en men zegt, HET *loopen*, HET *schreyen*, HET *lagchen*, enz. — Waarom? — Het antwoord is gereéd: Hy is de hoedaanigheid of wysigig van 't bestaan eener zaak, in *concreto* met dat bestaan zelf beschouwd.

Ik zeg, ten anderen, het SUBSTANTIVUM in *concreto* gebruykt. Men kan naamlyk oók somtyds het zelfstandig beschouwen, als iets dat aan meér, aan verscheydene zaaken gemeén is, en dus, in zekeren zin, met hoedaanigheid in één loópt. Behalven, dat verre de meeste substantieven in der daad adjectieven zyn, en

§. 1725. Laaten wy uyt het voorgedraagen eenige algemeéne regels opmaaken:

I. Wy

en dus, geabstraheerde hoedaanigheden. Wy zullen de onderscheidene gevallen, waar in dit toepassing viud, één voor één, naagaan.

Daadelyk en in de eerste plaats, bieden sich ons de DIMINUTIEVEN aan. Deze zyn onzijdig, omdat zy de hoedaanigheid die zy verminderd uytdrukken, niet *in abstracto*, maar *in concreto* uytdrukken. — Dit eyscht veelligt eenige opheldering.

Wanneer ik zot zeg, zoó beschouw en druk ik in dit adjectivum eene hoedaanigheid *in abstracto* uyt. Wanneer ik van dit adjectief een substantief maake en EENEN zot zegge, zoó beteeken ik een zelfstandig voorwerp, door die afgetrokene hoedaanigheid. Maar wanneer ik EEN ZOTJEN zeg, met de verkleyning het zy van verachting, het zy van medyden, het zy van toegenegenheid, zoó denk ik een voorwerp dat die hoedaanigheid heeft, in die hoedaanigheid, en met opzigt tot deze hoedaanigheid alleén; en dus heeft er dan het *in concreto* plaats, dat het woord onzijdig maakt. — Maar is dit niet even zoó als ik EENEN zot zeg? Neén; want het adjectief dat ik dan gebruyk, behelst niet dan de hoedaanigheid in *abstracto*, en, door als substantivum genomen te worden, verandert de natuur zyner beteekenis niet, maar alleén zyne toepassing.

Dat het diminutivum altyd het *concretum*, en niet het *abstractum* aanduyd, is een gevolg van de eygenschap onzer taal, die geéne hoedaanigheden, als zoódaanig, verkleynt. Oók wanneer wy een *kleyntjen* zeggen, of *éentjen* voor één, van iets spreekende dat kleyn is, zoó slaat dit op de zelfstandigheid en niet op de hoedaanigheid. Het latyn kan by voorbeeld zeggen *tremulus*, *blandulus*, *vagulus*, als in 't versjen van keyzer Hadriaan; maar wy kunnen geén adjectief verkleynen of het blyft geén adjectief. Alleén kunnen wy het de adverbia, als *kleyntjens*, *losjens*, *eventjens*, maar dan zyn die adverbia eygenlyk genitieven van die diminutieven, adverb-

1. Wy hebben gezien, dat het mannelyk geslagt
eygen is aan het *zelfstandig* en aan den *werker*,
dat

adverbialiter gebruykt, zoó als met zeer veele onzer zoógezegde adverbia het geval is, die deéls genitivi absoluti, deéls oók nominativi, of liever (om eygenlyk te spreken) casus absoluti zyn.

Even zoó is het, in de tweede plaats, met de woorden, **STOFFELYK** gebruykt; dat is, als stoffen, en niet als op zich zelve staande ligchaamen, beschouwd; of, met andere woorden, wanneér men niet het *individuum* dat wy noemen, maar de *stoffs* waar uyt het bestaat, te kennen wilt geeven. Alsdan, naamlyk, neemen wy niet de hoedaanigheyd (van *metaal* of *steén*, by voorbeeld) in abstracto, maar in concreto. Dat is, wy neemen de zaak, welke *metaal* of *steén* is, voor zoó verre wy ze als zoódaanig beschouwen. *Metaal* of *steén* is in die opvatting eene hoedaanigheyd, en het is het zélfsde, of ik zeg HET STEÉN of HET STEÉNE, HET GOUD of HET GOUDEN; het een heeft in dat geval even zoó zeer de affectië van een adjectief als het ander. Op deze wys genomen, zyn DIAMANT, JASPIS, enz., onzydig; schoón den DIAMANT en den JASPIS mannelyk zyn. HET STEÉN is de stof van den STEÉN, even als HET HOUT die van DEN BOOM of van DEN BALK is.

Op gelyke wys zyn de COLLECTIEVEN onzydig, als GEBLOEMTE, GEVOGELTE, GETIMMERTE. Men beschouwt in hun de hoedaanigheyd van BLOEM of VOGEL of TIMMER *in concreto*. Den grond is, dat het substantivum als adjectivum gebruykt word; dat is, als hoedaanigheyd aan meerdere gemeén, en welke niet geabstraheerd word, maar genomen in 't geen haar besit. Doch de zaak heeft niet alleén plaats in woorden van deze vorming; maar het is even zoó met andere, gelyk *volk*, *wild*, enz. — Sommige brengen hier toe het gebruyken van *haas*, *visch*, en dergelyke, in 't onzydig geslagt; edoch dit behoórt veeleér tot het stoffelyk gebruyk der woorden, waar van hier boven.

Niet

dat het vrouwelyk aan het *afhangelyk* en *hoedaanigheden* toebehoort, en dat het onzijdig in zich bevat het geen onder die niet betrokken kan worden.

2. Wat in de beschouwing *in concreto* gebruykt word, is onzijdig; wat *in abstracto*, vrouwelyk.

3. Zoó 't woord geéne der DRIE hoedaanigheden

Niet anders is het met die *verbalia* of van werkwoorden gemaakte naamwoorden die op *szl.* uytgaan, als *maaksel*, *zaagsel*. Het geen zy nytdrukken is geéne hoedaanigheyd; maar het geen de hoedaanigheyd heeft welke zy vermelden, als zoódaanig beschouwd, en dus een *concretum*.

Niet anders met de *verbalia*, die het augment *gz* met den wortel des werkwoords zamenvoegen. Deze drukken volmaakt het zelfde uyt als den infinitivus, en zyn, als *hy*, te kennen geevingen, niet van de wysiging des bestaans, afgetrokken van het bestaan zelf, maar van het bestaan in zyne wysiging. HET GEROEP is niet anders dan HET ROEPEN, HET GESCHREY dan HET SCHREYEN, enz.

Van daar oók, dat sommige woorden, anders van een ander geslagt, nu en dan onzijdig worden gebruykt; zoó als het, met de op *DOM* en *SCHAP* nytgaande, plaats heeft.

Echter moeten wy hier nog iets aanmerken omtrent de diminutieven. — Het onzijdig geslagt schynt in onze taal ontyds onder 't vrouwelyk gescholen te hebben. Zelfs kan men het aanmerken, als eene byzondere wys van het vrouwelyk uyt te drukken. Een bewys hier van vind men in de diminutieven, die in onze taal (als wy gezien hebben) onzijdig zyn, en zulks altyd en zonder uytzondering. Alle mannylyke eygennaamen, die men aan vrouwen wilt toeeygenen, worden vrouwelyke naamen door het diminutief. Noemt men eenen man *PIETER*, *KLAAS*, *JAN* (*Janne*): eene vrouw krygt den naam van *PIETERTJEN*, *KLAASJEN*, *JANNETJEN*; alle, in sich zelfs onzijdige diminutieven.

den heeft (dit is, wanneer het niet uytgaat in *r* of *l*, noch den wortel van een verbum is), die het mannelijk kunnen maaken, en tot geen der *concreta* behoort, waar door het onzijdig zoud moeten zyn, is het, byten allen twyfel, vrouwelyk.

4. Mannelyk zyn de oorspronglyke substantieven, die in drie soorten bestaan; naamelyk, die in *r* en *l*, en die 't prædicaat in het verbum uytmaaken. — Vrouwelyk zyn alle byvoegelyke woorden, tot substantieven aangenomen; en dus, alle overige, ten zy die hoedaanigheden in *concreta* uytdrukken, en hierom onzijdig zyn. Deze regel is kort, klaar, en eenvoudig, en opent het éénig waarachtig inzicht in de onderscheyding der geslagten.

§. 1726. Zoó veel van de enkele (dat is, niet zaamgestelde) substantieven! Zien wy thands de zaamgestelde. — Wy weten wat den aart der zamenstelling in onze taal zy? Dat, naamelyk, het laatste woord in de zamenstelling het wezen uytmaakt, en door het eerste gewyzigd word; waarom sók de zaamgestelde woorden, 't geslagt van het laatste in de zamenstelling bewaaren. Zoó is *krygslist* vrouwelyk, *wetboek* onzijdig, *huysvader* manuelyk. Het is gene subetwisbare waarheyd, dat (als wy zeyden) in onze zamenstelling het laatste woord het eygenlyk uytmaakt, en het voorafgaande alleén eene wyziging aan den

den zin des woords geeft, van gelyken aart als een bygevoegd adjectivum aan een naam- of een adverbium aan een werk-woord doet. Op dezen grond moet dan oók noódwendig het laatste woord en die zamenstelling zyn eygen geslagt behouden, en het eérste alle geslagteyenschap verliezen. — Vind men derhalve, dat het gebruyk aan het zaamgestelde en het laatste in de zamenstelling afzonderlyk, een verschillende geslagt toeygent; zoó is het verloóp in een van beyde zichtbaar, of men bedriegt zich met tweé eénslydende woorden voor het zelfde te houden. Zoódaanig een verloóp doet zich op in *maaltyd* en *tyd*, en weynige andere.

Van de toepassing der geslagten.

§. 1727. Zoó zyn dan de gronden van de geslagten der naamwoorden in hunnen aart en wezen, en zoó zy nyt de wording der woorden ontstaan en hun eygen zyn, bloót gelegd. Maar een woord kan somtyds met een ander geslagt gebruykt worden, dan er, als woord, eygen aan is; of, gelyk wy 't hier boven uytdrukten, in een niet *ZYGEN*, maar slechts *TOEGEÉRGEND* geslagt. En dit geschied door *TOEPASSING*: en 't is hier nyt alleén, dat die algemeéne regels van de geslagten, nyt de voorwerpen genomen, die men by de grammatici gewoon is, aan de byzondere, die de woorden naar hunnen uytgang bepaalen, vooraf te doen gaan, geput zyn.

§. 1728. Zoó is 't, wanneér men zegt: Mannelyk zyn woorden die op mannen, vrouwelyk die op vrouwen passen; of beter: Mannelyk of vrouwelyk zyn woorden, die eenen man of vrouw, in zekere hem of haar als zoódaanig toekomende of geëygende ampten, weirdigheden, enz., te kennen geeven.

geeven. — Zoó, wanneer men zegt: Woorden als woorden aangemerkt (*materialiter posita*) zyn onzijdig. — Welke twee regels in alle taalen gelykelyk doorgaan.

§. 1729 Inderdaad zyn dit de twee hoofdstellingen, welke op 't innigste van ons aanschouwelyk denken berusten. Maar men strekte ze te ver nyt, indien men daarom aan elk woord, dat op eenen man of eene vrouw slaat, het mannelijk of vrouwelyk als eygen aan dat woord wilde aanmerken. Het woord en de toepassing van het woord op een voorwerp zyn geheel onderscheyden, en de laatste eygent er wel een geslagt aan, wanneer het er door het gebruyk meê vereenzelvigd word; als, by voorbeeld, in *koning*: maar dit is het eygen, dat is, het wezenlyk geslagt des woords niet, het geen van zyne vorming, en van niets buyten die vorming, afhangt. Het *hoofd* blyft onzijdig, al zegt men het van eenen gezagvoerder; de *wacht* vrouwelyk, al past men het toe op eenen man; en het *wyf* onzijdig, schoon het altyd eene vrouw aanduyd (434).

§. 1730. Op bezielde en onbezielde zaaken strekt zich die toepassing nyt. — In de dieren is dit in de eerste plaats waar, wanneer men de dieren zich als M. of V. voorstelt. Doch omtrent deze heeft eene groóte verscheydenheyd stand gegrepen. Men mag, ten aanzien der geslagregelng, die er plaats in heeft, drierley klassen van dieren stellen. Sommige hebben, voor 't M. en V. dier, byzondere naamen,
als

(434) Het woord *wyf* neemt geen geslagt door toepassing aan, maar is altyd onzijdig. In *omnibus linguis septentrionalibus* (zegt HICKES, pag. 80,) *nomen neutrum est.* — Waarom? — De zekere afleyding des woords ontbreekt ons, en dit maakt de zaak duyster. Men kan echter veylig zeggen, dat het eene beschouwing in *concreto* ten grond moet hebben; even zoó als HET MENSCH daar door onzijdig is, schoon anders *mensch* (of *mense*) door zyne vorming vrouwelyk zou moeten zyn, en door toepassing (die 't oorspronklyk en eygen geslagt overheerscht en verdringt) mannelijk is.

als *herd en hinde, bok en geit, reu en toef, welld en eend, gander en gans, haan en hen*. Andere, doch alleen viervoetige dieren (waar by men eelker uyt het gevoelde den *paduw* toegeen moet), onderscheyden hun vrouwelyk dier door byvoeging van den uytgang op *in*, als *leeuw, beir, wolf*. Het geest oók in het menschelyke plaats heeft, en slyd bewyst, dat het woord, zondet die byvoeging, *M. is*. Andere wederom hebben niet dan eenen algemeenen sootnaam. Wanneer den sootnaam den zelfden met dien van het mannetjen of wyfjen is, word zyn grammaticeaal geslacht door het woord zelf bepaald, (dit mooge dan mannelyk of vrouwelyk zyn.) voor de een en de andere kunne gelykelyk; en zondet eenig onderscheyd. Zoó is *swaan V.*, alhoewel van een mannetjen gesproken wórd. Doch, wanneer den sootnaam verschilt van den naam aan de byzondere kunne van 't dier gegeven, zoó is dezen sootnaam onzijdig; als *peird, rund, konyñ, hoen*, in overeenstemming met den algemeenen naam van *dier*, die er ondér verstaan word.

§. 1731. Dat het woord van *dier* zelf onzijdig is; móoge in de vorming liggen; of even als 't niet *ding* is, daar in bestaan, dat het als algemeen *substratum* (dás; als éne algemeene stof) aangemerkt word, of het mag een collectief denkbeeld van gedierte, gedingte, bevatten; dit doet hier ter zaak niet. Maar waar het hier op aankomt, is dit:

Daar alle naamwoorden in den oorsprong hoedaanigheden uytdrukken, en dus in den grond adjectieven zyn (435), kunnen alle naamwoorden byvoeglyk of epitetisch gebruykt wórdén; en dit doen wy of uytdrukkelyk, of stilzwýgend door éene vereeniging in het denkbeeld. Uytdrukkelyk, door samenvoeging in 't vormen van een *compositum*; stilzwýgend; door by het woord een ander als 't onderwerp van het epitetum te denken. In 't eerste geval, als wy, by voorbeeld, *het runddier* zeggen; in 't laatste, als wy
het

(435) Men zie §. 1694 en volgende.

het eenvoudig *het rund* noemen. Zoo zyn vele viervoetige dieren onzijdig door et *dier* onder te verstaan, *húne* naamen bloót epithetisch zynde, die dit woord (schoón het altyd verzwaegen word) onderstellen. Zoo zyn de vogelen en visschen mannelijk, door er *vogelen* en *visch* onder te verstaan: Zoo is den *struyt*, schoón als woord, vrouwelyk (het beteekent *vederspreyding* of *vederbosch*, gelyk in 't hoogduytsch *straus*, voor ons *ruyker*), M., als men *struysvogel*, zoó oók den *pañg* (dat is, *poeligen* of *poelbewoonden*), M., als men *palingvisch* zegt of denkt. Iedere taal is vol van zoodaanige ellipsen, gelyk men het in de grammatica noemt, die, tot het waarschtig verstand der bysondere woorden niet minder, dan tot dat der wyzen van zeggen (de phrases), opzemerkt behoóren te worden. Men spreekt om zyne gedachten in andere op te wekken; en daar toe is het epithetisch woord genoeg, wanneer het by elk die het hoort het onderwerp des epithetons voor den geest brengt. Of ik *klepper* dan *peird*, *woldrig* dan *schaap* zegge, men verstaat my even seer; en echter zy zyn bloót epithetische sierwoorden, en in hunnen oorsprong en wezen niets anders dan een bykeunstige hoedaanigheyd uytdrakkende.

§. 1732. Even zoó zyn door toepassing de naamen der *boómen*, behalven hun eygen woordgeslagt, M.; omdat er *boóm* onder gedacht word. De naamen der *vruchten* daartegen V., omdat er *vrucht* by gedacht word. En

§. 1733. Desgelyks de naamen der *planten* V., omdat men er *plant* by denkt. — Men vraage niet, waarom denkt men er in plaatse van *plant* geén *kruyd* by, en neemt het onzijdig? Het antwoord is, omdat het gebruyk in de taal het zoó, en niet dus heeft ingevoerd. Het onderscheyd tusschen de beteekenis van *plant* en van *kruyd*, schoón al dikwyls by de toepassing in één vallende, is echter wezenlyk; doch van sommige dier gewassen onderstelt men oók werkelijk 't woord van *kruyd* of van *loóf*. Dus, by voorbeeld, in *veyl*, *klintop* of *eyloóf*. Maar wie zou *roozen-* of *tulp-* of *kodt-* of *aspergie-kruyd* zeggen? En dus is den naam van *plant* voor algemeener omvatting vatbaar. Maar al stonden de beyde woorden gelyk; indien ons de spreuk van den

regts-

regtsgeleerden JULIANUS (436) somtyds wel ééns in eene byzonderhejd tot toevlugt moet dienen: dit neemt het verstandelyk inzicht in den aart der zaake niet weg, waar het ons om te doen moet zyn, zoó wy wezenlyk spreken, en niet bloótelyk woordklanken uyt willen brengen.

§. 1734. Even zoó is het met de benaamingen van *rivieren*. Dat deze regelmatig, en voor zoó verre zy niet van elders overgenomen zyn, V. zyn, als het woord *rivier*, is lang als eenen algemeenen regel erkend, ofschoón in de duytsche de vorming zekerlyk veel méér afdoet, en de verwarring van een blind gebruyk hier in geweldig veel ongeregeldhejd te weeg heeft gebragt.

§. 1735. Van de *bergen* kan men het zelfde als M. zeggen, door het woord zelf van *berg*, daar by uytgedrukt of ondersteld.

§. 1736. En het is uyt gelyke toepassing, dat men de eygennaamen van landen, steden (437), dorpen, gehuchten, volstrekt in 't O. gebruykt. Het woord *oord* word er onder gedacht, als het algemeénste en minst beperkte in beteékenis. En deze toepassing grypt overal stand, ten ware de plaats eenen bloót appellatieven naam droeg, als *langs den BRIEL, in den BOSCH, de ZWALUWE*; in welk geval deze uytzondering echter vervalt, zoó wannéér het woord met een onderscheydende epithetisch woord is zamengesteld, als *het vorstelyk 's GRAAVENHAAGE, het mágtig AMSTERDAM, het openliggende GOERÉÉ, het nieuw opgekomen ROZENBURG, het welgelegen GLUKSTAD*, enz.; schoón *dam* en *brug* M., en *haag, reéde* of *reé*, en *stad*, V. zyn.

§. 1737. Zoó zyn de stoffelyke naamen der letters van het abec vrouwelyk, omdat men er *letter* by denkt; als
in

(436) *Non omnium quæ a majoribus constituta sunt, ratio reddi potest, l. 20 ff. de leg.*

(437) De stedenaamen, oude en hedendaagsche, zoó wel als de landstreeken, zyn O.; ofschoón het woord *stad* V. is, en elke stad of land, tot persoon gemaakt, als eene vrouw voorgesteld word.

in *eene kleyne a*, *eene groóts b*. Het zelve heeft plaats omtrent de syfergetallen, stoffelyk genomen; als *de ses*, *de negen*, enz. Doch deze zyn, volgens den algemeenen regel, onsydig; wannéer zy *collectivè* of by versaa-meling gebezigd worden: als *het honderd*, *het vyfentwintig kost zoó veel*. Het is als of men zeyde *het getal honderd*, enz.

§. 1738. Zoó zyn de naamen van steenen, wannéer zy eeren bysonderen steen aanduyden, mannelyk; omdat men er *steen* by verstaat: als *eenen schoónen diamant*, *eenen fraayen agaát*, enz.; terwyl zy, voor de stof genomen, volgens den algemeenen regel, onsydig zyn, als *eene doos van helder agaát*.

§. 1739. Maar inzonderheyd mede heeft deze toepassing plaats in uytheemsche woorden. Men gebruykt die als epithetisch, het nederduytisch woord daar by denkende. Doet men dit niet, zoó neemt men ze over in 't geslagt der taal, waar sy t'huys behoóren (als gereédst is), en spreekt ten dien opsigte vreemde taal. Maar, gelyk dit de kennis der vreemde taal onderstelt en vereyscht, moet natuurlyker wyze den Nederlander, daar onbekend meé, met die woorden in zyne rede aan te wenden, zyne eygene manier en vorme van spreken opvolgen; en van waar zond hy die neemen van nyt zyne inlandsche taaleyenschap? Van daar zegt hy: De kragt of eygenschap *des opiums*, *des mikroskoops*, 't gezag *des bybels*, de hoógte *der affuyt*, enz.; omdat hy die woorden epithetisch en soortmaakende denkt, en in zyn besef met algemeéuer woorden te zamen voegt: en dus *den opium-gom*, *den mikroskoopkyker*, *den bibliaboek* (want *boek* was oudtyds *M.*, als den boom waar het van genocmd is), en *de affuytstelling* denkt. Die hier omtrent den geleérden wilt nythangen, en, tegen het inlandsch gebruyk, sulke woorden naar 't geslagt in den vreemden regel, miskent den aart onzer moederspraak.

§. 1740. Ik behoef hier naauwlyks aan te merken, dat, wannéer men een woord *stoffelyk* of *collectief* neemt, of, wannéer wy een *diminutief* gebruyken, of in 't algemeen, gelyk wy het noemden, wannéer men een woord in *concreto*
neemt,

noemt, dit alles mede een soort van toepassing is. Het is 't *algemeen* denkbeeld van iets *bestaande*, afgescheiden van alle andere hoedaanigheid dan die men er by de uitdrukking mede verbind, waarom het geslagtlóos (andere gezegd, onzijdig) is. Daar by komt geene vorming van 't woord in aanmerking, maar het ziet op een hoogst algemeen *substratum*, en dit substratum is: IETS. — En van daar ook, tevens, dat wy aan een adjectief, 't welk wy *substantief* gebruiken, het O. geslagt toekennep; als in *het diep*, *het ruym*; het is dan het zelfde hoedaanigheidslóos en algemeen substratum, dat wy er by onderstellen en denken; terwijl, in het tegendeel, het gebruik der adjectieven in 't vrouwelyk by onze ouds eene afgerokkene hoedaanigheid op zich zelve, en als in de lucht hangende uitdrukt, even als wanneer er den uitgang *heyd*, *te*, of dergelyke, aan verknocht word.

§. 1741. Remerking. De afhangelyke zelfstandige naamwoorden (§. 214 — 219) *ik*, *gy*, *wy*, *zy* (meêrvoud), *zich*, *zyn* mannylyk, vrouwelyk, of onzijdig, volgens het geslagt van het voorwerp of van het onafhangelyk zelfstandig naamwoord, waar op zy betrek hebben. *Hy* is altyd mannylyk, *zy* (éénvond) altyd vrouwelyk, en *het* altyd onzijdig. Kort, de afhangelyke zelfstandige naamwoorden zyn altyd van het zelfde geslagt als de onafhangelijke of als de voorwerpen, wier plaats zy bekleeden of waar op zy betrek hebben.

§. 1742. Het stuk der toepassing dus beschouwd hebbende, zien wy nog kortelyk de eygene geslagten en der zelve onderscheydene uitgangen. De *eygene geslagten* der naamwoorden, zoo wy zagen, zyn het gevolg of resultaat van de vorming dier woorden, en worden daar door derhalve bepaald.

§. 1743. Naamwoorden zyn als zoódaanig, of *oorspronklyke* of *derivatieven* van andere naamwoorden. Het geen eene algemeene en eerste verdeeling maakt.

§. 1744. De *oorspronklyke naamwoorden* zyn van werkwoorden of van dat beginsel, dat, in de werkwoorden kennelyk, daar onmiddelyk toe overgaat, en in eene bloote poging van uitstoring van het innerlyk gevoel bestaat.

§. 1745.

§. 1745. De eerste klasse van naamwoorden, dat is, naamwoorden die in deze hoofdsort van woorden oorspronklyk naamwoorden zyn, zyn dus een van drieën. Of de beginsels selve, wortels of grondsyllen der werkwoorden, dat is 't ligchaam van 'het verbum, zonder zynen uytgang die het tot een verbum maakt; en sy zyn dezelve in die werkwoorden bestaande; of wel, zy zyn voordelzeyeude (derivaten) van werkwoorden; of eyndelyk, zy zyn 't verbum zelf. Zien wy van elk dezer drie soorten!

§. 1746. De wortels of grondsyllen der werkwoorden zyn M., omdat zy het wezen 'der daadelykheyd zyn; en het is daarom dat zy ook den imperativus uytmaakoh. Het gebieden is de daadelykheyd 'hervoord roepen. Zy kunnen dus niet dan in het werkdaadig geslagt gedacht worden; en als zoedranig beschouwt men het stadtelyk, terwyl men het vrouwelyk als lydelyk (als werking en daadelykheyd ontvangende, en het onderwerp waar op die goosfend worden) aanmerkt.

§. 1747. 'T werkwoord zelf als werkwoord, is zynen infinitivus. In dezen is niets stellige, maar by is alleenlyk ten bloot noemen van het in daadelyke werking zyn. Het verbum, als naamwoord gebroykt, word dus niet als eens daadelykheyd, en ook even weynig als werking of daadelykheyd ontvangende, gedacht. 'T is een woord, niets meér, in den onbepaaldsten zin, en daarom geslagicloos, dat is O.

§. 1748. De derivaaten van 't werkwoord zyn participiën, of (gelyk men ze noemt) *verbalia*. Van welke twee grammaticale kunstbenamingen de kragt bekend is.

§. 1749. De participiën deelen met de werkwoorden in de affectie van tyd. Zy zyn dus, of participia van het præsens, of participia van het voorleden. Want participia futuri kent onse taal niet. (In hoe verre ons zoogenaamd præsens een wezenlyk præsens zy of niet, doet hier niet ter zaake en staat in onze Grammatica te onderzoeken. Genoeg, dat zy tweederley zyn, en by deze benamingen onderscheyden worden.)

§. 1750. 'T *participium præsens*, waar in de werking als

in daadelykheid en voorduur aangemerkt word, gaat nyt op *end*, ondyds *and*,

en op *ing*, nyt welken nytgang dien op de toónlooze *e*, op *y*, en op *en* ontstaan is, en welken oók zelfs nu en dan tot *m* is overgegaan.

§. 1751. 'T *participium præteriti*, dat is in daad er oorsprong het *præteritum* zelf, is dat geen, waar in men de werking, als reeds volkomen, als voleynd, aanmerkt. Doch, thands is het te onderscheyden in zuivere imperfecta (gelyk men het noemt) als substantieven gebruykt, en adjectivale met het augment *ge* daar voor.

§. 1752. Dewyl nu de participiën bloôte-hoedaanigheden nytdrukken, en dus in den aart, adjectieven zyn, kunnen zy op sich zelve niet tot het werkdaadig geslagt behoóren, maar zyn als toevoeglykheden, lydelyk, dat is V. En die slaat in de eerste plaats, op de *participia præsentis*, en ten anderen, op die, welke de *imperfecta zelve* zyn;

Maar de *adjectivale met het augment ce*, zyn als adjectieven, thands geslagtloós, dat is O.

§. 1753. *Verbalia* zyn derivaaten, niet nyt eene verbuyging van 't werkwoord bestaande, in welke het werkwoord synen aart en wezen van werkwoord behoud; maar koppelingen van den wortel des werkwoords met uytgangen: en deze uytgangen bestaan in de volgende:

1° De onderscheydend kenmerkende uytgangen van (a) werker, te weeten: *er*, *aar*, of *ert*,
en aart,

en (b) werktuyg, *el* of *er*;
welke, nyt hoófte der daadelykheid, M. syn.

2° De onderscheydend kenmerkende uytgangen van abstractië; zynde

a) *heyd* of (vroeger) *hede*, oók somtyds *ede* en *ee*, en *de*; en welke oók wel in *te*, en zelfs nu en dan in de enkele *e* verholen is.

b) *schap*.

c) *nis*, oók *nisse*, en ondyds *nesse*.

d) *se*, welke sich dikwyls in de bloôte *s* verschnylt, en waar by het naasleepende

ee

es of *esse*,

st, en het vrouw-aandnydende

ster, (en wilt men 't) het even zoo vrouw-aandnydende

in (schoon dit cygenlyk uyt de toepassing ontstaat),
te voegen is.

welke alle V. zyn.

En voords

e) *dom* (438),

f)

(438) Den uytgang *dom*, *dome*, *domme*, was oudtyds vrouwelyk. In laater gevormde woorden, heeft men hem, naar den geest van die tyden, met den vlaamschen tongval besmet, die het vrouwelyk met het onzydig vry willekeurig verwisselt, onzydig gebruykt; en zoo doet men nog, als men nieuwe woorden smeed. Wanneer men daar naa de eyndsylbe aftortte, gebruykte men dezen uytgang als manuelyk.

Dit *dome*, gelyk men het oudtyds uytdrakte, is het afgekorte participium activum van het werkwoord *domen*; *dome*, by afkorting van *doming*. Dit *domen* is *oordeelen*, *bepaalen* (waar van 't oude *doem* voor *vonnis*, en ons *doemen*, *verdoemen*); en dezen uytgang is dus eenigermaate overeenstemmende met *em*, of, wilt men liever, met *schaf*. Hy geeft eene bepaling aan de hoedaanigheyd, door het adjectivum uytgedrukt, waar hy by komt; hy *fixeert* die hoedaanigheyd. *Rykdome* is de hoedaanigheyd van *ryk*, in haaren omvang. *Vorstendom* is het geen *des vorsten* in zynen omvang, enz. Dat nu het oude *dome*, dus beschouwd, vrouwelyk zyn moest, is klaar. En even klaar is het, dat, wanneer men *dom* zeyde zonder de sluytende *e*, en dit voor geen participium meer, maar voor den eenvoudigen wortel des werkwoords, gehouden wierd, de woorden met dezen uytgang voor manuelyk goldten (noot 430). En het is dit geslagt, dat er eygen aan gebleven is. — Het spreekt van zelfs, dat, waar zy een collectivum uytdrukken, het onzydig geslagt stand grypt (noot 433); als in *godendom*, *menschedom*, enz. Als collectieven beschouwt men de woorden *vorstendom*, *hertogdom*, *prinsdom*, *bisdome*, enz. — Deze laatste aanmerking is oock op de woorden in *schaf* toe te passen,

f) *em* en *sem*,

welke M. zyn uyt. byzondere hoofds.

en

g) *sel*,

dat O. is.

Zoo veel van koppelingen met uytgangen!

§. 1754. Voorkoppelingen, met welke *partes orationis* oók, doen

passen; als GEZELSCAP, GENOOTSCHAP, enz. — De woorden in *ing* en *heyp* blyven altyd by hun geslagt.

Het geen wy hier aanmerken stryd zekerlyk tegen den thands vry, algemeen gevolgden regel, door den heer KLUIT opgedolven; naar welken het gebruyk dezer woorden, in de beteekenis van hoedaanigheyd, het onzydig; dat in den collectieven zin, het vrouwelyk geslagt meé zou brengen. Oók vinden wy, inderdaad het woord *CHRISTENDOM*, *CHRISTENSCHAP*, voor het *christen*, zyn genomen, onzydig. Edoch ieder moet toestaan, dat in dit punt eene verwarring heérscht, die de volstrekte gelykmaatigheyd uytsluyt; en ik meén, dat de scherpsinnige waarpeening van den in dit als in andere vakken van geleerdheyd doorervaaren en in onze taalkennis ééniglyk grooten KLUIT, meér op het gebruyk der nieuwere dan op het gezag van de oudere schryvers gegrond is. Doch, indien zelfs Melis Stokke en Maerlant een ander gebruyk gehad hadden, zal dit tegen de analogie der taal en haare logische gronden opmoegen? Dat de latere antheurs zich in de zaak niet gelyk zyn, is zeker; en geen wonder, zoo zy, door de vermenging der vlaamsche taal, die lang by ons geheérscht heeft, met de onze, het onzydig met het vrouwelyk geslagt, door één gemengd, windende, daar in of gééne regelmaat, of eene willekeurigheid. Melis Stokke zelf is in zyne laatste boeken van vlaamsche gezindheyd niet ten éénenmaal vry. Ik noem vlaamsch, 't geen in Braband, in Henegouwen gesproken wierd, en bepaal my by 't bloót Vlaanderen, schoon den toón aan deze gewestengeevende, niet. Oók was het onzydig, noóyt zoó wel van het vrouwelyk afgescheyden, dat het in onze zuiverste dialekten niet verward.

leen niets tot het geslagt, en komen derhalve hier niet in aanmerking. *Alleen* is hier waar te neemen, dat de voorhopping met *ge*, als augment (het geen vooral niet met het voorzetsel *ge*, het *co.* in 't latyn te verwarren is) den wortel van 't werkwoord *O.* maakt; omdat het woord dan het werkende in *concreto* voorstelt. [Dus *geloóp*, *gekyf*, *gerommel.*]

§. 1755. De tweede hoofdklasse, de *derivatieve naamwoorden* (naamwoorden, van andere naamwoorden afgeleyd) zyn *adjectieven*, die, wanneer men ze voor substantieven aanneemt, als hoedanigheden en dus zonder werkdaadigheid, oudtyds tot het vrouwelyk geslagt gerekend wierden; schoón er thands de toepassing in werkt, die ze tegenwoordig in dít geval, als gezegd is, *O.* maakt.

§. 1756. Deze adjectieven neemen verschillende uytgangen aan, waar van den oérsten en algemeénsten *ig.*, (oudtyds *eg.*) is. En dus ontstaan er dan, behalven

1° De uytgangen op *el* en *er*, die oudtyds in de adjectieven zeer gemeén waren en er nog in overig zyn, en waar uyt dan ook enkele substantieven van die ending in het *V.* geworden zyn;

2° Oók zelfstandige nominalia, voornaamelyk op *ig.* of *iga* uytgaande; En

3° Eenige verscheydenheid van endingen of terminatiën, welke inderdaad slechts uyt een bloót verloóp of verbasteren van dít *ig.* en *ige* voordkomen. Zynde: *ik* of *ek*, *je* (oók *ia.* en *ey* of *y*), en eyndelyk *uw* of *uwe*. — Ook heeft soortgelyk verloóp in de uytgangen der *präterita* of *participia* plaats gegrepen, in welke *ch* en *cht* somwylen tot *f.* en *ft.*, en dít *f.* en *ft.* wederom tot *p.* en *pt.* is overgegaan, of oók omgekeérd.

§. 1757. Bemerkingen. Men moet in acht neemen, dat *er*, door een wangebruyk, 't welk zich gevestigd heeft, in verscheydene woorden een verloóp van geslagt plaats heeft (439). *TRD.*, b. v., is een *präteritum* van het werkwoord

(439) « 'T is zeker (zegt HUYDECOOPER in syne *Proeve van Taal-*

woord *TY-EN*, dat is *trekken*, *nytsrekken*. *TYD* of *TYDE* is derhalve *UYTGESTREKTE*, dat is *UYTSTREKKING*; en het woord is als *präteritum*, vrouwelyk: gelyk, ondanks een langdourig misbruyk, in het saamgestelde *MAALTYD* nog rigtbaar is. Nogtans word *tyd* algemeen mannelijk gebruykt.

§. 1758. Wanneer het gezag der schryvers verdeeld, 't gebruyk des geslachts onbestendig, onzeker, en onbepaald is; zal het natuurlykste zyn zich, in die omstandigheden, naar de eygenaardige regels der geslagten te schikken.

§. 1759. De Belgen zyn, in verscheidene gevallen, naeder dan de Hollanders aan de oorsprongelykheid gebleven: gelyk, onder andere, in het woord *beest* plaats heeft; 't welk vry algemeen, naar onze dialekt, van het vrouwelyk geslacht is, zoo als het by de aloude oók was; daar het nu volstrekt by de Hollanders altyd als onzydig gebezigt word.

§. 1760. Om deze reden zullen de Vlaamingen beter *de beest* zeggen, dan, naar het wangebruyk der Hollanders, *het beest* te schryven. Zoó is het meer overeenkomstig met de regels der geslagten *den middel* (als werktuyg), *de oór*, *de oóg*, *de uur*, enz., te schryven, naar de vlaamsche dialekt, dan, naar de hollandsche, *het middel*, *het oór*, *het oóg*, *het uur*, enz., te zeggen.

§. 1761. Somtyds kan aan een woord tweederley geslacht gegeven zyn, omdat het op méér dan ééne wys gevormd of beschouwd kan zyn. Dus is het, dat *DEN AANZOEK* mannelijk zal zyn, als wortel van het werkwoord *AANZOEKEN*; maar onzydig, als zaamgetrokken nyt *HET AANGEZOEK*: terwyl het desgelyks onzydig zal zyn, zoó het verkort is van *HET AANZOEKEN*; gelyk somtyds wel, in werkwoorden, met afscheydbare

Taal- en Dichtkunde, bl. 47), dat veele woorden, met eenen klinker beginnende, by ons onzydig gebruykt worden, die by de oude vrouwelyk waren; als *uur*, *oór*, *oóg*, enz.... Daar onze scherphedyd nu zegt: *Het uur*, *het oór*, *het oóg*, enz., en stoutelyk zegt, dat het zoó weezen moet; alleén omdat men 't nu zoó gewoon is. »

baare voorzetsels zaamgesteld, wier infinitieven, om den toonval op de eerste greep, van eenen harden klank syn, plaats achynt te hebben. — Zoo is 't met het woord *GREEP*. Het syn dan inderdaad twee onderscheydene woorden, en van verschillenden oorsprong en vorming; maar eenslydende, en daarom voor het zelfde woord doorgaande. *NEEP* is M., als wortel van *nypen*, eertyds *neypen* of *neepen*; en V., als praeteritum van *ik nyp*, *ik neep*. *SAAY* is V., als zynde 't fransch woord *soye*, alhoewel anders toegepast; en als *stof*, O. *VASTEN* infinitief is O. Men zegt echter oock *DEN VASTEN komt aan*, *tyd* daar onder verstaande; en zoo is het M.

§. 1762. Gelyk ons nu de leér der toepassing van geslagt (om naar den geést der gewoone grammatica te spreken) *algemeéne regels* heeft voorgebragt; dat is, gelyk wy het hier voor verklaarden, regels, zich naar de beteekende zaaken of voorwerpen der woorden rigtende; zoo geeft ons thands de doorschonwde leér der eygene geslagten, de in den zelfden geést zoogenoemde *byzondere regels* (*regulae speciales*), ten aanzien der uytgangen aan de hand, die wy hier, of sich iemand daar van mogt willen bedienen, kortelyk sullen doen volgen.

§. 1763. Wy onderstellen hier eerst en boven alles de onderscheyding van de *wortel.ylbe eens werkwoords*, en van het *praeteritum imperfectum*, zoo 't heét, als welke altyd kennelyk zyn, en by welke alle andere consideratië van de letter of letters waar in zy nytgaan, ten éénemaal ophoud. En, onder deze voorbehouding, is regelmatig den uytgang in *b*, als zynde altyd of *be* of *bing*, uyt hoofde dat deze letter by ons (even als de *w*) te zwak is om er op staan te blyven, en dus zelfs naauwlyks voor eenen wortel bestaan kan, V.

ch en *cht*, als adjectief, of participium praeteriti, V.

d, als een participium praeteriti zynde, V.; ten zy 't woord het augment, uydrukkelyk of onder een ander voorzetsel verborgen, aan 't hoofd heeft; in welk geval, O.

heyd of *hede*, als de abstractië te kennen geevende, V.

nd, als een participium praesentis, V.

e,

- e*, als zy nyt *ing* ontstaan is, V. Anders, niets tot het geslagt doende (440).
- ee*, als zaamgetrokken nyt *ede*, V.
- f* en *ft*, als verloóp van *ch* en *cht*, V.
- g* en *ge*, als adjectivaalen uytgang *ig* en *ige*, V.
- ie*, als verbasterd of dialektverschil van *ige*, V.
- y* of *ij*, als eézelvig met of verloóp van *ige* of *ing*, V.
- je* en *nje*, als dialektverschil van *ge* en *nge*, V.
- dje*, als vervaagende *dige*, V.
- k*, als den adjectivaalen uytgang in *g* of *ch*, V.
- l*, als aynde den werkendea uytgang *el*, M.
- l*, indien adjectief, V.
- sed*, als verbaal, O.
- m*, als zamentrekking nyt *ing*, V.
- m*, als zelfstandig in uytgang, M., en *dus*
- dom*, als zelfstandig in uytgang, M.
- n* of *en*, als verloóp van *ing*, V.
- in*, als vervrouwende uytgang, V.
- ng*, als participiaalen uytgang, V.
- p* en *pt*, als verzachten uytgang van *f* en *ft*, V.
- schap*, als abstractië nytdrukkende, V.
- r* en *rt*, als werker of werktuyg nytdrukkende, M.
- r*, indien adjectief, V.
- s*, *se*, *sch*, *sche*, *st*, *ste*, *ster*, 't zy als adjectief, 't zy als vervrouwende; V.
- s* of *te*, als praeteritum, V.; ten zy er 't augment in voorgaat, nytdrukkelyk of verzwegen: in welk geval O.
- te*

(440) In alle intrekkingen of verkortingten houden de woorden hun geslagt, 't welk daar eygen aan is. De substantieven in *ing* of *inge* zyn vrouwelyk; by gevolg zyn oók vrouwelyk al de geene, waar in den uytgang *ing* tot *e* saamgetrokken is. Het participium der frequentatieven *ling*, *linge*, kort zich somwylen tot *ze* in; en zoó kan *dus*, door zamentrekking, eenen uytgang in *el*, die echter vrouwelyk is, ontstaan. — Oók laat zich dit als eene oorzaak bevatten van vrouwelyke naamwoorden in *el* welke wy hier boven (noot 429) aan een soort van toepassing toeschreeven.

te, als abstractië uytdrukkende, V.

uwe, als verscheydenheyd van *ige*, V.

se, even als *so*, V.

§. 1764. Ten aanzien van de nytheemische of bastaard-uytgangen (441), voegen wy er nog het volgende by.

Den latynschen, italiaanschen, of spaanschen uytgang in *a*, is V.; die in *us* of *o* M.

aadje moet als vernederduytscht aangemerkt worden, schoon van *agio* of *accio* verbasterd, en is V.

ade, of *ata*, of *ada*, V.

e (de fransche zachte, *e feminin*) is V.

é (de scherpe fransche,) is M. Doch

té (als 't ital. *tà*, 't lat. *tas*), V.

el en *eél*, als van diminutieven aart, syn O.; anders, M.

et en *eet*, als van diminutieven aart, O.

este en *éte*, als ons *ste*, V.

i is doorgaans M.

ie, als in lat. of ital. *ia*, V.

ier, als ons *aar* en *er*, M.

r, in 't algemeen M.; maar wanneer het

(441) Wy hebben in onze taal oók vreemde uytgangen aangenomen; maar zy volgen de regels, ten zy het woord, geheel vreemd zynde, met zyn geslagt overgenomen word; of door toepassing 't geslagt van zyn neêrduytsch synonymum, of van een er onder verstaan wordende woord, aanneeme. Onder deze vreemde uytgangen zyn *EL* en *ET*, waar van 't eerste oók *EEL* word geschreven; zy zyn inderdaad diminutieven, en dus onzydig. Dus *HET KARTEL*, *HET PLATEËL*, *HET RONDEËL*, *HET TAFEREËL*, *HET HELMET*, *HET KOKET*, *HET MUSKET*, enz. Den uytgang *AADJE* is niet onzydig, gelyk *HOOF* hem gebruykt: want het is geen diminutief en komt oók niet onmiddellyk tot ons van de latynsche terminatië in *agium*, maar van de italiaansche *agio*, in het fransch *age*; als *BOSCAGIO*, *BOCAGE*, *BOSCHAADJE*. Het woord is echter niet mannelyk by ons, als in die taalen, maar vrouwelyk, door misbruyk, en zoó is dezen ganschen uytgang by ons. *PLANTAADJE*, *VRYAADJE*, *STOFFAADJE*, zyn daar voorbeelden van.

re of ra in 't fr. of ital. is, V.

is, ies, of ys, als 't ital. *izza*, of fr. *ice*, of latynsch *ix*, V.
tie, met de smeltende t, V., als zynde 't latynsch *tio*.

on en oen, als augmentatieven in 't italiaansch, en dus,
even zoo als de diminutieven, eene beschouwing in
concreto behelzende, O.; anders M.

um in 't latyn, en *ium*, als 't niet afgekort word, O.

Doch afgekort, volgt het het fransch woord dat uyt
het latyn gemaakt is.

§. 1765. Alles, onverminderd de toepassing waar door het
vreemd woord als epithetisch met het nederduytisch gedacht,
en dus, als ware 't een voorwoord in een compositum, in
't geslagt van 't verzwegen nederduytisch gebruykt word.

§. 1766. Een groot en belangryk punt blyft nog overig;
naamlyk, wanneer de leér der toepassing met die der eygen-
geslagtregeeling tegen één druyscht, wie van de twee dan
over moet weegen? — Men vind deze zelfde zwaarigheyd
in alle taalen, ten aanzien van de strydgheyd tuschen de
soógenoemde regulæ generales en regulæ speciales der gram-
matici. En het is het gebruyk dat hier alles bestemt. De
volgende waarneeming echter zal, vertronw ik, van groot
behulp zyn.

§. 1767. Den algemeénen regel zy hier omtrent: *Het eygen-
geslagt* gaat voor 't geslagt dat de toepassing meê zou bren-
gen. Van daar zegt men 't *hoofd* en *het wyf* voor *gebieder*
en *vrouw*:

Behalven, 1° in 't stoffelyk; 't collectief, 't verkleynende,
de naamen van plaatsen, en in 't algemeén het onzijdig ge-
slagt, wanneer dit het woord eygen is; als 't geen dan
aan alles trots bied.

En 2°, in de toepassing op eenen man; wanneer de man-
nelyke benaaming, op eene vrouw toegepast, den uytgang in
of *es* aanneemt. Dus is *koning*, en thands oók *slaaf*, M. Daar
tegen blyft *wacht*, en *post*, van eenen man gezegd, by
het eygen geslagt, dat V. is.

§. 1768. Tot duydelyker verstand sullen wy het voorgedraa-
gen in 't bestek en de vorm ener Tafel aan de oógen voorstellen.
Tafel

Tafel

der geslagtegeling.

De geslagten zyn of eygene geslagten of geslagten door toepassing.

Eygene geslagten

hangen af van den aart en vorming der naamwoorden.

Naamwoorden zyn of als zoódaanig oorspronklyke, of derivatieve.

A. De oorspronklyke zyn van werkwoorden.

En wel :

- a) of, de wortel- of grond-sylbe des werkwoords; M.
- b) of, het werkwoord self, dat is, den infinitivus; O.
- c) of, derivaaten van 't werkwoord. Welke wederom te onderscheyden zyn in

a participiën,

1° van het *præsens*, en wel :

a nytgaande op *end*, oudtyds *and*, of

b op *ing*,

dat oók tot *e*, *γ*, en *en* wierd. V.

2° van 't *voorleden*, te onderscheyden, in

a waare *imperfecta*, V.; en

b *adjectivaalen* met het augment *ge*. O.

b *verbalia*, die koppelingen aan uytgangen zyn ;

te weeten :

1° die van *werker* en *werktuyg*, M.

a van *werker*, op *er*, *aar*, *ert*, en *aart* of *aard*.

b van *werktuyg*, op *er* of *el*.

2° van *abstractië*; te verdeelen in de

a V. van *heyd*, *schap*, *nis*, *se*, *es*, *st*, *ste*, *ster*, *in*;

b M. van *dom*, *em*, en *sem*; en de

c O. *sel*.

B. De derivatieve naamwoorden, dat is, van andere naamwoorden afgeleyd; die in den grond adjectieven zynde, tot substantieven syn overgegaan, en sich verdeelen in

▲

A *adjectivalia*, die op *el* en *er* uytgaan, en thands weynige zyn;

B ———, die op *ig* of *igs* uytgaan; waar toe oók behoóren,

a de uytgangen *ik*, *ek*, *ie*, *ey*, *y*, en *uw*, *uwe*;

b de uytgangen *f* en *ft*, en *p* en *pt*, uyt *g* of *ch*, en *gd* en *cht* gesproten.

alle in zich zelve V.

waar by men nog voegen mag,

c ———, op *lyk*, als *huuwelyk*, dat O. is.

Toepassing

hangt af van 't *aanschouwelyk besef* van het onder 't woord beteekende of aangeduyde voorwerp.

A. in zyne *natuurlyke kunnē*.

Waar door, by voorbeeld, *koning* en *slaave* M. is; 't geen plaats heeft als 't woord, ten aanzien van eene vrouw gebruykt wordende, *in* of *es* aanneemt.

B. in eene *byzondere wyze van opvatting*, die in deze tweéderley is.

'Te weeten:

A) Als men ze (of, wilt men, haare beteekenis,) *in concreto* neemt, waar by men, het zy op de stof des voorwerps ziet, het zy op zyne omvatting van eene méérderheyd in getal; het zy op de daar by beteekende hoedaanigheyd zelve, ten aanzien van welke zy verkleynd worden; en waar uyt dus drie verscheydenheden voordvloeyen, naamelyk:

a de *stoffelyke* of *stoffelyk gebruyks* woorden;

b de *collectieven*; en

c de *diminutieven*:

welk alles de woorden O. maakt.

B) Als men ze *epithetisch* aanmerkt; in welk geval er een algemeen woord by verstaan en ondersteld word, welks geslagt zy dan volgen.

A) En dese verdeelen zich in eene toepassing die zaaken, en

B) eene toepassing die woorden tot voorwerp heeft.

a *Zaaken*. Waar toe behoóren de naamen

DER ZELFSTANDIGE NAAMWOORDEN. 403

- 1° der *viervoetige dieren*, waar by *dier* verstaan word, en die daarom O. zyn;
 - 2° der *vogelen*, en *visschen*, waar onder dezen hunnen algemeenen naam (*vogel* of *visch*) word verstaan, en die daarom M. zyn;
 - 3° der *boomen*, om dezen hunnen algemeenen naam, M.
 - 4° der *planten*, om desen haaren algemeenen naam, V.
 - 5° der *vruchten*, nyt gelyke oorzaake, V.
 - 6° der *bergen*, even zoó M.
 - 7° der *rivieren*, even zoó V.
 - 8° der *landen*, *steden*, enz., als waar onder 't O. oord word verstaan.
- b. woorden.* 'T geen in mythische woorden plaats heeft, waar by 't neêrduytsch als grondlage of onderwerp van het vreemd epitheton gedacht word.

OVER DE GETALLEN

der

ZELFSTANDIGE NAAMWOORDEN.

§. 1769.

Het getal is de gedaante, waar door *eén* of *meér* dingen of zaaken van het zelfde slag uitgedrukt worden.

§. 1770. Er zyn dus twee getallen, het *eénvoud* en het *meérvoud*. Een woord is in het *eénvoud*, wanneer het slechts *eéne* persoon of *eéne* zaak aanduyd; dus staan de woorden *vader*, *moeder*, *kind*, *huys*; *deur*, *tafel*, in het *eénvoudig* getal. Een woord staat in het *meérvoud*, wanneer het *tweé* of *meér* personen of zaaken van het zelfde slag of soort te kennen geeft; dus staan de woorden *vaders*, *moeders*, *kinders*, *huyzen*, *deuren*, *tafels*, in het *meérvoudig* getal.

§. 1771. Alle zelfstandige naamwoorden, welke, naar de verscheydene omstandigheden, nu eene *eénheyd*, dan eene *meérderheyd*, uitdrukken kunnen, hebben beyde getallen: als *boóm*, *boómen*; *visch*, *visschen*. De eygennaamen zelve hebben een *meérvoud*, wanneer zy aan *meér* dan *eén* voorwerp gegeven worden; zoó zegt men:
In onze stad zyn verscheydene KARELS en PIETERS.
§. 1772.

§. 1772. Wanneer nu eene zelfstandighejd in haar slag of soort ondeelbaar is in onderscheydene *individua*, of als dusdanig beschouwd word; is het natuurlyk, dat het woord, 't welk dergelyke zelfstandighejd voorstelt, alleén in het éénvoud gebruykt word. Dusdanige zyn de zelfstandige naamwoorden, die eene stoffelykhejd beteékenen; als *spek, smeir, leém, hoóy, zweet, melk, meel, vet, vleésch*, enz.: gelyk oók de naamen van elk metaal; als *goud, koper, zilver, yzer*. De gelykhejd, tusschen de onderscheydene deélen dezer stoffen, is zoó groót, dat men elk slag beschouwt als een geheel, en niet als eene soort die in verscheydene *individua* verdeéld is.

§. 1773. Om deze reden gebruykt men enkellyk in het éénvoudig getal de naamen der deugden, *hulde, liefde, trouw, eerlykhejd*; der ondeugden, *argwaan, gierighejd, hoógmoed, bedrog*; der hertstogten, *toorn, haat, nyd*: oók de zelfstandige naamwoorden die eenen toestand uydrukken; als *leven, slaap, doód, honger, dorst, echt, armoede*, enz.: de onbepaalde wys der werkwoorden, en het onzydig geslagt der byvoegelyke naamwoorden, als zelfstandige beschouwd; als *het drinken, hêt eeten, het ruym, het diep, het groót, het kleyn*. De beteékenis dezer woorden stryd tegen het denkbeeld van het meérvoud. Wanneer echter die woorden eene beduydenis aanneemen, met welke het denkbeeld van meérvoud zich verbinden

binden laat; dan kunnen zy in het meêrvoud gebezigd worden, wanneer, men niet naamelyk, de handeling of hoedaanigheyd, maar de soorten, de uytwerkels, of het getal van deze hoedaanigheyd of handeling, aanziet. Zoó zegt men *yzers*, voor ketenen of kluysters; zoó zegt men oók *wateren*, voor soorten van water; *gebrande wateren*, voor sterke dranken, enz.

§. 1774. Gelyk er woorden zyn, welke, uyt den aard hunner beteëkenis, in het meêrvoud niet kunnen gebezigd worden; zoó zyn er oók woorden, die zaaken beduyden wier deëlen wel onderscheyden zyn, maar welke men echter, als te zamen vervoegd, aanmerkt, en om deze reden altyd in het meêrvoud gebezigd worden. Dusdanig is het woord *ouders*, het welk *vader* en *moeder* beduyd. De deëlen *vader* en *moeder* zyn wel van elkander onderscheyden: maar, daar men hier ze altyd te zamen aanmerkt; zoó vereyscht den aard van het beteëkende, dat men, in dergelyke gevallen, altyd het meêrvoud bezige. Om de zelfde reden, zegt men altyd, in het meêrvoud, *voorouders*, *gebroeders*, *gezusters*, *lieden* (persoonen), *mazzelen*, *Alpen*, *hersens* of *hersenen*, *inkomsten*, *onkosten*.

Vorming van het meêrvoudig getal.

§. 1775. De zelfstandige naamwoorden, die in het meêrvoud kunnen gesteld worden, maaken het

het zelve van het éénkoud, door het achteraanvoegen van en: b. v., *bomb, bomben; peird, peirden; leérling, leérlingen; mensch, menschen; ryk, ryken; kroón, kroónen; schaaap, schaaopen; papier, papieren; plaats, plaatsén; dienst, diensten; vrouw, vrouwen; bakery, bakeryen.* Maar den medeklinker word verdubbeld:

1. In de éénlettergreepige, die in eenen medeklinker uytgaan, welken onmiddellyk voorgegaan is van den enkelen klinker *a, e, i, o, u*: b. v., *bak, bakken; mes, messen; klip, klippen; stok, stokken; brug, bruggen.*

2. In de meérlettergreepige of zamengestelde, wier laatste lettergreep eene oorspronglyke grondsyfve uytmaakt, en in eenen medeklinker uytgaat, die onmiddellyk voorgegaan is van de enkele *a, e, i, o, u*: als *beseif, beseffen*; enz.

3. In alle de afstammelingen in *dom, in, is, es*, en *schap*: als *rykdom, rykdommon; zottin, zottinnen; getuygenis, getuygenissen; dienaares, dienaaressen; landschap, landschappen.*

4. In de uytgangen *el, il, et* (waar de *l* en *t* van eenen enkelen klinker voorgegaan zyn); wanneer den klemtoon op de zelve valt: als in *morel, morellen; krokodil, krokodillen; pakket, pakketten; trompet, trompetten.* Het zelve heeft plaats in *bisschop, artisjok*, en meér andere uytheemsche; wier laatste lettergreep, den klemtoon ontvangende, in eenen medeklinker eyndigt, die onmiddellyk voorgegaan is van eene enkele *a, e, i, o, u*.

Afwy-

Afwykingen van den boven gegeven regel.

Eérste.

§. 1776. Die uytgaan in de korte *e*, neemen alleénelyk *n* aan (442): b. v., *gebergte*, *gebergten*; *gesteénte*, *gesteénten*; *natië*, *natiën*; enz. Maar de verkleywoorden neemen *s* tot zich: b. v., *zootje*, *zootjes*; *kindje*, *kindjes*; enz.

Tweéde.

§. 1777. Veele zelfstandige naamwoorden maaken hun meêrvoud, door het byvoegen van eene *s*. Dusdaanige zyn:

1. Alle de verkleywoorden: als *mannetje*, *manneken*; meêrvoud, *mannetjes*, *mannekens*.

2. De oorsprongelyke meêrlettergreepige in *n*, welke onmiddellyk voorgegaan is van den enkelen klinker *e*: b. v., *wagen*, *wagens*; *degen*, *degens*; *genoegen*, *genoegens*; *toren*, *torens*; *logen*, *logens*; *jongen*, *jongens*; enz. (443)

3. De persoonelyke gemeéne naamwoorden in
erd

(442) Wy zeggen in de korte *e*: want, als deze *e* te samen met eene voorgaande vokaal eenen anderen klank uytmaakt, als in *zeé*, *knie*, *tee*, enz., dan neemen de zelfstandige naamwoorden *en* aan, volgens den gemeénen regel; en men schryft *zeéen*, *knieën*, enz.

(443) Doch in *begeirtens*, *behoeftens*, en dergelyke meêr, is de *s* overtollig: want, daar deze woorden in het éénevoud *begeirte*, *behoefte*, enz., hebben; is het genoeg by de zelve eene *n* te voeg. *n*, zoó als den boven gemelden regel leért.

erd en aart of aard: als *plomperd*, *dronkaard*, *nydigaard*; meêrvoud, *plomperds*, *dronkaards*, *nydigaards*, enz.

4. De eygennaamen, die in eenen klinker uytgaan (als *Cicero*, *Cato*, *Catilina*, *Attila*), het zy als eygennaamen, of als toepassingen, gebruykt (444).

Derde.

§. 1778. Die eyndigen in *f* en *s*, niet onmiddelyk voorgegaan van den enkelen korten klinker *a*, *e*, *i*, *o*, *u*, veranderen *f* in *v*, en *s* in *z*: b. v., *gaaf*, *gaaven*; *raaf*, *raaven*; *neef*, *noeven*; *duyf*, *duyven*; *druyf*, *druyven*; *bedryf*, *bedryven*; *huys*, *huyzen*; *luys*, *luyzen*; *muys*, *muysen*; *kaas*, *kaazen*. Maar die in *ds*, *ts*, *ks*, en *ps*, maaken hun meêrvoud, door het enkel byvoegen van *en*: b. v., *loóds* (loótsman), *loódsen*; *knods*, *knodsen*; *muts*, *mutsen*; *puts*, *putsen*; *roeks*, *reeksen*; *rups*, *rupsen*; enz. Het zelfde heeft plaats in *balans*, *dans*, *floers*, *frons*, *gespens*, *glans*, *kans*, *kers*, *keirs*, *hoers*, *kous*, *krans*, *kruys*, *lans*, *lens*, *lors*, *pens*, *pers*, *prins*, *schans*, *schors*, *trans*; die in het meêrvoud hebben *balansen*, *dansen*, *glansen*, enz. Wanneer *loóds* eene planken hut beteekent, heeft het, volgens WEILAND, *loódsen*.

Vierde.

(444) Dikwyls word, tusschen het woord en de bygevoegde *s*, eene *opostroof* gesteld; als *Cicero's*, *Catilina's*, enz.

Vierde.

§. 1779. Die nytgaan in de lettergreep *heyd*, veranderen *heyd* in *hèdon*: b. v.; *goedheyd*, *goedheden*; *liefdaadigheyd*, *liefdaadigheden*.

Vyfde.

§. 1780. Die eyndigen in *ch* en *sch*, onmiddelyk voorgegaan van de korte *a*, *e*, *i*, *o*, of *u*, veranderen in het meêrvoud *ch* in *gchen*, en *sch* in *sschen*; b. v., *loch*, *logchen*; *kuch*, *kügchen*; *esch*, *esschen*; *flesch*, *fleÿsschen*; *viſch*, *viffchen*; *bosch*, *bosschen*; enz.

Zesde.

§. 1781. Op tweêderleye wyze, te weteñ, met *s* en *en*, maaken hun meêrvoud:

1. De meêlettergreepige met den doóven uytgang *el*, *er*, *ein*, *en*: b. v., *engel*, *engels*, *engelen*; *duyvel*, *duyvets*, *duyvelen*; *beginsel*, *beginsels*, *beginselen*; *broeder*, *broeders*, *broederen*; *vader*, *vaders*, *vaderen*; *vadem*, *vadems*, *vademen*; *teeken*, *teekens*, *teekenen*; enz.

2. De persoanelyke naamwoorden van het manelyk geslagt in *ik*, *aal*, *aar*, *ier*, *eur*: als *botterik*, *botteriks*, *botterikken*; *kardinaal*, *kardinaals*, *kardinaalen*; *dienaar*, *dienaars*, *dienaaren*; *hovenier*, *hoveniers*, *hovenieren*; *winkelier*, *winkeliers*, *winkelieran*; *prokureur*, *prokureurs*, *prokureuren*.

Zevende.

Zevénde.

§: 1782. *Bad* heeft *báden*; *beén* (sebonk), *beénderen*, *beénders*, *beénon* (445); *bevel*, *bevelen*; *blad*, *bláders*, *bláderen*, *bláden*; *dag*, *dágen*; *dak*, *dáken*; *dal*, *dálen*; *ey*, *eyeren*, *eyers*; *gal*, *gáten*; *gebed*, *gebéden*; *gebod*, *gebóden*; *gebrek*, *gebréken*; *gelag*, *gelágen*; *gelid*, *geléderen*, *geléden*; *gemet*, *geméten*; *gemoed*, *gemoederen*, *gemoeden*; *glas*, *glázen*; *god*, *góden*; *goed*, *goéderen*; *graf*, *gráven*; *hertog*, *hertógen*; *hoen*, *hoenderen*, *hoenders*; *hof*, *hóven*; *hol*, *hólen*; *kalf*, *kalvers*, *kalveren*, *kalven*; *kind*, *kinderen*, *kihders*; *kleéd*, *kleéderen*, *kleéden*; *knecht*, *knechts*, *knechten*; *koe* (koey), *koeyen*; *kok*, *koks*; *lam*, *lammeren*; *lid*, *léden*; *lidmaat*, *lédemaaten*, *lidmaaten*; *lied* (gezag), *liederen*; *lot*, *lóten*; *maat* (makker), *maats*; *man*, *mans*, *mannen*; *oorlog*, *oorlógen*; *pad* (weg), *páden*; *rad*, *ráderen*, *ráders*, *ráden*; *reden*, *redenen*; *rund*, *runderen*, *runters*; *schip*, *schépen*; *schot* (schoot), *schóten*; *slag*, *slágen*; *slot*, *slóten*; *smid*, *sméden*; *spél*, *spélen*, *spéllen*; *spit*, *spéten*; *stad*, *stéden*; *staf*,

(445) Onkúgh stéyd mán in het enkeltvoud, *beénder*, *bláder*, *kind*, *rander*, enz. : van daar hun meérvoud *bláders* en *bláderen*; *kinders* en *kinderen*; volgens §. 1775. *Beén*, deel van het dierlyk ligchaam tusschen de knie en den voet, heeft enkellyk *beénon*, volgens den algemeénen regel.

staf, stáven; trek (treek), tréken; vat, váten; verdrag, verdrágen; vloó (vloóy), vloóyen; volk, volkeren, volken; weg, wégen; zog (zeug), zeugen; zoon, zoons, zoonen.

§. 1783. De zamengestelde volgen den regel der enkele: doch, voor het meérvoud van *voerman, zeeman, enz.*, gebruykt men *voerlieden, zeélieden, enz.*; en voor het meérvoud van *Franschman, Engelschman*, zegt men *Fransche, Engelsche.*

OVER DE NAAMVALLEN

der

ZELFSTANDIGE NAAMWOORDEN.

§. 1784.

Door *naamvallen* verstaan wy de onderscheydene gelegenheden of betrekkingen, waar in een zelfstandig naamwoord, zoó van het een als het ander getal, voorkomen kan. De naamvallen zyn zes; den *werker* (nominatief), den *lyder* (accusatief), den *ontvanger* (datief), den *eygenaar* (genitief), den *derver* (ablatief), den *aanhoórder* (vocatief). De wys om die onderscheydene gelegenheden, betrekkingen, of gevallen, waar in een

een zelfstandig naamwoord kan genomen worden, nyt te drukken, noemt men *verbuysen* of

VERBUYSING.

Enkelvoud.

Mannelyk.	Vrouwelyk.	Onzydig.
Werker, den <i>man</i> .	De <i>daad</i> .	Het <i>veld</i> .
Lyder, den <i>man</i> .	De <i>daad</i> .	Het <i>veld</i> .
Ontvanger, den <i>man</i> of aan den <i>man</i> .	De <i>daad</i> of aan de <i>daad</i> .	Het <i>veld</i> of aan het <i>veld</i> .
Eygenaar, des <i>mans</i> of van den <i>man</i> .	Der <i>daad</i> of van de <i>daad</i> .	Des <i>velds</i> of van het <i>veld</i> .
Derver, van den <i>man</i> .	Van de <i>daad</i> .	Van het <i>veld</i> .
Aanhoórder, <i>man</i> of <i>man</i> .	<i>Daad</i> of <i>daad</i> .	<i>Veld</i> of o <i>veld</i> .

Meêrvoud.

Werker, de <i>mannen</i> .	De <i>daaden</i> .	De <i>velden</i> .
Lyder, de <i>mannen</i> .	De <i>daaden</i> .	De <i>velden</i> .
Ontvanger, de of aan de <i>mannen</i> .	De of aan de <i>daaden</i> .	De of aan de <i>velden</i> .
Eygenaar, der of van de <i>mannen</i> .	Der of van de <i>daaden</i> .	Der of van de <i>velden</i> .

Mannelyk.

Mannelyk. Vrouwelyk. Onzijdig.

Derver, van de Van de daaden. Van de velden.
mannen.

Aanhoórder, Daaden of o Velden of o
mannen of o daaden. velden.
mannen.

§. 1785. Uyt deze voorbeelden ziet men, dat de veranderingen, welke de zelfstandige naamwoorden aldaar ondergaan, zich bepaalen tot de enkele byvoeging van eenē *s*, in den eygenaar van het enkelvoud der naamwoorden van het mannelyk en onzijdig geslagt; wanneér men zonder *van* zegt *des vaders, des kinds, enz.* Doch de woorden, die alreéde in *s* uytgaan, blyven onveranderd: b. v., het *glas, des glas*; den *loóds, des loóds*; den *glans, des glans*; enz.

§. 1786. De *s* schynt eértyds oók algemeén het teeken van den eygenaar in het éénvoud van het vrouwelyk geweest te hebben. Van hier, dat de vrouwelyke zelfstandige naamwoorden thans nog de *s* aanneemen, wanneér zy in den eygenaar voor een ander zelfstandig naamwoord gaan, dat er aan geëygend word; als in *moeders zuster, dochters kind, enz.*: het welk oók plaats heeft in de zamengestelde *stadspoort, goedheidsbronader, enz.*

§. 1787. Zeér veele zelfstandige naamwoorden hebben in het éénvoud eenen derver, door verlenging op *s*; in welk geval de onzijdige naamwoorden mannelyk zyn, ten opzigte der byvoegelyke

gelyke naamwoorden, welke zy voorop neemen: *b. v., ten zynen tyde, ten koste, ter eere, ter goeder uure, van adellyken huysse zyn.*

§. 1788. Bemerking. Om een zelfstandig naamwoord op *e* te verlengen, onderhoud men de regels, die wy, over het makker van het meêrvoud, gegeven hebben; zoo komt van *geval gevallen*, van *bed bedde*, van *kind kinde*, enz. Het spreekt van zelfs, dat men in dergelyke omstandigheden de overige letters van het meêrvoud, als de *n* in *gevallen*, *bedden*, en de *rs* of *ren* in *kinders* en *kindeers*, wytasten moet. En gelyk men hier enkelyk het stoffelyk van het meêrvoud aanziet; zoo moet men de woorden, welke, volgens hunne beteekenis, geen meêrvoud hebben, beschouwen als de andere: *b. v., van den bloede*, enz.

§. 1789. De Hollanders gebruyken de zelfde gedaante in *e* oók in den datief. « Den ontvanger van het eênvoud, zegt *WEILAND*, ontvangt wel eêns, in alle geslagten, doch mede niet dan in den deftigen styl, de zachte *e* achteraan; als *gode, den manne, zynor zorge toevertrouwd.* » De Hollanders schryven oók *den mannen*, voor *aan de mannen*; *der zuster, der zusteren*, voor *aan de zuster, aan de zusteren*; *den velden*, voor *aan de velden*; enz.

§. 1790. Doch, sommige zelfstandige naamwoorden ondergaan, noeh in de vlaamsche, noch in de hollandsche dialekt, eenige verandering, dan dat zy in den eyenaar eene *s* aanneemen; deze zyn *elkander, malkander, iemand, niemand*: zelfs zyn *iets* en *niets*, in alle gevallen, onveranderlyk.

§. 1791. Wanneer twee zelfstandige naamwoorden

woorden zóódaanig met elkander verbonden worden, dat zy maar één denkbeeld uytmaaken; dan word de *s*, als het teéken van den tweéden naamval, alleén achter het laatste gevoegd; zóó zegt men *koning Lodewyks doód, keyzer Napoleons regeering, graaf Hendriks lotgevallen, óóm Jakobs winkelknecht, enz.* (Zie WEILAND, *Woordvoeging*, §. 33)

§. 1792. Men zegt in den eygenaar van den heér of des heéren, van den mensch of des menschen; b. v., *de vrees van den heér of des heéren is het beginsel der wysheyd, den besten vriend van den mensch of des menschen besten vriend.*

§. 1793. De zelfstandige naamwoorden *ik, gy, hy, zy, het, wy*, worden op de volgendewyze verbogen:

<i>Ik</i> , m., v., en o.,	$\left. \begin{array}{l} \text{heeft in den lyder, ontvan-} \\ \text{ger, eygenaar, en dervor,} \end{array} \right\} \begin{array}{l} \text{my,} \\ \text{uu,} \\ \text{hem,} \\ \text{haar,} \\ \text{het,} \\ \text{uu,} \\ \text{ons,} \\ \text{hun,} \end{array} \left. \begin{array}{l} \text{in den eygenaar, son-} \\ \text{der van (446).} \end{array} \right\} \begin{array}{l} \text{myner of myns.} \\ \text{uwer of uws.} \\ \text{zyner of zyns.} \\ \text{haarer.} \\ \text{uwer.} \\ \text{onzer.} \\ \text{hunner.} \end{array} $	
<i>Gy</i> , m., v., en o.,		
<i>Hy</i> , mann.,		
<i>Zy</i> , vrouw., één- en meér-voud,		
<i>Het</i> , onz.,		
<i>Gy</i> , m., v., en o., meérvoud,		
<i>Wy</i> , m., v., en o.,		
<i>Zy</i> , m. en o. meérvoud,		

In plaats van *hun*, gebruykt men in den lyder óók *hen*; b. v., *ik heb hen gezien.*

In

(446) Wanneer men de zaak wel opdelft, syn *myner, zyner*, enz., de verbogene naamvallen, noch van *ik*, noch van *hy*, maar uytgangen van de byvoegelyke naamwoorden *myn, syn*, enz., met een verswegen zelfstandig naamwoord.

In den gemeénzaamen styl zegt men somtyds *me, ge, we, ze*; in plaats van *my, gy, wy, en zy*: als *me dunkt, ge ziet, we zeggen, ze gaan*, enz.

§. 1794. Het woord *die* word op de volgende wyze verbogen.

Eénvoud.

Mannelyk.	Vrouwelyk.	Onzydig.
Werk., <i>die</i> .	<i>Die</i> .	<i>Dat</i> .
Lyd., <i>dien</i> .	<i>Die</i> .	<i>Dat</i> .
Ontv., <i>dien</i> of aan <i>dien</i> .	<i>Die</i> of aan <i>die</i> .	<i>Dien</i> of aan <i>dat</i> .
Eyg., <i>diens</i> of van <i>dien</i> .	<i>Dier</i> of van <i>die</i> .	<i>Dien</i> of van <i>dat</i> .
Derv., van <i>dien</i> .	Van <i>die</i> .	Van <i>dat</i> .

Meérvoud.

Werk., <i>die</i> .	<i>Die</i> .	<i>Die</i> .
Lyd., <i>die</i> .	<i>Die</i> .	<i>Die</i> .
Ontv., <i>die</i> of aan <i>die</i> .	<i>Die</i> of aan <i>die</i> .	<i>Die</i> of aan <i>die</i> .
Eyg., <i>dier</i> of van <i>die</i> .	<i>Dier</i> of van <i>die</i> .	<i>Dier</i> of van <i>die</i> .
Derv., van <i>die</i> .	Van <i>die</i> .	Van <i>die</i> .

Wie word op de zelfde wys verbogen.

VAN DE VERKLEYNWOORDEN.

§. 1795.

Wanneer wy de voorwerpen als verkleynd, in vergelyking met andere, aanduyden willen, gebruyken wy verkleyndoorden; welke men vormt, met de letters *je* of *tje* achteraan het eenvoud van de zelve te voegen: *b. v., huys, huysje; deur, deurtje; enz.* Doch, daar deze twee uytgangen niet onverschillig gebezigt worden, zal het noódwendig zyn de gevallen op te geaven, in welke elken in het byzonder gebruykt word.

§. 1796. Vry algemeén, geschied de verkleyning by de zelfstandige naamwoorden door de letters *je*, en inzonderheid by de zelfstandige naamwoorden eyndigende in *d, ch, f, g, k, p, s*, en *t*. Dusdanige zyn *hand, handje; pand, pandje; rad, radje; woord, woordje; kuch, kuchje; lach, lachje; mensch, menschje; visch, vischje; duyf, duyfje; brief, briefje; kolf, kolfje; slaaf, slaafje; slurf, slurfje; wyf, wyfje; dog, dogje; koning, koningje; mug, mugje; weg, wegje; wieg, wiegje; zaag, zaagje; kerk, kerkje; klok, klokje; pak, pakje; prik, prikje; steek, steekje; stek, stekje; stok, stokje; stuk, stukje; tak, takje; vlak, vlakje; vlek, vlekje; knaap, knaapje; pap, papje; prop, propje; pyp, pypje; tap, tapje; kruys, kruysje; pels, pelsje; poes, poesje; beést, beéstje; gift, giftje; maat, maatje; nicht, nichtje; rat, ratje; straat, straatje; voet, voetje; zot, zotje; enz.*

§. 1797.

§. 1797. Voor je zegt men oók *jen* (oudtyds *gen*) en *ken*, als *draadjen*, *draadken*; en in sommige woorden, om de welluydeadheyd, *sken*, als *jongsken*, *doeksken* (447). De Vlaamingen gebruyken byzonderlyk dit *ken* in hunne gewoene dialekt; en zeggen *hofken*, *boómken*, *vuurken*: maar, zoó het woord met eene *d* of *l* eyndigt, rekken zy het gemeénelyk eene ganache lettergreep uyt; als in *woordeken*, *hondeken*, *beeldken*, *stalleken*, *velleken*, *walleken*. En in de woorden, welke in *k* uytgaan, bezigen zy *skn*; als in *boeksken*, *stoksken*, *zaksken*, enz. (448)

§. 1798. *Tje* word gebezigd achter *l*, *m*, *n*, *r*, *w*, eenen klinker en eenen gemengden klank: b. v., *aal*, *aaltje*; *deél*, *deéltje*; *keel*, *keeltje*; *poel*, *poeltje*; *ziel*, *zieltje*; *adem*, *ademtje*; *maan*, *maantje*; *regen*, *regentje*; *tuyn*, *tuyntje*; *zwyn*, *zwyntje*; *broeder*, *broedertje*; *deur*, *deurtje*; *kamer*, *kamertje*; *moeder*, *moedertje*; *vrouw*, *vrouwtje*; *zenuw*, *zenuwtje*; *tobbe*, *tobbetje*; *coe*, *koetje*; *stroó*, *stroótje*; *ey*, *eytje*.

§. 1799. By het voorgaande is nog aan te merken, dat de éénlettergreepige in *b*, *l*, *m*, *n*, en *r*, oamiddelzyk voorgegaan van den enkelen klinker *a*, *e*, *i*, *o*, *u*, den eyndmedeklinker verdubbelen en *etje* aanneemen: b. v., *slab*, *slabbetje*; *web*, *webbetje*; *rib*, *ribbetje*; *bal*, *balletje*;

(447) Zie WEILAND, §. 87.

(448) Zie DES ROCHES.

balletje ; *vel* , *velletje* ; *pil* , *pilletje* ; *bol* , *bolletje* ; *sul* , *sulletje* ; *kom* , *kommetje* ; *lam* , *lammetje* ; *schram* , *schrammetje* (ook *schrampje*) ; *sim* , *sinmetje* ; *stem* , *stemmetje* ; *man* , *mannelje* ; *pen* , *pennetje* ; *ton* , *tonnetje* ; *vin* , *vinnetje* ; *kar* , *karretje* ; *ster* , *sterretje* ; enz. Het zelfde heeft plaats en *krokodil* , *krokodilletje* ; *kapel* , *kapelletje* ; en dergelyke woorden , welke den klemtoon op de laatste lettergreep hebben ; als ook in de vrouwelyke afstammelingen op *in* , als *koningin* , *koninginnetje* ; *slaavin* , *slaavinnetje* ; enz.

§. 1800. Daar is nogaan te merken , dat de zelfstandige naamwoorden , eyndigende met eene *m* , onmiddelyk voorgegaan van eenen langen klinker of eenen gemengden klank , *pje* aanneemen ; en dat men gevolgelyk schryft *kraam* , *kraampje* ; *raam* , *raampje* ; *zoóm* , *zoómpje* ; *duym* , *duympje* ; *kruym* , *kruympje* ; enz. *Bloem* heeft *bloempje* en *bloemtje* ; *boóm* , *boómpje* en *boómtje* ; *stroóm* , *stroómpje* en *stroómtje* ; en *worm* heeft *wormpje* , *wormtje*.

§. 1801. Eyndelyk het verkleywoord van *pad* (weg) is *paadje* , en dat van *pad* (dier) is *paddetje* ; *blad* heeft *blaadje* ; *trek* heeft *treekje* , *trekje* ; *slag* , *slaagje* , *slagje* ; *vlaag* , *vlaagje* ; *dag* , *daagje* ; *tang* , *tangetje* ; *ketting* , *kettingje* ; *mud* , *muddetje*.

BEMERKINGEN.

Eérate.

§. 1802. Van veele zelfstandige naamwoorden maakt men andere zelfstandige naamwoorden.

<i>dom</i>	}	voegende achteraan	<i>mensch,</i>	}	<i>menschdom.</i>
<i>heyd</i>			<i>god,</i>		<i>godheyd.</i>
<i>schap</i>			<i>broeder,</i>		<i>broederschap.</i>
<i>ster</i>			<i>bedelaar,</i>		<i>bedelaarster.</i>
<i>in</i>	}	voegende achteraan	<i>vriend,</i>	}	<i>vriendin.</i>
			<i>leéuw,</i>		<i>leéuw.</i>
			<i>beir,</i>		<i>beirin.</i>
			<i>boer,</i>		<i>boerin.</i>
			<i>herder,</i>		<i>herderin.</i>
			<i>koning,</i>		<i>koningin.</i>
<i>es</i>	}	voegende achteraan	<i>borger,</i>	}	<i>borgeres.</i>
			<i>dichter,</i>		<i>dichteres.</i>
			<i>dienaar,</i>		<i>dienaares.</i>

Ge voegende vóóran en te achteraan *beén, berg, darm, vogel, boef, diér, deel, steén, stoel,* enz.; heeft men *gebeente, gebergte, gedarmte, gevogelte, geboefte, gedierte, gedeélte, gesteente, gestoelte,* enz.

Tweéde.

§. 1803. Van veele zelfstandige naamwoorden maakt men byvoegelyke, als volgt:

<i>achtig</i>	}	voegende achteraan het enkelv. zelfst. naamwoord	<i>steén,</i>	}	<i>steénachtig.</i>
			<i>water,</i>		<i>waterachtig.</i>
			<i>krakeél,</i>		<i>krakeélachtig.</i>
			<i>twist,</i>		<i>twistachtig.</i>
			<i>bosch,</i>		<i>boschachtig.</i>
			<i>doód,</i>		<i>doódachtig.</i>
			<i>suyker,</i>		<i>suykerachtig.</i>
			<i>vreés,</i>		<i>vreésachtig.</i>
			<i>kuyt,</i>		<i>kuytachtig.</i>
<i>ig</i>	}	voegende achteraan het enkelv. zelfst. naamwoord	<i>bloed,</i>	}	<i>bloedig.</i>
			<i>voordeél,</i>		<i>voordeélig.</i>
			<i>œrnust,</i>		<i>œrnustig.</i>
			<i>yver,</i>		<i>yverig.</i>
			<i>magt,</i>		<i>magtig.</i>
			<i>moed,</i>		<i>moedig.</i>
			<i>lustig.</i>		

De laatste letter van het meêrvondig zelfstandig naamwoord

vaders
moeders
mannen
vrouwen
zoonen
dochters
ligchaamen
geesten
beesten
kunsten
burgers

veranderende in *lyk*,
heeft *lyen*

vaderlyk.
moederlyk.
mannelyk.
vrouwelyk.
zoonelyk.
dochterlyk.
ligchaamelyk.
geestelyk.
beestelyk.
kunstelyk.
burgerlyk.

zaam

voegende schez
tergen het
eêg, zelfst.
naamwoord

deugd,
arbeyd,
heyl.

heeft men

deugdzaam.
arbeydzaam.
heylzaam.

Veranderende de laatste letter van het meêrvondig zelfstandig naamwoord

eynden
kinders
kosten
kragten
lusten
moeders
naamen
taugale
vaders
vruchten
zinnen
zorgen

in *loôs*, heeft men

eyndeloôs.
kinderloôs.
kosteloôs.
kragteloôs.
lusteloôs.
moederloôs.
naameloôs.
taugelôôs.
vaderloôs.
vruchteloôs.
zinneloôs.
zorgeloôs.

sch

voegende by het eênvondig zelfstandig naamwoord

aard,
Gent,
hemel,
hel,
heyden,
kind,
Molland,
hond,
engel,
duyvel,
jood,
wereld,

heeft men

aardsch.
gentsch.
hemelsch.
hetsch.
heydensch.
kindsch.
hollandsch.
hondsch.
engelsch.
duyvelsch.
joodsch.
wereldsch.

Derde.

Derde.

§. 1804. Van de zelfstandige naamwoorden, maakt men bind- of werk-woorden, met de zelve op *en* te verlengen of in het meêrvoud te stellen.

VOORBEELDEN.

<i>Antwoord</i> ,	<i>antwoorden.</i>	<i>Geluk</i> ,	<i>gelukken:</i>
<i>Baan</i> ,	<i>baanen.</i>	<i>Gesp</i> ,	<i>gespen.</i>
<i>Baat</i> ,	<i>baaten.</i>	<i>Getuyg</i> ,	<i>getuygen:</i>
<i>Bel</i> ,	<i>bellen:</i>	<i>Geval</i> ,	<i>gevallen.</i>
<i>Belang</i> ,	<i>belangen.</i>	<i>Gevoel</i> ,	<i>gevoelen.</i>
<i>Boek</i> ,	<i>boeken.</i>	<i>Grond</i> ,	<i>gronden.</i>
<i>Boer</i> ,	<i>boeren.</i>	<i>Haak</i> ,	<i>haaken.</i>
<i>Boóm</i> ,	<i>boómen:</i>	<i>Leeraar</i> ,	<i>leéraaren:</i>
<i>Brok</i> ,	<i>brokken.</i>	<i>Munt</i> ,	<i>munten.</i>
<i>Buyl</i> ,	<i>buylen.</i>	<i>Oóg</i> ,	<i>oógen.</i>
<i>Damp</i> ,	<i>dampen.</i>	<i>Put</i> ,	<i>putten.</i>
<i>Deél</i> ,	<i>deelen.</i>	<i>Schat</i> ,	<i>schatten.</i>
<i>Doel</i> ,	<i>doelen.</i>	<i>Schel</i> ,	<i>schellen.</i>
<i>Draay</i> ,	<i>draayen.</i>	<i>Smaak</i> ,	<i>smaaken.</i>
<i>Droóm</i> ,	<i>droómen.</i>	<i>Straf</i> ,	<i>straffen.</i>
<i>Eysch</i> ,	<i>eyschen.</i>	<i>Tap</i> ,	<i>tappen.</i>
<i>Fluyt</i> ,	<i>fluyten.</i>	<i>Vat</i> ,	<i>vatten.</i>
<i>Galm</i> ,	<i>galmen.</i>	<i>Visch</i> ,	<i>visschen.</i>
<i>Gebruyk</i> ,	<i>gebruyken.</i>	<i>Zoóm</i> ,	<i>zoómen.</i>

Vierde.

§. 1805. Van sommige zelfstandige naamwoorden, maakt men opwoorden, met de laatste letter van het meêrvoud te veranderen in *LYES*: D. V., *dagen*, *dagelyks*; *weeken*, *weekelyks*; *maanden*, *maandelyks*; *enz.*

TWEËDE AFDEÉLING.

*Zynwyzen en veranderingen der byvoegelyke
naamwoorden.*

§. 1806.

De byvoegelyke naamwoorden hebben, gelyk de zelfstandige, vier gedaanten; waar van de drie eerste, geslagt, getal, en naamval, aan de eene en de andere gemeén zyn. De vierde gedaante, die, by de zelfstandige naamwoorden, in eene vermindering gelegen is, bestaat, in de byvoegelyke, in eene vermeerdering van beteékenis.

OVER DE GESLAGTEN

der

BYVOEGELYKE NAAMWOORDEN.

§. 1807.

De byvoegelyke naamwoorden hebben drie geslagten; te weten, het onzydig, het vrouwelyk, en het mannelyk.

ONZYDIG GESLAGT.

§. 1808. Wy hebben het onzydig voor het vrouwelyk en het mannelyk gesteld; omdat de tweé laatste van het eerste gemaakt worden, gelyk men klaar zal zien uyt het geen hier volgt.

VROUWELYK

V R O U W E L Y K G E S L A G T.

§. 1809. Het vrouwelyk éénvoud word gemaakt van het onzijdig éénvoud, door het achteraanvoegen van *e*: b. v., *rood*, *roóde*; *traag*, *traage*. Maar in de éénlettergreepige, uytgaande in eenen medeklinker, onmiddelyk voorgegaan van den enkelen klinker *a*, *e*, *i*, *o*, *u*, verdubbelt men dien medeklinker in het vrouwelyk: b. v., *laf*, *laffe*; *tam*, *tamme*; *vet*, *vette*; *fel*, *felle*; *dik*, *dikke*; *wit*, *witte*; *dof*, *doffe*; *krom*, *kromme*; *dun*, *dunne*; *nut*, *nutte*; enz. Doch *grof* heeft *grove*.

Afwykingen van dezen regel.

Eérste.

§. 1810. De byvoegelyke naamwoorden, uytgaande in *e*, als *eérste*, *tweéde*, *allerhande*, *veeterhande*, enz., neemmen niets aan.

Tweéde.

§. 1811. Die uytgaan in *f* of *s*, niet onmiddelyk voorgegaan van den enkelen klinker *a*, *e*, *i*, *o*, *u*, veranderen *f* in *v*, en *s* in *z*: b. v., *styf*, *styre*; *doof*, *doóve*; *lief*, *lieve*; *loos*, *loóze*; *boos*, *boóze*; *voos*, *voóze*. Hier van zyn uytgezonderd die in *fs* en *ts*, als *peirs*, *bits*, *spits*; welke, volgens den algemeenen regel, hebben *peirse*, *bitse*, *spise*,

Derde.

Derde.

§. 1812. De éénlettergreepige in *sch*, niet onmiddellyk voorgestaan van eenen medeklinker of van de letter *γ*, veranderen *sch* in *ssche*: B. V., *frisch*, *frissche*; enz.

Vierde.

§. 1813. *Het heeft de, dat die, en dit deze.*

§. 1814. Bemerking. De zamengestelde volgen den regel der enkele: B. V., *onnut*, *onnutte*; enz.

MANNELYK GESLAGT.

§. 1815. Het mannelyk éénvoud word gemaakt van het vrouwelyk éénvoud, met achteraan dit eene *n* te voegen: B. V., *straffe*, *straffen*; *doóve*, *doóven*; *lieve*, *lieven*.

§. 1816. Bemerking. Het was (zegt BILDERDIJK, in zyne *Geslachtlijst*, by het woord *haag*) het was een groot on-verstand, die *p*, waar de welluydendheyd haar voorterde, af te schaffen, door 't welk onze taal niet weynig geleden heeft.

Doch, dat de algemeéne afkapping der *n* tegen het gezag onzer voorvaderen is, MOET een ieder van ons bekend zyn, die wel geleérd heeft te bidden, en oók daar in door den tydgeést niet afgeleyd is. Bidden wy niet telker reyze (zegt BILDERDIJK), naar Luc. XI, 2: *UWEN NAAME worde geheyligd*; en *UWEN WILLE geschiede!*.... — Gelyk 't oók uytgedrukt word Matth. XXVI, 42. — Zoó spraken onze vaderen en zoó schreef men, toen onze taal wel bekend by die haar schreeven, en niet verknoeyd en verduysterd was, als nu tegenwoordig.

By de hollandsche bybelvertaalers vind men in de Ma-
chabceën

chabeëën I. Boek, Kap. XI, 38: *Ende daar was EENEN Tryphon*; II. Boek, Kap. III, 4: *Ende EENEN SNON uyt de stamme van Benjamin — street tegen den Hoogepriester, en Kap. XIV, 3 en 4: Ende EENEN Alcimus quam tot den koningh Demetrium.* — Voords op gelyke wyze met de appellatieven: I Machab. VI, 45: *Soo is haer EENEN goeden raet ingevallen.* II. Boek Esdre XVI, 22: *Siet, de leeftocht sal GOEDEN koop sijn.* II Machab. XIII, 2: *Ende met hem (quam) Lysias, sijnen hofmeester.*

§. 1817. En dus even zoo in het bepaalde lidwoord, en de pronomina. — Dus in de Handelingen der Apostelen XX, 1: *Na dat nu DEN oproer gestild was; en even zoo in de Machabeëën II. Boek, Kap. VI, 4 en 5, in tegenstellende emphasis: Want DEN TEMPEL wiert vervult met overdadigheyt en brasseryen der Heydenen, en DEN ALTAER wiert ook met onbehoorlijke dingen die de wet verboden hadde vervult.* Dat is, emphatic: *Den Tempel en het Altaer zelf, wat meer is!* Zoó oók Ps. XXXVII, 16: *Den overvloed der godloozen.* Desgelyks oók met de pronomina possessiva, en 't byvoegelyk. Dus Jesaia XX, 2: *Ende DIEN man sal sijn als een verberging tegen den wint.* En XXX, 6: *De vreesse des Heeren zal sijnen schat sijn; en vs. 11: Uwen GEEST sal u als vyer verslinden.* Jeremia XXIII, 10: *om dat HAREN LOOP boos is; en 20: daarom sal HAREN weg sijn als zeer gladde plaatsen in de donckerheyt.* En even zoo (gelyk ik het boek juist opendra,) Lucas XXIII, 24: *dat HAREN EYSCHE geschieden soude.* Joann. VII, 6: *MIJNEN TIJD en is noch niet hier: maer UWEN TIJD is altijd bereyt.* Math. VI, 21: *waer UWEN SCHAT is, daersal ook uw herte sijn.* Math. XXIV, 2, en Marcus XIII, 2: *Daer en sal niet EENEN STEEN op den anderen gelaten worden.* Marcus VI, 14: *Want sijnen NAEM was openbaar geworden.* En V, 9: *Welck is UWEN NAEM? en MIJNEN NAEM is Legio.* Oók: zoo werd sijnen NAME genoemd Jesus. Luc. II, 21. en: *UWEN roem en is niet goed, I Cor. V, 6.* En dus oók in hunne kanteekeningen, als by voorbeeld: *Dat DEZEN MEYDENSCHEN KONING hier weet te spreken.* Dat is, *dezen, by*

by enfatische uytsondering, op David III, 26. Op I Cor. XV, 39: *Want ELKEN ADAM heeft zijnen nakomelingen mede sulchs als hy heeft.* Zie *Nieuwe Taal- en Dichtkundige Verscheidenheden*, door Mr. WILLEM BILDERDIJK. *Tweede Deel. Te Rotterdam, by J. IMMERZEEL, Junior, 1824.* Bl. 62 en volgende.

§. 1818. De nieuwgezinde gebruyken de *e*, in het byvoegelyk naamwoord, dat een zelfstandig woord van het onzijdig geslagt voorgeat, wanneer het met het aanwyzende lidwoord gebruykt word, en zeggen *het zwarte poird*, *het jonge kind*, *het boóse wyf*, en het onbereekt niet aan taalkunsten of taalkunstenaars, die volstandig beweyren, betoogen, en, (soó zy geloóven) voldingen, dat men das behoort te spreeken, in tegenstelling van het gebruyk met het algemeen of onbepaald lidwoord, *een zwart poird*, *een jong kind*, *een boós wyf*. Echter, zegt BILDERDIJK, geenen onzer secretarissen in het Instituut, of hy schryft zich *Secretaris van de 1°, 2°, 3°, of 4° Klasse van het KONINKLIJK Instituut*; en niet, van het KONINKRIJK.

§. 1819. Dit spreekgebruyk nu zegt (ongetwyfeld) soó wel *dat groot*, *dat kostelyk gebouw is verbrand*, zonder als met de *e*; en geenen van ons die zich niet betrappen zal laten op deze taakfeyl, indien het er voor eens te houden is. Ja, met hoe veel meer aandacht men schryve dan spreekte, geenen onzer, hoe vast oók in de leer die hy op 't gezag zyner aangenomen taalmeestersen insoog, zal in zyne schriften zich op dit punt niet méérmaalen vergeeten hebben.

§. 1800. Wanneer wy de zaak op zich zelve beschouwen, must zeker den regel ons verdacht zyn, soó wel als méér andere, die galyken grond hebben. Zoó zeggen, v. v., de tegenwoordige schoolbehandels, die hunne taal (god betene 't) nyt lessen van sprakkunstenaars potten (*quibus nihil est studius*, als Cicero seyde, als Sanctius toónde, en als ieder dagelyks onderwiesden mag) in den vocatief *Wel edel heer*, in den eersten naamval *Wel edele*, tot bespotting van het gezond verstand en beschimping der waarachtige taal, die, waar men haar aan zich zelve overlaat, en onbevooroordeeld raad-

raadpleegt, altyd eene goede en juiste logica tot haaren grond heeft. Zie *Taal- en Dichtkundige Verscheidenheden*, door BALDERDIJK. *Eerste Deel*, bl. 59 en 61.

§. 1821. De Hollanders schryven *de man, de vader*, in den nominatief, en *den man, den vader*, in den accusatief; en zeggen, dat zulks ter onderscheyding dier gevallen dient. Kan dit, in sommige gevallen, eene onderscheyding te weeg brengen; het dient vry meérmaalen tot verwarring. VAN DABLE, in syn *Tyd-verdryf*, hier over handelende, zegt, al vraagende, n° 17, bl. 3:

« Wel, liefhebbers! te weeten onsydige liefhebbers! lieve en getrouwe West-vlaanderlingen! wat bevalt u best? Is 't niet schoóner het woordgeslagt te kennen uyt den artikel, dan den casus? Ofte volgt er meérdere klaarighydt in de zinnen door dat casus-gebruik? Voere van daar, het baart dikwyls dnystenheyd. Een voorbeeld voor d'yst:

« De koning kwam te veld, de keizerin daar tegen;

« Zy wierden overhandts verwinnaars en gezege;

« 'T vermoeyde wederzyds; maar wyl men zich beraad,

« D'eérgierige overwon den vyand door verraad. »

Wie verraad? Is 't den koning? Is 't de keizerin? Volgens het verhaal is het den koning. Is dan eene taal, die dat *affine* en met onderscheyd uytdukt, niet verre boven?

« Den koning kwam.....»

« 'T vermoeyde wederzyds, en wyl men zich beraad,

« Ziet! den eérgierigen word winnaar door verraad. »

Of is het misschien veel konstiger, moevelyker, schoóner, beter gegrond, en wyst het een gezonder oordeel, een hoóger draavende verstand aan, als men *d'almoogende* zegt voor *den almoogenden*?... Schroomelyk, hoe wys is men dan! »

§. 1822. « Maar hier is de lante. Die treffelyke Hollanders, die, den artikel in 't derde naamgeslagt *declinerende*, dan *nominativus* en den *vocativus* door *de, een, geen*, enz., uytdrukken, doen dat zonder faalen; en dan stellen zy, in alle de andere naamvalen, *den, conon, geenon*,
en

en doen dat oók zonder missen. Tot daar toe wel, 't is hun streekgebruyk; als by ZEYUS: *Dan seylt gy voor den wind, dan is de wind uu tegen.* Maar andere Hollanders en onze naa-aspers werpen hem deirlyk² overhoóp, algeduurig *de, geen, welk,* stellende, waar het zoud moeten *den, geenen, welken, zyn;* en *den, geenen, welken,* waar het moet *de, geen, welk, enz., zyn.* »

§. 1823. « Veele hollandsche schryvelaars en rymelaars vallen in de zelfde misslagen. Ik opene eenen hollandschen boek, en myne oógen vallen op dit vers:

« Mint gy *den* staat, gelyk *de* staat nu moet beminnen..... »

Myn hert verheugd denkt, hier is regelmaatige taal, volgens de gestudeerde hollandsche taalwetten: maar slaag ik myne oógen op d'andere zyde des boeks, zonder het blad te keeren, den moed ontvalt my; daar lees ik:

« Wil voor *een* dag *die* moed vergeeten en verbergen. »

Ziet eens! siet eens! wat brabbelinge in eenen goeden schryver! Volgens hunne eygene taalwetten, en oók volgens de myne, moet het zyn: *Wil voor EENEN dag DREN moed vergeeten en verbergen.* Maar dan dengt het vers niet; ik lach met een goed vers en gefaalde taal, gelyk ik lach met goede taal en slecht vers. Vers en taal moeten beyde goed zyn. »

§. 1824. « VAN LEUVE, Amsterdammer, die oók al wilt kaks maaken met *d'almoogende* te zeggen voor *den almoo-genden*, hoe leelyk misgaat hy zich, daar hy zegt:

« Nog hoóger, daar ik reeds *de* hoógsten trap bezit.

« verdenkt gy dan *de* raad?

« Maar denkt gy, dat *den* staat myn heérschen lastig vind? »

In de twee eerste reken moet het *den* zyn, in de derde *de*, en 't is net verkeérd. O lossinnige menschen, die willen taalen schryven, zonder de grondregels der zelve te kennen!»

§. 1825. « Eenen blokker soude my kunnen zeggen: Ten minsten

minsten PETISCUS, in de Voorreden op zyn Woordenboek, geeft moed, om het tweede en derde woordengeslagt gelyk te maaken, daar hy uytdukt.... *Vader der welsprekendheid, welke zegt.* Had hy in dat gevoelen niet geweest, hy hadde gesteld *welken*, ofte *den geenen zegt.* Maar laater zegt hy oók *welke*, waar het, volgens het hollandsch, souden moeten *welken* zyn: *Eenen schryver boven welke de latynsche taal geen nuttiger heeft.....* Ziet, waar die spelkunde leyd! Hoe kan zoó ouden schoolvoogd de zaaken zoó vermengelen en verwarren! *VIVAT* onze west-vlaamsche leéring!

§. 1826. « Aan de faalen van den geleérden PETISCUS is klaarblykelyk te zien, dat het niet genoeg is lang in eene taal te verkeéren, en nu dezen, en dan eenen anderen schryver te volgen; maar, dat men, om metésterlyk te schryven, die taal ten gronde studeeren en bezitten moet, en vervolgens niets aanneemen, waar van men de reden niet ziet. »

§. 1827. Nog één woordje, over de hollandsche geslagentonderscheyding. — Eenen geletterden heer van Brugge, op eenen plakbrief DE GROOTE BANDIET lezende, dacht, dat er dien avond iets wonderlyks ging verrigt worden. *De groóte bandiet*, zeyde hy by zich zelve, is wel zeker iets buytengewoons; en hy was derhalve zeér verlangende om het stuk te zien: maar hoe stond hy versteld, wanneer hy zag, dat *die groóte bandiet* eenen man was, in plaats van eene vrouw, zoó hy zich voorgesteld had.

—————

OVER DE GETALLEN

der

BYVOEGELYKE NAAMWOORDEN.

§. 1828.

Het byvoegelyk naamwoord heeft twee getallen, het éénvoud en het meêrvoud. Van het éénvoud is genoegzaam gesproken. Het meêrvoud is, in alle drie de geslagten, gelyk aan het vrouwelyk éénvoud; B. V.,

GOEDE	}	<i>moeder.</i>
		<i>vaders.</i>
		<i>dochters.</i>
		<i>kinderen.</i>

UITNEEMINGEN

ten opzichte van 't geslagt en 't getal.

§. 1829. Geéne verandering van geslagt noch van getal lyden, of, in andere woorden, zyn onbuigzaam:

1. De byvoegelyke naamwoorden, die de stof aanduyden, waar van iets gemaakt is; B. V.,

AARDEN	}	<i>vat.</i>	}	<i>kalf.</i>
		<i>vaten.</i>		<i>kalveren.</i>
		<i>kruyk.</i>		<i>kleur.</i>
		<i>kruyken.</i>		<i>kleuren.</i>
		<i>pot.</i>		<i>berg.</i>
		<i>potten.</i>		<i>bergen.</i>

2.

2. De byvoegelyke naamwoorden, welke op er uytgaan en van een land of eene stad ontleend zyn; als *straatsburger snuyf, amsterdammer schippers*, enz. Zoó zegt men oók

een' $\left. \begin{array}{l} \text{veértiger,} \\ \text{vyftiger,} \\ \text{zestiger,} \end{array} \right\}$ dit is, *eenen* $\left. \begin{array}{l} \text{veértig} \\ \text{man} \\ \text{van} \end{array} \right\}$ *zestig* } jaaren.
achtenveértiger, wyn van 1748.

3. Het byvoegelyk naamwoord *wat*, als *wat vrienden hebt gy? Wat waarheden hebt gy ontdekt?* Als oók *al*, in *hy deed al den arbeyd, in al unwen handel*, enz.

Wanneer meer telwoorden, ter uytdrukking van één getal gebezigt worden, is het laatste deel alleén veranderlyk; als *den één en dertigsten, den honderd drie en veértigsten Psalm*, enz.

OVER DE NAAMVALLEN

der

BYVOEGELYKE NAAMWOORDEN.

§. 1830.

Het byvoegelyk naamwoord lyd geéne verandering volgens zyne naamvallen: het mannelyk *goeden*, z. v., blyft in alle casus of naamvallen onverbogen; en men zegt:

Werker,
 Lyder,
 Ontvanger, *aan* } DEN GORDEN vriend.
 Eygenaar, } *van*
 Derver, }

§. 1831.

§. 1831. Daar zyn echter omstandigheden, in welke de byvoegelyke naamwoorden eenige verandering ondergaan.

1. De byvoegelyke naamwoorden *myn*, *uw*, *zyn*, *haar*, *ons*, en *hun*, hebben *myns*, *uws*, *zyns*, *haars*, *onzes*, *huns*, voor het mannelyk en het onzydig éénvoud, in de volgende en dergelyke spreekwyzen:

<i>Myns</i>	} <i>vaders huys.</i>	<i>Myns</i>	} <i>kinds hoed.</i>
<i>Uuws</i>		<i>Uuws</i>	
<i>Zyns</i>		<i>Zyns</i>	
<i>Haars</i>		<i>Haars</i>	
<i>Onzes</i>		<i>Onzes</i>	
<i>Huns</i>		<i>Huns</i>	

Zoo zegt men oók, met den uytgang *r*, voor het vrouwelyk éénvoud en het méérvoud van alle drie de geslagten:

De goedheid	}	<i>dezer</i>	}	<i>moeder</i>	}	<i>is zeer groot.</i>			
		<i>dier</i>							
		<i>myner</i>					<i>broeders</i>		
		<i>uwer</i>						<i>zusters</i>	
		<i>zyner</i>							<i>kinderen</i>
		<i>haarer</i>							
		<i>hunner</i>							
		<i>onzer</i>							
<i>sommiger</i>									
<i>aller</i>									

2. Het zaakelyk deel met *s*, voor het éénvoud van het mannelyk en het onzydig, en den uytgang *r*,

r, voor het éénvoud van het vrouwelyk en voor 't meêrvoud van alle drie de geslagten, worden oók gebezigd, in de volgende en dergelyke gezegden, welke men *casus absoluti* noemt: *Myns bedunkens, bloóts hoofds, goeds moeds, bloóts voets, onverrigter zaake, enz.*; als oók in *ter goeder ure, in dezer voege, natuurlyker wyze, enz.*

3. Den uytgang *s* neemen de byvoegelyke, als zelfstandige naamwoorden genomen, aan, in de volgende en dergelyke zinnen: *Iets groóts, treffelyks, iets schoóns, aangenaams. Elk, elkeén, ieder, iedereén, iegelyk, een iegelyk*, neemen, als zelfstandige naamwoorden gebezigd wordende, in den eygenaar, oók de *s* aan; *iedereéns vriend, olks belangen, enz.*

Welks, zelfs, als zelfstandige gebezigd, zyn eenen eygenaar van het M. *welken, zelve*, en van het O. *welk, zelf* of *zelve*; en *welker, zelve*, eenen eygenaar van het vrouwelyk éénvoud, en van het meêrvoud der drie geslagten.

4. De getallen zyn, op de ondergestelde wys, veranderlyk, in de volgende en dergelyke spreekwyzen :

<i>Ten</i>	}	<i>drieën</i>	}	<i>komen.</i>
<i>Voor</i>		<i>vieren</i>		
<i>By</i>		<i>vyven</i>		
<i>Omtrent</i>		<i>zessen</i>		
<i>Achter</i>		<i>zevenen</i>		
<i>Naa</i>		<i>eénen</i>		
		<i>elven</i>		

Twes,

<i>Twéé, drie, of vier</i>	<i>eénen</i>	} <i>hebben, in het kaart- of dobbel-spel.</i>
	<i>twáájen</i>	
	<i>drieën</i>	
	<i>viéren</i>	
	<i>vyven</i>	
	<i>zessen</i>	
	<i>achten</i>	

<i>Hij zal dit onder ons</i>	<i>drieën</i>	} <i>verdeélen.</i>
	<i>viéren</i>	
	<i>vyven</i>	
	<i>zessen</i>	
	<i>zevenen</i>	
	<i>achten</i>	
	<i>negenen</i>	
	<i>tiénen</i>	

<i>Iets in</i>	<i>dertiénen</i>	} <i>verdeélen.</i>
	<i>veértiénen</i>	
	<i>achttiénen</i>	
	<i>negentiénen</i>	
	<i>twintigen</i>	

<i>Wy waren met ons</i>	<i>twéden.</i>
	<i>drieën.</i>
	<i>viéren.</i>
	<i>vyven.</i>
	<i>zessen.</i>
	<i>achten.</i>

<i>Zy loópen met</i>	<i>tiénen.</i>
	<i>twaalven.</i>
	<i>veértiánnen.</i>
	<i>honderden.</i>
	<i>duyzenden.</i>

§. 1832. Ten aanzien der naamvallen, is hier nog aan te merken, dat men,

in plaats van	}	van den,	}	oók zegt, in den eigenaar,	}	des.
		van het,				der.
		van de,			}	eens.
		van eenen,				eener.
		van een,			}	dezes.
		van eene,				
		van dezen,				
van dit,						

VAN DE VERMEÉRDING.

§. 1833.

De byvoegelyke naamwoorden, wier beteekenis kan vermeerderd worden, hebben eenen *vergroótenden* en eenen *overtreffenden trap*. Den eersten word gemaakt van het regelmatig meêrvoud, door het byvoegen van *r*: b. v., *droeve*, *droever*; *zoete*, *zoeter*; *straffe*, *straffer*; enz. Maar de byvoegelyke naamwoorden, nytgaande in *re*, veranderen *e* in *der*: b. v., *zwaare*, *zwaarder*; *klaare*, *klaarder*; *teédere*, *teéderder*; enz. Den tweéden of overtreffenden trap word gemaakt, met *ste* achteraan het onzijdig éénvoud te voegen: b. v., *schoón*, *schoónste*; *vriendelyk*, *vriendelykste*; enz. Somtyds voegt men *aller* daar by, en men schryft, *allerschoónste*, *allervriendelykste*. Dit is, als of men zeyde *schoónste van alle*, enz.

§. 1834.

§. 1834. De zamengestelde woorden veranderen alleén het laatste: *b. v.*, *welluydende*, *welluydender*, *welluydendste*; *goedhertig*, *goedhertiger*, *goedhertigste*; enz.

§. 1835. Men zy indachtig, dat wy gezeyd hebben: *Wier beteékenis kan vermeérderd worden*: want de byvoegelyke naamwoorden, wier beteékenis voor geéne vergroóting vatbaar is, kunnen, natuurlyker wyze, geéne trappen van vergroóting hebben; dusdaanige zyn *sneéuwwit*, *koolzwárt*, *yskoud*, *ander*, *allerhande*, *allerley*, *eérste*, *tweéde*, *zesjaartig*, *schriftelyk*, *mondelyk*, enz.

§. 1836. *Achterste*, *benedenste*, *bovenste*, *onderste*, *uyterste*, hebben alleén den overtreffenden trap.

§. 1837. Voor den vergrootenden en den overtreffenden trap van *kleyn*, gebruykt men *kleynder*, *kleynste*, en *minder*, *minste*: voor de geene van *veel*, zegt men *meérder*, *meéste*; en voor die van *goed*, *beter*, *beste*.

§. 1838. Eyndelyk *gebraaden*, *gekookt*, *gelezen*, *doordrongen*, *gezouten*, *vervalscht*, *gedachtig*, *waar*, *gekwetst*, enz., maaken den vergrootenden trap met *meér* en den overtreffenden met *meést* daar voor te stellen; *b. v.*, *meér gebraaden*, *meést gebraaden*, *meér gekookt*. enz.

BEMERKINGEN.

BEMERKINGEN

over de byvoegelyke naamwoorden.

Eérste.

§. 1839. Van veele byvoegelyke naamwoorden maakt men zelfstandige.

<i>Heyd</i> voegende achtersaan het onzydig eénvoud	}	<i>voordeelig,</i>	}	<i>voordeeligheyd.</i>
		<i>vreésachtig,</i>		<i>vreésachtigheyd.</i>
		<i>gevaarlyk,</i>		<i>gevaarlykheyd.</i>
		<i>ligchaamelyk,</i>		<i>ligchaamelykheyd.</i>
		<i>geéstelyk,</i>		<i>geéstelykheyd.</i>
		<i>zedelyk,</i>		<i>zedelykheyd.</i>
		<i>vruchteloós,</i>		<i>vruchteloósheyd.</i>
		<i>zinneloós,</i>		<i>zinneloósheyd.</i>
		<i>troósteloós,</i>		<i>troósteloósheyd.</i>
		<i>gierig,</i>		<i>gierigheyd.</i>
		<i>maatig,</i>		<i>maatigheyd.</i>
		<i>zuur,</i>		<i>zuurheyd.</i>
		<i>heylig,</i>		<i>heyligheyd.</i>
		<i>dankbaar,</i>		<i>dankbaarheyd.</i>
<i>waar,</i>	<i>waarheyd.</i>			
<i>vry,</i>	<i>vryheyd.</i>			
<i>zalig,</i>	<i>zaligheyd.</i>			

§. 1840. Van het onzydig éénvoud der adjectieven *hoóg*, *leég*, enz., maakt men, door de achtersanvoeging van *te*, de zelfstandige naamwoorden *hoógte*, *leégte*, enz.

Van *heylig* maakt men *heyligdom*, van *ryk* *rykdom*, enz.

Ling

Ling voegende achteraan *tweé, drie, vier, vyf,* enz., heelt men *tweéling, drieking, vierling, vyfling,* enz.

Tweéde.

§. 1841. Van veele byvoegelyke naamwoorden maakt men andere byvoegelyke naamwoorden: *b. v., rond, rondachtig; ziek, ziekelyk; goed, goedig; arm, armelyk; zuur, zuurig, zuurachtig; zwart, zwartachtig; weék, weékelyk; enz.*

Voegende, achteraan het byvoegelyk naamwoord	}	(449),	}	(449).
		<i>tweé,</i>		<i>tweéde.</i>
		(450),		(450).
		<i>vier,</i>		<i>vierde.</i>
		<i>vyf,</i>		<i>vyfde.</i>
		<i>zes,</i>		<i>zesde.</i>
		<i>zeven,</i>		<i>zevende.</i>
		<i>negen,</i>		<i>negende.</i>
		<i>tien,</i>		<i>tiende.</i>
		<i>elf,</i>		<i>elfde.</i>
		<i>twaalf,</i>		<i>twaalfde.</i>
		<i>dertien,</i>		<i>dertiende.</i>
		<i>veertien,</i>		<i>veertiende.</i>
		<i>vyftien,</i>		<i>vyftiende.</i>
<i>zestien,</i>	<i>zestiende.</i>			
<i>zeventien,</i>	<i>zeventiende.</i>			
<i>achttien,</i>	<i>achttiende.</i>			
<i>nogentien,</i>	<i>nogentiende.</i>			
		Voegende,		

(449) *Eén* heeft *eérste.*

(450) *Drie* heeft *derde.*

Voegende, achteraan het byvoegelyk naamwoord	twintig, dertig, veertig, vyftig, zestig, zeventig, tachtig, negentig, honderd, duyzend,	ste, heeft men	twintigste. dertigste. veertigste. vyftigste. zestigste. zeventigste. tachtigste. negentigste. honderdste. duyzendste.
---	---	----------------	---

Derde.

§. 1842. Van de byvoegelyke naamwoorden maakt men bindwoorden, met de zelve in het mannelyk éénvoud te stellen.

Voorbeelden.

Hoog, hoogén. Diep, diepen. Dun, dunnen. Dik, dikken. Kort, korten. Ligt, ligten.	Nat, natten. Droog, droógen. Meérder, méérderen. Minder, minderen. Kleyn, kleynen. Koel, koelen.	Heét, heétén. Zuur, zuuren. Beter, beteren. Grys, gryzen. Heylig, heyligen. Sterk, sterken.
--	---	--

Vierde.

§. 1843. Van eene menigte van byvoegelyke naamwoorden maakt men opwoorden: v. v., open, openlyk; vreedzaam, vreedzaamelyk; vreesachtig, vreesachtiglyk; geleerd, geleerdelyk; stout, stoutelyk; lustig, lustiglyk; overvloedig, overvloediglyk; getrouw, getrouwelyk; enz.

§. 1844.

§. 1844. Voorders, meést alle de byvoegelyke naamwoorden van het onzydig éénvoud kunnen als opwoorden gebezigd worden: v. v., *die een zalig leven leyd zal zalig sterven; op zyn schoón speekuyg heeft hy schoón gespeeld; hy heeft éérlyk gehandeld; enz.* Maar, wanneér het onzydig in *e* uitgaat, als in den overtreffenden trap, word de *e* achtergelaaten; v. v., *hy heeft schoónst van alle gespeeld.*

§. 1845. Van byvoegelyke naamwoorden maakt men opwoorden, die de beteékenis van de byvoegelyke naamwoorden, met vermindering, uyt-drukken: v. v., *zoet, zoetjes; zacht, zachtjes; ligt, lichtjes; enz.*

DERDE AFDEÉLING.

Zynwyzen en veranderingen der bind- of werk-woorden.

§. 1846.

Het bindwoord heeft vier gedaanten; te weten, *wys, tyd, getal, en persoon.*

§. 1847. Daar zyn vier verschillende wyzen, op welke de handeling eens werkwoords kan voorgesteld worden; te weten:

1. De *onbepaalende wys* (modus infinitivus), welke aldus genoemd word, omdat zy noch getal noch persoon bepaalt; als *leéren* en *leezen*, in *iemand de spraakkunst leéren, men moet de geschiedenis van het vaderland leezen.*

2.

2. De *aantoönende* wys (modus indicativus), welke de handeling van het werkwoord regstreeks aantoönt. Zy toönt, naamelyk, duydelyk en regelregt, dat de handeling van het werkwoord door des zelfs werker of verrigtenden persoon gedaan of niet gedaan word: b. v., wanneér men zegt *Teodoor leest een boek*, toönt hier het woord *leest* duydelyk, dat de handeling van *leezén* door zynen werker of verrigtenden persoon *Teodoor* gedaan word; maar, wanneér men zegt *den onderwyzer wilt, dat Teodoor dit boek leezk*, geeft het woord *leeze* niet te kennen, dat Teodoor werkelyk leest, maar enkellyk, dat zynen onderwyzer wilt, dat hy dit boek leeze, en 'nóó is *leeze* vervolgens hier geéne aantoönende wys.

3. De *gebiedende* wys (modus imperativus), die eene zaak nytdrukt, als geboden van den éersten persoon: b. v., *luyster en beoefent, in myn kind! luyster naar de vermaaningen van uuwen vader; Belgen! beoefent uuwe schoóne moedertaal*.

4. De *aanvoegende* wys (modus subjunctivus), welke de handeling des werkswaords niet regstreeks, maar, als twyfelachtig of onzeker, voorstelt, b. v., als gewild of niet gewild, gehoopt, enz.; dusdanige wys is *leére*, in *ik wensch, dat hy beter leére*.

§. 1848. De tyden, door welke men het tydstip van de handeling, door een nederduytsch werkwoord nytgedrukt, aanduyd, zyn vyf:

1. Den *tegenwoordigen* tyd der aantónnende wyze (præsens indicativum), welken te kennen geeft, dat iets geschied op het tydstip waar in men spreekt; als *wy GAAN, gy LACHT, enz.*

2. Den *verledenen* tyd der aantónnende wyze (præteritum indicativum), welken eene zaak voorstelt die voorby is op den tyd waar in men spreekt; als *ik ZING, zy LEÉRDEN, enz.*

3. Den *gebiedenden* tyd (imperativus), die tegenwoordig is, ten aanzien van de handeling van te gebieden, en toekomende ten opzichte van de volbrenging des gebods; als *slaap, hoórt, enz.*

4. Den *tegenwoordigen* tyd der aanvoegende wyze (subjunctivum præsens), die eene tegenwoordige of toekomende handeling, welke een werkwoord uytdrukt, niet regtstreeks aantóont, maar, als twyfelachtig of onzeker, voorstelt; als *den vader wenscht, dat zynen zoon beter LEÉRE.*

5. Den *verledenen* tyd der aanvoegende wyze (subjunctivum præteritum), die eene verledene zaak, als twyfelachtig of onzeker, uytdrukt; als *hy zal wenschen, dat hy zyne pligten vervuld HADDE.*

§. 1849. De getallen, door welke men de één- of méérder-heyd der persoonen, die de handeling van een werkwoord verrigten, uytdrukt, zyn twee:

1. Het *eénvoud*, dat men gebruykt, als men de werking eens bindwoords maar aan éénen persoon of aan éene zaak toepast; als *ik spreek, gy leérde, hy wandelde, enz.*

2.

2. Het *meêrvoud*, 't welk gebruykt word, als de handeling van het werkwoord aan meêr dan éénen persoon of ééne zaak toegepast word; als *wy zingen, gy wenschte, zy lagchen*, enz.

§. 1850. Van de persoonen getuygt men, dat zy de handeling, die het bindwoord uytdruckt, verrigten; en zyn drie:

Den *eêrsten*, welken den persoon is die spreekt; als *ik hoôr, wy hoóren*.

Den *tweedden*, die den persoon is tot welken men spreekt; als *gy hoórt, gy ziet*.

Den *derden* persoon. Dezen is dien van welken men spreekt; als *hy hoórt, zy hoóren*, enz.

§. 1851. De stelling van het bindwoord in zyne gedaanten, dit is, wyzen, tyden, en persoonen van het één-en meêr-voudig getal, noemt men *tydvoeging* (conjugatië) of

VERVOEGING.

ONBEPAALENDE WYS.

Leêren.

AANTOÓNENDE WYS.

Tegenwoordigen tyd.

Verledenen tyd.

Eénvoud.

Eénvoud.

Ik leêr.

Ik leêrde.

Gy leêrt.

Gy leêrde (451).

Hy leêrt (452).

Hy leêrde.

(451) De Hollanders schryven *gy LEÉRDET, gy LEÉRET*; in plaats van *gy LEÉRDE, gy LEÉRT*.

(452) Zoó zeggen de Vlaamingen, volgens de zelfde regelmaat; oók

Meêrvoud.	Meêrvoud.
Wy leêren.	Wy leêrden.
Gy leêrt.	Gy leêrde (451).
Zy leêren.	Zy leêrden.

GEBIEDENDE WYS.

Eênvoud. Leêr.

Meêrvoud. Leêrt (453).

oók *hy* WILT. De Hollanders hebben deze gelykvormige spelling verlaaten en schryven *hy* WIL, terwyl het spraakgebruik der Belgen hier standvastig gebleven is by de schryfwys onzer aloude voorvaderen. Zie WEILANDS *Taalkundig Woordenboek*, I. boekdeel, bl. 49.

Hoór wyders wat VAN DAELE, n° 17, bl. 15, van zyn *Tyd-verdryf*, hier van zegt:

« *Wil*, derden persoon van het eéntal des tegenwoordigen tyds! wel Hollanders! wel Hollanders! wat groôte taalmeesters zyt gyliden, als men niet onderzoekt! en Vlaamingen, die van hunne schryvers noóyt anders gezien hebben dan *wilt*, missen met hun. En sedert wanneer? Sedert dat zy willen uytsteeken boven andere, en zich waanen meesters in Israël te zyn. Wel myne goede, vergaapt gy nu aan *de koning* WIL op jagt gaan? segt liever: *Den koning* WILT op jagt gaan. Of zult gy oók zeggen: *Den smid* DRIL en is moede? Ik hoop, dat gy zult zeggen *driit, trilt, gilt*, enz.; en dat gyliden, volgens de regtaardige taalwetten, *wil* zult bewaaren voor de gebiedende wyze (imperativus): *Jongen* WIL naar school gaan. DRIL, smid, tot dat gy moede zyt. »

(453) De Fransche hebben, in de gebiedende wyze, enen eêrsten persoon van het meêrvoud, als *allons, parlons*, enz. De Nederduytschers drukken dit gewoonelyk uyt door *laat ons gaan, laat ons spreken*, enz. Nogtans BILDERDIJK zegt, in zyne *Taal- en Dichtkundige Verscheidenheden, Tweede Deel*, bl. 206: « *Laaten wy* (niet *laat ons*, want ik meên er niemand vergauning toe te vragen,) dit gedachtig zyn. »

AANVOEGENDE WYS.

*Tegenwoordigen tyd.**Verledenen tyd.*

Eénvoud.

Eénvoud.

Hy wilt,
dat { ik leére.
gy leért (451).
hy leére.

Hy wil-
de, dat { ik leérde.
gy leérde (451).
hy leérde.

Meérvoud.

Meérvoud.

Hy wilt,
dat { wy leéren.
gy leért (451).
zy leéren.

Hy wil-
de, dat { wy leérden.
gy leérde (451).
zy leérden.

BYVOEGELYKE NAAMWOORDEN (454).

*Bedryvende byvoegelyk
naamwoord (adjecti-
vum activum).*

*Lydende byvoegel. naam-
woord (adjectivum pas-
sivum).*

*Leérende.**Geleérd.*

GEDAANTEMAAKING.

§. 1852. De onbepaalende wys gaat uyt in **EN**,
van deze worden de andere gedaanten mid-
dellyk of onmiddellyk gemaakt.

AANTOÓNENDE WYS.

Tegenwoordigen tyd.

§. 1853. EÉNVoud. Den eérsten persoon word
gemaakt

(454) Wy hebben deze byvoegelyke naamwoorden in de
vervoeging der werkwoorden geplaatst, omdat het te wydloopig
zoud zyn de zelve in het byzonder te verhandelen.

gemaakt van de onbepaalende wys door het afsnyden van EN, den tweéden en den derden vormt men door het veranderen van EN in T; B. V., LEÉREN, ik LEÉR, gy LEÉRT, hy LEÉRT.

MEÉRVOUD. Den eérsten en den derden persoon zyn gelyk aan de onbepaalende wys, en den tweéden is gelyk aan den tweéden persoon van het éénvoud; B. V., wy LEÉREN, zy LEÉREN, gy LEÉRT.

Verledenen tyd.

§. 1854. ENKELVOUD. Dit word gemaakt van de onbepaalende wys, door het veranderen van EN in DE; B. V., LEÉREN, ik, gy, hy LEÉRDE.

MEÉRVOUD. Den tweéden persoon is gelyk aan het éénvoud, den eérsten en den derden worden gemaakt van den tweéden persoon, door het bydoen van eene N; B. V., gy LEÉRDE, wy LEÉRDEN, zy LEÉRDEN, enz.

GEBIEDENDE WYS.

§. 1855. Het éénvoud van de gebiedende wys is gelyk aan den eérsten, en het meérvoud is gelyk aan den tweéden persoon van het éénvoud des tegenwoordigen tyds der aantónnende wys; B. V., leér, leért.

AANVOEGENDE WYS.

Tegenwoordigen tyd.

§. 1856. Den eérsten en den derden persoon
van

van het eénvoud worden gemaakt van de onbepaalende wys, door het afsnyden van **N**; de andere personen zyn gelyk aan die van den tegenwoordigen tyd der aantoonende wys: **B. V.**, *ik LEÉRE*; *gy LEÉRT*, *hy LEÉRE*, *wy LEÉREN*, *gy LEÉRT*, *zy LEÉREN*, enz.

Verledenen tyd.

§. 1857. Den verledenen tyd der aanvoegende wys is gelyk aan dien van de aantoonende wys; **B. V.**, *ik LEÉRDE*, *gy LEÉRDE*, *hy LEÉRDE*, *wy LEÉRDEN*, *gy LEÉRDE*, *zy LEÉRDEN*.

BYVOEGELYKE NAAMWOORDEN.

Bedryvende byvoegelyk naamwoord.

§. 1858. Het bedryvende byvoegelyk naamwoord word gemaakt van de onbepaalende wys, door het achteraanvoegen van **DE**; **B. V.**, *leéren*, *leérende*, enz.

Lydende byvoegelyk naamwoord.

§. 1859. Het lydende byvoegelyk naamwoord word gemaakt van de onbepaalende wys, met daar **GE** voor te stellen en de laatste letters **EN** te veranderen in **D** of **T**, volgens het geen wy, spreekende van **D** en **T**, op het eynde van eenig woord, gezegd hebben; maar de werkwoorden, die van een onscheydbaar voorzetsel, als **BE**, **GE**, **HER**, **ONT**, **VER**, zamen gesteld zyn, **neemen**

neemen **GE** niet aan: *B. V.*, *leeren*, *straffen*, *beminnen*, *getuygen*, *herhaalen*, *ontneemen*, *verduysteren*; *geleerd*, *gestraft*, *bemind*, *getuygd*, *herhaald*, *ontnomen*, *verduysterd*.

U Y T N E E M I N G E N .

EÉRSTE.

§. 1860. *De werkwoorden, die in de onbepaalde wys voor EN of GHEN twee gelyke medeklinkers hebben,*

Als *beminnen*, *wedden*, *visschen*, *wasschen*, enz., verliezen er eenen van, zoó dikwyls als de eyndletters **EN** achtergelaaten of tegen andere verwisseld worden: *B. V.*, **BEMINNEN**, *ik BEMIN*, *gy BEMINT*; **VISSCHEN**, *ik VISCH*, *hy VISCHT*.

En in de zelfde gevallen, laat men in de geene die in **GHEN** eyndigen, als *lagchen*, *pogchen*, enz., de **G** achter, en men schryft *ik LACH*, *gy POCHE*, enz.

TWERDE.

Van de werkwoorden die in de onbepaalde wys uytgaan in AAN, IEN, IËN, OEN.

§. 1861. *De bindwoorden, welke in de onbepaalde wys in AAN, IEN, IËN, of OEN eyndigen, veranderen of verwerpen alleénelyk N in plaats van EN: B. V.*, **GAAN**, *ik GAA*, *gy GAAT*; **ZIEN**, *hy ZIET*; **NEURIËN**, *hy NEURIËDE*; **DOEN**, *dat ik DOE*; enz.

Men

Men ziet klaar, dat de werkwoorden, die eene *y* voor *en* hebben, als *groeyen*, *waayen*, enz., hier onder niet begrepen zyn; men zegt *hy* GROEYT, *het* WAAVDE, enz.

<i>Gaan</i> ,	} verleden tyd (455),	<i>ging</i> ,	} lyd. byvoeg. naamw.,	<i>gegaan</i> .
<i>Slaan</i> ,		<i>sloeg</i> ,		<i>geslaagen</i> .
<i>Staan</i> ,		<i>stond</i> ,		<i>gestaan</i> .
<i>Zien</i> ,		<i>zag</i> ,		<i>gezien</i> .
<i>Doen</i> ,		<i>deed</i> ,		<i>gedaan</i> .

DERDE.

Van de werkwoorden die in de onbepaald. wys uytgaan in DEN.

§. 1862. De bindwoorden, in de onbepaalde wys eyndigende in *DEN* of *DDEN*, hebben geéne gedaanten die uytgaan in *T*; want zy veranderen *DEN* of *DDEN* in *D*, in den tweéden en den derden persoon van het éénvoud en in den tweéden van het meérvoud van den tegenwoordigen tyd der aantónnende wyze, als oók in het lydende byvoegelyk naamwoord: B. V.,

BESTERDEN,

(455) Hier, en in het vervolg, bevat de éérste kolonne de onbepaalde wys, de tweede behelst den tweéden of verledenen tyd, en de derde het lydende byvoegelyk naamwoord. Wanneer wy zeggen *verledenen tyd*, zonder de wys of den persoon te bepalen, moet dit alleén verstaan worden van den éérsten persoon van het éénvoud van den verledenen tyd der aantónnende wyze; hoe de andere personen van desen tyd gemaakt worden, vind men in de Achtste Uytneeming.

BESTEEDEN, $\left\{ \begin{array}{l} \text{gy} \\ \text{hy} \\ \text{ik heb} \end{array} \right\}$ BESTEED.

Overige afwykingen.

§. 1863.

IN DEN.

<i>Belyden</i> ,	<i>beleed</i> ,	<i>beleden</i> .
<i>Bidden</i> ,	<i>bad</i> ,	<i>gebeden</i> .
<i>Bieden</i> ,	<i>bood</i> ,	<i>geboden</i> .
<i>Binden</i> ,	<i>bond</i> ,	<i>gebonden</i> .
<i>Braaden</i> ,	<i>bried (braad- de) (456)</i> ,	<i>gebraaden</i> .
<i>Gelden</i> ,	<i>gold</i> ,	<i>gegolden</i> .
<i>Glyden</i> ,	<i>gleed</i> ,	<i>gegleden</i> .
<i>Houden</i> ,	<i>hield</i> ,	<i>gehouden</i> .
<i>Lauden</i> ,	<i>(laadde)</i> ,	<i>gelaaden</i> .
<i>Iyden</i> ,	<i>loed</i> ,	<i>geleden</i> .
<i>Raaden</i> ,	<i>ried (raadde)</i> ,	<i>geraaden</i> .
<i>Ryden</i> ,	<i>reed</i> ,	<i>gereden</i> .
<i>Schelden</i> ,	<i>schold</i> ,	<i>gescholden</i> .
<i>Schenden</i> ,	<i>schond (schend- de)</i> ,	<i>geschonden (ge- schend)</i> .
<i>Scheyden</i> ,	<i>(scheydde)</i> ,	<i>gescheyden</i> ,
<i>Schryden</i> ,	<i>schreed</i> ,	<i>geschreden</i> .
<i>Slinden</i> ,	<i>slond</i> ,	<i>geslonden</i> .
<i>Snyden</i> ,	<i>sneed</i> ,	<i>gesneden</i> .
<i>Stryden</i> ,	<i>streed</i> ,	<i>gestreden</i> .
<i>Treedden</i> ,	<i>trad</i> ,	<i>getreeden</i> .
<i>Vinden</i> ,	<i>vond</i> ,	<i>gevonden</i> .
		<i>Vlieden</i> ;

(456) In de werkwoorden hebben wy de regelmaatige gedaanten, als *braadde*, *raadde*, enz., tusschen een insluitingsteeken () gesteld.

<i>Vlieden</i> ,	<i>vlood</i> ,	<i>gevloden</i> .
<i>Winden</i> ,	<i>wond</i> ,	<i>gewonden</i> .
<i>Worden</i> ,	<i>wierd en werd</i>	<i>geworden</i> .
	(457),	
<i>Zenden</i> ,	<i>zond</i> ,	<i>gezonden</i> .
<i>Zieden</i> ,	<i>zood</i> ,	<i>gezoden</i> .
<i>Zwinden</i> ,	<i>zwond</i> ,	<i>gezwonden</i> .

Zouden word enkellyk gebruykt om, vervoegd
met

(457) « Taalkundige (zegt BOLHUIS, bl. 122) verschillen in de vervoeging van het hulpwoord *worden*. SEWEL heeft ik *word* of *werd*, ik *wierd*, dat ik *worde* of *werde*, dat ik *wierde*, *worden*. MOONEN en V. D. PALM, ik *worde*, *werd*, dat ik *worde*, dat ik *wierde*, *worden*. *Idea L. B.* p. 43, Ed. Nov., 68, ik *worde*, ik *werde*, dat ik *werde*, dat ik *wierde*, *worden*: en in de *Boekz.*, *Mai*, 1708, bl. 543, beyde *werden* en *worden*; het eerste als zuydhollandsch, en daar van ik *wierde*; het ander als noordhollandsch, en van daar ik *werde*. Maar HUYD. beweirt, *Pr.*, bl. 80 — 82, uyt de oudheyd, ik *worde*, ik *werde*, dat ik *worde* of *werde*, dat ik *wierde*, *worden*. Ik acht dit geschil van geen groot belang. Men kieze naar zyn genoegen. Ik kieze *worden*, ik *worde*, dat ik *worde*, met onzen schryver (*Klaas Stijl*), omdat men oudtyds, en nu, zoó meest schryft. *Werden*, ik *werde*, in den 1 tyd der aantoonende wyze, is waarschynelyk eenen byzonderen tongslag van het zelfde woord *worden*. Hier komt het maar aan op den 2 tyd, ik *wierd*, dat ik *wierde*, of ik *werd*, dat ik *werde*. Ik vind geene zwaarigheyd, om het eerste met onzen schryver (*Klaas Stijl*) te volgen: want meérmaalen hebben de werkwoorden in dezen tyd de *ie*, B. V., ik *VIEL*, ik *SLIEP*; en doorgans word de aanvoegende wys gemaakt van de aantoonende wyze door eene bygevoegde *e*. Heeft den heer HUYD. voorbeelden der oude voor *worden*, ik *werde*, enz.; ik weet niet of die algemeen zoó schreeven. »

454 ZYNWYZEN EN VERANDERINGEN

met een ander bindwoord, eene veronderstel-
 lende wys uyt te drukken; het heeft alleénlyk
 de volgende gedaanten :

<i>Ik</i> ZOULD	}	<i>gaan, indien hy wilde.</i>
<i>Gy</i> ZOULD		
<i>Hy</i> ZOULD		
<i>Wy</i> ZOULDEN		
<i>Gy</i> ZOULD		
<i>Zy</i> ZOULDEN		

VIERDE UYTNEEMING.

*Van de bindwoorden die in de onbepalende
 wys in de letters FEN, HEN, KEN, PEN, SEN,
 TEN, sluyten.*

§. 1864. De werkwoorden, die in de onbepaa-
 lende wys eyndigen in FEN, HEN, KEN, PEN,
 SEN, TEN, veranderen in den verledenen tyd der
 aantoonende wyze EN in TE, in plaats van EN
 in DE; en in het lydende byvoegelyk naamwoord
 verwisselen zy EN met T: maar die in TEN neemen
 van achter niets aan in het lydende byvoegelyk
 naamwoord, noch in den tweéden noch derden
 persoon van het éénvoud, noch in den tweéden
 persoon van het meérvoud van den tegenwoor-
 digen tyd der aantoonende wys; B. V., ACHTEN,
 GRACHT, *gy* ACHT, *hy* ACHT.

Overige afwykingen.

§. 1865.

In FEN.

<i>Heffen,</i>	<i>hief,</i>	<i>geheven.</i>
<i>Treffen,</i>	<i>trof,</i>	<i>getroffen.</i>

In HEN.

<i>Hyschen,</i>	<i>heesch (hysch-</i>	<i>gehaschen (ge-</i>
	<i>te),</i>	<i>hyscht).</i>
<i>Kryschén,</i>	<i>kreesch (krysch-</i>	<i>gekryschén (ge-</i>
	<i>te),</i>	<i>kryscht).</i>
<i>Lagchen,</i>	<i>(lachte),</i>	<i>gelagchen.</i>
<i>Wasschen,</i>	<i>wiesch,</i>	<i>gewasschen.</i>

In KEN.

<i>Bakken,</i>	<i>(bakte),</i>	<i>gebakken.</i>
<i>Blinken,</i>	<i>blonk,</i>	<i>geblonken.</i>
<i>Blyken,</i>	<i>bleek,</i>	<i>gebleken.</i>
<i>Breeken,</i>	<i>brak,</i>	<i>gebroken.</i>
<i>Denken,</i>	<i>dacht,</i>	<i>gedacht.</i>
<i>Drinken,</i>	<i>dronk,</i>	<i>gedronken.</i>
<i>Dunken,</i>	{ <i>docht,</i>	{ <i>gedocht.</i>
	{ <i>dacht,</i>	{ <i>gedacht.</i>
<i>Duyken,</i>	<i>dook,</i>	<i>gedoken.</i>
<i>Klinken,</i>	<i>klonk,</i>	<i>geklonken.</i>
<i>Kyken,</i>	<i>keek,</i>	<i>gekeken.</i>
<i>Luyken,</i>	<i>look,</i>	<i>geloken.</i>
<i>Lyken (gely-</i>	<i>leek,</i>	<i>geleken.</i>
<i>ken) (458),</i>		

Melken,

(458) *Lyken*, effen maaken, heeft in den verledenen tyd ik
LYKTE, en in het lydende byvoegelyk naamwoord *gelykt*.

<i>Melken</i> ,	<i>molk</i> ,	<i>gemolken</i> ,
<i>Rieken</i> ,	} <i>rook</i> ,	<i>geroken</i> .
<i>Ruyken</i> ,		
<i>Schenken</i> ,	<i>schonk</i> ,	<i>geschonken</i> .
<i>Slenken</i> ,	} <i>slonk</i> ,	<i>geslonken</i> .
<i>Slinken</i> ,		
<i>Sluyken</i> ,	<i>slook</i> ,	<i>gesloken</i> .
<i>Spreeken</i> ,	<i>sprak</i> ,	<i>gesproken</i> .
<i>Steehen</i> ,	<i>stak</i> ,	<i>gesteehen</i> , <i>gestoken</i> .
<i>Stinken</i> ,	<i>stonk</i> ;	<i>gestonken</i> .
<i>Stryken</i> ,	<i>streek</i> ,	<i>gestreken</i> .
<i>Trekken</i> ,	<i>trok</i> ,	<i>getrokken</i> .
<i>Werken</i> ,	<i>(werkte)wrocht</i> ,	<i>(gewerkt) gewrocht</i> .
<i>Wreeken</i> ,	<i>(wreekte)</i> ,	<i>gewroken</i> .
<i>Wyken</i> ,	<i>week</i> ,	<i>geweken</i> .
<i>Zinken</i> ,	<i>zonk</i> ,	<i>gezonden</i> .
<i>Zoeken</i> ,	<i>zocht</i> ,	<i>gezocht</i> .
<i>Zwyken</i> ,	<i>zweek</i> ,	<i>gezweken</i> .

IN PEN.

<i>Druypen</i> ,	<i>droop</i> ,	<i>gedropen</i> .
<i>Grypen</i> ,	<i>greep</i> ,	<i>gegrepen</i> .
<i>Helpen</i> ,	<i>hielp en holp</i> ,	<i>geholpen</i> .
<i>Knypen</i> ,	<i>kneep</i> ,	<i>geknepen</i> .
<i>Koópen</i> ,	<i>kocht</i> ,	<i>gekocht</i> .
<i>Krimpen</i> ,	<i>kromp</i> ,	<i>gekrompen</i> .
<i>Kruypen</i> ,	<i>kroop</i> ,	<i>gekropen</i> .
<i>Loópen</i> ,	<i>liep</i> ,	<i>geloópen</i> .
<i>Nypen</i> ,	<i>nsep</i> ,	<i>genepen</i> .
<i>Roepen</i> ,	<i>riep</i> ,	<i>geroepen</i> .
		<i>Scheppen</i>

<i>Scheppen</i> (voordbrengen) (459),	<i>schiep</i> ,	<i>geschapen</i> .
<i>Slaapen</i> ,	<i>sliep</i> ,	<i>geslaapen</i> .
<i>Sluypen</i> ,	<i>sloop</i> ,	<i>gesloopen</i> .
<i>Slypen</i> ,	<i>sleep</i> ,	<i>geslepen</i> .
<i>Werpen</i> ,	} <i>wierp</i> ,	<i>geworpen</i> .
<i>Worpen</i> ,		
<i>Zuypen</i> ,	<i>soop</i> ,	<i>gezopen</i> .

In SEN.

<i>Wassen</i> (groeyen)(460),	<i>wies</i> ,	<i>gewassen</i> .
----------------------------------	---------------	-------------------

In TEN.

<i>Bersten</i> ,	<i>borst</i> ,	<i>geborsten</i> .
<i>Byten</i> ,	<i>beet</i> ,	<i>gebeten</i> .
<i>Dryten</i> ,	<i>dreet</i> ,	<i>gedreten</i> .
<i>Eeten</i> ,	<i>at</i> ,	<i>geëeten</i> (461).
<i>Fluyten</i> (462),	<i>floot</i> ,	<i>geflooten</i> .
<i>Genieten</i> ,	<i>genoot</i> ,	<i>genoten</i> .

Gieten,

(459) Het werkwoord *scheppen*, in de beteëkenis: van putten, word regelmatig vervoegd; B. V., *ik SCHEPTE*, *gy SCHEPTE*, enz., *ik heb GESCHEPT*.

(460) *Wassen*, met *was* bestryken, heeft, volgens den gemeënen regel, in den verledenen tyd *waste*, en in het lydende byvoegelyk naamwoord *gewast*.

(461) Voor *geëeten* zeggen de Hollanders, in het lydende byvoegelyk naamwoord, *gegeeten*.

(462) By sommige is *fluyten* regelmatig. Zie Taalk. Woordenb. door P. WEILAND.

<i>Gieten</i> ,	<i>goot</i> ,	<i>gegoten</i> .
<i>Heeten</i> (noemen) (463),	<i>(heette)</i> ,	<i>geheeten</i> .
<i>Kryten</i> ,	<i>kreet</i> ,	<i>gekreten</i> .
<i>Kwyten</i> ,	<i>kweet</i> ,	<i>gekweiten</i> .
<i>Laaten</i> ,	<i>liet</i> ,	<i>gelaaten</i> .
<i>Meeten</i> ,	<i>mat</i> ,	<i>gemeeten</i> .
<i>Moeten</i> (464),	<i>moest</i> ,	<i>gemoeten</i> .
<i>Ryten</i> ,	<i>reet</i> ,	<i>gereten</i> .
<i>Schieten</i> ,	<i>schoot</i> ,	<i>geschoten</i> .
<i>Schyten</i> (465),	<i>scheet</i> ,	<i>gescheten</i> .
<i>Sluyten</i> ,	<i>sloot</i> ,	<i>gesloten</i> .
<i>Slyten</i> ,	<i>sleet</i> ,	<i>geslaten</i> .
<i>Smelten</i> ,	<i>smolt</i> ,	<i>gesmolten</i> .
<i>Smyten</i> ,	<i>smeet</i> ,	<i>gesmeten</i> .
<i>Snuyten</i> ,	<i>snoot</i> ,	<i>gesnoten</i> .
<i>Splyten</i> ,	<i>spleet</i> ,	<i>gespleten</i> .
<i>Spruyten</i> ,	<i>sproot</i> ,	<i>gesproten</i> .
<i>Spuyten</i> ,	<i>spoot</i> ,	<i>gespoten</i> .
<i>Spyten</i> ,	<i>speet</i> ,	<i>gespeten</i> .
<i>Stoóten</i> ,	<i>stiet (stoótte)</i> ,	<i>gestoóten</i> .
<i>Vechten</i> ,	<i>vocht</i> ,	<i>gevochten</i> .
<i>Verdrieten</i> ,	<i>verdroot</i> ,	<i>verdroten</i> .
<i>Vergeeten</i> ,	<i>vergat</i> ,	<i>vorgeeten</i> .
<i>Vlechten</i> ,	<i>vlocht</i> ,	<i>gevlochten</i> .
<i>Vlieten</i> ,	<i>vloot</i> ,	<i>gevloten</i> .
		<i>Vraeten</i> ,

(463) *Heeten*, verwarmen, word regelmatig vervoegd.

(464) *Moeten*, een scheepswoord, is regelmatig, en heeft *moette*, *gemoet*.

(465) *Schyten* is alleén in gebruyk in den gemeénsten en laagsten spreektrant.

<i>Vreeten,</i>	<i>vrat,</i>	<i>gevreeten.</i>
<i>Weeten,</i>	<i>wist,</i>	<i>gewoeten.</i>
<i>Wyten,</i>	<i>weet,</i>	<i>geweten.</i>
<i>Zitten,</i>	<i>zat,</i>	<i>gezeten.</i>
<i>Zouten,</i>	<i>(zoutte),</i>	<i>gezouten.</i>

VYFDE UITNEEMING.

Van de werkwoorden die in de onbepaalende wys op de lettergreep VEN en ZEN stuyten.

§. 1866. De bindwoorden, in de onbepaalende wys eyndigende in VEN, verwisselen de v met f, en de geene die uytgaan in ZEN veranderen de z in s, 1. in het éénvoud en den tweéden persoon van het méérvoud van den tegenwoordigen tyd der aantóónde wyze, 2. in den verledenen tyd der aantóónde wyze, 3. in het lydende byvoegelyk naamwoord, 4. in de gedaanten die aan deze gelyk zyn: B. V., LEEVEN, ik LEEF, gy LEEFT, hy LEEFT, ik LEEFDE, GELEefd; RAAZEN, gy RAAST, dat hy RAASTE, GERAASD; ERZ.

Overige afwykingen.

§. 1867.

In VEN.

<i>Bederven,</i>	<i>bedierf, bedorf,</i>	<i>bedorven.</i>
<i>Blyven,</i>	<i>bleef,</i>	<i>gebleven.</i>
<i>Delven,</i>	<i>dolf,</i>	<i>gedolven.</i>
<i>Dryven,</i>	<i>drcef,</i>	<i>Sedreven.</i>
		<i>Durven,</i>

460 ZYNWYZEN EN VERANDERINGEN

<i>Durven</i> ,	<i>dorst (durfde)</i> ,	<i>gedorst (gedurfde)</i> .
<i>Geeven</i> ,	<i>gaf</i> ,	<i>gegeeven</i> .
<i>Kerven</i> ,	<i>korf</i> ,	<i>gekorven</i> .
<i>Kluyven</i> ,	<i>kloof</i> ,	<i>gekloven</i> .
<i>Kyven</i> ,	<i>keef</i> ,	<i>gekeven</i> .
<i>Ryven</i> (466) ,	<i>reef</i> ,	<i>gereven</i> .
<i>Schryven</i> ,	<i>schreef</i> ,	<i>geschreven</i> .
<i>Schuyven</i> ,	<i>schoof</i> ,	<i>geschoven</i> .
<i>Snuymen</i> ,	<i>snoof</i> ,	<i>gesnoven</i> .
<i>Sterven</i> ,	<i>stierf</i> , <i>storf</i> ,	<i>gestorven</i> .
<i>Stuyven</i> ,	<i>stoof</i> ,	<i>gestoven</i> .
<i>Styven</i> (linnen styven) (467) ,	<i>steef</i> ,	<i>gesteven</i> .
<i>Verderven</i> ,	<i>verdorf</i> ,	<i>verdorven</i> .
<i>Weeven</i> ,	<i>(weefde)</i> ,	<i>geweeven</i> .
<i>Werven</i> ,	<i>wierf</i> , <i>worf</i> ,	<i>geworven</i> .
<i>Wryven</i> ,	<i>wreef</i> ,	<i>gewreven</i> .
<i>Zwerven</i> ,	<i>zworf</i> ,	<i>gezworven</i> .

IN ZEN.

<i>Blaazen</i> ,	<i>bliis</i> ,	<i>geblaazen</i> :
<i>Geneezen</i> ,	<i>genas</i> ,	<i>geneezen</i> .
<i>Kiezen</i> ,	<i>koos</i> ,	<i>gekozen</i> ,
<i>Knyzen</i> ,	<i>(knysde) knees</i> ,	<i>(geknyisd) geknezen</i> .
<i>Leezen</i> ,	<i>las</i> ,	<i>geleezen</i> .
		<i>Pluyzen</i> ,

(466) Het bindwoord *ryven* word oók regelmatig gebruykt in den vertrouwelyken spreektrant , waar men zegt ik *ryfde* , *geryfd* .

(467) Men zegt , volgens den algemeenen regel , *stysde* , *gestysd* , wanneer dit word *versterken* of *bevestigen* beteekent .

<i>Pluizen</i> ,	<i>ploos (pluysde)</i> ,	<i>geplozen (gepluysd)</i> .
<i>Pryzen</i> ,	<i>prees</i> ,	<i>geprezen</i> .
<i>Ryzen</i> ,	<i>rees</i> ,	<i>gerezen</i> .
<i>Verliezen</i> ,	<i>verloor</i> ,	<i>verloren</i> .
<i>Vriezen</i> ,	<i>(het) vroom</i> ,	<i>gevroren, gevrozen</i> .
	<i>vroos</i> ,	<i>zen</i> .
<i>Wyzen</i> ,	<i>wees</i> ,	<i>gewezen</i> .

ZESDE UYTNEEMING.

§. 1868. Deze uytneeming vervat de bindwoorden, die door hunnen uytgang onder de voorgaande uytzonderingen niet begrepen zyn.

<i>Bannen</i> ,	<i>(bande)</i> ,	<i>gebannen</i> .
<i>Bedriegen</i> ,	<i>bedroog</i> ,	<i>bedrogen</i> .
<i>Beginnen</i> ,	<i>begon</i> ,	<i>begonnen</i> .
<i>Bergen</i> ,	<i>borg</i> ,	<i>geborgen</i> .
<i>Beveelen</i> ,	<i>beval</i> ,	<i>bevolen</i> .
<i>Beweegen</i> ,	<i>bewoog (beweegde)</i> ,	<i>bewogen (beweegd)</i> .
<i>Bezinnen</i> ,	<i>bezon</i> ,	<i>bezonnen</i> .
<i>Brengen</i> ,	<i>bragt</i> ,	<i>gebragt</i> .
<i>Buygen</i> ,	<i>boog</i> ,	<i>gebogen</i> .
<i>Dingen</i> ,	<i>dong</i> ,	<i>gedongen</i> .
<i>Draagen</i> ,	<i>droeg</i> ,	<i>gedraagen</i> .
<i>Dringen</i> ,	<i>drong</i> ,	<i>gedrongen</i> .
<i>Dwingen</i> ,	<i>dwong</i> ,	<i>gedwongen</i> .
<i>Glimmen</i> ,	<i>glom</i> ,	<i>geglommen</i> .
<i>Graaven</i> ,	<i>groef</i> ,	<i>gegraaven</i> .
<i>Grynen</i> ,	<i>green (grynde)</i> ,	<i>gегenen (gerynd)</i> .
		<i>Hangen</i> ;

462 ZYNWYZEN EN VERANDERINGEN

<i>Hängen,</i>	<i>hing en hong,</i>	<i>gehangen,</i>
<i>Houwen,</i>	<i>hieuw,</i>	<i>gehouden.</i>
<i>Hygen,</i>	<i>haeg (hygde),</i>	<i>gehegen (gehygd).</i>
<i>Jaagen,</i>	<i>joeg (jaagde),</i>	<i>(gejaagd).</i>
<i>Klimmen,</i>	<i>klom,</i>	<i>geklommen.</i>
<i>Komen,</i>	<i>kwam,</i>	<i>gekomen.</i>
<i>Kruyen;</i>	<i>krooy en krood,</i>	<i>gekrooyen, gekroden.</i>
<i>Krygen (bekomen) (468),</i>	<i>kreeg,</i>	<i>gekregen.</i>
<i>Leggen,</i>	<i>leyde (legde),</i>	<i>geleyd (gelegd).</i>
<i>Liegen,</i>	<i>loog,</i>	<i>gelogen.</i>
<i>Liggen,</i>	<i>låg,</i>	<i>gelegen.</i>
<i>Maalen (in teenen molen) (469),</i>	<i>(maalde),</i>	<i>gemaalen.</i>
<i>Neemen,</i>	<i>nam,</i>	<i>genomen.</i>
<i>Nygen,</i>	<i>neeg,</i>	<i>genegen.</i>
<i>Ontginnen,</i>	<i>ontgön,</i>	<i>ontgommen.</i>
<i>Ontvangen,</i>	<i>ontving,</i>	<i>ontvangen.</i>
<i>Pleegen (gewoon zyn) (470),</i>	<i>plagt,</i>	<i>(gepleegd).</i>
<i>Rygen,</i>	<i>reeg,</i>	<i>geregen.</i>
<i>Scheiren,</i>	<i>schoor, schoer,</i>	<i>geschoren.</i>
		<i>Schuylen,</i>

(468) *Krygen*, kryg voeren, heeft *krygde*, *gekrygd*.

(469) *Maalen*, teekenen, volgt in geheel zyne vervoeging den gemeenen regel: men zegt in den verledenen tyk ik MAALDE, enz.; th het lydende byvoegelyk naamwoord GEMAALD.

(470) *Pleegen*, oefenen, is regelmatig, als *hy pleegde de deugd*, *zy hebben bedrog gepleegd*.

<i>Schuylen</i> ,	<i>school (schuyl- de)</i> ,	<i>gescholen (geschuyld)</i> .
<i>Schynen</i> ,	<i>scheen</i> ,	<i>geschenen</i> .
<i>Slaagen(slaan)</i> ,	<i>sloeg</i> ,	<i>geslaagen(471)</i> .
<i>Spannen</i> ,	<i>(spande)</i> ,	<i>gespannen</i> .
<i>Spinnen</i> ,	<i>spou</i> ,	<i>gesponnen</i> .
<i>Springen</i> ,	<i>sprong</i> ,	<i>gesprongen</i> .
<i>Spuugen</i> ,	} <i>spoo</i> ,	<i>gespogen</i> .
<i>Spuygen</i> ,		
<i>Steelen</i> ,	<i>stal, stool</i> ,	<i>gestolen</i> .
<i>Stygen</i> ,	<i>steeg</i> ,	<i>gestegen</i> .
<i>Tiegen</i> ,	<i>toog</i> ,	<i>getogen (472)</i> .
<i>Tygen</i> ,	<i>teeg</i> ,	<i>getegen</i> .
<i>Vaaren</i> ,	<i>voer</i> ,	<i>gevaaren</i> .
<i>Vallen</i> ,	<i>viel</i> ,	<i>gevallen</i> .
<i>Vangen</i> ,	<i>ving of vong</i> ,	<i>gevangen</i> .
<i>Verdwynen</i> ,	<i>verdween</i> ,	<i>verdwenen</i> .
<i>Verzinnen</i> ,	<i>verzon</i> ,	<i>verzonnen</i> .
<i>Vliegen</i> ,	<i>vloog</i> ,	<i>gevlogen</i> .
<i>Vouwen</i> ,	<i>(vouwde)</i> ,	<i>gevouwen</i> .
<i>Vraagen</i> ,	<i>vroeg(vraagde)</i> ,	<i>(gevraagd)</i> .
<i>Waaren</i> ,	<i>woey(waayde)</i> ,	<i>(gewaayd)</i> .
<i>Weegen</i> ,	<i>woog</i> ,	<i>gewogen</i> .
<i>Winnen</i> ,	<i>won</i> ,	<i>gewonnen</i> .
		<i>Wringen</i> ,

(471) *Slaagen*, voor *gelukken*, is regelmatig en heeft *slaagde*, *geslaagd*.

(472) Dit werkwoord is maar gebruykelyk in den verledenen tyd, het lydende hyvoegelyk naamwoord, en in de zamenstelling *aangetogen*, *doorgetogen*, *ingetogen*, *naagetogen*, *ontuog* en *ontlogen*, *opgetogen*, *voordgetogen*, *weggetogen*, enz.

464 ZINWIJZEN EN VERANDERINGEN

<i>Wringen</i> ,	<i>wrong</i> ,	<i>gewrongen</i> .
<i>Zeggen</i> ,	<i>zeyde</i> ,	<i>gezeyd</i> (<i>gezegd</i>).
<i>Zingen</i> ,	<i>zong</i> ,	<i>gezongen</i> .
<i>Zuygen</i> ,	<i>zoog</i> ,	<i>gezogen</i> .
<i>Zweiren</i> ,	<i>zwoet</i> , <i>zwoor</i> ,	<i>gezworen</i> .
<i>Zwelgen</i> ,	<i>zvolg</i> ,	<i>gezwolgen</i> .
<i>Zwellen</i> ,	<i>zwol</i> ,	<i>gezwollen</i> .
<i>Zwemmen</i> ,	<i>zwom</i> ,	<i>gezwommen</i> .
<i>Zwygen</i> ,	<i>zweeg</i> ,	<i>gezwegen</i> .
<i>Zygen</i> ,	<i>zeeg</i> ,	<i>gezeggen</i> (473).

§. 1869. *Konnen of kunnen*

heeft *kan*, in den eérsten en derden persoon van het éénvoud van den tegenwoordigen tyd der aantónnende wyze; en in den verledenen tyd *ik KONDE* of *KON*, *gy KONDE*, *hy KONDE*, of *KON*, *wy KONDEN*, *gy KONDE*, *zy KONDEN*; en *gekonnen* in het lydende byvoegelyk naamwoord.

§. 1870. *Moogen*

heeft *mag*, in den eérsten en derden persoon van het éénvoud van den tegenwoordigen tyd der

(473) WEILAND stelt, in zyne *Nederduitsche Spraakkunst*, bl. 127, *spouwen* onder de *ongelykvloeyende* werkwoorden; en zegt, dat het heeft *ik spouw*, *ik spouwde*, *ik heb gespouwen*: en eenige regels voorder (op de selfde blads.) zegt *hy*, dat het een *gelykvloeyende* werkwoord is, en dat het, in het lydende byvoegelyk naamwoord, *gespouwd* heeft; gelyk het ook op deze wyze in zyn groot en in zyn kleyn *Woordenboek* te vinden is.

der aantónnende wyze; *mogt*, enz., in den verledenen tyd der aantónnende wyze; en *gemogt* in het lydende byvoegelyk naamwoord.

§. 1871. *Hebben*

heeft, in den derden persoon van het éénvoud van den tegenwoordigen tyd der aantónnende wyze, *heeft*, in den verledenen tyd der aantónnende wyze, *had*; en *gehad*, in het lydende byvoegelyk naamwoord (474).

ZEVENDE UITNEEMING.

Werkwoorden welke ééne of meér gedaanten ontbeiren.

§. 1872. De bindwoorden *kunnen*, *moogen*, *moeten*, hebben gééne gebiedende wys; omdat deze niet overeenkomt met den aard hunner beteékenis: men kan wel zeggen *LEÉRT uwwe les*, *SCHRYFT eenen brief*, enz.; maar niet *KUNT*, *MOOGT*, *MOET*, *uwwe les leéren*, *enen brief schryven*, enz.

§. 1873.

(474) Hier hebben wy de onregelmatigheid der werkwoorden opgegeeven, gelyk zy in het hedendaagsche gebruik plaats heeft. By de oude vind men veele vreemde onregelmatigheden, welke niet naa te volgen zyn: dusdaanige zyn *begam*, voor *begon*, van *beginnen*; *klam*, voor *klom*, van *klimmen*; *shank*, voor *shonk*, van *shenken*; *starf*, voor *stierf*, van *sterven*; *trak*, voor *trok*, van *trekken*; *vandt*, voor *vond*, van *vinden*; *verdrank*, voor *verdronk*, van *verdrinken*; *vertrak*, voor *vertrok*, van *vertrekken*; *wan*, voor *won*, van *winnen*; *zwam*, voor *zwom*, van *zwemmen*; enz.

§. 1873. Om de zelfde reden hebben de woor- den *regen*, *sneeuwen*, *donderen*, enz., in eenen natuurlyken zin genomen, alleén den derden persoon van het éénvoud: want men kan wel zeggen *het* REGENT, *het* SNEEUWDE, *dat* het DONDERE, enz., maar niet *ik* REGEN, *gy* SNEEUWT, *wy*, *zy* DONDEREN, enz.; doch in eene figuurlyke beteékenis kan men geheel wel zeggen *ik* DONDERDE, *gy* DONDERDE, enz., *tegen de ondeugden*.

§. 1874. *Weezen*

heeft alleénelyk 1. de onbepaalende wys *weezen*, 2. Den verledenen tyd der aantóónde wyze *ik* WAS, *gy* WAART, *hy* WAS, *wy* WÁREN, *gy* WAART, *zy* WÁREN. 3. De gebiedende wys *wees*, *weest*. 4. Den verledenen tyd der aanvoegende wyze *ik* WÁRE, *gy* WAART, *hy* WÁRE, *wy* WÁREN, *gy* WAART, *zy* WÁREN. 5. Het bedryvende byvoegelyk naamwoord *weezende*. 6. Het lydende byvoegelyk naamwoord *geweest*.

§. 1875. *Zyn*

heeft enkellyk 1. de onbepaalende wys *zyn*, 2. Den tegenwoordigen tyd der aantóónde wyze *ik* BEN, *gy* ZYT, *hy* IS, *wy* ZYN, *gy* ZYT, *zy* ZYN. 3. De gebiedende wys *zyt*. 4. Den tegenwoordigen tyd der aanvoegende wyze *ik* ZY, *gy* ZYT, *hy* ZY, *wy* ZYN, *gy* ZYT, *zy* ZYN. 5. Het bedryvende byvoegelyk naamwoord *zynde*, §. 1876.

§. 1876. *Zullen*

word altyd vervoegd met een ander bindwoord, waar het dient om den toekomenden tyd uyt te drukken; het heeft maar de volgende gedaanten: *Ik ZAL, gy ZULT, hy ZAL, wy ZULLEN, gy ZULT, zy ZULLEN, te ZULLEN, ZULLENDE blyven.*

ACHTSTB UYTNEEMING.

Van de bindwoorden, welker eérsten persoon van het éénvoud van den verledenen tyd der aantoonende wys uytgaat in eenen medeklinker.

§. 1877. Als den eérsten persoon van het éénvoud van den verledenen tyd der aantoonende wyze op eenen medeklinker stuyt, worden de andere personen van dien gemaakt, met daar by te voegen, voor den tweéden persoon van het één- en meér- voud, eene τ ; voor den derden persoon van het éénvoud, niets; en, voor den eérsten en derden persoon van het meérvoud, en : b. v., *ik GING, gy GINGT, hy GING, wy GINGEN, gy GINGT, zy GINGEN.* Maar,

1. Als dien eérsten persoon van het éénvoud eyndigt in D of τ , dan neemt den tweéden persoon, het *zy* van het meérvoud, het *zy* van het éénvoud, geéne τ aan; en vervolgens zyn de drie personen van het éénvoud en den tweéden van het meérvoud gelyk aan elkander: b. v., *ik DEED, gy (eén- en meér- voud) DEED, hy DEED.*

2.

2. Wanneer hy uytgaat in *f* of *s*, verandert men, voor den eersten en den derden persoon van het meêrvoud, *f* in *v* en *s* in *z*; b. v., *ik schreef, wy schreeven, enz.* Maar *trof* heeft *troffen, was wáren, wies wiesen.*

3. Wanneer den eyndmedeklinker onmiddellyk voorgegaan is van *a*, word deze *a*, in den eersten en derden persoon van het meêrvoud, veranderd in *á*; en, in den tweêden persoon van het één- en meêr- voud, word de zelve verdubbeld: b. v., *ik sprak, wy spráken, zy spráken, gy (één- en meêr- voud) spráakt.* Maar *had* heeft *wy en zy hadden, gy had; was wy en zy wáren, gy waart.*

4. Wanneer den eyndmedeklinker onmiddellyk voorgegaan is van den enkelen klinker *o*, word dien medeklinker verdubbeld in den eersten en derden persoon van het meêrvoud: b. v., *ik begon, wy begonnen, zy begonnen; ik zwol, wy en zy zwollen.*

5. Als den eersten persoon van het éénvoud van den verledenen tyd der aantónnende wyze in eenen medeklinker uytgaat, word den eersten en derden persoon van het éénvoud van den verledenen tyd der aanvoegende wyze gemaakt van den eersten persoon van het meêrvoud van den verledenen tyd der aantónnende wyze, door het afsnyden van de laatste letter *n*; b. v., *ik at, wy áten, dat ik áte, enz.* Maar den verledenen tyd der aanvoegende wyze van het bindwoord

woord worden vormt men van *wierd* en niet van *werd*.

ZAMENGESTELDE WERKWOORDEN.

§. 1878. De zamengestelde werkwoorden maakt men door het voegen van zekere voorzetsels vooraan de enkele bindwoorden. Er zyn drie soorten van voorzetsels. De eerste, die noóyt van hupne werkwoorden afgezonderd worden, noemt men *onscheydbaar*, en zyn *BE*, *ER*, *GE*, *HER*, *ONT*, *VER*, *WAN*, *VOL* (475), de zelfstandige (476) en byvoegelyke naamwoorden (477),
 en

(475) Als in *bekroónen*, *erkennen*, *geleyden*, *herhaalen*, *ontkennen*, *verfraayen*, *wankooopen*, *wantrouwen*, *voldingen*, *voleynden*, *volherden*, *voleëren*, *voltoóyen*. Wanneer *vol* aanduyd, dat een ding zoó *VEEL* van eene stoffelyke saake bevat als het kan; dan word het wel by werkwoorden gebesigd, maar noóyt met de zelve tot zamengestelde woorden gevormd. Zoó schryft men *vol bouwen*, *vol voeren*, *vol brengen*; *vol trekken*, *vol doen*, *vol maaken*, enz.; wanneer men wilt te kennen geeven, dat men zoó *VEEL* op eene plaatse *bouwt*, *voert*, *bringt*, *trekt*, enz., *ALS ER KAN gebouwd*, *gevoerd*, *gebracht*, enz., worden. Maar, wanneer *vol* met die zelfde werkwoorden vereénigd word, dan hebben zy eene geheel andere beteëkenis; als in *zyn huys volbouwen* (ten eynde bouwen), *aan zynen eysch voldoen* (beantwoorden), *zyn werk voltrekken* (ten eynde brengen), enz.

(476) Werkwoorden, met zelfstandige naamwoorden zamengesteld, zyn: *Blikoógen*, *brandmerken*, *dagdieven*, *kielhaalen*, *loftuyten*, *lyflogten*, *pluymstryken*, *raadpleegen*, *radbraaken*, *redkavelen*, *toómbyten*, *zielloegen*.

(477) Werkwoorden, met byvoegelyke naamwoorden zamengesteld, zyn: *Kwiksteirten*, *liefkoosen*, *lyubuyzen*, enz.

en de bindwoorden (478). De tweede soort van voorzetsels zyn de geene die van hunne bindwoorden afgezonderd kunnen worden, en welke men *scheydbaar* noemt; als AANEÉN, AF, BY, BYEÉN, HEEN, IN, INEÉN, LOS, MEDE, NAA, NEDER, OMHER, OP, TEGEN, TOE, TUSSEHEN, UYT, VAST, VOORD, WEG, WEL, ZAMEN (479); GADE EN LIEF zyn oók *scheydbaar* in *gadeslaan* of *gadeslaagen*, en *liefhebben* (480). Van de derde soort, welke *scheydbaar* of *onscheydbaar* zyn, maar volgens verscheydene omstandigheden, zyn VOOR, ACHTER, WEDER, OM, MIS, ONDER, DOOR, OVER, AAN.

§. 1879. Deze voorzetsels zyn *scheydbaar*; wanneér de zelve den klemtoon of de kragt der uytpraak ontvangen (481), als, inzonderheid, wanneér

(478) Werkwoorden, die andere werkwoorden tot voorzetsels hebben, zyn: *Flikfloóyen*, *kikhalsen*, *trekkebekken*, enz.

(479) In *aaneenschakelen*, *afschrikken*, *byleggen*, *byeénraapen*, *heenreyzen*, *indringen*, *ineénsmelten*, *medewerken*, *naateékenen*, *nederdouwen*, *omhervoeren*, *opweegen*, *tegenworstelen*, *toestuyten*, *tusschenspreeken*, *uytplukken*, *voordvaaren*, *wegtreeden*, *weldoen*, *zamenbinden*.

(480) Men zegt ik *slaa gade*, heb *gadegeslaagen*; ik heb *lief* en heb *liefgehad*.

(481) Het is eene byzondere eygenschap der nederduytsche taal, dat by al de werkwoorden, die met *scheydbaar*e voorzetsels zamengesteld zyn, den klemtoon of de kragt der uytpraak op het voorzetsel valt: B. V., *medewerken*, ik *werk mede*; *naateékenen*, *gy teekent naa*; enz.

By

wanneér zy in eene naadrukkelyke tegenstelling komen: daarentegen, als den klemtoon op het werkwoord valt, zyn zy onscheydbaar; dit heeft voornaamelyk plaats, wanneér zy in geéne naadrukkelyke tegenstelling komen, en dat de werkwoorden in eene overdragtige beteékenis gebruykt worden. B. v., *ik weeg over* (ik weeg te veel), *ik overweeg* (ik overdenk); enz.

§. 1880. Vervolgens, als voor in eene naadrukkelyke tegenstelling komt met **ACHTER**, is het scheydbaar; *ik zeyde voor* (opdat een ander naazyde). Daarentegen als het *te vooren* beteékent, en niet veronderstelt, dat iemand daar achter iets moete verrigten, is voor onscheydbaar; als in de volgende werkwoorden: *Voorspellen* (van te vooren aankondigen), *voorweeten* (van te vooren weeten), *voorzeggen* (voorspellen), *voorzien* (vooruytzien, verzorgen), *vooronderstellen* (vooraf onderstellen).

§. 1881. Zoó is **ACHTER** oók scheydbaar, wanneér dit in eene naadrukkelyke tegenstelling komt met voor; als in *achterstellen*, *hy stelt de rykdommen*

By de bindwoorden, die met onscheydbaar voorzetsels, als **DE**, **VOL**, enz., zamengesteld zyn, valt den klemtoon op het zaakelyk deel des bindwoords: B. v., *beminnen*, *ik bemín*; *herzien*, *gy herzíet*; *voldoen*, *hy voldeed*; enz. Maar dit heeft geéne plaats in de werkwoorden met zelfstandige, byvoegelyke naamwoorden of werkwoorden zamengesteld, die hier in den regel der scheydbaar voorzetsels volgen: B. v., *raadpleegen*, *gy raadpleegde*; *kwiksteirten*, *hy kwikstolste*; *kikkhalzen*, *zy kikkhalsden*; enz.

dommen achter (en niet voor) de eer; enz. En anderzins is het onscheydbaar: als in achterhaalen (inhaalen), achterklappen (heymelyk lasteren), achtervolgen (naakomen, voordzetten); b. v., hy achtervolgt de geboden van zyne overste.

§. 1882. WEDER, beteëkenende wederom, te rug, is scheydbaar; b. v., *ik lever weder (breng wederom in iemands handen), hy nam zyn boek weder, wy komen morgen weder (te rug), enz.* Dit voorzetsel is onscheydbaar in *wederbaauwen, wedergalmen, wedergelden, wederleggen, wederroepen, wederspreken, wederstaan, wederstreeven, wedervaaren, wederzeggen (afwyzen).*

§. 1883. OM is alleén onscheydbaar by de werkwoorden, die de zaak beheérschen die van iets anders omringd of omwonden word; b. v., *hy ombotwerkte de stad, hy omwond zyners arm met eenen doek.* In de andere gevallen is het scheydbaar; b. v., als het werkwoord de zaak beheérscht waar mede iets anders bewonden of omringd word, als *ik wond eenen doek om mynen arm.* Het is oók scheydbaar, als het beteëkent, dat men iets van den staat, waar in het is, in eenen anderen verandert; b. v., *hy ploegt het land om, hy heeft dien mensch omgekocht (door geld aan zyne zyde getrokken): als oók in de beduydenis van niet regt, alom, overal, enz.; b. v., hy ging wel twee uren om (gebruikte wel twee uren meer dan hy*
al

al den regten weg hadde moeten gebruyken, om van de eene plaats naar de andere te gaan), *gy bazuynt om* (kondigt, door het blaazen op eene *bazuynt*, overal aan).

§. 1884. Men kan opmerken, dat, in 't algemeen genomen, den naadruk op *mis* valt, en dit voorzetsel derhalve scheidbaar is, wanneer de bindwoorden meer eene *physieke*, of natuurlyke werking van den mensch, dan eene *moraale* of zedelyke daad uytdrukken; en dat, in het tegenstrydig geval, de kragt meer op de werkwoorden, als de handeling uytdukkende, neerkomt, en het voorzetsel *mis* derhalve onscheidbaar is: en gevolgelyk, dat het voorzetsel *mis* onderscheidbaar is by de werkwoorden, welke meer eene werking van de ziel dan van het ligchaam aanduyden; en dat daarentegen het voorzetsel *mis* scheidbaar is, wanneer het in eene naadrukkelyke tegenoverstelling komt met *regt*, en vervoegd is met bindwoorden, die eene handeling uytdrukken, meer afhangende van het ligchaam dan van den geest. Zoó zien wy inderdaad, dat de werkwoorden, welke die tweénderhande beduydenissen aanneemen kunnen, in deze laatste beteékenis van hun voorzetsel afgezonderd worden; terwyl zy, in eenen zedelyken zinn genomen, altyd met hun voorzetsel vereénigd blyven. Zie hier van eenige

VOORBEELDEN.

V O O R B E E L D E N .

Misdoen (door miszien, *Misdoen* (tegen eene wet
zyne daad verkeérd handelen, zondigen,
doen), *ik deed mis, heb* beleédigen), *ik mis-*
misgedaan. *deed, heb misdaan.*

Misdryven (voorbydry- *Misdryven* (zondigen),
ven, zonder te raaken), *ik misdreef, heb mis-*
de schuyt dreef mis. *dreven.*

Misgaan (in het gaan *Misgaan* (tegenloópen,
iemand of iets niet tegenspoed hebben),
aantreffen), *ik ging in die koopmanschap is*
mis, ben misgegaan. *het my zeér misgaan.*

Misraamen (niet net *Misraamon* (zyn oógwit
raamen), *ik raamde niet wel bereyken),*
mis, heb misgeraamd. *misraamde, misraamd.*

Misstellen (kwaalyk of *Misstellen* (ongesteldheyd
verkeérd stellen), *ik veroorzaaken), ik*
stelde mis, heb mis- *misstelde, heb mis-*
gesteld. *steld.*

Mistreedden (enen ver- *Mistreedden* (misdoen aan
keérden tred doen), *zyne pligten), ik mis-*
ik trad mis, heb trad, heb mistreedden.
misgetreedden.

Misvallen (in het vallen *Misvallen* (niet wel be-
missen), *ik viel mis, haagen), ik misviel,*
ben misgevallen, *ben misvallen.*

Miswenden (verkeérd *Miswenden* (ongelukkig
wenden), *ik wende mis, uytvallen), miswende,*
heb misgewend. *miswend.*

Miszitten

Miszitten (niet wel zitten, zich verkeérd nederzetten), *ik zat mis, heb misgezeten.*

Miszitten (niet wel voegen), *ik miszat, heb miszeten.*

Misdraayen (verkeérd draayen), *ik draayde mis, heb misgedraayd.*

Misdraayen, (in den gemeéenzaamen styl zegt men) *dat is uu misdraayd* (het ging nuwen neus voorby, gy kroegt niets daar van).

§. 1865. De werkwoorden, welke eene lichaamelyke of fysieke daad beteékenen, verliezen meéstal déze beduydenis om eene zedelyke aan te neemen; zoó dikwyls zy *wederkeérig* gebruykt worden, dit is, wanneer de handeling tot den verrigtenden persoon te rug keért: en om deze redenen is *mis*, in het eérste geval, scheydbaar; terwyl het, in 't laatste, van zyn werkwoord niet afgezonderd kan worden, als in de volgende

VOORBEELDEN:

Misgaan (in het gaan iemand of iets niet aantreffen), *ik ging mis, ben misgegaan.*

Misgaan (zich vergrypen), *hy misging zich door te groóte driftigheid.*

Misgissen (in het gissen kwaalyk roóyen), *ik giste mis, heb misgegist.*

Misgissen (zich vergissen), *ik misgiste my, heb my misgist.*

Misgrypen

- Misgrypen* (mistasten in het grypen), *ik greep mis, heb misgegrepen.*
- Mishebben* (iets verkeérd hebben), *ik had mis, heb misgehad.*
- Misleezen* (niet wel, kwaalyk leezen), *ik las mis, heb misgeleezen.*
- Misrekenen* (verkeérd, kwaalyk uytrekenen), *ik rekende mis, heb misgerekend.*
- Misspreken* (kwaalyk spreken), *ik sprak mis, heb misgesproken.*
- Mistellen* (kwaalyk tellen), *ik telde mis, heb misgeteld.*
- Miszien* (niet wel zien, verkeérd zien), *ik zag mis, heb misgezien.*
- Misgrypen* (feylen, dwaalen, zondigen), *ik misgreep my, heb my misgrepen.*
- Mishebben* (eene feyl begaan), *ik mishad my, heb my mishad.*
- Misleezen* (de zaak niet vatten), *ik mistas my, gy hebt uu misleezen.*
- Misrekenen* (zich in het rekenen voorzien), *ik misrekende my, heb my misrekend.*
- Misspreken* (zich leélyk verspreken), *ik mis-sprak my, heb my missproken.*
- Mistellen* (zich in het tellen vergissen), *ik mistelde my, heb my misteld.*
- Miszien* (zich vergissen), *ik miszag my, heb my miszien.*

§. 1886. En de werkwoorden, welke altyd in dezen wederkeéringen zin gebezigd worden, zyn dus, uyt hunnen aard, altyd onscheydbaar: *v. v., misdanken* (spyt hebben), *ik misdankte my. heb my misdankt; miskoópen* (te dier koópen) *ik miskocht my, heb my miskocht.*

§. 1887.

§. 1887. Om de boven gemelde redenen, maakt men, in het spreeken of achryven, meér naadruk, op het voorzetsel dan op het werkwoord, in *misdrukken* (kwaalyk drukken), *ik drukte mis heb misgedrukt*; *misgoóyen* (een voorwerp in het goóyen niet raaken), *ik goóyde mis, heb misgegoóyd*; *mishakken* (in het hakken missen), *ik hakte mis, heb misgehakt*; *mishappen* (onder het happen naar iets missen), *ik hapte mis, heb misgehapt*; *mishouden* (niet wel houden), *ik hield mis, heb misgehouden*; *mishouwen* (in het houwen kwaalyk roóyen), *ik hieuw mis, heb misgehouden*; *miskyken* (niet wel tockyken), *ik keek mis, heb misgekeken*; *misleggen* (kwaalyk leggen, iets niet op zyne plaats leggen), *ik legde mis, heb misgelegd*; *misloópen* (verkeérd loópen), *ik liep mis, ben misgeloópen*; *mismeeten* (verkeérd meeten), *ik mat mis, heb misgemeeten*; *mismikken* (in het mikken dwaalen, niet wel mikken), *ik mikte mis, heb misgemikt*; *mispikken* (in het pikken niet treffen), *ik pikte mis, het misgepikt*; *misprikken* (in het prikken kwaalyk roóyen), *ik prikte mis, heb misgeprikt*; *misrollen* (misloópen), *ik rolde mis, ben misgerold*; *misroóyen* (niet wel roóyen, kwaalyk op zynen stand zetten), *ik roóyde mis, heb misgeroóyd*; *misschieten* (in het schieten het doel missen), *ik schoot mis, heb misgeschoten*; *misschoppen* (in het schoppen niet raaken), *ik schopte mis, heb misgeschopt*; *mislaan* (niet raaken,

raaken, niet treffen), *ik sloeg mis, heb misgeslaagen*; *missmyten* (het bedoelde voorwerp niet raaken), *ik smheet mis, heb misgesmeten*; *misspringen* (in het springen missen), *ik sprong mis, heb misgesprongen*; *misstappen* (in het stappen missen, den stap niet goed doen), *ik stapte mis, heb misgestapt*; *missteeken* (in het steeken niet treffen), *ik stak mis, heb misgestoken*; *misstoóten* (in het toestóóten missen), *ik stiet mis, heb misgestoóten*; *misstuuren* (kwaalyk stuuren), *ik stuurde mis, heb misgestuurd*; *mistasten* (in het tasten missen), *ik taste mis, heb misgestast*; *misvatten* (met de hand niet wel aanvatten), *ik vatte mis, heb misgevat*; *misweegen* (verkeérd wegen), *ik woog mis, heb misgewoogen*; *miswerken* (verkeérd bewerken, kwaalyk werken), *ik werkte mis, heb misgewerkt*; *miswerpen* (in het werpen niet treffen), *ik wierp mis, heb misgeworpen*; *miszeylen* (eenen verkeérden koers neemen in het zeylen), *ik zeylde mis, heb misgezeyld*.

§. 1888. De volgende werkwoorden hebben eene zedelyke beteékenis, en daarom is het voorzetsel *mis* onscheydbaar: *Misaarden* (ontaarden), *misachten* (niet achten, verachten), *misbaaren* (misbaar maaken), *misbeuren* (verbeuren, door misdoen in boete vallen), *misbruyken* (eene zaak, op eene wys, die tegen haare bestemming stryd), *misdeélen* (niet wel bedeélen), *misdienen* (mishaagen, geénen dienst bewyzen), *misdraagen* (on-

(onvruchtbaar zyn), *misdenken* (vermoeden, argdenkende zyn), *misduyden* (eenen kwaaden uytleg geeven), *misgelden* (boeten), *misgunnen* (niet graag zien, dat een ander wel vaare), *mishaagen* (niet wel aabstaan, ongenoegen verwekken), *mishandelen* (door eene slechte handelwys iemand beleédigen), *mishanden* (te onpas komen), *mishoopen* (wanhoopen), *mishuuwen* (kwaalyk huuwen), *mis-kennen* (niet erkennen), *miskomen* (kwaalyk uytvalleo), *mislayden* (valschelyk leyden, bedriegen), *misloónen* (niet naar verdiensten loónen), *mis-lukken* (kwaalyk gelukken); *mislyuden* (slecht luyden), *mismaaken* (leélyk maaken, ontsieren), *misnoegen* (mishaagen), *mispaayen* (verstoóren, kwaalyk te vreden stellen), *misprediken* (slecht prediken), *mispryzen* (laaken, verachten), *mis-schieden* (kwaalyk, ongelukkig uytvallen), *mis-schikken* (in wanorde brengen), *missieren* (iets by eene zaak voegen, dat in plaats van tot sieraad te strekken, het voorig sieraad verdonkert), *mis-staan* (niet wel voegen), *mistaamen* (niet wel betaamen), *mistrouwen* (wantrouwen, kwaad vermoeden hebben), *misverwen* (onbevalliglyk verwen), *misvoeden* (geén genoegzaam voedsel toedienen), *misvoegen* (misstaan, kwaalyk betaamen), *misvormen* (mismaaken), *miswinnen* (verliezen), *miszaaken* (ontkennen, dat er iemand tegenwoordig is), *miszegenen* (schraal bedeeelen, onthouden), *miszeggen* (lasteren).

§. 1889. In *misdoópen* (slecht doópen), *mis-raaden*

raaden (eenen slechten raad geeven), *misscheppen* (eene wangestalte geeven, misvormen), valt den naadruk op de werkwoorden; terwyl hy, in de volgende, op het voorzetsel *mis* plaats heeft: *Mishoóren* (kwaalyk hoóren, niet wel verstaan), *misoordeélen* (niet wel oordeélen), *misraaden* (een raadsel verkeérd oplossen), *misschatten* (niet wel schatten, beneden de weirde schatten), *misscheppen* (verkeérd scheppen, uyt eenen put, n. v.) *mistoónen* (niet wel aantónen), *miswyzen* (kwaalyk wyzen).

§. 1890. Als het voorzetsel *ONDER* in eene naadrukkelyke tegenstelling komt met *BOVEN*, is het, volgens den algemeénen regel, scheydbaar; maar het is onscheydbaar by de werkwoorden, waar het in eene overdragtige beteékenis genomen word, en waar men het zelve niet gebruykt, om met kragt tegen te stellen aan *BOVEN*: n. v., *de zon gaat des avonds onder*, *hy ondergaat* (doorstaat) *veele ongemakken*, *hy drukte hout onder het water* (deed het door drukking onder het water gaan), *hy onderdrukte* (verdrukte) *de weézen*; *gy houd hem onder* (dat hy niet konne opkomen), *gy onderhoud hem* (geeft hem voedsel, spyze, enz.); *zy kroopen onder de brug*, *gy onderkruypt hunne neiring*; enz.

§. 1891. De werkwoorden *onderschryven* en *onderteékenen* hebben altyd eene dubbele betrekking, naamelyk, tot het geschrift en tot den naam welken onder het zelve gesteld word. En, onder deze

deze twee zeer onderscheydene betrekkingen, is er noodwendig altoos eene welke boven dryft; en, volgens welke, *onder* al of niet scheydbaar is.

§. 1892. Wanneer het niet zoó zeer op het geschrift als wel op den naam, die er ondergeschreven of ondergeteekend word, neerkomt; dan valt natuurlyk den naadruk meér op het woord *onder* dan op het geschrift zelve: en het voorzetsel is derhalve scheydbaar. Wanneer daarentegen *onderschryven* en *onderteekenen* beduyden iets, door het stellen van zynen naam *onder een geschrift, bekragtigen*, als in eene verbintenis *onderschryven* of *onderteekenen*; dan komt het niet zoó zeer aan op den naam als wel op den inhoud van het geschrift zelve, en den naadruk valt derhalve, in dergelyke omstandigheden, op het werkwoord *schryven* of *teekenen*, om welke reden het voorzetsel *onder* onscheydbaar is. Zoó zegt men *ik onderschryf* of *onderteeken deze verbintenis*; en *ik schryf* of *teeken my onder*; *ik heb die verbintenis onderschreven* of *onderteekend*, en *ik ondergeschreven, ondergeteekenden bekenne*, enz.; *dat geschrift is door my onderteekend* of *onderschreven*, en *ik teekenaar ben ondergeteekend* of *ondergeschreven*. Den teekenaar word *ondergeteekend* en het schrift word *onderteekend*. Opdat een geschrift *onderteekend* worde, moet er iets ONDER het zelve gesteld worden; en opdat iets ONDERGETEÉKEND zy, moet er iets daar BOVEN geplaatst zyn.

§. 1893.

§. 1893. Dus is het eene misgreep te beweiren, « dat men in verbintenissen of handschriften niet mag *ik ondergeteekenden* maar *onderteekenden* moet schryven; omdat men niet zegt *ik teeken onder*, maar *ik onderteeken de verbintenis*: » want *ondergeteekenden* heeft meér betrek tot den naam, die *onder* het geschrift gesteld is; en *onderteeken* in *ik onderteeken de verbintenis* heeft meér betrek tot den inhoud van de verbintenis, die niet van *onder* maar van *boven* gesteld is. Geheel anders is het met den naam, die van *onder* geplaatst is, gelegen.

§. 1894. De voorzetsels *door* en *over* zyn nu scheidbaar, dan onscheidbaar, volgens de verscheydenheid van de beteekenis en van het vallen des klemtoons, gelyk men kan zien uit de volgende voorbeelden:

Hy boorde door (van het eeneynde tot het ander),
hy doorboorde een schip (schoot het in den grond);
dit hout spleet door, *hy doorspleet myne nieren*;
wy liepen de brug over (tot de overzyde van de brug),
wy overliepen een kind; *veele rivieren stroómen dit jaar over*, *de rivieren overstroómen de velden*.

§. 1895. *Aan* is scheidbaar in *aanbidden*, wanneer dit eenen godsdienst uytdrukt; als in *ik bad mynen Schiepper aan*: maar anders, wanneer *aanbidden* eene enkele hulde van het hert beduyd, is *aan* onscheidbaar; en men zegt dan *hy aanbad hem*. Zoó dat het eérste veel meér dan

dan het laatste te kennen geeft; waarom deze verscheidene wyzen wel te zamen moogen gebezigt worden, en men zeer wel zeggen mag: *Ik aanbad hem; neén, ik bad hem aan.*

§. 1896. *Aan*, in *aanschouwen* en *aanveirden* (482), is scheydbaar en onscheydbaar: men zegt zoó wel *aánschouwen* als *aanschouwen*, *ik schouw aan* als *ik aanschouw*; *aánveirden* als *aanveirden*, enz. Niettegenstaande worden zy, voornaamelyk het laatste, meest als onscheydbaar gebruikt; zelfs zegt men, in het byvoegelyk naamwoord, altyd *aanschouwd*, en niet *aangeschouwd*. By alle andere werkwoorden is *aan* scheydbaar: v. v.; *aanspreken*, *ik sprak aan*, *ik heb aangesproken*; *aanstellen*, *ik stelde aan*, *ik heb aangesteld*. Doch *aanhoóren*, *aanzien*, en *aanzoeken*, welke by de Hollanders meest altyd scheydbaar zyn, worden by de Vlaamingen niet zelden als onscheydbaar gebezigt.

§. 1897. De werkwoorden, welke met de onscheydbaare voorzetsels *vol*, *er*, enz., zamengesteld zyn, neemen in het lydende byvoegelyk naamwoord *geén ge* vooraan: als *beminnen*, *bemind*; *ontneemen*, *ontnomen*; *verbeelden*, *verbeeld*. Doch neemen *ge* voorop de werkwoorden, die van een zelfstandig of een byvoegelyk naamwoord of van een werkwoord te zamen gesteld zyn: als *kielhaalen*, *gekielhaald*;

(482) *Veirden* (vaarden) is buyten zamenstelling niet in gebruik.

gekielhaald; luybuyzen, geluybuysd; waggelbeenen, gewaggelbeënd. Zoó oók de zamengestelde van WAN; als *wanhoopen, gewanhoopt; wantrouwen, gewantrouwd.* Voor het overig, worden deze werkwoorden als de enkelvoudige vervoegd.

AANTOONENDE WYS.

<i>Tegenwoordigen tyd.</i>	<i>Verleden tyd.</i>
Eénvoud.	Eénvoud.
<i>Ik bekróón.</i>	<i>Ik vertrapte.</i>
<i>Gy erkent.</i>	<i>Gy voleynde.</i>
<i>Hy geleyd.</i>	<i>Hy voldeed.</i>
Meérvoud.	Meérvoud.
<i>Wy gebieden.</i>	<i>Wy blikóógdén.</i>
<i>Gy herhaalt.</i>	<i>Gy brandmerkte.</i>
<i>Zy ontkennen.</i>	<i>Zy lofituyten.</i>

GEBIEDENDE WYS.

Eénvoud.	<i>Kiekhaal.</i>
Meérvoud.	<i>Redekavelt.</i>

AANVOEGENDE WYS.

<i>Tegenwoordigen tyd.</i>	<i>Verleden tyd.</i>
Eénvoud.	Meérvoud.
Hy wilt, dat { <i>Ik pluymstryke.</i>	Hy wilde, dat { <i>Ik ontvouwde.</i>
{ <i>Gy raadpleegt.</i>	{ <i>Gy kortwiekte.</i>
{ <i>Hy radbraake.</i>	{ <i>Hy zieltoogde.</i>
	Meérvoud.

	Meêrvoud.		Meêrvoud.
Hy wilt, dat	{ Wy verhooren. Gy sliksloóyt. Zy bednken.	Hy wilde, dat	{ Wy herlazen. Gy geliefde. Zy luybuysden.

BYVOEGELYKE NAAMWOORDEN.

Bedryvende.	Lydende.
Liefkoozende.	Bevredigd.

§. 1898. In de met scheydbaarê voorzetsels zamengestelde bindwoorden lascht men, in het lydende byvoegelyk naamwoord, **GE** tusschen het voorzetsel en het enkel werkwoord in: **B. V.**, *afkomen, afgekomen; heengaan, heengegaan; naadryven, naagedreven; enz.*

§. 1899. In de aantónnende en gebiedende wys worden de scheydbaarê voorzetsels achter hunne werkwoorden geplaatst; **B. V.**, *ik hoór aan, gy treed af, hy bind aaneén, wy woonen by, gy raapt byeén, zy loópen heen, ik volgde naa, gy trokt omher, hy hield tegen, wy slooten toe, gy pluysde uyt, zy spraken tusschen, luyster in, treed voord, enz.* Men zegt nogtans *het is ik, DIE heengaa, de keten WAAR VAN gy de schakels aaneénvoegt, het boek DAT hy afhaalt, WANNEER wy weggaan, zoó; y wegtreed, INDIEN zy nedervallen, de onderzoekingen WAAR AAN ik my overgaf, NAAR MAATE gy de bloemen uytplukte, de stukken WAAR MEDE hy heentrok,*
de

de saaken welke wy tegenwerkten, de appels die gy byeénraapte, de plaats waar zy aankwamen, enz., enz.

§. 1900. In de aanvoegende wys blijven de scheydbaar voorzetsels met hunne werkwoorden vereénigd, nytgenomen als er een zelfstandig naamwoord bykomt dat van het voorzetsel beheérscht word; welk zelfstandig naamwoord men alden tusschen het bindwoord en het voorzetsel plaatst: B. v., *dat ik overspringe, doch dat ik over de beek springe.* Het zelfde heeft plaats ten aanzien van de onbepaalende wys en het lydende byvoegelyk naamwoord; B. v., *ik zal achterloopen en ik zal achter mynen broeder loópen, ik heb tusschengesproken en ik heb tusschen zyne rede gesproken.*

§. 1901. Tez, by de werkwoorden met scheydbaar voorzetsels zamengesteld, komt altyd tusschen het voorzetsel en het werkwoord; B. v., *ik zond hem een boek, om aan den eygenaar weder te geeven.*

Van de werkwoorden die een dubbel voorzetsel hebben.

§. 1902. De met tweé onscheydbaar voorzetsels zamengestelde bindwoorden volgen den regel van de geene die met één onscheydbaar voorzetsel zamengesteld zyn; B. v., *verontschuldigen, ik verontschuldigd, verontschuldigd.*

§. 1903.

§. 1903. In de bindwoorden zamengesteld van twee voorzetsels, waar van het laatste scheidbaar is, aanziet men deze voorzetsels als maar één scheidbaar uytmaakende: b. v., *heropkomen*, *ik kom herop*, *heropgekomen*; *heroptóóyen*, *gy toóyde herop*, *heropgetóóyd*; enz.

§. 1904. In de zamengestelde met twee ongelijke voorzetsels, waar van het eerste scheidbaar en het laatste onscheidbaar is, kan het scheidbaar voorzetsel van zyn bindwoord afgezonderd worden en het ander niet; b. v., *aanbesteden*, *ik besteed aan*. Deze bindwoorden neemen oók geén *en* aan in het lydende byvoegelyk naamwoord, b. v., *aanbesteed*.

§. 1905. Voor het overig, worden alle de zamengestelde werkwoorden als de enkele vervoegd.

BEMERKINGEN

over de bind- of werk-woorden.

Eérste.

§. 1906. Van zeér veele bindwoorden maakt men zelfstandige naamwoorden,

1. Met de eyndletters *en* van de onbepaalende wys te veranderen in *er*, *ing*: als *aanbidder*, *benyder*, *eeter*, *onderwyzer*; *aanmerking*, *vermaaning*, *verontschuldiging*, enz.

2. Met achteraan den éénsten persoon van het

eénvoud
60.

488 ZINWOORDEN EN VERANDERINGEN

eénvoud van den tegenwoordigen tyd der aantoonende wys te voegen de uitgangen *stern*, *sel* : v. v., *slaapster*, *verwoester*, *waarzegster*; *beginsel*, *klooyzel*, *stakel*, enz.

3. Met aan het zaakelyk deel (483) den uitgang *nis* te hechten; als *behoudenis*, *besnydenis*, *gehiedenis*, *groostonis*, enz.

Twéede.

§. 1907. Van zeer vele werkwoorden maakt men hyvoegelyke naamwoorden.

1. Met achteraan den eersten persoon van het éénvoud van den tegenwoordigen tyd der aantoonende wyze *achtig* en *baar* te voegen; als *vergeetachtig*, *klapachtig*; *bevaarbaar*, *meetbaar*, *telbaar*, enz.

2. Met achteraan des zelve zaakelyk deel (483) den uitgang *lyk* te voegen; als *veranderyk*, *beminnelyk*, *eetelyk*, *overwinnelyk*, enz.

Derde.

§. 1908. Van sommige bindwoorden maakt men andere

(483) Door *zaakelyk deel* eens werkwoords verstaan wy hier dat geen, waar door, zonder aanmerking van uitgang, het een werkwoord van het ander onderscheyden word; dit zaakelyk deel vind men gemeenlyk in den eersten persoon van het éénvoud van den tegenwoordigen tyd der aantoonende wys: zoó vind men het zaakelyk deel van *behouden* in *behoud*, dat van *beminnen* in *bemin*. By het zaakelyk deel des werkwoords word somtyds welluydendheys halve wel eene letter gevoegd; als in *behoudenis*, *beminnelyk*, enz.

andere bindwoorden, met de eyndletters en te veranderen in ELEN: B. V., *brodden, broddelen; druppen, druppelen; trappen, trappelen; trippen, trippelen; enz.*

VIERDE AFDEÉLING.

Van de opwoorden.

§. 1909.

De opwoorden, 206 wy, §. 239 - 263, zagen, hebben betrek op de byvoegelyke naamwoorden: en in welk geslgt, getal, of naamval, dese ook moogen weesen; blyven de opwoorden, in alle omstandigheden, onveranderd. B. v., *eene wyl gebouwde stad, eenen wyl bekonden weg, enz.*

§. 1910. De opwoorden, genomen uyt de zelfstandige naamwoorden, staan altyd in het éénvoud; en de byvoegelyke naamwoorden, als opwoorden gebezigt wordende, staan in het onzydig éénvoud: doch, wanneer dit uytgaat in z, word deze letter achtergelaaten. Dusdanige zyn *wonder, fraayer, eerst, laatst, enz.*, in *zy hebben sich wonder verdedigd, zy hebben fraayer gespeeld dan wy, zy zullen eerst of laatst aankomen, enz.*

§. 1911. De opwoorden, wier betoëkenis kan vermeêrderd worden, hebben, even als de adjectieven, eenen vergroëtenden en overtreffenden trap: B. V., *vroeg, vroeger, vroegst*; die het onaydig éénvoud zyn van het byvoegelyk naamwoord *vroeg, vroeger, vroegste*, waar van den laatsten uytgang,

uytgang, als opwoord gebezigt wordende, de **er** verliest, als wy hoóger gezegd hebben. *Eér* heeft *eérder*, *eérst*; *ver*, *verder*, *verst*; *naa*, *naader*, *naast*; *min*, *minder*, *minst*; *veel*, *meér* of *meénder*, *meést*; *wel*, *beter*, *best*.

BEMERKING

over de opwoorden.

§. 1912.

Van sommige opwoorden maakt men zelfstandige en byvoegelyke naamwoorden, en werkwoorden : b. v., *naaby*, *naabyheid*; *links* (door byvoeging van *ch*), *linksch*; *regts*, *regtsch*; *hedendaags*, *hedendaagsch*; *jaarlyks*, *jaarlyksch*; *maandelyks*, *maandelyksch*; *vergeefs*, *vergeefsch*; *uyt*, *uyterlyk*; *voord*, *voorderen*; *uyt*, *uyten*.

BEMERKINGEN

OP DE VIER DEÉLEN DER REDE IN 'T ALGEMEÉN.

EÉRSTE.

§. 1913. Hier hebben wy de onderscheydene zynwyzen en veranderingen van de woorden der nederduytsche taale opgegeeven, en wy zouden dit deél der spraakkunst, 't welk wy *gedaanteleér* naamen, kunnen afbreeken; ware het niet, dat wy nog eenen oóglag te geeven hadden op de vier (of, wilt men liever, op de acht of negen) deélen der rede in 't algemeen, en, inzonderheyd, hier

hier eene aanmerking by te voegen hadden, welke van groot belang is, naamelyk, dat de regels der gedaanteleer maar in zoó verre gelden, als de vloeybaarheid zich daar tegen niet verzet. Om eene kwaalyk luydende langdraadigheyd te vermyden, knot men, nu en dan, wel eenige letters af, welke de taalregels, naauw genomen, vereysehen zouden. Zoó worden de byvoegelyke woorden in *en*, als *eygen*, *verlaaten*, *gesloten*, *onderscheyden*, enz.: gebezigd voor *eygenz*, *eygenen*, *verlaatenz*, *verlaatenen*, enz. Zoó zegt en schryft men oók *zyne regter*, *linker hand*, *eene verhevenere ordening*, enz.: by welke adjectieven de *z*, teéken van het vrouwelyk, achtergelasten word; omdat de zelve aldaar moeyelyk kan uytgesproken worden. Men schryft oók dikwerf *d'* voor *de*, *'t* voor *het*, *'s* voor *des*. Men vind, inzonderheyd by de dichters, dat de woorden *beneden*, *bieden*, *bestoeden*, *besneden*, *kleéderen*, *mede*, *treeden*, *elkander*, *malkander*, verkort zyn op *beneén*, *bién*, *besteén*, *besneén*, *kleéren*, *meé*, *treén*, *elkadr*, *malkadr*.

§. 1914. En zoó, in verscheyden gevallen, de welluydendheyd eene verkorting van dit of geen woord voordert; zoó oefent zy haar gezag veel méér op de verlenging der woorden, welke echter niet op het zaakelyk deel, maar op de uytgangen der zelve neerkomt, en voornaamelyk in de korte of doffe *z* bestaat. *Onze voorouders* (zegt BILDERDIJK, in zyne *Aanteekeningen Over de Geslachten*, bl. 239) *ondordrukten haar zelden*.

En

484 BEMERKINGEN OP DE VIER DEËLEN

En dit is nog in het vertrouwelyk spraakgebruik der Belgen, omtrent de zelfstandige naamwoorden, in zwang gebleven (484).

§. 1915. De verlenging op *e* heeft plaats by alle de rededeëlen, de opwoorden alleén uytgezonderd.

1. De zelfstandige naamwoorden *koningin, zaak, vlam, vrouw*, moogen verlengd worden tot *koninginne, zaake, vlamme, vrouwe*. T welk in het meeste deël der vrouwelyke, die met eenen medeklinker sluyten, mag geschieden. Wy zeggen *het meeste deël*: want daar zyn er, die voor deze verlenging niet vatbaar zyn, als *list*, en die in *schap*, als *broederschap*, enz.; doch, het geringste taalgebruik zal dit genoegzaam onderscheyden.

2. De byvoegelyke naamwoorden neemen somtyds zachtheyds halve oók de doffe *z* aan. Zoó zegt men *het verkochte goed, het platte land, 't wyde meir*, enz.

3. Dikwyls gebruykt men, in de aantóónde wyze, *ik zegge, ik bekenne, ik hoope, ik groete*, enz.; daar het, volgens de strenge taal-

(484) « Onze taal (als *Verwer* seér wel gezien heeft), zegt BILDERDIJK, heeft eenen afkeer van 't eyndigen op eene konzonant, dat is, op eene konzonant zonder *cheva*; géén onzer woorden eyndigt dus (buiten het meésvond) met eenen gesloten mond, 't geen die wederom nederduytsch spreeken wilt, zich af moet wennen. » Zie BILDERDIJK, *Over de Geslachten*, bl. 3e5.

taalwetten, zoude moeten *ik zeg, ik beken, enz., weezen.*

§. 1916. De Vlaamingen zeggen dikwyls *malkanderen, elkanderen*; voor *malkander* en *elkander*.

§. 1917. Doch, alhoewel het gebruyk de vloeybaarheid en de kortheyd bemint, en daarom, in onderscheyden gevallen, eene opoffering voordert van den kant der gewoone verbuigingen en vervoegingen, mag men echter dit niet te verre nytbreyden, en deze toegesvendheyd misbruyken, als eenen dekmantel, om alle onregeligheden te wettigen. Men moet de zelve met omzigtigheyd gebruyken, en met oordeel verwerpen. WEILAND zegt, in zyne *Woordvoeging*, §. 63, *een kort vooraf gaand zelfstandig naamwoord*. Eenen Vlaaming zoude, volgens zyne taalwetten, *gaande* zeggen; en dit zoud, ongetwyfeld, óók beter luyden.

TWEËDE BEMERKING.

Van de samengestelde woorden:

§. 1918.

In den loóp der Gedaanteleér, hebben wy aangetoon, dat van elke rededeel andere woorden, door middel der afleyding, kunnen gevormd worden. Het zelve heeft plaats omtrent de zamenstelling of ineénbrenging van verscheyden enkele woorden, als hlykt nyt de volgende

Voor-

Voorbeelden :

*Grondwet, plaatsnyder, schoenmaaker, stoel-
draayer, vischkoopër, woordenboek, strafweirdig,
boetweirdig, dagteekenen, eerweirdig, grootvader,
grootmoeder, schoonzoon, grootmachtig, ligtge-
loóvig, koopvrouw, schryfstafel, slaapmuts, blik-
oógen, kikhalzen, slokop, spinnewiel, trekkebekkery,
beminnensweirdig, eetgraag, leérgierig, voorrede,
zamenbinding, welluydende, aaneén, inloópen,
voordloópen, medeloópen, voorby.*

§. 1919. Ten aanzien dezer boven staande zä-
mengestelde woorden, moet men opmerken:

1. Dat het laatste deél of woord in de zamen-
stelling altyd zyne gedaante behoud, die het
buyten de zamenstelling heeft: maar

2. Dat het zelfstandig naamwoord, het eérste
lid zynde, al of niet verbogen word, volgens de
omstandigheden (485).

3.

(485) « Betrekkelyk de naamwoorden, uyt twee zelfstandige
zaamgesteld (zegt *BILDERDIJK*, bl. 109 van het *Eerste Deel*
zyner *Taal- en Dichtkundige Verscheidenheden*), kan ik
kort zyn. Genoeg, zoó men aanmerke, dat in die zamenstelling
het eérste woord de algemeéne beteékenis van het laatste by-
zonderd of *particulariseert*. Hier uyt volgt, dat het eene soort
van adjectivale kragt heeft. Doch het behoud niet te min
syne hoedaanigheyd als substantief, en van daar is het niet het
zelfde, of men *eene opregte vaderlandsche liefde*, of *eene opregte*

3. Dat het byvoegelyk naamwoord, het eerste lid zynde, in het onzijdig éénvoud gesteld word. Men zegt nochtans *allerméest*, *tweemaal*, enz.

4:

opregte vaderlandsliefde, eene vaderlandsche historië, of eene historië des vaderlands zegt: 't geen den in taal en zaaken alyd even onkundigen *Wagenaar* zoó verward heeft. Maar als substantief kan het een aanwyzende of niet aanwyzende lidwoord hebben; en deze *composita* laten zich oplossen met gebruyk van het een zoó wel als van het ander lidwoord. Men kan zeggen: *Liefde van EEN vaderland*, en *van HET vaderland*; *kweekster van vryheyd* (d. i. *van EENE vryheyd* in genere), en *kweekster DER of VAN DE vryheyd*; *pligt van EENEN burger*, en *van DEN burger*; *palm van maagden*, of *van EENE maagd*, en *palm DER maagd* of *DER maagden*, dat is, *van DE maagd* of *maagden*. — Dit onderscheyd drukt zich in de samenstelling uyt door het al of niet bnygen van het eerste woord; en *vaderlandsliefde*, *vryheydskweekster*, *burgerenpligt*, en *maagdenpalm*, zyn *liefde*, en *kweekster*, en *pligt*, en *palm* van *HET vaderland*, van *DE vryheyd*, *DEN burger* of *DE burgeren*, *DE maagd* of *DE maagden*: terwyl de onverbogen samenstelling éénvoudig *van EEN vaderland*, *van EENE vryheyd*, en dergelyke, uytdukt. Dit wist men in myne kindsheyd zeér wel, en het is beschamend, dat men zulk een wezenlyk onderscheyd niet méér beseft. Uyt domme naavolging van Fransche en Duytschers, wilt men zich thands met synonymen ophouden, en begrypt niet, dat, hoe nuttig dit nog ten tyde van eenen *Huydecoper* had kunnen zyn, de tegenwoordige algemeéne hoógluytsche en andere taalbesmetting niet naalaaten kan, daar haaren invloed op te oefenen, en dus onze taal nog al verder te bederven. Maar in plaats van een werk, het geen nu eerst te pas kan komen, als onze taal weder hersteld is, moest men zich op de byzonderheden van vorming en zamenvoeging van woorden en zinnen toeleggen, ten eynde men eerst wederom hollandsch

leéde

4. Dat, wanneer het bindwoord het eerste lid is, des zelfs onzaakelyk deel aduergelaaten word, en het zelve meest al de gedaante heeft van den eersten persoon van het éénvoud van den tegenwoordigen tyd der aantoonende wyze; maar dat men zegt *beminnensweirdig*, enz.

En ten zesden en laatsten, dat de opwoorden, dit is, alle de andere rededeelen, welke uyt hunnen aard onbuigzaam zyn, in de samenstelling oók de minste verandering niet ondergaan.

§. 1920. In de zamengestelde van zamengestelde moet men maar in acht neemen, omtrent het lid dat gebonden word, en het lid waar aan dit gebonden word, het geen wy van de zamengestelde uyt twee woorden gezegd hebben; v. w., *wynazynmaaker*, *veldpostmeester*, *zeevischmerkt*, enz.

§. 1921. Zelden gebruykt men samenstellingen uyt meer dan drie woorden; men bezigt liever eene omschryving, en men zegt beter *het ambt van erstadhouder*, dan *erstadhouderambt*. In de *Maendelyksche By-dragen ten Opbouw van Neerlands Tael. en Dicht-kunde*. N°. 20. voor den 1. van *Zomermaend 1760*, bl. 369, word HET LEE-LOOFTRIUMFGEZANGEN, met regt, afgeketurd.

« *Ptoh!*

leerde spreken en schryven, waar van den grond is *hollandsch* te denken; en zich niet geene duystere, verwarde, en onbestemde *effata* te vergenoegen, van welke 't gevolg niets minder behelzen kan, dan het verlies van alle nationale zelfstandigheyt en karakter, 't geen wy voor ons zelve oók reeds niet langer verbergen of verbloemen kunnen. »

« *Proh! sesquipedalia verba!* (roept den schryver uyt).

Woorden van een' hallevé el te zwétsen, zegt A. PELS, in *Horat. Dichtk.*, bl. 9, 4° 1681, voegt niet, en te regt. Hoe zich jonge dichters dikwyls hier in vergaapen, kan men uyt dit voorbeeld leéren.

Nogtans wil ik dit niet al te zeér verworpen hebben, de zamenvoeging van het zelve is ten minsten goed. Maar, wat dunkt den leezer van dit geregt? ANAZ. V. D. BENC, *Lijkgedicht eens kints*:

*In een paleys van diamanten ;
Waar 't godlyk hemelheylsonlicht,
Met heldren gloed, van alle kanten,
Hem schittert in het aangezicht,
Waar de engelen zyn lokjes sieren,
Met een' voortreffelyken krans
Van groene paradyslaurieren,
En HEMELSTARROBYNENGLANS.*

Vry wat verder gaat den anders zin- en geést-ryken dichter J. TARGIER, die in zeker *bruiloftvers*, by gelegenheid der echtvereéniging van *Hendrik Braats* en *Marg. Eelbo*, zich dus laat hoóren:

*Nu dreunen onze tempelkooren
Van MINTRIOMFFEÉSTORGENSPELGELUTD. » (486)
§. 1922.*

(486) Indien men hier niet meér moest letten op de vloeybaarheyd, dan wel op de cygenschap der samenstelling; dan zoude

§. 1922. Wanneer men twee of meer woorden tot één verzamelt, moet men oplettende zyn, om, door die samenstelling, geéne wanschikelykheid te weeg te brengen, of woorden te gader te voegen, waar van eenige geéne kracht of zelfs eene tegenstrydigheid medebrengen. B. v., in *goedzedigen man*, komt het woord *goed* te onpas; want het geen *zedig* is, moet noodzaakelyk *goed* weezen.

§. 1923. Niettegenstande, vind men *zerpzoet*, *godmensch*, en méér andere dergelyke zamengestelde woorden, welke men, met den éérsten oógslag, zoud kunnen veroordeélen, als tegenstrydige denkbeelden in zich bevattende. Want, men zoud kunnen zeggen het geen *zoet* is, kan NIET *zerp* weezen; en die *mensch* is, kan GEÉNEN *god* zyn. Maar men merke hier wel aan, dat *zerp* in *zerpzoet* zoó veel beteékent, als

zoude men deze tot eene bytenspoorige lengte kunnen doen aangroeyen, als in het volgende voorbeeld:

Lyn.

Lynzaad.

Lynzaadolië.

Lynzaadoliëmolen.

Lynzaadoliëwindmolen.

Lynzaadoliëwindmolendraaywerk.

Lynzaadoliëwindmolendraaywerktuyg.

Lynzaadoliëwindmolendraaywerktuygmaaker:

als iets dat *zoet* is op eene wyze, dat het eenen *zerpen* naasmaak achterlaat, of een mengsel van *zerp* en *zoet*, of iets dergelyks; en dat veel beduyd, als *god mensch geworden*, 't welk *godmensch* zoó geéne tegenstrydigheyd in zich bevat.

§. 1924. BEMERKING. De afstammelingen der zamengestelde woorden volgen den regel van hunne enkele: *maat*, B. V., heeft *maatig*, en dus heeft *middelmaat* oók *middelmatig*; enz. (487)

§. 1925. Uyt deze weynige staaltjes, en uyt het geen wy, in den loóp der *Gedaanteleér*, als oók in het *Eérste Deél* onzer *Nederduytsche Spraakkunst*, gezien hebben, kan men gemakelyk besluyten, dat onze taal zoó ryk is in afstammelingen en zamengestelde woorden, dat het langste leven van eenen mensch geéneu tyd genoeg zoud kunnen verleénen, om het tiende deél der woorden, welke door afleydingen samenstelling zouden kunnen gevormd worden, uyt te spreken, ik laat daar, om de zelve te kunnen schryven. Geheél anders is het gelegen met

(487) Ten aanzien der zamengestelde, kan men nog aanmerken, dat men somtyds het laatste deél van een zamengesteld woord achterlaat; omdat het zelve oók in een volgende zamengesteld woord voorkomt: als in *hout- en steén-werk*, *eene goud- en visch-ryke rivier*, *in- en uyt-loopen*, *leér-hekel-punt- en helden-dichten*.

500 **VIER DEELEN DER REKEN IN 'T ALGEMEEN.**
met de enkelvoudige woorden; want men kan
zich der zelve kennis in korten tyd verschaffen,
gelyk te zien is uyt ons volgende

DER.
en het
hadden,

WOORDENBOEK

DER

NEDERDUYTSCH E TAAL;

INHOUDENDE

ALLE DE

NEDERDUYTSCH E WOORDEN;

Enkellyk uytgezonderd de zamengestelde;
wier enkele bestanddeelen, en de afgeleyde,
wier grondwoorden zich met den eérsten
oogslag voordoen.

A.

- A, *zelfklinker*.
- Aacht, *appel* (§. 1079, §. 1192, en §. 1193).
- Aafsch, *verkeerd*.
- Aak, *zéker vaartuyg*.
- Aakse, *timmerbyl, het zelfde als akse*.
- Aakster, *min in gebruik dan ekster. Zie dit woord, op zyne plaats*.
- Aal, *zékeren visch, oók zékeren drank*.
- Aalgeér, *drietandige vork waar méde men aal steekt*.
- Aalmoes.
- Aam, *zéker vat*.
- Aan.
- Aanbeeld, *yzeren klomp waar op men het yzer, enz. smeed*.
- Aandacht.
- Aangenaam.
- Aanhang.
- Aankléve, *als in de zaak met haaregansche aankléve*.
- Aankondigen.
- Aanleg, *het ontwerp eener zaak*.
- Aanranzen, *aandoen, aanvallen*.
- Aanschouw.
- Aanvaard (*ik*), (§. 1147-§. 1153).
- Aanveird (*ik*), (§. 1147-§. 1153).
- Aanwas, *vermeerdering*.
- Aanzoek, *béde*.
- Aap.
- Aar, *en niet air, kórenaar* (§. 1071-§. 1076).
- Aard, *natuurlyke gesteldheid*.
- Aarde, *de wérelde welke wy bewoonen*.
- Aardig, *geéstig*.
- Aars, *het achterste deél des onderlyfs*.
- Aarts, *zoóveel als eérst, gelyk in: aartsbedrieger, aartsbisdome, enz.*
- Aarzel (*ik*), *ik deyns te rug*.
- Aas, *voedsel, een aas van het kaartspel, oók het*

*

ABB ADE

kleyinste gewigt.
 Abberdaan, *zékere soort van gezouten visch.*
 Abeél, *zékeren boom.*
 Abrikoos, *zékere vrucht.*
 Abt, *oppersten bestuurder van eene abtdy.*
 Ach, *tüsschenwerpsel.*
 Acht, *zorg, toezigt* (§. 1079).
 Acht, *getal* (§. 1079).
 Achter, (§. 1079).
 Achterbaks, *zoo veel als achter den rug.*
 Achterdocht, *kwaad vermoeden.*
 Achterkousig, *achterdochtig* (§. 1082).
 Adder, *adderslang.*
 ádel, *zelfständig naamwoord.*
 ádem. Siegenbeek *schryft in syn Woordenboek alleén ádem, en niet ásem, welk laatste veel minder in gebruyk is en daarenbóven tegenstrydig is aan de gemeéne overeenkomst* (§. 802); *vervolgens moet men schryven ádem* (§. 1169 - §. 1173), *en niet ásem.*
 áder.

AF ALT

Af.
 Afbrek, *afbraak.*
 Afgryzen, *afschrik.*
 Afkondigen.
 Aflaat.
 Afscheyd.
 Agaat, *zékeren steén.*
 Ahorn, *zékeren boom.*
 Ajuyñ, *plantgewas.*
 Akeley, *zékere bloem.*
 ákelig, *verschrikkelyk.*
 áker, *eémer om wáter te putten.*
 Akker, *een stuk bouwland.*
 Akse, *timmerbyl, het zelfde als aakse.*
 Al.
 Albast, *zékeren steén, het zelfde als albaster.*
 Alft, *zékeren visch.*
 Alleén.
 Almanak, *tydwyzer.*
 Als.
 Alsem, *zékere bitter kruid.*
 Altaar *komt óvereén met de gemeéne overeenkomst* (§. 802) *en met de spelling van Siegenbeek en Weiland, daar de schryfwyzen outaar, outaar, ont. daar aan tegenstrydig*

ALT · ANG

zyn; zoó moet men, volgens §. 1094, §. 1160 - §. 1173, schryven altaar, en niet autaar, outer, enz.
 Altoós, altyd, oók ten minsten.
 Aluyn, zékere bergstof.
 Amandel.
 Amarant, zékere bloem.
 Amaril, steén om te polysten.
 Amazóne.
 Ambacht, (§. 1079).
 Amber, zékere welriekende gom.
 Ambt, (§. 1165).
 Ametist, een edelgesteente. Ametist is óvereénkomstig met de algemeéne uytpraak, en amethist zondigt tégen de zelve, dewyl men daar geéne H hoórt; derhalve mag de spelling van ametist alleén behouden zyn (§. 1057 - §. 1061).
 Ander.
 Andoorn, eene plant, het zelfde als andóren.
 Andyvié.
 Ang (eng).

ANG · ARM ·

Angel, eene scherpe spits waar méde men steekt.
 Augst, vrees.
 Anker.
 Ansjóvis, en niet anchóvis, omdat déze spelling stryd tégen de algemeéne uytpraak (§. 1057 - §. 1061).
 Antwoord.
 Apostel.
 Appel.
 April, grasmaand.
 Arak, zékere drank.
 Arbeyd.
 Arduyn.
 árend.
 Arg.
 Ark, het vaartuyg van Noach.
 Arm, deel des lichaams. De spelling van arm is weynig in gebryk en zondigt tégen de gemeéne óvereénkomst, dewyl men in het hoógduytsch en engelsch zegt arm; derhalve moet men aan de schryfwys van arm de voorkeur geeven (§. 1094).
 Arm, behoefstig.
 Armoede.

ART ASP BAA ATE AZY BAA BAB

Artikel.	1061).
Artisjok , zékere plant, en niet artichok; zie de réden hier van by het woord ansjóvis bygebragt.	áterling, één onecht kind. Atlas, zékere stof. Augustus, oogstmaand. ávegaar, eenegroóteboor. áveregts, verkeérdelyk, opwoord(adverbium).
Arts, geneesmeéster.	áveregtsch, verkeérd, byvoegelyk naam- woord (adjectivum).
As, van een wiel, enz.	ávond.
Asch, het óverblyfsel van een verbrand ligchaam.	Azuur, zékeren hoog- blaauwen steén.
Aspersië, en niet asper- gië, omdut dit tégen de algemeéne uytspraak zondigt (§. 1057-§.	Azyn.

B.

B, médeklinker.	Baar (ik), ik breng ter wérelde.
Baak, het zelfde als bá- ken, een teéken voor de zeélieden, om voor de ondiepten of gevaar- lyke plaatsen te waar- schouwen.	Baarblykelyk, klaarbly- kelyk.
Baal, eenen hoóp in mat- ten, linnen, enz. zá- mengepakte waaren.	Baard.
Baan, eenen gangbaaren weg.	Baars, zékeren riviervisch.
Baanderheér.	Baas, werkmeéster.
Baar, draagwerktuyg, golf, oók staaf.	Baat, nut, voordeél.
	Baauwen, dit woord be- teékent het naasnappen der écho.
	Baay, zékere wollen stof, oók zeéarm.
	Babbel (ik).
	Babyn, gárenklos.

BAD BAL

BAL BAR

Bad, *zelfstandig naamwoord.*

Baf (*ik*).

Bag, *het zelfde als bagge.*

Bagger, *modder.*

Bagyu, *zie begyn.*

Bajert, *mengelklomp.*

Bak, *als eenen houten bak.*

Bak (*ik*).

Bakboord, *de linkere zyde van een schip.*

Bakeu, *zie baak.*

Baker, *kraamwaarster.*

Bal, *ieder rond ligchaam.*

Baldaadig, *boosdaadig.*

Balddaadig, *roekeloos.*

Balder (*ik*), *zie bulder (ik).*

Baleyn, *walvischbeén.*

Balg, *dit beteekent buyk in eenen verachtelyken zin.*

Balië, *de leening van eene brug, enz.; wyders een hek of afschutsel, inzonderheyd tusshen de regters en pleybezorgers.*

Balk, *een zwaar stuk hout.*

Balk (*ik*), *ik maak een onaangenaam geluyd, éven als de ézels.*

Ballast, *den ondersten last in een schip, bestaande gemeénelyk uyt zand of steénen.*

Balling, *iemand die gebannen is.*

Baloórig, *afgemat door veel te hooren.*

Balsem, *alle welriekende zalf.*

Balstuurig, *hardnekkig.*

Ban, *uytsluyting van de godsdienstige gemeenschap.*

Baud.

Bang, *benaauwd.*

Banier, *veldteéken.*

Bank.

Bar, *ópen, koud, schraal.*

Barbaar.

Barbeól, *zékeren visch.*

Barg, *een gesnéden zwyn.*

Bark, *zéker vaartuyg.*

Bargië en bergië *hebben eenen onduyt-schen uytgang.*

Barm, *zékeren visch.*

Barmhartig, *het zelfde als barmhertig, (§. 1135, §. 1142).*

Barmhertig, *en niet bermhertig, het zelfde als barmhartig (§. 1135, §. 1142).*

BAR BEE

BEE BEG

- Barmte**, eenen aardhoóp.
Barn (*ik*), *ik brand.*
Borst, (berst, borst).
Bas (*ik*).
Bast, den huyd of het kleédsel van boómen, planten, en gewassen.
Bastaard.
Bataaf.
Batsch, loós, trotsch.
Baviaan, grooten aap.
Bazunyn, zéker blaas-spelutuyg.
Bed.
Bedaar(*ik*), *ik word stil.*
Béde, verzoek.
Bedeésd, verschrikt, ontsteld.
Bedersf.
Bedied (*ik*), *ik beteéken.*
Bedil (*ik*), *ik beschik.*
Bedrag, het beloóp eener som.
Bedremmel (*ik*), *ik prang:*
Bedrieg(*ik*), *ik misleyd.*
Bedrog, eene bedriege-lyke handeling.
Bedryf, werk, daad, handeling.
Nedwelm (*ik*), *ik verwar.*
Beef (*ik*), *ik word heen en wóder bewógen.*
- Beek**.
Beeld.
Beemd, weyde.
Beén, deel van het ligchaam.
Beér, het mannetje van eene zeug.
Beér, zéker viervoetig wild dier, het zelfde als beir (§. 1147 - §. 1159).
Beést, onrédenlyk dier,
Beet, hap, brok.
Beét, zékeren wortel.
Bef, kraag.
Begeér (*ik*), *ik verlang met drift.* (§. 1176 - §. 1178, §. 1169 - §. 1173).
Beggyn, zie begyn.
Begin, aanvang.
Begyn. Men vind dit woord op drierleye wyzen geschréven begyn, beggyn, begyn; maar de tweé laatste schynen best te stroóken met den oorsprong van het woord. Want, het zy men het met eenige doe afstammen van Lambert Le Bègue; met andere van eene zékere Begga;

BEH BEK

met Hopperus van be-
 ginnen; met Adelong
 van het oude begge,
 bédelen; of met Wach-
 ter van het angelsak-
 sisch bigan, began,
 biggan, waarneemen,
 céren, is het éven
 baarblykelyk dat de
 spelling van beggyn
 of begyn de voorkeur
 verdient bóven die van
 bagyn; te meér als
 men daar byvoegt dat
 déze geéstelyke doch-
 ters in het fransch
 beguines, en in het
 middeleéuwsch latyn
 beginæ; beguinæ ge-
 naamd worden.

Behaag (ik).
 Behels (ik), ik vervat.
 Behoef, al wat noódig
 is.

Beir, zéker viérvostig
 wild dier, het zelfde
 als beér (§. 1147 -
 §. 1159).

Bek, van eenen vogel.
 Béker, drinkvat.
 Bekken, een kóperen of
 zilveren bekken.
 Beklag, betoón van mé-
 delyden, en klagt.

BEK BER

Bekoor (ik), ik verzoek,
 verleyd.

Bekrózen, met roed be-
 smeird.

Bekwaam, ter bereyking
 van eenig oogmerk
 dienstig.

Bel, schel.

Belang, aangelégenheyd.

Beleg, belégering.

Belemmer (ik), ik ver-
 hinder.

Belend (ik), ik paal,
 grens aan.

Belet, verhindering.

Belg, Néderland.

Belg (ik my), ik neem
 met verontweirdiging
 en in gramschap op.

Belyd (ik), ik beken.

Ben, mand, korf.

Benar (ik), ik benaauw.

Bende, verscheydens toe-
 eénerley oogmerk ver-
 bondene persoonen.

Benéden, om leég.

Bengel, eenen plompen
 jongen.

Berd.

Bereyd (ik), ik maak
 gereéd.

Berg.

Berg (ik), ik breng in
 zékerheyd.

BER BEU

Bergamot, *zékere pèir.*
 Berk, *berkenboóm.*
 Bern (*ik*), *ik brand, het zelfde als barn (ik).*
 Beroóyd, *verarmd.*
 Berrië, *draagbaar, het zelfde als burrië.*
 Berst, (*barst, borst*).
 Berucht, *bekend (§. 1079).*
 Bes, (*bézië, bey*).
 Bescheyd, *berigt.*
 Beschoft, *het zelfde als beschaafd; doch meést gebruykelyk in het té-gengestelde onbeschoft.*
 Bepied (*ik*).
 Besprek, *beding.*
 Best, *den óvertreffenden trap van goed.*
 Bestæd (*ik*).
 Bestek, *ontwerp, omvang.*
 Bestel, *beschikking, bevel.*
 Bet (*ik*), *ik maak vochtig.*
 Betaal (*ik*).
 Betaamt (*het*), *hetvoegt.*
 Béter, *den ergelykenden trap van goed.*
 Beu, *verzádigd.*
 Beugel, *yzeren ring,*

BEU BEZ

stygbeugel.
 Beuk, *eenen boóm, oók harden slag.*
 Beul, *scherpregter.*
 Beuling, *zékere worst.*
 Beun, *vischbeun, het zelfde als bun.*
 Beun, *zolder.*
 Beur (*ik*), *ik hef, ontvang.*
 Beurs *schynt meér in gebruyk te zyn en béter óvereén te stemmen met de taalgronden dan bors.*
 Beurt, *gezetten tyd om iets te verrigten.*
 Beuzel (*ik*), *ik verrigt niets beduydende dingen.*
 Bevel, *last, gebod.*
 Béver, *zéker dier.*
 Bévernel, *zéker kruyd.*
 Bewaar (*ik*), *ik behoed.*
 Bewind, *gebied, bestier.*
 Bewust, *bekend, kundig.*
 Bey, (*bes; bezië*).
 Beyd (*ik*), *ik wacht.*
 Beyde, *alle twee.*
 Beyer, *klokkenspel.*
 Beyert, *de plaats in eene herberg, waar elk een den toegang heeft.*
 Beytel, *zéker werktuyg.*
 Be-

BEZ BIK

BIL BLA

- Bezaan**, *het achterste zeyl op een schip, oók Zekerre soort van léder.*
- Bezadig** (*ik*), *ik bedaar, bevredig.*
- Bézem.**
- Bézië**, (*bes, bey*).
- Bézig**, *onkédig.*
- Bezit**, *bezitting.*
- Bezoedel** (*ik*), *ik besmet.*
- Bezoek.**
- Bezwyk** (*ik*), *ik word magteloos.*
- Bibber** (*ik*), *ik beef geduurig.*
- Bid** (*ik*).
- Biecht** (§. 1079).
- Bied** (*ik*), *ik bied aan, reyk toe.*
- Bier.**
- Bies**, *eene plant, welke in natte of moeras-sige gronden wast.*
- Biest**, *de eerste melk van eene koe naa dat dat zy gekalfd heeft.*
- Bietebauw**, *zie bytebauw.*
- Big**, *een jong verken.*
- Biggelen**, *afloópen.*
- Bik** (*ik*), *ik hak.*
- Bikkel**, *zéker beéntje, waar méde de kinderen speelen.*
- Bil**, *deél des ligchaams.*
- Bil** (*ik*), *ik scherp.*
- Billyk**, *betaamelyk, rédenlyk.*
- Bilsenkruyd**, *zéker geneeskruyd.*
- Bind**, *zékeren dwarsbalk.*
- Bind** (*ik*), *ik maak vast.*
- Bink**, *men gebruykt dit woord om iets slechts in zyne soort aan te duyden; als, Tweé binken van peirden, dit is, twee oude, slechte peirden.*
- Binnen.**
- Bisdom.**
- Risschop.**
- Bit**, *tuyg voor de peirden.*
- Bits**, *trotsch, spytig.*
- Bitter**, *het geen dat op de tong byt.*
- Blaak** (*ik*), *ik brand, gloey.*
- Blaam**, *lastering.*
- Blaar**, *bleyn, eene vlek voor den kop der dieren.*
- Blaar** (*ik*), *men gebruykt dit woord om het geluyd van koeyen*

BLA BLI

en schaapen naa te bootsen.
Blaas, van een verken, enz.
Blaas (*ik*).
Blaat (*ik*), spreekende van het geluyd van een schaap (§. 399 - §. 411, §. 1147 - §. 1160).
Blaauw, een der hoofdkleuren.
Blad.
Blaf (*ik*).
Blank, zekere munt.
Blank, wit.
Bleék, bleékverwig.
Bleit (*ik*), spreekende van het geluyd van een schaap (§. 399 - §. 411, §. 1147 - §. 1160).
Blek of blik, erts.
Bles, eene witte plek aan het voorhoofd van een peird.
Bley, witvisch.
Bleyn, blaar.
Blik, opslag der oógen.
Blik of blek, zekeren erts.
Bliksem.
Blind, van het gezigt beroofd.

BLI BLY

Blink (*ik*), *ik geef glans van my.*
Bloed.
Bloem.
Bloey, den staat waar in eene plant is, wanneer zy bloeyt.
Blok, een groot onbewerkt stuk hout, steén, of metaal.
Blond, witachtig, geelachtig, zoó van het gezigt als van het haar, in tegenóverstelling van bruyen.
Bloód, vreésachtig.
Bloót, naakt.
Blos, zekere roódheyd in het aangezigt.
Blouw (*ik*), *ik ontbolster hennep.*
Blusch (*ik*), *ik lesch, doóf.*
Bluts, eene holligheyd door drukking veroorzaakt.
Bly, blyd, blyde, byvoegelyk naamwoord.
Blyde, zekere krygstuyg.
Blyf (*ik*), *ik duur voort, verander niet.*
Blyk, kenteéken, bewys.
Bobbel, wáterblaas.

BLY BOE

Bobyn, *gärenklos.*
 Bod, *het geen men bied.*
 Bóde, *iemand die ter verrigting van iets gezonden word.*
 Bódem, *het onderste van eenig ding. De oppervlakte der aarde, in tegenóverstelling van den hémel.*
 Boedel, *eygendom, naa-laatschap, het zelfde als boel.*
 Boef, *guyt.*
 Boeg, *het voorste gedeélte van een schip.*
 Boek.
 Boekweyt, *zéker kóren-gewas.*
 Boel, *eygendom, naa-laatschap, het zelfde als boedel.*
 Boel, *eenen man of eene vrouw die in ontucht leeft.*
 Boen (*ik*), *ik maak glad en glanzig.*
 Boer, *landbouwer.*
 Boert, *scherts, jok.*
 Boete, *straf.*
 Boetse, *belagchelyke gebaarmaaking, jokkerny, min in gebruyk dan poets.*

BOE BOL

Boetseer (*ik*), *ik verveir-dig iets van kley of was.*
 Boey, *scheepswoord, beteékenende eenen blok, welken op het wáter dryft, en de plaats aanwyst, waar het anker ligt, oók Band, kluyster.*
 Boezel, *zékere stof voor de kleéderdragt.*
 Boezem.
 Bof (*ik*), *ik smyt tégen den grond.*
 Bogchel, *en niet bochel, eenen hoógen krommen rug (§. 1101).*
 Bogt, *kromte, inham.*
 Bok, *het mannetje van de geyt, oók Van eeno reé.*
 Bokaal, *een drinkglas.*
 Bokking, *geroókten há-ring.*
 Boksé, *eene broek.*
 Bol, *zelfstandig naamwoord, Ronden bal.*
 Bol, *byvoegelyk naamwoord, Gezwollen.*
 Bol (*ik*), *in den gemeénen spreektrant gebruykelyk voor Ik gevoel eene genoegelyke*

BOL BOO

aandoening over iets.
Bolk, zékeren visch, *wyting*.
Bolster; den groenen *bast van nooten*; ook *De schel van koorn-gewassen*; anders *kaf genoemd*.
Bom, stopsel van een *vat*.
Bom (*ik*), *ik maak een hol en dof geluyd*.
Bombam (*ik*), een woord *welk het geluyd der klokken naabootst*.
Bond; *verbond*.
Bonk; *schonk, beén*.
Bons, *slag, stoót*.
Bonsing; *zéker dier, hét zelfde als bursing*.
Bont, een *vel van eenig dier, welk met het haar daar op bereyd is*.
Bont, *veelkleurig*.
Boog, *alles wat eene bogtige gedaante heeft*.
Boörn.
Boón, *zéker schelgewas*.
Boor, *zéker werktuyg* (§. 1094, §. 1141).
Boord, *uytersten kant van eenig ding*. **Boord** *met eene zachtlan-*

BOO BOR

ge o stemt overeen met het hoog-duytsch en angelsaksisch bord; omdat, volgens **TEN KATE**, *de angelsaksische scherpe o met onze lange zachte ó of oo overeenkomt*. *Waar nyt volgt dat de spelling van boórd niet stroókt met de opgegeevene taalgronden* (§. 1094).
Boorts, *eene soort van ziekte, het zelfde als bord*.
Boós, *kwaad, slecht*.
Boót, *eén kleyn vaartuyg, ook Halsieraad*.
Boots (*ik*), *ik vorm*.
Bord.
Bord, *zékere ziekte, het zelfde als boorts*.
Bordeél, *zéker slecht huys*.
Borduur (*ik*), *ik stik met goud of zyde*.
Borg, *die voor eenen anderen instaat*.
Bornput, *brónput*.
Bornwáter, *brónwáter*.
Borrel, *eén blaasje op het wáter*.
Bors, *zie beurs*.

BOR BRA

Borst, barst, berst.
 Borst, *het voorste, gemeenelyk verhevenste, gedeelte des menschenlyken en dierlyken lichaams.*
 Borstel.
 Bos, *bondel.*
 Bos, *geldbus, loóp van een schietgeweir, het zelfde als bus.*
 Bosch, *woud.*
 Bot, *zékeren platvisch, een beén, uytspuysels van boómen.*
 Bot, *dom, plomp.*
 Bóter.
 Bóterham, *een stuk broód met bóter bestreken.*
 Bots, *stoót.*
 Böttel, *flesch.*
 Bond, *stout, ondernemende.*
 Bout, *yzeren nágel.*
 Bouw.
 Bouwen, *eenen vrouwenrok.*
 Bóven.
 Braad (*ik*).
 Braaf, *dapper, eerlyk.*
 Braak, *breeking, oók Zéker werktuyg waar méde men vlas of hennep bruakt.*

BRA BRI

Braak, *onbebouwd.*
 Braak (*ik*), *ik geef óver.*
 Braam.
 Braauw (*ik*), *scheepswoord, het zelfde als breúw (ik).*
 Brabbel (*ik*), *ik verwar.*
 Brak, *eenen jagthond.*
 Brak, *zoutachtig.*
 Bral (*ik*), *ik praal, pronk.*
 Bram, *zéker zeyl.*
 Brand.
 Bras, *scheepswoord.*
 Bras (*ik*), *ik slemp.*
 Brásem, *zékeren visch* (§. 1082).
 Breéd, *het tégenóvergestelde van smal.*
 Breek (*ik*).
 Breúw (*ik*), *scheepswoord, het zelfde als braauw (ik).*
 Brem, *ziltig vocht.*
 Breng (*ik*).
 Bres, *eene ópening in den muur eener stad of in een vestingwerk.*
 Breuk, *breeking.*
 Brey (*ik*), *ik vlecht, méer óvereénkomstig met het algemeén spraak-en schryf-gebruyk dan breyd (ik).*
 Breydel, *gebit, waar*

BRI BRU

BRU BUL

- mède de peirden be- teugeld worden.*
 Breyu, *de hersenen.*
 Brides (*ik*), *dit woord beteékent zékere straf der matroózen.*
 Brief.
 Briesch (*ik*), *gebruykelyk voor het geluyd der peirden en leéuwen.*
 Brill.
 Broddel (*ik*), *ik bederf, knoey.*
 Broed, *de jongen, die, inzonderheyd door eenen vógel of ander gevédert dier, uytgebroyd en opgekweekt worden.*
 Broeder.
 Broeck, *een bekend kleid, moerassig land.*
 Brok, *een kleyn afgebróken stuk.*
 Brom (*ik*), *ik maak een grof en dof geluyd.*
 Bron, *eene wel.*
 Bronst, *tochtigheyd van de dieren.*
 Broód.
 Broos, *toóneélleirs.*
 Broós, *byvoegelyk naamwoord, Dat ligt breekt.*
 Brouw (*ik*).
- Brug.
 Brul (*ik*), *dit woord beteékt het natuurlyk geluyd van groóte dieren, en byzonderlyk van leéuwen.*
 Bruy, *in den gemeénen spreektrant, Slag, stoót.*
 Bruyd, *eene ondertrouwde, verloofde.*
 Bruydegom, *eenen ondertrouwden.*
 Bruyker, *pachter, hoevenaar.*
 Bruyn, *zéker kleur.*
 Bruys, *schuym.*
 Bry, *dik gekookten pap.*
 Bryzel, *kruymel, brokkeling.*
 Buffel, *zéker wild dier.*
 Buk (*ik*), *ik buyg my néder.*
 Bul, *gezégelde oorkonde, brief.*
 Bul, *stier.*
 Bulder (*ik*), (*§. 1035, §. 1178*), *een woord welk het geluyd van den wind naabootst.*
 Bulk (*ik*), *klanknaabootsende woord, gebruykelyk om het geluyd van stieren en*

BUN BUY

BUY BYZ

- koeyen uyt te drukken. **Buyt**, rooſt.
Bulster, beddegoed. **Buytel** (*ik*), *ik rol*
Bult, bogchel, hoóge *óver myn hoóſt.*
rug. **Buyten**, het tégenóver-
Bun, vischbun, het *gestelde van binnen.*
zelfde als beun. **By**, hónigby.
Bunder, zékere land- **By**, woord welk men
maat. *gebruykt om eene naa-*
Bunsing, zéker dier, het *byheyd aan te toónen.*
zelfde als bonsing. **Byaldien**, in geval.
Burg, kasteél. **Bybel**, het heylig schrift.
Burrië, draagbaar, het **Bydrag** of bydráge, aan-
zelfde als berrië. *hangsel van eenig*
Bus, geldbus, oók Loóp *schrift.*
van een schietgeweir. **Bykans**, omtrent.
Bussel, bondel. **Byl**, een werktuyg om
But, zékere houten kan. *te houwen.*
Buur, iemand, die naast, **Byster**, verward, be-
of digt by, ons woont. *roóſt.*
Buy, régenvlaag. **Byt**, een gat in het ys
gereédschap, het zelf- *gehouden.*
de als buyl. **Byt** (*ik*), met de tanden.
Buyg (*ik*), *ik krom.* **Bytebaauw**, iemand die
Buyk, deél van het *met eene gaapende*
lighaam. *mom voor spook*
Buyl, gezwel. *speelt, en in déze*
Buyl, zéker bakkers- *gesteldheyd iedereén*
gereédschap, het zelf- *schynt te willen by-*
de als buydel. *ten, is oorsprongelyk*
Buys, goot, háringbuys, *van byten, en vervol-*
oók Een kort rokje, *gens béter dan biete-*
dat de zeélieden ge- *baauw (§. 1069).*
meénelyk draagen. **Byzig**, onstuymig.

C.

C, médeklínker. van het christen ge-
Cherub, het zelfde als loóf is.
cherubyn, engel, Chyl, maagsap.
Christen, iemand die

D.

D, médeklínker. méde de misdaadige
Daad, bedryf. op de schépen gestraft
Daag (ik), ik roep voor worden.
het regt. Dak, het bóvenste gedeel-
Daal, pyp in eenepomp. te van een huys.
Daalder, stuk geld van Dal, leégte, land dat
dertig stuyvers. tusschen bergen ligt.
Daar. Dam, eene hóogte van
Dádel, zékeren boóm, aarde of steénen om
oók De vrucht welke het wáter tégen te
désen boóm voord- houden, oók Eene
brengt. dubbele schyf in het
Dag, tyd van vieren- damspel.
tuintig uren. Damast, zékere stof,
Dágeraad, morgenstand. van zyde of wol,
Dagge, korten dégen; geweéven.
oók Een scheepstuyg, Damp, nével, dikken
een stuk touw, waar roók, wásem.
Dan ,

DAN DE

Dan, *opwoord.*
 Dank, *dankbetuyging, welgevallen.*
 Dans, *opspringing naar de maat.*
 Dapper, *stout, kloekmoedig.*
 Darm. *De bynaa in geen gebruik zynde spelling van derm, welke stryd met de overeenkomst tusschen onze spraak en het hoogduytsch darm, moet uyt de taal gebannen worden (§. 1094).*
 Dartel, *wulpsch, weeldrig, speelziek, het zelfde als dertel.*
 Das, *zeker viervoetig wild dier, ook Een halsieraad of eene halsdekking.*
 Dat, *het onzijdig geslagt van die.*
 Dat, *opwoord.*
 Dauw, *kémelsdauw.*
 Dauwel, *gemeenzaam woord, een onbeschoft vrouwspersoon.*
 Dáver (*ik*), *ik dreun, word sterk bewógen.*
 De, *bepaalende byvoegelyk naamwoord.*

DEE DEK

Deeg, *het zelfde als dége; als in ik heb ter deeg geëeten, geslaapen, enz.*
 Deég, *gekneed meel voor gebak.*
 Deel, *eene gezaagde plank; volgens TEN KATE, in zyne Aenleiding tot de Kennisse van het Verhevene Deel der Nederduitsche Sprake, 1 Deel, bladz. 254, moet dit woord met de zachtlange EE geschreven worden.*
 Deél, *gedeelte van iets.*
 Deer (*ik*), *ik doe schade, verwek medelyden (§. 1147 - §. 1160).*
 Deérn, *jonge maagd.*
 Deésem, *zuur deég.*
 Deftig, *voortreffelyk, aanzienelyk.*
 Dége, *zie deeg.*
 Dégen, *zeker zydgeweir.*
 Deir (*ik*), *ik doe schade, ook Ik breng tot medelyden (§. 1147 - §. 1160).*
 Dek, *in het algemeén alles wat dient om ist te dekken, meer byzon-*

DEK DEU

derlyk het verdek van
een schip.
Déken, dekkleéd, oók
Oversten.
Delf (ik), ik spit, graaf.
Delg (ik), ik wisch.
Déluwe, bleek, loód-
kleurig (L. TEN KATE,
I Deel, bladz. 236).
Demoed, oótmoed.
Demp (ik), ik smoor,
doóf uyt.
Den, zékeren boóm.
Denk (ik), ik heb ge-
dachten met bewust-
heyd.
Derde.
Derf (ik), ik mis, ontbeir.
Derrië, den eérsten har-
den grond dien men,
naa de modder, in het
graaven vind.
Dertel, wulpsch, weel-
drig, speelziek, het
zelfde als dartel.
Dertien, telwoord.
Dertig, telwoord.
Des, zoó veel, derhalve,
daarom, het zelfde als
dies.
Desember, winter-
maand.
Deug (ik), ik ben goed.
Deugd, braafheyd, nut,

DEU DIG

innerlyke weirde.
Deuk, eene holligheyd,
als ingedóken door ee-
nen slag, of eene aan-
stooting.
Deun, lied, zang.
Deun, byvoegelyk naam-
woord, gierig, zuynig,
kárig.
Deur, ingang.
Deuvik, den tap in eene
ton.
Dewyl, naardien, ver-
mits.
Deyning, het op- en né-
der-gaan der baaren.
Deyns (ik), ik wyk ter rug.
Déze.
Diamant, édelgesteénte.
Dicht, dichtstuk.
Die.
Dief, die steelt.
Diefstal, dievery.
Dien (ik).
Diep.
Dier, al wat léven en
beweeging heeft.
Dier, hoóg van prys, het
zelfde als duur.
Dies, zie des.
Diets, alleén gebruyke-
lyk in diets maaken,
voor Wys maaken.
Diggel, stuk van een

DIG DOD

gebróken aarden vat.
 Digt, welks deelen naauw met elkander verbonden zyn, vast.
 Dik, lyvig, gezet.
 Dille, zéker kruid.
 Ding, zaak.
 Ding (ik), ik bied minder, oók Tracht, pleyt.
 Dingsdag, den derden dag der week.
 Disch, táfel.
 Dissel, zéker gereedschap, by de kuypers, timmerlieden, en wágenmaakers gebruykelyk, eene soort van byl; oók Den boóm van eenen wágen, door middel van welken den zelve bestierd word.
 Distel, zéker gewas.
 Dit, het onz. geslagt van het byv. naamwoord dézen.
 Dobbel, tweévoudig, het zelfde als dubbel.
 Dobber, pen van een vischtuyg, oók Eene boey, eenen ankerblok, scheepsw.
 Doch, maar.
 Dochter, (§. 1079).
 Dodderig, slaaperig.

DOD DOL

Dodoór, iemand die slaaperig, sufferig is.
 Doe (ik), ik maak, ver-
 rigt.
 Doedelzak, zakpyp, zéker blaasspeeltuyg.
 Doek, lynwaad.
 Doel, wit, waar op men mikt.
 Doem (ik), ik verwys, veroordeel.
 Doezel (ik), woord der teékenkunst.
 Dof, riemslag in het roeyen.
 Dof, byvoegelyk naamwoord, zonder glans, zonder vuur of leevendigheid, als uytgedoófd.
 Doffer, het mannetje cener duyf.
 Dog, eenen grooten engelschen hond.
 Doggerboót, vaartuyg ter vischvangst.
 Dójer, het geel van een ey, het zelfde als door.
 Dok, kom, eene beslótene plaats om schépen te leggen.
 Dol, zelfstandig naamwoord, roeypen.
 Dol, byvoegelyk naam-

DOL DOO**DOO DOT**

- woord, raazende, ver-
wood, het zelfde als
dul.
- Dolfyn, zekeren grooten
zoëvisch, een hémel-
zœkten, en oök Den
oudsten zoon des kón-
ings van Frankryk.
- Dolk, pook, zeker kort
geweer.
- Dom, domkerk, hoëfd-
kerk, oök Den toren
van eene domkerk.
- Dom, byvoegelyk naam-
woord, bot, plomp.
- Dommel (ik), ik gons,
gelyk de byen.
- Domp (ik), ik laut in
het wáter zakken, oök
Ik stel leéger, van het
geschat spreekende.
- Domp (ik), ik doëf uyt,
blusoh, het zelfde als
demp (ik).
- Donder.
- Douker, duyster.
- Dons, de fynste en zacht-
ste vederen der vó-
gelen.
- Doëd, zelfstandig naam-
woord.
- Doëd, byvoegelyk naam-
woord.
- Doëf, van het gahoe
- berooft.
- Dool (ik), ik dwaal.
- Doóp, domping, be-
sprenging met wáter,
oök Saus.
- Door, het geel van een ey,
het zelfde als déjer.
- Door, opwoord.
- Doór, dwaas.
- Doorn, het zelfde woord
als dóren.
- Doós.
- Doby.
- Dop, schaal van eyeren,
nooten, enz.
- Dor, droëg.
- Dóren, het zelfde als
doorn.
- Dorp.
- Dorpel, het onderste
dwarssruk eener deur-
raam, het zelfde als
drempel.
- Dorsch (ik), ik sluz de
korrels der graanen
of andere veldvruchten,
door middel van den
dorschvlégel, uyt de
zaren.
- Dorst, begeerte om te
drinken.
- Dos, kleëding.
- Dot, eene verwardstreng
garen, sway, enz.

DOU DRE

- Douw, *stoót, het zelfde als duuw.*
 Dozyu, *een getal van twaalf.*
 Draa, *gezwind, schielyk.*
Zie TEN KATE Eerste en Tweede Proeve van Geregelde Afsleiding.
 Draad.
 Draag (*ik*).
 Draak, *zékere soort van groóte slangen.*
 Draal (*ik*), *ik toef, wacht, talm.*
 Draay, *draaying, loóp, keér.*
 Drab, *hef, droessem.*
 Draf, *het draaven, zékere gang van een peird; oók Het grondsap van een brouwsal of het geen in de brouwery van het afgetrokken graan overblyft.*
 Dragt.
 Drang, *godrang.*
 Brauk.
 Dras, *natte, woóke zarde.*
 Dras, *byw. naamv. doorwast, modderig.*
 Dreef, *laan, ry van boómen.*
 Dreet, *buykontlasting.*

DRE

- Dreg, *een kleyn anker met drie en vier haaken, dienende om iets naar zich toete kaalen.*
 Drek, *uytgeworpen overschot der verteindespys, zoó van menschen als beesten; oók Slyk, uylnis.*
 Drempel, *het onderste dwarastuk eener deurnisse oók dorpel genoemd.*
 Drenk (*ik*), *ik geef te drinken.*
 Drentel (*ik*), *ik draul, ga langzaam op en neder.*
 Dreum, *by de weewers en kleérmaakers, de draaden, die van de ketting overblyven, naa dat een stuk afgeweeven is.*
 Dreun, *beeving, dávering.*
 Dreutel, *een hoópje drak, keutel; in de gemeenzaame verkeering oók Een kleyn mannetje.*
 Drével, *eene pin waar méde meniets indryft.*
 Dreyg (*ik*), *ik geef met woorden of gebaaren*

DRI DRO

te kennen dat ik iemand iets kwaads wil veroorzaaken.
Dribbel (*ik*), *ik spring met de voeten tegen elkander geslōten.*
Drie, *telwoord.*
Drieg (*ik*), *ik hecht, naay met wydesteeken vast.*
Driest, *stoutmoedig, koen; oók Woest en wreéd door domheyd en bygeloóf, in welken zin dit woord het meést in gebruyk is.*
Drift, *een aantal veé, het dryvende zwerk, voortgang van een schip, den stroóm van het wáter, hertstogt, schielykheyd, overhaasting.*
Dril, *zéker werktuyg, oók Gestremd vleéschnat. Dit woord gebruykt men oók in op den dril gaan, dat het zelfde beduyd als op den tril gaan.*
Dring (*ik*), *ik druk.*
Drink (*ik*).
Droef, *treurig.*
Droel (*ik*), *ik misleyd.*

DRO

Droes, *zékere ziekte der peirden, oók Eenen reus, eenen grooten sterken mensch, en, in den vertrouwelyken spreektrant, Eenen boózen geést, den duyvel.*
Droes *word nog gebruykt in de beteékenis van*
Droessem, *hef, grondsap.*
Drog, *veroud. z. n., voor bedrog, nog óverig in bedrog; als oók in droggrond, droglicht, drogréde, bedriegelyken valschen grond, enz.*
Drogge, *droógerij.*
Drok, *oók druk, met veele bézighéden bezet.*
Drol, *keutel.*
Drollig, *aardig, kluchtig.*
Drom, *eene zámengedrongene ménigte, oók Eenen inslag, by de weevers.*
Drommel, *het zelfde als drom, oók Duyvel.*
Dronk, *teug, oók Dronkenschap.*
Droóg.
Droóm.

DRO DUK

Drop , oók drup, *alle vochtigheyd , die afdruypt.*
 Drossaard, *het zelfde als drost , landvoogd , schout.*
 Druk, *het drukken.*
 Druk, *zie drok.*
 Drup, *zie drop.*
 Druyf, *de vrucht des wynstoks.*
 Druyl (*ik*), *ik talm , gaalangzaam te werk; oók Ik sluymer.*
 Druyp (*ik*), *ik drop, drup.*
 Druysch (*ik*), *ik verzet my met geweld tégen iets.*
 Dryf (*ik*),
 Dryt (*ik*), *ik kak.*
 Dub (*ik*), *ik twyfel , wankel.*
 Dubbel, *tweévoudig, het zelfde als dobbel.*
 Ducht (*ik*), *ik vrées.*
 Duf, *muf, verduft.*
 Dukaat, *zékere gouden munt.*
 Dukaton, *zéker stuk zilvergeld.*
 Dukdalf, *eenen paal , die in het wáter staat, en dient, om daar aan schépen vast te leggen.*

DUL DUY

Dul, *verwoed, raazende, het zelfde als dol.*
 Duld (*ik*), *ik lyd en verdraag met gelaatenheyd, laat toe.*
 Dun, *dat maar weynig dikte heeft.*
 Dunk, *gevoelen, meéning.*
 Durf (*ik*), *ik verstout my, ik onderstaa.*
 Durk, *de plaats onder in een schip, waar zich het vuyl vergádert, het zelfde als urk.*
 Dus, *op déze wys.*
 Dut, *ligten slaap , oók Twyfeling.*
 Duur, *het voordduuren.*
 Duur, *hoóg van prys, het zelfde als dier.*
 Duuw, *stoót, het zelfde als douw.*
 Duyd (*ik*), *ik verklaar, leg uyt.*
 Duyf, *zékeren vógel.*
 Duyg, *zystuk van een rond houten vat.*
 Duyk (*ik*), *ik buk voor- óver , zwem onder wáter , oók Zwicht , geef toe.*
 Duym, *den eersten en diksten vinger van de hand.*

DUY DWA

Duyd, eenen zandheuvel
aan het strand der zee.
Duyst, het stof van meel,
of stuyfmeel; ook Den
bast van boekweyt.
Duyster, donker.
Duyt, zekere koperen
mans, zynde het acht-
ste van eenen stuyver.
Duytsch.
Duyzel, eenen afvalligen
engel.
Duyzel (ik), ik ben
bedwelmd.
Duyzend, zeker getal
doende tien honderd.
Dwaal, handdoek, ook
Een bykkleed, en eenig
geld voor het draagen
van een lyk.
Dwaal (ik), ik dool.
Dwaas, buytonspoorig,
sot.
Dwang, noodzaak.
Dwarl (ik), ik draay,
het zelfde als dwerl
(ik).
Dwers, schuyns, scheef,
het zelfde als dwers.

DWE DYZ

Dweép (ik), ik heb by-
geloovige invallen,
overdrévens verbeel-
dingen.
Dwerg, eenen mensch
van eene zeer kleyne
gestalte.
Dwerl (ik), ik draay,
het zelfde als dwerl
(ik).
Dwers, schuyns, scheef,
het zelfde als dwars.
Dweyl, vloerdweyl,
scheepsdweyl.
Dwing (ik), ik noodzaak.
Dy, het dik van het been,
het zelfde als dye.
Dy (ik), ik zet uyt,
zwel, neem toe in
groótte, het zelfde als
dyg (ik), dat minst
in gebruyk is.
Dye zie dy.
Dyg (ik), zie dy (ik).
Dyk, eenen dam, eene
hoógte van paalwerk,
aarde, enz., om het
wáter tégen te houden.
Dyzig, dampig, vochtig.

E.

- E, *zelfklinker.*
- Eb, *het afloópen der zeé naa den vloed, het zelfde als ebbe.*
- Ebbenhout, *zéker schoon zwart hout, dat zeér hard is.*
- Échel, *een dier, bloed-zuyger.*
- Écho, *het van vaste ligchaamen te rug ge-kaatste geluyd.*
- Echt, *huuwelyk.*
- Echt, *overeénkomstig met de wetten.*
- Echter, *évenwel, niet-temin.*
- Édel, *byvoegelyk naamwoord.*
- Édik, *azyn.*
- Edoch, *het zelfde als doch.*
- Eéd, *eene plegtige ver- klaaring, waar bymen God tot getuyge roept.*
- Eék, *min in gebruyk dan eyk. Zie eyk.*
- Eékhóren, *zéker kleyn viervoetig wild dier,*
- het zelfde als eyk- hóren en inkhóren.*
- Eélt, *hardigheyd in de handen of onder de voeten.*
- Een, *zéker, sommig, als in eenen mensch voor zékeren mensch, dat grootelyks ver- schilt van één (getal), als in ik heb op myne wandeling maar eénen mensch ge- zien. Tot staaving van het onderscheyd dat wy maaken tusschen een (aliquis) en één (getal, unus), zullen wy enkelyk aanhaa- len het geen men by*
- TEN KATE, *den grootsten der néder- duytsche taalkundige, diesaangaande vind, bl. 244 van het Eer- ste Deel zyners Aen- leiding tot de Ken- nisse van het Verhe- vene Deel der Neder-*

EEN

duytsche Sprake: zie hier dan zyne eygene woorden en spelling: « EÉN, EENE (ie), unus; M-G, einß / AL: ein/ A-S, an. Ki: en ysl: ein/ epp/ germ; ein; h: v: eenig (ie), solus; M-G, einß; w: t: Ver-eeenen, Ver-eeenigen 1. cl: convenire, reconciliare; en Eenig, éénzaem, solitarius; et ol: terribilis; w: v: † Ver-eeenen, † Ver-eeenigen 1. cl: perterreri ob solitudinem; wyders ons Eéns, semel; et concors; en On-ééns, discors; en Al-ééns, Even-ééns, perinde, par; en Alléén, solus; en Alléénlijk, solùm; en Neén, non; en Géén, nullus. Voorts onze art: indefin: Een, gall: un; dog dit, vermits altoos zonder nadruk, verliest zijn hardigheid van de EE; en h: v: Eenig, Enig, aliquis, ullus; en

EEN ÉKE

Eenigen, Enigen, quidam; a-s, enig/oenig.» Eend, zékeren wáter-vógel, het zelfde als end, dat zoó veel in gebrúyk niet is. Eér, zelfstandig naamwoord. Eér, vroeger, het zelfde als eérder. Eést, de plaats waar het graan gedroógd word. Eet (ik). Eéuw, den tyd van honderd jaaren. Effen, gelyk, glad, dat geéne hoógten heeft. Effen, opwoord, een weynig. Égaa, eenen getrouwden man of eene getrouwde vrouw, het zelfde als égáde. Égel, zéker steekelig dier. Égelantier, zékeren boóm vol steekels. Egge, een landbouwers werktuyg met houten of yzeren tanden. voorzien. Ékel, tégenzin, afkeér; dit woord vind men

EK	EN	END	ERW
	<i>in de spreekwys eenen</i>	End, <i>zie eend.</i>	
	ékel aan iets hebben.	Endeldarm.	
Ekster, <i>is méér in ge-</i>		Eng (<i>ang</i>).	
<i>bruyk dan aakster,</i>		Engel, <i>godsgезant.</i>	
<i>en stroókt béter met</i>		Engels, <i>zéker gewigt.</i>	
<i>de gem. óvereénk.</i>		Enkel, <i>zéker lid van</i>	
El, <i>zékere maat van</i>		<i>den voet, het zelfde</i>	
<i>lengte.</i>		<i>als enklaauw.</i>	
Éland, <i>zéker wild</i>		Enkel, <i>eénvoudig, on-</i>	
<i>dier.</i>		<i>gemengd.</i>	
Elders, <i>in eene andere</i>		Enklaauw, <i>zie enkel.</i>	
<i>plaats.</i>		Ent, <i>griffel.</i>	
Élefant, <i>zéker groot</i>		Enter (<i>ik</i>), <i>ik klamp aan</i>	
<i>dier, het zelfde als</i>		<i>boord van een schip.</i>	
<i>ólifant. Zie dit woord.</i>		Eppe, <i>zéker kruyd.</i>	
Élement, <i>grondstof.</i>		Er, <i>daar.</i>	
Elf, <i>telwoord.</i>		Erf, <i>het zelfde als erve,</i>	
Elft, <i>zékeren visch.</i>		<i>eygen grond met zyn</i>	
Elk, <i>ieder.</i>		<i>toebehoóren ; oók</i>	
Elkander.		<i>Erfgoed.</i>	
Elleboog, <i>een deel van</i>		Ertigenaam.	
<i>den arm.</i>		Erg.	
Ellende, <i>ramp, onheyl.</i>		Ergens, <i>in eenige plaats.</i>	
Elpenbeén, <i>ivoor.</i>		Ernst, <i>het tégenóverge-</i>	
Elpendier, <i>ólifant.</i>		<i>stelde van boert of</i>	
Els, <i>zékeren boom.</i>		<i>scherts.</i>	
Els, <i>een scherpgepunt</i>		Ert, <i>zie erwt.</i>	
<i>schoenmakerswerk-</i>		Erts, <i>allerley bergaard</i>	
<i>tuyg, het zelfde als</i>		<i>of steen welken eenig</i>	
<i>elzen ; de algemeéne</i>		<i>metaal of half metaal</i>	
<i>wytspraak verbied de</i>		<i>in zich bevat.</i>	
<i>spelling van elzen.</i>		Erve, <i>zie erf.</i>	
Emmer, <i>wáteremmer.</i>		Erwt, <i>het zelfde als ert,</i>	
En.		<i>erwt, zékere peul-</i>	

ESCH EUV*vrucht.***Esch**, zékere boóm.**Esp**, beevenden pópu-
lier, zékere boóm.**Estrik**, gebakken vloer-
steén.**Ets (ik)**, ik laat met sterk
wáter in eenig metaal
inbyten.**Ettelyk**, eenig.**Etter**, de dikke, witte,
of geele stof, welke
zich, in eene wond,
enz., vergádert.**Eunjer**, z. n., spook.**Eunjer**, b. n., duy-
velsch.**Euvel**, «kwaal, aller-
ley ziekte en besmet-
ting, doch in dézen
eygenlyken zin niet
meér gebruykelyk,
dan in záménstelling;
als handeuvel, voet-
euvel. Overdragtelyk
voor naadeél, on-
heyl; hy is van dat
euvel nog niet ge-
neezen. Zédelyk ge-
gebrek, aan het zelfde
euvel mank gaan.»**WEILANDS Taalkun-
dig Woordenboek.****Euvel**, slecht; kwaad-**EVE ÉZE***aardig, vyandelyk.***Éven**, gelyk, het zelfde.**Éven**, opwoord, een
weynig.**Éverwortel**, soort van
witten distel.**Éverzwyn**.**Ey**, zelfst. naamwoord.**Ey**, tusschenwerpsel.**Eygen**, dat elk in het
byzonder raakt of
toekomt.**Eyk**, zékere boóm.
Sommige zeggen oók
eék; maar eyk is
meér in gebruyk en
stroókt béter met het
hoógduytsch eiche.**Eykhóren**, zéker kleyn
viervoetig wild diertje,
het zelfde als eékhó-
ren, inkhóren.**Eyland**, land dat aan
alle zyden met wáter
omringd is.**Eynd**, oók eynde, het
laatste van iets, zoó-
wel ten aanzien van
plaats, getal, als
tyd.**Eysch**, voordering.**Ézel**, zéker viervoetig
dier.

- F**, *médeklinker.*
Faal, zie feyl.
Faam, *gerucht.*
Fábel, *verdichte verhaaling.*
Fakkel, *een groot licht van was, pek, enz.; toorts.*
Fálië, *zwart deksel der vrouwen.*
Falkonet, *de kleynste soort van veldstukken.*
Farizéër, *huychelaar.*
Fatsoen, *gedaante.*
Fazant, *zékeren vógel.*
Fébruáry, *sprokkelmaand.*
Feéks, *een slecht loós vrouwspersoon.*
Feést, *eenen tyd van plegtige godsdienst-oefeningen of vermaak.*
Feéstoen, zie festoen.
Fel, *wreéd, boós, verwoed, scherp, hard.*
Felp (*fulp*), zie fluweel.
Fémel (*ik*), *ik kaard wol, en pluys de noppen af; ook Ik huychel, speel den heyligen, het zelfde als siemel (ik), symel (ik).*
Féniks, *eenen verdichten vógel; ook gebruykelyk, om iets voortreffelyks in zyne soort aan te duyden. Het nog weynig in zwang zynde phenix, zondigt klaarblykelyk tégen den aard onzer taal, die de klankteekens ph en x niet kent.*
Fep (*ik*), *ik zuyp, gemeenzaam woord.*
Fermoor, *scheepstimmermansbeytel.*
Festoen, *allerhande loófwerk, aan muuren, pylers, enz., in de bouwkunst, het zelfde als feéstoen, dat zoó veel niet gebruykt word.*
Feyl, *misstelling, misvatting, gebrek;*

FEY FLA

oók het zelfde als dweyl.
Feyt, daad.
Feytel, zékeren doek.
Fezik (*ik*), *ik praat stil.*
Fielt, *deugniet, schelm, guyt.*
Fiemel (*ik*), *zie fé-mel (ik).*
Fier, *moedig, trotsch, stout.*
Figuur, *de gedaante eener zaak.*
Fikfak (*ik*), *ik drentel op en neer, zonder iets uyt te regten; beuzel. Dit woord hoórt men in de gemeénzaame verkeéring.*
Fiksch, *veirdig, wel, volmaakt wel.*
Filomeél, *nachtegaal.*
Filozel, *gróve zyde.*
Filozooft, *wysgeir.*
Fiool, *eene flesch met eenen langen hals en ronden buyk.*
Fistel, *etterdragt.*
Flaauw, *zwak, magteloos.*
Flabber (*ik*), *woord dat het geluyd naa-*

FLA FLE

bootst, welk doek of andere ligt beweegbaare stof maakt, door den wind bewógen wordende.
Fladder (*ik*), *ik maak eene vlugge en losse beweeging, vlieg.*
Flakker (*ik*), *zie flikker (ik).*
Flambouw, *toorts, fakkel.*
Flauk, *zyde.*
Flans (*ik*), *ik verrigt slordig, in de dáge-lyksche verkeéring.*
Flap, *klanknaabootsende woord, ontleénd van het geluyd, welk eenen klap of slag geeft; oók Zéker werktuyg om de vliegen te doóden.*
Flarden, *afgescheurde stukken en brokken.*
Fleém (*ik*), *ik vley.*
Fleér, *een slecht luy vrouwmensch.*
Fleérs, *eenen slag.*
Flenters, *meérv., stukken en brokken, éven als flarden.*
Flep, *hoófdboek.*
Flesch.

FLE FLO

Flets, *vervallen, dat zyne kleur verlóren heeft.*
Fleur, *bloey : oók Eene opgerolde lyn, waar aan men snoek, en andere groóte rivier-visch vangt; vis-schersw.*
Flikfloóy (*ik*), *ik vley, gemeénzaam woord.*
Flik (*ik*), *ik schik op.*
Flikker (*ik*), *ik glinster, dit word gezegd van al wat roód en gloeyende is.*
Flink, *in het gemeén leven gebruykelyk voor Uytmuntende, zeér wel, best.*
Flits, *pyl, spies, schicht.*
Flodder, *kley, slyk.*
Flodder, (*ik*), *ik wap-per.*
Floers, *zékere stof.*
Flonker (*ik*), *ik glinster.*
Floret, *gáren van de grofste zyde gesponnen, oók Scherm-dégen.*
Flouw, *een net om snippen te vangen,*

FLU FOE

het zelfde als vluuw.
Fluks (*flus*), *opwoord, gaauw, gezwind.*
Fluksch, *b. n., veirdig, knap.*
Flus, *straks.*
Fluweél, *zékere stof.*
Fluwyn, *zeker diertje.*
Fluym, *taay speeksel.*
Fluyster (*ik*), *ik spreek zachtjes tégen iemand om van de andere niet verstaan te worden. Dit klanknaabootsende woord is ontstaan uyt het sissende geluyd dat gemaakt word, als men op die wys iemand iets inluystert.*
Fluyt, *zékere blaas-speeltuig.*
Fnuyk (*ik*), *ik trek de slagpennen uyt de wieken der vógels; oók Ik beteuigel, kort in.*
Foelië, *nootmuskaat-bloem.*
Foelië, *verfoeliësel van eenen spiegel; oók De foelië, die men onder een ingezet edel-gesteénte legt, om het te méér te doen schit-*

FOE FOR

- teren.*
 Foey, *tusschenw.*
 Fok, *scheepsw.*, zéker zeyl; oók Eenen bril, in den vertrouwelyken spreektrant.
 Fok (ik), ik kwoék aan, in de veéhoedery.
 Folter (ik), ik pynig.
 Fommel (ik), ik kreuk, van kleéderen spreekende, gemeénz. woord.
 Fontenel, fistel, een zypgat op arm of beén.
 Fonteyn, bron.
 Foól (ik), ik kwel.
 Foóy, afscheyddronk; oók Afscheydmaal, wanneér men vertrekt of uyt eenige verbindtenis scheyd; verder Eenen drinkpenning, eene kleyne gift.
 Fop (ik), ik lach met iemand, bedrieg, misleyd hem.
 Forelle, zékeren rivier-visch met verscheyde roóde en geele vlakjes geteékend.
 Form, gedaante.
 Formaat, boekdrukkers woord, grootte en

FOR FRO

- breédte van een blad.*
 Fornays, vuuróven.
 Forsch, sterk, geweldig, oók Bytende.
 Fort, sterkte, vesting, kasteél.
 Fortuyn, in de fábel-leér, geluksgódin; oók Geluk.
 Fout, zie feyl.
 Fraay, schoón, sierlyk.
 Framboos, zékere vrucht.
 Franje, zéker boord-sel.
 Frank, zéker volk.
 Fransch.
 Fransyn, perkament.
 Fratsen, kluchten.
 Fregat, eene soort van oorlogschip.
 Fret, zéker dier, dat de konynen in hunne hollen achtervolgt en de zelve daar uyt jaagt; oók Eene kleyne boor.
 Frisch, in de eygenlyke beteékenis koel, een weynig koud; in de figuurlyke gaaf, onbedorven; en in den dagelykschen omgang gezond, wel te pas.
 Frommel (ik), ik verfrom-

FRO PUT GAA

*frommel, ik verkreuk
iets door het zelve
slecht toe te vrouwen.
Frons, fronsel, kreak,
rimpel.
Fruyt, ooft, vruchten.
Fulp (felp), zie flu-
weel.
Fuit, gyt, schurk.
Fust, vaatwerk.
Futsel (ik), ik beuzel,
doe iets langzaam.*

FU FYT GAF

*Fuyk, zeker vischtuyg,
van teén gevlochten.
Fy, tusschenwerpsel.
Fymel (ik), zie fé-
mel (ik).
Fyn, schoon, bevallig;
ook Dun, zuiver.
Fyt, zekere smertelyke
zweir aan den top
der vingers, het zelf-
de als vyt.*

G.**G, medeklinker.**

*Gaa (ik), ik verander
vut plaats.
Gaaf, gift.
Gaaf, geheel, onge-
schonden.
Gaal, eene kaale streep
in lúken of stof.
Gaap (ik), ik sper den
mond op.
Gaar, dat genoeg ge-
kookt of gebraa-
den is.
Gaard, eene ingeslótene
bewaarde plaats.
Gaarder, ontvanger.*

*Gaarné, met lust, ge-
williglyk, gráag
(§. 1147-§. 1160).
Gaas, zekere dunne
doorschynende stof.
Gaauw, veirdig, vlug,
schrander, haastig.
Gaay, gade, by verkor-
ting gaa, wederhelst.
Gadeslaan, op iets acht
geeven.
Gading, zin of gené-
genheyd om iets te
kooopen.
Gaffel, eene tweétandige
vork.*

GAG GAL

GAN GEB

- Gágel, eenen welriekenden heéster, oók *Het gehémelte van den mond.*
- Gágel (ik), woord dat het geschreeuw der ganzen naabootst, het zelfde als gaggel (ik).
- Gal, eenen knobbel aan de beénen der peirden; oók *Zékerevochtigheyd* noódig tot de spysverteiring.
- Galeas, een vaartuyg.
- Galey, zéker vaartuyg met zeylen en riemen; oók *Een drukkers zetplankje.*
- Galg, zéker tuyg om de misdáadige te straffen.
- Galjoen, snuyt of voorste deel van een schip; oók *Een hoóg opgeboeyd vaartuyg, waar méde de Spanjaarden op Westindie vauren.*
- Galjoot, een koópvaardyschip.
- Galm, wéderklank, geluyd.
- Galop, ren, den gaauw-
- sten loóp van een peird.
- Gang, het gaan; oók *Weg.*
- Gans, zékeren wátérvógel.
- Gansch, geheel.
- Gaps, handvol.
- Garde, eene roede.
- Gardiaan, oppersten van een kloóster.
- Gareél, het getouw waar in de peirden gespannen zyn.
- Gáren, naaygáren.
- Garf, eenen schoóf.
- Garnaal, gaarnaat, garnéel, zékeren kleyenen visch.
- Garnizoen, bezetting.
- Garst, zie gerst.
- Gas, eene straat, oók *Kunstlucht.*
- Gast, iemand dien men ten eeten noódigt.
- Gat, ópening.
- Gebaar, beweeging des ligchaams, oók *Gentier, geraas.*
- Gebeuren, geschieden, voorvallen.
- Gebied, magt, heerschap.
- Gebóren, ter wérelde gekómen.

GEB GEÉ

GEÉ GEL

- Geborrekik, woord dat het geluyd der kikkorschen naabootst, gerikkekekik.
- Gebrek, mangel, behoefte.
- Gebruik, dienst welken men uyt eene zaak trekt, ook Gewoonte.
- Gedaante, den uytwendigen vorm eener zaak.
- Gedachte, werking van de onligchaamelyke zelfstandigheyd.
- Gedoóg (ik), ik laat toe.
- Gedrogt, schrikdier.
- Gedweé, oók gedweég, zacht, buygzaam.
- Geef (ik).
- Geel, dat de kleur heeft van goud, saffraan, sitroenen.
- Geen, die, ahangelyk zelfst. naamw.
- Geén, niet één.
- Geép, zékere visch.
- Geér, eene scheéve reép linnen van onder in een hemd, enz., genaayd, om het zelve wyder te maaken.
- Geésel, roede, zweép.
- Geést, eene onligchaamelyke zelfstandigheyd.
- Geéuw (ik), ik schep ádem, mynen mond buytengewoon en onwillig ópen zettende.
- Gehalte, de innerlyke weirde van geld en alle metaalen.
- Geheng (ik), ik gedoóg, laat toe.
- Gehucht, eene ménigte huizen opeene hoógte, omtrent elkander gebouwd; gemeénelyk verstaat men er eene vlek door, waar geéne kerk is, en die, op haar eygen, geéne gemeénte uytmaakt.
- Geirne, gewilliglyk, graag (S. 1147-60).
- Gek, zot.
- Gelaat, de trekken des aangezichts, waar uyt men de gesteldheyd van iemands ziel oordeélt.
- Gelag, verteirde kosten in eene herberg.
- Gelang, alleén gebruykelyk met het woord naar, als naar gelang van zaaken, dit is,

GEL GEM

GEM GEN

- volgens dat de zaaken zich voordoen, dat zy uytwallen.
- Geld, gemunt metaal, dienende voor den koophandel.
- Geléden, voorléden, voorbygegaan.
- Geley, gestold nat.
- Gellelje, zotterny, dit woord komt enkel voor in de gemeénzaame verkeering.
- Gelofte, belofte aan God.
- Geloóf.
- Gelt, anvruchbaar.
- Gelyk, van de zelfde soort, hoedaanigheid, hoeveelheid.
- Gemaal. Met dien naam bestempelt men, in eenen fraayen styl, eenen man of eene vrouw, van eenen verhevenen rang, door het huuwelyk vereénigd.
- Gemacht.
- Gemak, rust.
- Gember, zeker gewas in Indië, welks wortels eenen smaak hebben gelykende aan dien van de péper.
- Gemeén, waar aan alle deel of regt hebben.
- Gémelyk, moeyelyk, eygenzinnig.
- Gemet, eene zekere maat lands.
- Gemoedig, vreedzaam, gedweé.
- Gemoet, in te gemoet.
- Genáde, eene onverdiende gunst.
- Genant, naamgenoot.
- Geneeren (zich), den kost winnen, zich zuytig behelpen (S. 1147- S. 1160).
- Genees (ik), ik heél.
- Geneiren (zich), den kost winnen, zich zuytig behelpen (S. 1147- S. 1160).
- Generaal, veldoversten, oók Oppersten eener geéstelyke orde.
- Genet, eene kleyne soort van spaansche paerden.
- Geneugelyk, vermaakelyk, vrolyk.
- Genougte, vermaak.
- Genévar, zie jénévar.
- Geniet (ik), ik heb het gebruyk, de bezitting.

van eene zaak, en
trek er alle de vruch-
ten van.

Genoeg, zoó veel men
van noodde heeft.

Genoegen, voldoening.

Genoegen (ziek), te
vrède zyn.

Genot, de genotving.

Gent, mannetje van de
gans.

Gepeupel, het gemeén,
het kleyn volk.

Geraamate, alle de beón-
deren van een daód
lichschaam zámenge-
voegd, elk op zyne
behoórlyke plaats.

Gerak, dienst, gemak.

Geregt, een zeker getal
schotels die men te
zamen op de tafel
draagt.

Gerstkámer, kerkgeryf-
kámer.

Gerfschaaf, zekere
schaaf.

Gergel, het zelfde als
girgel, den kerf wel-
ken eenen kuyger aan
het onderste der duy-
gen van een vat
maakt, om er den
bodem in te sluyten.

Gerief, dienst, het
zelfde als geryf.

Gerwig, dat van wey-
nig aangelogenheyd
is, kleyn, slecht.

Gerst, het zelfde als
garst, zeker kóren.

Gerucht, eene tyding
welke men van ver
hoort en nog onzeker
is, ook Geruus.

Gerw, een zeker kruid,
duyzendblád.

Geryf (gerief), dienst.

Geschiedte, verkieze-
lyker is, volgens WEI-
LAND en DIRGENBEEK,
geschiedenis.

Geschieden, gebou-
ren.

Geschoor, gespuys.

Geschat, schutgevaarte,
kanon, bomben, enz.

Gesp, eenen ring van
zilver, goud, enz.,
met eene dwarsspyl,
eene gespualde, om
een plaatje.

Gespens, een spookiel.

Gespuys, de hef des
volks, geboefte.

Gest, het zelfde als
gist, stof, die eene
opzwelling, eene op-

GET GEW

*bruysing te weeg
brengt in het ligchaam
waar méde men die
vermengt.*
Getommel, gedruysch.
Getuyge, iemand die
verslag doet van eene
zaak die hy gezien of
gehoord heeft.
Geul.
Geur, eenen aangenaam-
en reuk.
Geus, scheldnaam, wel-
ken men aan de Né-
derlanders geeft, die
den hervormden gods-
dienst belyden; oók
Een scheepsw., voor
eene soort van vlag.
Gevaar, de waarschyne-
lykheyd van eenig
ongeval te ondergaan,
oók *Het ongeval of
den ramp zelve.*
Gevaarte, zwaar gestel.
Geval, geluk, noodlot.
Gével, den spits van
den muur van een
huys, en Den muur
die van déze spits
verzien is.
Gevest, handvat sel van
eenen dégen.
Gewaad, een staatig

GEW GEY

*kleéd, alleén gebruy-
kelyk in den verheve-
nen styl.*
Gewaar, dit woord heeft
geén ander gebruyk
dan met het werk-
woord worden: Ge-
waar worden, d. i.,
ontdekken.
Gewag, melding.
Geweld, groóte kragt.
Gewelf, het zelfde als
gewulf, eenen boogs-
wyze gebouwden
muur.
Gewest, oord, land-
streek.
Gewey, geweyde, het
ingewand van wilde
dieren en vógels.
Gewigt, zwaarte.
Gewis, zéker.
Gewoon, gewend.
Gewricht, de plaats
waar twee beénderen
zámengevoegd zyn.
Gewulf, zie gewelf.
Gey (ik), scheepswoord,
ik trek.
Geyl, onkuysch.
Geynster, eene glim-
mende vonk.
Geyt, het wyfje van
den bok.

GEZ GIL

GIL GIT

- Gezag, aanzien, magt, bewind.
- Gezant, eenen persoon, die, om de belangen des lands, voor eenen staat, naar eenen anderen word afgezonden.
- Gezel, makker.
- Gezip, dienstboden van een huys.
- Gezond, het tegenovergestelde van ziek.
- Gezwind, veirdig, ras.
- Gids, eenen leydsman, eene leydsvrouw.
- Gier, zekeren roofvogel.
- Gier (ik), ik wend heen en weder, een zeewoord; oók Ik maak een sterk geluyd, en Ik schraap met alle magt byeen.
- Gierst, een zeker graan-gewas.
- Giet (ik), ik stort uyt.
- Gieteling, eenen vogel, meirle.
- Gif, gift, vergift.
- Gift, eene gaaf.
- Gigaagen, schreéuven als eenen ézel, klank-naabootsende woord.
- Gil, eenen doordrin-
- genden en scherpen schroetuw.
- Gild, broederschap.
- Ginder, ginds, woord dat eenen zekeren aangewezenen afstand beduyd.
- Gindsch, iets dat ginder is.
- Ginnegab (ik), ginnegap (ik), ik lach onbeschoft.
- Ginnik (ik), zie grinnik (ik).
- Gips, eene witte soort van aarde die in Frankryk uyt gipsmynen gegraaven word, en dient om de muuren te bepleyteren.
- Girgel, zie gergel.
- Gis, een oordeel, een gevoelen óver eene duystere en onzekere zaak, op waarschyne-lykheyd gegrond.
- Gisp, eene dunne roede.
- Gist, zie gest.
- Gisteren, opwoord dat den dag aanwyst die onmiddellyk voor den dag van heden gaat.
- Git, eenen zekeren

GIT GLI

GLI GOM

- zwarten blinkenden
stéen, waar van men
sieraden, als ban-
den, baardsels, enz.,
maakt.
- Gittegom, het zelfde
als guttegom, zekere
kiersachtige gom.
- Glad, gelyk, effen,
glibberig.
- Glans, luyster.
- Glas, een broes door-
schynende ligchaam,
zámengesmolten uyt
sand en keyzelgruys.
- Glays (ik), ik blink.
- Glib (ik), het zelfde
als glip (ik).
- Glikkruid, duyzend-
blad.
- Glim (ik), ik geef eenen
zwakken glans van
my.
- Glimp, bedriegelyken
schyn.
- Glinster, eene glimmen-
de voork., gevast.
- Glinting, zeker lat-
werk.
- Glip, eene spleet in
eene pen.
- Glip (ik), door de glad-
digheyd glyden myne
voeten uyt.
- Glis (ik), ik glyd.
- Gloed, een vuur be-
staande uyt gloey-
ende koolen.
- Gloey (ik), ik gloop.
- Gloor, glans.
- Glop, een smat straatje.
- Glórie, luyster, roem.
- Glos, uytlog van een of
meer donkere woor-
den eener taal, door
andere beter verstaan-
baare woorden der
zelfde taal.
- Glaun (ik), ik loer.
- Gluyps, Ten glayps,
de i., steelsuys.
- Gly (ik), glyd (ik), ik
-sat, ik slibber.
- Gloop, zie knap.
- Gluffel, ik locht in de
vuyst.
- Gnor (ik), zie knor (ik).
- God, het opperwezen.
- Godsvrucht, eerbiedig
ontzag voor God.
- Goed, byv. naamw.
- Goed, zelfst. naamw.
- Goedertieren, barm-
hertig.
- Golf, eene wáterbaat.
- Gom, eene lymachtige
stof, die uyt plantige-
wassen druypt.

Gon

GON GOU

Gon (*ik*), zie gun (*ik*),
 Gondel, een vaartuyg,
 Gons, dommelende gebrom.
 Goóchel (*ik*), het zelfde als guychel (*ik*), ik doe iets door gezwinde handgreepen, zonder dat men zulks bemerkt.
 Goór, zuur, van melk, enz., spreekende, die begint te bedorven.
 Goot, buys, wáterleyding.
 Goóy, smet, worp.
 Gord, riem.
 Gordyn, een voorhangsel, welk aan eene raede hangt, en opgetrokken of weggeschóven kan worden.
 Gorgel, strot.
 Gors, aangewonnen land by eene rivier.
 Gort, het zelfde als grut, ruyg gekuyschte; en germaalen háver of garst.
 Gortig, ongenssch, ongezond.
 Goud, het zuiverste, kostbaarste, en edelste metaal.
 Gouw, een landschap,

GRA

akker, of dorp, door eene gracht omgeeven; verder Zeker kruyd.
 Graad, trap.
 Graaf, een werktuyg, spáde; oók Eenen persoon, die in weerdigheyd op eenen hertog volgt.
 Graag, hongerig, geirne.
 Graan, allerley kóren.
 Graat, beén van visch.
 Graauw, het gemeén volk; eenen snaauw.
 Graauw, grysachtig, aschverwig.
 Grabbel, het zelfde als griel, in geld te grabbel goóyen.
 Gracht, eene uytgegraavene wáterleyding.
 Graf, eene uytgedolvene plaats, waar in men lyken begraaft.
 Graft, zie gracht.
 Gram, toornig, vergramd.
 Granaat, zekeren boom, oók De vrucht van dien boom; verder Eene handgranaat, en een edel gesteente.
 6.

GRA GRE

Graniet, *eenen gevleken steen.*
 Grap, *klucht.*
 Gras, *veldgroente.*
 Grasvellig, *dat voor de schulden verkocht moet worden.*
 Grátig, *het zelfde als grétig, häppig, begeerig.*
 Graveel, *nierwee.*
 Graveer (*ik*), *ik snyd figuren in eene harde stof.*
 Greb, *het zelfde als greppel, een kleyn sloótte tusschen de landen.*
 Greél, *zie gareél.*
 Greénen, *b. n., dat tot den greénenboóm behoort.*
 Greénenboóm, *eene soort van den.*
 Greep, *de daad van grypen, eene handvol, oók Eene zékere vork.*
 Grendel.
 Grenik (*ik*), *zie grin-
 nik (ik).*
 Grens, *eene eyndpaal, eene scheyding.*
 Greppel, *zie greb.*
 Grétig, *zie grátig.*
 Greyn, *zékere stof, oók Een kleyn gewigt.*

GRI

Grief, *hertzeér.*
 Griel, *het zelfde als grabbel.*
 Griend, *eenen wilgen-
 waard.*
 Gries, *zie griezeltje.*
 Griet, *zékere visch.*
 Grieteny, *eene zékere uytgestrektheid van land, in Friesland, waar óver eenen griet-
 man het gezag voert.*
 Grietman, *ambtman óver eene grieteny.*
 Griezel, *zie griezeltje.*
 Griezel (*ik*), *ik gevoel eene huyvering.*
 Griezeltje, *een ziertje.*
 Grif, *zonder háperen.*
 Griffel, *oók griffië, grift, een werktuyg waar méde men op eene ley schryft; oók Eene ent.*
 Griffië, *eene griffel; oók Eene geding-
 stuk kámer.*
 Griffioen, *zékere roóf-
 vógel.*
 Grift, *het zelfde als gracht.*
 Grift, *zie griffel.*
 Gril, *beuzeling, oók Huyvering.*
 Grim, *toorn.*

GRI GRO

GRO GUL

- Grinnik (*ik*), *klank-naabootsende woord, waar méde men een zéker geluyd der peirden u) tdruckt.*
- Grint, *het tweede meel van den boekweyt.*
- Grissen, *steelswyze by-eénraapen en weg-neemen.*
- Groef, *myn, kuyl.*
- Groen, *eene der hoofdkleuren.*
- Groep, *gracht; oók Eene vereéniging van beelden, in de teekenkunde.*
- Groes, *zie groeze.*
- Groet, *groetenis.*
- Groey, *groeying, wasdom.*
- Groeze, *jeudig groen.*
- Grof, *dik, niet fyn.*
- Grol, *vod, prul.*
- Groom, *groom, ingewand van dieren.*
- Grom (*ik*), *ik grol.*
- Grommel (*ik*), *ik wintetel my.*
- Grommen, *het geluyd der beiren.*
- Grond.
- Grondel, *grondeling, zékeren visch.*
- Groom, *zie grom.*
- Groót.
- Grop, *groef.*
- Gros, *twaalf dozynen; het word oók gebruykt voor het grootste deel, en in de spreekwys in het gros (in het groot) verkoópen.*
- Grot, *spelonk, hol.*
- Grouw (*ik*), *zie gruuw (ik).*
- Grut, *zie Gort.*
- Gruuw (*ik*), *ik heb eenen afschrik van iets.*
- Gruys, *verbryzeld puyn.*
- Gruyt, *hef, droessem.*
- Gryn, *iemand die van eenen knorrigen aard is.*
- Gryns, *eenen masker.*
- Gryp, *grypvogel.*
- Gryp (*ik*), *ik vat aan, vat.*
- Grys, *lichtgrauw.*
- Gryzel (*ik*), *zie grizel (ik).*
- Guds, *eenen steekbeytel.*
- Guf, *mild, verkwis-tende.*
- Gul, *zékeren visch.*
- Gul, *zacht, mild, ópenhertig.*
- Gulden, *van goud.*

GUL GUY

Gulp, *eene* groöte
baar wäters, oök Eene
groöte teug; verder,
by de kleërmaakers,
Eene kleyne ópening
voor in eenen broek.

Gulzig, happig, grétig.

Gun (*ik*), *ik benyd*
niet, *ik staa toe.*

Gunst, gewillige toege-
négenheyd, en oök
Eene weldaad uyt
gunst bewézen.

Gust, niet dragtig.

Guttegom, zie gitte-
gom.

Guur, streng, hard, van
het wéder spreekende.

Guychel (*ik*), zie goó-
chel (*ik*).

Guyg, schimp, bespot-
ting.

Guyl, eene merrië die

GUY GYZ

niet gedraagen heeft,
eenen onweetenden
mensch, eenen lasther-
tigen; oök, als byv.
naamw., Lasthertig.

Guyt, deugniet.

Gy, ahangelyk zelfst.
naamw.

Gybel (*ik*), *ik lach*,
met eene pooging om
my in te houden.

Gyk, zéker scheepsge-
reëdschap.

Gyl, bier dat nog niet
uytgegest is.

Gyn, scheepsw., tákél-
touw.

Gyp (*ik*), *ik snak*, met
opgesperden mond,
naar den ádem.

Gyzel (*ik*), *ik zet voor*
schulden vast, oök
Ik verberg, steek in.

H.

H, *mèdeklinker.*

Ha, *tusschenw.*

Haag, eenen tuyn van
leég boómgewas.

Haagdis, een viervoetig
kryppende dier,

Haagen, gevallen, aan-
staak.

Haak, een werktuyg
met eenen krommen
bék, dat in iets ge-
haakt kan worden.

HAA HAG

Haal, trek; oók Een
 yzeren werktuyg waar
 méde men iets óver
 het vuur hangt, en
 het zelve kan néder-
 laten of optrekken.
 Haal (ik), ik breng iets
 op eene plaats óver,
 die naader by my is.
 Haam, een greél.
 Haan, het mannetje van
 de hen.
 Haander, mand om
 vruchten in te plukken.
 Haar, hoófdhaar.
 Haar, afl. z. n.
 Haar, byv. naamw.
 Haard, plaats, waar op
 men het vuur stookt
 (§. 1147 - §. 1160).
 Haas, een bekend wild
 dier.
 Haast, drift, schielyk-
 heyd.
 Haat, sterke afkeérig-
 heyd van iets.
 Haay, verslindenden
 zeévisch.
 Hach, gevaarlyke waa-
 ging.
 Hacht, stuk.
 Haft, een gekorven
 diertje.
 Hágel, gevrózene régen-

HAK HAL

druppels, die, als
 ronde stukjes ys, wyt
 de wolken vallen.
 Hak, eenen hiel, een
 houweél met twee
 tanden, oók Eenen
 houw.
 Hakkel (ik), ik stámel.
 Hakkeney, een telpeird.
 Hal (hel), de hardigheyd
 der aarde door de
 vorst.
 Hal, eene óverdekte
 plaats. Lákenhal,
 vleéschhal.
 Half.
 Halfter, halster, hel-
 ster, holster, een
 touw of leeren riem
 om den hals der
 peirden.
 Halm, de steel van
 graangewassen.
 Hals, een deel des lig-
 chaams van menschen
 en dieren.
 Halsstarrig, het zelfde
 als halssterrig, styf-
 hoófdig, koppig.
 Halster, zie halfter.
 Halssterrig, zie hals-
 starrig.
 Halte, krygswoord, stil-
 stand.

HAL. HAN

Halve, *gebruykelyk voor:*
Om, wegens, in
duydelykheidshalve,
mynenhalve, deshal-
ve, weshalve; oók in
behalve, uytgenómen.
Ham, *schink.*
Hámel, *gesnéden man-*
netje van een schaap.
Hámer, *een werktuyg om*
te slaan, te kloppen.
Hamey, *het buytenhek*
van eene stadspoort
(in onduytsch. bar-
riere).
Hand, *het uysterste deel*
van den arm.
Handhaaf, *handvatsel.*
Hang, *hout of touw,*
waar aan men iets
ophangt; oók Eene
plaats waar men há-
ring, zalm, spek,
enz., roekt.
Hang (ik), *ik maak een*
ding van hóven vast,
zóódaanig dat het den
grond niet aanraakt.
Hans. *Dit woord, waar*
aan het gebruyk eenę
soort van verachting
gehecht heeft; word
alleen in zámienstel-
ling gebruykt of met

HAN HAR

byvoegelyke naamw.
die des zelfs betee-
kenis bepaalen: als
hansworst, poetsen-
maaker; pochhans,
eenen snoever; groot-
hans of grooten
hans, eenen grooten
heer; enz.
Hanteer (ik), *ik be-*
handel.
Hanze, *verbond, ver-*
drag, gebruykelyk in
hanzestéden, hanze-
béker.
Hap, *boet.*
Háper (ik), *ik stuyt,*
gaa niet voord.
Hard, *het tégendeel van*
weék.
Háring, *zékeren visch.*
Hark, *zéker getand ge-*
reedschap voor den
landbouw en den tuyn.
Harmonie, *óvereén-*
komst.
Harnas, *zéker schut-*
wápen.
Harp, *zéker snaar-*
speeltuyg; oók Eene
kóperen zeef, waar
méde men het graan
zuyvert.
Harpluys, *geteird werk,*

HAR HAS

van oude scheepstouwen gemaakt, waar méde men schépen breeúwt.

Harpoen, eene werpspiets, die men in den huyd der walvisschen schiet.

Harpuys, zékere stof zamengesteld uyt smeir, zwável, teir, enz., waar méde men den huyd van een vaartuyg bestrykt, om het voor het gewormte te bevryden.

Harpy, een fábelgedrocht.

Harre, zie her.

Harrewar (ik), ik stríbel, zoek twist.

Hars, een kleevende sap, dat uyt eenige boómen vloeyt.

Harst, het rugstuk van eenen os.

Hart, het zelfde als hert, deél van het dierlyk en menschelyk ligchaam.

Haspel, een werktuyg waar op men gesponnengáren, enz., wind.

Hassebas (ik), ik heb hoófsdreeken met ie-

HAV HEE

mand; oók Ik raas, tier, in de dáglyksche taal.

Háve, goederen die iemand bezit.

Háven, eene veylige en beslótene plaats voor de schépen.

Háver, zékere graange was.

Hávery, scháde en onkost die by eenig ongemak der schépen of onheyl op reys géleden zyn.

Hávik, zékere roófvógel.

Házelaar, házelnootenboóm.

Heb (ik), ik houd, bezit.

Hecht, waar by men iets aanvat, steel.

Hecht, vast, aancéngevoegd, duurzaam.

Héden, van daag.

Heel, achterhoudende, onvriendelyk.

Heel (ik), ik verberg.

Heél, voor geheél.

Heél (ik), ik genees.

Heém, het zelfde als heym.

Heen, het zelfde als hénen, weg, naar toe.

HEE HEL

Heép, *eene soort van hakmes.*
 Heer, heyr, *eene groóte ménigte.*
 Heér, *eenen naam van oppermoogendheid.*
 Heésch, *schor.*
 Heéster, *jong opschiende gewas.*
 Heét, *zeér warm.*
 Heét (*ik*), *ik noem.*
 Hef (*héve*), *droessem.*
 Hef (*ik*), *ik beur op.*
 Heft, *zie hecht.*
 Heg, *haag.*
 Heird, *eene plaats waar op men het vuur stookt (§. 1147-60).*
 Hek, *een afschutsel.*
 Hékel, *zéker werktuyg, door welks scherpe tanden, men hennep, vlas, enz., trekt.*
 Heks, *toóveres.*
 Hel, *zie hal.*
 Hel, *verblyfsplaats der verdoemde.*
 Hel, *klaar, helder.*
 Hel (*ik*), *ik hang vooróver.*
 Helaas, *tusschenw.*
 Held, *iemand die in den kryg moed en dapperheid betoónt.*

HEL HEN

Helder, *klaar.*
 Helft, *het half gedeelte van iets.*
 Hélikon, *zangberg.*
 Hellebaard, *zéker wapen.*
 Heller, *de kleynste koperen munt, eenen halven penning.*
 Helm.
 Helmet, *by de dichters gebruykelyk voorhelm.*
 Help (*ik*), *ik staa by, breng hulp aan.*
 Helster, *zie halfster.*
 Hem, *verbógen naamval van by.*
 Hem, *tusschenw.*
 Hemd, *linnen dekkleéd, dat men op het bloót lyf draagt.*
 Hémel, *het gewelf dat bóven de oppervlakte der aarde verhéven is.*
 Hen, *het wyfje van den haan.*
 Hen, *den verbógen naamval van zy.*
 Hénen, *zie heen.*
 Heng, *hengsel, waar aan een venster, enz., hangt.*
 Hengel, *angelroede, waar méde men vischt.*
 Hengst,

HEN HER

HER HEU

- Hengst, *een ongesnéden peird.*
 Henker, *eenen rakker, eenen diefhenker.*
 Hennep, hennip, *zékere plant.*
 Hensbéker, henzebéker, *zie hanze.*
 Her, *duym van een deur-of venster-hengsel, waar op de deur en het venster draayen.*
 Hèr, *opwoord, beduydende eene toenaadering uyt de verte naar ons toe.*
 Heraut, *eenen plegtigen aankondiger van eene gewigtige zaak als van vréde, vryheyd, aankomst en kroóning eens vorsten, enz.*
 Herberg, *huysvesting voor reyzigers; oók Plaats waar men bier of wyn, en andere dranken in het kleyn verkoópt*
 Herbóren, *vernieuwd, verbéterd, ontstaan.*
 Herder, *oppasser eener veekudde.*
 Herfst, *den gewoonen*
- tyd der inoogsting van vruchten.*
 Herk, *het zelfde als bark, ryf.*
 Hermelyn, *eene soort van wézelje.*
 Hersen, *breyt.*
 Hert, *zeker dier.*
 Hert, *een deel des lichaams (§. 1147-§ 1160).*
 Hertog.
 Herwaarts, *naar hier toe.*
 Hesp, *het achterste van eene ham.*
 Het.
 Hette, *zie hitte.*
 Hen, *heude, eene soort van koopvaardyschip.*
 Heng, *zin, genoeg, voorkórende in de spreekwys tégen heug en meug.*
 Heugel, *haal.*
 Hengen, *werkw., geheugen.*
 Heuker, *eenen kruydener in het kleyn.*
 Heul, *slaapbol, mankop; hulp, bystand; oók Een houten bruggetje.*
 Heup, *een gedeelte van het menschelyk ligchaam.*

HEU HIK

Hensch, *beleefd.*
 Heuvel, *kleine hoogte.*
 Héve, *zie hef.*
 Hey, *tusschenw.*
 Hey, *een werktuig om paalen in den grond in te dryven.*
 Hey, *zie heyde.*
 Heyde, *hey, een plant-gewas; wyders Eene dorre onvruchbaare landstreek.*
 Heyden, *afgöndie-naar.*
 Heyl, *welvaart, zäligheyd.*
 Heyland, *verlosser.*
 Heylbot, *zékenen visch.*
 Heym, *huys, vaderland.*
 Heymelyk, *verborgen.*
 Heyn (*ik*), *ik omtuyn, omring.*
 Heynde, *naaby.*
 Heyr, *zie heer.*
 Hiasint, *een édelgesteénte, oók Eene bloem.*
 Hiel, *het achterste van den voet.*
 Hieltik, *zie hiltik.*
 Hier, *opw., in déze plaats.*
 Hik, *nik, snik.*

HIL HOB

Hild, *eene bergplaats, boven de koejen of peirden, voor hooy, stroo, enz.*
 Hiltje, *het klepje in eene pomp.*
 Hilt, *de kruk van eenen kloet.*
 Hiltik, *hieltik, anders bikkel.*
 Hinde, *het wyfje van den hert.*
 Hinder, *beletsel, naadeel; oók achter, in het hinderste, hinderhoede, hinderlaag.*
 Hink (*ik*), *ik huppel, gaa mank.*
 Hinnik (*ik*), *hinnik (ik), zie grinnik (ik).*
 Hip (*ik*), *ik beweeg my met kleyne sprongen, oók huppel (ik).*
 Histórië, *geschiedenis.*
 Hit, *zeker peird.*
 Hits, *hitsig.*
 Hits (*ik*), *ik zet sterk aan.*
 Hütte, *hette, hoogen graad van warmte.*
 Ho, *tusschenw.*
 Hoh (*il*), *ik word op en néder bewogen.*

HOB HOL

Hobbel, *knobbel.*
 Hoe, *opwoord.*
 Hoed, *hoofddeksel.*
 Hoede, *bescherming.*
 Hoef, *hofséde; ook Den*
hoorn aan den voet
eens peirds, enz.
 Hoef (*ik*), *ik heb noodig.*
 Hoek, *eene spitse zyde*
 Hoen, *door dien naam*
verstaat men eene
hen, eenen haan, en
ook Een kicken.
 Hoep, *eenen hoepel, ook*
Eenen zekeren
ring.
 Hoer.
 Hoest, *kuch.*
 Hoetel (*ik*), *ik broddel.*
 Hof, *eenen tuyn, ook*
De woonplaats van
eenen vorst.
 Hok, *eene afgeschótene*
plaats, om er veé,
enz., in op te sluyten
of te bergen.
 Hol, *spelonk, kuyl.*
 Hol, *b. n., dat eene in-*
nerlyke ledige plaats
heeft.
 Holla, *tusschenw.*
 Hollaender.
 Hollandsch.
 Holster, *zie halfter.*

HOL HON

Holster, *den knapzak*
van eenen soldaat,
ook Eenen pistool-
koker.
 Hom, *milt of weék kuyt*
van den mannetjes
visch.
 Hombergat, *scheepsw.,*
tuyn gat.
 Hommel, *eene soort van*
byen.
 Homp, *een ongeschikt*
dik stuk.
 Hompel (*ik*), *ik strom-*
pelvoet.
 Hond, *een bekend dier.*
 Honderd.
 Honger, *begeirte naar*
en noodzaakelykheyd
van voedsel.
 Hónig, *het zoet sap dat*
door de byen bereyd
word.
 Hónigraat, *de wassen*
huysjes der byen.
 Houk, *in sommige kin-*
derspelen gebruyke-
lyk, De plaats van
waar men begint te
loopen en de geene
naar welke men heen
snelt.
 Houker (*ik*), *zie hun-*
ker (ik).

HOO HOR

HOR HUL

- Hoofd**, *het bovenste deel van het mensche-lyk ligchaam.*
Hoóg, *verhéven.*
Houu, *schimp, smaad.*
Hoop, *verwachting.*
H. óp, *menigte, verzámeling.*
Hoór (ik), *ik verstaai, luyster toe.*
Hooru, *het zelfde als hóren.*
Hoos, *eene kous.*
Hoós, *eene wáterhoós, eenen wáterpylaar.*
Hoóy, *afgemaayd gras.*
Hop, *eene plant, noódig om bier te brouwen; oók Zékereu vógel.*
Hopman, *eenen hoófdman óver eene krygsbende.*
Hor, *een kinderspeeltuyg.*
Horde, *een zwervende herderléger, ook Een stuk werks van teén gevlochten.*
Hóren, *het zelfde als hoorn.*
Horizon, *horizont, gezigteynder.*
Horu, *uytsteekenden*
- hoek.*
Horoskoop, *geboortester.*
Horrel, *eenen stoót.*
Hors, *zie os.*
Hort, *eenen korten stoót.*
Horzel, *de grootste soort van wespen.*
Hossebos (ik), *ik schok nu eens naar vooren en dan naar achteren.*
Hot, *het dik van geschifte gekernde melk.*
Hot (ik), *ik bots, schok.*
Hou, *tusschenw.*
Houd (ik), *ik vat aan.*
Hout.
Houw, *een gebrek aan de oógen van peirden en rundvee; ook Hak, slag met eenen houwer.*
Houw, *enkelyk voorkómende in de spreekwys aan de óverheyd houwen en getrouw blyven.*
Huds, *vod, verslétene lap.*
Huk (ik), *ik huyk.*
Hul, *linnen kindermuts.*
Hulde, *eérbewys.*
Hulk, *een vaartuyg.*
Hulp, *bystand.*

HUL

HUL HUU

HUU HYL

Hulst, *hulstboom, steekpalm.*

Hulze, *bast van schelgewassen; als boonen, erwten.*

Hun, *verbógen naamval van zy, en byv. naamw.*

Hunker (*ik*), *dit woord drukt uyt Z)ne begerite op eene bédelachtige wys te kennen geeven.*

Hup (*ik*), *het zelfde als hip* (*ik*).

Hupsch, *schoón, braaf, fraay, gemeénz. woord.*

Hurk, *alleén gebruykelyk in op de hurken zitten, met het achterste op de hielen rusten.*

Hut, *eene wooning van stroó, riet, boomtakken, enz.; oók De verblyfplaats der stierlieden en andere mindere bevelhebbers, op een schip.*

Huts (*ik*), *ik snyd iets in kleyne stukjes, welke ik door elkan-der schud.*

Huur, *dienst, oók Den*

loón der diensbóden, en Het geld dat men van verhuurde goederen trekt.

Huuw (*ik*), *ik geef ten huuwelyk.*

Huy, *wey van melk.*

Huy, *tusshenw.*

Huychel (*ik*), *ik veyns in het stuk van godsdienst.*

Huyd, *vel.*

Huyden, *het zelfde als hédén.*

Huyf, *kap.*

Huyg, *de lel aan den ingang der keel.*

Huyk, *eene sálië der vrouwen; oók Een vrouwenkleéd met eene kap; verder Eene nédergebukte houding.*

Huyl (*ik*), *ik maak een sterk, klaagelyk, door- dringende geluyd.*

Huys, *wooning.*

Huyver (*ik*), *ik beef, tril van koude.*

Hy, *afhangelyk zelfst. naamw.*

Hyg (*ik*), *ik zwoeg, ik haal sterk ádem.*

Hylik, *huuwelyk. Het is alleén gebruykelyk*

HYL ING

in de dagelyksche taal.

Hys, een stuk rookvleesch.

HYS INT

Hysch (ik), ik trek op, door middel van eene katrol.

Hyzop, een plantgewas.

I.

I, zelfklinker.

Iepenboóm, zie *yp*.

Ieder, elk, iegelyk.

Iegelyk, elk.

Iemand, zekeren persoon.

Iep, iepenboóm, zie *yp*.

Iet, iets, eenige zaak.

Ik, *afh. z. n.*

Ikker, zie *nikker*.

Iias, eene reeks van rumpen of ellenden.

Imboedel, imboel, zie imboedel.

Immer, telkens, van dag tot dag.

Immers, zekerlyk, trouwens.

In, opwoord.

Inboedel, inboel, huysraad.

Indien, zoó, by aldien.

Indigo, zekere verv.

Ingewand, de inwendige

deelen des lichaams van mensch en aier.

Ingeweyde, ingewand van beesten.

Inham, inwyk der zee in het land.

Inhoud, begryp.

Ink, de opening van een fuyknet.

Inkarnaat, hoog roozenrood.

Inkhóren, zeker kleyn viervoetig wild dier, het zelve als eekhóren en eykhóren.

Inkt, allerley vocht om mede te schryven.

Instal, schuur.

Installig, in eenen sleeten naam gebragt.

Interdeél, achterdeél, schade.

INZ JAL

IRI JÉG

Inzáge, z. n., *inzién.* irias, *eenen wortel,*
 Inzooderheyd, *opw.,* oók *Eene bloem,*
voornaamelyk. Ivoor, *elpenbeén.*

J.

J, <i>médeklínker.</i>	<i>mínnenydíg.</i>
Ja, <i>opwoord, dat eene bevestiging te kennen geeft.</i>	Jammer, <i>eene erbarmelyke weékláge; oók De hoogste ellende.</i>
Jaag (ik), <i>ik doe vlieden.</i>	Jangel (ik), <i>jank (ik), ik huyl van honden of vossen spreekende, oók Van menscher; verder Ik kyf, raas.</i>
Jaap, <i>eene snéde door het aangezigt, in de straattaal alleén gebruykelyk.</i>	Januáry, <i>louwmaand.</i>
Jaar, <i>tyd van twaalf maanden.</i>	Japon, <i>eenen nachttabbaard.</i>
Jadder, <i>den uyer van eene koe.</i>	Jas, <i>een óverkleéd van mans en vrouwen; oók Den boer van troef in het kaartspel.</i>
Jagt, <i>het jaagen, oók Zeker vaartuyg.</i>	Jastuyt, <i>zeker boómtje.</i>
Jak, <i>een zéker vrouwen kleéd.</i>	Jaspis, <i>een édelgesteénte.</i>
Jakhals, <i>een indiaansch dier, zynde eene soort van vos of wílden hond; verder Een schraal schurkig mensch; en ook Een slecht afgeréden peird.</i>	Jávelyn, <i>eenen werpschicht.</i>
Jaloersch, <i>naayverig,</i>	Je, <i>tusschenw.</i>
	Jégens, <i>opwoord dat eene betrekking tot iets te kennen geeft.</i>

JEN JOO

Jenéver, zékeren boóm,
oók Zékeren drank.
Jenoffel, eenen kruyd-
nágel.
Jeugd, jongheyd.
Jeuk (*ik*), het zelfde
als jook (*ik*), ik heb
jeukte.
Jicht, eene bekende
kwaal
Joel (*ik*), ik krioel, ben
vrólyk.
Joffer, zie juffer.
Jok, hoert, scherts.
Jok, het zelfde als juk.
Jol, eene soort van boot.
Jol (*ik*), ik maak een
kreunende geluyd,
gelyk de koeyen doen.
Jon (*ik*), zie gun (*ik*).
Jong, het tégendeel
van oud.
Jonk, een indiaansch
vaartuyg.
Jonst, zie gunst.
Jood, eenen israëliet.
Jook (*ik*), zie jecuk
(*ik*).

JOO JUY

Jcól, druyl, halven gek.
Joop, eene soort van
appels, oók Eenen
dorren knop eener
roos.
Jouw, schimp, spot,
uytjouwing.
Júbel, júbelfeést.
Jucht, russisch léder.
Juffer, eenen naam dien
men, uyt beleefdheyd,
aan eene jonge doch-
ter geeft.
Juk, jok, zámengebon-
dene deelen bestemd
om iets te draagen.
July, hoóymaand.
Juny, zómermaand.
Jurk, eenen overtrek
voor kinders.
Juweél, édelgesteénte,
kleynoód.
Juych (*ik*), ik uyt myne
vreugd door een luyd
geschreéuw.
Juyl (*ik*), ik huyl, klank-
naaboosende woord.
Juyst, éven, net.

K.

K, *médeklinker.*

Kaa, eenen zekeren vó-
gel, het zelfde als
kauw.

Kaag, een zeker hol-
landsch vaartuyg.

Kaak, een deel des aan-
gezichts, eene ópen-
baare strafplaats, en
oók een scheepsw.
Eenen rukwind.

Kaak (*ik*), van háring
spreekende.

Kaal, het tégengestelde
van ruyg, van het
noódig haar beroófd,
zonder loóf of véders.

Kaam, de schimmel op
bier, wyn, azyn, enz.

Kaan, zékervaartuyg, oók
*De óvergeblévene stuk-
jes van gesmolten vet.*

Kaap, eenen hoek lands
die in zeé uytsteekt,
een gebergte; oók
Vr, buyt op zeé.

Kaat, eene vischkaar,
oók *Vriend* of *vriendin*.

Kaarde, eenen distel,
oók *Eén* werktuyg om

wol te hékelen.

Kaars, (§. 1147 -
- §. 1160).

Kaart, speelkaart, land-
kaart.

Kaas.

Kaats, in het kaatsspel,
is de plaats waar den
bal, naa den eersten
stuyt, valt.

Kaauw, gekaauwde beet.

Kaauw (*ik*), ik maal met
de tanden.

Kaay, het zelfde als
káde, dyk, dam.

Kaay (*ik*), zeéw.

Kabas, een biesen korfje.

Kabas (*ik*), ik steel be-
hendiglyk.

Kabbel (*ik*). Dit klank-
naabootsende woord
drukt den zachten
slag van het wáter
uyt, wanneér het be-
wógen word.

Kabeljaauw, zie ka-
beljaauw.

Kábel, een scheepstouw.

Kabeljaauw, eenen zee-
visch.

KAB KAK

Kabinet, eene schryn, eene kas met verscheyde lāden, eene plaats waar de zeldzaamheden der natuur en kunst bewaard worden, en oók Een gehym vertrek.

Kabouter, eenen kleynen knaap of jongen.

Kabuys, een kleyn vertrek om wat voorraad te bergen.

Kāle, zie kaay.

Kadraay, een zoetelaars vaartuyg.

Kaf, den fynen afval van gedorschte graanen.

Kaffa, tryp, zekere stof.

Kagchel, een zekere werktuyg om vuur in te stooken.

Kajuyt, eene verblyfplaats achter op het schip voor de óverste des vaartuygs.

Kak, achterlast, onbeschaafd woord.

Kākel (ik), klanknaambootsende woord dat het geluyd der hoenders naavolgt; oók Ik snap, klap veel.

KAK KAL

Kakkerlak, een zekere gekorven diertje.

Kakketoë, eene soort van pápegaay.

Kaks; als kaks, welstaanshalve.

Kal (ik), ik kout veel, snap.

Kalamink (kalmink), zekere wollen stof.

Kalamynsteēn, eene soort van steēn.

Kalander, kórenwormtje, oók Denglans op eenige stof.

Kalant (klant), koopvriend en koopvriendin.

Kalbas, kalebas, zekere gewas.

Kalefāter (ik), scheepstimmermansw.

Kales, eene zekere ópenekoets.

Kalf, het jong van een rund.

Kaliber, de wydte des monds van een geschut of van een geweir, oók De doorsnéde eens kógels.

Kalk, zekere gebrande steēnen of schelpen.

Kalkoen, zekeren vógel,

KAL KAM

oók noemen de smé-
den kalkoenen De
onderste punten van
de hoefyzers der peir-
den.
Kalleminck, zie kala-
minck.
Kalm, stil, spreekende
van het wéder op zee.
Kalmink, zie kalamink.
Kalmus, zékeren wortel.
Kalot, een hoófddeksel.
Kam.
Kamaraad (kameraad),
medemakker.
Kameél (kémel), zéker
viervoetig dier.
Kaméléon, eene soort
van haagdis.
Kamelot, zékere stof.
Kámenier, kámerdie-
naares.
Kámer, vertrek van
een huys.
Kameraad, zie kamaraad.
Kamfer, hars van den
kamferboóm.
Kamille, zékere bloem-
draagende plant.
Kamizool, een kort on-
derkleéd.
Kamoësleer (kamuy-
sleer), zéker zwart
geverwd leer.

KAM KAN

Kamp, stryd.
Kampauje, het verdek
boven de hutten der
schépen.
Kamperfoelië, geyten-
blad.
Kampernoelië, padde-
broód.
Kampersteur, harde
eyeren met mostaard.
Kamuys, byv. n., die
eenen ingedrukten neus
heeft, platneus.
Kamuysleer, zie ka-
moësleer.
Kan, zéker vat, om
bier, wáter, enz.,
in te doen.
Kanaal, eene goot, buys;
oók Het bed van eenen
vloed, eene zeéngte.
Kanalje, een leég
schimpw., het slechtste
volk.
Kanárië, eenen beken-
den vógel.
Kanaster, zie knaster.
Kandeél, zékeren drank.
Kandelaar, een werk-
tuyg waar op men
eene keirs plaatst.
Kandy, suyker tot
kristal geschóten.
Kancéel, zékere welrie-

KAN KAP

kende boomschors uyt Indië, die tot verschillende gebruyken dient.
Kanefas, lynwaaad.
Kanker, eene invreetende kwaal aan het ligchaam.
Kanou, een stuk geschut, in de dagelyksche taal.
Kanonik, domheer.
Kans, eene schynbaare gelégenheyd.
Kansel, spreekstoel.
Kant, zyde, hoek, rand; ook Spelde-of naalde-werk.
Kant, b. n., fraay, verders *Dat naar den kant smaakt, ook Dwars.*
Kantoor, een schryfvertrek.
Kaos, mengelklomp.
Kap, de uysterste, opperste bedekking van eenige zaak.
Kap (*ik*), *ik hak.*
Kapel, zeker vliegende diertje, ook *Eene kleyne kerk.*
Káper, een vrouwenhoofddekseel.
Kapitaal, eene hoofd-

KAP KAR

som; ook Eene som gelds in het algemeén.
Kapiteél, woord der bouwk., het bóvenste deel van eene zuyl en van eenen pylaar.
Kapiteyn, hopman, hoofdman.
Kapitool, eene romeynsche vesting.
Kapittel, hoofddeel, hoofdstuk van een boek; ook *Vergadering van kanoniken.*
Kapoen, gelubden haan.
Kapot, eene wyde muts, ook *Een óverkleed.*
Kappel (*ik*), *ik schift, loóp in één, van melk, azyn, enz., gesproken.*
Kapper, zeker gewas.
Kappoot, eenen mantel.
Kaproen, kapruyn, een hoofddekseel.
Kar, zeker rytuyg.
Karaak (*kraak*), zeker oud spaansch of portugeesch groot schip.
Karaat, een kleyn gewigt voor goud en edelgesteenten.
Karabyu, eene soort van roek.

KAR

Karakter, eene figuur op papier, steenen, hout, enz., gemaakt; ook Het gemoedsgestel, en verder Haedaanigheyd, rang, weerdigheyd.

Karavaan, gezelschap van kooplieden of pelgrims, in de oosterse landen, die zich zamenvoegen om veilig te kunnen reizen.

Karhats (karwats), eene léderen zweesp.

Karbeél, stuk hout, dienende tot ondersteuning van een ander.

Karbonáde, dun rund- of verken-vleesch dat gebráden is.

Karbonkel, een édelgesteente.

Kardeél, touwwerk waar méde men de zeyten ophyst.

Kardinaal, eervuam der voornaamste geestelyke naast den paus.

Kardoës, eene papieren bus of vorm met buskruyd.

Kareélsteen, ligchelsteen.

KAR

Kárel (hérel), in de gemeenz. verkeering, Een en vent.

Kárig, deun, gierig, vrekking.

Karkant, een vrouwelyk halsnoer van kastelyke gestoenten.

Karkas, kóperdraad met zyde of góren bewonden dat in de kant van vrouwenmutsengenáayd word.

Karlyntje, zie karklyntje.

Karmeliet, eene soort van manniken.

Karmezyn, karmozyn, zekere roode kleur.

Karn, zie kern.

Karnoffel (ik), karnuffel (ik), ik slaag met myne wuysten of met stokken.

Karolyntje (karlyntje), eene soort van vrouwenmuts.

Karonje, scheldwoord van den allerleigsten styl.

Karoot (karot, kroot), beetwortel.

Karos, eene prachtige koets, eenen staatsie-

KAR

- wágen.*
Karot, zie karoot.
Karper, eenen rivier-
visch.
Karpet, grof gestreept
doek om in te pak-
ken of tot een vloer-
kleéd te gebruyken.
Karrel, zékeren *visch.*
Karrewey, zie karwey.
Kars, zie kers.
Karsaay, zékere wollen
stof.
Karspel, karsspel, zie
kerspel.
Karsteling, soort van
luchtig gebak.
Kartel, eene ingetakte
kerf op den rand van
eenig ligchaam.
Kartets, eene soort van
kardoes.
Kartouw, eene soort
van grof geschut.
Karveél, portugeesch
schip.
Karviel, zéker werk-
tuyg op de schépen.
Karwats, zie karbats.
Karwey, zéker *kruyd*;
oók Het ingewand
van een schaap, kalf,
enz. ; verder Een
moeyelyk werk, waar

KAS KAT

- aan vry wat te doen*
valt, en dat met
winst gepaard gaat.
Kas (*kast*), geldkas,
kleérkas, van plan-
ken gemaakt.
Kaskien, kaskyn, eenen
pronkjak.
Kasscrol, eene kóperen
braadpan.
Kassië, zékeren *boóm.*
Kassig, gescheurd, van
papier spreekende.
Kassy, eenen met *key-*
steénen bestraaten weg.
Kast, zie kas.
Kastanje, zékere vrucht.
Kasteél, slot, heéren-
huys.
Kasteleyn, eenen slot-
voogd, oók Eenen
voornaamen herberg-
houder.
Kastyd (*ik*), *ik straf*
tot bétering.
Kastoor, eenen hoed
uyt béverhaar ge-
maakt.
Kasterol, zie kasserol.
Kasuyfel, misgewaad.
Kat, een *dier, een zé-*
ker werpanker, eenen
paal op de kaay,
waar aan den anker-

KAT KAV

stok gekecht word,
 zéker schip, een
 stormtuug, en oók
 Eene soort van bol-
 werk; verder De
 langwerpige bloey-
 semknoppen van noo-
 tenboómen, házelaa-
 ren, enz.
 Kateél, huysraad.
 Káter, eene kleyne boe-
 renplaats.
 Katern, eenige geschré-
 vene of gedrukte blá-
 den aan elkander ge-
 naayd of in elkander
 gelegd.
 Kathals (ik), ik tob, doe
 te vergeefs veel ar-
 beyd.
 Katoen, boómwol, doek
 uyt déze wol gewee-
 ven, een gedraayd
 lemmet voor keirsen,
 lampen, enz.
 Katrol, windas.
 Katyvig, ellendig.
 Kauw (kaa), zékeren
 vógel.
 Kauwerde, kauwoerde,
 zéker gewas.
 Kavalje, in den gemeé-
 nen spreektrant Een
 oud slordig ding;

KAV KÉK

eygenlyk Een oud
 verslétén peird.
 Kável, lot dat in het
 verdeelen van goede-
 ren, enz., geworpen
 word.
 Kawaan, eene soort van
 schildpad.
 Kazemat, eene ver-
 welfde kelder in den
 vestingbouw.
 Kazyn, zie kozyn.
 Ked, zie kid.
 Keel, zie kiel.
 Keel, strot, gorgel.
 Keél, eene stroók van
 eene plank, by de
 scheepstimmerlieden.
 Keen, kloof, spleet.
 Keep, eene kerf.
 Keér, omwending, ver-
 andering; oók Beurt
 en maal.
 Keést, kern, pit.
 Keét, zoutkeét.
 Keét (ik), ik zuyver,
 van zout spreekende.
 Kef (ik), ik blaf, gelyk
 kleyne honden doen,
 oók Ik praat, snap.
 Keg, eene wig.
 Kégel, kégelhout.
 Kékel (ik), zie kákel (ik).
 Kéker, eene soort van

KĒK KER*erwten.*

Kĕker (*ik*), *ik hakkel.*
Keirs (§. 1147-§. 1160).
Kel (*fil*), *koud van schrik.*
Kelder, *eene gegraavene plaats onder de aarde.*

Kelk, *eene soort van beker, drinkglas.*
Kĕmel, *zie kameel.*

Kemphaan, *eene soort van vogel.*

Keu (*ik*).

Kennep (*kennip*), *zekerere plant.*

Keenewe, *eenen houten ring, om den hals der dieren.*

Kennip, *zie kennep.*

Kĕper, *dunne rib, timmermansw.; verder Den grond van gekerde stof.*

Kĕrel, *zie kĕtel.*

Kĕrf, *insnyding.*

Kerk, *eenen tempel aan God geheyligd.*

Kerker, *gevangenhuis.*

Kerm (*ik*), *ik klaag.*

Kermis, *brasseryen en vrolykheden die op eenen gestelden tyd des jaars plaats heb-*

KER KĒT

ben, ter gelegenheid van den openbaaren godsdienst, die voortyds, ter gedachtenis van de stichting en inwying eener kerk, gehouden wierd; ook Jaarmarkt.

Kern, *korrel, pit.*

Kern (*karn*), *eene botterkern.*

Kerrel, *zie korrel.*

Kĕrs (*kars*), *eene bekende vrucht.*

Kers (*kors*), *zeker kruyd.*

Kerspel (*karspel*), *gemeente die in eene en de zelve kerk gaat.*

Kerspendoek, *dundoek, floers, lamfer.*

Kerst, *een oud woord, nu christen, gebruykelyk in kerstĕnen, doopen; en in de zĕmen-gestelde kersĕvond, kersdag, kersdicht, kersfeest, kerskoek, kerslied, kersmis, kersuacht, kerstyd, kersweek, kerszang.*

Kervel, *zeker kruyd.*

Kĕtel, *zeker koperen of yzeren vat om iets in*

te

KÉT KEU

- te kookten.
 Kétel (*ik*), *het zelfde als kittel (ik).*
 Kéten, *eene verzameling van eenige, in eene ry, verbondene dingen.*
 Kets (*ik*), *klanknaa-bootsende woord, om het geluyd van een geweir, dat op de pan afbrand, uyt te drukken.*
 Ketter, *iemand die leér-begrippen belyd, welke tégenstrydig zyn met het waar geloóf.*
 Ketting, *eene kéten.*
 Keuken, *de plaats in een huys waar men spyzen kookt en toe-bereyd.*
 Keule, *eene welriekende kruyd.*
 Keur, *verkiezing.*
 Keurs, *rokslyf, ryglyf voor vrouwen.*
 Keus, *verkiezing.*
 Keutel, *harden zámengedrongenen drek van sommige dieren; als peirden, schaapen, ézels, enz.*
 Keuter (*ik*), *zie kó-*

KEU KIE

- ter (*ik*).
 Keuvel, *een hoofddeksel.*
 Keuzel (*ik*), *ik vley, praat veel.*
 Kével, *tandvleesch zonder tanden.*
 Kéver, *eene zékere soort van ongedierte.*
 Kévië, *kouw, koóy.*
 Kevis, *een bywyf.*
 Key, *eenen keysteén.*
 Keyl (*ik*), *ik werp met platte ronde steéntjes in het wáter.*
 Keyzel, *eenen steén, eenen key.*
 Keyzer, *opperhoofd van een keyzerryk.*
 Kib, *het achterste van een fuyknet.*
 Kibbel (*ik*), *ik twist, gelyk de kinderen onder elkander doen.*
 Kibbeling, *afval van gezouten visch.*
 Kid (*ked*), *een kleyn peird.*
 Kids (*ik*), *ik spuuw straalswyze uyt.*
 Kiekeboe (*kykeboe*), *tusschenwerps.*
 Kieken (*kuyken*), *de jongen eener hen, eend, gans, zwaan.*

KIE KIN

Kiel, eenen linten over-
trek, oók keel.

Kiel, keg, wig; bôdem-
balk van een schip.

Kiem, het eérste uyt-
spruytsel van het zaad.

Kier; als eene deut
even open is, zegt men
dat zy op of aan eenen
kier staat.

Kies, baktand.

Kies (ik), ik doe eenen
keus, ik verkies.

Kiesch, keurig.

Kieuw, kaakbeén, oók
Kaak, myl.

Kievit, zie kivit.

Kif, gebruykte run.

Kik (ik), ik maak het
minste geluyd met
den mond.

Kil, eene diepte tus-
schen twee droogten,
het bed van eene riv-
vier, oók Koude.

Kil (kel), koud van
schrik.

Kim, de uytsteekende
eynden van een vat
by de kuypers, de
kromte van den stéven
eens schips, en oók
Den gezigteynder.

Kin, deel des aange-

KIN KIR

zigts beneden de on-
derlip.

Kind, zoon of dochter
met betrekking tot
den vader en de
moeder.

Kink, eenen draay in
eenig touwwerk.

Kink (ik), een klank-
naabootsende woord,
in kinderspelen meest
gebruykelyk, Ik raak
met de punt op iets
dat het eenen klank
geeft en te rug stuyt.

Kinkel, eenen plom-
pen mensch, scheld-
naam.

Kinnebak, kaakebeén.

Kinnetje, een achste
deel van een vat.

Kip, band of hoepel om
den stokvisch te bin-
den; eenen kerf;
eene knip, val; een
hoófddeksel voor kin-
ders; en eyndelyk, in
de dagelyksche taal,
Eenen jongen hoen en
Hoenders in het alge-
meén.

Kip (ik); ik doorpik
de schaal van een ey.

Kir (ik), woord dat het

KIS KLA

*klaagende geluyd der
tortelduyven naa-
baauwt.*

Kis (*ik*), *ik maak een
sissende geluyd.*

Kist, *een langwerpig,
vierkantig, wyt plan-
ken zámengeslágén,
ruym, met een deksal
daar op om er iets
in te leggen.*

Kit, *eene groóte kruyk
oók Een bordeel.*

Kits, *zeker engelsch
vaartuyg.*

Kits (*ik*), *dít woord
beteekent Met een es-
ker geluyd afschieten.*

Kittel (*ik*), *ik veroor-
zaak eenen hoogen
graad van jeuking.*

Kittig, *net, puntig, af-
geregt.*

Kivit, *zekerén vógel.*

Klaag (*ik*).

Klaar.

Klaas, *in houten klaas,
een hot lomp mensch.*

Klaauw, *den gekloofden
voet van sommige die-
ren; als van koeyen,
schaapen, herten, enz.*

Klaauwtier, *eenen haaks-
wyzen wyker, oók*

KLA

**Zéker snaarspeel-
tuyg.**

Klad, *vlek, vuylig-
heid, smet.*

Klage, *klagt.*

Klagt, *geklag, beschul-
diging.*

Klak, *eene vlek door
het druppen van eene
vloeybaare stof ver-
oorzaakt.*

Klam, *eenigzins vochtig.*

Klamp, *dwarssplank.*

Klank, *geluyd.*

Klant, *zie kalant.*

Klap, *eenen slag, oók
Gesnap.*

Klaphengst, *het zelfde
als klophengst, eenen
gelubden hengst.*

Klaroen, *zeker blaas-
speeltuyg.*

Klas (*ik*) (*klatsen, kles-
sen, kletsen*), *het
zelfde als klets* (*ik*).

Kláter, *eenen ratel.*

Klats (*ik*), *zie klas
(ik).*

Klats, *tusschenwerpsel.*

Klauter (*ik*), *ik klim.*

Klavaatshámer, *breëuw-
hámer.*

Kláver, *een bekend
kruyd.*

KLA KLE

KLE KLI

- Kláver** (*ik*), *ik klim.*
Klávesim, klávesim-
baal, klávesimbel,
eene snaarspeeltuyg.
Klavier, zie klaauwier.
Kleéd.
Kleef (*ik*), *ik blyf door*
eene taaye vochtig-
heyd aan iets hangen.
Kleémsch, kleeverig,
pappig.
Kleén, zie kleyn.
Klem, *nyping, naa-*
druk, kragt, sterkte.
Klens, zie kleyns.
Klep, *den opslag op de*
tas van een kleéd,
oók De klep van eene
pomp. Zie voords
klap.
Klerk, *eenen hulp-*
schryver.
Kles (*ik*), zie klas (*ik*).
Klets (*klits*), *woord*
door het welk men
eene snerpende ge-
luyd afmaalt.
Kleum (*ik*), *ik ben*
styf van koude.
Kleun, zie kluun.
Kleun (*ik*), *ik klop.*
Kleur, *verw.*
Kleuter, *een kleyn*
me) sje.
- Kley**, *vette vaste aarde.*
Kleye, *de zémelen van*
boekweyt.
Kleyn (*kleén*), *het*
téngestelde van groot.
Kleynoód, kleynuódie,
juweél, en oók Alles
wat ons dierbaar is.
Kleyns, *eene zeef, enen*
teemsdoek.
Klibber, *zékere gom.*
Klief, *spleet, kloof.*
Kliek, *óvergeschótene*
brok van den maal-
tyd, oók Uytgespó-
gen slym.
Klier, *sponsachtig deel*
in het ligchaam van
mensch en dier om
des zelfs vochten af te
scheyden; verder Een
gezwel aan de keel.
Klif, *afgang eener*
steylte.
Klik, *het onderste stuk*
eener kolf.
Klim, *klemmerkruyd.*
Klim (*ik*), *ik styg op.*
Klimaat, *luchtstreek.*
Kling, *lemmer van*
eenen dégen.
Klink, *klap die klinkt,*
oók De klink van
eene deur.

LE KL
 ette vaste carb.
 de zemelen en
 koren.
 (kleen), te
 met te v.
 klis, en
 en oit die
 was die
 s, een zee,
 doek.
 er, zeker ge
 pleet, twi
 oerend
 as den ma
 oit (geop
 m.
 v.
 k en hier om
 de rechten af te
 verder Een
 van de keel.
 gang eener
 e.
 het onderste stuk
 holf.
 Klemmerkruid
 ik stg
 luchts
 lemmer
 n. degen.
 Klap die klis.
 De klis op
 dew.

KLI KLO

Klip, eene rots, oók
*Eene val om vógets
 te vangen.*
Klis (*klit*), den steekeligen
knop van kliskruyd.
Klisteer, darmspoeling,
gemeénz. woord.
Klit, het zelfde als *klis.*
Klits, zie *klets.*
Klits, eene teef.
Kloek, dapper, moedig,
sterk, groot.
Kloen, het zelfde als
klúwen.
Kloen, zie *kluun.*
Kloet, eenen schipboóm,
*oók Eenen kalkklop-
 per, kalkstok.*
Klok, in de dagelyk-
*sche taal Eene klok-
 hen.*
Klok, zéker geluyd van
*de keel, onder het
 drinken; voords Een
 werktuyg, gewoone-
 lyk van mstaal ge-
 maakt, als een rond
 en omgekeérd vat,
 waar in eenen klépel
 hangt, om geluyd te
 slaan.*
Klommer, leugen, uyt-
vlugt.
Klomp, een taamelyk

KLO

*groot ongefatsoneerd
 stuk; oók Eenen hou-
 ten schoen.*
Klongel (*klungel*), eene
*verachtelyke benaa-
 ming van een vrouw-
 mensch.*
Klont, ongefatsoneerd
*stuk minder dan
 klomp; oók Een hard
 en taay ligchaam,
 in iets dat vloeyende
 moet zyn, klonter.*
Kloof, eene spleet.
Kloóster, pluats waar
*monniken of nonnen
 wonen.*
Kloót, bal.
Klop, slag, oók *Eene
 geéstelyke dochter.*
Klophengst (oók *klap-
 hengst*), eenen ge-
lubden hengst.
Klos, eenen gärenklos,
*eenen bal van de klos-
 baan, en Eenen knup-
 pel om méde te spel-
 dewerken.*
Klots (*ik*), *ik maak een
 dof geluyd door tégen
 iets aan te slaan.*
Klouw (*ik*), *ik breeúw;
 ik slaa, ros af; oók
 Ik hark op.*

KLO KNA

Klouwen, zie klúwen.

Klucht, boort.

Kluft, eene wyk.

Klungel, zie klongel.

Kluppel (knappel, knuppel), een werktuyg om te kloppen.

Kluis, geluyd welk door het kloppen van eyeren in eene kom veroorzaakt word.

Kluun (kloun, kloen, kluyt), zekeren gebaggerden turf; oók Eene soort van hier.

Klúwen (kloen, klouwen), eenen bal, bestaande uyt draaden op elkander gewonden.

Kluyf, eenen klaauw.

Kluyt, zie kluun.

Kluys, vertrek van eenen kluyzenaar.

Kluyster, eene hoey.

Kluyt, een droóg ongefatsuoerd zúmenhangende stuk van eene geringe grótte.

Klyf, klimop.

Knaag (ik), ik byt langs iet dat hard is.

Knaap, eenen jongeling, eenen jongen, vóórd

KNA KNE

Eenen knecht.

Knaauw (ik), ik knabbel om uyt te zaygen.

Knabbel (ik), ik byt op iets dat hard is, oók ik byt met kleyne brokjes af.

Knak, braut.

Knak, b. n., gestoord.

Knak, tusschenwoord.

Knap, geluyd door knappen veroorzaakt.

Knap, net, bekwaam, fraay.

Knars (ik), kners (ik), ik maak eene soort van krasseude geluyd.

Knaster (kanaster), zekere soort van kist.

Knecht, eenen dienaar.

Kneed (ik), ik werk doég.

Kneep, een indruksel, door knypen veroorzaakt.

Knekel, zie knankel.

Knel, klemming, oók Eene wal om mossen te wangen.

Knépel, kneppeel, het zelfde als kluppel.

Kners (ik), zie knars (ik).

breuk.
 (ik), ik kneu-
 art te zagen.
 (ik), ik kno-
 dat hard is,
 byt met alle
 is af.
 breuk.
 k. n., gesond
 tusshen
 gekend in
 een verru-
 met, bekrans.
), haars (ik),
 ook een
 trawende ge
 (1. master),
 ort van die.
 ven de ma-
), ik me-
 een indrukel,
 knippen ro-
 zie kneukel.
 ieming, ook
 val om een
 knoepel, ik
 als klappal.
 (ik), een kno-

KNE

KNI

KNI

KNO

Knetter (ik), zie knit-
 ter (ik).
Kneu, eene vlasvink.
**Kneukel (knekel, kno-
 kel, knokkel)**, ge-
 wricht der vingers.
Kneus (ik), ik blats,
 kwets door drukking.
Kneuter (knóter),
 eene kneu.
Knével, den baard bó-
 ven de opperlip;
 ook De haaren aan
 den bek van honden,
 katten, muizen, enz.
Knibbel (ik), ik breek
 kleyne stukjes van
 iets af.
Knie, deel van het lig-
 chaam van den mensch
 en van sommige die-
 ren.
Knies (ik), zie knys (ik).
Knik, halve breuk;
 ook Eenen wenk door
 het knikken van het
 hoofd.
Knikker, een gebakken
 aarden balletje.
Knip, eenen knipslag,
 eenen slag in het al-
 gemeen, en Eenen
 hak met eene schaar.
Knisp (ik), ik knip.

Knitter (ik), knetter
 (ik); dit woord
 bootst het geluyd naa
 van vonken die zyt
 het vuur springen,
 het beteekent ook
 Vruchten kneuzen.
Knobbel, eene bultach-
 tige hoogte.
Knocht (ik), zie ver-
 knocht (ik).
Knod, eenen knoóp,
 knobbel.
Knods, eenen stok met
 eene knod van onder.
Knoest, eenen kwast
 in het hout.
Knoet, eenen lompen
 mensch.
Knoey (ik), ik broddel,
 arbeyd slordig.
Knoffel (ik), knuffel
 (ik), ik druk.
**Knoflook (knoóploók,
 knoploók)**, zekere
 plant.
Knok, beén.
Knókel, knokkel, het
 zelfde als kneukel,
 ook Eenen lomperik.
Knol, een rondachtig,
 vast ligchaam, als
 eene raap; voords iets
 slechts in zyne soort,

KNO KNU

bink.
Knook, *het zelfde als knok.*
Knoóp, *knobbel, oók Verband.*
Knoóploók, *zie knof-loók.*
Knop, *het bóvenste rond ding van iets, oók De uytbotting der planten.*
Knoploók, *zie knof-loók.*
Knor, *kraakbeén.*
Knorf, *knoóp.*
Knot, *een ineéngedraayd bosje gehékeld vlas; oók De huysjes waar in het lynzaad beslótten zit, noemt men knotten.*
Knóter; *zie kneuter.*
Knuffel (*ik*), *zie knof-fel (ik).*
Knuppel, *zie kluppel.*
Knutsel (*ik*), *ik maak kleynighéden van hout, om den tyd door te brengen.*
Knuur (*ik*), *ik talm, in de dagelyksche verkeéring.*
Knuydel (*ik*), *ik maak iets in wanstaltige*

KNU KOE

vouwen.
Knuyst, *het zelfde als knoest; oók in de volkstaal voor Vuyst.*
Knyf, *een knipmes.*
Knyp, *engte, knyping.*
Knys (*ik*), *knies (ik), ik kwel my.*
Kodde, *snaakery.*
Koddebeyer, *duynmaayer.*
Kods (*ik*), *ik braak, geef óver.*
Koe (*koey*), *het wyffe van een rund.*
Koek, *een zéker gebak.*
Koekeloer (*ik*), *ik leyd een éénzaam léven.*
Koekoek, *naam van eenen bekenden vógel, van zyn geroep ontleénd.*
Koel, *tusschen warm en koud.*
Koen, *stout, onver-saagd.*
Koepel, *eene zékere ronde kap van een gebouw.*
Koer, *tórenwachter.*
Koer (*ik*), *kor (ik), woord om het geluyd der duyven naa te bootsen.*

Koers,

KOE KOK

KOK KOL

- Koers, *loóp, vaart; wending; oók Eenen régel op iets.*
- Koester (*ik*), *ik behandel zacht.*
- Koet, *eene kleyne, zwarte eend.*
- Koeter (*ik*), *ik praat gebrekkig.*
- Koets, *eene soort van rytuyg, oók Eene bedstéde.*
- Koever, *óvervloedig, talryk.*
- Koey, *zie koe.*
- Kof, *zéker schip.*
- Kof, *zie kuf.*
- Koffer, *eene soort van eene kist.*
- Koffy, *vrucht van eenen boóm oorspongelyk uyt Arábië, waar van men eenen drank maakt die oók koffy heét.*
- Kog, *zéker schip.*
- Kogchel, *hoerenweird.*
- Kógel, *waar méde men schiet.*
- Kok, *iemand die spyzen bereyd.*
- Kóker.
- Kokhals (*ik*), *in spys of drank bynaa stikken.*
- Kokinje, *zékere gewending; oók Eenen draayde suyker.*
- Kokkel (*ik*), *ik maak geluyd als eenen haan.*
- Kokosboóm.
- Kokosnoot, *vrucht van den kokosboóm.*
- Kol, *witte plek voor het hoófd van een peird, oók Eene toóveres.*
- Kolder, *léderen rok.*
- Koleur, *zie kleur.*
- Kolf, *stok die van onder dik en rondachtig is.*
- Kolibrietje, *een vógeltje.*
- Kolk, *eenen kuyl.*
- Kolk (*ik*), *ik rys met eene draayende beweeging om hoóg.*
- Kollebloem, *eene kórenroos.*
- Kolokwint, *eene zékere vrucht anders kwintappel genoemd.*
- Kolom, *zuyl, pylaar.*
- Kolonel, *bendóversten.*
- Koloriet, *uytwerksel van de mengeling en het gebruyk der verwen in een schilderstuk.*

KOL KOM

Kolos, een zéker reus-
achtig kóperen stand-
beeld, oók Een kunst-
werk dat den natuurlyke
groótte óvertreft.
Kolyk, darmweé.
Kom, eenen ronden bak;
eene wáterkom; eene
háven, dok; voords
Eene kleyne binnen-
landsche zeé.
Kom (*ik*), *ik kom aan.*
Kombaars, *scheepsdé-*
ken.
Kombuys, *scheepskeu-*
ken.
Komeet, *steirtster.*
Komeny, *kruydeniers*
winkel.
Komfoor, *een werk-*
tuyg waar in men
koolenvuur doet.
Komkommer, *eene be-*
kende vrucht.
Kommer, *angst, zorg.*
Kompanje, *het zelfde*
als kompanje.
Kompas, *eenen streek-*
wyzer op zeé.
Kompost, *mengel-spys*
of - drank.
Komst, *aankomst.*
Komyn, *zékere plant, of*
der zelve zaad; oók

KON KOO

Zéker gebak.
Kond, *opw., bekend,*
gemeenz. woord.
Konfilje, *zékere kruyd.*
Konfyt, *suykervruch-*
ten.
Kongeraal, *zékere soort*
van aal.
Kóning, *opperhoofd van*
een kóningryk.
Konkel, *een slordig*
vrouwensch.
Konnen, *zie kunnen.*
Konsilië, *kerkvergá-*
dering.
Konst, *zie kunst.*
Konstábel, *eenen bus-*
schieder.
Kont, *den aars (een*
vuyt woord).
Konterfeyt (*ik*), *ik*
beeld af, alleén in
eenen leégen styl ge-
bruykelyk.
Konvoóy, *geleyde.*
Konyn, *een bekend*
dier.
Konzenilje, *een zékere*
gekorven diertje.
Kook, *den toestand van*
iets dat kookt.
Kool, *vuurkool.*
Koól, *een bekend ge-*
was.

KOO KOP

Koóu, *wang.*
 Koóp.
 Koor, *eene rey van dansende of zingende personen; oók Het achterste gedeélte eener kerk, waar men den zangdienst oefent.*
 Koor (*ik*), *ik braak, geef óver.*
 Koord, *touw.*
 Koorn, *zie kóren.*
 Koorts, *zékere bekende ziekte.*
 Koot, *eene schippers koóy; oók Eenen bikkel; voords De beenderen, en in de dá-gelyksche taal, Beenen van menschen.*
 Koóy, *slaapplaats op een vaartuyg; hok, stal; oók Vógelkouw.*
 Kop, *een werktuyg om uyt te drinken, oók Het bóvenste deel van een ding.*
 Kóper, *een bekend metaal.*
 Koppel, *een paar.*
 Koppe!tjesmaandag, *koppermaandag, kop-pertjesmaandag, ver-lóren maandag, den*

KOP KOR

tweéden maandag in het nieuwjaar.
 Kopy, *een afschrift.*
 Kor (*ik*), *zie koer (ik).*
 Koraal, *koorjongen, zanger; wyders Een steénachtig gewas, oók kraal genoemd.*
 Korbeél, *zékeren steén in eenen muur.*
 Kordelier, *eenen min-derbroeder.*
 Kordewágen, *kruywágen.*
 Kóren (*koorn*), *allerley graan dat den mensch tot voedsel dient.*
 Korent (*korint, krent*), *eene soort van rozy-nen.*
 Korf, *eene mand.*
 Koriander, *zeker wel-riekende zaad.*
 Korint, *zie korent.*
 Kork, *zie kurk.*
 Kornel, *zie kolonel.*
 Kornel, *fyne zémelen.*
 Kornet, *vaandrig te peird, eenen stan-daard der ruyterben-den, wyders Eenen krommen hóren, oók Eene vrouwen tuyt-*

KOR KOS

muts.
Kornis, kroónlyst, w.
der bouwkunst.
Kornuelje, zékere
vrucht.
Kornuyt, eenen makker,
eenen spitsbroeder, in
den gem. spreektrant.
Korporaal, eenen ge-
meénen onderoffisier
by het voetvolk.
Korre, een oesternet.
Korrel, het zaad en de
vrucht van tarw,
rogge, garst, háver,
enz.
Kors, zie kers.
Korset, eene soort van
ryglyf.
Korst, de harde droóge
oppervlakte van een
weékachtig ligchaam.
Kort, het tégendeél van
lang.
Kortaadje, loón van
eenen maakelaar.
Kortegaard, wachthuys.
Kortelas, eenen korten
breéden sdbel.
Korzel, ligt toornig,
kyfachtig, gemelyk.
Kossem, halskwab van
een runddier.
Kost, spys; uytgaaf.

KOS KRA

Koster, opzigter, be-
waarder eener kerk.
Kot, een gering huysje,
een slecht vuyl ver-
trek.
Kóter (ik), ik stoót uyt.
Kotter, eene soort van
oorlogsvaartuyg.
Koud, het tégendeél
van warm.
Kous, een kleéd dat de
voeten en beénen be-
dekt.
Kout, praat, geklap.
Kouter, ploegzyzer.
Kouw, eene koóy, kévië.
Kozyn (kazyn), hout-
werk waar in de deu-
ren en vensters staan.
Kraag, van eenen man-
tel, enz.
Kraak, portugeesch vaar-
tuyg, het zelfde als
karaak.
Kraak, sonen krak,
eene kraaking.
Kraal, zie koraal.
Kraal, eene afgeperkte
plaats, waar de wou-
ningen der Hottentot-
ten staan; oók Eene
groóte ópene plaats
met pallissáden of
eenen muur omgeeven.

KRA

- Kraam**, *winkel, oók Bevalling.*
Kraan, *eenen kraanvogel; een groot houten gevaarte, om zwaare lasten uyt schópen te hyschen; oók Eenen tap met eenen sleutel.*
Kraauw, *krab, klaauw.*
Kraay, *eenen bekenden vogel.*
Krab, *zékeren visch; oók Eene kraauw, krabbel.*
Kragt (§. 1165), *sterkte, magt.*
Krak, *geluyd van iets dat kraakt; oók Breuk, scheur.*
Krakeél, *eenen hévigen twist.*
Kram, *eén zámengébógen yzer met twee spitse punten, oók Eenen duym waar aan iets gehangen of vastgemaakt word.*
Kramp, *eene geweldige zámentrekking der spieren.*
Krang, *verkeérd.*
Frank, *zwak, slecht, ziek.*

KRA KRÉ

- Krans**, *rondachtig ding.*
Krant, *nieuwsblad.*
Krap, *eene plant waar mede men roódverwt, wyders Eene kram aan een boek, oók Eene verkensrib.*
Krap, *naauwelyks, pas.*
Kras, *eene schrap.*
Kras, *sterk, in den gemeéntz. spreektrant.*
Kras, *tussenw.*
Krat (kret), *het achterstuk van eenen wágen.*
Kreb, *het zelfde als krib, eenen voederbak voor beésten; oók Eene slaapplaats voor kinderen, op die wys gemaakt.*
Kreeft, *zékeren visch.*
Kreek, *eenen krommen gracht.*
Kreél (kriel), *eén smal boordsel.*
Kreet, *eén groot geschreeúw.*
Kreéuw (ik), ik *schreeúw.*
Krégel (krygel), *onbuiggzaam, hardnekkig.*
Krékel, *zéker diertje.*

KRE KRI

Kreng, *pry, doód aas.*
 Kreng (*ik*), *ik maak eenen draay in het ryden, ik leg het schip op zyde om een liggat te stoppen, ik zeyl op eene zyde, en oók Ik ding naauw.*
 Krenk (*ik*), *ik beschádig, verzwak.*
 Krensel (*ik*), *ik zuyver graan.*
 Krent, *zie korent.*
 Krep (*ik*), *ik maak het haar met eenen kam in eene klis.*
 Krépel (*kreupel*), *die gebrekkelyk gaat.*
 Kret, *zie krat.*
 Kreuk, *eene verkeérde vrouw.*
 Kreun (*ik*), *ik zucht.*
 Kreupel, *het zelfde als krépel, gebrekkelyk in den gang.*
 Kreus, *kuypersw., het zelfde als kroos, gergel.*
 Krével (*kriewel*), *jeukte.*
 Kreyts, *eenen kring.*
 Krib, *het zelfde als kreb, oók Eene tégenstreefster, een boós wyf.*

KRI

Kriegel, *zie krégel.*
 Kriek, *eene soort van krékel, oók Zékere kleyne kers.*
 Kriek (*ik*), *ik kraak; oók Ik breek door, van de eérste straaen des morgenlichts spreekende.*
 Kriel, *zie kreél.*
 Kriel, *iets dat grimmet en zich gestádig beweegt; voords Uyt-schot, kleyn goed.*
 Kriel (*kril*), *dertel.*
 Kriemel (*ik*), *ik neutel, toef.*
 Kriemelig, *kleyn en in malkander.*
 Kriep (*krippe*), *een kruyphennetje.*
 Kriewel, *zie krével.*
 Kriemel, *kleyn afgescheurd stuk.*
 Krik, *tusschenw.*
 Kril, *zie kriel.*
 Krimp, *krimping, oók Noód, gebrek.*
 Kring, *ronden omtrek.*
 Krinkel, *eene kringelike kromte.*
 Krins (*ik*), *ik zuyver.*
 Krioel, *gewémel, geloop door elkander.*

KRI KRÓ

Krip, *zékere stof.*
 Krippe, *zie kriepe.*
 Krippeltje, *kruymeltje.*
 Kris, *gebruykelyk in de spreekwys by kris en kras zweiren.*
 Kris (*ik*), *ik knitter, gelyk eene lamp somtyds doet.*
 Kristal, *eenen zékeren doorschynenden steén.*
 Kristallyn, *kristal.*
 Krits, *het zelfde als kreyts.*
 Krocht, *zie kroft.*
 Krodde, *zeker onkruyd.*
 Kroeg, *slechte herberg.*
 Kroes, *béker.*
 Kroes, *digt gekruld, veele rimpels hebbende.*
 Kroft (*krocht*), *eene steénachtige hoógte.*
 Krok, *zeker onkruyd.*
 Krokodil, *zeker dier.*
 Krol, *een kleyn huysje.*
 Krol (*ik*), *ik grol, lol als eene kat.*
 Krom, *dat niet regt is.*
 Kronkel, *kreuk, ploóy.*
 Kronyk, *jaarboek, in den deftigen schryfstyl niet gebruykelyk.*
 Kroón, *hoófsieraad.*

KRO KRU

Kroos, *zie kreus.*
 Kroos, *kroost, ingewand, oók Eenden-groen.*
 Kroost, *kinderen.*
 Kroot *zie karoot.*
 Krop, *voormaag van vógelen, oók Saláde.*
 Krot, *een kot; oók Kladdig slyk.*
 Kruch (*ik*), *ik klaag, steen.*
 Kruk, *soort van stok, met een dwarshout aan het bóveneynde, waar op manke menschen steunen om te gaan; verder Eenen broddelaar.*
 Krul, *in het algemeén iets dat niet regt is; byzonderlyk Schaaveling van het hout, en Gekruld haar.*
 Krui (*ik*), *ik vervoer op eenen kruywágen.*
 Kruyd, *een gewas, eene plant, die noch heéster noch bóom is; spése-ryen, oók Buspoeder.*
 Kruiyk, *wáterkruyk, oók Een vat waar in de oude Romeynen de asch der doóde be-*

KRU KUC

waarden.
Kruyl, *gebruykelyk in de spreekwys om de kruyl, om te lagchen.*
Kruyl (ik), *dit woord bootst een zéker ge-lyd der duyven naa.*
Kruyling, *eene soort van appels.*
Kruym, *het binnenste van broód.*
Kruyn, *top, het bóvenste van iets.*
Kruyp (ik), *ik gaa sleepende.*
Kruys.
Kruyzemunt, *munt, zéker kruid.*
Kryg, *oorlog.*
Kryg (ik), *ik bekom.*
Krygel, *zie krégel.*
Krysch, *krysching, klanknaabootsende woord.*
Kryt, *kring, oók Eene soort van witte aarde dienende méést om te schryven.*
Kryt (ik), *ik weén, schrey klaagelyk.*
Kryzel (ik), *ik knars.*
Kuch, *eenen droógen, stoótenden, en korten hoest.*

KUD KUU

Kudde, *eenen hoóp kleyn veé.*
Kuds, *zie knods.*
Kuf, *kit, vuyle kroeg.*
Kukhals (ik), *zie kokhals (ik).*
Kul.
Kul (ik), *ik bedrieg, straatw.*
Kuud, *zie kond.*
Kunde, *bedrévene kennis.*
Kunne, *geslagt.*
Kunnen (konnen), *werkw., vermoogen.*
Kunst (konst).
Kurk (kork), *schors van den kurkboom.*
Karkema, *kurkuma, geelzuchtwortel.*
Kus, *zoen.*
Kussen, *eenen zak met pluymen, kaf, enz., gevuld, om op te zitten of te rusten.*
Kust, *zeéover, oók verkiezing.*
Kusting, *een geregtigd aandeél aan een verhocht huys, of anderen pand, waar van men renten trekt.*
Kut, *eene snéde.*
Kuun, *een toekruyd.*
Kuur,

KUU KWA

Kuur, *gril, poets, oók*
Onverwachte genee-
zing van eene wonde
of ziekte.
 Kuyr, *wandeling.*
 Kuyf, *eenen védertop*
op het hoófd van
sommige vógels, oók
Een vrouwenhulsel.
 Kuyken, *zie kieken.*
 Kuyt, *eene holte, een*
gat in de aarde.
 Kuyp, *een wyd houten*
vat.
 Kuys, *het zelfde als*
knods.
 Kuysch, *reyn, eerbaar.*
 Kuyt, *deél van het*
beén, oók Zaad van
eenen visch.
 Kuytjebuyt (*ik*), *ik ruy-*
lebuyt, verwissel.
 Kwaad, *z. n. , het té-*
gendeél van het goed.
 Kwaad, *b. n. , het tégen-*
strydig van goed.
 Kwaak (*ik*), *het zelfde*
als kwak (ik), woord
dat het geluyd der
ganzen en eenden
uytdruykt, en, by
óverdragt, oók Bab-
belen beteékent.
 Kwaal, *smert, ziekte.*

KWA

Kwaalyk, *niet wel.*
 Kwab, *eene soort van*
visch, oók Eene lel,
eenen klomp.
 Kwak, *gerucht van iets*
dat op den grond
valt; een kleyn óver-
schot; bynaam van ee-
nen latynschen school-
jongen; en Kwink-
slag, vertelling.
 Kwáker, *geéstdryver.*
 Kwakkel, *wachtel, zé-*
keren vógel.
 Kwalië (*ik*), *ik keuzel;*
oók Ik spreek talm-
achtig.
 Kwalm, *eenen dikken*
damp.
 Kwalster, *rogchel;*
fluym, in de onbe-
schaafde taal; oók
Eenen boóm, háver-
esch.
 Kwansel (*ik*), *ik gaa*
in eeten en drinken
slordig te werk.
 Kwanswys, *geveyns-*
delyk.
 Kwant, *snaak, schalk,*
gast.
 Kwantsel (*ik*), *ik ruyle-*
buyt, verwissel by
ruyling.

KWA KWE

Kwaps, in de dagelyk-
sché taal, onpasse-
lyk, ziek, koortsig.
Kwarrel, een kleyn,
ineëgedrongen, bul-
tig ding, inzonder-
heyd onder de vruch-
ten.
Kwart, in het gemeén
léven, het vierde deel
van eene zaak.
Kwartel, kwakkel, *kwak-
wachtel*.
Kwartier, een vierde
deel, in het dagelyksch
gebruyk; oók Een
verblyf.
Kwarts, eene steensoort.
Kwassihout, eene soort
van hout in Amerika.
Kwast, knoest; oók
Eenen koppigen vent;
voords Zamengebun-
dene borstels; en Ee-
nen zot, gek.
Kwee, zekere vrucht.
Kweek (*ik*), *ik babbel*,
snap, dat oók door
kwaak (*ik*), kwak
(*ik*) uytgedrukt word.
Kweék, pyngras.
Kweék (*ik*), *ik fok aan*,
voed op.
Kweel (*ik*), *ik zing*

KWE

zoetelyk, oók *Ik
kwyn*.
Kweeltje, zoet gezang
van eenen vogel; oók
Een kleyn vlakje,
smetje.
Kween, eene onvrucht-
baare koe.
Kweern (*kwern*),
eenen handmólen
(§. 1147-§. 1160).
Kweirn, eenen hand-
mólen (§. 1147. -
-§. 1160).
Kwek (*ik*), *ik kákel*,
kwaak.
Kwel, niet veel meer
in gebruyk, *kwelling*,
oók voor eene wel.
Kwelder, buytendyksch
land.
Kwendel, zekere plant.
Kwengel (*ik*), *ik stort*
geduurig.
Kwern, zie kweern.
Kwétel (*ik*), zie kwetter
(*ik*).
Kwets, eene pruym,
oók *Kwetsing*.
Kwetter (*ik*), *ik druk*,
bluts.
Kwetter (*ik*), oók *kwé-
tel* (*ik*), *ik praat*,
kákel.

KWÉ KWI

Kwézel, *eene geéstelyke dochter.*
 Kwibus, *in de dágesche taal, eenen zot.*
 Kwidam, *eenen vermételen, roekeloózen, gekken mensch.*
 Kwik, *z. n., kwikzilver.*
 Kwik, *b. n., beweegelyk, vlug.*
 Kwinkeler (*ik*), *ik zing.*
 Kwinkerd, *eenen die scheel ziet.*
 Kwinkslag, *een kluchtig gezegde.*
 Kwint, *streek, loósheyd, kuur; voords De fynste snaar van eene védel, en oók Een woord in de zangkunst.*
 Kwintappel, *zie kolo-*

KWI KYT

kwint.
 Kwipsch, *b. n., onpdselyk, niet wel.*
 Kwispedoor, *eenen spuugpot.*
 Kwispel, *kwast.*
 Kwist (*ik*), *ik verkwist, het laatste woord is het meest in gebruyk.*
 Kwyl, *zéver, stymachtig spaeksel.*
 Kwyn, *kwynning.*
 Kwyt, *opw., vry, los, weg.*
 Kwytshelden, *niet eyeschen, vergeeven.*
 Kyf, *twist, geschil.*
 Kyk (*ik*), *ik zie, bezie.*
 Kyt, *het zelfde als kuyt, de eyeren van visschen.*

L.

L, *médeklinker.*
 Laad (*ik*), *ik bevracht.*
 Laaf (*ik*), *ik geef laavenis.*
 Laag, *z. n., eene ry, oók Eene hinderlaag.*
 Laag, *b. n., het té-*

gendeél van hóog (S. 1147 - S. 1160):
 Laak (*ik*), *ik veracht, misprys.*
 Laan, *eene dreef.*
 Laar, *3 del, schraal, slap.*

LAA LAD

Laars, *stével* (§. 1147-
-§. 1160).
Laas, *tusschenw.*, voor
helaas.
Laat, *b.n.*, *dat niet vroeg*
is.
Laat (*ik*), *ik laat toe*.
Laauw, *weynig warm*.
Laauwdaat (*louwdaat*),
een luy wyf, in de
gemeéne taal.
Laay, *het licht eener*
vlam.
Lab (*ik*), *ik snap, klap*.
Labaar, *eenen linnen*
halsdoek.
Labbekak, *snapper,*
snapster.
Labber (*ik*), *ik slinger,*
wapper.
Labberdaan, *zie abber-*
daan.
Labberlot, *eenen plug,*
straatschender.
Labirint, *doolhof*.
Lach, *het lagchen*.
Lachter, *laster, smaad,*
veroud. woord.
Ladder (*leéder, leér*),
een werktuyg be-
staande uit sporten,
langs welke men kan
op- en af- klimmen.
Láde, *een vierkantig*

LAF LAM

houten ruym, dat
ingeschóven word, om
daar in iets te leggen.
Laf, *onzout, smaake-*
loós, zoel.
Lak, *zélere roóde gom,*
oók Lastering.
Lak (*lek*), *een stil-*
staande wáter, eenen
poel, een meir.
Láken, *zékere wollen*
stof, oók Lynwaad,
en voords Een bed-
láken.
Lakkeris, *zie lakkris*.
Lakkey, *eenen voet-*
hnecht, volgdienaar.
Lakkris (*lakkeris*), *drop*.
Lakmoes, *zékere verw.*
Lakoóy, *eene plant, an-*
ders violier genaamd.
Lam, *een jong schaap*.
Lam, *b. n.*, *magteloós*
in de léden.
Lamfer (*lamper*), *floers*.
Lamoen, *zie limoen*.
Lamoen, *eenen dissel-*
boóm.
Lamp, *eenen kop, waar*
in men ólië en lem-
met brand om te
lichten.
Lamper, *zie lamfer*.
Lampet, *eene kom of*

LAM LAS

kruyk, om de handen
in te wasschen.
Lamprey, een jong
konnyn, oók Zékeren
visch.
Land.
Landouw, velden,
akkers.
Lang, het tégenstrydig
van kort.
Langet, gären kreen.
Lans, spiets, speir.
Lans, zie lens.
Lanset, een laatyzer.
Lantaarn, lantáren,
lanteern, lanteirn,
een werktuyg met
doorschynende zyden,
om daar in een bran-
dende licht te zetten
tot schutting voor wind
en régen (§. 1147 -
-§. 1160).
Lanterfant, lédigloóper.
Lanterlu, zéker kaart-
spel.
Lap.
Lardeer (*ik*), *ik bespek*.
Lárië, beuzeling.
Láriksboóm, eene soort
van pynboóm.
Larp (*lerp*), eene roede,
eene zweép, oók Eenen
slag.

LAS LAZ

Lasch, een stuk dat er-
gens aangezet, of
tusschen iets ingevoegd
word; oók het zelfde
als lies.
Last, zwaarte, gewigt,
vracht.
Laster, eene zwaare
beleédiging van ie-
mands eer.
Lat, een lang, dun,
smal hout.
Latierboóm, boóm tot
afschutting van peir-
den in eenen stal,
stalboóm.
Latoen, zéker metaal.
Latouw (*latuuw*), bak-
salaad.
Lats, voorbroek.
Latuuw, zie latouw.
Latyn, de *latynsche*
taal.
Laurier, lauwer, zéke-
ren boóm.
Láva, vuurstroóm.
Lavas, zéker kruyd.
Lavendel, eene plant.
Laveer (*ik*), *ik zeyl té-*
gen den wind op.
Lavey, verlof, vryheyd.
Lavoór, eene waschkan.
Lázaret, pesthuys.
Lazuur (*azuur*), zéke-

LAZ - LEE

LEE LEG

- ren kostbaaren steen.* Leen (*ik*), *ik steun.*
Lazuur, hoog blaauw. Leén, *leéning, oók Een*
Leb (lubbe), runset. leéngod.
Leb, de slappe buyk- Leép, *alleén gebruyke-*
zyde van gegromde lyk *in de spreekwys*
visschen. van de leép *krygen,*
Lédekant, eene bedsté- *eenen lap, eene oor-*
de die rondom los is. *vyg krygen.*
Léder (leer), de bereyde Leép, *leépoózig; oók*
huyd van dieren. *Loós, doortrapt.*
Lédig, ydel, luy, wer- Leer, *zie léder.*
keloós. Leér, *zie ladder.*
Leéd, z. n., onregt, Leér, *leéring.*
smaad, hoon; oók Lees (*ik*), *ik zoek uyt,*
Leédwézen. oók *Ik zeg luyde op.*
Leéd, opw., in leéd Leést, *schoenvorm.*
doen, leéd zyn, be- Leéuw, *aen dier.*
rouw, droefheyd, Leéuwerik, *leéuwerk*
smert gevoelen. (*leéuwrik*), *zékeren*
Leéder, zie ladder. *vógel.*
Leef (ik). Leéuwens (*leuvers*), *gá-*
Leég, het tégenstrydig *ten in de lyken der*
van hoóg (§. 1147- *zeylen.*
-§. 1160). Leéuwrik, *zie leéuwe-*
Leék, iemand die niet *rik.*
geordend of niet geés- Leg, *de daad van te*
telyk is. *doen liggen.*
Leélyk, wanstaltig, Legende, *een boek dat*
mismaakt. *de lévens en daaden*
Leém, eene taayachtige *der heylige verhaalt.*
garde. Léger, *een krygsheer,*
Leénte, ongemak, oók *Rust - en slaap-*
kwaal, gebrek, ver- *plaats.*
minktheyd. Légioen, *eene romeyn-*

LEK LEN

- sche keurbende, oók*
Eene groóte ménigte.
Lek, zie lak.
Lek, een lekgat.
Lek, niet digt.
Lek (*ik*), zie lik (*ik*).
Lekker, *zeér smaakelyk.*
Lel, *velletje.*
Lel (*ik*), *ik snap, ik*
praat veel.
Lélië, *eene bekende*
bloem.
Lem (*ik*), *ik praat*
vleyende.
Lemmer, *eene bloóte*
kling.
Lemmet, *gedraayd gá-*
ren of katoén in eene
keirs, lamp, fakkél,
enz.
Lemte, *lamheyd, oók*
het zelfde als leémte.
Lende, *deél des lig-*
chaams.
Leng, *zékeren visch,*
oók Eene touw.
Lénig, *buygzaam, ge-*
dwoé.
Lens, zie luns.
Lens (*lans*), *eene spiets,*
in de walvischvangst
gebruykelyk.
Lens, *b. n., zonder*
vecht, lédig.

LEN LEU

- Lens** (*ik*), *ik zeyl met*
een fokje.
Lente, *voorjaar.*
Lep, *schop onder den*
aars.
Lep (*ik*), *ik schop voor*
uyt, in zéker spel;
voords Ik proef met
het uysterse der lip-
pen.
Lépel, *zéker werktuyg,*
dat men méést aan
táfel gebruykt om
eene vloeybaare stof
méde te vatton.
Leproos, *melaatsch.*
Lerp, zie larp.
Les, *onderwys.*
Lesch (*ik*), *ik blusch.*
Let (*ik*), *ik belet, wé-*
derhoud.
Letter, *boekstaaf.*
Leugen, zie lógen.
Leuk, *laauw.*
Leun (*ik*), *ik steun,*
rust op iets.
Leur, *zékeren drank;*
oók Vod, pru.
Leur (*loor*), *bedrog.*
Leus, *wachtwoord, oók*
in het gemeén Een
afgespróken teeken.
Leuter (*ik*), *ik wankel,*
zit onvast.

LEU LIE

Leuvers, zie leeuwers.
 Leuzig, *luy*, *slap*,
traag.
 Léven.
 Léver, een deel van het
dierlyk ligchaam.
 Léver (*ik*), *ik* *behandig*,
breng óver, *verschaf*.
 Léverey, zie liverey.
 Ley, *schálië*.
 Leyd, *byv. n.*, *smer-*
telyk, *droevig*.
 Leyd (*ik*), *ik* *doe gaan*.
 Leys, *leyst*, een *koppel-*
snoer voor honden.
 Libaard, *leeuw*.
 Licht, *klaarheyd*,
schynsel.
 Licht, *helder*.
 Lid, *deel des lig-*
chaams.
 Lied, een *gedicht dat*
gezongen moet wor-
den.
 Lieden (*luyden*), *men-*
schen, *persoonen*.
 Liederlyk, *slecht*, *ge-*
ring, *ongebonden*,
zédeloós.
 Lief, *aangenaam*.
 Liefkoos (*ik*), *ik* *vley*,
streél.
 Lieg (*ik*), *ik* *spreek*
onwaarheyd.

LIE LIN

Lier, *zeker snaarspeel-*
tuyg.
 Lies (*liesch*), een *deel*
van het menschelyk
ligchaam.
 Lies (*liese*), *dun leer*.
 Liesch, zie *lies*.
 Liese, zie *lies*.
 Lieverléde, *van lang-*
zaamerhand.
 Lislaf, *onsmaakelyk*,
laf.
 Lig (*ik*).
 Ligchaam (§. 979 -
 -§. 1164).
 Ligt, *zeker vlies*.
 Ligt, *niet zwaar*.
 Liguster, een *heester-*
gewas.
 Lik (*ik*), *ik* *stryk met*
de tong óver iets, het
zelfde als lek (ik).
 Lik (*ik*), *ik* *wryf met*
een glad ligchaam
óver iets.
 Lil, *gestold kalfsnat*.
 Lil (*ik*), *ik* *tril*, *beef*.
 Limoen, *zeker vrucht*.
 Linde, *eenen beken-*
den boom.
 Liniaal, *zeker werk-*
tuyg, om lynen te
trekken.
 Linië, *streep, lyn*.
 Link,

LIN LOC

Link, *scheur, insnyding.*
 Linker, *slinker.*
 Links, *aan de linkerzyde.*
 Linksch, *b. n., dat tot de linkerzyde of de linkerhand behoort.*
 Linnen, *lynwaad.*
 Lint, *eenen wollen, linnen, of zyden platten en dunnen band.*
 Linze, *zékere peulvrucht.*
 Lip, *deél van den mond by mensch en dier.*
 Lis, *zie lisch.*
 Lisch (*lits, lus, luts*), *zeker gedraayd snoer of lint.*
 Lisch (*lis, lies, liesch*), *zeker gewas.*
 Lisp (*ik*), *ik heb een ongemak aan de tong, waar door ik niet wel uytspreek.*
 List, *lofsheyd.*
 Lits, *zie lis.*
 Liverey, *livrey, knechtskleeding, onderscheyden naar de kleur des wápenvelds van den heer.*
 Loh (*lub*), *zékere, halskraag.*
 Loch, *gat, ópening.*

LOC LOL

Locht, *zie lucht.*
 Lodder, *iemand die vriendelyk lonkt.*
 Loef, *windzyde van het schip.*
 Loeg (*ik*), *ik schik in orde.*
 Loenië, *eenen kalfsbout, met het lendestuk vereénigd.*
 Loensch, *een weynig scheel.*
 Loer, *eenen botterik, ook De daad van scherp op iets te zien.*
 Loey (*ik*), *dit woord baauwt het natuurlyk geluyd van koeyen en ossen naa.*
 Lof, *zie loóf.*
 Lof, *roem, eer.*
 Log, *zwaar.*
 Lógen (*leugen*), *onwaarheyd.*
 Logger, *zeker fransk vaartuyg.*
 Lok, *ópening, het zelfde als loch; ook Haarlok.*
 Lok (*ik*), *ik poog te krygen.*
 Lol (*ik*), *ik krol als eene kat, óók Ik warm my op eene stoof.*

LOM LOO

Lombaard, lombard, (*lumberd*), eene bank van leening, anders Eenen berg van bermhertigheyd.
 Lomber (ik), zéker kaartspel speelen.
 Lumberd, zie lombard.
 Lommer, scháduw.
 Lomp, vod.
 Lomp, plomp.
 Loug, zéker inwendig deél des ligchaams.
 Lonk, vriendelyken oógenk.
 Lont, touw, dat men doet branden om andere dingen aan te steeken.
 Loóchen (ik), ik ontken sterk.
 Loód, een bekend meetaal.
 Loóds (loóts), loódsman.
 Loóds, eene planken hut.
 Loóf (lof), bláden van boómen, struyken, en gewassen.
 Loóf, mat, moede.
 Loóg, vlam, oók Zéker bereyd wáter om linnen te wasschen.
 Loók, zékere plant.
 Loóm, vuyg, traag.
 Loón, vergelding.

LOO LUB

Loop, zékere maat.
 Loóp, de daad van loópen.
 Loor, zie leur.
 Loós, zéker touw.
 Loós, doortrapt, oók Dat niet wézenlyk is.
 Loot (lot), scheut, spruyt.
 Loóts, zie loóds.
 Loóver, groen loóf.
 Loóy, run, bast van eyken en berken waar méde men léder loóyt.
 Lor, ouden lap, vod.
 Lor (ik), ik bedrieg, ontfutsel.
 Lording, zéker zwaar touw.
 Lorkenboóm, het zelve als láríksboóm.
 Lors, een achteloós vrouwmensch.
 Los, niet vast.
 Losch, zéker dier.
 Lot, aandeél, kans, noódlot.
 Lot (loot), scheut, spruyt.
 Louter, zuuyver, onvervalscht.
 Louw, zékere visch.
 Louwmaand, januáry.
 Lub, zie leb.
 Lub, zie lob.

LUB LUY

Lub (*ik*), *ik ontman.*
 Lucht, *het vloeybaar ligchaam dat de aarde omringt.*
 Lucht, *open, waar door de lucht speelen kan.*
 Luk, *het geluk, de fortuyn.*
 Lul, *zéker zeyl, kluyf-fok; óók De pyp aan eene pomp en brand-spuyt.*
 Lum (*ik*), *ik bedrieg.*
 Lumme, *achterstuk van eenen os.*
 Lummel.
 Lunder (*ik*), *ik sammel, draal.*
 Luus (*lens*), *spie in een wágenrad.*
 Lurf, *zéker hout in eene vinkebaan gebruykelyk.*
 Lurk (*ik*), *ik zuyg.*
 Lus, *zie lis.*
 Lust, *begeirte, drift, genégenheyd.*
 Lutje, *een weynigje.*
 Luts, *zie lis.*
 Luttel, *kleyn, weynig.*
 Luur (*luyter*), *kinder-goed.*
 Luuw, *min winderig.*
 Luy, *traag, lédig, loóm.*

LUY LYK

Luyd, *dat een sterk geluyd maakt.*
 Luyden, *zie lieden.*
 Luyter, *zie luur.*
 Luyf, *uytstek voor een huys, luyfel.*
 Luyk, *een blind, deksel.*
 Luym, *zékere gesteldheyd des gemoeds.*
 Luyp, *loer, luym.*
 Luypaard, *luyperd, zéker dier.*
 Luys, *een diertje.*
 Luyster, *glans, schyn.*
 Luyster (*ik*), *ik zeg iemand iets kort en zacht aan het oór, voords Ik hoór scherp naar iets toe.*
 Luyt, *zéker snaarspeeltuyg.*
 Luytenant, *plaatsbekleéder, in den krygsdienst.*
 Ly, *de leége zyde van een schip.*
 Lyd (*ik*), *ik duur, óók Ik heb gevoelen van pyn.*
 Lyf, *het menschelyk ligchaam.*
 Lyk, *een doód ligchaam; voords Het touw, dat rondom dezeylen vastgenaayd word.*

LYK MAA

Lyk (*ik*), *ik gelyk.*
Lym, *zéker kleeverig ligchâam.*
Lyn, *een dun touw.*

LYS MAG

Lyspond, *een gewigt van vyftien pond.*
Lyst, *rand, oók Rol.*
Lyster, *zékeren vógel.*

M.

M, *médeklinker.*

Maag, *een deel des ligchaams, oók Bloedverwant.*

Maagd, *wrouwspersoon dat in eene volmaakte kuyschheid geleefd heeft.*

Maak, *als in de maak, onder handen, zyn.*

Maak (*ik*), *ik doe, vorm.*

Maal, *keér, maaltyd, oók Kofferzak.*

Maal (*ik*), *ik beeld af, ik maak fyn, oók Ik draay my rond.*

Maan, *van dieren, oók Een der twee grootte hémellichten.*

Maan (*ik*), *ik spoor aan.*

Maand, *tyd, waar in de maan haaren loop volbrengt.*

Maar, *tyding.*

Maar (*ik*), *zie mar (ik).*

Maar; *slechts, alleéne-lyk, doch.*

Maarle, *zie meerle.*

Maarschalk, *opperveldheér.*

Maart, *lentemaand.*

Maas, *steek van een net.*

Maat, *waar méde men meet; oók Makker, medgezel.*

Maauw (*ik*), *ik schreeuw als de katten, het zelfde als meeuw (ik).*

Maay, *zie máde.*

Maay (*ik*), *ik snyd af.*

Máde (*maay*), *wormpje.*

Mádelief, *zéker bloem.*

Maf, *laf, vadzig.*

Magazyn, *pukhuys.*

Máger, *schraal, rank, tenger.*

Magistraat, *de randsvergadering.*

MAG MAM

Magneet, *zeylsteen.*
 Magt, *kragt, sterkte.*
 Majesteyt, *de hoogste weirdigheyd.*
 Majoor, *zékeren krygsbevelhebber.*
 Mak, *tam.*
 Makker, *maat.*
 Makreél, *zékeren zeevisch.*
 Makrol, *slecht vrouws-
 persoon, een voorbeeld
 in het kleyn voor
 handwerkslieden, oók
 Zéker timmermans
 werktuyg.*
 Mal, *b. n., gek.*
 Malder, *mudde, zékere
 koormaat.*
 Málíë, *ring van yzer of
 koperdraad, eenen
 nestel, oók Eene kolf.*
 Malkander, *het selfde
 als elkander.*
 Mallóte, *soort van steén-
 klóver.*
 Malsch, *sacht, week.*
 Máluwe (*malwe*), *zékere
 kruid.*
 Malvezey, *zékeren wyn.*
 Malwe, *zie máluwe.*
 Mam, *borst, gem. w.*
 Mammeluk, *iemand die
 den christelyken gods-*

MAM MAR

*dienst verlaat en den
 turkschen omhelst.*
 Mammon, *t. delyk ver-
 moogen, in eenen ver-
 achtelyken zin.*
 Man, *eenen mansper-
 soon.*
 Mand, *zékeren korf.*
 Mangel, *gebrek, oók
 Zéker werktuyg.*
 Manier, *wyze.*
 Manifest, *verklaar-
 schrift.*
 Mank, *kreupel.*
 Manna, *hémelbroód.*
 Mantel, *zékere opper-
 kleéd.*
 Mar (*ik*), *ik bind; oók
 Ik talm, sammel.*
 Maras, *zie moeras.*
 Marg, *zie merg.*
 Margen, *zie morgen.*
 Marioleya, *marjoleyn,
 een kruid.*
 Mark, *zie merk.*
 Mark, *zékere landstreek,
 oók Zéker gewigt.*
 Marketenter, *zoetelaar.*
 Markt, *de openbare
 byeénkomst van hoo-
 pers en verhoopers.*
 Marl (*ik*), *schippersw.,
 ik naay met een zéker
 vout van de lyken*

MAR MAS

MAT MEE

<i>vast.</i>	<i>hars.</i>
Marmel, <i>eenen marmeren knikker.</i>	Mat, <i>zékere hoegroótheid lands; een spaansch geldstuk; stoelmat, voetmat, enz.; en oók Spys, maaltyd.</i>
Marmeláde, <i>ingesuykerd kweevleesch.</i>	Mat, <i>vermoeyd.</i>
Marmer, <i>zékeren steén.</i>	Matras, <i>matrasbed, oók Een pisglas.</i>
Marmot, <i>bergrat.</i>	Matroos, <i>boótsgezel.</i>
Marot, <i>speelpop.</i>	Matrys, <i>lettergieterswoord, gietvorm.</i>
Mars, <i>eene ronde houten zoldering, om den mast van groóte schepen; oók Het kooptuig eens kraamers, dat den zelven op den rug of voor het lyf draagt; voords Krygs-god.</i>	Mats (<i>ik</i>), <i>ik slaa doód.</i>
Marsch, <i>optogt.</i>	Matsvot, <i>eenen scheldnaam.</i>
Marschalk, <i>zie maarschalk.</i>	May, <i>zie mey.</i>
Marsepeyn (<i>massepeyn</i>), <i>zéker suykergebak.</i>	Mázelen, <i>zékere ziekte.</i>
Martel (<i>ik</i>), <i>ik doe iemand eene smertelyke doód aan.</i>	Méde (<i>mee</i>), <i>zékeren drank.</i>
Marter, <i>zéker dier.</i>	Méde (<i>mee</i>), <i>oók Met.</i>
Mas, <i>ménigte, hoóp.</i>	Médesyn, <i>zie médisyn.</i>
Mask, <i>maske, masker, momaangezigt,</i>	Médewárig, <i>médegaande, médelyden hebbende.</i>
Massepeyn, <i>zie marsepeyn.</i>	Médiaan, <i>in médiaanader, médiaanpapier.</i>
Mast, <i>scheepsmast.</i>	Médisyn (<i>médesyn</i>), <i>geneesmiddel.</i>
Masteleyn, <i>masteluyen, gemengd koorn.</i>	Mee, <i>zie méde.</i>
Mastik, <i>mastiks, zékere</i>	Mee, <i>opw., zie méde.</i>
	Meé, <i>meéde, meékrap, zékere plant.</i>
	Meel, <i>gemaalen graan.</i>

MEË

Meën (*ik*), *ik denk, het zelfde als meyn (ik)*.
 Meëpsch, *zwak, zie-kelyk*.
 Meer, *stilstaande wáter* (§. 1147 - §. 1160).
 Meër, *groóter getal*.
 Meér (*ik*), *ik bind een schip vast*.
 Meerkol, meerkolf, meerkolt, *zékeren vógel* (§. 1147 - §. 1160).
 Meerle (*maarle, merle*), *zékeren vógel* (§. 1147 - §. 1160).
 Meerling, *marling*.
 Meermin, *zeéwyf* (§. 1147 - §. 1160).
 Meés, *eenen kleynen zangvógel*.
 Meésmuyl (*ik*), *ik grimlach*.
 Meést, *de groóteste mé-nigte*.
 Meéster.
 Meet, *begin van een speelperk*.
 Meet (*ik*), *ik neem de maat van iets*.
 Meéuw, *zékeren zeévó-gel*.
 Meéuw (*ik*), *het zelfde als maauw (ik)*.

MEI BIN

Meir, *stilstaande wáter* (§. 1147 - §. 1160).
 Meirkol, meirkolf, meir-kolt, *zékeren vógel* (§. 1147 - §. 1160).
 Meirle, *eenen bekenden vógel* (§. 1147 - §. 1160).
 Meirmin, *zeéwyf* (§. 1147 - §. 1160).
 Mejuffer.
 Mejufvrouw.
 Melaatsch.
 Meld (*ik*), *ik gewaag, verhaal*.
 Melde, *een kruyd*.
 Melisse, *zéker kruyd*.
 Mélizoen (*ménizoen*), *bloedgang*.
 Melk.
 Meloen, *zékere vrucht*.
 Meltbak, *moutbak*.
 Melter, *moutmaaker*.
 Mémelig, *myterig*.
 Men, *gebruykelyk in men spreekt, men zingt, men schryft, enz.*
 Men (*ik*), *ik bestier*.
 Meng (*ik*), *ik werk door elkander*.
 Mengel (*mingel*), *zékere maat van natte waaren*.
 Ménië, *zékere roóde verw.*

MÉN MET

Ménig, *versohydene*,
veele.
Ménizoen, *zie mélizoen*.
Mensch, *een rédenlyk*
dier.
Mep, *eenen onverwach-*
ten slag.
Méremin, *zie meermin*.
Merg (*marg*), *de zachte*
en vette zelfstandig-
heid, die in de beén-
deren beslóten ligt.
Mériiaan, *middaglyn*.
Merk, *het zelfde als*
mark, kentoeken.
Merkt, *zie markt*.
Merrië, *het wyfje van*
een peird.
Mes, *een bekend sny-*
tuyg.
Mesk, *messing, geel*
kóper.
Mest (*mist*), *drek; oók*
Stroó, onz., met drek
gemengeld.
Mest (*ik*), *ik maak vet*.
Met, *gehakt vloesch,*
oók Eene geyt.
Met, *opw.; als in met*
Gods hulp, onz.
Metaal, *bergstof die in*
het vuur gesmolten
word en den hámer
lyden kan.

MÉT MID

Méter, *een doópmoeder*.
Mets (*ik*), *ik sticht*.
Metten, *morgenzangon*.
Meubel, *een stuk huys-*
raad, gem. w.
Meug, *smaak, in de*
dágelyksche taal ge-
bruykelyk in tégen
heug en meug.
Meuk (*ik*), *ik maak*
weék, oók Ik word
murw.
Meulen, *zie mólen*.
Meuzel (*ik*), *ik proef*
lekkere beetjes, oók
Ik maak vuyt.
Mevrouw, *titel eener*
aanzienelyke vrouw.
Mey, *bloeymaand; oók*
Bloembondel, bla-
derryken tak.
Meyd, *dienstmeyd*.
Meyer, *zékeren óver-*
sten.
Meyneéd, *valschen eéd*.
Miaauw, *een woord,*
het welk het gebuyd
der katten naaboost.
Middag, *het midden van*
den dag.
Middel, *het middellyf,*
oók Weg, wyze, om
iets te bekómen.
Middel, *ó. v. en opw.,*
ge-

MID MIN

gebruykelyk in záménstelling; als in middeleur, middelzinnig, enz.
 Midden, *het middelste gedeélte.*
 Mids, *zie mits.*
 Midsgáders, *zie mitsgáders.*
 Miede, *geschenk, oók Boodschap.*
 Mier, *zeker bloedeloós diertje.*
 Mierik, *zékere plant.*
 Mik, *bloem van meel; oók Eene schoor, eenen paal; verder De daad van mikken.*
 Mild, *mededeélzaam.*
 Milde, *zie melde.*
 Millioen, *tienmaal honderd duyzend.*
 Milt, *een deel des lichaams, oók De weekuyt van visschen.*
 Min, *liefde.*
 Min, *weyniger.*
 Mingel, *zie mengel.*
 Minister, *staatsdienaar.*
 Minuut, *oorsprongelyk schrift, in de dagelyksche taal; oók Het zestiinste deel van een uur en van eenen graad.*

MIR MOE

Mirákel, *wonderwerk.*
 Mirre, *zékere bittere hars.*
 Mirt, *een heéstergewas.*
 Mis (*misse*), *onbloedig offer.*
 Mis, *dwaaling, misslag.*
 Misbaar, *een woest geschreeuw.*
 Mismas, *een mengelmoes, gem. w.*
 Mispel, *zékere vrucht.*
 Misschien, *moogelyk.*
 Misse, *zie mis.*
 Misselyk, *ongedaan, leelyl.*
 Misstal, *gebrek.*
 Mist, *zie mest.*
 Mist, *nével.*
 Mistelboóm, *zékere plant.*
 Miszaak (*ik*), *ik ontken.*
 Mits, *opw.*
 Mitsgáders, *névens, met.*
 Modde, *een smeirig vrouwmensch.*
 Modder, *bagger, grond-slyk.*
 Móde, *wyze van kleeding, enz.*
 Model, *voorbeeld, ontwerp.*
 Moe, *zie moede.*
 Moed, *dapperheyd, oók*

MOE

Gemoed.
Moede, vermoeyd.
Moeder, eene vrouw die kinderen heeft.
Moeder, bezinksel, zie moer.
Moek, zie muyk.
Moelje, schutmuur in eene zeehaven.
Moer, droessem, moer van eene schroef, en oók Moerassig land.
Moeras, drasland.
Moerbey, moerbézië, zékere vrucht.
Moerel, zie morel.
Moes, zékere soort van spys.
Moesjank (ik), ik speel den minnaar, in den vertrouwel. spreekt.
Moesje, een pronkpleys-tertje.
Moeskop (ik), ik vry-buyt.
Moet, eene verhévenheyd, oók Een indruksel.
Moet, alleén gebruykelyk in de spreekwys te moet voor te gemoet.
Moet, als in het is een moet, is het een moet? enz.

MOE MOL

Moet (ik), ik duuv zachtjes voord, scheepsw.
Moet (ik), ik ben genoodzaakt.
Moete, gelégenheyd, ledigen tyd.
Moey, vaders ofmoeders zuster.
Moey (ik), ik veroorzaak moeyte. Zich moeyen beteékent oók Zich inlaaten.
Moeyte, arbeyd, oók Twist.
Moezel, eenen doedelzak.
Mof, eenen westfüling, scheldn.; oók Bontwerk.
Moggel (mokkal); een dik vet kind of vrouw-mensch.
Mok, eene soort van duyven.
Móker, eenen zwaaren smidshámer.
Mokkal, zie moggel.
Mokkal (ik), ik vat liefkoozende aan.
Mol, zéker bier, oók Een dier.
Mol (ik), ik slaa, ik steek doód, gaauw-

MOL MOO

diefsw.
Molde, zie moude.
Mólen (meulen), *werk-
 tuig om te maalen.*
Molferd, *iemand met
 eenen grooten mond.*
Mólik, zie moólik.
Mollig, *zacht.*
Molm, *mul, oók Ver-
 rotting.*
Molsem, *molm, verrot-
 ting in het hout.*
Mom, *zéker bier, oók
 Een masker.*
Mombaar, *momber,
 momboor, voogd.*
Mommel (*ik*), *ik mom-
 pel.*
Mommië, *zie múmië.*
Momp (*ik*), *ik bedrieg.*
Mompel (*ik*), *ik spreek
 binnen 's monds.*
Monarch, *alleénheér-
 scher.*
Mond, *deél van het
 hoófd.*
Mónik, *monnik (mun-
 nik), kloósterbroeder.*
Monster, *een staal, oók
 Een gedrogt.*
Moogen, *magt of vry-
 heyd hebben.*
Moólik, *eenschrikbeeld.*
Moor, *zékerer stof.*

MOÓ MOR

Moór, *eenen zwarten
 mensch.*
Moord, *moedwilligen
 doóds slag.*
Moót, *schryf van eenen
 visch.*
Moóy, *fraay, hupsch,
 schoón, in de dígel.
 taal.*
Mop, *gebakken steén,
 oók Een kleyn koekje,
 voords Eene soort van
 doggen.*
Mor (*ik*), *ik knor.*
Moras, *zie moeras,*
Morel (*moerel*), *eene
 soort van kersen.*
Morgen, *uchtend, oók
 Eene landmaat.*
Morgen, *opw., den vol-
 genden dag.*
Morl (*ik*), *ik arbeyd in
 den donker of by den
 tast.*
Mors, *een vuyl vrouw-
 mensch.*
Mors (*ik*), *ik maak vuyl.*
Mors, *opw., als in mors
 doód, enz.*
Mortel, *om te metsen.*
Mortier, *vyzel, oók
 Bomkétel.*
Morzel, *een verbryzeld
 stuk.*

MOS MUL

Mos, een plantgewas.
Mosch, zie musch.
Moskee, tempel der Mahometaanen.
Mosket, zie musket.
Mossel, zékere schelpvisch.
Most, nieuwen onklaaren wyn.
Mostaard, mosterd.
Mot, eenen worm, turfmolm, afval van hout, synen régen, oók Eene oude zeug.
Mots, een peird aan het welk men de oóren afgesnéden heeft.
Moude (molde), syne aarde.
Mout, gedroógde gerst, waar méde men brouwt.
Mouw, het bekleédsel van den arm, oók Eenen langwerpigen houten bak.
Mozaïk, mozaïsch, ingeleyd.
Mud, zékere maat van kóren.
Muf, duf, schimmelig.
Mug, zékere vlieg.
Mul, molm, oók Bast van meékrap.

MUL MUT

Mul, b. n., bol, stoffig.
Mulder, mólenaar.
Múmië (mómmië), Een gebalsemd en gedroógd lyk.
Munnik, zie mónik.
Munster, zie monster.
Munt, geslaagen geld, oók Zéker kruid.
Munt (ik), ik doel.
Murf, mond, in den leégen styl.
Murg, zie merg.
Murmel (ik), ik maak een zacht gedruysch.
Murmureer (ik), ik mor, knor.
Murw, weék, zacht, slap.
Musch (mosch), eenen bekenden vógel.
Musk (muskus), zékere sterkkriekende stof.
Muskaat, de vrucht des muskaatboóms.
Muskadel, eene soort van druyf.
Muskeljaat, musk.
Musket (mosket), bus, lontroer.
Muskus, zie musk.
Muts, zéker hoófddek-sel.
Mutsaard, eenen rys-

MUU NAA

bos, takkebos.
 Muur, steenen wand,
 oók Zéker kruyd.
 Muydehond, zékeren
 visch.
 Muyer (ik), ik bedek,
 oók Ik meng.
 Muyk (moek), weék,
 zacht.
 Muyl, zéker viervoetig
 dier, zéker Schoey-
 sel, oók Een deél
 van den kop eens
 diers.
 Muys, een bekend
 diertje.
 Muys (ik), in de dá-
 gelyksche taal, ik
 denk naa.
 Muyt (ik), ik ben op-
 roerig.
 Muyte, eene vógelkóóy.

MUZ NAA

Muzelman, iemand die
 den turkschen gods-
 dienst belyd.
 Muziek, muzyk, zang-
 kunst, toónkunst.
 My, verbógen naam-
 val van ik.
 Myd (ik), ik ontwyk,
 ontgaa.
 Myl, zékere landmaat.
 Mymmer (ik), ik suf, dut.
 Myn, een gegraaven
 hol onder de aarde.
 Myn, dat my toekomt.
 Myne, gelaat, schyn,
 u)terlyk voorkómen.
 Myt, penning, kaas-
 worm, oók Eenen
 houtstápel.
 Myter, zéker hoófdisie-
 raad, byzonderlyk
 van eenen bisschop.

N.

N, medeklinker.
 Naa, achter, oók Digt
 by.
 Naad, de plaats waar
 twee stukken vereé-
 nigd zyn.
 Naaf, van een rad.
 Naak (ik), ik naader.
 Naakt, bloót, ongedekt.
 Naald, een werktuyg
 om te naayen, brey-
 en, enz.

NAA NAC

NAG NEE

- Naam , woord waar door eenen persoon of eene zaak van andere onderscheyden word.
- Naar, b. n., bangheyd veroorzaakende, benaauwende.
- Naar, opw., beteeknende de strekking der beweeging naar eenig voorwerp; als in naar de stad gaan, naar rykdommen verlangen. Het beteekent oók volgens, gelyk; b. v. naar zyn oordeel handelen, naar ik hoop, het riekt naar balsem.
- Naarigt, kennis, tyding.
- Naars, zie aars.
- Naarstig, vlytig (§. 1147-§. 1160).
- Naast, digtst by.
- Naauw, eng, niet wyd.
- Naay (ik), ik hecht zamen door middel van naald en draad.
- Naazaat, naakómeling.
- Nacht, het tegendeel van den dag.
- Nachtegaal, zékeren
- zangvógel.
- Nágel, aan de vingers en teenen, oók Eene soort van spésery, voords Dunnen spyker.
- Nap, eenen houten bak.
- Nar, gek, zot.
- Nardus, eene soort van indiaansch gras.
- Narsis, zékere bloem.
- Narwal, eene soort van walvisch.
- Nat, allerhande vocht, als wáter, wyn, enz.
- Nat, b. n., doorweékt, vochtig.
- Náter, eene slangensoort.
- Nátië, volk, geslagt.
- Natuur.
- Nável, van den buyk.
- Neb, eenen langen spitzen bek.
- Nechtig, neirstig.
- Néder, benéden, om leég.
- Neef, broeders of zusters zoon.
- Neem (ik), ik vat, gryp, enz.
- Neén, opw., ontkennende woord.
- Neep, nyping met de nágels.
- Neer, zie néder.

NEE NES

Neér, *eenen draaykolk.*
 Neet, *eytje van eenen luys.*
 Neét (*niet*), *een nágeltje in eene schaar.*
 Neffens, *zie névens.*
 Négen, *een getal.*
 Néger, *moór.*
 Negge, *een kleyn peirdje.*
 Neiring, *handel, koopmanschap* (§. 1147-
 -§. 1160).
 Neirstig, *vlytig* (§. 1147-
 -§. 1160).
 Nek, *achterhals.*
 Nektar, *gódendrank.*
 Nel, *in het kaartspel, de négen van troef.*
 Nemaar, *maar in tégen-
 deél, w. der regtsge-
 leérde.*
 Nepent, *zeker kruyd.*
 Neppe, *kattenkruyd.*
 Nère, *eenen dorschvloer.*
 Nerf (*erf*), *van het léder.*
 Nergens, *opw., in geéne
 plaats.*
 Néring, *handel* (§. 1147-
 -§. 1160).
 Nerp (*ik*), *zie snerp (ik).*
 Nesch, *nat, dun.*
 Nesch, *nesk, dwaas,
 onnoózel.*
 Nest, *vógelnest.*

NES NIE

Nestel, *véter, rygsnoer.*
 Net, *zuyver, fraay.*
 Net, *zeker strikwerk.*
 Nétel, *zékere plant.*
 Neul (*ik*), *ik preutel.*
 Neur (*ik*), *neurie (ik),
 ik zing.*
 Neus, *deél des aangezichts.*
 Neut, *zie noot.*
 Neutel (*ik*), *ik futsel,
 talm.*
 Nével, *mist, damp.*
 Névens (*neffens*), *naast
 aan.*
 Ney (*ik*), *ik briesch, van
 een peird gebruykelyk.*
 Neyg (*ik*), *ik hel, buyg.*
 Nibbel (*ik*), *het zelfde
 als knibbel (ik).*
 Nicht, *broeders of zus-
 ters dochter.*
 Niemand, *geénen mensch.*
 Nier, *deél des ligchaams.*
 Nies (*ik*).
 Niet, *zie neét.*
 Niet, *z. n., dat geén
 aanwezen heeft, oók
 Bloem van koper.*
 Niet, *ontkennende op-
 woord.*
 Nieuw, *het tégendeél van
 oud.*
 Nieuwers, *nergens,
 méest in de dagelyk-*

NIK NÓG

sche taalgebruikelyk.
Nik, *snok, hik.*
Nik (*ik*), *ik neyg geduurig het hoofd.*
Nikkel, *nikker, een onkruid.*
Nikker, *eenen verdichten wátergeést.*
Nimf, *zékere halve gódin.*
Nimmer, *noó, t.*
Nin (*ik*), *ik drink met smaak.*
Nip (*ik*), *ik drink met kleyne teugjes, gem. w.; oók Ik slaa, nyp, enz., van kleyne kinders spreekende.*
Nippe, *nipste, zie neppe.*
Nis, *holligheyd in eenen muur om daar in een beeld, enz. te plaatsen.*
Noch, *en niet.*
Noeg (*ik*), *ik ben te vréden.*
Noem (*ik*), *ik geef eenen naam.*
Noen, *middag.*
Noest, *het zelfde als knoest.*
Noest, *neirstig, bezig.*
Nog, *tot hier toe, bóvendien.*
Nogtans, *évenwel, echter.*

NOK NUC

Nok, *het opperste van iets, oók Snik.*
Nommer, *getal.*
Non, *eene kloósterzuster; oók Eenen top, zéker kinderspeeltuyg.*
Noód, *zwaarigheyd, gebrek, ongeval.*
Noód (*ik*), *ik verzoek.*
Noóddruft, *onderhoud; als kest, kleéderen, enz.*
Noóde, *opw., ongeirn.*
Noop (*ik*), *ik steek, prik.*
Noódwendig, *noódzakelyk.*
Noórd, *b. n., tégen óver het zuyden.*
Noorden, *het noordelyk gedeélte der wérelde.*
Noósselyk, *schrökkelyk.*
Noot, *zangnoot.*
Noot (*neut*), *zékere vrucht.*
Noóyt, *nimmer.*
Nop, *pluys op het láken.*
Nork, *zie nurk.*
Norsch, *stuursch, barsch, woest.*
Notáris, *eenen ópenbaaren beambtschryver.*
November, *slagtmaand.*
Nu, *op dézen oógenblik.*
Nuchter, *nuchteren, die*

NUF OF

NUS OLL

<i>die den zelfden dag</i>	Nussel (<i>ik</i>), <i>ik doe talm-</i>
<i>nog niets geëeten en</i>	<i>werk.</i>
<i>gedronken heeft.</i>	Nut, <i>z. n.</i> , <i>voordeel.</i>
Nuf, <i>een onnoózel</i>	Nut, <i>b. n.</i> , <i>voordeelig.</i>
<i>vrouwtje.</i>	Nyd, <i>afgunst.</i>
Nuk, <i>schalkheyd, loós</i>	Nyg (<i>ik</i>), <i>ik buyg uyt</i>
<i>bedryf.</i>	<i>beleefdheyd het lig-</i>
Nul, <i>de tiende syfer-</i>	<i>chaam, van eene</i>
<i>letter.</i>	<i>vrouw spreekende.</i>
Nurk (<i>nork</i>), <i>een knor-</i>	Nyp (<i>ik</i>), <i>ik klem, knyp.</i>
<i>rig mensch.</i>	Nyver, <i>zeér neirstig.</i>

O.

O, <i>zelfklinker.</i>	Offer, <i>offerande.</i>
O, <i>tusschenw.</i>	Offisier, <i>iemand die een</i>
Oblie, <i>dunne wáfel.</i>	<i>ópenbaar ambt be-</i>
Och, <i>tusschenw.</i>	<i>kleéd.</i>
Ochtend, <i>zie uchtend.</i>	óker, <i>zékere verwestof.</i>
Odief, <i>zékere schaaf.</i>	ókernoot, <i>okkernoot,</i>
Oefen (<i>ik</i>), <i>ik leér,</i>	<i>groóte noot.</i>
<i>onderwys, voords Ik</i>	Oksel, <i>holligheyd onder</i>
<i>pleeg.</i>	<i>den arm.</i>
Oegst, <i>zie oogst.</i>	Okshoófd, <i>zéker groót</i>
Oelzaad, <i>zie heulzaad.</i>	<i>vat voor wyn of bier.</i>
Oest, <i>zie oogst.</i>	Október, <i>wynmaand.</i>
Oester, <i>zékere schelp-</i>	óleander, <i>óleanderboóm.</i>
<i>visch.</i>	ólië.
Oever, <i>wáterkant.</i>	ólifant (<i>élefant</i>), <i>zéker</i>
Oey, <i>zie oy.</i>	<i>groót dier.</i>
Of, <i>opw.</i>	Ollen, <i>prullen, vod-</i>

OLM ONG

den, gem. w.
 Olm, zekeren boom.
 Olyf, olyfboom.
 olyk, zie oolyk.
 Om, opw.
 Omber (ik), zie lom-
 ber (ik).
 Omtiegen (omtuigen,
 omtigen), omheen
 trekken, ook Aan alle
 kanten omgeeven.
 Omtrent, bynaa, haast,
 naaby, by, noopens.
 Omtuigen, omtigen,
 zie omtiegen.
 Omzaaten, omwooners.
 Onbelompen, onge-
 schikt.
 Onbeschoft, ongeschikt,
 onbeleefd.
 Onbesuysd, onbedacht-
 zaam, roekeloos.
 Onder, omleeg, be-
 néden.
 Onderhévig (onderhá-
 vig), onderworpen,
 bloót gesteld.
 Onderrigt, onderwys.
 Onderwarig, onder-
 worpen.
 Onderwind, onder-
 neemng.
 Onderwys, leering.
 Ongel, smeir, talk.

ONG ONT

Ongestuyim, buyig,
 stormig.
 Ongevaar, ongeveer,
 omtrent, bynaa.
 Onguur, streng, stuursch.
 Onléde, bezigheyd.
 Onnoózel, onschuldig,
 ook Slecht van ver-
 stand.
 Ons, het zestiende deel
 van een pond.
 Ons, eenen verbógen
 naamval van wy.
 Ons, bepaalende byv.
 naamw.
 Onstuyim, het zelfde
 als ongestuyim, buyig,
 stormig.
 Ontbeer (ik), ik mis,
 derf (§. 1147 -
 §. 1160).
 Ontbeir (ik), ik lyd
 gebrek aan iets
 (§. 1147 - §. 1160).
 Ontfermen (zich), zyne
 barmhertigheyd aan
 andere betoónen.
 Ontgin (ik), ik begin
 op te snyden.
 Onthiet, bevel.
 Ontrent, zie omtrent.
 Ontstentenis, verzuym,
 gebrek, w. van'tragt.
 Onttiegen, onttygen,

ONT OOR

onttrekken.
 Ontwaar (*ik*), *ik zie*.
 Ontweldig (*ik*), *ik ontneem met geweld*.
 Ontzaak (*ik*), *ik ontken sterk*.
 Ontzag, *eerbied, ook Gezag, aanzien*.
 Ontzien, *werkw., vreezen*.
 Onverhoeds, *opw.*
 Onverhoedsch, *b. n., beduydende Onverwacht, onvoorzien*.
 Onverlaat, *eenen moedwilligen*.
 Onverloogen, *onuytgesteld*.
 Oódmloed, *zie oótmloed*.
 Ooft, *boomvruchten*.
 Oóg, *het zintuyg des gezichts*.
 Oogst, *inzámeling van vruchten*.
 Oók, *opw.*
 Oólyk, *slecht, nietig, ook Loós, doortrapt*.
 Oóm, *vaders of moeders broeder*.
 Oor, *naazaat, erfgenaam*.
 Oór, *het zintuyg des gehoórs*.
 Oorbaar (*oorber*), *voor-*

OOR OBB

deél,
 Oorbaar, *b. n., voordeelig, ook Betaamel) k.*
 Oorber, *zie oorbaar*.
 Oord, *een vierde deél van een stuk geld, ook Gewest, plaats*.
 Oordeél, *verstand, uytpraak, vonnis*.
 Oordje, *tyeé duytén*.
 Oorkonde, *getuygenis*.
 Oorlof, *verlof, vryheid*.
 Oorlog, *kryg*.
 Oorsprong, *het eerste begin van iets (§. 1.176)*.
 Oórvyg, *oórveeg*.
 Oorzaak, *reden*.
 Oóst (oósten), *z. n., de hémelstreek waar de zon opstaat*.
 Oóst, *b. n., uyt of in het oósten*.
 Oósten, *zie oóst*.
 Oótmloed, *nederigheyd*.
 Oóy, *het wyffe onder schaapee*.
 Oóyevaar, *zekerén vógel*.
 Oóyt, *te eenigen tyde*.
 Op, *opw.*
 Opaalsteén, *een édelgesteénte*.
 Opbrek, *het vertrek*

OPB ORK

van eene plaats.
 Opbullen, zwellen.
 Opdruystig, opdragtig.
 ópen, niet toe.
 Opkondigen, opzeg-
 gen, afstand doen.
 Opper, hoóystápel.
 Opregt, ongeveynsd,
 vroom.
 Opstal, gebouw.
 Opzet, toeleg, voor-
 neemen.
 Orákel, godspraak.
 Oranje, zéker prins-
 dom, wyders Gesuy-
 kerde schil van eenen
 oranjeappel.
 Orber (ik), ik gebruyk
 iets om het voor be-
 derf te behoeden.
 Orde, schikking.
 Order, bevel, last.
 Orégo, zéker kruyd.
 Orgel, zékel speeltuyg.
 Orinbaar, jongen ma-
 troos.
 Orkaan, eenen hévigen

ORL OY

storm.
 Orleaan, orliaan, zé-
 kere verw.
 Os, eenen gesnéden
 stier.
 Oseaan, de zeé.
 Otter, zéker dier.
 Oud, van veele jaaren.
 Ouders, váder en moe-
 der.
 Outaar, outer, zie al-
 taar.
 Ouwel, zéker dungebak.
 óven, zékere plaats om
 te bakken.
 óver, opv.
 óverbluf (ik), ik maak
 moedeloós door scher-
 pe bejúgeningen.
 óverdwaalsch, hoóg-
 moedig.
 óverlyd (ik), ik sterf.
 óverschot, óverblyfsel.
 óverspel, echtbreuk.
 óverstaag, opw., zoéw.
 Oy, tusschenw.

P.

- P**, *médeklinker.*
Paal, *staak.*
Paander, *eenen teéne korf.*
Paap, *een schimpwoord, priester.*
Paar, *koppel.*
Paard, *een bekend dier* (§. 1147 - §. 1160).
Paarl, *zie párel.*
Paarlemoer, *zékere schelp.*
Paars, *bruynroód, violetkleurig.*
Paauw, *eenen schoón gevéederden vógel.*
Paay, *ouden man, óók Termyn van betaa-ling.*
Paay (ik), *ik stel te vréde.*
Pacht, *van een land, enz.*
Pad, *voetpad, óók Een dier.*
Paf, *het geluyd van eenen slag of van eene snaphaanschoot.*
Pagadet, *zékere soort van duyven.*
Págië, *staatjonker.*
Pak, *baal, last.*
Pal, *een werktuyg ter zyde van éene spil of rad, om de zelve tégen te houden.*
Palet, *een schilders verwberd, óók Zéker speeltuyg.*
Paley, *eene katrol; en byzonderlyk Een werktuyg, om menschen te pynigen.*
Paleys, *een groot en prachtig huys van eenen kóning, prins, of anderen voornaamen heér.*
Páling, *de beste soort van aal.*
Palissáde, *eenen schanspaal.*
Palklamp, *scheepsw.*
Pallas, *ruyters zydge-weir.*
Palm, *van de hand, óók Zéker heéster-gewas.*

PAL PAR

Palster, eenen dikken
stok.

Paltrok, paltrok,
eenen wyden rok,
ook Eene soort van
zaagmólen.

Pampernoelje, duyvelsbrood.

Pap.

Panaars (ik), ik brids.

Pand, onderpand, voords
Slip van een kleéd.

Panneél, panneél, van
eene deur, koets, enz.;
ook Een schilders-
werktuyg.

Pantalón, zéker kleéd.

Panter, zéker wreéd
dier.

Pantoffel, muyl.

Pantomime, stamspel.

Pantsier, pantsier, borst-
wapen.

Pap, dunnen bry.

Papa, vader, kindersv.

Papegaay, zékeren vó-
gel.

Papier.

Parade, praal.

Paradys, lusthof.

Pardel, zéker vierkoo-
tig dier.

Paarl (paarl), een
juweel (§. 1147.

PAR PAS

-§. 1160).

Park, zie perk.

Parkement (perkement),
bereyd kalfs - of
schaaps-vel.

Parkiet, zékeren vógel.

Parlement, in sommige
landen, de verzámel-
ing der regeerings-
leden.

Parlemoer, zie paar-
lemoer.

Parochië, kerspel.

Pars, zie pers.

Part, listigen trek, wy-
ders Deél, aandeél.

Partuur, z. n., gelyk.

Party, zyde, ook Eene
ménigte.

Paruyk, zie pruyk.

Pas, doortogt, gang,
tred; voords Stond,
maat.

Pascha, páschen.

Paskwyl, schimpschrift.

Paspoort, vrygeleybrief.

Passaat, passaatwind.

Passement, boordsel.

Passië, het lyden van
Jézus.

Pastey, een gebak.

Pastel, zéker verw-
deég.

Pastenak, pastinak,

PAS PED

- pasternak (*piinster-
nak, pinsternäkel*),
witte peen.
Pastoor.
Patakon, een geldstuk.
Pateél, *schótel, anders
patiel*.
Patent.
Patich, *zeker kruid*.
Patiel, *zie pateél*.
Patroon, *beschermmer,
laading voor schietge-
weir, en oók Schets
van iets*.
Patrys, *zekereren wilden
vógel*.
Pauk, *zeker muzykaal
werktuyg*.
Paus, *het hoóft der
katolyke kerk*.
Pauze, *rust, stilstand,
verpoózing*.
Paveljoen, *tent*.
Pavey (*ik*), *zie pla-
vèy (ik)*.
Peauter (*ptauter*), *een
mengsel van loód en
tin*.
Pedaal, *voetklaauwier*.
Pedel, *deurwaarder
eener hoóge schoól*.
Pedestal, *voetstuk van
eene zuyl, een stand-
beeld, enz.*

PEE PEL

- Peel, *haarband, oók
Moerassig land*.
Peen, *wortel*.
Peer, *zeker bekende
vrucht* (§. 1147 -
-§ 1160).
Pees, *zeker zenuw*.
Peet, *doóphaffer, doóp-
hefster*.
Pégel, *yk, teekén van
eene maat*.
Peir, *zeker bodim-
vrucht* (§. 1147 -
-§. 1160).
Peird, *een bekend dier*
(§. 1147 - §. 1160).
Peirel, *peirl, zeker
juweél* (§. 1147 -
-§. 1160).
Pék (*pik*), *zeker be-
reyde hars*.
Pékél, *zout wáter*.
Pel, *dop, schél van
erwten, boóten, enz.*
Pelgrim, *eenen bedè-
vaartganger*.
Pélikaan, *zeker wá-
tervógel*.
Pellies, *eenen vrou-
wenmantel*.
Pellikaan, *zie pélikaan*.
Pels, *zeker mansge-
wadd*.
Peltéry, *bont*.

PEL PET

PET PIK

- Péluw, *zéker kussen.*
 Pen, *om te schryven.*
 Penning, *een gemunt stuk goud, zilver, of kóper.*
 Pens, *ingewand, voords Buyk.*
 Pensebloem, *eene gevlamde driekleurige viool.*
 Penseél, *een schilders werktuyg.*
 Péper, *zéker oostindisch gewas.*
 Perdoen, *een touw om den mast te verzékeren, scheepsw.*
 Périóde, *volzin, oók Tydvak.*
 Perk (*park*), *beslótene plaats.*
 Perkement, *zie parke- ment.*
 Pers, *zéker werktuyg, om iets te drukken.*
 Persik, *zie perzik.*
 Persoon.
 Perzik, *eene bekende vrucht.*
 Pest, *zéker besmette- lyke ziekte.*
 Pet, *zéker léderen hoofddeksel, en oók Eene wátergroef, ce-*
- nen put.*
 Petard, *springbus.*
 Péter, *doopheffer.*
 Pétersélië (*pietersélië*), *een plantgewas.*
 Peukel (*pukkel*), *eene kleyne puyst.*
 Peul, *eene vrucht.*
 Peul, *peuluw (pé- luw), een hoófd- kussen.*
 Peur (*ik*), *oók poer (ik).*
 Peuter (*ik*), *ik wroet met den vinger.*
 Peuzel (*ik*), *ik talm.*
 Peyl, *zéker gestelde maat.*
 Peyus (*ik*), *ik denk diep.*
 Peys (*ik*), *ik denk.*
 Piaster, *een geldstuk.*
 Piauter, *zie peauter.*
 Piek, *eene spies of lans.*
 Piep (*ik*), *van het ge- luyd van muizen, ratten, jonge vógels spreekende.*
 Pier, *zékeren aardworm.*
 Pieterman, *zékeren zeé- visch, oók Bra- bandsch bier.*
 Pietersélië, *zie péter- sélië.*
 Pik, *zie pek.*
 Pik, *haat, wrok.*

Pik

PIK PIO

Pik (*ik*), *ik slaa met den snável, ik byt.*
 Piket (*ik*), *ik sweel het pike!spel.*
 Pikkedillen, *beuzelingen.*
 Pil, *artsenybolletje.*
 Pilaar (*pyler*), *zuyt.*
 Pillegift, *een geschenk van péter of méter.*
 Pilot, *eenen loódsman, of loóds.*
 Pimpel, *eenen vógel.*
 Pimpernel, *zéker kruid.*
 Pimpernoot, *zéker vrucht.*
 Pin, *houten of yzeren pen, óók Eene kleyne spiering.*
 Pingel, *kern van den pynappel.*
 Pink, *den kleynsten vinger, een vaartuyg, óók Eenen jongen os, of eene jonge koe.*
 Pink (*ik*), *ik zie met half geslóten oógen.*
 Pinkster, *pinksteren, zékeren feestdag.*
 Pinksternákel, *pinster-nak, zie pastenak.*
 Pint, *eene bekende maat.*
 Pioene, *zéker bloem.*

PIP PLA

Pip, *eene ziekte van het gevógelte.*
 Pippeling, *zékeren appel.*
 Pips, *ongedaan, ongezond.*
 Piramide, *tydnaald.*
 Pis.
 Pistoool, *eene spaansche goudmunt, óók Een kleyn schietgeweir.*
 Pit, *het zelfde als put.*
 Pit, *de kern, óók Het merg.*
 Pitoor (*putoor*), *zékeren vógel.*
 Pitse, *listigheyd, bedrog.*
 Pitsjaar (*ik*), *scheepsw.*
 Plaag, *onheyl, straf.*
 Plaanboóm.
 Plaaster, *zie pleyster.*
 Plaat, *blad van metaal.*
 Plaats, *stéde, ruimte.*
 Plagge, *zóde van de hey afgestóken.*
 Plak, *slag met eene plak, het werktuyg selve; óók Vlak, klad.*
 Plakkaat, *plakschrift.*
 Plammoot (*ik*), *ik be-soedel.*
 Plan, *schets, afteekening.*
 Planeet, *dwaalster.*

PLA PLE

Plank, *deel, bord.*
 Plant, *aardgewas, oók*
Het onderste van de
voeten.
 Plas, *wáterkuyt, eene*
wáterplek.
 Plasdank, *groóte er-*
hendtenis.
 Plat, *eene effene vlakke*
zonderverhévenheden.
 Plat, *b. n., vlak.*
 Platje, *eenen stouten*
jongen.
 Platdys, *zékeren plat-*
visch.
 Platteél, *plattiel, eenen*
schótel.
 Plavey, *vloersteén.*
 Plecht, *van een schip.*
 Pleeg (*ik*), *ik ben ge-*
woon, wyders Ik
bedryf.
 Plegt, *kusting, vestenis*
op een huys, enz.
 Plegtig, *staatig.*
 Plek, *vlak.*
 Plemp, *eene visschuyt.*
 Pleng (*ik*), *ik stort ʏt,*
vergiét.
 Plet (*ik*), *ik maak plat,*
voords Ik verbryzel.
 Plets, *lap, oók Zéker*
láken.
 Pleuris, *ʒ) deweé.*

PLE PLO

Pley, *zie paley.*
 Pleyu, *vlakke, névens*
een groot gebouw.
 Pleyster (*plaaster*), *om*
op eene wonde, enz.
te leggen; oók Gips.
 Pleyt, *een platvaartuyg,*
oók Een regtsgeding.
 Pligt, *verbindtenis.*
 Plint, *vlak stuk in lyst-*
werken, timmer-
mansw.
 Pløeg, *een werktuyg*
voor den landbouw.
 Ploert, *guyt, boef.*
 Pløf, *geluyd van iets*
dat valt.
 Pløk (*pluk*), *de daad*
van pløkken, of pluk-
ken.
 Plømp, *geluyd van een*
zwaar ligchaam, als
het plotseling in een
diep wáter valt.
 Plømp, *grof en dik, oók*
Stømp, bot, dom.
 Plønder (*ik*), *zie plun-*
der (ik).
 Pløns (*ik*), *ik smyt in*
het wáter dat het
plønst.
 Pløot (*ik*), *ik ontblóot*
de schaapenvellen van
hunne wol.

PLO POK

Ploóy, *vouw*.
 Plots (*ik*), *ik plof*.
 Plots, *eénsklaps*.
 Plug, *bom op een vat, oók Eenen ligtmis*.
 Pluk, *het zelfde als plok*.
 Plunder (*ik*), *ik beroóf*.
 Plunje, *zeémans kleéd of kleéding*.
 Pluvier, *zékere vógel*.
 Pluym, *véder*.
 Pluys, *vézel, nop*.
 Poch (*ik*), *ik snoef*.
 Podagra, *voetjicht*.
 Poddebaard, *vlashaar*.
 Poddehaar, *vlashaar*.
 Podding, *zie pudding*.
 Poeder (*poeyer*), *stof*.
 Poëet, *eenen dichter*.
 Poel, *staande wáter*.
 Poelje, *eenen hoen*.
 Poep, *eenen wind*.
 Poes, *eene kat, oók Een halsdeksel van bontwerk*.
 Poest (*ik*), *ik blaas*.
 Poets (*pots*), *snaakery, klucht*.
 Poeyer, *zie poeder*.
 Poëzy, *dichtkunst*.
 Pof, *paf*.
 Pogchel, *rug, gem. w.*
 Pok, *kinderpok, koepok, enz.*

POK POO

Pokaal, *zie bokaal*.
 Pokdaal, *pokdel, pokput*.
 Pol, *boel*.
 Polder, *zékere hoeveelheyd van bedykt land*.
 Poley, *zeker kruyd*.
 Pollépel, *groóten lépel*.
 Pollevy (*polvy*), *de hiel van eenen schoen*.
 Pols, *slagáder; eenen springstok*.
 Poltergeéést, *waargeéést, nachtspook*.
 Polver, *zie pulver*.
 Polvy, *zie pollevy*.
 Polyst (*ik*), *ik maak glad en blinkende*.
 Pomp, *wáterpomp, enz.*
 Pompernikkel, *zwart broód der Westfálingen*.
 Pompoen, *zékere vrucht*.
 Poud, *zeker gewigt*.
 Ponjaard, *eenen korten dégen*.
 Pout, *eene schouw*.
 Pontifikaal, *het pauselyk gewaad*.
 Poog (*ik*), *ik tracht met aandrang*.
 Pook, *ponjaard*.
 Pool, *aspunt van aarde en hémel*.

POÖ POS

Poort, eene groôte deur
of ópening.
Poós, eene wyle tyds.
Poót, eenen voet van
een dier.
Poot, een jong loetje,
of spruytje.
Poóy (ik), ik drink veel.
Pop, speelpop.
Pópel, zie pópelier.
Pópel (ik), ik beef van
schrik.
Pópelier, pópulier, zé-
keren boom.
Por (ik), ik zet aan, ik
dryf.
Porey (porrey), loók.
Porfier, zékeren steén.
Porrey, zie porey.
Porseleyn, zéker aar-
derwerk.
Porseleyn (posteleyn),
een bekend plantge-
was.
Port, briefport.
Portaal, ingang.
Portel (ik), ik borvel.
Portië, aandeel.
Portret, afbeeldsel van
eenen mensch.
Pos, post, zékeren visch.
Post, den styk eener
deur, post van eene
rekening, voords

POS PRE

Standplaats, schild-
wacht, ambt, bóde.
Posteleyn, zie porseleyn.
Postuur, gestalte.
Pot, zéker vat.
Potasch, moskévrische
asch.
Pots, zie poets.
Praal, pracht.
Praam, een vaartuyg,
oók Dwang.
Praat, gesprek, geklap.
Praauw, zéker Indi-
aansch vaartuyg.
Praay (ik), ik ontmoet
iemand op zee en
spreek met hem.
Prach (ik), ik bedel.
Pracht, vertóning van
groótheyd en luyster.
Pram, borst, gem. w.
Prawg, drukking, kwel-
ling.
Prat, trotsch.
Prauvel (prouwel), zé-
kere dunne wáfel.
Prédik (ik), ik preek.
Preek, leérrede.
Prelat, eener voor-
naamen geéstelyken.
Prent (print), eene af-
gedrukte tekening.
Pres (ik), ik dwing.
President, voorzitter.

PRE PRO

Preutel (*ik*), *klanknaam*—
bootsende woord, om
het geluyd van eenig
kookende vocht uyt te
drukken; óverdrag-
telyk beteekent het
Knorren, morren: oók
 prótel (*ik*), prottel
 (*ik*), pruttel (*ik*).
 Preutsch, *dapper*.
 Prével (*ik*), *ik mompel*.
 Prevoost, *zie provoost*.
 Prey, *eene bekende soort*
van loók.
 Prey (*ik*), *zie praay*
 (*ik*).
 Prieél, *lusthuysje*.
 Priegel (*ik*), *ik ros af*.
 Priem, *staeckyzer*.
 Priester.
 Prik, *scherpen punt*.
 Pril, *vrólyk, frisch*.
 Primaat, *oppersten kerk-*
keér van een land.
 Prins, *vorst iz het al-*
gemeén.
 Print, *zie prent*.
 Proef, *onderzoek, toets*.
 Proest (*ik*), *gem. w., ik*
nies.
 Profeet, *voorzegger*.
 Profyt, *voordeél*.
 Prokureur, *pleytbezor-*
ger.

PRO PRU

Prol, *appelbry*.
 Pronk, *sieraad, op-*
schik.
 Pronsel (*ik*), *ik knoey,*
kwansel.
 Proost, *den eersten on-*
der de domheeren.
 Proóy; *roóf, buyt, aas*.
 Prop, *stop*.
 Prótel (*ik*), *zie preutel*
 (*ik*).
 Protestant, *hervormden*.
 Prottel (*ik*), *zie preutel*
 (*ik*).
 Próve, *inkomst van ee-*
nig geéstelyk goed.
 Provinsie, *wingewest,*
landstreek.
 Provoost, *kapiteyn ge-*
weldig.
 Prul, *vodde, beuzeling*.
 Prut, *wrongel, oók Het*
grondtop van de
traan.
 Prut, *b. n. en opw.,*
alleén gebruykelyk in
het is daar niet prut,
het is daar niet helder;
het, zy is niet prut,
d. i., het, zy deugt
niet veel.
 Pruttel (*ik*), *zie preutel*
 (*ik*).
 Pruyk (*paruyk*), *zeker*.

PRU PUK

hoofddekseL.
 Pruyl (*ik*), *ik ben mis-
 noegd.*
 Pruym, *zélere vrucht.*
 Pruys, *het zelfde als
 bruyt, schuym.*
 Pry, *doód aas; slecht
 vrouwmensch.*
 Pryk (*te*), *in te pryk
 zetten, enz.*
 Pryk (*ik*), *ik pronk,
 praal.*
 Prys, *weirde van eenig
 ding; beloóning; een
 genómen schip.*
 Psalm.
 Psalter, *zeker snaar-
 speeltuyg.*
 Publiek, *algemeén,
 ópenbaar.*
 Pudding (*podding*),
kételkoek.
 Puf, *lust, trek.*
 Puf (*ik*), *ik blaas, ik
 trotseer.*
 Pukkel, *zie peukel.*

PUL PYP

Pul, *eene kruyk.*
 Pulver (*polver*), *stof.*
 Punch, *zékere drank.*
 Punt, *stip; spits.*
 Purper, *zékere kleur.*
 Put, *wáterput, ook Hol.*
 Putoor, *zie pitoor.*
 Puur, *zuyver.*
 Puy, *voorgével van een
 huys.*
 Puyk, *allerbest.*
 Puyl (*ik*), *ik zwel.*
 Puymsteén, *drifsteén.*
 Puyt, *onbruikbare
 gebrókene steéne.*
 Puyst, *een kleyn ge-
 zwelletje.*
 Puyt, *kikvorsch, ook
 Eenen veénboer.*
 Py, *eene gróve kleéding-
 stof.*
 Pyl, *schicht.*
 Pyler, *zie pilaar.*
 Pyn, *ligchaamssmert,
 wyders Zékere boom.*
 Pyp.

R.

- R, *médeklinker.*
- Raa, *steng of dwarsmast aan groóte schépen.*
- Raad, *raadgeving.*
- Raaf, *zékeren vogel.*
- Raak, *als in raak slaan, speelen, gelukkig slaan, enz.*
- Raak, *de achterste deelen van het binnenste van den mond.*
- Raak (*ik*), *ik tref.*
- Raam, *eene juist afmeetene rigting, oók Zéker werktuyg.*
- Raap, *knol.*
- Raap (*ik*), *ik haal, kryg; ik lees.*
- Raar, *zeldzaam.*
- Raas (*ik*), *ik tier.*
- Raat, *eene hónigraat.*
- Raauw, *ongezóden.*
- Rabarber, *zékere plant.*
- Rabat, *afkorting, een smal tuynbed; voords Rabat van eene koets, eene gordyn, enz.*
- Rabauw (*rabouw*), *zéker slag van appels.*
- Rabauw, *rabauwt, boef, gem. w.*
- Rabbel (*ik*), *ik spreek ras en onverstaanbaar.*
- Rabbyn, *joodschen leeraar.*
- Raboorden, *meêrv., zéker rietachtig gewas.*
- Rad, *wiel.*
- Rad, *snel, gezwind.*
- Radys, *een bekend gewas.*
- Raf, *de rugvinnen van zéker slag van heylbot.*
- Ráfel, *zéker gebrek aan geweevene stof.*
- Rag, *spinnewebben.*
- Ragchebel, *ragchel, taaye fluym.*
- Rak, *eynd weegs; schótelrak; latwerk in een hoenderhok.*
- Rákel, *óvenkrabber.*
- Raket, *een kruyd; een kaatstuyg, dat anders oók ranket genoemd word.*

RAK RAN

RAP REÉ

Rakker, <i>eenen diefleyder.</i>	<i>hoeveéltheyd van spys of drank.</i>
Rakketálië, <i>scheepsw.</i>	Rap, <i>vlug, snel.</i>
Rakketouw, <i>scheepsw.</i>	Raphoen, <i>wyffe van eenen veldhoen.</i>
Rakketros, <i>scheepsw.</i>	Rapier, <i>rappier, zyd-geweir.</i>
Ralle, <i>onbesuysde snapper.</i>	Rappig, <i>schurftig.</i>
Ram, <i>het mannetje van een schaap.</i>	Raps, <i>hetzelfde als rap.</i>
Rammel, <i>van haazen en konynen spreekende.</i>	Ras, <i>zékere gemeéne kleédingstof; draaykolk; tuk, zéker dier.</i>
Rammel (<i>ik</i>), <i>ik maak geraas, babbel.</i>	Ras, <i>opw., gezwind, snel.</i>
Rammelas, <i>rammenas, spaansche radys.</i>	Rasch, <i>b. n., vlug, rap.</i>
Rammey (<i>ik</i>), <i>ik beuk.</i>	Rasp, <i>eene soort van vyf.</i>
Ramp, <i>ongeval, ongeluk.</i>	Rat (<i>rot</i>), <i>zéker dier.</i>
Rand, <i>hant, boord.</i>	Rátel, <i>een werktuyg waar méde men rá-telt, kláter.</i>
Rang, <i>ry, orde, schikking.</i>	Ratyn, <i>zékere kleédingstof.</i>
Rank, <i>listen; scheut van een plantgewas.</i>	Ravelyn, <i>zéker bolwerk.</i>
Rank, <i>b. n., dun, tener.</i>	Ravot (<i>ik</i>), <i>ik stoey, tier.</i>
Ranket, <i>zie raket.</i>	Razyn, <i>gedroógde druysf.</i>
Ranonkel, <i>zékere bloem.</i>	Reaal, <i>zéker geldstuk.</i>
Rans, <i>garstig, zuur.</i>	Rebel, <i>eenen wéderspannigen.</i>
Ransel, <i>knapzak van eenen soldaat.</i>	Red (<i>ik</i>), <i>ik verlos, help.</i>
Ransuyl, <i>zéker slag van uylen.</i>	Réde, <i>gesprek, vertoóg.</i>
Rantsoen, <i>losgeld, voords Eene bepaalde</i>	Réden, <i>verstand, oorzaak. Zie KILLIAN.</i>
	Reé, <i>eene soort van wilde</i>

REÉ REG

wilde geyten.
 Reé (reéde), eene leg-
 plaats voor zeésché-
 pen.
 Reé, reéd, gereéd.
 Reéde, zie reé,
 Reef, eene smalle stroók
 zeyls.
 Reek, kleyne egge.
 Reeks, kéten, vervolg,
 ry.
 Reép, eene lange en
 smalle stroók; eenon
 hoepel.
 Reéssem, zie rist.
 Reet, scheur, spleet;
 oók Eene vlasreet.
 Reéuw, doódschuym.
 Refereyn, refreyn, zéke-
 re soort van gedicht.
 Reg (ik), ik stryk den
 mast, zeéw.
 Regeer (ik), ik heérsch,
 bestier.
 Régel, liniaal.
 Regiment, zékereschaar
 van krygslieden onder
 eenen kolonel.
 Régen.
 Regent, bestuurder.
 Regiment, zie regiment.
 Register, aanteékening,
 lyst.
 Regt, z. n.

REG REU

Regt, b. n.
 Rek, een werktuyg waar
 op men linnen droógt;
 zie voords rak.
 Rek, de daad van rek-
 ken.
 Rek (ik), ik rek uyt.
 Rékel, het mannetje van
 eenen hond.
 Réken (ik), ik tel, oók
 Ik bedek met asch.
 Rekke, langen stok.
 Rel (ik), ik snap.
 Relmuys, veldmuys.
 Rempel, zie rimpel.
 Ren (run), snellen loóp.
 Renegaat, afvalligen
 christen.
 Renet, zéker slag van
 appels.
 Rente, jaarlyksche in-
 komst.
 Rep, in rep en roer,
 in volle beweeging.
 Répel, vlashámer.
 Republiek, gemeéne-
 best.
 Respyt, uytstel.
 Rést, óverschot.
 Reu, rékel.
 Reuk, geur.
 Reus, een ongemeén
 lang mensch.
 Reutel, keelgereutel.

REU RIN

Reuter, *eene zeeft.*
 Reuzel, *verkensmeir.*
 Rével (*ik*), *ik suf.*
 Rey, *koor.*
 Reyger, *eenen bekenden vogel.*
 Reyk (*ik*), *ik rek, ik strek uyt.*
 Reyn, *zuyver, onbevlekt.*
 Reynette, *zéker gewas.*
 Reynvaar, *wormkruid.*
 Reys, *togt.*
 Rib, *zydebeén.*
 Rid, *wedloop van een peird.*
 Rids (*ik*), *ik prikkel.*
 Ridsch, *geyl.*
 Rick (*ik*), *ik geef geur, voords Ik gevoel geur; anders oók ruyk (ik).*
 Riem, *léderen stroók.*
 Riet, *zéker gewas.*
 Rif, *zie reef.*
 Rif, *eene lange, smalle zandbank in zee; oók Een geraamte.*
 Rigchel, *eene lyst.*
 Rikkeik (*ik*), *van de kikvorschen.*
 Ril (*ik*), *ik beef, tril.*
 Rimpel, *kreuk.*
 Rinde, *schors.*
 Ring, *hol en rond ding.*

RIN ROE

Rinkel, *zéker blikken, koperen, of yzeren rond plaatje.*
 Rinket, *eene valdeur in eene sluytdeur.*
 Rinkiuk (*ik*), *ik schreeuw, raas.*
 Rinnek (*ik*), *rinnik (ik), zie grinnik.*
 Rinsel, *zie ronsel.*
 Rioel, *riool, vuylniszyp.*
 Risp (*ik*), *myne maag werpt het eeten op.*
 Rist, *bos, struyk.*
 Rit (*ik*), *ik loóp, draaf heen en wéder.*
 Rits (*ik*), *zie rids (ik).*
 Rits, *tusschenw.*
 Ritsch, *zie ridsch.*
 Rivier, *stroóm.*
 Rob, *zéker dier.*
 Rob (rop), *maag van groóte visschen.*
 Robyn, *een édelgesteénte.*
 Roch, *zékeren visch.*
 Roe (roede), *rys.*
 Roed (*ik*), *zie roey (ik).*
 Roef, *een kleyn verdekje; het achterste afschutsel op een kleyn vaartuyg; een schuyns deksel op eene doódkist.*

ROE ROF

Roekeloós, zorgeloós,
al te stout.
Roekoek (*ik*), als de
duyven.
Roem, lof, eér.
Roemer, zie rómer.
Roep, gerucht.
Roer, stuur van een
schip, eene rieten pyp,
oók Een lang schiet-
geweir.
Roer, in rep en roer.
Roer (*ik*), ik raak aan.
Roes, bedwelmig doór
sterken drank.
Roest, yzerroest, kó-
perroest.
Roest (*ik*), ik rust, van
vógels spreekende.
Roet, ongel, smeir;
schoorsteenroet.
Roewaard, zie ruwaard.
Roey (*ik*), ik beweeg
heen en wéder.
Reey (*ik*), anders oók
roóy (*ik*), ik peyl
wyn; ik trek, haal
uyt.
Roetzeboes (*ik*), roeze-
moes (*ik*), ik raas en
kriemel lustig.
Roffel, eene schaaf, een
gêstaadig gerommel,
oók De kastyding van

ROF RON

-eenen soldaat.
Roffiaan, hoereweird.
Roffioel, zéker slag van
kleyne taartjes.
Rog, zie roch.
Rogchebel, rogchel, het
zelfde als ragchel,
eene fluym.
Rogge, zéker kóren.
Rok, een kleddingstuk.
Rok, rokken, spin-
rokken.
Rol, een rond hout,
yzer, enz.
Romau, verdicht ge-
schiedverhaal.
Rómer (roemer), wyn-
glas.
Rommel (*ik*), ik geef
een dof geluyd.
Romp, een hoófdelóds
ligchaam.
Rompel, zie rimpel.
Rompslomp, opw.,
slordig.
Rond, z. n., kring.
Rond, b. u., kógelvor-
mig.
Rondas, een rond schild.
Ronde, ómgang.
Ronds, rad van eene
drukkers.
Ronk (*ik*), ik snork.
Ronsel (*ik*), ik neem

RON ROT

*iets heymelyk weg ,
steel.*
Ronzebons, *een pop-
penspel, in eene kas,
op de straat.*
Rood (*ik*), *zie roey (ik),
roóy (ik).*
Roód, *roódverwig.*
Roof, *de korst van eene
zweir.*
Roóf, *de daad van roó-
ven , buyt.*
Rook, *eenen hoóystápel.*
Roók, *damp.*
Roóm, *het vet van de
melk.*
Roos, *zékere bloem, oók
Eene ontsteeking.*
Roóst (*ik*), *ik braad op
eenen roóster.*
Roóy, *het mikken op
iets.*
Roóy (*ik*), *zie roey (ik),
roóy (ik).*
Ros, *een peird.*
Ros, *b. n., roódachtig.*
Rosbaar, *eenen draagzé-
tel.*
Rosbeyer, *het peird der
vier hsemskinderen.*
Rosmaryn (*rózmaryn*),
zéker gewas.
Rot, *sie rat.*
Rot, *ménigte.*

ROT RUY

Rot, *b. n., verrot.*
Rotgans, *zékere gans.*
Rots, *eene steénige ver-
hévenheyd.*
Rots (*ik*), *ik ryd hard.*
Rouw, *droefheyd.*
Rouw (*ik*), *ik kaard.*
Rouwaard, *zie ru-
waard.*
Rózmaryn, *zie ros-
maryn.*
Rozyn, *zie razyn.*
Rug, *deél des ligchaams.*
Rugchel (*ik*), *ik balk.*
Ruk, *de daad van ruk-
ken.*
Rul, *driftigen toeloóp.*
Rul, *hobbelig, ongelyk.*
Rumoer, *geraas.*
Run, *eenen snellen loóp,
oók Bast van eyken-
hout.*
Rund, *runddier.*
Rups, *een wormpje dat
op zynen tyd in een
kappelletje verandert.*
Rusch, *eene vies.*
Rust, *gerustkeyd, stilte.*
Rust (*ik*), *ik bereyd.*
Ruuw, *hobbelig, on-
effen.*
Ruwaard, *eenen bestuur-
der van zéker land-
schap.*

RUY

Ruy, *het zelfde als rey.*
 Ruy, *ruytd.*
 Ruy (*ik*), *ik verwissel van véderen.*
 Ruydig, *met schurft bezet.*
 Ruyf, ruyfel, *waar de peirden hoóy uyt eeten.*
 Ruyfel (*ik*), *ik rimpel.*
 Ruyg, *haarig.*
 Ruyk (*ik*), *riek (ik), ik geef geur, ik ben door geur aangedaan.*
 Ruyl (*ik*), *ik verwissel.*
 Ruylebuyt (*ik*), *ik verwissel.*
 Ruym, *groót, breéd, wyd.*
 Ruyn, *eenen gesnéden hengst.*
 Ruyp, *zie rups.*
 Ruysch (*ik*), *ik maak gedruysch.*
 Ruyt, *vierkant, glasruyt, schurft, slóót, waar in men vlas en hennep te weéken legt, zéker kruyd.*

RUY RYT

Ruyt (*ik*), *ik plunder.*
 Ruyter, *iemand die in den kryg te peirde dient.*
 Ruyting, *de kling van een zweird, wyders Geklonterde melk.*
 Ruyzië, rúzië, *krakeél.*
 Ry, *reeks.*
 Ryd (*ik*).
 Ryf, *hark; rasp.*
 Ryfelen, *werkw., zéker dobbelspel.*
 Ryg (*ik*), *ik maak met een rygsnoer vast.*
 Ryk, *heérschappy.*
 Ryk, *b. n., welgegoed.*
 Ryksdaalder, *zéker stuk geld.*
 Rym, *ryp, oók Dicht.*
 Ryp, *rym, bevrózen dauw.*
 Ryp, *volwassen.*
 Rys, *eene jonge boómspruyt.*
 Rys (*ik*), *ik word hoóger.*
 Ryst, *zékere soort van kóren.*
 Ryt (*ik*), *ik scheur.*

S.

- S**, *médeklinker.*
Sa, *tusschenw.*
Saag (*ik*), *ik vreës.*
Saay, *zékere wollen stof.*
Sabbat, *den rustdag der Jooden.*
Sabber (*ik*), *ik klad, kladschilder, oók Ik snap.*
Sábel, *een kort en breéd zweird, wyders Een dier met een schoon vel.*
Sadduséer, *eene sekte onder de Jooden.*
Saffier, *een édelgesteente.*
Saffloers, *een gewas, wilden saffraan.*
Saffraan, *zékere gewas.*
Sak, *vrouwekleéd.*
Šakerdaanhout.
Šakrament, *heylteeken, bondzégel, verbondteeken.*
Sakristie, *sakristy, kerkgeriefkåmer.*
Salaa, *salaad, salåde, zékere gewas.*
Salamander, *een dier.*
Salet, *de grootste kåmer van het huys.*
Sálië, *zékere plant.*
Salingen, *meérvoud, scheepsw.*
Salpéter, *een delfstof-zout.*
Saluut, *meirval, zékere visch; groet.*
Samaar, *zékere vrouwekleéd.*
Sámereus, *zékere vaartuyg.*
Samkyn, *een turksch koopvaardyschip.*
Sammel (*ik*), *ik tammel, draal.*
Sandelboóm.
Sandelhout.
Sandrak, *zékere hars, oók Eene bergstof.*
Sanbedrin, *zékere raadsvergådering by de oude Jooden.*
Santórië, *zékere kruyd.*
Sap, *zékere vocht.*
Šapanhout, *zékere verw- hout.*

SAR SCH

Sar (*ik*), *ik terg.*
 Sarazynkruid.
 Sardyn, *zékere visch.*
 Sargië, *zékere wollen stof.*
 Sas, *eene sluys, oók Eene reéde.*
 Sassefras, *zeker hout.*
 Satan, *den boózen geést.*
 Sáter, *eenen boschgod, voords Eenen vuylik.*
 Satye, *soort van itali-aansche bark.*
 Satyn, *zékere zyden stof.*
 Saus, *sap of vocht, dat by de spys gebruykt word.*
 Sausys, *worst.*
 Sávelboóm, *zévenboóm.*
 Savonet, *zeébal.*
 Savoóykoól.
 Schaaf, *zeker werktuyg.*
 Schaak, *maagden- of vrouwen-roóf.*
 Schaak, *zeker spel.*
 Schaakmat, *in het schaakspel.*
 Schaal, *dop, schil; drinkschaal; weegschaal.*
 Schaalbyter (*schalbyter, schallebyter*), *zékere kéver.*
 Schaamen (*zich*), *be-*

SCH

schaamd zyn.
 Schaap, *een bekend dier.*
 Schaar, *ménigte; zéker werktuyg.*
 Schaar, *schaard, eene breuk in een mes of ander snytuyg.*
 Schaars, *opw., naauwelyks, onzeker.*
 Schaarsch, *b. n., het tégendéel van óvervloedig.*
 Schaarstok, *een dik smal stuk hout.*
 Schaarstroók, *om een schip te bouwen, spantmodel, scheepsw.*
 Schaats, *een schoeysel om op het ys te ryden.*
 Schab, *eenen ligten mantel.*
 Schabel, *voetbank.*
 Schabrak, *peirdenkleed.*
 Schacht (*schaft*), *een langwerpig regt opgaande ding; als de schacht van eene pen, eene leirs, eenen pilaar, enz.*
 Schadde, *eene groene zóde.*

SCH

Scháde, *naadeél, hinder, verlies.*
 Scháduw, *lommer, schim.*
 Schaf (*ik*), schaft (*ik*), *ik verschaf, breng op.*
 Schaft, *zie schacht.*
 Schaft (*ik*), *zie schaf (ik).*
 Schagcher (*ik*), *ik woeker, gem. w.*
 Schákel, *eenen ring van eene kéten.*
 Schakeer (*ik*), *ik mengel, verdeél.*
 Schal, *min in gebruyk dan geschal, geluyd, galm.*
 Schalbyter, *zie schaalbyter.*
 Schálië, *ley.*
 Schalk, *een loós mensch, eenen bedrieger.*
 Schalk, *b. n., loós, bedriegelyk.*
 Schallebyter, *zie schaalbyter.*
 Schalm, *schákel.*
 Schamdek (*schandek*), *scheepsw., dek óver de stutten.*
 Schamp, *eenen zydelings uytgeweken houw of snéde.*

SCH

Schandaal, *aanstoót, ergernis.*
 Schande, *oneér, eerloósheyd.*
 Schans, *sterkte, wal.*
 Schappelyk, *rédielyk, wel gedaan.*
 Schapraay, *schapráde, eene eetenskas.*
 Schar, *zékeren platvisch.*
 Scharbier (*scherbier*), *dun bier, drasdrank.*
 Scharláken, *zéher roódláken.*
 Scharley, *zéher kruyd.*
 Scharluyn, *eenen schobbejak, schurk.*
 Scharmutsel (*ik*), *schermutsel (ik), ik begin te vechten.*
 Scharnier, *van eene doos, eenen passer, enz.*
 Scharrel (*ik*), *ik krab en wryfsterk.*
 Schat, *rykdom, voorraad.*
 Scháter (*ik*), *ik weer-galm, oók Ik lach luydkeels.*
 Schaveél (*ik*), *ik schik in, ik maak plaats.*
 Schaverdyn, *het zelfde als schaats.*

Scha-

SCH

Schavot, *geregtstellaadje*
 Schavuyt, *deugniet*,
schelm.
 Schédel, *hersenpan*,
bekeneél.
 Scheé, *scheéde*, *van*
een zweird, *enz.*
 Scheéf, *schuyns*.
 Scheel, *onderscheyd*,
verschil; *oók Deksel*.
 Scheel, *scheéf*, *voords*
Niet regt ziende.
 Scheél, *haarscheél*, *oóg-*
scheél.
 Scheen, *het voorste*
scherp gedeélte van
het beén.
 Scheer, *zie schaar*.
 Scheet, *eenen wind*.
 Schegge, *knie aan het*
galjoen, *scheepsw.*
 Scheir, *zie schaar*.
 Schel, *eene bel*.
 Schel (*schil*), *bekleédsel*
van eenen appel, *eene*
peir, *enz.*
 Schel, *helder van ge-*
luyd.
 Scheld (*ik*), *ik vloek*,
laster, *maak uyt*.
 Schelf, *hoóyschelf*.
 Schelfer, *zie schilfer*.
 Schelfzéé, *de roóde zéé*.
 Schelling, *zéker geld-*

SCH

stuk.
 Schelm, *guyt*.
 Schelp (*schulp*), *schaal*.
 Schelvisch.
 Schémer, *scháduw*.
 Schen (*ik*), *ik misbruyk*,
oók Ik hits aan.
 Schend (*ik*), *ik bederf*,
ontsier.
 Schenk (*ik*), *ik giet in*,
oók Ik geef, *vereér*.
 Schenkel, *zie schinkel*.
 Schennis, *misdrj f*,
schelmstuk.
 Schep, *lépelvol*.
 Schep (*ik*), *ik maak uyt*
niets.
 Schépen, *regter*.
 Schepter, *ryk staf*, *ge-*
biedstok.
 Scherbier, *zie scharbier*.
 Scherf, *een stuk van een*
gebróken aarden vat.
 Scherley (*scharley*),
dulle kervel.
 Scherluyn (*scharluyn*),
schurk, *schobbejak*.
 Scherm, *bescherming*,
oók Middel ter be-
scherming.
 Scherm (*ik*), *ik vecht*
met eenen dégen, *enz.*
 Scherminkel, *een zeér*
máger mensch of dier.

SCH

SCH

- Schermtutselen , met *Wapenschild.*
kleyne hoopen vech- Schilder , iemand die
ten. schildert, figuren en
 Scherp, *snydende.* beelden maalt.
 Scherts, *jok, genoege-* Schilder (ik), ik staa op
lyke redenen. schildwacht.
 Schets, *ontwerp, be-* Schilfer (schelfer),
werp. schob, schaalteje.
 Schetter (ik), *het zelfde* Schilp, zie schelp.
als schäter (ik). Schim, schaduw.
 Scheur, *borst, spleet.* Schimmel, uytslag,
 Scheurbuyk, *blauw-* voords Een peird.
schuyt, zekere ziekte. Schimmer (ik), ik schit-
 Scheut, *het zelfde als* ter.
schoot, schot. Schimp, boert, oók Be-
 Schey, *klamp, scheepsw.* spotting.
 Scheyd (ik), *ik verdeel,* Schin, schinde, schil-
zonder af, verwyder. fers op de hoójden der
 Scheyde, *zie schée.* jonge kinderen, oók
 Schicht, *pyl.* Den bast van eenen
 Schielyk, *haastig, snel.* boóm.
 Schieman, *hoógbóots-* Schindel (ik), ik schit-
mans maat. ter.
 Schier, *bynaa.* Schink, ham.
 Schiet (ik). Schinkel, *het beén waar*
 Schift (ik), *ik scheyd,* *op menschen en dieren*
deél; oók Run, loóp rusten.
zámen van melk, enz. Schip, *vaartuyg.*
 Schik, *orde; beschik-* Schitter (ik), *ik flikker.*
king. Schob, *schub, schilfer.*
 Schil, *zie schel.* Schoe, *zie schoen.*
 Schil (ik), *ik verschil.* Schoef, *den omslag van*
 Schild, *zeker schutwá-* *eenen mantel.*
pen, beukelaár; oók Schöefel, *zie schoffel.*

SCH

Schoelje, *daugniet*.
 Schoen, *een schoeysel*
dat den ganschen voet
besluyt.
 Schoer, *zie schouder*.
 Schoerhaay, *zékeren*
visch.
 Schoey (*ik*), *ik trek*
schoenen aan, oók Ik
bekleéd eenen wáter-
kant.
 Schof, *zie schoft*.
 Schoffeer (*ik*), *ik ver-*
kragt.
 Schoffel, *een tuynmans*
gereédschap.
 Schoft (*schof*), *eenen*
lompen schurk.
 Schott, *de schouder, oók*
Een vierde gedeélte
van den dag.
 Schok, *stoót, bons;*
voords Een zestigtal;
oók Vier stukken,
in het koópen van zé-
ker grof linnen.
 Schok (*ik*), *ik eet gulzig*.
 Schol, *een afgebróken*
stuk ys, oók Zékeren
visch.
 Scholfert, *schollebaar,*
zékeren wátervógel.
 Scholp (*ik*), *ik klop,*
slaa zachtyes.

SCH

Schommel (*schongel,*
schop), *touter*.
 Schompermuyt (*ik*), *ik*
glimlach.
 Schongel, *het zelve als*
schommel.
 Schonk, *een beén,*
bonk.
 Schoóf, *garve*.
 School, *leérplaats*.
 Schoón, *fraay, moóy,*
sierlyk, helder, zuiver.
 Schoón, *hoezée, al-*
hoewel.
 Schoor, *stut, steun*.
 Schoor, *zie schorre*.
 Schoot, *het zelfde als*
shot, scheut.
 Schoót, *de bogt aan het*
onderlyf van eenen
mensch.
 Schoóverzeyl, *het on-*
derste zeyl van den
groóten mast.
 Schoóy (*ik*), *ik bédel*.
 Schop, *touter; eenen*
stoót met den voet.
 Schop (*schup*), *spáde*.
 Schor, *heésch*.
 Schorbuut, *zie scheur-*
buyk.
 Schorft, *z n., zie schurft*.
 Schorpioen, *zéker ge-*
korven diertje.

SCH

Schorre (*schoor*), *onbedykt land.*
 Schors, *bast van eenen boom.*
 Schors (*ik*), *ik schort op, weerhoud.*
 Schorseneer, *zékenen wortel.*
 Schort, *voorschóót.*
 Schort (*ik*), *ik háper, mangel.*
 Schot, *het zelfde als scheut, schoot.*
 Schot, *beschot, schut; oók Schatting.*
 Schótel, *óvenschop der bakkers.*
 Schótel (*schottel, schuttel*), *vat om spys in te doen.*
 Schots, *stuk ys, schol.*
 Schots, *opw., lomp, ruuw.*
 Schotsch, *b. n., lomp, slecht.*
 Schotschrift, *schimp-schrift.*
 Schottel, *zie schótel.*
 Schouder, *deél des ligchaams.*
 Schout, *zékenen ambtenaar.*
 Schouw, *schoorsteén; schu)t, pont; toezigt,*

SCH

opzigt.
 Schouw, *zie schu)w.*
 Schouw (*ik*), *zieschu)w (ik).*
 Schraag, *een steunsel.*
 Schraag, *opw., schu)ns.*
 Schraal, *máger, rank.*
 Schraap, *de daad van met gekromde vingers naar zich te trekken.*
 Schrab, *met een mes, enz.*
 Schráfel (*ik*), *ik schraap gestádig.*
 Schram, *schramp, eene ligte kwetsing, schu)ab.*
 Schrande, *snédig, verstandig.*
 Schrank, *eene omtuyning van schraagswyze gekruyste staa-ken of latten gemaakt.*
 Schrans (*ik*), *ik eet sterk.*
 Schrap, *zie schrab.*
 Schrap, *opw., gereéd, gebruykelyk in schrap zitten, stellen, staan.*
 Schrável (*ik*), *zie schráfel (ik).*
 Schréde, *tred.*
 Schreef, *streep, linié.*
 Schreúw, *de hoogst moogelyke stemver-*

SCH

heffing.
 Schrépel , *máger* ,
schraal.
 Schrey (*ik*) , *ik kryt* ,
luyl.
 Schriel , *zie schraal.*
 Schrift , *de heylige*
schrift, oók Geschré-
vene letters.
 Schrik , *hévige vreés.*
 Schrik , *schroomvallig.*
 Schrob (*ik*) , *ik maak*
met eenen luywágen
schoón.
 Schroef , *zéker werk-*
tu g.
 Schroey (*ik*) , *ik brand*
af, zeng.
 Schrok , *vraat, gulzig-*
aard; gierigaard.
 Schrol (*ik*) , *ik smaal* ,
heb eene knorrige
luym.
 Schrompe , *schrompel,*
eenen rimpel.
 Schrook (*ik*) , *ik zeng.*
 Schroom , *vreés, be-*
kommering.
 Schroót , *oud vergruysd*
yzer om méde te
schieten.
 Schrópel , *zéker ge-*
wigtje.
 Schryde , *schréde.*

SCH

Schryf (*ik*) .
 Schryn , *eene kast of*
kist.
 Schryn (*ik*) , *ik kwets*
door wryven.
 Schub (*schob*) , *schilfer.*
 Schud (*ik*) , *ik beweeg*
heen en wéder.
 Schudde , *eenen slechten*
keirel.
 Schuld , *verpligting, ge-*
houdenheyd, het geen
men schuldig is.
 Schulp , *het zelfde als*
schelp.
 Schulp (*ik*) , *ik maak*
iets met ribben.
 Schulper , *pompboor.*
 Schup , *zie schop.*
 Schurft (*schorft*) , *z. n. ,*
ruydigheyd , kraau-
waadje.
 Schurft , *b. n. , rappig,*
ruydig.
 Schurk , *schavuyt ,*
schelm.
 Schut , *geschut.*
 Schut (*schot*) , *scherm.*
 Schuttel , *zie schótel.*
 Schutter , *schierter.*
 Schuur , *kórenschoor ,*
hoóyschoor, enz.
 Schuur (*ik*) , *ik wryf*
sterk.

SCH SÉD

Schuw (schouw), be-
vreesd, schroomachtig.
Schuw (ik), ik vermyd
en ontwyk angstig.
Schuyer, kleérborstel,
oók Borstel in het al-
gemeén.
Schuyf, voortduwing,
voortstuwwing; wy-
ders Al dat geschó-
ven word.
Schuyfel (ik), ik blaas
als eene slang; an-
ders syfel (ik).
Schuyfelaar, táfelschuy-
mer.
Schuyfuyt, eenen groó-
ten wyl.
Schuyf, in te schuyf
gaan, of schuyf gaan,
zich verbergen.
Schuyf (ik), ik ben
verhólen.
Schuym, bruyt.
Schuym, scheef, schrank.
Schuyt, kleyn vaartuyg.
Schyf, een plat rond.
Schyn, licht, glans.
Schyt, z. n.
Schyt (ik), ik kak, in
den leégsten spreek-
trant gebruykelyk.
Sédel, lyst, naamlyst.
Séder, zékere boom.

SÉD SER

Sédert, opw., sinds.
Sef (ik), ik begryp.
Seffens, teffens.
Segryn, eene soort van
léder.
Sek, zékere wyn.
Sekreet, een heymelyk
gemak.
Sekse, kunne.
Sekte, gezindheyd,
aanhang.
Sel, een kámertje in
een kloóster.
Seldery, een bekend
plantgewas.
Sement, tiras.
Séneblad (senneblad),
blad van zéker plant-
gewas, zéker buyk-
zuyverende blad.
Sénegroen, ingroen,
een plantgewas.
Sénilboom.
Senneblad, zie séneblad.
September, herfst-
maand.
Seraf, oók serafyn, zé-
keren engel.
Sergie, zie sargie.
Sering, zie syring.
Serjant, eenen onder-
offisier by het voet-
volk.
Serp, zie zerp.

SER SIM

Serpent, *eene slang.*
 Seruys, *loóid-vit.*
 Servet, *táfeldoek.*
 Servies, *táfelgeregt, als*
oók Het vaatwerk
aan táfel gebruyke-
lyk.
 Seyn, *teeken dat men*
op de schépen geeft.
 Seys (ik), *ik maak*
zwaar touwwerk,
door middel van an-
der dunner touw, vast.
 Sfeer, *sterrekundige af-*
beelding van het heél-
al.
 Sichorey, *zéker gewas.*
 Sidder (ik), *ik beef.*
 Sider, *zékere drank.*
 Sier, *weelderige en*
prachtige táfel, oók
Opschik.
 Signet, *zégel.*
 Sikkel, *een werktuyg,*
oók Joodsche munt.
 Sikorey, *zie sichorey.*
 Silinder, *een langwer-*
pig rond.
 Sim, *eenen aap, oók*
Snoer eener hengel-
roede.
 Simbaal, *simbel, zéker*
speeltuyg.
 Simonie, *godgeleérdw.,*

SIM SJO

koóphandel in geéste-
lyke zaa'en.
 Simpel, *eénvoudig.*
 Sindel, *zie sintel.*
 Sinds (of sint), *sédert.*
 Singel, *de buytenwal*
der gracht van eene
stad.
 Sint, *zie sinds.*
 Sintel, *afval van nyt-*
gebrande steénkoolen.
 Sipter, *dienaar van het*
geregt, die de gevan-
gene bewaart en spyst.
 Sipperlip (ik), *ik proef*
met het voorste der
lippen.
 Sipres, *eenen boóm.*
 Sire, *títel, welken men*
aan eenen kóning en
keyzer geeft.
 Sireen, *zékere meirmin.*
 Siring, *zie syring.*
 Sirkel, *kring.*
 Siroop, *zie stroop.*
 Sis (ik), *ik schuyfel,*
piep, suys.
 Siter, *zéker speeltuyg.*
 Sitroen, *zékere vrucht.*
 Sits, *zékere stof.*
 Sjerp, *sluyer.*
 Sjokoláde.
 Sjor, *zékertouw, scheeps-*
woord.

SJO SLA

Sjouw, *eenen zwaaren last, oók by de zee-vaarende Zékere opgerolde vlag.*

Slaa, *zie salaa.*

Slaa (*ik*).

Slaaf, *eenen lyfeygenen knecht.*

Slaak (*ik*), *ik ontbind, laat los.*

Slaap, *zyde van het hoofd, oók Nachtrust.*

Slab, *eenen doek, slabdoek.*

Slabpak (*ik*), *ik verslap; ik handel flauwelyk.*

Slabbakke, *sukkelaarster.*

Slabbe, *verschen háring.*

Slabber (*ik*), *zie slobber (ik).*

Slag, *soort.*

Slag, *eene vógelknip; de daad van slaan.*

Slágel (*slégel*), *groóten houten hámer.*

Slagt, *het geslagt vleésch, gem. w.*

Slagt (*ik*), *ik doód (vee).*

Slak, *zie slek.*

Slampamp (*ik*), *ik bras, smul; anders ok slempemp (ik).*

Slang, *zéker kruypende*

SLA SLE

dier.

Slauk, *lang, dun.*

Slap, *los.*

Slecht, *effen, vlak; gering, ondeugende.*

Slechts, *eénvoudiglyk, alleénelyk.*

Sléde, *zéker voertuyg.*

Sleé, *eene wilde pruym.*

Sleé, *oók sleéuw, zuur, scherp.*

Sleep, *al wat gesleept word.*

Sleet, *slyting.*

Sleéuw, *zie sleé.*

Sleg, *slégel, zie slágel.*

Slek (*slak*), *zéker slag van wormen.*

Slemp, *brassery.*

Slempemp (*ik*), *zie slampamp (ik).*

Slender (*slenter*), *traagen gang; sleur, gewoonte, vinding, streek.*

Slenk, *eene modderige plek.*

Slenk (*ik*), *zie slink (ik).*

Slens (*ik*), *ik verwelk.*

Slenter, *eenen lap; zie oók slender.*

Slet, *oude vodde.*

Sleuf, *eene groef.*

Sleu, *slependen voorgang.*

SLE SLO

- gang.
 Sleutel, *werktuyg om een slot te ópenen.*
 Sley, zie slágel.
 Slib, *vettig slyk.*
 Slier (*ik*), *ik gaa sleepen-devoord; ik loóp stutjes.*
 Slik, zie slyk.
 Slik (*ik*), *ik zwelg door.*
 Slim, *scheéf, slecht, erg.*
 Slind (*ik*), *ik slok op.*
 Slinger, *z. n., het geen heen en wéder bewóngen word.*
 Slink, *het tégenóvergestelde van regt.*
 Slink (*ik*), *ik krimp weg.*
 Slip, *den stroók van een kleéd.*
 Slip (*ik*), *évenveel als glip (ik), ik glyd.*
 Slis (*ik*), *ik blusch.*
 Slobbe, *iemand die het morsigste werk in een huyshouden verrigt.*
 Slobber (*ik*), *ik slorp op.*
 Slodde, *slodder, een slordig mensch.*
 Slodder (*ik*), *ik hang wyd om het lyf.*
 Sloep, *een vaartuyg.*

SLO

- Sloer (*ik*), *ik meet, zeéw.*
 Sloerië, *een háveloós vrouwmensch.*
 Sloester, *bolster.*
 Slof, *oude myl.*
 Slof, *b. n., traag, slordig.*
 Slok, *zwelg.*
 Slommer, *verwarring van iemands zaaken.*
 Slomp, *een morsig vrouwmensch; eenen ruuwen ongefatsoenerden klomp.*
 Slonde, *eenen slindkolk.*
 Slons, *eene sloerië.*
 Sloóf, *eenen voorschóót, oók Eene sukelaarster.*
 Sloóp, *het óverkleédsel van een hoófdkussen.*
 Sloóp (*ik*), *ik doe uyteén, ik slecht.*
 Sloor (*ik*), *zie sleur (ik).*
 Sloór, *zie sloerië.*
 Sloót, *gracht.*
 Slop, *een sluyphol, voords Een nacuw steegje.*
 Slopkous.
 Slordig, *háveloós, onordelyk.*
 Slorp (*slurp*), *de daad*

SLO SLY

van het vocht met half
 geslótene lippen in den
 mond te haalen.

Slot, al wat sluyt.

Slurf, de snuyt van eenen ólifant.

Slurp, zie slorp.

Sluuw, behendig, listig.

Sluyer, zéker kleédingstuk, zéker weefsel.

Sluyk, in ter sluyk, steelswyze.

Sluyk, b. n., naar den grond gebógen.

Sluyk (ik), ik smokkel.

Sluym (ik), ik ben slaaperig.

Sluyp, in ter sluyp, op eene ongemerkte wyze.

Sluyp (ik), ik dring steelswyze ergens in.

Sluys, verlaat, wáterschutting.

Sluyt (ik), ik doe toe, oók Ik gaa toe.

Sly, eene zeelt, zékeren visch.

Slyk (slik), modder, slib.

Slym, eene taaye kleeverige zelfstandigheid.

Slyp, zandige stof om te schuuren.

SLY SME

Slyp (ik), ik wet, scherp.

Slyt (ik), ik word onder een gestádig gebruyk verteird.

Smaad, schimp, beleédiging.

Smaak, eenen der vyf zinnen.

Smaal (ik), ik haal door, beschimp.

Smacht, eenen afgesnédenen buyk van eenen háring.

Smacht (ik), ik verstik.

Smak, zéker gewas; een schip; geklap met den mond onder het eeten; en Het gedruys van eenen zwaaren val.

Smal, het tégenóverstaande van breéd.

Smalt, zékere blaauwe verf.

Smaragd, een édelgesteente.

Smarots (ik), ik dring my op eenen maalyd ongenóódigd in.

Smart (smert), pyn.

Smeék (ik), ik hul op, vley; voords Ik verzoek oótmoedig.

Smeer, vet, smout (§. 1147 - §. 1160).

SME SMO

Smeir, *zékere smydige zelfstandigheyd* (§. 1147 - §. 1160).
 Smelt, *zékere visch*.
 Smelt (*ik*), *ik maak of word door hitte vloeybaar*.
 Smergel, *zékere soort van yzererts*.
 Smerlyn (*merlyn*), *een kleyn slag vanvalken*.
 Smert (*smart*), *pyn*.
 Snet, *vlek*.
 Smets (*ik*), *smetsch (ik), ik bras*.
 Smeul (*ik*), *ik smoók, ik roók een weynig*.
 Smeur (*ik*), *ik bemors*.
 Smid.
 Smids (*smis*), *de werkplaats van eenen smid*.
 Smieg, *zie smydig*.
 Smient, *halven endvógel*.
 Smis, *zie smids*.
 Smodder (*ik*), *ik maak vuyl*.
 Smoel, *mond van eenen mensch, straatw*.
 Smokkel (*ik*), *ik sluyk*.
 Smoók, *roók*.
 Smoor (*ik*), *ik verstik*.
 Smots, *een slecht vrouwmensch*.

SMO SNE

Smotsig, *bemorst*.
 Smous, *hoógduytschen jood; schagcheraar*.
 Smout, *smeir, vet*.
 Smuk, *oppronksel, sie-raud*.
 Smul, *slemp, brassery*.
 Smuyg, *zie smuyk*.
 Smuyg (*ik*), *ik doe iets bedektelyk*.
 Smuyk, *ter smuyk, heymelyk*.
 Smydig, *léng*.
 Smyt, *een scheepstouw*.
 Smyt (*ik*), *ik werp*.
 Snaak, *kluchtig mensch*.
 Snaar, *eenen draad van metaal, of van zámengedraayde darmen; voords Schoónzuster*.
 Snaar, *opw., wakker, vinnig*.
 Snaauw, *zékervaartuyg, oók Een bits woord*.
 Snab, *zie sneb*.
 Snak, *groóte begeirte*.
 Snap, *oógenblik; geklap*.
 Snar, *bits, vinnig*.
 Snars, *zie sners*.
 Snáter, *mond, smoel*.
 Snável, *de snuyt van eenig dier*.
 Sneb, *neb of snável van*

SNÉ SNI

eenen vógel.
Snéde, *de daad van snyden.*
Sneef (*ik*), *ik val, struikel, kom om.*
Snees, *schagcheraar; een twintigtal.*
Sneéuw.
Snel, *eene drinkkan.*
Snel, *vlug, gezwind.*
Snep, *zie snip.*
Snep (*ik*), *zie snip (ik).*
Snerk (*ik*), *van het geluyd van braadende dingen, oóksnirk (ik).*
Snerp (*ik*), *ik smert, doe zeér.*
Sniers (*snars, snirs*), *het geluyd van iets dat snerkt.*
Sneukelen, *de sluyphólen der onkuyschheyd bezoeken.*
Sneuker (*ik*), *ik eet iets lekkers.*
Sneugel (*ik*), *ik verlies het léven.*
Snik, *het uytén van het geluyd dat indit woord gehoord word; den snik van een uurwerk; oók Eene soort van bextel; en voords Eene wekscluyt.*

SNI SNU

Snip (*snep*), *zékere vógel.*
Snip (*ik*), *ik snyd.*
Snirk, *zie snerk.*
Snirs, *zie sners.*
Snoef (*ik*), *ik poch.*
Snoek, *eenen bekenden roófvisch.*
Snoep (*ik*), *ik eet ter smuyk van iets lekkers.*
Snoer, *koord.*
Snoeshaan, *eenen snoever, blaaskaak.*
Snoey (*ik*), *ik snyd takken of ranken af.*
Snof (*snuf*), *verkoudheyd.*
Snogger, *zie snugger.*
Snoel, *een eerloós vrouwspersoon.*
Snoód, *listig, boós.*
Snor (*ik*), *ik maak een brommende geluyd.*
Snork, *ronk.*
Snot, *uyt den neus.*
Snotdolf, *snotolf, snottolf, zékere visch.*
Snuf, *reuk; móde, zwier: anders oók snof.*
Snugger, *vlug, wakker, leevendig.*
Snuyf, *tabak.*

SNU SON

Snuyster (*ik*), *ik snoep; ik ontbokster.*
 Snuyt, *grof vlas, voords De snuyt van eenen olifant, walvisch.*
 Snyder (*ik*), *ik kwets, verdeel met eene sleepende drukking.*
 Sóber, *schraal, maatig.*
 Soebat (*ik*), *ik streel, vley.*
 Soep, *eene bokende spys.*
 Soes (*ik*), *ik ruysch zachtjes.*
 Sok, *zéker bekleedsel der voeten.*
 Sol (*ik*), *ik slinger.*
 Sold, *loón van eenen soldaat.*
 Soldaat, *krygsknecht.*
 Soldeer (*ik*), *ik hecht of digt met metaal.*
 Solfer, *zie suiker.*
 Som, *zéker getal.*
 Somber, *door geén kelder licht bestraald.*
 Sommig, *eenig.*
 Somp, *eene moeras.*
 Soms, *somtyds, somwylen, nu en dan.*
 Soudeer (*ik*), *ik peyl eene wond.*

SON SPA

Sonnet, *klinkdicht.*
 Soort, *slag.*
 Sop (*sap*), *vleedschnat.*
 Soppedop (*ik*), *ik doop onmaatig in.*
 Sorbe, *de vrucht van den sorbenboom.*
 Sorbet, *eenen drank.*
 Soudeer (*ik*), *zie soldeer (ik).*
 Souvereyn, *eenen oppermagtigen vorst.*
 Souvereyn, *b. n.*
 Spaak, *eenen horten hefboom.*
 Spaan, *eene dunne buygzaame stroók hout.*
 Spaan (*ik*), *zie speen (ik).*
 Spaar (*ik*), *ik behoud tot een toekomstig gebruyk.*
 Spáde, *eene graaf.*
 Spáde, *b. n., laat.*
 Spalk, *spaan of bordpapier om het verband van eene beekbreuk te stévigén.*
 Spalt, *spouw, spleet.*
 Span, *de ruymte tuschen den duym en middelsten vinger, oók Gespan van peirden, ossen, enz.*
 Span (*ik*), *ik trek wyt.*

SPA SPE

Spang, een kleyn plaat-
je dienende tot sie-
raad.
Spant, scheepsw., mo-
del van een vaartuyg.
Spar, eene lat, oók Zé-
keren boom.
Spargelkruid, zie sper-
gelkruid.
Spark, vonk.
Spartel (ik).
Spat (spet), spark; vlek;
knobbel aan de poóten
der peirden.
Specht, eenen vógel.
Speék, van een rad.
Speéksel, kwyl, spog.
Speen, uyer van eene
koe.
Speen (ik), ik wen van
de borst af.
Speer, spies, lans (§.
1147 - §. 1160).
Speet, een bóterspaantje,
zie oók spit.
Speir, eene lange zwa-
re spies (§. 1147 -
§. 1160).
Spek, vet van een ver-
ken.
Spel.
Spel (ik), ik spreek de
lettergreepen van een
woord uyt.

SPE SPI

Spelde, een bekend
werktuygje van yzer,
staal, of kóper.
Spelonk, berghol.
Spelt, kóren.
Spende, zie spinde.
Sper, zie spar.
Spergelkruid (spargel-
kruid), wilde asper-
sië.
Sperk, zie spark.
Spersië, zie aspersië.
Sperwer, zékeren roóf-
vógel.
Spésery, uytheémsche
kruidery.
Spet, zie spat.
Speur, zie spoor.
Spiauter, zéker half
metaal, zink.
Spichtig, langwerpig en
smal.
Spie, eenen yzeren bout,
of eene houten wig.
Spie, spiede, eenen
bespieder.
Spiegat (spygat),
scheepsw.
Spiegel, een werktuyg
waar in men zich be-
kykt.
Spiemouw, zie spiezak.
Spier, soort van zwálfw,
oók Ean vleézig deel

SPI

des lichaams.
 Spiering, *een kleyn vischje.*
 Spies (*spiets*), *lans, speir.*
 Spiesglans, *zéker half metaal.*
 Spiets, *zie spies.*
 Spiezak (*spiemouw*), *het behleédsel van een spiegel.*
 Spikháring, *geroókten háring.*
 Spikkel, *spreukel.*
 Spikspeldernieuw, *spik-splinternieuw, nágel-nieuw.*
 Spil.
 Spil (*ik*), *ik verkwist.*
 Spin, *zéker insekt.*
 Spin (*ik*), *ik vorm draaden.*
 Spinaal, *schoenmakers gáren.*
 Spinázië, *zékere plant.*
 Spiude, *eene spyskas.*
 Spinet, *zéker klavier.*
 Spinnekop, *het zelfde als spin.*
 Spint, *het wit van het hout, voords Zékere maat.*
 Spion, *bespieder.*
 Spit, *anders oók speet,*

SPI SPO

braadspit.
 Spit (*ik*), *ik graaf, delf.*
 Spits, *punt van eenig ding.*
 Spits, *scherpgepunt.*
 Spleet, *reet, kloof, scheur.*
 Splint, *gem. w., gebruykelyk in de spreekwys splint, d. i., geld, hebben.*
 Splinter, *afschilfering van hout.*
 Split, *ópening in eenen vrouwenrok.*
 Splits, *zéker gespléten yzer.*
 Splyt (*ik*), *ik klief.*
 Spoed, *haast, voorgang.*
 Spoel, *buys, pyp; weeversklos.*
 Spog, *speéksel, kwyf.*
 Spon (*spun*), *bom of stopsel van een vat.*
 Sponde, *de voorkant van een beddestel.*
 Spongië, *zie spons.*
 Sponning, *groeve, waar in den bódem van een vat sluyt.*
 Spons, *zwam.*
 Sponturf, *turf in kleyne brokken afgedeéld.*

SPQ SPR

Spook, *eene verschy-
nende schim.*
Spoor, prikkel.
Spoor (*spour*), voetstap.
Spórië, zie spurrië.
Sporrelic, *krakeélziek.*
Sporreling, *krakeél.*
Sport, *de tréde van eene
ladder.*
Spot, *begekking.*
Spoud, spouw, *eene
spleet.*
Spouw (*ik*), *évenveel als
spuuw (ik).*
Spraak, taal.
Sprank, vonk.
Spreé, zie spreij.
Spreek (*ik*), *ik druk
myne gedachten hoór-
baar uyt.*
Spreeuw, *zékeren vogel.*
Spreng (*ik*), *ik bestroóy
met zout.*
Sprinkel, *rattenknip.*
Sprinkel (*sprinkel*),
vonk.
Spreuk, *zéker kort en
naadrukkelyk gezeg-
de.*
Spreij (*spreé*), *déken
van een bed.*
Sprij (*ik*), *spreijd (ik),
ik vouw uyt' één en
leg vlak néder.*

SPR SPÜ

Spriet, *éékere stang.*
Spring, *sprong, slag
van wáter; eenen
vogelknip.*
Spring (*ik*), *ik werp
my van de eene op
de andere plaats.*
Sprits, *zéker gebak.*
Sprits (*ik*), *ik spu t.*
Sproet, *zéker vlekje in
het aangezigt.*
Sprokkelbloem, *narsis.*
Sprokkelmaand, *fébru-
áry.*
Sprong, *de daad van
springen.*
Sprookje, *een fábelach-
tig vertellingje.*
Sprot, *zékeren kleynen
visch.*
Sprouw (*spruuw*), *kley-
ne witte zweirtjes in
den mond van zieke.*
Sprugtel, *eenen tak, of
arm, van eene rivier.*
Spruuw, zie sprouw.
Spruyt, *een gewas.*
Spurrië, *eene plant.*
Spug (*ik*), *spuuw (ik),
ik werp speéksel uyt.*
Spuy, *eene wáterkeé-
ring.*
Spuyt, *een werktuyg om
wá-*

SPY STA

*wáter of ander vocht
uyt te schieten.*
 Spy, zie spie.
 Spy (ik) en spyg (ik),
ik spuuw.
 Spyk, *zékere plant.*
 Spyker., *eene schuur,
een pakhuis; oók Ee-
nen nigel.*
 Spyl, *staaf of dwars-
hout.*
 Spys, *eetwaar, kost.*
 Spyt, *leédwézen, ver-
driet.*
 Staaf, *eene vierkante
stang metaal.*
 Staaf (ik), *ik bevestig;
ik zeg iemand eenen
eéd voor.*
 Staag, *zie stag.*
 Staag, *gestádig.*
 Staak, *paal, styl.*
 Staal, *monster; metaal.*
 Staan, *op de beénen,
óverynd zyn.*
 Staar, *gebrek aan de
oógen, verblinding.*
 Staar (ik), *ik kyk strak
en stf.*
 Staart, *van eenen vógel,
enz. (§. 1147 - §.
1160).*
 Staat, *stand, toestand,
omstandighéden.*

STA

Staatsië, *prachtigen op-
schik, aanzienelyken
stoet.*
 Stad.
 Stáde, *enkelgebruykelyk
in de spreekw. te
stáde kómen.*
 Stádië, *125 schréden of
het achtste gedeelte
van eene myl.*
 Stádig, *gestádig.*
 Staf, *stok om op te steu-
nen.*
 Staffier, *voetknecht.*
 Stag (staag), *schcepsw.,
zékér zwaar touw.*
 Staggel (ik), *ik trippel.*
 Stal, *voor peirden, koey-
en, enz.*
 Stam, *den styl of het lig-
chaam van eenen
boóm.*
 Stámel (ik), *stámer (ik),
ik hakkél.*
 Stamet, *stammet, fyne
getwernde wol.*
 Stamp (ik).
 Stampey (ik), *ik stamp-
voet.*
 Stamyn, *een haaren
weefsel.*
 Staud, *gelégenheyd,
staat, plaats.*
 Standæard (standerd),

STA STÉ

ruytersydean.
Standelkrayd, *zeker gewas.*
Standerd, *zie standaard.*
Stang, *zie steng.*
Stank, *eenen onaangenaamen reuk.*
Stap, *tréde.*
Stápel, *hoop; stelling op de scheepstimmerwerken; zeker kleyn dier.*
Star, *zie ster.*
Stéde, *plaats, stad.*
Steeds, *bestendiglyk.*
Steeg, *een naauw straatje.*
Steeg, *onverzettelyk, stug; oók évenveel als steyl.*
Steek, *de daad van een puntig ding ergens in of door te duuwen.*
Stéekáde, *zeker yzer in eenen wandelstok verholén.*
Steel, *stengel.*
Steel (ik), *ik ontvreemd heymelyk.*
Steen (ik), *ik zucht luyd, oók steun (ik).*
Stéén.
Stég, *in de uytdrukking geéenen weg noch steg weeten.*

STÉ

Stégel, *eenen stygbougel.*
Steirt (§. 1147 - §. 1160), *van een peird, eenen hond, eerte kat, enz.*
Stek, *staketsel, oók Jonge loot.*
Stel, *stand, orde; stelling, steyger, stel-laadje.*
Stel (ik), *ik plaats, doe staan.*
Stelp (ik), *ik stil.*
Stelt, *houten beén.*
Stem.
Stemp (ik), *ik stelp.*
Stempel, *merkyzer.*
Steng (stang), *eenen staak.*
Ster (star), *zeker kómel-lichaam.*
Sterf (ik), *ik eyndig myn léven, ik óverlyd.*
Sterk, *styf; stévig; kragt-ig.*
Steun, *een ding, waar op men rust.*
Steun (ik), *zie steen (ik).*
Steur, *zél.eren visch.*
Steur (ik), *zie stoor (ik).*
Stével, *leirs.*
Stéven, *groót stuk krom hout voor en achter aan een schip.*

STÉ STI

Stévig, *vast, sterk.*
 Steyger, *eenen trap of aftréde aan den wáterkant, kaay; wyders Eene stelling voor de metselaars.*
 Steyger (*ik*), *ik springmet de voorste pooten op, van een peird spreekende; oók Ik klim.*
 Steyl, *zich regtstreeks om hoóg verheffende.*
 Sticht, *bisdom, abtdy.*
 Sticht (*ik*), *ik rigt aan, stel daar.*
 Stief, *alleén gebruykelyk in stiefbroeder, stiefdochter, stiefkind, stiefmoeder, enz.*
 Stier, *mannetje van het rundveé.*
 Stier, *zie stuur.*
 Stier (*ik*), *ziestuur (ik).*
 Stift, *punt of pen.*
 Stik, *in stikdonker, stikziende.*
 Stik (*ik*), *ik steek by herhaaling.*
 Stil, *gerust.*
 Stink (*ik*), *ik riek onaangenaam.*
 Stip, *een kleyn vlekje.*
 Stipt, *naauwkeurig.*

STO

Stoel, *zétel, zitstal.*
 Stoep, *een optrapje voor aan de deur van een huys.*
 Stoepje, *eenen stads-soldaat, gem. w.*
 Stoet, *gevolg, sleep.*
 Stoetery, *peirdenfakkeriy.*
 Stoey (*ik*), *ik ravoit, worstel uyt jok en dertelheyd.*
 Stof, *stuyvende uuy-ligheyd, weefsel, onderwerp.*
 Stof (*ik*), *ik poch, snork.*
 Stok.
 Stol (*ik*), *ik streñ.*
 Stolsch, *week, als stolkschen kaas.*
 Stolp (*stulp*), *deksel of heirdklok.*
 Stom, *spraakeloós.*
 Stommel (*ik*), *word gezegd van zeker geraas maaken.*
 Stomp, *van eenen boom, eenen afgezetten arm, enz.; oók Eenen stoót.*
 Stomp, *van scherpte ontbloót.*
 Stond, *een plakje gronds; een tydstip.*

STO STR

STR

Stoof , om iets te ver- warmen.	<i>gelding van bedréven kwaad.</i>
Stoof , opw., een kunst- woord van het koot- spel.	Straf , hard, strak, streng.
Stook (ik), ik doe branden, oók Ik reynig de tanden.	Strak , uytgerekt, sterk gespannen.
Stool , zéker priesterlyk gewaad.	Straks , aanstonds, on- verwyld.
Stoóm , damp.	Stram , styf, onbuyg- zaam.
Stoóp , zékere maat.	Strand , vlakken oever der zéé.
Stoor (ik), ik ontrust.	Strang , eenen zeéboe- zem, en des zelfs strand.
Stoót , duuw, bons.	Streef (ik), ik span alle krachten in om hinder- nissen door te worste- len.
Stop , kurk.	Streek , list, oók Lyn, streep.
Stoppel , óvergebléven eynde van eenen af- gesnédenen koorn- halm.	Streél (ik), ik vley, ik stryk zachtjes.
Stork , eenen oóyevaar.	Streém , zie striem.
Storm , onweer; aan- val.	Streen , eene streng gáren.
Stort (ik), ik pleng, ik werp néder.	Streep , streck, schreef.
Stotter (ik), ik hakkél.	Strek (strak), vast, styf gespannen.
Stout , driest, koen, vermétel.	Strek (ik), ik rek uyt.
Stouw (ik), ik stuuw.	Strem (ik), ik stol, oók Ik doe stollen.
Straal , flikkerende streep.	Streng , eene styf zá- mangedraayde koord,
Straam , zie striem.	
Straat , eenen grooten weg.	
Straf , eene strenge ver-	

STR

voords *Eene streen.*
Streng, *naauwgezet, stipt.*
Stribbel (*ik*), *ik kant my ergens tégen aan.*
Striem (*streém, straam*), *streep die door eenen zweeëpslag, enz., verwekt is.*
Strik, *zékere soort van knoop.*
Strikt, *naauw.*
Strip (*ik*), *ik geéssel, oók Ik stroóp den tabak van de steelen af.*
Strobbe, *een struykge- was.*
Strompel (*ik*), *ik strob- bel, struykel.*
Stronk, *stam van zé- kere plantgewassen.*
Stront, *drek.*
Stroó, *halmen van uyt- gedorscht kóren.*
Stroók, *reep, lang- werpig afsnydsel.*
Stroók (*ik*), *ik stryk, streél; ik stem óver- één.*
Stroóm, *loóp des wá- ters.*
Stroop (*siroop*), *zékere soet vocht.*

STR STU

Stroóp, *roófzuchtigen aanval; ontbloóting.*
Stroóy, *zie stroó.*
Strop, *strik; koord om de misdaadigers op te hangen.*
Strot, *gorgel.*
Struyf, *zékere eyergebak.*
Struyk, *stronk, steel; een heéstergewas.*
Struykroóf (*ik*), *ik roóf langs de landwégen.*
Struykwinde, *zékere plantgewas.*
Struys, *zékere vogel.*
Struys (*seruys*), *loód- wit.*
Struweél, *strúwel, een heéstergewas.*
Stryd, *een gevecht.*
Stryk (*ik*), *ik wryf.*
Studeer (*ik*), *ik oefen my in de weeten- schappen.*
Student, *hoógschoolier, boekoefenaar.*
Stúdië, *leéroefening.*
Stug, *onverzettelyk, steeg.*
Stuk, *brok, deél.*
Stulp, *deksel of heird- klok, oók stolp.*
Stumper, *sukkelaar.*
Stut, *styl, steun.*

STU SUK

Stuur, *scheepsw.*, het
voer.
 Stuur (*ik*), *ik doe iets,*
in eene bepaalde rig-
ting, voorwaartsgaan,
ook stier (ik).
 Stuursch, *barsch, on-*
vriendel. k.
 Stuw (*ik*), *ik duuw*
sterk.
 Stuyf (*ik*), *ik vlieg weg*
als stof.
 Stuyk, *schudding.*
 Stuyp, *zekere zamen-*
trekking der zenuwen.
 Stuyp (*ik*), *ik buyg.*
 Stuyt, *wedersprong van*
eenen bal; het u ter-
ste van het achterdeel
des ligchaams.
 Stuyver, *een stuk gelds.*
 Styf, *onbuygzaam.*
 Styg, *een twintigtal.*
 Styg (*ik*), *ik klim.*
 Styl, *stut, post; trant;*
schryfwyze.
 Suf, *bedwelmd of zwak*
van hersenen.
 Sukáde, *de gekonfyte*
schel van zekere
vrucht.
 Sukkel, *sukkelbaar.*
 Sukkel (*ik*), *ik bez zie-*
kelyk, ik leuter.

SUL SYS

Sul, *slachten bloed.*
 Sul (*ik*), *ik glyd.*
 Sulfer (*solfer*), *zwável.*
 Sultan, *oppergebieder*
óver Turkye en ande-
re mahometaansche
ryken.
 Surkel, *een bekend*
plantgewas, zuuring.
 Sus (*ik*), *ik stil, doe*
zwigen.
 Sus, *tusschenw.*
 Suyker.
 Suykerey, *zie sikoroy.*
 Suyl (*ik*), *ik visch aan*
het strand met een
sleepnet, welks beyde
eynden door peerden
voordgetrokken wor-
den.
 Suys (*ik*), *ik ruysch*
zachtjes.
 Syfel (*ik*), *zie schuyfel*
(ik).
 Syfer, *getallatier.*
 Syllábe, *lettergreep.*
 Synagóge, *eene gods-*
dienstige vergáder-
plaats, by de Jooden.
 Synóde, *zekere kerke-*
lyke vergádering.
 Syns, *tol, schatting.*
 Syring, *een plantgewas.*
 Sysje, *zeker vogelje.*

T.

- T**, *médeklinker.*
- Taak** (*taks*), *bepaald werk.*
- Taal**, *spraak.*
- Taamt** (*het*), *het voegt.*
- Taan**, *gemaalen schors van eyken boómen, run.*
- Taan** (*ik*), *ik word verduysterd, van de zon en maan spreekende.*
- Taarling**, *zie teerling.*
- Taart**, *een bekend gebak.*
- Taats**, *kindertol.*
- Taay**, *buygzaam, zonder ligt gebróken of van eén getrokken te worden.*
- Tabak**, *een behend plantgewas.*
- Tabbaard**, *tabberd, eenen langen staatsiërok.*
- Tabernákel**, *hut, tent.*
- Tabyn**, *gewáterde stof.*
- Tachtig**, *telw.*
- Taf**, *zékere zyden stof.*
- Táfel**, *disch.*
- Táfereél**, *paneél, schilderij.*
- Tak**, *stévig uytspuytset van eenen boómstam.*
- Tákel**, *eene katrol met het daar door loópende touw.*
- Taks**, *zie taak.*
- Taksis**, *een heéster-gewas, yp.*
- Tal**, *getal, aantal.*
- Talent**, *zékere som en zéker gewigt by de oude.*
- Tálië**, *gestalte; oók een scheepsw., tákel.*
- Táling**, *zie téling.*
- Taljoor**, *zie teljoor.*
- Talk**, *smeir, ongel.*
- Talm**, *sukkelaar.*
- Talmud**, *het wetboek der 'hédendaagsche Jooden.*
- Tam**, *getemd.*
- Tamarinde**, *zékere boóm.*
- Tamarisk**, *zéker heéster-gewas.*

TAM TAT

Tamboer , *trommel* ,
oók *Trommelslaager*.
Tamboeryn, tamboryn,
zeker speeltuyg , *rin-*
kelbom.
Tand.
Taug, *zeker werktuyg*.
Tap, *stopsel*.
Tapyt, *zeker tafelkleéd*,
vloerkleéd , en *ká-*
merbehangsel.
Tara (*tarra*), *koópm. w.*,
vermindering.
Tarantula, *zeker itali-*
aansche spinnekop.
Tarbot, *zeker en visch*.
Tarif, *eene tafel waar*
in tollen , *geld* , *enz.*
berékend zyn.
Tarra, *zie tara*.
Tart (*ik*), *ik trotseer* ,
daag uyt.
Tartaan, *zeker vaartuyg*.
Tartuffel , *zeker slag*
van stuyfzwam.
Tarwe , *het édelste slag*
van kóren.
Tas, *eenen hoóp*.
Tasch , *eenen buydel of*
zak.
Tast , *aanraaking* ,
greep , *gevoel*.
Táter (*ik*), *ik hakkel* ,
stotter.

TAT TÉG

Tátewaal (*ik*), *ik praat*
krom.
Te, *opw*.
Tee, *zeker bláden van*
eene sineesch heester-
gewas , oók *Afstreksel*
van déze bláden.
Teéder (*teér*), *onvast*,
onsterk.
Teef, *wyfje van eenen*
hond.
Teek, *zie tyk*.
Teéken, *merk* , *aanwy-*
zing.
Teel (*ik*) , *ik breng*
voord.
Teem , *talmachtige*
spraak.
Teems, *zie tems*.
Teén (*toón*), *vinger van*
den voet.
Teén, *twyg* , *wisch*.
Teer , *vloeybaar pek*
(§. 1147 - §. 1160).
Teer (*ik*), *het zelfde*
als teir (ik).
Teér, *zie teéder*.
Teerling (*taarling*) ,
eenen dobbelsteén (§.
1147 - §. 1160).
Teés (*ik*) , *ik pluys*.
Teffens (*tévens*) , *te ge-*
lyk , *op éénmaal*.
Tégel, *een slag van dok-*
pan

TÉG TEN

pan en eenen vloer-
steén.
Tégen.
Tégenwoordig, aan-
weezig.
Teir, vloeybaar pek
(§. 1147 - §. 1160).
Teir (ik), ik verduuw;
ik heb de longziekte
(§. 1147 - §. 1160).
Teirling, dobbelsteén
(§. 1147 - §. 1160).
Tekst, inhoud.
Tel, telgang, pasgang;
peird, telganger;
voords De daad van
oprekenen.
Telg, eene boomloot.
Téling, zékere eend-
vógel.
Teljoor, een táselbord.
Telkens, teelken maale.
Tempeést, onwéder,
orkaan.
Tempel, gebouw tot
den godsdienst ge-
schikt.
Temper, gesteldheid,
zámenstel.
Temperament, gesteld-
heid der menschelyke
vochten.
Tems (teems), zeef.
Ten, opw.

TEN TÉV

Tenger, rank, teéder.
Tent, een veldverblyf.
Tent (ik), ik peyl eene
wonde.
Teorbe, zéker speel-
tuyg.
Tépel, van eene borst.
Ter, opw.
Terg (ik), ik sar, plaag.
Term, uytdrukking,
woord.
Termentyn, zie ter-
pentyn.
Termyn, bepaald tyd-
vak.
Terpentyn (termentyn),
zékere hars.
Terras, eene aard-
hoógte.
Tesch, zie tasch.
Test, een vat waar in
men vuur doet.
Testament, uysterstem
wil; verbondboek.
Tets, kleeverig.
Tettig, al te zindelyk.
Teug (toog), ádemtogt,
slok.
Teugel, toóm, lay.
Teut, iemand die ge-
stádig teut.
Teut (ik), ik spreek
geduurig talmachtig.
Tévens, zie tefvens.

TEY TIM

Teyl, een aarden vat
of eenen aarden schó-
tel.
Teyster (*ik*), ik behan-
del ruuwelyk.
Thans, nu.
Tieg (*ik*), ik trek, in
eenige tyden gebruy-
kelyk.
Tien, telwoord.
Tier, groey, wéligen
aanwas; woest ge-
raas.
Tierelier (*ik*), ik kwín-
keleer, zoó als het
gevógelte.
Tiereteyn, zéker weef-
sel.
Tigchel, baksteén.
Tigt, eene aanklagt.
Tik, zachten klop. met
den vinger, de hand,
enz.
Tiktak, zéker spel.
Til, opheffing, bewee-
ging.
Timber, zégel.
Timber, timmer, top
des helms.
Timmer, gebouw.
Timpaan, zéker parke-
ment.
Timpje, een langver-
pig broódjé.

TIN TOE

Tin, een der hoófd-
metaalen.
Tinne, den hoógsten
top van een gebouw.
Tint, kleur, oók Zé-
keren sterken spaan-
schen wyn.
Tintel, half verbrande
lompén die terstond
vuur vatten.
Tintel (*ik*), ik flonker,
flikker.
Tip, punt, spits.
Tiran, dwingeland.
Tiras, zie tras.
Títel (*tytel*), opschrift,
eérnaam.
Tittel, schrapje, stipje.
Tjalk, zéker vaartuyg.
Tjank (*ik*), ik jank,
van menschen; oók
tjenk (*ik*).
Tjerk, zékeren vógel.
Tjilp, ik kweel, van
vógels spreekende.
Tob (*ik*), ik sloóf my
af.
Tobbe, waschvat, kuyp.
Tobiasvisch, zandaal
of smelt.
Toch, opw.
Todde, vodde, lomp.
Toe, opw.
Toef (*ik*), ik doe wach-

TOE TOO

ten, oók *Ik blyf wachten.*
 Toen, *te dien tyde; wannieér.*
 Toer, *ronde, kring.*
 Toet (*ik*), *ik blaas op eenen hóren.*
 Toets, *beproeving van metaalen.*
 Toffel, *eene myl.*
 Tofsteén, *zie tufsteén.*
 Togt, *trek, verlangen.*
 Tokkel (*ik*), *ik raak geduurig aan.*
 Tol, *schatting; zéker kinderspeeltuyg.*
 Tolk, *taalsman.*
 Tombe, *praalgraf.*
 Ton, *zéker houten vat.*
 Tondel, *touder, zie tintel.*
 Tong, *spraaklid, oók Zékeren visch.*
 Tontel, *zie tintel.*
 Tontíne, *eene geldligting op lyfrenten.*
 Tony, *zékeren visch.*
 Toog, *zie teug.*
 Toog (*ik*), *ik trek.*
 Toóg, *toónbank.*
 Toóg (*ik*), *ik toón.*
 Toóm, *breydel, oók Broedsel.*
 Toón, *zie teén.*

TOO TOUT

Toón, *toónbank, oók Zangtoón.*
 Toón (*ik*), *ik wys, laat zien.*
 Toorn, *gramschap.*
 Toorts, *fakkel.*
 Toot, *een vrouwenhulsel, oók Zéker hórenge-slagt.*
 Toóver (*ik*), *ik heks.*
 Toóy, *opschik.*
 Top, *het opperste, de kruyn; oók Een kinderspeeltuyg.*
 Top, *tusschenw.*
 Topaas, *een édelgesteénte.*
 Tor, *zéker slag van insecten.*
 Tóren, *zéker bekend hoóg gesticht.*
 Torn, *eenen ruk.*
 Tornoóy (*ik*), *ik kamp in een renspeel.*
 Torsch (*ik*), *ik draag met moeyte op den rug.*
 Tortel, *zékere duyf.*
 Tot, *opw.*
 Touter (*touwter*), *eenen schommel.*
 Touw, *eene hennipen koord.*
 Touw (*ik*), *ik druk, prang.*

TOU TRE

Touwter, zie touter.
Traag, langzaam, luy.
Traan, walvischolië; voords *Waterdruppel die uylde oogen vloeyt.*
Tracht (ik), ik poog.
Traktaat, verhandeling; verdrag.
Traktant, die verhandelt of onthaalt.
Trakteer (ik), ik onthaal.
Traktement, onthaal; wedde.
Tralië, eenige évenwijdige staaven in eene venster, enz.
Trans, tinne; omgang van eenen toren.
Trant, manier, wys, ook *Eene wandeling.*
Trap, daar men by opklimt; tréde.
Tras (*tiras*), sement, steenkalk.
Travalje, hoefstal.
Trawant, lyfwacht.
Trechter, werktuyg, waar door men iets in eene naauwe ópening giet.
Tred, gang.
Tréde, schréde, stap.
Treest, yzeren drie-

TRE TRI

voet.
Treek, zie trek.
Tref (ik), ik raak, staa.
Trek, zucht, begeerte; ruk, haal.
Trek (treek), list.
Trémel, molentrechtter.
Trens, lis, luts.
Trepaan, schédelboor.
Treur (ik), ik ben bedroefd.
Treuzel, sukkelaar, sukkelaarster.
Treyl, eene lyn, om een schip voort te trekken.
Treyn, stoet, gevolg.
Trezoor, schat, schatkist.
Tribuun, spreekgestoelte.
Trielje, styf gekladderd linnen.
Tril, alleén gebruykelyk in de spreekwys op den tril gaan, uytgaan om zich te vermaaken, het zelfde als op den drill gaan.
Tril (ik), ik sidder, beef.
Triomf (*triumf*), ségepraal.

TRI TRO

Trip, *het hout van eenen vrouwenklomp, oók Zeker kinderspeelgoed.*
 Trip (*ik*), *ik doe kleyne sprongetjes.*
 Tripel, *zékere fyne aard.*
 Trits, *een drietal.*
 Triumpf, *zie triomf.*
 Troebel, *beroerte, onlust.*
 Troebel, *onklaar, drabbig.*
 Troef, *in het kaartspel.*
 Troep (*trop*), *hoóp.*
 Troetel (*ik*), *ik streél, liefskoos.*
 Troffel, *een metselaars werktuyg.*
 Trog, *diepen houten bak.*
 Troggel (*ik*), *ik bédel, oók truggel (ik).*
 Trok (*ik*), *ik speel op den biljard, oók truk (ik).*
 Trom, *een bekend muzykaal werktuyg.*
 Tromp, *een speeltuyg.*
 Trónië, *geláat, aangezigt.*
 Tronk, *afgeknotten boomstam.*

TRO TUL

Troón, *keyzers of kónings praalzétel.*
 Troóst, *vertroóusting.*
 Trop, *zie troep.*
 Tros, *bos, bundel.*
 Trots, *hoógmoed.*
 Trouw, *naauwe verbindtenis aan iemand of iets.*
 Trouw, *naauw aan iets verbonden.*
 Trouwant (*trawant*), *lyfwacht.*
 Truggel (*ik*), *zie troggel (ik).*
 Truk (*ik*), *zie trok (ik).*
 Trunt, *truntel, iets kleyns van geringe weirde.*
 Truweél, *troffel.*
 Tryp, *zékere ruyge stof.*
 Trysel, *eene zeef, eene sukkelaarster, oók treuzel.*
 Tuberoos, *eene bloem.*
 Tucht, *opleyding tot een pligtelyk gedrag.*
 Tufsteén.
 Tuk, *aard, geslagt.*
 Tuk, *geslépen, afgerigt; begeirig.*
 Tul (*pul*), *zékere kan.*
 Tulband, *turksche hoófdwong.*

TUR TUY

Tulp, *zékere bloem.*
 Túreluur, *luym, voords*
Zékeren vógel.
 Turf, *brandbaare zó-*
de, gespitte veen-
kluyt.
 Turkoóys, *een édelge-*
steénte.
 Tusschen, *opw.*
 Tuur (*ik*), *ik kyk sterk,*
gluur.
 Tuy, *zéker touw op de*
schépen.
 Tuyg, *gereédschap,*
werktuyg.
 Tuyl, *jokkerny.*
 Tuyltje, *een ruykertje.*
 Tuymel (*ik*), *ik rol*
het onderste bóven,
wentel om.
 Tuyñ, *heyning, hof.*
 Tuysch (*ik*), *ik verruyl,*
voords Ik dobbel.
 Tuyt (*toot*), *uytsteeksel,*
pyp.

TUY TYT

Tuyt (*ik*), *ik toet.*
 Twaalf, *telw.*
 Tweé, *telw.*
 Tweern (§. 1147-
 -§. 1160), *zie twyn.*
 Tweéspalt, *tweédragt.*
 Tweirn, (§. 1147-
 -§. 1160), *zie twyn.*
 Twintig, *telwoord.*
 Twist, *geschil, oneénig-*
heyd.
 Twyfel, *onzékerheyd.*
 Twyg, *eene loot.*
 Twyn, *gedubbeld gáren.*
 Ty, *eb en vloed.*
 Ty (*ik*), *ik trek, ik gaa*
voorwaarts.
 Tyd.
 Tyg (*ik*), *het zelfde als*
ty (ik).
 Tyger, *een dier.*
 Tyk, *beddetyk.*
 Tym, *zéker kruyd.*
 Tytel, *zie titel.*

U.

U, <i>zelfklinker.</i>	<i>naamw.</i>
Uchtend (<i>ochtend</i>), <i>den vroegen morgen.</i>	Uy, <i>een slag van loók.</i>
Universiteyt, <i>hoóge school.</i>	Uyer, <i>melkváten van zoogende dieren.</i>
Unster, <i>waag.</i>	Uyl, <i>zékeren nachtvógel.</i>
Urk, <i>zie durk.</i>	Uyt, <i>opw.</i>
Uu, <i>afhangelyk zelfst. naamw.</i>	Uythumbdig, <i>óverdaadig.</i>
Uur, <i>vierentwintigste gedeélte van eenen dag.</i>	Uytham, <i>uytloópenden hoek van eene zee-kust.</i>
Uuw, <i>bepaalende byv.</i>	Uythessen, <i>uythissen; kissen, een sissende geluyd maaken.</i>

V.

V, <i>médeklinker.</i>	Vaalt, <i>mesthoóp.</i>
Vaag, <i>wéligheyd, vet-tigheyd van den grond.</i>	Vaam, <i>zie vádem.</i>
Vaag (<i>ik</i>), <i>ik zuyver, het zelfde als veeg (ik).</i>	Vaan, <i>vaandel, wimpel.</i>
Vaak, <i>geneygdheyd tot slaapen.</i>	Vaar, <i>angst, vrees.</i>
Vaak, <i>dikwyls.</i>	Vaar (<i>ik</i>), <i>ik word gevoerd.</i>
Vaal, <i>bleék, en roódtichtig bruyn.</i>	Vaardig, <i>spoedig (§. 1147 - §. 1160).</i>
	Vaarkoe, <i>eene koe die niet met kalf is.</i>

VAA VAR

Vaars, *eene jonge koe*
 (S. 1147 - S. 1160).
 Vaars, *zie vers.*
 Vaas, *zeker vat.*
 Vacht, *vlies, huyd.*
 Vadde, *zie vadse.*
 Vadem, *zeker maat.*
 Väder.
 Vadse (*vadde*), *een*
traag mensch.
 Vagebond, *landlooper.*
 Vak, *eene ledige ruimte.*
 Val, *nederstorting; een*
werktuyg, om te van-
gen.
 Valies (*vellies*), *eenen*
mantelzak.
 Valk, *zeker roófvogel.*
 Valkenet, *een ligt stuk*
geschut; eene veld-
slang.
 Valley, *dal.*
 Valsch, *onecht, naage-*
maakt.
 Van, *opw.*
 Vand (*ik*), *ik gaa op*
kraambezoek.
 Vang, *de daad van in*
zyne magt te brengen.
 Var, *een jong rund.*
 Varen, *een plantgewas.*
 Varken, *een zwyn* (S.
 1147 - S. 1160).
 Varsch, *zie versch.*

VAS VEÉ

Vassaal, *leénsmán.*
 Vast, *stévig, hecht, styf.*
 Vaste, *vasten, den tyd*
waar op men zich van
spys, of van byzon-
dere soorten van spys,
onthoud.
 Vat, *ton; greep.*
 Vecht (*ik*), *ik kamp,*
stryd.
 Védel, *eene wool, oók*
Eene lier.
 Véder, *eene pluym.*
 Veé, *viervoetig gedierte*
tot onderhoud der
menschen.
 Veéde, *zie veéte.*
 Veeg, *eenen strykenden*
slag; eene streek met
eenen doek, bezem,
enz.; wyders Eene
feeks.
 Veeg (*ik*), *het zelfde als*
vaag (ik), ik tref met
strykende slagen.
 Veég, *naaby aan de*
doód.
 Veel, *b. n. en opw.,*
ménig; dikwyls.
 Veel (*ik*), *ik duld, ver-*
draag.
 Veém, *een onderling*
verbonden gezelschap.
 Veén (*ven*), *turfstand.*
 Veer,

VEE VER

Veer, *zéker staalen tuyg van een slot, oók Overvaart.*
 Veértal, *maat.*
 Veértien, *telwoord.*
 Veértig, *telwoord.*
 Veest, *scheet.*
 Veéte (*veéde*), *kaat, wrok.*
 Veirdig, *spoedig, voort-vaarende* (§. 1147 - §. 1160).
 Veirs, *eene jonge koe* (§. 1147 - §. 1160).
 Vel, *huyd, vacht.*
 Vel (*ik*), *ik doe vallen.*
 Veld, *bouwland.*
 Velg, *rand van een wiel.*
 Vellies, *zie valies.*
 Ven, *zie veén.*
 Venezoen, *venizoen, allerley wildbraad.*
 Venkel, *een plantgewas.*
 Vennoót, *zie veynoót.*
 Venster, *van een gebouw.*
 Vent, *eenen keirel.*
 Venyn, *vergif.*
 Ver, *afgelégen.*
 Verbaalmond (*ik*), *ik breng het goed van eenen onmondigen door.*

VER

Verbaas (*ik*), *ik verschrik, ontstel.*
 Verbaauw (*ik*), *verbauwewereer (ik), zie verbouwewereer (ik).*
 Verbluf (*ik*), *ik maak door scherpe bejégingen moedeloós.*
 Verbond, *verdrag.*
 Verbouwewereer (*ik*), *ik onthuts.*
 Verbruy (*ik*), *ik bederf.*
 Verdádig *en*
 Verdédig (*ik*), *ik bescherm.*
 Verderf, *bederf, ondergang.*
 Verding, *verdrag.*
 Verdommel (*ik*), *ik verberg, maak onkenbaar.*
 Verdrag, *verding, verbond, overeenkomst.*
 Verdriet, *zielskwellling, hertzeér.*
 Verdwyn (*ik*), *ik word onzichtbaar.*
 Verdy (*ik*), *ik verzweir iets, om niet te doen.*
 Verf (*verw*), *kleur.*
 Verfomfoóy (*ik*), *ik bederf, verhoetel.*
 Verg (*ik*). *ik eysch, ik voorder af.*

VER

Vergeef (*ik*), *ik scheld kwyt, ik houd ten goede.*
 Vergeet (*ik*), *ik verlies iets uyt myn geheugen.*
 Verguys (*ik*), *ik bespot, beschimp.*
 Verhaal, *berigt, verslag.*
 Verhabbezak (*ik*), *gem. w., ik verbluf.*
 Verhansel (*ik*), *ik verstel.*
 Verheng (*ik*), *ik veroorlof.*
 Verken, *zwyn* (§. 1147-§. 1160).
 Verknocht (*ik*), *ik verbind.*
 Verléden, *verloopen, voorby.*
 Verlégen, *bedremmeld, raadeloós.*
 Verlies, *scháde.*
 Verlof, *vergunning, vryheyd.*
 Verloof (*ik*), *ik verbind om te huuwen.*
 Vermaak, *genoegen.*
 Vermaan, *waarschuwwing.*
 Vermaar (*ik*), *ik maak beroemd.*
 Vermaledyd, *verwenscht, vervloekt.*

VER

Vermast (*ik*), *ik óverlaad.*
 Vermiljoen, *zékere schoóne roóde verw.*
 Vermoed (*ik*), *ik gis, ben achterdochtig.*
 Verneuteld, *verwelkt, rimpelig.*
 Verniel (*ik*), *ik maak te niet, verdelg.*
 Vernis, *bstryksel om glans aan eene verw te geeven.*
 Vernuft, *schranderheyd, verstand.*
 Vers, *dichtrégel.*
 Versaag (*ik*), *ik word ontsteld, bevreésd.*
 Versch, *frisch.*
 Verschrokken, *met schrik vervuld.*
 Verschronkel (*ik*), *ik krul om, by de bloemisten.*
 Versen, *hiel.*
 Verslag, *berigt, opgaaf.*
 Versnapering, *een smaakelyk beetje of dronkje.*
 Verstaan, *vatten, begrypen.*
 Verstek, *versteeking van regt.*
 Verstendig (*ik*), *ik ver-wittig.*

VER VEU

Vertier, *afstrek, verkoop.*
 Vertrek, *kámer; verreyzing.*
 Verw, *zie verf.*
 Verwaar (*ik*), *ik be-
 waar.*
 Verwant, *vermaag-
 schapt.*
 Verwáten, *in den ban
 gedaan, vorvloekt.*
 Verwelf, *gewelf.*
 Verwelk (*ik*), *ik verslens.*
 Verwyl, *vertraaging, uytstel.*
 Verzaad (*ik*), *verzaadig
 (ik).*
 Verzaak (*ik*), *ik loóchen.*
 Verzeéuw (*ik*), *ik walg,
 ben zeéziek.*
 Verzen (*versen*), *hiel.*
 Verzier (*ik*), *ik verdicht.*
 Verzoek, *béde, begeirte.*
 Verzuym, *naalaating,
 verwaarloozing.*
 Vesper, *een der kerke-
 lyke getyden.*
 Vest, *schans, wal;
 voords Kamizool.*
 Vet, *smeir, reuzel; vet-
 saláde.*
 Vet, *smeirig, wel ge-
 voed.*
 Véter, *nestel, kéten.*
 Veulen (*vólen*), *het jong*

VEY VIL

*van een peird, eenen
 ézel, en kémel.*
 Veyl, *klimop.*
 Veyl, *te koop.*
 Veylig, *zéker.*
 Veynnoót (*vennoót*),
metgezel.
 Veyns (*ik*), *ik bewimpel.*
 Vézel, *zékere draadjes
 van lynwaad, als oók
 der planten en lig-
 chaamen.*
 Vézel (*ik*), *vezik (ik),
 ik fluyster.*
 Vier, *zie vuur.*
 Vier, *telw.*
 Vier (*ik*), *ik rust, ik
 vereér met seéstelyke
 vreugde.*
 Vierschaar, *regtbank.*
 Viertel, *zie veértal.*
 Vies, *walging verwek-
 kende of ondervinden-
 de, oók Zinnelyk.*
 Viezevaas, *eene gril.*
 Vikáris, *plaatsbekleéder,
 stédehouder.*
 Viktálië, *viktuálië,
 leeftogt voor de sché-
 pen.*
 Vil (*ik*), *ik ontbloót van
 vel.*
 Vilt, *gevulde wol met
 haar.*

VIM VLA

VLA VLE

- Vim, een honderdtal.
 Vin, slagwiek van eenen visch, ook Zékere zweirtjes.
 Vind (ik), ik word het geen ik zoek ontwaar.
 Vinger, zéker deel der handen en voeten.
 Vink, zékeren vógel.
 Vinnig, scherp, bits.
 Violet, peirsverwig, vioolkleurig.
 Violier, zéker plantengeslagt.
 Viool, zékere bloem; eene védel.
 Virtil, zie veértal.
 Visch, wáterdier.
 Vit (ik), ik bedil, ik woordenzift.
 Vitriool, zékere soort van zout.
 Vitse, wikke, zékere plant.
 Vizioer, een mikyzer; de gezigtgáten van eenen helm; ook Tur.schen ambtenaar.
 Vlaa (vláde), zékere schótelspys met melk en eyeren.
 Vlaag, buy; luym.
- Vlaak, eene horde, waar op men wol slaat.
 Vlaamsch, van Vlaanderen.
 Vláde, zie vlaa.
 Vlag, de vaan op een schip, ook Een plantgewas
 Vlak, vlek, smet.
 Vlak, effen.
 Vlam, de opflikkering van 't vuur.
 Vlas, plantgewas daar het linnen van gemaakt word.
 Vlecht, gevlochten haarlok.
 Vlecht (ik), ik strengeel ineén.
 Vlédermuys, zéker dier.
 Vleer, zie vlier.
 Vléesch.
 Vleet, zékeren visch, ook Een háringnet.
 Vlégel, een werktuyg om te dorschen.
 Vlek, dorp; vlak, smet.
 Vlerk, wíek, vleugel.
 Vlet (ik), ik draag turf aan boórd van een vaartuyg.
 Vleug, vlam.
 Vleugel, wíek, ook

VLE VLO

*Windvaantje op een
schip.*
Vleugel (ik), ik knével
de armen.
Vley (ik), ik flikflooy,
streél met woorden.
Vlie, eene doorvaart.
Vlieboót, zéker vaar-
tuyg.
Vlied (ik), ik neem de
vlucht, ik ontwyk.
Vlieg, zéker insekt.
Vlieg (ik), ik dryf op
vlerken door de lucht.
Vlier (vleer), zéker
boómgewas.
Vliering, het opperste
vertrek onder het dak.
Vlies, vacht, vel.
Vliet, een vloeyende
wáter, oók Stroóm-
god.
Vlinder, bótervlieg, ka-
pelletje.
Vloed, de daad van
vlieten; stroóm.
Vloek, verwensching.
Vloer, gevlakten grond
van een huys.
Vlogháver, zékere plant.
Vlok, van sneeuw,
wol, enz.
Vlonder (vondel, von-
der), een bruggetje.

VLO VOG

Vloó (vlooy), een be-
kend insekt.
Vloot, scheepsvloot.
Vlooy, zie vloó.
Vlot, zámengebondene
balken of andere hout.
Vlot, drijtig, dryvende.
Vlouw (flouw), een net.
Vlug, snel, gezwind.
Vlugt, het vliegen van
eenen vogel.
Vly (ik), ik schik.
Vlym, een heélmeéstert
werktuig.
Vlyt, neirstigheyd.
Vocht, sap of ander
nat.
Vod, lap, leur, lomp.
Voed (ik), ik spys;
onderhoud.
Voeder, zie voer.
Voeg, verband van
tweé dingen aan el-
kander.
Voel (ik), ik betast, ik
word door het gevoel
ontwaar.
Voer (voeder), eene wá-
genvracht, oók Een
groót vat.
Voet, het onderste van
het béen.
Vógel, een tweévoetig
pluymdier.

VOK VOO

Vokaal, *klinkletter.*
Vokaal, *dat tot de stem behoort, of met de stem geschied.*
Vol, *dat zoó veel inhoud als het kan.*
Vólen, *zie veulen.*
Volg (*ik*), *ik kom achteraan.*
Volhard (*ik*), *volherd (ik), ik blyf volstandig.*
Volk.
Volstrekt, *geheel, volkómen, onbepaald.*
Vond, *inding.*
Vondel, *vonder, zie vlonder.*
Vonk, *geynster, sprankel.*
Vonnis, *geregtelyke uytpraak, gewysde, oordeél.*
Vont, *doópvont.*
Voogd, *voorstaander, bestierder.*
Voor, *zie vóre.*
Voor, *opw.*
Voorbárig, *onbedacht, onbezonnen.*
Voord, *opw.*
Voorder (*ik*), *ik eysch.*
Voordeél, *baat, nut, winst.*

VOO VOR

Voorlédén (*verlédén*), *dat voorby is.*
Voormiede, *godspenning.*
Voorn, *zie vóren.*
Voorraad, *leeftogt, voorzorging.*
Voorschot, *geld dat men ten dienste of in plaats van iemand gegeven heeft.*
Voorwaarde, *voorbeding.*
Voós, *vol van luchtgátten, sponsachtig.*
Vorder (*ik*), *zie voordér (ik).*
Vóre (*voor*), *groef, ploegsnéde.*
Vóren (*voorn*), *zékeren visch.*
Vork, *gaffel.*
Vorm, *daar iets in gegóten of gekneed word.*
Vorm (*ik*), *ik bedien het vormsel.*
Vorsch, *een dier, puyt.*
Vorsch (*ik*), *ik doe onderzoek.*
Vorst, *felle koude; prins; opperrigchel der dakpannen.*
Vorster, *boschwachter.*

VRA VRI

Vos, *zéker dier.*
 Vouw, *ploóy.*
 Vraag, *eysch, verzoek.*
 Vraak, *zie wraak.*
 Vraak (*ik*), *zie wraak (ik).*
 Vraat, *gulzigaard.*
 Vracht, *laading.*
 Vrak, *zie wrak.*
 Vrang, *zie wrang.*
 Vrank, *vry.*
 Vrat, *zie wrat.*
 Vréde, *rust, stilte.*
 Vreéd, *zie wreéd.*
 Vreef, *zie wreef.*
 Vreek (*ik*), *zie wreek (ik).*
 Vreemd (*vremd*), *uyt-
 heémsch, uytlandsch.*
 Vreés, *vervaardheyd,
 angst, schroom.*
 Vreet (*ik*), *ik eet gulzig.*
 Vrek, *gierigaard.*
 Vrek, *gierig.*
 Vreemd, *zie vreemd.*
 Vrémel (*ik*), *zie wrémel (ik).*
 Vreugd, *blydschap, ver-
 maak.*
 Vrével, *zie wrével.*
 Vriemel (*ik*), *ik beweeg
 my, zittende, met het
 onderlyf.*
 Vriemel (*ik*), *zie wré-*

VRI VUU

mel (ik).
 Vriend.
 Vries (*ik*), *ik word door
 de vorst aangedaan.*
 Vrik (*ik*), *zie wrik (ik):*
 Vrik (*ik*), *ik roey,
 staande.*
 Vrind, *zie vriend.*
 Vring (*ik*), *zie wring
 (ik).*
 Vroed, *wys, voorzigtig.*
 Vroeg, *het tégendeél van
 laat.*
 Vroeg (*ik*), *zie wroeg
 (ik).*
 Vroet (*ik*), *zie wroet
 (ik).*
 Vrok, *zie wrok.*
 Vrólyk, *verheugd, bly-
 de.*
 Vrong, *zie wrong.*
 Vroom, *deugdzaam;
 dapper.*
 Vrouw.
 Vrucht, *voordbrengsel
 van een plantgewas.*
 Vry, *onbedwongen, on-
 ahangelyk.*
 Vry (*ik*), *ik zoek tot een
 huuwelyk aan.*
 Vryf, *zie wreef.*
 Vryf (*ik*), *zie wryf (ik).*
 Vrypostig, *vry, stout.*
 Vryt (*ik*), *zie wryt (ik).*

VUY WAA

vul (*ik*), *ik vol*.
 Vuns, vunzig, *vermust*.
 Vuur, *eens bekende vloeystof*.
 Vuydig, *vuyg, slecht, verachtensweirdig; oók Traag, luy*.
 Vuyl, *onreyn, morsig*.
 Vuyst, *de toegeslótene hand; dikken yzeren hámer*.
 Vyand, *haater, tégenstreever*.

VYG WAA

Vyf, *telw*.
 Vyfwouter (*wiewouter, wywouter*), *bótervlieg*.
 Vyg, *zékere vrucht*.
 Vyl, *zeker yzeren werktuyg*.
 Vyt (*fyt*), *zékere zweir aan den top der vingers*.
 Vyver, *eene bewaarplaats van leevenden visch*.
 Vyzel, *schroef; stampvat*.

W.

W, *médeklinker*.
 Waad (*ik*), *ik gaa door eene ondiepte; oók Ik doe een doódkleéd aan*.
 Waag, *werktuyg om te weegen, unster*.
 Waag (*ik*), *ik onderneem*.
 Waak, *wacht, zékere poós in den nacht*.
 Waal, *afgepaalde háven voor schépen*.
 Waal (*ik*), *ik wel, ik ben ongestádig*.
 Waalwortel, *zeker kruyd*.
 Waam (*ik*), *ik roer in den modder*.
 Waan, *ydele meéning of gedachte*.
 Waar, *goed, kóópman-schap*.
 Waar, *echt, zékere*.
 Waar (*ik*), *ik verschyn, spook*.
 Waar, *in welke plaats*.
 Waard, *herbergier; een bedykt land; het man-tje van eene eend*
 (§. 1147-

WAA WAL

(§. 1147-§. 1160).
 Waard, *b. n.*, (§. 1147-
 -§. 1160).
 Waarneemen, *werkw.*,
gewaar worden, acht
op slaan, bezorgen,
onderhouden.
 Waas, *zékere vochtig-*
heidgelyk aan dauw.
 Waay (*ik*), *ik maak*
wind.
 Wacht, *waak.*
 Wacht (*ik*), *ik vertoef,*
verbeyd.
 Wachtel (*kwakkel*),
zékeren vógel.
 Wadde, *ondiepte.*
 Wáde, *knieschyf.*
 Wáfel, *zeker gebak.*
 Wágen, *een rytuyg met*
vier wielen.
 Waggel (*ik*), *ik word*
heen en wéder ge-
schud.
 Wak, *gat in het ys.*
 Wak, *vochtig.*
 Wakker, *waakende,*
niet slaapende.
 Wal, *schans of bolwerk*
dat de stad omringt;
wáterkant.
 Waldhoorn, *jagthoorn.*
 Wálendistel, *zeker*
kruyd.

WAL WAN

Walg, *afkeér, weerzin.*
 Walk (*ik*), *hoedema-*
kerswoord.
 Walm, *dakstroó of riet-*
dak, oók Damp.
 Walnoot, *okkernoot.*
 Walrus, *zeépeird.*
 Walschot, *zaad van den*
walvisch.
 Walvisch, *eenen zeer*
groóten visch.
 Wam, *van eenen os,*
visch, enz.
 Wambas, *wambuys;*
kleéding.
 Wan, *koornwan.*
 Wand, *muur; láken of*
doek.
 Wandel, *omgang, be-*
dryf.
 Wandel (*ik*), *ik treed*
daar heen, kuyer.
 Wang, *koon, vleézig*
deél des aangezichts
onder de oógen.
 Wankel, *onzéker, on-*
wis.
 Wanneer, *te welken*
tyde, zoó dikwyls,
in geval.
 Wanstal, *verkeérde ge-*
steldheid.
 Want, *handschoen, vis-*
scherstuyg, scheeps-

WAN WAT

tuyg.
Want, *vermits, naardien.*
Wápen, *geweir, wápen-schild.*
Wapper, *wip van eene ophaalbrug.*
Wapper (*ik*), *ik word gestingerd.*
War, *klits; twist, oneénigheyd.*
Warande, *diergaarde.*
Warm, *tusschen heét en laauw.*
Warmoes, *tuynmoes.*
Wars, *afkeérig, strydig.*
Was, *byenwas.*
Was (*ik*), *ik groey, tier, verménigvuldig.*
Wasch, *linnen dat met wáter gereynigd word, of reéds gereynigd is; oók De daad van met wáter te reynigen.*
Wássem, *vochtigen damp.*
Wat, *onafh. z. n., en byv. naamw.*
Wáter, *zékere bekende vloeybaare stof.*
Wáteralf, *wátergod, wáterheér, scheldn.*
Wátermalrouw, *zékere plant.*
Watte, *zékere stof.*

WEB WEE

Web, *een weefsel.*
Wed, *wedstryd; waadbaare plaats in een wáter.*
Wedde, *jaargeld.*
Wéder (*weer*), *luchtsgesteldheyd.*
Wéder, *zie weer.*
Wéder (*weer*), *opw.*
Wéderwaardig, *tégenstreevende, versmaadelyk.*
Wéduwe, *eene vrouw wier man gestorven is.*
Weé, *smert, pyn; ramp.*
Weé, *slaauwhertig.*
Weédasch.
Weéde, *zékere plant.*
Weef (*ik*), *ik maak linnen, enz.*
Weeg, *zie weg.*
Weeg (*ik*), *ik leg op eene schaal, ik vorsch de zwaarte van eenig ding naa, ik heb eenige zwaarte.*
Weég, *wand.*
Weegblad, *weegbreé, zéker kruid.*
Week, *tydperk van zéven dágen.*
Weék, *zacht.*
Weelde, *dertelheyd, overdaad, wellust.*

WEË WEI

Weén (*ik*), *ik schrey.*
 Weepsch, *smaakeloós, laf.*
 Weer, *eélt.*
 Weer (*wéder*), *hámel.*
 Weer, *tégenstand, verdediging* (§. 1147-
 -§ 1160).
 Weer (*wéder*), *luchtgesteldheyd.*
 Weer, *opw., zie wéder.*
 Weerbarstig, *wéderhoórig, tégensporrelig.*
 Weerwolf, *menschwolf.*
 Weés, *ouderloós kind.*
 Weet, *weetenschap, kennis.*
 Weezen, *werkw., zyn bestaan genieten.*
 Weg, *straat, pad.*
 Weg, *opw., heen, van kant.*
 Wegge, *een wittenbroód.*
 Weir, *tégenstand, verdediging* (§. 1147-
 -§. 1160).
 Weird, *herbergier, polder, mannetje van eene eend* (§. 1147-
 -§. 1160).
 Weird, *b. n.,* (§. 1147-
 -§. 1160).
 Weirwolf, *menschwolf*

WEK WEN

(§. 1147 - §. 1160).
 Wek, *zie wak.*
 Wek (*ik*), *ik breng in beweging, ik maak wakker.*
 Wel, *bron.*
 Wel, *opw.*
 Weldig, *kragtig, geweldig.*
 Welf (*ik*), *ik timmer, metsel van bóven boogswyze digt.*
 Wélig, *sterk groeyende, tierig.*
 Welk, *afh. z. n. en b. n.*
 Welp (*wulp*), *het jong van eenen leeuw, beir, enz.*
 Wem, *ankertand.*
 Wémelen, *werkw., word gezegd nópens de beweging eener ménigte van door elkander dringende wézens.*
 Wen, *gezwel of uytwas.*
 Wen (*ik*), *ik word ge- woon; ik doe woonen, blyven.*
 Wen, *opw., wanneér.*
 Wend (*ik*), *ik draay, keér.*
 Wenk, *zékere uytdruk- kelyke beweging van*

WEN WES

oógen, handen, enz.
Wenkbraauw (*winkbraauw*), de haaren bóven aan de oógscheel van eenen mensch.
Wensch, begeírte, ver-
 langen.
Wentel (*ik*), *ik wend gestádig*.
Wérel, *het heéal*.
Wers, eene lédige plaats om op te werken.
Wers, *maal*, in dik werf, driewerf, tweéwerf, enz.
Wers (*ik*), *ik neem krygsvolk aan*.
Wers, *arbeyd*, moeyte, daad; oók *Het uyt-hékelsel van vlas of hennip*.
Wers (*worp*), *goóy*, smeed.
Wers, *schyffe* dat om eenen spyker rond draayt.
Werswaards, *waarheen*.
Wershalve, *om welke réden*.
Wers, *zéker* insekt.
West (*westen*), de *hémelstreek* waar de zon ondergaat.

WES WIE

West, dat *tégen oóst* óverstaat.
Westen, *zie west*.
Weswége, *alwaarom*.
Wet, *régel*, voorschrift.
Wet (*ik*), *ik slyp*.
Wével, *inslag van een web*.
Wey, *huy*.
Wey, *weyde*, *veld*, land; oók *Ingewand*.
Weydman (*weyman*), *jaager*.
Weydmes (*weymes*), *jaagersmes*.
Weydsch, *prachtig*, *zwierig*.
Weyfel (*ik*), *ik aarzel*, *wankel*.
Weyger (*ik*), *ik slaaf*, *ontzeg*.
Weyman, *zie weydman*.
Weymes, *zie weydmes*.
Weynig, *niet veel*.
Weyschuyt, *jaagersschuyt*.
Weyt, *tarwe*.
Weytasch, *jaagersstasch*.
Wézel, *zéker diertje*.
Wézen, *het zyn*, *het bestaan*.
Wicht, *een kleyn kind*.
Wie, *afh. s. n.*

WIE WIK

Wiede, *onkruid*.
 Wieg, *voor kinderen*.
 Wiek, *vlerk, vleugel*.
 Wiel, *rad; nonnensluy-
 er*.
 Wieling, *draaykolk*.
 Wieme, *roókhok*.
 Wier, *wátergras*.
 Wierig, *vlug van uytzigt*.
 Wierook, *roók van zé-
 kereuytheémsche hars*.
 Wiewouw (*ik*), *ik be-
 weeg my heen en wé-
 der, oók wywouw
 (ik)*.
 Wiewouter (*wywouter*),
bótervlieg.
 Wig, *om hout te splyten*.
 Wigchel (*ik*), *ik voorzeg
 uyt vógels of inge-
 wanden van dieren*.
 Wiggel (*ik*), *ik schud
 heen en wéder*.
 Wigt, *gewicht*.
 Wik, *eene peulvrucht;
 zoó veel, als er op de
 schaal der stadswaa
 in eens gewógen word*.
 Wik (*ik*), *ik weeg in
 myne hand*.
 Wiket, *zie winket*.
 Wikkell (*ik*), *ik wind
 door eene gestádige
 beweeging ergens om*.

WIL WIS

Wil, *begeirte, believeen*.
 Wild, *in het wild loó-
 pende of vliegende
 dieren*.
 Wild, *woest, onstuymig,
 teugelloós*.
 Wilg, *zékér boomgewas*.
 Wimpel, *eene langwer-
 pige vlag*.
 Win (*ik*), *ik heb de
 óverhand, ik verkryg*.
 Wind, *beweeging der
 lucht*.
 Wind (*ik*), *ik slinger of
 wikkell iets al draay-
 ende ergens om*.
 Winde, *een plantgewas*.
 Wink, *zie wenk*.
 Winkbraauw, *zie wenk-
 braauw*.
 Winkel, *hoek, oók Ver-
 kóopplaats*.
 Winket, *klinket*.
 Winter, *het koudste der
 jaargetyden*.
 Wip, *schielyke ver-
 plaatsing*.
 Wis, *zékér, doeltreffen-
 de*.
 Wisch, *teén, twyg*.
 Wisch (*ik*), *ik veeg*.
 Wisjewasje, *beuzeling,
 prul*.
 Wispel (*ik*), *ik kwispel*.

WIS WOO

Wispeluurig, *wuft*,
veranderlyk.
 Wissel, *koopmansw.*
 Wissel (*ik*), *ik verruyl.*
 Wit, *de helderste van*
alle kleuren hebbende.
 Woede, *raazerny.*
 Woeker, *onregtmatig*
gewin dat men van
uytgezet geld trekt.
 Woel (*ik*), *ik wind vast,*
ik wroet, spartel.
 Woensdag, *den vierden*
dag der week.
 Woerd, *zie woord.*
 Woerhaan, *fazant.*
 Woerhen, *wyffe van*
eenen woerhaan.
 Woert, *weird.*
 Woest, *wild, ongetemd,*
onbebouwd.
 Wol, *fyn, kort, kroes,*
en in één geslingerd
haar.
 Wolf, *zeker verscheu-*
rende dier.
 Wolk, *verzámeling van*
in de lucht opgerézene
dampen.
 Wonde, *kwetsuur.*
 Wonder, *zeldzaam,*
ongemeén.
 Woon, *in met der woon,*
of met ter woon,

WOO WOU

met de wooning.
 Woon (*ik*), *ik verblyf.*
 Woord (*waard, woerd*),
mannetjes eend.
 Woord, *eene of ver-*
scheyde zámengevoeg-
de lettergreepen die
een denkbeeld uyt-
drukken.
 Word (*ik*), *ik geraak*
in zékere toestand,
verkryg zékere hoe-
daanigheyd.
 Wordel, *ruggraatsbeén.*
 Worg, *benaauwdheyd*
in de keel.
 Worg (*ik*) *zie wurg (ik).*
 Work, *kikvorsch.*
 Worm (*wurm*), *zékere*
soort van diertjes.
 Worp (*werp*), *goóy,*
smeet.
 Worst, *vleésch dat in*
darmen gestopt is.
 Worstel (*ik*), *ik span*
behendigheyd en
kragten in omiemand
onder te krygen.
 Wortel, *onderste ge-*
deélte van eene plant.
 Worvel, *zie wervel.*
 Woud, *bosch.*
 Wouterman, *stukje lat,*
waar op eens plank

WOU WRI.

rust.
Wouw, eenen roófvó-
 gel; éen plantgewas.
Wraak, vergelding van
 eenig kwaad.
Wraddel, kossem van
 een rund.
Wrak, gebrekkig, on-
 deugende.
Wrang, zuur, zámén-
 trekkende.
Wrat, zékere verhéven-
 heyd op het vel.
Wreéd, onmenschelyk,
 onmededoégende.
Wreef (*wryf*), het bó-
 venste van den voet.
Wreek (*ik*), ik oefen
 wraak.
Wreek (*ik*), ik beweeg
 heen en wéder, oók
 wrik (*ik*).
Wrémel (*ik*), ik wémel
 zoódaanig dat het
 kitteling veroorzaake,
 oók wriemel (*ik*).
Wrével, weerbarstig-
 heyd.
Wrével, weerbarstig.
Wriggel (*ik*), ik wrik
 gestádig.
Wrik (*ik*), ik waggel,
 ik beweeg heen en
 wéder.

WRI WUY

Wring (*ik*), ik druk
 iets op zich zelf met
 eene draayende be-
 weeing in één.
Wrocht (*ik*), ik werk.
Wroeg (*ik*), ik knaag,
 beschuldig.
Wroet (*ik*), ik boor in
 de aarde.
Wrok, inwendigen haat
 en wraakzucht.
Wrong, de daad van
 wringén, oók iets dat
 zámengewrongen is.
Wryf, zie wreef.
Wryf (*ik*), ik schuur.
Wryt (*ik*), ik twist,
 krakeel.
Wuft, ligt van bewe-
 ging; veranderlyk
Wulk, gebruykelyk in
 noordsche wulk,
 strandwulk, zeéwulk,
 zéker slag van stékel-
 hórens.
Wulp, zie welp.
Wulp, onbedachten
 jongeling.
Wurg, zie wrog.
Wurg (*ik*), worg (*ik*),
 ik wring de keel toe.
Wurm, zie worm.
Wuy (*wuyt*), twynwiel.
Wuyf (*ik*), ik slinger

WUY YS

*heen en wéder , ik
wenk met den hoed of
de muts.*
Wuyt, zie wuy.
Wy, *afh. z. n.*
Wy (*ik*), *ik heylig.*
Wyd, *ver, ruym, breéd.*
Wyd (*ik*), *zie wy (ik).*
Wydlastig, *uytvoerig.*
Wyf, *getrouwde vrouw.*
Wyk, *beweeging van
zyne plaats , oók
Stadsgedeelte.*
Wyl, *eenigen tyd.*
Wylen, *b. n., van ie-
mand spreekende die
óverléden is.*

WYN IZE

Wyn, *toebereyd druy-
vensap.*
Wys, *manier.*
Wys, *verstandig , ge-
leérd.*
Wys (*ik*), *ik onderrigt,
ik toón.*
Wysgeir, *beminnaar der
wysheyd.*
Wyte, *schuld, de daad
van te last te leggen.*
Wyting, *zeévisch.*
Wywouw (*ik*), *zie
wiewouw (ik).*
Wywouter, *zie wie-
wouter.*

Y.

Y, *zelfklinker.*
Ydel, *lédig, los, niet
digt.*
Yf, *zie yp.*
Yk, *merk op maaten en
gewigten.*
Yl, *haast, spoed.*
Yp, *soort van boóm.*
Ys, *bevrózen wáter.*
Ysselyk, *verschrikkelyk.*
Yver, *sterke begeirte,
genégenheyd voor
iets.*
Yzegrím, *knorrigen jon-
gen.*
Yzel, *ysrégen.*
Yzer, *het hardste me-
taal.*

Z.

Z.

- Z**, *médeklinker.*
Zaad, *van eene plant, enz.*
Zaag, *een werktuyg om hout, enz., door te snyden.*
Zaak, *ding, bedryf, handel.*
Zaal, *groóte kámer.*
Zaal, *zie zádél.*
Zaan, *dikke melk.*
Zaay (*ik*), *ik bestroóy den grond met zaad.*
Zabber (*ik*), *ik kwyl.*
Zacht, *weék, slap, leenig, glad, stil, ligt.*
Zádél, *voor een peird.*
Zak.
Zak (*ik*), *ik daal.*
Zalf, *smeirsel voor wonden.*
Zálig, *gelukkig, gezé- gend.*
Zalm, *zékeren visch.*
Záluw, *taanig, morsig.*
Zámen, *byeén.*
Zand, *eene soort van aarde.*
Zang, *de daad van zingen; een lied.*
Zark, *zie zerk.*
- Zat**, *vol van spys of drank, oók Dronken.*
Záterdag, *zaturdag, den laatsten dag der week.*
Zável, *zand.*
Závelboóm, *závenboóm (zévenboóm), zéker heéstergewas.*
Zéde, *wyze van doen; gewoonte, instelling, gebruyk.*
Zeé.
Zeéaster, *zékeren zeé- nétel.*
Zeef (*zéve, zift*), *een bekend werktuyg.*
Zeef, *byzonderen en ey- genaardigen smaak van eenen drank.*
Zeeg (*zége*), *wyffe van eenen reébok.*
Zeél, *koord.*
Zeélt, *zékeren visch.*
Zeém, *hónig, oók Zéker léder.*
Zeép, *om te wasschen.*
Zeér, *pyn, smert, wonde.*
Zeér, *b. n., pynelyk, smertelyk.*

ZEE ZER

ZER ZIE

- Zeér**, grootelyks, sterk.
Zeérny, een zeégewas.
Zeet (zéte), de daad van zitten, oók Eene zitplaats.
Zeéver, kwyl, speeksel.
Zeg (ik), ik geef met woorden te kennen.
Zége, zie zeeg.
Zége, óverwinning.
Zégel.
Zégen, heyl, voorspoed, geluk, zégenwensch, voords Een vischnet.
Zéker, gewis, veylig.
Zelden, niet dikwyls.
Zelf, b. n.
Zelfs, oók.
Zelk, asch - of vuylnis-
 -hoóp.
Zelling, de plaats in den grond waar een schip of anker vast gezéten heeft.
Zémel, bast van rogge of tarwe.
Zend (ik), ik schik heen, toe,
Zéneblad.
Zénuw, pees van het dierlyk ligchaam.
Zeng (ik), ik schroey.
Zerk (zark), grafsteen.
Zerp, zuurachtig, wrang.
- Zes**, telw.
Zet, de daad vante doen zetten, plaatsing; oók Douw, stoót.
Zéte, zie zeet.
Zétel, grooten stoel, met armen.
Zeug (zog), wyffe van een verken.
Zeul (ik), ik sleep met kragt voord.
Zeuny, verkenstrog.
Zeur, vod, prul.
Zeur (ik), ik smert, val lastig.
Zéve, zie zeef.
Zéven, telwoord.
Zévenboóm, zie zável-boóm.
Zeyk, pis, leég woord.
Zeyl, van een schip, eenen mólen, enz.
Zeyssen, een werktuyg waer méde men gras, enz., afmaayt.
Zich, afh. z. n.
Zicht, zeyssen.
Zied (ik), ik kóok.
Ziek, krank.
Ziel, levensgeést.
Zien, werkw., kyken, aanschouwen, bespeuren.
Zier, kleynigheyd.

ZIF ZOE

ZOE ZOO

- Zift (*zoef, zéve*), *zéker werktuyg.*
- Zigt, *de daad van zien.*
- Zigtmaartkruid, *zéker plantgewas.*
- Zilt, *b. n., het zelfde als zout.*
- Zilver, *zéker metaal.*
- Zim, *ontzag, vreés, aléén gebruykelyk in onder hetzim houden.*
- Zin, *het vermoogen van gewaar te worden.*
- Zindelyk, *zuyver, wit.*
- Zing (*ik*).
- Zink, *eene mynstof.*
- Zink (*ik*), *ik daal van langzaamerhand naar de diepte.*
- Zit (*ik*), *ik ben gezéten, in tégenóverstelling van ik staa of lig.*
- Zóde (*zood*), *hooking, oók Een afgestóken stuk grasland.*
- Zodiak, *dierenkring.*
- Zoek, *in te zoek zyn raaken, enz.*
- Zoek (*ik*), *ik tracht iets te vinden.*
- Zoel, *afmattende warm.*
- Zoen, *kus, bevrédiging.*
- Zoet, *het tégengestelde van bitter en zuur.*
- Zoetel (*ik*), *ik verkoop spys en drank in het léger.*
- Zog, *zie zeug.*
- Zog, *vrouwemelk.*
- Zolder, *het hoogste vertrek van een huys, voords Eenen planken vloer tusschen twee vertrekken.*
- Zómer, *het warm gedeelte des jaars.*
- Zon, *het grootste hémellicht.*
- Zonde, *óvertreeding der goddelyke wet.*
- Zonder, *opw.*
- Zonderbaar, *zonderling, byzonder, ongewoon.*
- Zondvloed (*zundvlóed*), *wátervloed.*
- Zoó, *opw.*
- Zood, *zie zóde.*
- Zool, *de onderste vlakke van eenen schoen.*
- Zoóm, *genaayden om-slag, boord.*
- Zoon, *mannelyk kind ten aanzien van vóder en moeder.*
- Zoopje, *slokje sterken drank.*
- Zoór, *droóg, ruuw, stram.*

ZOR ZUY

Zorg, toezigt, *bekomingering.*
Zot, *z. n.*, nar, gek.
Zot, *b. n.*, dwaas, gek.
Zout.
Zucht, *zékere smert of verlangen aanduyden- de ádemhaaling*, oók *Zékere kwaal.*
Zulk, zoódaanig.
Zulks, opw., zulk een ding.
Zullen, *by andere werk- woordengebruykelyk, om den toekómenden tyd uyt te drukken.*
Zult, *hoófdvleesch.*
Zult (*ik*), *ik leg in azyn en zout.*
Zundvloed, zie zond- vloed.
Zurkel, zie zuuring.
Zus, opw., dus.
Zuster, *een vrouwsper- soon, dat met iemand éenerley ouders heeft.*
Zuur, *wrang, het tégen- deél van zoet.*
Zuuring (*zurkel*), *zék- ker moeskruyd.*
Zuy, (*ik*) *ik neurië*, *zing in slaap.*
Zuyd, zuyden, *tégen- deél van noord.*

ZUY ZWA

Zuyg (*ik*), *ik trek sap- pen, vloeystoffen, met den mond, langzaam in my.*
Zuyl, *pylaar.*
Zuym (*ik*), *ik ben naa- laatig*
Zuynig, *spaarzaam.*
Zuyp, *het zuypen, ge- meenz. w.*
Zuyp (*ik*), *ik slurp*, *voords Ik drink on- maatig.*
Zuyvel, *de stof waar van bóter en kaas ge- maakt word; voords Bóter, kaas, en eyeren.*
Zuyver, *reyn, schoón*, *onbevlekt.*
Zwaad, zie *zwáde.*
Zwaau, *eenen bekenden wátervógel.*
Zwaar, *het tégengestel- de van ligt.*
Zwaard, *een zydge- weir (§. 1147 - -§. 1160).*
Zwaay, *eenesnelle boogs- wyze beweeging.*
Zwabber, *scheepsdweyl.*
Zwachtel, *windsel.*
Zwad, zie *zwáde.*
Zwadder, *slangenspog.*
Zwáde (*zwaad*), *zeyssen,*

ZWA ZWE

oók *Eenen régel afgemaayd gras.*
Zwáger, *schoónbroeder.*
Zwak, *teér, slap.*
Zwalk (*ik*), *ik beweeg my al drentelende.*
Zwalp, *gulp.*
Zwáluw, *zékere vógel.*
Zwam, *zékere sponsachtige plant,*
Zwang, *gebruyk, gewoonte.*
Zwanger, *bevrucht.*
Zwank (*ik*), *ik beweeg my op en néder.*
Zwans, *steirt.*
Zwarm, *zie zwerm.*
Zwart, *dat de donkerste van alle kleuren heeft.*
Zwável, *sulfer, zékere bergstof.*
Zweef (*ik*), *ik dryf, beweeg.*
Zweém, *eene geringe gelykheyd, in eenen zweém van iets hebben.*
Zweém (*ik*), *ik heb eenige gelykheyd.*
Zweép (*zwiep*), *zékere snoer by voerlieden méést gebruykelyk.*
Zweer, *etterende zeér, oók Behuudváder,*

ZWE

schoónváder (§. 1147-§. 1160).
Zweesrik (*zwézerik*), *een klierachtig deél eens kalfs by de borst.*
Zweer (*ik*), *ik doe eenen eéd* (§. 1147-§. 1160).
Zweét, *uytwáseming of damp des ligchaams.*
Zweir, *etterende zeér; schoónváder* (§. 1147-§. 1160).
Zweir (*ik*), *ik doe eenen eéd* (§. 1147-§. 1160).
Zweird, *zékere groot en breed zydgeweir* (§. 1147-§. 1160).
Zwel, (*ik*), *ik zet uyt.*
Zwelg, *slok.*
Zwelkenboóm, *wáter-vlierboóm.*
Zwem, (*ik*).
Zwendel (*ik*), *zie zwindel* (*ik*).
Zwengel, *zeyl van eenen windmólen, oók De wip van eenen wáterput.*
Zweng, (*ik*), *zie zwing* (*ik*).
Zwenk, *draay, keér, zwaay.*

ZWE ZWI

Zwerf (ik), ik dool om,
ik heb geene vaste
woonplaats.

Zwerk, drift van wol-
ken.

Zwarm (zwarm), ee-
nen beweegenden en
gedruysch maakenden
hoop.

Zwets (ik), ik poch.

Zwey, schuynschen
winkelhoek.

Zwézerik, zie zweesrik.

Zwicht (ik), ik rol
de zeylen op, oók Ik
wyk, doe onder.

Zwiep, zie zweép.

Zwier, omdraaying,
omkeering, oók Rand-
zwerwing.

Zwik, verdraayng, ver-
styking, oók Een
houten pennetje hoven
in de vaten, om de
lucht daar in te laten
kómen, waarvoor men
meest zwikje zegt.

Zwijg, zwilk, zeker
gegond linnen, eene
soort van trialje.

Zwin, kreesk, kil, geul.

Zwindel.

Zwindel (ik), ik drael,
dwarl, ben duyzelig.

ZWI ZYS

Zwind (ik), ik vergaa,
verdwyn.

Zwing (ik), ik zwingel.

Zwingel, eene wip, oók
Eenen vlegel, waar
méde het vlas gezwin-
geld word.

Zwinksel, zweémsel,
gelykenis.

Zwoeg (ik), ik hyg.

Zwoel, het zelfde als
zoel.

Zwoord, dikke harde
huyd van een verken.

Zwyg (ik); ik ben stil,
ik spreek niet.

Zwym, duyzeling.

Zwyn, zeker dier.

Zy, zie zyde.

Zy, afh. z. n.

Zyd, in wyd en zyd,
óveral.

Zyde, kant, oók Spin-
sel van zywormen.

Zyg (ik) ik klens, oók
Ik zink néder.

Zyl, een wáter, eene
wáterlozing.

Zyn, b. n.

Zyn, werkw., weezen.

Zyp (ik), zypel (ik),
zyper (ik); ik druyp
langzaam af, ik lok.

Zysje, een vogeltje.

